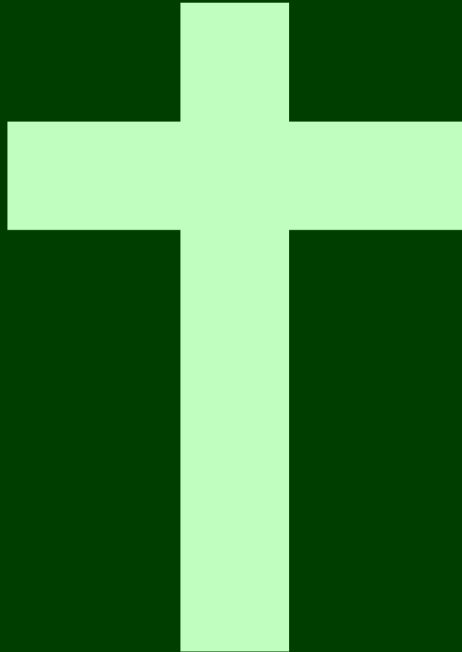


Diilonj-nelma
Tobisĩfelenni



New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

Diilon-nelma Tobisiflenni
New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11

Contents

Matie seβε	1
Marke seβε	55
Like seβε	88
Nsāa seβε	143
Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma	182
Ɔromutaamba seβε	232
Korēntitaamba sebedielāno	255
Korēntitaamba sebehāalīno	277
Galasitaamba seβε	291
Efesitaamba seβε	299
Filiputaamba seβε	306
Kolɔsitaamba seβε	312
Tesaloniketaamba sebedielāno	317
Tesaloniketaamba sebehāalīno	322
Timote sebedielāno	325
Timote sebehāalīno	332
Tite seβε	337
Filemɔ seβε	340
Ebire ba seβε	342
Sake seβε	359
Pier sebedielāno	365
Pier sebehāalīno	372
Nsāa sebedielāno	376
Nsāa sebehāalīno	382
Nsāa sebesielīno	383
Yuda seβε	384
Ampigāama	386

Matien nyegãan Yesu maama man Nelmuoyamma

Matie waa Yesu *hãalãbilonjo (9.9; 10.3). U nyegãan u sebe-i a vii *Yuifubaa. U taa u taara u pigãan-ba wuɔ nuharunju si dii, Diilonj un pãa nunju-i aa saanj *Konkortienjo man, u yaa Yesu-i. Aa Diilonj un waanj mamanj *Tobisicɔlɔnninj-sebe-i-na, u yaa juɔ ji ce-ma hiere.

Yesun huɔnj dumaa, Matie duɔnj u sebe-i baa ku yaa-i aa suonu-kuɔ baa u *batemu-i ka cor baa *Sitãninj juɔ tuɔ taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hiekuraangu-na (sap. 1-4).

Ku huonju-na, u dii u nunju-i Yesunj cie u maacemma-i dumaa *Galile-i-na: U waanj Diilonj-nelma-i baa nuɔmba-i, aa sire jaamba-i, aa donya *jinabaa-ba-i nuɔmba yunni-na. U cie gberɛ-weima boi (sap. 5-18). U siire kusuɔnj-nu'i a kã *Yerusalemu-i-na ba ka ta ba ko-yo. Banj fie ko-yo, Diilonjo siire-yuɔ u temma-i (sap. 19-28).

Yesu waanj nelma boi a kã *Diilonj-nellentesinni kunju-na.

Matie huɔnu u sebe-i sɔmma ndii: Bamanj hũyãa Diilonj-maama-i banj saaya ba ta ba wuɔ dumaa (sap. 5-7). Yesun puɔraa u *hãalãbiemba-i ba ka wanj *Diilonj-bãangu maama-i kusuɔnj-nu (sap. 10). Gbãncini manj pigãan Diilonj-nellentesinni-i (sap. 13). Diilonj-dũnj-baambanj saaya ba bel ba-naa dumaa (sap. 18), baa miwaanjo timmanj-maama-i (sap. 24-25).

Yesu bincuɔmbanj cuu ba-naa dumaa (Like 3.23-38)

¹ Yesu-Kirsa bincuɔmbanj cuu ba-naa dumaa ku yaa daaku: Yesu-Kirsa hilaa *Davidi hãayɛlmba-na. Davidi fuɔ u hel *Abiramu hãayɛlmba-na.

² Abiramu siire da *Isaki.

Isaki sire da *Yakɔbu.

Yakɔbu sire da *Yuda a naara bisãlmba namba.

³ Yuda sire da Perɛsi baa Sera. Bisãlnj daaba nyu-i ba taa ba bi-yo Tamar.

Perɛsi sire da Esirɔmu.

Esirɔmu sire da Aramu.

⁴ Aramu sire da Aminadabu.

Aminadabu sire da Naacũɔnj.

Naacũɔ sire da Salmɔ.

⁵ Salmɔ sire da Bosi. Bosi nyu-i ba taa ba bi-yo Araabu.

Bosi sire da Obɛdi. Obɛdi nyu-i ba taa ba bi-yo Uruti.

Obɛdi sire da Yese.

⁶ Yese sire da Davidi. Davidi fanjo yaa juɔ ce nellentienjo-i.

Fuɔ sire da *Salomɔ. Salomɔ nyu-i, Uri cienjo'i waa.

⁷ Salomɔ sire da Orobamu.

Orobamu sire da Abiya.

Abiya sire da Asa.

⁸ Asa sire da Yosafa.

Yosafa sire da Yoram.

Yoram sire da Osiyasi.

⁹ Osiyasi sire da Yotamu.

Yotamu sire da Akasi.

Akasi sire da Esekiyasi.

¹⁰ Esekiyasi sire da Manase.

Manase sire da Amɔ.

Amɔ sire da Yosiyasi.

11 Yosiyasi sire da Yekoniya a naara bisâlm̄ba namba.

Huɔŋgu fan̄gu'i nuɔ-i ban̄ bilaa *Isirahel-baamba-i k̄a baa-ba *Babilɔni-i-na.

12 Ban̄ k̄aa Babilɔni-i-na, Yekoniya wuɔ ka da Salatiel.

Salatiel sire da Sorobabel.

13 Sorobabel sire da Abiyudi.

Abiyudi sire da Elakimu.

Elakimu sire da Asɔr.

14 Asɔr sire da Sadaki.

Sadaki sire da Akimu.

Akimu sire da Eludi.

15 Eludi sire da Elasar.

Elasar sire da Mat̄a.

Mat̄a sire da Yakɔbu.

16 Yakɔbu sire da Yosefu. Yosefu sire bie cieŋo.

U cieŋo-i ba taa ba b̄i-yo Maari.

Maari fan̄o yaa huɔŋ Yesu man̄ ban̄ b̄iŋ-yon̄ *Kirs̄a-i.

17 Kuu dii ŋaa a don̄ Abiramu-i-na a ji hi Davidi-i, tonaamba c̄incieluo ba naa-i dii. Aa a don̄ Davidi-i-na a ji hi ban̄ bilaa *Isirahel-baamba-i huɔŋgu man̄ nuɔ-i, tonaamba c̄incieluo ba bi naa-i dii. A don̄ huɔŋgu fan̄gu-na, ji hi Kirs̄a homma-i, tonaamba c̄incieluo ba bi naa-i tiraa ba ye dii hɔlma-na.

Yesu-Kirs̄a homma-i (Like 2.1-7)

18 Yesu-Kirs̄an̄ huɔŋ homma man̄, ma yaa daama: U nyu-i, Maari-i, Yosefu yaa naa bel-o u dɔrŋo. Huɔŋgu nan̄gu juɔ hi, *Diilon̄-Yal die ce kus̄ŋgu yiera Maari-i-na. A ne da Yosefu saa naa hi suɔ-yo cieŋo yogo.

19 Yosefu waa nelfefeiŋo. Uŋ daa kus̄ŋgun̄ yieraaya u dɔrŋo-na dumaan̄o-na, u sa taara u dii senserre yuɔ; wuɔ tuɔ taara u hiel u gboluon̄gu-i u maama-na molo baa suɔ.

20 Uŋ diyaa mafamma-i u huɔŋga-na, Itien̄o *dɔrɔpɔurbilon̄o nan̄ wuɔ carra-yuɔ d̄ans̄an̄-nu a wan̄ baa-yo wuɔ: «Yosefu, *Davidi h̄ayēl̄ŋ nuɔ, *Diilon̄-Yalle yaa cie kus̄ŋ daaku yiera Maari-i-na; baa k̄aal̄a, bie-yo.

21 U ka hon̄ naacombilon̄o. Duɔ hon̄-yo, ŋ haa u yerre-i Yesu; ku yun̄gu yaa wuɔ kon̄kortien̄o. U yaa ka kor u nellen̄-tobimba-i ba āmbabalma-na.»

22 Itien̄ uŋ cie u *pɔpɔurbilon̄o wan̄ maman̄, ma'i sa cieŋ daama-i wei? Pɔpɔurbilon̄o waan̄-ma wuɔ:

23 «*Bilonyɔnyuro ka ce kus̄ŋgu
a hon̄ naacombilon̄o.*

Ba ka ta ba b̄i-yo Emaniel.»*

Ku yun̄gu yaa wuɔ Diilon̄o dii baa-ye.

24 Yosefun̄ juɔ sire duɔf̄ummu-na, wuɔ ce Itien̄o dɔrɔpɔurbilon̄o uŋ waan̄ maman̄ baa-yo aa u dɔrŋo k̄aal̄ jo ji t̄ena baa-yo.

25 Maarin̄ k̄aal̄a jo, u juɔ b̄ɔrɔ dumaa Yosefu saa suɔ-yo cieŋo. Uŋ buɔra, Yosefu wuɔ haa bilon̄o yerre-i Yesu.

2

Hiriemba namba taara Yesu terien̄gu-i

1 Yesu huɔŋ Betel̄emu, dii *Yude mara nuɔ. Huɔŋgu fan̄gu-na, *Erɔdi yaa waa *Yude yun̄gu-na. Uŋ huɔŋ, hiriemba namba waa b̄apaḡun̄gu-na; baa sire a jo *Yerusalemu-i-na

2 a ji ta ba yuure u k̄un̄gu-i wuɔ: «*Yuifu ba nellentien̄o man̄ huɔŋ f̄el̄emma-i uu dii hie? I daa u m̄ēle-i b̄apaḡun̄gu-na ku'i cie i sire tie jo die ji jaal-o.»

3 Erɔdin̄ nuɔ nel daama-i, u huɔŋ kaa p̄an̄ cu ka hel baa Yerusalemutaamba-i hiere.

* 1:23 Isayi (Ēsaïe) 7.14

4 Wuɔ bɪ *Diilɔjigāntaamba yuntaamba maŋ waa nelle-na hiere baa *ānjɪnamma pigāataamba-i a ji yuu-ba wuɔ: «Diilonɔ ŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saanɔ *Kɔŋkɔrtienɔ* maŋ, u saaya u hoŋ terienɔ haku-i nuɔ-i?»

5 Baa cira: «U saaya u hoŋ Betelɛmu dii Yude mara nuɔ. *Diilɔpɔpuɔrbilonɔ nyegāan ma yaa-i wuɔ:

6 *Betelɛmutaanɔ namaa,
baa na ta na ne wuɔ sɪ Yude nilɛiŋa-na hiere
namaa nelle yaa huonɔ-nu dɛ!
Umanɔ ka waa *Isirahɛl-baamba yuŋ-nu,
umanɔ ka ta mi baamba yaanɔ-na tuɔ ne-ba,
u ka hoŋ namaa nelle yaa nuɔ-i.†»*

7 Erɔdinɔ juɔ suɔ *Kɪrsa muŋhommunɔ-terienɔgu-i, wuɔ cuo bɪ hirienɔ daaba-i a ji yuu-ba suɔ mɔɛl daadenɔ duɔŋ ta di hel huonɔgu maŋ nuɔ-i.

8 Ŋ juɔ yuu ba piiye tūnu-yuɔ, wuɔ cira: «Kāanɔ Betelɛmu-i-na na ka yuure u kūŋgu-i jeje na ne; da na ka da-yo, na jo na ji tūnu muonɔ-i mi bi kā ka jaal-o.»

9 Erɔdinɔ piiye baa-ba tɪ, baa sire ta ta ba kā Betelɛmu-i-na. Ba'a ba ne, tiraa da mɔɛl daade-i ba yaanɔga-na di wuɔ di kā. Baa ta ba nyaanu-die. Dinɔ kaa hi bilonɔ ŋ waa terienɔgu maŋ nuɔ-i, die yiera ku yudɔɔ-i-na.

10 Ba hɔŋ muɔ gbuu pāŋ fɛ.

11 Baa har suur ka da bilonɔ-i baa u nyu-i. Baa dūuna jaal-o aa naa fir ba conɔgorni-i hiel sɛnɛ hā-yo baa wusūnanɔ a naara *miir-namma.

12 Banɔ juɔ'a ba bir, Diilonɔ wuɔ piiye baa-ba dānsāanɔ-nu wuɔ ba baa kā Erɔdi terienɔgu-na ka tūnu-yuɔ. Baa pāŋ biɛ ba denɔ hūmelle.

Yosɛfubaa-ba gbaraa kā Esipi

13 Hirienɔ banɔ taa, Itienɔ *dɔɔpɔpuɔrbilonɔ wuɔ carra Yosɛfu-i dānsāanɔ-nu a wanɔ baa-yo wuɔ: «Yosɛfu, *Erɔdi ka sire wuɔ u taara naacombilonɔ-i ko-yo. Sire ŋ gbar baa-yo baa nyuonɔ-i hiere na ka tɛna Esipi. Da mi saa ji cira na jo, molo baa jo.»

14 Yosɛfu wuɔ bi sire isuonɔgu fanɔgu-na a biɛ naacombilonɔ-i baa u nyu-i hūu ŋ hā-mi! Esipi.

15 U kāa ka tɛna kusonɔ-nu'i Erɔdi ji tuɔ ku. Itienɔ ŋ ciɛ u *pɔpuɔrbilonɔ wanɔ nelma maŋ, ma'i sa juonɔ daama-i wei? Pɔpuɔrbilonɔ waanɔ-ma wuɔ:

«Mi ciɛ mi biɛŋo hel Esipi-i-na.»‡

Erɔdinɔ ciɛ karaanɔgu maŋ baa Betelɛmutaamba-i

16 *Erɔdinɔ juɔ niya naa, wuɔ suɔ wuɔ hirienɔ daaba tāalāa-yo aa cor ba denɔ. U huonɔ kaa gbuu pāŋ du. Wuɔ cira ba wuɔra ko naacombiamba maŋ saa cor bienɔ hāi yogo Betelɛmu-i-na hiere baa nilɛiŋa maŋ u kɔtɔnni-na. Hiriamba naa pigāanɔ-yo huonɔgu fanɔgu yaa-i wuɔ mɔɛle duɔŋ ta di hel.

17 *Diilonɔ ŋ puɔraa *Seremi wanɔ mamanɔ, ma'i saa ce daama-i wei? Seremi waanɔ-ma wuɔ:

18 «I nu molo kaal Arama-i-na;
kutienɔ kaal kuliŋ-kaaluŋgu.
Arasɛl yaa kaalaanɔ wuɔ ba kuɔ u bisalmba.
U sa nu gbɛnyɛmma.
U bisalmba taa aa yanɔ-yo.»§

Yosɛfubaa-ba siire ka tɛna Nasarɛti

19 *Erɔdinɔ juɔ ku, Itienɔ *dɔɔpɔpuɔrbilonɔ nanɔ wuɔ carra Yosɛfu-i dānsāanɔ-nu dii Esipi-i-na

* 2:4 Banɔ gbɛŋ Yuifu ba nellentienɔ maŋ, baa Kɔŋkɔrtienɔ-i, nelduonɔ yaa-i bande-i-na. † 2:6 Mise (Michée) 5.1

‡ 2:15 Ose (Osée) 11.1 § 2:18 Seremi (Jérémie) 31.15

²⁰ a waŋ baa-yo wuɔ: «Bamaŋ taa ba taara ba ko naacombilonɔ-i ba kuu. Sire ŋ biɛ-yo baa nyuŋo-i na bir na kã *Isirahel-na.»

²¹ Yosefu wuɔ bi sire a biɛ naacombilonɔ-i baa u nyu-i ba bir kã Isirahel-na.

²² Erɔdi biɛŋo naŋo waa, ba taa ba bi-yo Arkelɔsi. Yosefuŋ kãa, wuɔ nu-ma wuɔ tuonɔ uŋ kuu, u yaa ciɛ nellentienɔ-i *Yude-i-na. Kor maa ta ma da Yosefu-i u saa siɛ duɔ kã ka tɛna terienɔ-gu-na. Diilonɔ wuɔ piiye baa-yo dãnsãaŋ-nu wuɔ u kã u ka tɛna *Galile mara nuɔ.

²³ Wuɔ kã ka tɛna Galile nelle nande-na ba bi-de Nasarɛti. *Diilopɔpuɔrbiemba waanɔ-ma wuɔ: «Ba ka ta ba bi *Konkortienɔ-i Nasarɛtiyiɛŋo», ma bi ciɛ.

3

Nsãa-Batisei andaangɔ-i

(Marke 1.1-8; Like 3.1-18; Nsãa 1.19-28)

¹ Ku huonɔgu-na, *Nsãa-Batisei wuɔ ji sire tuɔ waŋ Diilonɔ-nelma-i baa nuɔmba-i dii *Yude *hɛkuraangɔ-na. U taa u piiye wuɔ:

² «Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i, *Diilonɔ-bãangɔ piyaa tɛ!»

³ Diilonɔ puɔraa *Isayi waŋ Nsãa fuɔ maama yaa wuɔ:

«Molo dii tuɔ hohuola hɛkuraangɔ-na wuɔ:

«Migãaŋ Itienɔ hũmienɔ-i

Cãaŋ-yaŋ na viinu-yɛi.»*

⁴ Jonɔgoruo maŋ waa Nsãa nuonɔgu-na, baa sũɔ-yo baa nyɔgɔmɛkuɔsɪnni aa u taa u pɛyɛ u nɛgelle-i baa cãanuŋ-kpãŋkpaangɔ. U taa u wuo dũngbermba baa sɔllu.

⁵ Yerusalemutaamba-i baa Yudetaamba-i hiere ka hel baa bamaŋ waa *Yurdɛ nuoraangɔ kɔtɔnni-na hiere ba taa ba kã u wulaa

⁶ ba kã ba waŋ ba cãlmuɔ-i baa-yo aa u tuɔ *batiseŋ-ba Yurdɛ nuoraangɔ-na.

⁷ Nsãaŋ juɔ da *Fariisɛbaa-ba-i baa *Sadusɛbaa-ba kũɔl ba-naa ba jo u wulaa wuɔ u batiseŋ-ba, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Nelbabalaŋ namaa temma-i daana-i! Hai juɔ tũnu-nei wuɔ da na batiseŋ Diilonɔ siɛ ka gãŋ baa-na?

⁸ Yaan aa na ta na ce kumaŋ faa, ku yaa ka pigãaŋ wuɔ na naana na cilɔbabalaŋo-i kelkel.

⁹ Baa na da niɛ sɪ *Abiramunɔ yɛŋ na bɪncɔiŋo Diilonɔ siɛ ka gãŋ baa-na. Mi tũnu-nei: Naŋ fiɛ da tãmpɪɛŋa maŋ daaya-i, Diilonɔ gbãa bir-a ce-ya Abiramu hãayɛlmba namaa fuonɔgu-na.

¹⁰ Maale nuŋgu saaraa jina. Tibiingu maŋ da ku saa maŋ biefɛfɛiŋa, ku jũŋ aa sɛnu.

¹¹ Muɔmi batiseŋ-na baa hũmma yonɔ da mi pigãaŋ wuɔ na naana na cilɔbabalaŋo-i; ŋga molo ka jo mi huonɔgu-na. Kutienɔ fãŋgũ jienya mei wuonɔgo-i. Mei saa piɛra u natãangɔ-i. Fuɔ ka batiseŋ-na baa *Diilonɔ-Yalle baa dãamu.

¹² Kɔkɔruonɔgu dii u nanɔga-na. U ka pe u dimma-i. Duɔ ji pe-ma tɛ hiere torre-na, u ka kũɔl belle-i dii-de inɔŋgɔ-na aa sɛnu fuoru-i baa dãamu. Dãamu fammu sa dɪŋ dede.»

Yesu batiseŋma-i

(Marke 1.9-11; Like 3.21-22)

¹³ Nsãa uŋ taa u *batiseŋ nuɔmba-i huonɔgu-na, Yesu wuɔ sire *Galile-i-na a kã *Yurdɛ-i-na u duɔ ka batiseŋ-yo.

¹⁴ Nsãa wuɔ ka muo jãŋ wuɔ fuɔ siɛ ce-ma. Aa naa tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Nuɔnei saaya ŋ batiseŋ muɔ, nuɔ da ŋ bir yaŋ aa jo wuɔ mei ji batiseŋ-ni, mi batiseŋ-ni niɛ?»

¹⁵ Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ uŋ'a ma ce dumaa, yaŋ i ce-ma dumɛi. Yaŋ aa ŋ ce-ma ŋaa miŋ waanɔ-ma dumaa.» Nsãa wuɔ naa wuɔ hũu-ma.

¹⁶ Baŋ juɔ batiseŋ Yesu-i tɛ aa u hel hũmma-na, dɔrɔ wuɔ puur. Wuɔ u ne da *Diilonɔ-Yalle hilaa konhurunɔ temma jo ji diire-yuɔ.

* 3:3 Isayi (Ésaie) 40.3

17 Baa nu molo piiye dərɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-mie. U yaa fiɛŋ mi huɔŋga-i.»

4

Sitāni taara duɔ guɔl Yesu gbeini-i
(Marke 1.12-13; Like 4.1-13)

1 Ku huɔŋgu-na, *Diilon-ɣalle kā baa Yesu-i *hɛkuraanɣu-na *Sitāni duɔ ka guɔl u gbeini-i.

2 Uŋ kaa, wuɔ ce baaŋ-yinni komuɔŋa hāi baa isuɔyinni komuɔŋa hāi u saa dii kuuwuɔŋgu u nuŋgu-na. Yiŋ daaniŋ juɔ cor, nyulmu sire cuɔl-o.

3 Sitāni wuɔ jo ji waŋ baa-yo wuɔ: «Da kuɔ Diilon-Biɛŋo yaa nuɔŋo-i kelkel, ce tāmpɛŋ daaya bir niiwuoni i ne!»

4 Yesu wuɔ cira: «Ma nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Niiwuoni-i yon, ni sie gbāa ce nelien nuɔ ŋ ba. N saaya ŋ bi ta ŋ nu Diilonɔ nuŋ-āndaanɣu-i hiere naara.*»*»

5 Uŋ piiye dumaanɔ-na, Sitāni wuɔ kā baa-yo *Yerusalemu-i-na, ka haa-yo *Diilodubuɔ dərɔ-i-na

6 aa naa cira: «Da kuɔ Diilon-Biɛŋo yaa nuɔŋo-i kelkel, tie ŋ diire i ne! Ma sɪ ma nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Diilonɔ ka ce *dərɔpuɔrbiemba tūu-ni ba nammu-na ŋ baa ji tisiŋ ŋ fɛrɛ† kɛ?*»

7 Yesu wuɔ cira: «Ma bi nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Baa dāŋ Itienɔ-i Diilonɔ-i ŋ ne.*‡»

8 Sitāni wuɔ tiraa kā baa-yo tānuŋgu nanɣu dərɔ-i-na, ku maama saa fa baa jaatamma-i, ka pigāan-yo nilɛiŋa-i hiere baa a huɔya-niini-i

9 aa naa cira: «Da ŋ dūuna jaal-mi, niŋ daa nilɛiŋa maŋ daaya-i hiere mi ka hā-ni baa-ya.»

10 Uŋ waan mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Sitāni, kā ŋ filiɛŋ ŋ halaŋ! Ma nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: «*N saaya ŋ ta ŋ dūuna ŋ jaal Itienɔ-i Diilonɔ yaa-i, aa ta ŋ cāa u yaa u diei yon.*§»

11 Sitāni wuɔ naa u ta aa yaŋ-yo. Uŋ taa, dərɔpuɔrbiemba namba jo ji ta ba kāyā-yuɔ.

Yesuŋ duɔŋ u maacemma-i dumaa Galile-i-na
(Marke 1.14-15; Like 4.14-15)

12 Huɔŋgu nanɣu juɔ hi, baa bel Nsāa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ nu-ma aa bir kā *Galile-i-na.

13 Uŋ kaa, u saa ka tɛna Nasareti-i-na, wuɔ kā ka tɛna Kafarnamu, dii dalaŋga caanɣu-na. Terienɣu fanɣu-i, Sabulɔ hɛma, fuɔ baa Nefutali.

14 Diilon uŋ puɔraa *Isayi waŋ maman, ma'i sɪ daama-i wɛi?

15 Isayi waan-ma wuɔ:

«*Sabulɔ hɛma-na, Nefutali nelle-na,*
dii dalaŋga caanɣu-na,
*kā ka hel dii *Yurdɛ nuoraanɣu bomborma-na,*
*a biɛ Galile-i hiere, *niɛraamba nelle-i,*
baman waa hiere kukulma-na, cecerma hilaa-bei.

16 *Baman waa kukulman-nelle-na kuliinɣu nammu-na, bāanɣu paa-bei.**»

17 Yesuŋ kaa dumaanɔ-na, wuɔ don tuɔ waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ: «Naanan na cilɔbalaŋo-i, *Diilon-bāanɣu piyaa tɪ!»

Yesu biɛ gbosobaa-ba namba
(Marke 1.16-20; Like 5.1-11)

* 4:4 Anjɪnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Gbelieman-nalāanɣu (Psaume) 91.11-12 ‡ 4:7 Anjɪnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 6.16 § 4:10 Anjɪnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 6.13 * 4:16 Isayi (Ésaïe) 8. 23-9.1

18 Yiingu nanɣu-na, Yesu wuɔ ji tuɔ cor a da gbosobaa-ba namba nan juɔŋo *Galile dalanɣa-na. Ba waa ba h̄ai; nelieŋo baa u h̄aŋo. Ba b̄i mɔlŋo-i Simɔ, u yerre nande yaa Piɛr, aa b̄i h̄aŋo-i Andere.

19 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilieŋ-gbosobaa namaa.»

20 Baa bi p̄aŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu Yesu huon-nu.

21 Ba'a ba k̄a yaanɣa-na, a tiraa da naacolŋo naŋo baa u h̄aŋo a naara ba to. Ba b̄i tuonŋo-i Sebede aa b̄i bɛpomɔlŋo-i Sake aa h̄aŋo-i Ns̄aa. Ba waa beŋ-na ta ba miḡaŋ ba jɔnaamba. Yesu wuɔ b̄i bɛpuɔmba-i.

22 Bafaŋ baa tiraa nanna ba beŋo-i baa ba to-i aa cu u huon-nu.

Yesu waan Diilon-nelma-i aa sire jaamba

23 Yesu taa u wuɔra *Galile-i-na hiere u wan Diilon-nelma-i *Diilonelh̄aal̄ad̄unni-na, aa tuɔ wan *Diilon-b̄aanɣu *Neldɔdɔlma-i, aa bi tuɔ sire jaamba-i ba sinni-na hiere u k̄a.

24 Siiritaamba-i hiere baa nu u maama-i ka saa. Baa ta ba jo baa jaamba-i ba sinni-na hiere ba jo ba h̄a u tuɔ sire-bɛi. *Jinabaa-baŋ waa bamaŋ nuɔ-i ba waa, kurm̄ar̄ontaamba waa, ka hel baa murgubaa-ba-i hiere. Yesu wuɔ sire-bɛi kp̄ɛmmu!

25 Nuɔŋ baa sire k̄uɔl ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ; Galiletaamba waa, a naara banamba naa hel Dekapol jo, banamba *Yerusalemu, banamba *Yude, banamba hel *Yurdɛ b̄apaḡunɣu-na jo.

5

Bamaŋ yunni-i dɔlaa

(Like 6.20-23)

1 Yesuŋ daa nuɔmbaŋ k̄uɔl̄aa ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ dumaanŋo-na, wuɔ k̄a ka nyuḡun t̄anunɣu nanɣu-na t̄ɛna. U *h̄aal̄abien baa jo ji ciil̄a-yuɔ.

2 Wuɔ don tuɔ piiye baa-ba wuɔ:

3 «Bamaŋ kaalaŋ baa Diilonŋo-i, ba yunni dɔlaa;

*Diilon-nelle-i bafamba diele-i.

4 Bamaŋ dii kaaluŋgu-na, ba yunni dɔlaa;

Diilonŋo ka hur ba nyinyɔlma-i.

5 H̄oh̄inantaamba yunni dɔlaa;

h̄ɛma ka ce ba maama.

6 Bamaŋ kuuyen kuuviingu cemma-i, ba yunni dɔlaa;

ma ka dɔl-ba.

7 Hujarren yen bamaŋ nuɔ-i, ba yunni dɔlaa;

Diilonŋo ka bi ce hujarre bɛi.

8 Bamaŋ h̄ommu-i kuɔŋ, ba yunni dɔlaa;

ba ka da Diilonŋo-i.

9 Bamaŋ fiɛŋ ba munt̄ɛnammu-i, ba yunni dɔlaa;

Diilonŋo ka tuɔ b̄i ba yaa u bis̄alm̄ba-i.

10 Baŋ ceŋ bamaŋ kp̄anc̄ɔlḡuɔ ba viis̄inni maama-na, ba yunni dɔlaa;

Diilon-nelle-i bafamba diele-i.

11 «Da ba ta ba tuora-nɛi, aa ta ba ce-na s̄ulma, aa haa balaanɣu sinni-i hiere nɛi mɛi maama-na, na yunni dɔlaa.

12 Taa na gbu na nyɛ aa na fɛ na h̄ommu-i; Diilonŋo ka p̄a-na b̄oi d̄orɔ-i-na. Na saa da, *Diilop̄op̄uɔrbiemba maŋ siire namaa yaanɣa-na, ba ciɛ-ba s̄ulma dumɛi.»

Namei d̄amma, namei cecerma

(Marke 9.50; Marke 4.21; Like 14.34-35)

13 «Namei dii d̄amma-i h̄ɛma-na. Nga d̄aŋ da ma ji saara, ma gb̄aa tiraa ce niɛ ce kp̄ɛnnɛ? Ma siɛ gb̄aa fa wɛima; ba biɛ ka k̄unna fuoren.

14 «Namei fitimbaa namaa hiema-na. Na saa da, nelle man da di waa tãnuŋ dɔrɔ, di sa fuo.

15 Na suyaa wuɔ ba sa celien fitinuɔ-i aa biɛ bɪŋkũŋgu cure-yuɔ. Ba haa-yo dɔrɔ terienŋu ce hiere da gbaa.

16 Fitinuɔŋ ceŋ gbagbaama-i dumaa, namaa na saaya na ta na ce gbagbaama-i dumei nuɔmba hɔlma-na; ku yaa ba ka da na maacenfafamma-i aa ta ba kaal na To-i dɔrɔ-i-na.»

Yesu saa jo baa u den hümelle

17 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ cira: «Baa na da niɛ sɪ *Moisi-i baa *Diilopɔpuɔrbiemban nyɛgãaŋ maman hã-na wuɔ na ta na ce, mi juɔ da mi ji gbuonu ma yaa-i, ma'i sɪ. Mi juɔ da mi ji pigãaŋ-na nelma famma belle yaa-i.

18 Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Dɔrɔ-i baa hiema-i da ni gbãŋ waa tɪ, nelma diei sie gbãa gbuo nel daama-na. Halle cɛkũɔ, ma sie gbãa gbuo, fuɔ miwaanjo tɪmma.

19 Terienŋu fanŋu-na, halle nelma man yuraanu yan nel daama-na, uman duɔ saa wuɔ ma hümelle-i, aa tiraa ce banamba ce fuɔ temma-i, u yaa ka waa huonŋu-na *Diilonŋ-nelle-na. Nga uman duɔ wuɔ ma hümelle-i, aa ce banamba ce fuɔ temma-i, kutienŋo ka ce nelbuɔ Diilonŋ-nelle-na.

20 Mi tũnu-nɛi: Da na saa vii yan *ãnjɪnamma pigãataamba-i baa *Farisɪɛbaa-ba-i, na cɛraa na suur Diilonŋ-nelle-na.»

Yesuŋ waan maman a kã hɔdulle-na

(Marke 11.25; Like 12.57-59)

21 «Naŋ siire, na nuɔ wuɔ ma waan baa i bɪncuɔmba-i wuɔ molo saa saaya u ko u nanolŋo.* Da ŋ ko ŋ nanolŋo-i ba saaya ba bɪ-ni fãamaan ba terienŋ-nu.

22 Nga ma miŋ ka wan maman baa-na ma yaa daama: Nuɔni man da ŋ nyɔ ŋ nuonŋu baa ŋ nanolŋo-i, ba saaya ba bɪ-ni fãamaan ba terienŋ-nu. Uman duɔ tuora u nanolŋo-i wuɔ mimilãŋo, ba ka bɪ kutienŋo-i fãamaan ba terienŋ-nu. Uman duɔ bi gbɛ u nanolŋo-i wuɔ nelsɔsɔŋo, ba ka caa kutienŋo-i.

23 A ce dumaanŋo-na, da ŋ fiɛ kã baa bɪŋkũŋgu da ŋ ka pã-ku hã Diilonŋo-i, aa ka ne da weima dii nuɔ baa molon hɔlma-na,

24 yan ku bɪŋkũŋgu-i dii mumbuolmun-terienŋu caanŋu-na aa ŋ jo na ji nunu na-naa baa kutienŋo-i igɛna aa ŋ suɔ ŋ kã ŋ ka pã-ku ŋ hã Diilonŋo-i.

25 «Molon cɛmɛl da di waa-niɛ aa wuɔ u ka bɪ-ni, gbãŋ baa-yo; baa yan andaanŋu hi fãamaambaa-ba-i. Da ku hi-ba, ba ka hã fõŋgõtaamba-i baa-ni, fõŋgõtaamba bel-ni ka dii-ni kaso.

26 Mi wan ninsoŋo-i baa-ni: Da ba dii-ni kaso-i-na, da ŋ saa ji pã ŋ cɛmɛlle tɪ hiere, ŋ cɛraa ŋ da munhelmu.»

Yesuŋ waan maman a kã cakũŋgu-na

(Matie 18.8-9; Marke 9.43,47-48)

27 «Naŋ siire, na nuɔ ba ciɛra wuɔ ŋ saa saaya ŋ ce *fuocesɪnni.†

28 Nga ma miŋ ka wan maman baa-na ma yaa daama: Nuɔni man da ŋ ne molon ciɛŋo-i baa yufelle nande, kuu dii ŋaa ŋ gaala baa-yo tɪ ŋ huonŋa-na.

29 Terienŋu fanŋu-na, da ŋ da ŋ nadieyufelle dii-ni kuubabalaanŋu cemma-na, hiel-de ŋ fara ŋ nanna dii daalei. Da ŋ suur yufeduɔla nuɔ Diilonŋ-nelle-na, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa ŋ yufienŋa-i a hãi-i-na.

30 Da ŋ da ŋ nadienŋa dii-ni kuubabalaanŋu cemma-na, kar-ka ŋ fara ŋ nanna dii daalei. Da ŋ suur nagãduɔla nuɔ Diilonŋ-nelle-na, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa ŋ nammu-i mu hãi-i-na.»

* 5:21 Helman-sebɛ (Exode) 20.13; Anjɪnamma tiyemman-sebɛ (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Helman-sebɛ (Exode) 20.14; Anjɪnamma tiyemman-sebɛ (Deutéronome) 5.18.

Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kā ānsorre bərəm̄ma-na
(*Matie 19.7-9; Marke 10.11-12; Like 16.18*)

³¹ «Naŋ siire, na nuɔ ba ciɛra wuɔ: «Umanŋ duɔ nanna u ciɛŋo-i, u saaya u nyegɛŋ sebe hã-yo. Sebe maŋ pigãanŋ wuɔ ba ānsorre buɔra.»‡

³² Nga ma miŋ ka waŋ mamaŋ baa-na ma yaa daama: Ciɛŋo maŋ duɔ u sa wuɔra u ce bɛmba, aa u bɔlɔ nanna-yuɔ, kuu dii ŋaa u diyaa-yo *fuocesinni-na. Aa da ba bi nanna ciɛŋo maŋ aa ŋ biɛ-yo, ŋ saa wuɔ Diilonŋ-hūmelle; ŋ ciɛ fuocesinni-i dumaanŋo-na.»

Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kā Diilonŋ-yerre bīm̄ma-na

³³ «Naŋ siire, na nuɔ wuɔ ma waanŋ baa na bīncuɔmba-i wuɔ: «Da ŋ pã nuŋgu aa bī Diilonŋo yerre-i wuɔ ŋ ka ce mamaŋ, ce-ma; baa yaŋ-ma.»§

³⁴ Nga ma miŋ ka waŋ mamaŋ baa-na ma yaa daama: Molo baa tiraa u ce wɛima aa u bī Diilonŋo yerre-i u nuŋgu-na gbula. Molo baa hiel u niele dɔrɔ-i-na; Diilonŋ-muntienammu.

³⁵ Molo baa bi hiel u niele hīɛma-na; Diilonŋ gbeiniŋ-munjinammu. Molo baa bi cira fuɔ baa *Yerusalɛmu; Itienŋo nelle yaa difande-i.

³⁶ Molo siɛ gbãa ce halle kuɔsiŋgu diei pusūŋ u yuŋgu-na, u siɛ bi gbãa ce ku biil; terienŋu faŋgu-na, molo baa bi cira fuɔ baa u yuŋgu.

³⁷ Da ba yuu-na mamaŋ, da kuɔ ma yaa-i, na cira: «Ūu, ma yaa-i.» Da kuɔ ma'i sī, na cira: «E'e, ma'i sī.» Baa na cira: «Muɔ baa Diilonŋo mi saa ce daama-i!» *Sitāni-nelma-i mafamma-i.»

Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kā sɔlaanŋu maama-na
(*Like 6.29-30*)

³⁸ «Naŋ siire, na nuɔ ba ciɛra umanŋ duɔ muonu u nanolŋ yufelle, ba bi muonu kutienŋo diele-i ku sɔlaanŋu. Umanŋ duɔ ka u nanolŋ nyilãanŋu, ba bi ka u kūŋgu-i ku sɔlaanŋu.*

³⁹ Nga ma miŋ ka waŋ mamaŋ baa-na, ma yaa daama: Umanŋ nuɔ ŋ baa ji ce ŋ nanolŋo-i kuubabalaanŋu wuɔ ŋ suu sɔlaanŋu. Umanŋ duɔ caa ŋ nadietūŋgu-i, bir daaku-i ŋ hã-yo.

⁴⁰ Umanŋ duɔ u ka bī-ni fōŋgōtaanŋ-terienŋ-nu a hūu ŋ jonŋoryelle-i, hã-yo baa-yo baa ŋ jonŋorbuɔ-i hiere.

⁴¹ Fōŋgōtienŋo maŋ duɔ haa conŋoruonŋu hã-ni wuɔ ŋ tūu saanŋ-yo cɛllɛ, saanŋ-yo ŋ maa baa-yo.

⁴² Umanŋ duɔ cārã ŋ wulaa, hã-yo. Umanŋ duɔ jo wuɔ ŋ hor-o, baa balanŋ-yo.»

Taa na dɔl baa na bigaarãamba-i
(*Like 6.27-28,32-36*)

⁴³ «Naŋ siire, na nuɔ ba ciɛra wuɔ: «*N* saaya ŋ ta ŋ dɔl baa ŋ nanuɔmba-i† aa bigãanŋ ŋ bigaarãamba-i.»

⁴⁴ Nga ma miŋ ka waŋ mamaŋ baa-na, ma yaa daama: Taa na dɔl baa na bigaarãamba-i, taa na cārã Diilonŋo-i na hã bamanŋ ciɛŋ-naŋ kpãncɔlgūɔ-i,

⁴⁵ ku yaa na ka waa na To-i dɔrɔ-i-na u beŋ namaa kelkel. U yaa hielaanŋ bãanŋu-i u hã nelbabalaamba-i baa nelfafaamba-i hiere aa bi tuɔ dãa u hã nelfafaamba-i baa nelbabalaamba-i hiere.

⁴⁶ Da na ta na dɔl na dɔdɔltaamba yonŋ, yuŋ haku-i dii-kuɔ? Halle nelbabalaamba‡ gbã ba dɔl ba dɔdɔltaamba-i.

⁴⁷ Da na ta na fiɛlnu na jaal na sɔsuɔtaamba yonŋ, hai molonŋo-i siɛ gbãa ce kufanŋu-i? Bamanŋ sa suyaanŋ Diilonŋo-i ba sa ce-ku dii wɛi, aa ji da baa namaa?

⁴⁸ Yaanŋ aa na ta na ce kumanŋ faa, ŋaa na To maŋ dɔrɔ-i-na unŋ ceŋ dumaa.»

‡ **5:31** Anjinamma tiyemmanŋ-sebe (Deutéronome) 24.1 § **5:33** Niɛŋ Buolmanŋ-sebe-i-na (Lévitique) 19.12; Kãmmaŋ-sebe-i-na (Nombres) 30.3; Anjinamma tiyemmanŋ-sebe-i-na (Deutéronome) 23.22-24. * **5:38** Niɛŋ Helmanŋ-sebe-i-na (Exode) 21.23-25; Buolmanŋ-sebe-i-na (Lévitique) 24.19-20; Anjinamma tiyemmanŋ-sebe-i-na (Deutéronome) 19.21. † **5:43** Buolmanŋ-sebe (Lévitique) 19.18 ‡ **5:46 Nelbabalaamba:** Ma nyegãanŋ girekimma-na wuɔ: «Halle *nampohūutaamba gbã ba dɔl baa ba dɔdɔltaamba-i.» Bafamba taa ba kãŋ nampohūutaamba-i nelbabalaamba. Niɛŋ ānfirnumma-na.

6

Ba hã moloŋo-i bɪŋkũŋgu-i niɛ?

¹ Ku huonŋu-na Yesu wuɔ cira: «Baa na ta na wuɔ na Diilonŋ-hũmelle-i wuɔ nuɔmba da-na; da na ce mafamma-i, na To-i dɔrɔ-i-na u siɛ ka pã-na.

² Da ŋ da bɪŋkũŋgu da ŋ hã sũntienŋo-i, baa ce ŋaa yetaarataambaŋ ceŋ dumaa *Diilonelhãalãdũnni-na baa nellenŋ-huonŋa-na; ba taara nuɔmba da-ba aa cira bafamba faa. Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ ciɛŋ kufanŋu-i, ba daa ba maacemma sullu-i tɪ.

³ Nŋa da ŋ'a ŋ hã moloŋo-i bɪŋkũŋgu-i, hã-yo aa ŋ baa yaŋ halle ŋ jɛkpekpeleŋo suɔ,

⁴ ku yaa ma siɛ hel bomborma-na. Niŋ ciɛ kumaŋ, ŋ To-i Diilo fuɔ daa-ku, u ka pã-ni ku solaaŋgu.»

Diilonŋ uŋ saaya u cãrã dumaa

⁵ «Da na'a na cãrã Diilonŋo-i baa na ta na ce ŋaa yetaarataambaŋ ceŋ dumaa. Yetaarataaŋ da ba'a ba cãrã Diilonŋo-i *Diilonelhãalãdũnni-na, halle baa nellenŋ-huonŋa-na, ba sire yiɛra ba gbeiniŋ nuɔmba da ba da-ba. Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ ciɛŋ kufanŋu-i, ba daa ba maacemma sullu-i tɪ.

⁶ Da ŋ'a ŋ cãrã Diilonŋo-i, suur dũŋ-nu aa ŋ bɪŋ-ku ŋ fɛrɛŋ nuɔ, ŋ To dii terienŋu fanŋu-na, cãrã-yuɔ. Niŋ fuyaa ta ŋ ce kumaŋ u daa-ni, u ka pã-ni.

⁷ «Da na ta na cãrã Diilonŋo-i, baa na ta na piiye pirri ŋaa bamaŋ sa suyaan Diilonŋo-i baŋ ceŋ dumaa. Bafamba daa niɛ sɪ da ba piiye agaga ku yaa Diilonŋo ka nu ba nuŋgu-i.

⁸ Baa na suur ba nallu-na. Na saa da, namaaŋo-i, aa na suɔ da na puur na nunni-i da na cãrã, na To suyaan kumaŋ maama-i dii-nei tɪ.»

(Like 11.2-4)

⁹ «Taa na cãrã Diilonŋo-i dumandɛ:

ɪ To nuɔni maŋ dii dɔrɔ-i-na,

yaŋ nuɔmba-i hiere ba suɔ wuɔ nuɔnei Diilonŋ nuɔŋo-i.

¹⁰ Pa ŋ bãanŋu-i yiɛ.

Ŋ huonŋaŋ ceŋ dumaa dɔrɔ-i-na, yaŋ ka ta ka ce dumɛi hɛma-na.

¹¹ Hã-ye nyuŋgo ku niwuoni-i i wuɔ.

¹² Ce jande yiɛ ŋaa miɛ in ceŋ jande-i dumaa bamaŋ cãlãanŋ-yenŋ.

¹³ Baa yaŋ wɛima gbãa tãal-e dii-ye kuubabalaanŋu cemma-na. Hũu-ye *Bigãarãŋo nyisɛnni-na.

[Fõŋgũɔ dii baa nuɔnei hõnni-na hiere baa himma-i aa ŋ tiraa waa bɔi.]

¹⁴ «Na saa da, moloŋ duɔ cãl-ni aa ŋ yaŋ ma tɪ, nuɔ da ŋ bi cãl ŋ To-i dɔrɔ-i-na, u ka bi yaŋ ma tɪ.

¹⁵ Nŋa namaa da na'a na siɛ yaŋ banamba maama tɪ, na To ce niɛ aa yaŋ namaa maama tɪ u huonŋa-na?»

Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kã sũŋgu yaŋga-na

¹⁶ «Da na dii sũŋgu-i, baa na vãa na yammu-i ŋaa yetaarataambaŋ ceŋ dumaa. Yetaarataaŋ da ba dii sũŋgu-i, ba vãa ba yammu-i nuɔmba da ba suɔ wuɔ bafamba diyaa sũŋgu. Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ ciɛŋ kufanŋu-i, ba daa ba maacemma sullu-i tɪ.

¹⁷ Nŋa da ŋ dii sũŋgu-i, saar ŋ yaanŋa-i da welewele aa ŋ migãanŋ ŋ yukuɔsɪnni-i fafamma,

¹⁸ ku yaa molo siɛ suɔ wuɔ ŋ diyaa sũŋgu. Nŋa ŋ To maŋ fuyaa, u yaa ka suɔ u diei yoŋ. U da mamaŋ fuyaa hiere. U ka pã-ni.»

*Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kã wɛisɪnni yaŋga-na**(Like 12.33-34)*

¹⁹ «Baa na ta na gbagbarra miwaanŋ daayo wɛisɪnni huonŋ-nu. Na saa da, nyɛiŋo dii, gbɛllũɔ bi dii a naara cuobaa-ba bi dii ta ba kanu dũnni-i.

²⁰Yaan aa na ta na taara dər-niini yaa-i. Nyeiŋo si dii terienŋu-na duo ji wuo-ni, gbəllūo si dii, cuobaa-ba bi si dii.

²¹Na saa da, neliŋ nuo da η tiera kusuoŋ-nu, η huoŋga dii kusuoŋ-nu'i.»

Yufelle-i baa fitinuo-i kuuduŋgu yaa-i
(Like 11.34-36)

²²«Neliŋ nuo η yufienŋa yaa η fereŋ kerre fitinuo-i. N yufienŋ da a fa, η waa cecerma-na.

²³Nga η yufienŋ da a saa fa, η waa kukulma-na. Kumanŋ cieŋ cecerma-i ku hā nuo, da ku diŋ aa yan-ni, η ce nie η sie waa kukulberre-na?»

Diiloŋo-i baa gbeinŋa-i nan par bige-i?
(Like 16.13)

²⁴Ku huonŋu-na, Yesu wuo cira: «Neliε sie gbāa tuo cāa nuomba hāi. N ka da u bigāan u diei aa dəl u diei; u ka waa baa u diei aa cīna u diei. Ku yaa ŋaa namaa kūŋgu-i, na sie gbāa ta na kuye Diiloŋo-i aa bi ta na kuye gbeinŋa-i terduŋgu fanŋu-na.

(Like 12.22-31)

²⁵«Baa na ta na tie holle baa na niiwuoniŋ-kūŋgu-i baa na niidiiniŋ-kūŋgu-i. Neliŋ nuo η yunŋu saa buo niiwuoni-na wei? Aa η kūoma saa buo niidiini-na wei?

²⁶Nieŋ huriimba-i dərɔ-i-na, ba sa guona, aa inoŋgōbaa-ba sī baa-ba, ŋga na To-i dərɔ-i-na u hā ba ta ba wuo. Namaa saa buo huriimba-na titirre wei?

²⁷Namaanŋo-na, hai moloŋo-i baa u hōculle-i u gbāa naara kunanŋu u yinni-na?

²⁸Mafamanŋ yaraa-na, bige-i cie na hōmmu ta mu cu baa na niidiiniŋ-kūŋgu-i? Na sa ne hieŋgunŋ puŋ fafamma dumaa wei? Ku sa bi ce maacemma, ku sa bi sū joŋgorbaa.

²⁹Mi tūnu-nei: *Salomɔ-i baa u weisinni-i hiere u saa ji dii kompanŋa manŋ faa yii baa pūlma-i dede.

³⁰Hieŋgu manŋ hieŋgu, Diiloŋ duo diiya-kuo fafamma nyunŋo-i-na diyanŋ daama temma-i, aa bisinuo dāamu waa da mu caa-ku, namaa namanŋ nelbilienŋ namaa, u ka diiya-nei ka hi hie? Na saa haa na nanŋa-i Diiloŋo-na ku haama.

³¹Baa na ta na cira: «I ka wuo bige-i? I ka nyoŋ bige-i? I ka dii bige-i?»

³²Bamanŋ sa suyaanŋ Diiloŋo-i, ba yaa gbagbaraayanŋ nifanni huonŋ-nu. Nga namaa To-i dərɔ-i-na, u suyaa wuo ni maama dii-nei.

³³Yaan *Diiloŋ-nelle maama yaa yu na hōmmu-i igēna aa na ta na ce u huonŋga-i, na ka da u hāa-na baa daani-i hiere naara.

³⁴Yaan bisinŋ ku maama-i na hā bisinŋ ku yiinŋu baa-ma. Yiinŋu yiinŋu, baa ku yunŋ-maama.»

7

Yesuŋ waanŋ manŋ a kā cālma yanŋa-na
(Like 6.37-38,41-42)

¹«Baa na ta na cāl banamba-i ku yaa Diiloŋo sie ka cāl-na.

²Nanŋ cāl nuomba-i dumaa, Diiloŋo bi ka cāl-na dumei. Aa nanŋ fiŋ baa kekerienŋu manŋ na hā nuomba-i ba ka bi fi baa ku yaa-i hā namaanŋo-i.

³Nanŋ cie nie da hūyāŋo-i unanŋ yufelle-na, aa daabolma manŋ nanŋ yufelle-na η saa da-ma?

⁴Daabolma-i nanŋ yufelle-na jūnnu dumandε-i, η bir gbē η nabentienŋo-i wuo: «Yanŋ mi hiel hūyāŋo-i η yufelle-na hā-ni!»

⁵Anŋbāŋgbāama! Hiel daabolma-i η yufelle-na igēna ku yaa η ka ta η da dei a gbāa hiel hūyāŋo-i η nabentienŋo yufelle-na.

⁶«Baa na ta na hā juoraamba-i Diiloŋ-bimbinni-i. Da na hā-ba baa-ni, ba gbāa sire pu baa-na. Baa na ta na nanna na niibilenni-i permba hōlma-na, ba ka fiεna-nie muonu-nie hā-na.»

Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kā Diilocārälle-na
(Like 11.9-13)

⁷ «Cāarāŋ! Ba ka hā-na. Taaraayan! Na ka da. Biēŋ! Ba ka siē-na.

⁸ Umanŋ duo tuo cārā, ba hā u yaa-i, umanŋ duo tuo taara, u yaa daan, aa umanŋ duo tuo bī, ba siē kufanŋu tienŋo yaa-i.

⁹ Namaanŋo-na, hai molonŋ biēŋo-i duo cārā *buruo u wulaa, u yanŋ-yo aa biē tāmpēlle hā-yo?

¹⁰ Ni ma'i sī, duo cārā teterienŋo, u yanŋ-yo aa bel jienŋo hā-yo?

¹¹ Namaa namaŋ balaanŋ, da na ta na suo-ma na hā na bisālmba-i bimbifafanni, ku ce niē aa na To-i dōrō-i-na, bamanŋ cārāŋ bimbifafanni-i u wulaa, u siē hā-ba baa-ni?

¹² «Da na ta na taara ba ta ba ce kumanŋ ba hā-na, taa na ce ku temma na hā banamba-i. *Moisi-i baa *Diilopōpuōrbiemba-i ba'a i tiē ce ku yaa-i.»

Hūmeyelle baa hūmbuo
(Like 13.24)

¹³ «Suuriinŋ baa dumelle manŋ wullu-diele yaa-i, baa na suur baa dimanŋ gbaa-diele-i, difande kā dāamu-na. Hūmelle manŋ bi kāanŋ dāamu-na dii bi dii gbaa dumēi. Nuomba bōi cor baa di yaa-i.

¹⁴ Nga hūmelle manŋ kāanŋ Diilonŋ-nelle-na, di wuosaanŋu janŋ, aa di dumelle tiraa waa wullu. Nuomba bōi sa biē difande-i.»

Ba suo nelfefeiŋo-i u ciluo yaa nuo-i
(Like 6.43-44)

¹⁵ «Coikartaamba manŋ wuo bafamba *Diilopōpuōrbiemba, bilaanŋ na fere bei. Da ŋ da-ba, ŋ cira nelfafaamba, ŋga ba hōmmu sa suo aa donŋ ŋaa maamunaamba.

¹⁶ Da na da ba ciluo-i, na ka pāŋ suo-ba. Namaa daa ba yagal musiēŋa kaapugammu-na wei? Aa ba sa bi biēra hālēiŋa caatterenŋ-yuŋ-nu.

¹⁷ Tibifafaanŋu manŋ biefefeiŋa, aa tibibabalaanŋu manŋ biebabaleiŋa.

¹⁸ Tibifafaanŋu siē gbāa manŋ biebabaleiŋa, aa tibibabalaanŋu siē bi gbāa manŋ biefefeiŋa.

¹⁹ Tibiinŋu manŋ da ku saa manŋ biefefeiŋa ba ka jūŋ-ku aa senu-kuo.

²⁰ Terienŋu fanŋu-na, coikartaamba manŋ wuo bafamba Diilopōpuōrbiemba, na ka bi suo-ba ba ciluo yaa nuo-i.»

A bī mi yerre-i aa ce mi huōŋga-i kuuduōŋgu sī
(Like 13.25-27)

²¹ «Baa na da niē sī bamanŋ hilaanŋ ba bī-mi yinni manŋ jonŋ <Itie, Itie>, ba'i ka suur *Diilonŋ-nelle-na de! Ba'i sī. Bamanŋ ciēŋ mi To manŋ dōrō-i-na u huōŋga-i, ba'i ka suur.

²² Gēŋgeryiinŋ da ku ji hi, nuomba bōi ka cira: <Itie, i saa tiē ce Diilopōpuōrunŋu-i nanŋ yerre yaa nuo-i wei? I taa i gbuuse nuōnei aa tiē donya *jinabaa-ba-i. I ciē gbere-weima-i baa nanŋ yerre yaa-i.>

²³ Da ba wanŋ mafamma-i, mi ka gbē-ba miē: <Kāanŋ na halanŋ mi caanŋ-nu; mi sa suo-na! Na hieronŋo-i āmbabalmanciraanŋ namaa.>»

Jaagōciraamba hāi maama
(Like 6.47-49)

²⁴ Yesuŋ waanŋ mafamma-i, wuo cira: «Umanŋ duo nu mi nelma-i aa ce-ma, kutienŋo-i mi gbāa saa-yo baa cēcēmuntienŋo manŋ maa u dūŋgu-i tāmpēllenŋ.

²⁵ Diilonŋ unŋ juo tā, kanni gbar, fafalmu sire mu siremma-i dūŋ daaku saa sagalla.

²⁶ Nga umanŋ duo nu mi nelma-i aa u saa ce-ma, kutienŋo saa baa mimilāŋo manŋ maa u dūŋgu-i hīemugāanŋ-nu.

²⁷ Diilonŋ unŋ juo tā, kanni gbar, fafalmu sire, ku pāŋ cii hiere binŋkūŋgu saa tiē!»

²⁸ Yesuŋ juo piie ti, u nel maa cu nuomba hōmmu-i.

²⁹ U taa u piye baa bibesinni u yan *anjamma pigataamba-i.

8

Yesu siire wontorjo nanjo
(Marke 1.40-45; Like 5.12-16)

¹ Yesu juo piye ti, wuo hiire tanungu-na tuo ka. Nuon baa sire cu u huon-nu.

² *Wontorjo nanjo wuo jo ji duuna u yaanga-na aa naa cira: «Itie, da n ta n taara mi jarma ta-mie, ku sie yar-ni.»

³ Yesu wuo haa u nanga-i yuo aa naa cira: «Mi taara ma ta!» Naacoljo jarma pan ta-yuo terduonju fangu-na.

⁴ Yesu wuo cira: «Baa tunu nelieno baa-ma de! Mamanj dii, ka *Diilojigantieno wulaa u ka ne-ni aa n pa niikonni manj dii pamma n ha-yo nja *Moisij nyegaanj-ma dumaa* ku yaa nuamba ka suo wuo n jarma taa-nie.»

Yesu siire sorosi ba yuntieno nanjo maacembilonjo-i
(Like 7.1-10)

⁵ Ku huonju-na, Yesu wuo ta tuo ka Kafarnamu. Unj kaa tuo suur nelle-na, *Orome ba sorosi ba yuntieno nanjo wuo ka u wulaa

⁶ ka cira: «Itie, mi maacembilonjo nanjo gaala dii cingju-na u sa gbaa sire, kuu dii-yuo kpelle! Jande, kay-mie!»

⁷ Yesu wuo cira: «Mi ka ka ka sire-yuo.»

⁸ Sorosi ba yuntieno cira: «Itie, nuon n saa saaya n suur mei temmanj-temma dumelle-na. Nga yan aa n wan nelma diei yon, mi maacembilonjo ka sire.

⁹ N saa da, ma minj yenj terienju manj nuo-i, nuamba dii mi yun-nu; aa mei bi dii banan yun-nu. Da mi gbē umanj mie: «Ka!» n da u kaa. Da mi bi cira: «Jo!» n da u juo. Da mi bi gbē mi maacembilonjo-i mie: «Ce daama!» n da u cie-ma.»

¹⁰ Yesu wuo kar da hammu! Naacolj unj juo piye ti, Yesu wuo wan baa nuamba-i wuo: «Yaan mi wan ninsojo-i baa-na: *Isirahel-baamba-na, mi saa da umanj haa u nanga-i mie nieryienj daayo temma-i!»

¹¹ Mi tunu-nei: Nieraamba bai ka hel bapagungu-na baa basuurungu-na a ka tiena baa *Abiramubaa-ba-i† dii *Diilonj-nelle-na ta ba gbu ba ce ba banju-i.

¹² Aa bamanj naa saaya ba suur, ba nyaa bafamba-i hiel-ba fuorenj dii kukulma-na. Kaalungu sie waa dei terienju-na!»

¹³ Unj piye dumaano-na, wuo bir wan baa sorosi ba yuntieno-i wuo: «Bir n kunj, ninj haa n nanga-i mie ma ka dol-ni.» Unj taa u wan mafamma-i huonju manj nuo-i, maacembilonj wuo sire dii cingju-na.

Yesu siire jaamba bai
(Marke 1.29-34; Like 4.38-41)

¹⁴ Ku huonju-na, Yesu wuo ta ka Pier dumelle-na ka ka da Pier cura‡ si dii hinni. U kuma gbuu huol da pampampanj, u galla.

¹⁵ Yesu wuo bel u nanga-i, fawal muo panj da-yuo terduonju fangu-na. Wuo sire a tuo ce u nersinni-i.

¹⁶ Baanjun juo suur huonju manj nuo-i, baa fununjo baa *jina ba nuamba-i ji ha Yesu-i. Wuo donya jinabaa daaba-i baa u nunj-andaangu aa naa bi sire jaamba manj waa hiere.

¹⁷ Diilonj unj puura *Isayi wan mamanj, ma'i si daama-i wei? Isayi waanj-ma wuo: «U huyda i muliema-i ce-ma u maama.

U siire-yie i jarma-na.»§

* 8:4 Buolmanj-sebe (Lévitique) 14.2-32 † 8:11 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegaanj girekimma-na wuo:... a ka tiena baa *Abiramu baa *Isaki baa *Yakabu dii *Diilonj-nelle-na. ‡ 8:14 Curanjo waa cienjo a saanu baa mamanj nyegaanj girekimma-na. § 8:17 Isayi (Ésaie) 53.4

Nuɔmba namba taara da ba ta ba nyaanu Yesu-i
(Like 9.57-62)

¹⁸ Yesuŋ daa nuɔmbaŋ yuu-yuɔ dumaanjo-na, wuɔ waŋ baa u *h̄aalābiemba-i wuɔ ba jāal kā dalaŋga bomborma namma-na.

¹⁹ *Anjīnamma pigāatienjo naŋ wuɔ piɛ a waŋ baa-yo wuɔ: «H̄aalātīe, mi ka ta mi nyaanu-niɛ niŋ k̄aŋ terni maŋ nuɔ-i hiere.»

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Mi j̄iɛ, ne! Muncɔmmu dii baa b̄ūrāamba-i aa kamma dii baa huriimba-i. Nga terienju s̄i baa *Molon-Bienjo-i u duɔ tuɔ c̄innu u yuŋgu-i.»

²¹ U h̄aalābilonjo naŋ wuɔ gb̄ɛ-yo wuɔ: «Itie, yaŋ mi to duɔ ku mi fuure-yuɔ t̄i, mi ka suɔ jo i ji tie wuɔra.»

²² Yesu wuɔ gb̄ɛ-yo wuɔ: «Jo i ta aa ŋ yaŋ, kuomba ka fuure ba nakuomba-i.»

Yesu yiɛraaya fafalbuɔ naŋo
(Marke 4.35-41; Like 8.22-25)

²³ Yesuŋ piiye dumaanjo-na, wuɔ kā ka suur beŋo-na baa u *h̄aalābiemba-i ta ba karnu dalaŋga-i.

²⁴ Ba'a ba hi yaanŋa-i Yesu wuɔ duɔf̄uŋ. Fafalmu naŋ temma sire suuye-bei dii dalaŋga-na, ta mu pe h̄umma-i mu dii beŋo-na.

²⁵ H̄aalābien baa cira «Itie, sire ŋ kor-e! I yii die ku!»

²⁶ Yesu wuɔ sire aa naa cira: «Korŋ hama-i temma-i dumaanjo-na? Na saa haa na naŋga-i Diilonjo-na ku haama.» Aa naa nuola fafalmu-i baa h̄umma-i niɛ kā ka ciire.

²⁷ Kuɔ cu h̄aalābiemba h̄ommu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Nɛliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii niɛ aa duɔ nuola fafalmu-i baa h̄umma-i ni kā ka ciire ni temma-i?»

Yesu siire pepetaamba h̄ai
(Marke 5.1-20; Like 8.26-39)

²⁸ Yesubaa-baŋ karaanu kā bomborre maŋ nuɔ-i, ba b̄i nelle fande-i Gadara. Pepetaamba namba waa Gadara-i-na, ba waa ba h̄ai. Ba taa ba cɔ c̄incuɔŋ-na. Baa naa silaa balan cor, a ce molo saa tuɔ siɛ u cor baa h̄umelle fande-i. *Jinabaa-ba'i naa ciɛ-ba dumaanjo-na. Baŋ juɔ da Yesu-i, baa sire ta ba j̄ar̄a-yuɔ

²⁹ aa ta ba kaas̄iŋ wuɔ: «Diilonjo-Biɛ, i ciɛ-ni niɛ? N̄ juɔ da ŋ ji haa kakālle-i yiɛ a ne da ku yiingu saa hi yogo.»

³⁰ Pɛrs̄alle nande waa ba yaanŋa-na ta di wuora.

³¹ Jinabaa baa ta ba c̄ar̄ā Yesu-i wuɔ: «Da ŋ'a ŋ ka nyaa-ye, jande yaŋ i hel ka suur pɛrŋ daaba-na.»

³² Yesu wuɔ cira: «Hilaŋ na kā!» Baa hel ka suur pɛrmba-na. Pɛrŋ baa p̄aŋ ta ba gbar ba hiire ba kā ba tie ba suur dalaŋga-na ba kunu.

³³ Nuɔmba waa ta ba ceŋ pɛrŋ daaba-i. Baŋ gbaraa ka kunu hiere dumaanjo-na, kutaan baa gbar ka waŋ-ma c̄iingu-na. Pepetaan daaba maama yaa waa ba nunni-na.

³⁴ Nuɔŋ baa hel hiere da ba ji ne Yesu-i. Baŋ juɔ ji da-yo, baa c̄ar̄ā-yuɔ wuɔ u ce jande aa u ta u halan ba terienju-na.

9

Yesu siire murgu naŋo
(Marke 2.1-12; Like 5.17-26)

¹ Baŋ birii Yesu-i dumaanjo-na, wuɔ biɛ beŋo-i a karnu kā ba nelle-na.*

² Baa jo baa murgu naŋo-i kuugallaŋ-nu ji h̄a-yo wuɔ u sire-yuɔ. Wuɔ ne da ba haa ba naŋga-i yuɔ cor, wuɔ gb̄ɛ ba j̄eiŋo-i wuɔ: «Mi j̄iɛ, baa tie holle. N̄ āmbabalma hurii hiere.»

³ Uŋ piiye dumaanjo-na, *anjīnamma pigāataamba namba ta ba piiye ba huɔŋ-na wuɔ: «Naacolŋ daa u tuora Diilonjo-i dɛ!»

* 9:1 Ba waa t̄iɛna Kafarnamu. Niɛŋ 4.13.

⁴ Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ cira: «Bige-i ciɛ na ta na jɔguɔŋ nelbabalaŋ daama temma-i na hɔmmu-na?»

⁵ Namaa wulaa, a hur u āmbabalma-i, baa a ce u sire tuɔ wuɔ-i, ma hāi-i-na hama-i ce fɛu yaŋ?

⁶ Mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonjo hāa *Molon-Bieŋo-i ku fɔŋgũɔ-i u tuɔ hur nelbiliemba āmbabalma-i.» Aa naa gbɛ murgu-i wuɔ: «Sire ŋ bie ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kũŋ.»

⁷ Naacolŋ wuɔ bi sire ba yufelle-na a bie u kuugallaŋgu-i tuɔ wuɔ u kũŋ.

⁸ Korma bir yaŋ aa bel nuɔmba-i, baa ta ba piiye wuɔ: «Diilonjo-i bibieŋo! Hiŋ daama temma-i u hāa nelbiliemba baa-ma.»

Matie ciɛ Yesu hāalabilonjo

(Marke 2.13-17; Like 5.27-32)

⁹ Yesuŋ hilaa terieŋgu-na, wuɔ u cor da *nampohũutienjo nano tɛnaana u maacemaŋ-dũŋgu-na. Ba taa ba bɪ-yo Matie. Yesu wuɔ cira: «Matie, sire i ta.» Matie wuɔ bi sire cu u huon-nu.

¹⁰ Yiingu nanŋgu-na, Yesu wuɔ ji waa baa u *hāalābiemba-i Matie dumelle-na ba ta ba wuo niiwuoni. Nampohũutaamba boi waa a naara āmbabalmanciraamba namba.

¹¹ *Farisɛbaa-ba daa mafamma-i ce nie? Baa ta ba piiye baa Yesu hāalābiemba-i wuɔ: «Bige-i ciɛ na hāalātienjo tuɔ wuo niiwuoni-i baa nelbabalaŋ daaba temma-i?»

¹² Yesu wuɔ nu baŋ piyen; wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Da ŋ waa hɪnni, ŋ ka ce bige-i perruntien terien-nu?»

¹³ Diilonjo ciɛra: *«Taa na ce hujarre na-naa nuɔ, ku yaa dɔlaa-minj ku yaŋ na niikonni-i.»*† Kāaŋ na ka taara nelma famma yuŋgu-i. Na saa da, muɔmi saa jo nelfafaan maa-na, mi juɔ nelbabalaŋ maa-na.»

Kuucɔlaaŋgu saa saaya ku guɔl baa kuufelienŋu-i

(Marke 2.18-22; Like 5.33-39)

¹⁴ Ku huonŋu-na, *Nsāa-Batisei *hāalābien baa jo Yesu wulaa ji cira: «Hāalātie, mieŋo-i baa *Farisɛbaa-ba-i i hinu i dii sũŋgu, bige-i ciɛ nan hāalābiemba sa dii?»

¹⁵ Yesu wuɔ cira: «Ŋ jɪɛŋ duɔ tuɔ jā ciɛŋo, ŋ gbāa kā ka vāa ŋ yaanŋa-i tɛna wei? Ku yaa ŋaa bafamba kũŋgu-i: Da mi saa ji waa ba hɔlma-na yiingu man nuɔ-i, ba ka suɔ dii sũŋgu-i.»

¹⁶ Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompafelɛŋga a nar jonŋorcɔlɔŋo. Da ŋ ce-ma, jonŋorcɔlɔŋo migāaŋ tuɔ taalnu u kā.

¹⁷ Aa ba sa bi dii duvɛnfelɛŋo cirkpɔcɔlɔŋ-na. Uman duɔ ce-ma, cirkpɔcɔlɔŋo ka muonu aa duvɛŋo tiraa kũnna. Nŋa da ŋ'a ŋ dii duvɛnfelɛŋo-i, ŋ saaya ŋ dii-yo cirkpɔfelɛŋ-na, ni yaa gbɛ baa ni-naa.»

Yesu yieraaya ciɛŋo nan tamma aa sire bikulonjo nano

(Marke 5.21-43; Like 8.40-56)

¹⁸ Nelma saa ji tɪ Yesu nunŋu-na, ba'a ba ne da *Yuifu ba yuntienjo nano juɔ ji dũuna u yaanŋa-na aa naa cira: «Mi bilonjo jarma yaraa-yo, ŋga jo i ta ŋ ka haa ŋ nanŋa-i yuɔ u ka sire.»

¹⁹ Yesu wuɔ sire baa u *hāalābiemba-i ba ta ta ba kā baa naacolŋo-i.

²⁰ A ne da ciɛŋo nano waa ba hɔlma-na, u tamma taa ma kũnna ku bien cɪncieluo baa a hāi waa belle fande-na. Wuɔ piɛ Yesu huon-yaŋga a yiɛya u jonŋoruo tũŋgu-i.

²¹ U taa u piiye u huon-na wuɔ: «Da mi gbāŋ hi yiɛya u jonŋoruo-i yon, mi kuraa.»

²² Uŋ yiɛyaaya-yuɔ dumaanjo-na, Yesu wuɔ miel da-yo, wuɔ cira: «Mi bilo, baa tie holle, niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ, ŋ kuraa.» Terduonŋu fanŋu-na, ciɛŋo tãŋ maa pãŋ yiera.

† 9:13 Ose (Osée) 6.6

²³ Baŋ kaa hi Yuifu ba yuntienɔ cɪŋgu-i, baa da niimarnintaamba, aa da nuɔmba haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal terni-na hiere.

²⁴ Yesu wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Biriŋ na kŋŋ, bilonɔ saa ku, u duɔfŋŋ.» Baa bir yaŋ aa ta ba cɔmuɔŋ-yo.

²⁵ Baa hiel nuɔmba-i kulonɔ uŋ waa dŋŋgu maŋ nuɔ-i aa Yesu wuɔ suur. Uŋ suurii, wuɔ bel bilonɔ naŋ-na, wuɔ bi sire.

²⁶ Nelma faŋ maa pŋŋ gbuo terienɔgu faŋgu-i hiere.

Yesu puurii yiriemba hŋi yufienɔ

²⁷ Yesuŋ juɔ hel tuɔ kŋŋ, yiriemba namba cu u huonɔ-nu. Ba waa ba hŋi; ta ba fara ba piiye baa-yo wuɔ: «*Davidi hŋayɛlŋ nuɔ, jande ce hujarre-yie aa ŋ puur i yufienɔ-i.»

²⁸ Uŋ kaa hi cɪŋgu-i, baa jo ji yiera u caaŋgu-na. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na hŋyŋa-ma wuɔ mi gbŋa puur na yufienɔ-i wei?»

Baa cira: «Itie, i hŋyŋa-ma.»

²⁹ Yesu wuɔ yieya ba yufienɔ-i aa naa cira: «Ma ce ŋaa naŋ hŋyŋa-ma dumaa!»

³⁰ Ba yufienɔ aa bi pŋŋ puur. Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mei baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel.

³¹ Baŋ taa, ba saa gbŋa fiinaŋ-mei, baa wuɔra gbuo nelle-i hiere baa-ma.

Yesu cie bobo naŋo gbŋa tuɔ piiye

³² Yirienɔ daabaŋ birii ta ba hel, baa jo baa bobo naŋo Yesu wulaa. *Jina'i naa cie-yo dumaanɔ-na.

³³ Yesu wuɔ donya jina daayo-i naacolɔ-na. Naacolɔ wuɔ pŋŋ donɔ tuɔ piiye. Kuɔ ce nuɔmba-i gberɛ. Baa ta ba piiye wuɔ: «In siire, i saa da daama temma-i dede *Isirahel-na!»

³⁴ *Farisiebba-baŋ'a ba ka waŋ mamaŋ, baa bir yaŋ aa ta ba piiye wuɔ: «Jina ba yuntienɔ‡ yaa hŋa-yo himma famma-i u tuɔ donya jinabaa-ba-i nuɔmba-na.»

Nuɔmba hujarre bilaa Yesu-i

³⁵ Yesu taa u wuɔra nilienɔ-na hiere u waŋ Diilonɔ-nelma-i *Diilonelhŋalŋdŋnni-na aa tuɔ waŋ *Diilonɔ-bŋaŋgu *Neldɔdɔlma-i aa bi tuɔ sire jaamba-i ba sinni-na hiere u kŋ.

³⁶ Nuɔmba naa mulienɔ aa ba kŋma naa tiraa kara ŋaa tŋlmba maŋ tienɔ si-bei. Yesuŋ daa-ba dumaanɔ-na, ba hujarre gbuu bel-o.

³⁷ Wuɔ waŋ baa u *hŋalŋbiemba-i wuɔ: «Dima dii bɔi a ne da ma kartaamba saa ciinu.

³⁸ Cŋarŋ suontienɔ-i u puɔr nuɔmba namba naara.»

10

Yesu hŋa u hŋalŋbiemba-i himma (Marke 3.13-19; Like 6.12-16)

¹ Uŋ waŋ mafamma-i, wuɔ bi u *hŋalŋbienɔ cɪncieluo ba hŋi baamba-i a hŋa-ba himma ba da ba gbŋa ta ba donya *jinabaa-ba-i aa ta ba sire jaamba-i ba sinni-na hiere.

² U hŋalŋbiemba famba yaa u *pɔpuɔrbiemba-i. Ba yirienɔ yaa daaya: Dielŋ-wuonɔ yaa Simɔ, baa u hŋaŋo-i Andere. Simɔ yerre nande yaa Pier. A naara Sebede bɛmba-i ba hŋi-i-na: Sake baa Nsŋa-i.

³ A naara Filipu baa Batelemi. Toma baa Matie. Matie waa *nampohŋutienɔ. A naara Sake maŋ Alfe bienɔ-i, baa Tade.

⁴ A naara Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i, baa *Yuda-Isikaro. U yaa juɔ hel Yesu huonɔgu-na.

Yesu puɔraa u pɔpuɔrbiemba-i (Marke 6.7-13; Like 9.1-6)

‡ 9:34 Ba bi *Sitani yaa *jina ba yuntienɔ-i. Nieŋ 12.22-28.

⁵ Yesuŋ hãa u *pɔpuɔrbiemba-i himma-i, wuɔ puɔr-ba aa naa waŋ baa-ba wuɔ: «Mi saa cira na kã *niëraaŋ wulaa, mi saa bi cira na kã *Samarî.

⁶ Kãaŋ *Isirahel-baamba yaa wulaa-i. Ba baala ŋaa tũlmba.

⁷ Da na hi terienŋu terienŋu, na waŋ baa nuɔmba-i wuɔ *Diilon-ɓãaŋgu piyaa tî.

⁸ Taa na sire jaamba-i baa bikuomba-i baa *wontuɔrmba-i. Taa na donya *jinabaa-ba-i nuɔmba-na. Na daa ku fõŋgũ-i gbãŋgbãŋ, taa na bi ce na hã nuɔmba-i gbãŋgbãŋ.

⁹ Da na'a na ta, molo baa biɛ gbeija,

¹⁰ molo baa biɛ buɔra, molo baa biɛ jonŋoruo naŋo a naara uŋ diyaa umaŋ, molo baa biɛ naatenni, molo baa bi biɛ bũɔle. Maacembilonŋo saaya baa u yerreŋ kalaŋgu.

¹¹ «Da na suur nelle maŋ nuɔ-i, na taara hartiefɛfɛiŋo baa na fɛrɛ igɛna. Da na da hartienŋo, na tɛna baa u yaa-i a ji hi na tamma-i nelle fande-na.

¹² Da na suur dumelle maŋ nuɔ-i, na cira: <Tiyãaŋ dɛi!»

¹³ Da ba siɛ na har dumelle fande-na, Diilo yaŋ na jaaluŋgu kãyã di taamba-i; ŋga da ba saa siɛ na har-bei, Diilo yaŋ ba tɛ ba temma-i.

¹⁴ Da na kã terienŋu maŋ nuɔ-i aa ba'a ba sa taara ba da na yufelle, na pir na nallu-i na ta aa naa yaŋ-ba.

¹⁵ Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ da ba ce mafamma-i, Diilon duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i yiŋgu maŋ nuɔ-i, uŋ ka haa kumaŋ kutaamba-na, ku ka balan yaŋ Sodɔmutaamba kũŋgu-i baa Gomɔrtaamba kũŋgu-i.»*

Mulɛma maŋ dii Diilon-maacemma-na

(Marke 13.9-13; Like 21.12-19)

¹⁶ «Na saa da, miŋ puɔraa-na dumandɛ-i, kuu dii ŋaa mi ciɛŋ tũlmba ka dii-ba maamunaamba-na. Terienŋu faŋgu-na, taa na suɔ na fɛrɛŋ belma, aa na baa yaŋ ba da cãlmuɔ haa-nei.

¹⁷ Yaŋ mi gboya-nei jina: Ba ka bi-na fãamaambaa-ba wulaa ka gɛr-na. Ba ka muo-na *Diilonelhãalãdũnni-na.

¹⁸ Ba ka kã baa-na fõŋgõtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa meɪ maama-na. Na ka hi-ba kusuɔŋ-nu'i baa *niëraamba-i hiere a piiye naŋ suɔnuŋ kumaŋ meɪ kũŋgu-na.

¹⁹ Da ba ji bel-na da ba ka yuu-na, baa na tie holle wuɔ na siɛ ka suɔ naŋ ka waŋ mamaŋ; yaŋ mafamma-i na hã Diilonŋo, u kaa pigãaŋ-na baa-ma terduɔŋgu faŋgu-na.

²⁰ Ku saa ce ŋaa nelma famma-i namaa kusũnniŋ-maama'i kaa waa dɛ! Na To yaa kaa ce u *Yalle dii-ma na hɔmmu-na na waŋ-ma.

²¹ «Banamba ka bel ba fɛrɛŋ hãmba hã-ba wuɔ ba ko-ba, banamba ba fɛrɛŋ mɔlbaa, banamba ba bisãlmba, banamba bi sire pu baa ba bĩncuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba.

²² Nuɔmba-i hiere ba ka bigãaŋ-na meɪ maama-na. Nga umaŋ duɔ nyaar ka hi ku bãlma-i, kutienŋo ka kor.

²³ Da ba donya-nei nel daade-na, na gbar na kã daade-na. Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Molon-Biɛŋo ka bir jo ji da na saa hi *Isirahel nileiŋa-i hiere.

²⁴ «Na saa da, *hãalãbilonŋo sa maar u hãalãtienŋo-i, aa maacembilonŋo sa bi maar u yuntienŋo-i.

²⁵ Hãalãbilonŋo jɔguɔŋ u ce u hãalãtienŋo temma aa maacembilonŋo jɔguɔŋ u ce u yuntienŋo temma. Da ba gbɛ dumellentienŋo-i wuɔ *Belsebul† ba ka tuora u dumellen-baamba-i ka hi hie?»

Umaŋ saaya kaalamma

(Like 12.2-9)

²⁶ Yesuŋ waŋ mafamma-i wuɔ cira: «Terienŋu faŋgu-na, baa na ta na kãalã nuɔmba-i. Mamaŋ fuyaa hiere, ma ka hel.

* **10:15 Sodɔmutaamba kũŋgu-i baa Gomɔrtaamba kũŋgu-i:** Niɛŋ Miwaanŋo jĩnammaŋ-sebɛ-i-na (Genɛsɛ) 18-19.

† **10:25** *Sitani yerre nande yaa *Belsebul. Niɛŋ 12.24-28.

²⁷ Da mi fuo waŋ mamaŋ baa-na, hilaŋ na muonu-mɛi na gbuo terni-i hiere.

²⁸ Baa na ta na k̄aalā bamaŋ gbāa ko-na aa ba siɛ gbāa ce bɪŋkũŋgu na yaɛiŋa-na. Uman̄ dii k̄aalāmma, u yaa ŋaa Diilon̄o-i; u yaa gbāa caa-na baa na yaɛiŋa-i hiere.

²⁹ Tigālāamba hāi sullu saa cor warbelle diei; a ne da na To duɔ saa hūu-ma, u diei siɛ gbāa par diire.

³⁰ Halle na yukuɔsɪnni maŋ daani-i, Diilon̄o k̄aaŋ-ni hiere.

³¹ Terien̄gu faŋgu-na, baa na ta na tie holle; na bɔyaa tigālāamba-na titirre.

³² «Uman̄ duɔ yiera-mɛi nuɔmba yaan̄ga-na wuɔ mɛi wuon̄o, muɔmi ka bi yiera-mɛi mi To maŋ d̄ɔɔ-i-na u yaan̄ga-na wuɔ kutien̄o-i mɛi bi wuon̄o.

³³ Ŋga uman̄ duɔ ciina-miɛ nuɔmba yaan̄ga-na, muɔmi ka bi ciina kutien̄o-i mi To maŋ d̄ɔɔ-i-na u yaan̄ga-na.»

Yesu saa jo baa yaafɛlle
(Like 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Baa na ta na ne wuɔ sɪ mi juɔ baa yaafɛlle hiɛma-na; mi saa jo baa yaafɛlle, mi juɔ baa berru.

³⁵ Mi juɔ da mi ji gbo bɛpuɔmba-i baa ba tobaa-ba-i, aa gbo biemba-i baa ba nyubaa-ba-i, aa bi gbo caamba-i baa ba hūɔbaa-ba-i.

³⁶ Naŋ fɛɛŋ d̄ũŋ-baamba ka bigāaŋ-ni.‡

³⁷ «Uman̄ duɔ d̄ɔl u bɪncuɔmba-i yaŋ muɔŋo-i, kutien̄o siɛ gbāa cu mi huon̄-nu. Uman̄ duɔ bi d̄ɔl u bisāimba-i yaŋ muɔŋo-i, kutien̄o siɛ gbāa cu mi huon̄-nu.

³⁸ Aa uman̄ duɔ u sa siɛ muliɛma-i baa kuliŋgu-i, u siɛ gbāa cu mi huon̄-nu.

³⁹ Uman̄ duɔ tuɔ kaal baa u yun̄gu yon̄, kutien̄o ka k̄ɔsuɔŋ u fɛɛɛ. Ŋga uman̄ duɔ tuɔ k̄ɔsuɔŋ u fɛɛɛ mɛi maama-na, u ka da cicɛlma maŋ sa tiɛŋ dede-i.»

Anfafamma p̄a ma tien̄o-i
(Marke 9.41)

⁴⁰ «Uman̄ duɔ suɔ na belma, kutien̄o suyaa mɛi belma yaa-i. A ne da uman̄ duɔ suɔ muɔmi belma, u suyaa mi p̄ɔpuɔrtien̄o belma yaa-i.

⁴¹ Uman̄ duɔ ne *Diilop̄ɔpuɔrbilon̄o maacemma-i aa bel-o fafamma, Diilon̄ uŋ ka p̄a u p̄ɔpuɔrbilon̄o-i dumaa, u ka bi p̄a kutien̄o-i dumɛi. Uman̄ duɔ bel nelviin̄o-i fafamma wuɔ nelviin̄o, Diilon̄o ka p̄a kutien̄o-i a saa baa nelviin̄o-i.

⁴² Uman̄ duɔ ne mi *hāalābilon̄o-i baa u yornumma-i aa hā-yo hūŋkolŋo-i yon̄ u nyon̄, mi waŋ ninson̄o-i baa-na, u siɛ naa u daluɔ-i Diilon̄o wulaa.»

11

Nsāa-Bat̄isi puɔraa ba jo Yesu wulaa
(Like 7.18-23)

¹ Yesuŋ juɔ piiye ti baa u *hāalābien̄ c̄incieluo ba hāi baamba-i, wuɔ sire suur nilɛiŋa-na tuɔ wuɔra u waŋ Diilon̄-nelma-i.

² Nsāa wuɔ tiɛ dii kaso-i-na aa naa nu *Kirsan̄ ceŋ mamaŋ hiere. Wuɔ puɔr u hāalābiemba-i wuɔ ba ka yuu-yo

³ kɛɛɛ *Kon̄kortien̄o maŋ saaya u jo, u yaa ufaŋo-i wei sisɔ uu dii huon̄-nu? Baa k̄a ka hi Yesu-i baa-ma.

⁴ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «K̄aaŋ na ka t̄ũnu Nsāa-i baa naŋ nuŋ mamaŋ baa naŋ dan̄ mamaŋ:

⁵ Yiriemba yufien̄a puurii, murgubaa-ba wuɔ, *wontuɔrmba jarma taa-bei, tugbentaamba t̄ũnni puurii, bikuomba siire aa s̄ũntaamba nuɔ *Neld̄ɔd̄ɔlma.*

⁶ Uman̄ gbeini-i da ni saa ji guɔl mi huon̄gu-na, kutien̄o yun̄gu d̄ɔlaa.»

‡ 10:36 Mise (Michée) 7.6 * 11:5 Nier̄ Isayi sebɛ-i-na (Ésaïe) 35.5-6; 61.1.

Nsāa-Batīsi sīnni-i
(Like 7.24-35)

⁷ Nsāa pəpuərbiembraŋ taa, Yesu wuə tuə taara u pigāaŋ nuəmba-i Nsāa sīnni-i. Wuə yuu-ba wuə: «Na kāa ka ne bige-i hīeŋgu-na? Fafalmuŋ sagallaŋ hīeŋgu-i dumaa, na kāa ka ne ku yaa wēi?

⁸ Namaa kāa ka ne bige-i? Na kāa ka ne umaŋ diyaa bimbifafanni wēi? Ma sī bamaŋ diyaan bimbifafanni-i baa dii tēna fōŋgōtaamba dūnniŋ kē?

⁹ Nga namaa kāa ka ne bige-i? Ma sī na kāa ka ne *Diilopəpuərbilonjo'i kē? Aa naacolŋo faŋo-i, mi tūnu-nei: U maaraa Diilopəpuərbilonjo-i.

¹⁰ Ma nyegāaŋ Diilonj-nelma-na wuə:

«Mi ka puər mi pəpuərbilonjo wuəya ta ŋyaan-na
ka cāa ŋ hūmelle-i†,

ba gbē Nsāa yaa-i.

¹¹ Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Nsāa-Batīsi temma saa hi honj yogo caaŋ-biembra-na. A ne da umaŋ si dii baa yuŋgu *Diilonj-nelle-na, u maaraa Nsāa-i.

¹² A doŋ dii Nsāa-Batīsi bāaŋ-nu, ji hi baa nyuŋgo, nelbabalaamba cīnaana *Diilonj-nellentesīnni-i aa ta ba taara ba hūu u nelle-i ce-de ba diele.‡

¹³ Diilopəpuərbiembra-i hiere ka hel baa *Moisi-i ba siire piye Diilonj-nellentesīnni maama a ji hi Nsāa-Batīsi bāaŋgu-i.

¹⁴ Na saaya na suə wuə baŋ waan *Eli maŋ maama-i wuə u ka jo, u yaa juə Nsāa-i.

¹⁵ Umaŋ duə u ka nu, u nu!»

¹⁶ Aa naa cira: «Mi gbāa saa fiēfiē ku nuəmba-i baa haba-i? Mi gbāa saa-ba baa bisālmba maŋ tēnaana ponsanatigerreŋ. Banamba ta ba waŋ baa banamba-i wuə:

¹⁷ «I hulii tulammu hā-na, na saa nyēŋ.
I hāl kuliin-neini hā-na, na saa kaal.»

¹⁸ Nsāa juə, u sa dii dibelle u nuŋgu-na, u sa nyəŋ kolma, na cira wuə *jīna dii u yuŋgu-na.

¹⁹ *Molon-Bieŋ uŋ wuə aa tuə nyəŋ, na sire ta na piye wuə: «Naacolŋ daa fuə bi yii baa niwuoni yaa-i yonj baa konyolle! Aa tiraa sire bel jīeru baa *nampohūutaamba baa nelbabalaamba.» Nga Diilonj-nelma fafaanŋu da u maacemma'i nuə-i.»

Sūlma haraa nilēiŋa naŋa-na
(Like 10.13-15)

²⁰ Yesuŋ ciē gbere-weima bəi nilēiŋa maŋ nuə-i, a taan baa sa hūu-ma nanna ba ciləbabaŋo-i. Yesu wuə doŋ tuə waŋ baa-ba wuə:

²¹ «Korasitaan namaaŋo-i, sūlma haraa-nei! Betisadataan namaaŋo-i, sūlma haraa-nei! Gbere maŋ ciē namaa hōlma-na, kuə uu naa ce Tiir nelle yaa nuə-i baa Sidə nelle-na, dii yiinaa baa naa kūnna cuoŋgu ba fereŋ nuə aa dii buər ba jonjorbaa a pigāaŋ wuə ba naana ba ciləbabaŋo-i!

²² Terieŋgu faŋgu-na, mi tūnu-nei: Diilonj duə ji tuə yuu nuəmba-i, uŋ ka haa kumaŋ nei, ku ka balan yaŋ Tiirtaamba kūŋgu-i baa Sidətaamba kūŋgu-i hiere.Š

²³ Kafarnamutaan namaaŋo-i, na daa niē sī na kaa da Diilonjo-i wēi? Na tāal na fere, na ta na kā dāamu-na. Gbere maŋ ciē namaa nelle-na*, kuə uu naa ce Sodəmu yaa nuə-i, nyuŋgo daayo-na, nelle fande naa waa yogo.†

²⁴ Terieŋgu faŋgu-na, mi tūnu-nei, kumaŋ ka haa-nei gēŋgeryiŋgu-na, Sodəmu kūŋgu ka waa hāaŋo.»

(Like 10.21-22)

† 11:10 Malaki (Malachie) 3.1 ‡ 11:12 Girekimma-na terieŋ daaku gbāa bi nu nuŋ daama-i: Dii Nsāa-Batīsi bāaŋ-nu ji hi baa nyuŋgo *Diilonj-nelle kpakpaa di hūmelle-i di hiel-de. Aa nuəmba gbāaŋ kpelle da ba suur-die. Š 11:22 Kumaŋ haa Tiirtaamba-na baa Sidətaamba-na: Nieŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 23.1-18; Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 26; Yowel sebe-i-na (Joël) 4.4-8; Amosi sebe-i-na (Amos) 1.9-10. * 11:23 Nieŋ 8.5-17; 9.1-8; na ka da gbere-weima namma.

† 11:23 Sodəmu: Nieŋ u kūŋgu-i Miwaanjo jīnammaŋ-sebe-i-na (Genèse) 19.24-28.

²⁵ Ku huonngu-na, Yesu wuɔ cira: «Baba, nuɔnei Yuntien nuɔ dɔrɔ-i-na baa hiema-na hiere. Niŋ fuyaa ŋ huonnga-i cɛcɛmuntaamba-na baa sebesuɔtaamba-na aa cɛr pigāan bisāmbiamba-i baa-ka, ŋ jaalunngu bɔi.

²⁶ Ninsoŋo, ŋ ciɛ ŋ huonnga yaa dumaanŋo-na, Baba.»

²⁷ Aa naa wan baa nuɔmba-i wuɔ: «Mi To birii wɛima-i hiere hā-mi. Da ma hel Tuonŋo-na, molo sa suɔ Bɛpolŋo-i, aa da ma bi hel Bɛpolŋo-na baa uŋ taaran u pigāan baman baa-yo, molo sa suɔ Tuonŋo-i.»

Fiisaanngu dii Yesu huonngu-na

²⁸ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Namaa naman tūyāa conŋorni ta ni ko-na, juon mi ji har-na na fiisa.

²⁹ Mi huonnga sa don, aa mi sa tetɛŋ mi fɛrɛ. Juon mi ji haa mi congoruonngu-i hā-na na cu mi huon-nu ku yaa na ka da fiisaanngu.

³⁰ Mi congoruonngu si dii yonduo, mi tusālle dii fiɛfiɛfiɛ.»

12

Yitienanngu maama-i

(Marke 2.23-28; Like 6.1-5)

¹ Yibienŋa faŋa-na, *yitienanngu nanngu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. A ne da nyulmu waa u *hāalābiamba-na. Baa don ta ba kar bile-i ba wuo.

² *Farisiebbaa-ba daa mafamma-i ce niɛ? Baa sire ta ba piye baa Yesu-i wuɔ: «Ne ŋ hāalābiamba-i, kumanŋ saa saaya ku ce yitienanngu-na ba ce ku yaa-i!»

³ Yesu wuɔ cira: «Nyulmu nan bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumanŋ, ma sɪ na kalaan-ku kɛ?

⁴ Davidi suurii Diilon-dūngu-na a biɛ Diilon-buruo-i ba wuo baa u nuɔmba-i.* A ne da a saa baa miɛ Diilon-hūmelle-i, da kuɔ *Diilojigāntien nuɔ sɪ, ŋ siɛ gbāa wuo buruo faŋo-i.

⁵ Ma sɪ na bi kalaanŋ *ānjɪnamma-i kɛ? Wuɔ nelie saa saaya u ce maacemma yitienanngu-na, ŋga Diilojigāntaamba ce maacemma-i *Diilodubuo-i-na aa molo sa kāŋ-ku wuɔ cālmuo.

⁶ A ne da bande-i-na, kuanngu dii kumanŋ maaraa Diilodubuo-i.

⁷ Diilonŋo ciɛra wuɔ: *«Taa na ce hujarre na-naa nuɔ ku yaa dɔlaan-miŋ ku yan na niikonni-i.»*† Kuɔ na taa na suɔ nel daama yunngu-i, naa naa saa ta na cāl nuɔmba-i na yun-nu.

⁸ A tiraa naara kufanngu-i: *Molon-Bienŋo yaa yitienanngu tienŋo-i.»

Yesu siire nagāduɔla nanŋo

(Marke 3.1-6; Like 6.6-11)

⁹ Yesuŋ juɔ piye baa *Farisiebbaa-ba-i tɪ, wuɔ ta kā *Diilonelhāalādūngu-na.

¹⁰ Naacolŋo nanŋo waa ba hɔlma-na, u nanŋa diei naa minan. Farisiebbaa baa ta ba taara āntāalamma da ba haa Yesu-i-na, a ce dumaanŋo-na baa yuu-yo wuɔ: «A saa baa miɛ Diilon-hūmelle-i, ŋ gbāa sire jɛiŋo *yitienanngu-na wɛi?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Namaanŋo-na, umanŋ duɔ waa baa tūmaanŋo diei yon u kūndūngu-na aa tūmaanŋ daayo par suur fuon-nu yitienanngu-na, kutienŋo ka yan-yo dii fuonngu-na wuɔ yitienanngu wɛi?

¹² Nelbilonŋo-i baa tūmaanŋo-i, hai bɔyaa? Terienngu fanngu-na, ānfafamma gbāa ce yitienanngu-na, wɛima si dii.»

¹³ Aa naa wan baa naacolŋ daayo-i wuɔ: «Fara ŋ nanŋa-i.» Naacolŋ wuɔ bi fara u nanŋa-i, kaa firnu kananŋa temma-i.

¹⁴ Farisiebbaa baa pāŋ hel ka ta ba da ba-naa Yesu komman-kūngu-na.

* **12:4** Niɛŋ Samiel sebedielāŋo-na (1 Samuel) 21.2-7. † **12:7** Ose (Osée) 6.6

Yesu yaa Itienjo cāarāṅo-i

15 Yesuṅ juo suo wuo ba taara ba ko-yo, wuo ta halanṅ terienṅu-na. Nuonṅ baa kūol ba-naa ta ba nyaanu-yuo. Jaamba waa ba hōlma-na. Wuō sire-bei hiere

16 aa naa wan-ma kuola-mei baa-ba wuo ba baa yan molo suo wuo u yaa siire-bei.

17 Diilonṅ un puōraa *Isayi wanṅ mamanṅ, ma'i sī daama-i wei? Isayi waan-ma wuo:
«Diilonṅo ciēra wuo:

18 *«Mi hielaa mi cāarāṅo yaa daayo.*

U maama sa suo aa dōlhu-mie.

U yaa fienṅ mi huōṅga-i.

*Mi ka hā-yo mi *Yalle-i.*

U yaa ka pigāanṅ nuōmba-i nilēiṅa-na hiere baa hūmeviile-i.

19 *U sie gānṅ baa moloṅo.*

U sa jo duō ji hohuola baa moloṅo.

Molo sie nu u piiye hūṅgbesenninṅ.

20 *U sie perienṅ terre manṅ kaanu tī,
aa u sie dīnṅ dāamu manṅ kusiriye tī.*

U ka waa ma yaa nuō-i fuō nuōmba-i nilēiṅa-na hiere ba ji hūu viisinni maama-i.

21 *Nuōmba-i hiere ba ka haa ba nanṅga-i yuo.»‡*

Yesu hilaa baa u himma-i hie?

(Marke 3.22-30; Like 11.14-23)

22 Ku huonṅu-na, baa ji jo baa bobo-yironṅo nanṅo-i Yesu wulaa. *Jinabaa-ba'i naa ciē-yo dumaanṅo-na. Yesu wuo puur u yufienṅa-i aa naa ce u tuo gbā u piiye.

23 Kuō cu nuōmba hōmmu-i; baa ta ba yuu ba-naa wuo: «Ku biyaa ṅaa *Davidi hāayēlṅo yaa-i?»

24 *Farisēbaa-banṅ juo nu-ma, baa gbē-ku dumaa wuo: «Jīna ba yuntienṅo-i *Belsebulṅ yaa hāa naacolṅ daayo-i himma-i u tuo donya jīnabaa-ba-i.»

25 Yesu wuo suo baa-ba. Wuō gbē-ba wuo: «Da ṅ da neduolenṅ-baanṅ namaanṅo-i na sa gbo, yīnṅu dii baa yīnṅu na nelle ka muonu. Da na bi waa cīnṅu-na sisō dumelle-na aa na sa taara na da na-naa, na dumelle ka muonu.

26 *Sitāni duō tuo donya fuō ferēṅ baamba-i, ma sī kuu dii ṅaa u gānṅ baa u ferē ke? Dumaanṅo-na, u fōṅgūō ce niē aa cō u wulaa?

27 Na gbīē-ku dumaa wuo Belsebul yaa hāa muō himma-i mi ta mi donya jīnabaa-ba-i, namaa nuōmba fuō, hai moloṅo-i hāa bafamba-i himma-i ba ta ba donya-bei? Na saa da, namaa ferēṅ baamba yaa ka karnu ciiruo-i.

28 Muō fuō, *Diilonṅ-Yalle yaa hāa-mi himma-i mi ta mi donya jīnabaa-ba-i. Ku yaa pigāanṅ wuo *Diilonṅ-bāanṅu paa-nei tī.

29 «Hai moloṅo-i gbāa suur u nabienṅ dūnṅu-na a biera u bīmbīnni-i hel baa-ni aa u nabienṅo yan-yo dumaa? Nṅa kutienṅ duō bel u nabienṅo-i vaa-yo igēna, u gbāa suur biera u bīmbīnni-i hiere ta baa-ni.

30 «Umanṅ duō uu si dii baa-mi, kuu dii ṅaa kutienṅo bigāanṅ-mi; aa umanṅ duō u sa tigiinṅ baa-mi, kuu dii ṅaa u pisāllā.

31 «Mi tūnu-nei: Nelbiliembanṅ cāl Diilonṅo-i aa ta ba haa tuosinni manṅ yuo hiere, u gbāa ce jande bei aa yanṅ ma tī. Nṅa umanṅ duō tuora u *Yalle-i, jande cēraa u ce-yuo hīema-na, jande cēraa u ce-yuo dōrō-i-na.

32 Umanṅ duō wanṅ āndababalaanṅu hā *Molonṅ-Bienṅo-i, ma gbāa tī. Nṅa umanṅ duō piiye āndaparaanṅu hā Diilonṅ-Yalle-i, ma sie tī nyunṅo, ma sie tī bisīnuō.

33 «Tibifafaanṅu yaa maanṅ biefefēiṅa-i. Tibibabalaanṅu manṅ biebabaleiṅa. Ba suo tibiinṅu-i ku bienṅa yaa nuō-i.

‡ 12:21 Isayi (Ésaïe) 42.1-4 § 12:24 *Sitāni yerre nande yaa *Belsebul.

³⁴ Nelbabalaan namaa temma-i daana-i! Nan balaan, nelfafamma ce nie aa hel na nunni-na? Neliɛn nuɔ ɲ huɔŋgaŋ yuu baa maman, ma yaa hilaan ɲ nunɠu-na.

³⁵ Nelfɛfiɛn u ɔnfafamma hel u hɔfafanɠa'i nuɔ-i. Aa nelbabalaan u maacembabalamma hel u hɔbabalaŋga'i nuɔ-i.

³⁶ Mi tūnu-nei: Gɛŋgeryiŋgu-na, baman waan ɔndasɔsɔnni-i hiere, Diilonɔ ka gān baa-ba.

³⁷ Diilonɔ ka ne nan fɛɛn nuɲ-ɔndaŋgu yaa-i aa cira ɲ cālāa sisɔ ɲ saa cāl.»

Nuɔmba ciɛra Yesu ce himma ba ne
(Marke 8.11-12; Like 11.29-32)

³⁸ Yesuɲ juɔ piiye tɪ, *ɔnjɪnamma pigāataamba namba-i baa *Farisɪɛbaa-ba namba cira: «Hāalātie, i taara ɲ ce himma i ne.»

³⁹ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fiefiɛ ku nuɔmba saa fa, ba jɛnaamba sa ku! Ba gbɛ-ku dumaa wuɔ mi ce himma ba ne. Biŋkūŋgu sa ce dii hā-na. *Yonasin ciɛ maman, ma ka saanu baa-na.

⁴⁰ Yonasin ciɛ yinni siei-i dumaa teterienɔ kusūŋgu-na*, *Molon-Bienɔ ka bi ce yinni siei-i dumɛi hiɛma-na.

⁴¹ Ninivetaamba nuɔ Yonasi nunɠu-i aa nanna ba cilɔbabalaŋo-i†, a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Yonasi-i aa na yagar wuɔ na sie nu u nunɠu-i! Diilonɔ duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i, Ninivetaamba ka cira na cālāa cemma.

⁴² Gɛŋgeryiŋgu-na, Seba nellentienɔ‡ ka da nunɠu fiefiɛ ku nuɔŋ namaanɔ-na. Fuɔ siire termaan daaku-na a karnu nilɛiŋa-i hiere ji nu *Salomɔ nelma-i, a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Salomɔ-i aa na yagar na sa nu u nunɠu-i!»

Jina duɔ bir jo u sa fa
(Like 11.24-26)

⁴³ Ku huonɠu-na, Yesu wuɔ cira: «*Jina duɔ waa moloŋo-na aa ji hel, u kā ka tuɔ wuɔra u biŋ hiɛn-nu duɔ taara muntienammu.

⁴⁴ Duɔ saa ka da, u cira: «Mi ka bir kā mi muntercɔlɔmmu-na.» Aa bi bir. Duɔ kā ka da biŋkūŋgu si dii kutienɔ huɔŋga-na, aa u gbuu migāan-ka da welewele aa tigiin-ka,

⁴⁵ u bir ka bi u najinabaa niehāi, baman balaan yan ufanɔ-i ba jo ji suur tiɛna-kei. Da ba suur tiɛna dumaanɔ-na, ku migāan balan kutienɔ-na a yan diɛlā-kūŋgu-i. Mafamma temma yaa ka da fiefiɛ ku nuɔmba-i; ba saa fa.»

Yesu baamba juɔ da ba ji ne-yo
(Marke 3.31-35; Like 8.19-21)

⁴⁶ Yesuɲ waa tuɔ piiye baa nuɔmba-i, u nyu wuɔ jo baa u hāmba-i da ba ji ne-yo. Ban juɔ ji da u piiye, baa yiɛra gōŋgūɔŋ-nu.

⁴⁷ Naacolɔŋo nan wuɔ da-ba aa naa piɛ wan baa Yesu-i wuɔ: «Ŋ nyu-i baa ɲ hāmba juɔ da ba ji ne-ni, baa dii yiɛra gōŋgūɔŋgu-na ta ba cie-ni.»

⁴⁸ Yesu wuɔ gbɛ naacolɔŋo-i wuɔ: «Na suɔ mi nyu-i baa mi hāmba-i wei?»

⁴⁹ Aa naa wuɔra pigāan u *hāalābiemba-i baa u nanɠa aa cira: «Mi nyu-i baa mi hāmba yaa daaba.

⁵⁰ Baman ciɛn mi To manɔ dɔrɔ-i-na u huɔŋga-i, ba yaa mi hāmba-i, ba yaa mi tūɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

13

Fūmanarāŋo nan maama
(Marke 4.1-9; Like 8.4-8)

¹ Yinduɔŋgu fanɠu-na, Yesu wuɔ sire hel kā ka tiɛna dalanɠa nunɠu-na.

* 12:40 Nien Yonasi sebɛ-i-na (Jonas) 2.1. † 12:41 Yonasi (Jonas) 3.5-10 ‡ 12:42 Nellentien daayo waa cicienɔ a saanu baa maman nyegāan girɛkimma-na.

² Nuɔmba jo ji yu-yuɔ. Wuɔ bel nyugũŋ beŋo naŋo-na tɛna aa nuɔmba waa bomborma-na.

³ Uŋ tɛnaana, wuɔ biɛ gbãɛini tuɔ naŋ baa-ba wuɔ: «Naacolŋo naŋo kãa ka naŋ fũma u suonŋu-na.

⁴ Fũma naŋo kã ka diire hũmellen-huɔŋ-na, huriimba jo ji wuo ufaŋo-i.

⁵ Unaŋo kã ka diire tãmpɛllen-terien-nu. Hɛma saa waa bɔi terienŋu-na; a ce u pa yan unaŋo-i.

⁶ Uŋ paa, u kaasɪnni saa gbãa suur kã yaan-na. Bãanŋuŋ juɔ don ta ku jo, wuɔ kuol hiere kpɛmmu!

⁷ Unaŋo kã ka diire hɛŋ-nu. Hɛŋgu tu suuye-yuɔ.

⁸ Uman diiriye suon-huɔŋga-na munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla: unaŋo biena komuɔŋa da-a-ndii, unaŋo biena komuɔŋa sa-a-siei, unaŋo komuɔŋa baa cɪncielbaa.»

⁹ Yesuŋ waan mafamma-i wuɔ cira: «Uman duɔ u ka nu, u nu!»

Kuman ciɛ Yesu tuɔ naŋ gbãɛini-i

(Marke 4.10-12; Like 8.9-10)

¹⁰ Yesuŋ juɔ naŋ tɪ, u *hãalãbiemba piɛ u caan-nu ka cira: «Itie, bige-i ciɛ ŋ ta ŋ naŋ gbãɛini baa nuɔmba-i?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilonŋo ciɛ baa namaanŋo-i. U *nellentesɪnni maama man fuyaa, u pigãan namaanŋo-i baa-ma, a ne da banamba sa suɔ kuanŋu mɛi.

¹² Uman duɔ tuɔ suɔ yiɛŋgu, kuanŋu ka ta ku naara u sɔsuɔmunŋu-i; nga uman duɔ u sa suɔ bɪŋkũŋgu, cɛlle-kũŋgu man uŋ suɔ-kun, ku ka kor-yuɔ.

¹³ Na saa da, kuman ciɛ mi ta mi naŋ gbãɛini-i baa-ba, yufienã dii baa-ba, nga ba sa da baa-ya. Tũnni dii baa-ba, nga ba sa nu baa-ni. Ba sa suɔ nelman kãŋ yanŋa man nuɔ-i.

¹⁴ Diilonŋ uŋ puɔraa *Isayi wan man, ma'i sɪ daama-i wei? Isayi waan-ma wuɔ: «Diilonŋo ciɛra wuɔ:

«Na ka ta na nu nelma-i,

nga na siɛ ta na suɔ ma yaanŋa-i.

Na ka ta na ne colcol, nga na siɛ ta na da bɪŋkũŋgu.

¹⁵ *Hama-i nuɔ-i?*

Bande ku nuɔmba nyaayã ba fɛɛ cor;

ba suunu ba tũnni-i

aa suuye ba yufienã-i.

Ba sa taara ba da bɪŋkũŋgu.

Ba sa taara ba nu wei ma.

*Ba sa bi taara ba suɔnu kuanŋu aa jo mi wulaa mi ji kor-ba.»**

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Namaa fuɔ, na yunni dɔlaa; na da baa na yufienã-i aa ta na nu baa na tũnni-i.

¹⁷ Mi wan ninsoŋo-i baa-na: *Diilopɔpuɔrbiemba bɔi baa nelviimba bɔi taa ba taara ba da naŋ dan kuman, aa nu naŋ nuŋ man, nga ba saa da ma diei, ba saa bi nu ma diei.»

Yesu firiinu fũmanarãŋo gbãnalãanŋu-i

(Marke 4.13-20; Like 8.11-15)

¹⁸ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Karaan na tũnni-i na nu fũmanarãŋo gbãnalãanŋu yunŋu-i:

¹⁹ Nuɔmba naŋ hɔmmu dii ŋaa hũmellen-huɔŋga; da ba nu *Diilonŋ-bãanŋu maama-i ba sa bel-ma nammu hãi, ba yan *Bigãarãŋo jo ji hiel-ma aa yan-ba.

²⁰ Banan hɔmmu dii ŋaa tãmpɛllen-terienŋu; da ba nu Diilonŋ-nelma-i ma pãŋ dɔlnu-bei ba hũu-ma.

* **13:15** Isayi (Ésaïe) 6.9-10

²¹ Nga ma sie gbãa nanj kaasinni. A ce dumaano-na weinj da ma da kutaamba-i, sisɔ da ba ta ba huol ba yammu-i ma maama-na, ba har jina.

²² Bananj hommu dii naa hienj-terienju; da ba nu Diilonj-nelma-i ba yanj anjoguoma-i baa gbeinj-maama jo ji suuye-mei; a ce ma sa da belle ba wulaa.

²³ A ne da bananj hommu dii naa hiefafamma; da ba nu Diilonj-nelma-i ba suɔ ma yungu-i aa wuɔ ma humelle-i dinj saaya di wuɔ dumaa. Kufangu taamba yaa dii naa fuma manj gbuu sire kpatalla; unano bienja komuɔna da-a-ndii, unano bienja komuɔna sa-a-siei, unano komuɔna baa cincielbaa.»

Suontienjo nanjo baa u bigaarano

²⁴ Yesu wuɔ tiraa nanj gbãnalãangu nanju baa-ba wuɔ: «*Diilonj-nellentesinni dii naa molojo manj siire ka duu dimma u suonju-na aa jo ji tiena.

²⁵ Isuɔnju nanju-na, u bigaarano nanjo yanj nuɔmba duɔfɔnj aa sire ka nanj hɛbienja dimma hɔlma-na.

²⁶ Dimmanj juɔ ta ma honj huɔnju-na, suontienjo maacembiemba da hienj daaku-i.

²⁷ Ba jo ji ta ba yuu suontienjo-i wuɔ: «Yuntie, ma si nj duu dimma'i ma kula suonju-na ke, hienju maama nie?»

²⁸ «Suontienjo gbẽ-ba wuɔ: «Unano si, mi bigaarano nanjo'i cie mafamma-i.»

«Maacembiemba cira: «I ka for-ku nanna wei?»

²⁹ «Suontienjo gbẽ-ba wuɔ: «Yaanj-kunj, baa na for-ku; da na'a na for-ku, na ka for baa dimma namma.

³⁰ Yaanj ni vaa hiere. Dinj da ma ji hi karma, mi ka ce ba for ku yaa igena a tigiinj-ku caa-ku aa suɔ kar mi dimma-i dii-ma inɔngɔ-na hã-mi.»

Diilonj-nellentesinni dii naa mutardi-belle

(Marke 4.30-32; Like 13.18-19)

³¹ Ku huɔnju-na, Yesu wuɔ tiraa nanj gbãnalãangu nanju baa-ba wuɔ: «*Diilonj-nellentesinni dii naa mutardi-belle manj banj duu-de.

³² Mutardi-belle yaa yuraanu yanj hiere, nga da di pa, di sire maar niifielu-i hiere a ce tibiingu huriimba ta ba jo ba se kamma kuɔ.»

Diilonj-nellentesinni dii naa konsiini

³³ Aa naa tiraa cira: «*Diilonj-nellentesinni dii naa konsiini. Da ba par-ni ba nakoluonj-nu a du burjumu-i kolloyufienja siei baa-ni, ni sire-muɔ hiere.»

Kumanj cie Yesu tuɔ nanj gbãɛini-i?

(Marke 4.33-34)

³⁴ Yesu waanj nel daama-i hiere baa nuɔmba-i gbãɛininj; duɔ puur duɔ piiye gbãnalãangu, a puur duɔ piiye gbãnalãangu.

³⁵ *Diilopɔpuɔrbilonj unj waanj mamanj ma'i si daama-i wei? Diilopɔpuɔrbilonjo waanj-ma wuɔ: «Diilonjo ciera wuɔ:

«Mi ji ta mi piiye baa-ba gbãɛininj.

Mamanj naa fuo dii miwaanjo domma-na,

mi ka wanj-ma baa-ba.»†

Yesu firnu suontienjo-i baa u bigaarano-i ba gbãnalãangu-i

³⁶ Yesunj juɔ piiye ti, wuɔ yanj nuɔmba-i aa naa ta kɔnj. U *hãalãbiemba kã u wulaa ka cira: «Ninj naanj gbãnalãangu manj wuɔ suontienjo nanjo duu dimma aa u bigaarano kã ka nanj hɛbienja dimma hɔlma-na, nj sa firnu-kuɔ baa-ye i suɔ ku yungu-i wei?»

³⁷ Yesu wuɔ cira: «*Molonj-Bienjo yaa suontienjo-i; u yaa duu dimma-i.

³⁸ U suonju yaa miwaanjo-i. Dimma yaa bamanj cuu Diilonjo huonj-nu aa hɛbienja yaa bamanj cuu *Bigaarano huonj-nu.

† 13:35 Gbeliemanj-nalãangu (Psaume) 78.2

39 Suontienjo bigaarāņo yaa *Sitāni-i. U yaa kāa ka nanj hēbienja-i dīmma hōlma-na. Dikara-huōņgu yaa miwaanjo tīmmanj-huōņgu-i aa dikartaamba yaa *dōrpōpuōrbiemba-i.

40 Banj kaal hienģu-i ba caa-ku dumaa, miwaanjo tīmman-na, ku ka waa dumēi.

41 Yiingju fanģu-na, Molon-Bienjo ka ce u dōrpōpuōrbiemba jo ji bel bamanj guōlaan nuōmba gbeini-i baa bamanj cieņ āmbabalma-i hiere a hiel-ba u nelle-na

42 ka caa-ba dāņgbōģuōņģu-na. Kaalunģu sie ji waa deī.

43 Ņga bamanj wuōyaan Diilonj-hūmelle-i, ba ka waa huōņģu fanģu-na ba To nelle-na ta ba gbu ba caa ņaa bāansēniēņģu. Umanj duō u ka nu, u nu!»

Diilonj-nellentesīnni dii ņaa sēne

44 «*Diilonj-nellentesīnni dii ņaa sēne manj fuyaa suōņģu nanģu-na, naacolņo nanjo kā ka paya-yuō. U huōņģa gbuu fē, u migāanģ fuo-yo aa kā ka suor u nagāņ-niini-i hiere a jo ji sāa suōņģu fanģu-i.»

Diilonj-nellentesīnni dii ņaa niibiliēņģu

45 «*Diilonj-nellentesīnni tiraa ni ye ņaa torgoceroņo manj taaraayan niibilefafanni duō sāa.

46 U juō da sukpekpellunģ-kūņģu nanģu-i, u kā ka suor u nagāņ-niini-i hiere a sāa-ku.»

Diilonj-nellentesīnni dii ņaa juōņo

47 «*Diilonj-nellentesīnni tiraa ni ye ņaa tetebeljuōņo. Da ba nanj juōņo-i, duō hi teterienjo teterienjo, u bel.

48 Da ba fa-ba hel baa-ba hūmma-na, ba kā ka tēna fiel baafafaamba-i aa nanna baababalaamba-i.

49 Miwaanjo tīmman ka waa dumēi: *Dōrpōpuōrbiemba ka jo ji fiel nelbabalaamba-i hiel-ba nelfafaamba-na

50 ka dii-ba dāņgbōģuōņģu-na. Kaalunģu sie ji waa deī.»

51 Yesuņ waanģ mafamma-i, wuō yuu u *hāalābiemba-i wuō: «Minģ waanģ mamanģ, na nuō-ma hiere wei?»

Baa cira: «Ūu, i nuō-ma.»

52 Yesu wuō cira: «*Āņjīnamma pigāatienjo manģ duō hūu-ma hāalā Diilonj-nellentesīnni kūņģu-i, uu dii ņaa dumellentienjo manģ hielaanģ bimbifelenni-i baa niicolōnni-i u muntierammu-na u hā nuōmba-i.»

Nasaretitaamba cīnaana Yesu-i (Marke 6.1-6; Like 4.16-30)

53 Yesuņ juō nanģ gbānēini-i tī, wuō ta terienģu fanģu-na

54 a kā ba nelle-na‡. Uņ kāa, wuō kā ba *Diilonelhāalādūņģu-na ka tuō wanģ Diilonj-nelma-i baa-ba. Kuō cu ba hōmmu-i. Baa ta ba piie wuō: «Fuo kaa hel baa nelnul daade-i hie? U cie niē tuō gbā u ce hiņģ daama temma-i?»

55 Ma sī fānaņo bienjo yaa ke? Maari bienjo'i sī wei? Fuo hāaņo nanjo yaa banģ biņ-yonģ Sake-i, unāņo-i Yosefu, unāņo-i Simō aa unāņo-i *Yuda.

56 U tūōbaa-ba dii baa-ye tēnamma-na. Fuo kaa hel baa hiņģ daama-i hie?»

57 Kuņģ cie dumaanģo-na, ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i. Yesu wuō gbē-ba wuō: «Ba kāņģ *Diilopōpuōrbilonģo-i terni-na hiere; ņga u nellenģ-baamba-i baa u dūņģ-baamba sa kāņģ-yo.»

58 Banģ¹ a ba saa hūu u nelma-i dumaanģo-na, u saa ce gbere-weima bōi terienģu-na.

14

Nsāa-Batisiņģ kuu kuliingju manģ (Marke 6.14-29; Like 9.7-9)

‡ 13:54 Ba nelle yaa Nasareti. Niēņģ Like 4.16.

¹ Yibienja fanja-na, fãamaanjo manj waa *Galile yungu-na, wuɔ nu ba piiye Yesu maama-i. Ba taa ba bi-yo *Erɔdi-Antipasi.

² Wuɔ gbɛ u maacembiemba-i wuɔ: «Naacolŋ daayo-i mi suyaa miɛ *Nsãa-Batise yaa birii jo. U hilaa kuon-nelle-na jo, ku'i ciɛ u hi hiŋ daama temma-i.»

³ A ne da Erɔdi fuɔ fɛɛ yaa naa ciɛ ba bel Nsãa-i vaa-yo aa dii-yo kaso Erodiyadi maana. Erodiyadi fanjo waa u mɔlɔ ciɛŋo aa u hũu-yo mɔlŋo wulaa. Ba taa ba bi mɔlŋo-i Filipu.

⁴ Uŋ hũyãa-yo dumaanjo-na, Nsãa wuɔ wanj-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiŋo sɪ.

⁵ Erɔdi wuɔ tuɔ taara u ko-yo. Nga nuɔmba-i hiere baa naa suɔ wuɔ Nsãa waa *Diilopɔpuɛrbilonjo. Erɔdi duɔ ne terienju fanju-i, korma da-yo baa nuɔmba-i.

⁶ Yiŋgu nanju-na, Erɔdi wuɔ ji tuɔ ce u hommanj-yiŋgu ponsaanju-i aa naa bi u jɛnaamba-i. Erodiyadi bilon wuɔ nyɛŋ Erɔdi jɛnaamba yaanŋa-na ponsaan daaku-na; kuɔ fũnuŋ dɔlnu Erɔdi.

⁷ Wuɔ pã nunju baa bilonjo-i wuɔ fuɔ baa Diilonjo, kɛɛ uŋ taaranj kumanj, u wanj-ma, u ka hã-yo baa-ku.

⁸ Bilonjo nyu wuɔ gbo-yo wuɔ u cira u taara Nsãa-Batise yungu. Bilon wuɔ bi cira: «Mi taara ŋ kar Nsãa-Batise yungu-i a dii-ku tasaan-na jo baa-ku ji hã-mi bande.»

⁹ Fãamaanjo yaan kaa pãŋ bir ka deŋ birma; nga u ka ce-ma niɛ? U yaa pãa nunju-i baa-yo nuɔmba-na. Wuɔ naa wuɔ cira: «Wɛima sɪ.»

¹⁰ Aa naa puɛr ba kã ka kar Nsãa-Batise yungu-i dii kaso-i-na

¹¹ a dii-ku tasaanjo-na ji hã bilonjo-i baa-ku. Bilon wuɔ hũu-ku hã nyuŋo-i baa-ku.

¹² Nsãa *hãalãbienj baa kã ka biɛ u bomborre-i ka fuure-diɛ aa naa kã ka tũnu Yesu-i baa-ma.

Yesu hãa nelpũŋgu nanju wuo ye

(Marke 6.30-44; Like 9.10-17; Nsãa 6.1-14)

¹³ Yesuŋ nuɔ nel daama-i, wuɔ biɛ beŋo ta tuɔ kã u deŋ. Nuɔŋ baa yagar nu-ma aa naa hel nilɛŋa-na a bella nuoraanju nunju-i ta ba nyaanu-yuɔ.

¹⁴ Uŋ kaa hi, wuɔ huɔl, wuɔ u ne da nelpũŋgu nanj temma u yaanŋa-na. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuɔ donj tuɔ sire jaamba manj waa baa-ba.

¹⁵ Bãanŋuŋ juɔ hir huɔŋgu-na, u *hãalãbiemba piɛ kã u wulaa ka cira: «Bãanŋu tɪɛ tɪ, aa ii dii hɛŋ-nu, ŋ sa ce nuɔmba bɔrɔ kã nilɛŋa manj kɔtɔnni-na ka taara niwuoni sãa wuo wɛi?»

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Yunju si dii ba da ba kã; namei saaya na hã-ba niwuoni-i ba wuo.»

¹⁷ U hãalãbienj baa cira: «*Buruo u ndii dii baa-ye bande-i-na yonj baa titiraamba hã.»

¹⁸ Yesu wuɔ cira: «Juɔŋ baa-ni na ji hã-mi.»

¹⁹ Baa jo baa-ni, wuɔ ce nuɔmba tɛna hɛŋgu-na, aa naa biɛ buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hã baan daaba-i a ciir u yungu-i dɔrɔ-i-na a jaal Diilonjo-i aa naa bũnu buruo-i a hã u hãalãbiemba calnu-yuɔ hã nuɔmba-i.

²⁰ Nuɔŋ baa wuo niɛ yar-ba. Baa gbura ni boini-i a dii segeyufienj cɪncieluo a hã.

²¹ Bamanj naa waa, ba gbãa yu nuɔmba neifienja hã niwuoni ndii temma. Caamba nunju sɪ baa bisãlmba-i.

Yesu wuɔyaa hũmma dɔrɔ

(Marke 6.45-52; Nsãa 6.16-21)

²² Banj bi wuyaa niwuoni-i, Yesu wuɔ guor u *hãalãbiemba biɛ beŋo-i ta u yaan-na ta ba karnu ba kã bomborre nande-na aa fuɔ wuɔ tɛna duɔ ce nuɔmba bɔrɔ kũŋ ba cɪnniŋ.

²³ Nuɔmban juɔ bɔrɔ hiere, wuɔ kã ka nyugũŋ tãnunju-na tuɔ cãrã Diilonjo-i. Bãanŋuŋ fiɛ ji tɪ, wuɔ tɛna dii u da-u-diei tuɔ cãrã Diilonjo-i.

²⁴ A ne da huɔŋgu fanju-na, u hãalãbiemba naa maa baa beŋo-i. Fafalmu nanj temma sire ta mu jãrã-bei. Hũŋ maa ta ma sagalla beŋo-i baa-ba.

25 Cicānjāale-na, Yesu wuɔ sire a tuɔ wuɔ hūmma dɔrɔ-i-na u kā ba wulaa.

26 Baŋ juɔ'a ba ne da u wuɔ u jo hūmma dɔrɔ-i-na, ba huleiŋa gbuu pāŋ caar wuɔ sɪ isuɔtieŋo. Baa doŋ ta ba kaasiŋ.

27 Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmei!»

28 Pier wuɔ cira: «Itie, da kuɔ nuɔnei kelkel, ce mi wuɔ hūmma dɔrɔ-i-na kā ŋ wulaa.»

29 Yesu wuɔ cira: «Jo!» Pier wuɔ hel beŋo-na tuɔ wuɔ hūmma dɔrɔ-i-na u jārā-yuɔ.

30 Uŋ juɔ jɔguɔŋ fafalmu maama-i, u holle pāŋ caar, wuɔ doŋ tuɔ nyierā hūmma-na. Uŋ nyierāŋ dumaanɔ-na, wuɔ tuɔ kaasiŋ wuɔ: «Itie, kor-mi o! Kor-mi!»

31 Yesu wuɔ fara u nanɔga-i a bel-o aa naa cira: «Ŋ saa haa ŋ nanɔga-i mie ku haama ku'i cie. Bige-i cie ŋ ce ŋ hɔmmu-i mu hāi?»

32 Uŋ bilaa u nanɔga-i dumaanɔ-na, baa kā ka suur beŋo-na, fafal muɔ bi pāŋ yiera.

33 Bamaŋ waa beŋo-na, baa jo ji dūuna Yesu yaanɔga-na aa naa cira: «Coima saa fa, nuɔnei Diilonɔ-Bieŋ nuɔŋo-i kelkel!»

*Yesu siire jaamba Genesarɛti-i-na
(Marke 6.53-56)*

34 Fafalmuŋ yieraaya, Yesubaa baa perieŋ karnu kā Genesarɛti.

35 Genesarɛtitaambaŋ daa Yesu-i, baa suɔ-yo aa naa wuɔra tūnu ba-naa ka hel baa kɔtɔnniŋ-nileiŋa-i hierie. Nuɔŋ baa hel jo baa ba jaamba-i hierie

36 ji ta ba cārā-yuɔ wuɔ u ce jande aa u yaŋ ba yieya u jonɔgoruo tūŋgu yaa yonɔ. Ku waa umaŋ duɔ yieya u jonɔgoruo tūŋgu-i, kutieŋo pāŋ sire da yeryer.

15

*Bīncuɔŋ-hūmelle maama
(Marke 7.1-13)*

1 Ku huonɔgu-na, *Farisɛbaa-ba namba-i baa *āŋjinaamma pigāataamba namba sire *Yerusalɛmu-i-na a kā Yesu wulaa

2 ka yuu-yo wuɔ: «Bige-i cie ŋ *hāalābiemba sa wuɔ bīncuɔŋ-hūmelle-i? Da ba'a ba wuo niiwuoni-i ba sa saara ba nammu-i?»

3 Yesu wuɔ cira: «Bige-i bi cie namaa na yaŋ Diilonɔ uŋ waanɔ mamaŋ aa ta na ce na bīncuɔŋ-maama?

4 Diilonɔ ciera: «*Ta ŋ dii ŋ bīncuɔmba nuŋgu-i.*»* Aa tiraa cira: «*Umaŋ duɔ wanɔ andaparaanɔgu hā u to-i sisɔ u nyu-i, kutieŋo saaya komma.*»†

5 Ŋga namaa birii cira wuɔ umaŋ duɔ wanɔ baa u bīncuɔŋo-i wuɔ: «Minɔ ŋa naa da kumaŋ da mi kāyā-nie, mi pāa-ku hā Diilonɔ.» Kere umaŋ duɔ ce mafamma-i aa u saa ji feŋ da bīŋkūŋgu hā u bīncuɔŋo-i weima sɪ.

6 Terieŋgu fanɔgu-na, na huraa Diilonɔ-nelma-i baa na bīncuɔŋ-maama.

7 Huhurmantaanɔ namaa temma-i daana-i; *Isayiŋ fii-na baa kumaŋ, na yuu-ku. Isayi waanɔ-ma wuɔ: «Diilonɔ ciera wuɔ:

8 «*Nel daade taamba kāŋ-mi ba nuŋ-nu yonɔ.*

Mi maama si dii ba hɔmmu-na.

9 *Baŋ pigāan nuɔmba-i hūmelle maŋ, bafamba diele.*

A ce dumaanɔ-na, yuŋgu si dii ba Diilojaale-na.»‡»

*Kumaŋ gbāa guɔla neliɛŋ nuɔŋo-i
(Marke 7.14-23)*

10 Yesuŋ piiye mafamma-i, wuɔ bi nuɔmba-i a ji cira: «Karaan na tūnni-i fafamma na nu mi nelma-i:

11 Kumaŋ suuriŋ neliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na, ku sie gbāa guɔla-nie Diilonɔ-hūmelle-na. Kumaŋ hilaanɔ, ku yaa gbāa guɔla-nie.»

* 15:4 Helmanɔ-sebe (Exode) 20.12; Anjinaammaŋ-sebe 5.16 † 15:4 Helmanɔ-sebe (Exode) 21.17 ‡ 15:9 Isayi (Ésaïe) 29.13

12 U *hāalābiemba piε u caaŋ-nu ka cira: «Ŋ saa suɔ wuɔ ŋ nelma jaan *Farisēbaa-ba-i wei?»

13 Yesu wuɔ cira: «Mi To maŋ dɔrɔ-i-na, uŋ'a u saa sū tibinni maŋ hiere, ni ka fuur halaŋ.

14 Yaaŋ-baŋ, baa dii ŋaa yiriemba maŋ bilaa ba nayirienj nammu. Na suyaa kerre yiron duɔ bel u nayironj naŋga, ba ka par suur fuonj-nu ba hāi-i-na hiere.»

15 Piεr wuɔ cira: «Niŋ waŋ nelma maŋ daama-i i saa suɔ ma yaaŋga-i; firnu-meɪ baa-ye.»

16 Yesu wuɔ cira: «Bisālm̄ba'i namaaŋo-i yogo wei?

17 Namaa saa suɔ wuɔ kumaŋ suuriinj neliεŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na ku kã ŋ kusūŋ-nu aa cor ka ce biniεŋa wei?

18 A ne da neliεŋ nuɔ niŋ waŋ mamaŋ ŋ nuŋgu-na, ma hel ŋ huɔŋga'i nuɔ-i; ma yaa gbāa guɔla-niε Diilonj-hūmelle-na.

19 Anjɔgɔbabalamma hel neliεŋ nuɔ ŋ huɔŋga'i nuɔ-i: Ŋ huɔŋga'i diyaaŋ-niŋ nelkolle-na, *fuocesinni-na, biŋwosinni-na, cuosinni-na, coikarre-na, baa yebiεnande-na.

20 Daama temma yaa guɔlaayaŋ neliεŋ nuɔŋo-i. Ŋga a wuo niwuoni-i ŋ saa saara nammu-i, kufangu siε gbāa guɔla-niε.»

*Nerciεŋo naŋo haa u naŋga Yesu-i-na
(Marke 7.24-30)*

21 Ku huonjgu-na, Yesu wuɔ ta terienjgu faŋgu-na a kã Fenisi mara nuɔ. §

22 A ne da nerciεŋo* naŋo waa terienjgu faŋgu-na. Yesuŋ kãa, ciεŋ daa wuɔ cu u huonj-nu tuɔ fara u piiye baa-yo wuɔ: «Itie, *Davidi hāayēŋ nuɔ, jande ce hujarre-miε! *Jina naŋo dii mi bilonj yuŋgu-na, kuu si dii-yuɔ dei.»

23 Yesu saa seŋ sūnuŋgu yuɔ. U *hāalābiemba piε u caaŋ-nu ka cira: «Itie, ŋ sa bir ciεŋ daayo-i i huonjgu-na wei? Ŋ saa da uŋ ceŋ ijieni-i u nyaanu-yiε wei?»

24 Yesu wuɔ cira: «Diilonjɔ puɔraa-mi *Isirahel-baamba yaa wulaa-i yonj, baa dii ŋaa tūlmba maŋ baala.»

25 Ciεŋ daa wuɔ jo ji dūuna u yaaŋga-na aa naa cira: «Itie, jande suuye-miε!»

26 Yesu wuɔ cira: «Da ŋ biε bisālm̄ba niwuoni-i hã juoraamba baa-ni ku saa fa.»

27 Ciεŋ wuɔ cira: «Itie, ŋ waan ninsoŋo, ŋga ma sɪ juoroŋo tienj duɔ wuo niwuoni-i aa nimaŋ diire, juoroŋo wuo-ni kε?»

28 Uŋ waan mafamma-i Yesu wuɔ cira: «Ciεŋ nuɔ, ŋ haa ŋ naŋga-i miε kelkel! Niŋ taaraŋ kumaŋ, Diilo ka hã-ni baa-ku.»

Terduɔŋgu faŋgu-na, bilonj wuɔ bi pãŋ da u fεε.

Yesu siire jaamba bai

29 Yesu wuɔ ta terienjgu faŋgu-na a kã *Galile dalanga-na ka nyugūŋ tãnuŋgu naŋgu-na tiεna.

30 Nuɔŋ baa kūɔl ba-naa ta ba kã u wulaa baa ba jaamba-i: Cisɛduɔlbaa-ba waa, yiriemba waa, murgubaa-ba waa, bobobaa-ba waa a naara jaamba namba. Ba saa waa dei. Umanj duɔ jo baa u wuonjɔ, u jo ji jina-yuɔ Yesu caaŋgu-na. Yesu wuɔ sire-beɪ hiere kpēm̄mu!

31 Bobobaa-ba piiye, murgubaa-ba siire ta ba wuɔ, cisɛduɔlbaa-ba wuɔ fafamma, yiriemba yufienja puurii. Kuɔ ce nuɔmba-i gberε. Baa ta ba gbeliεŋ *Isirahel-baamba Diilonjɔ-i.

*Nuɔmba neifienja hã wuyaa buruo niehãɪ yar-ba
(Marke 8.1-10)*

§ 15:21 Ku birii a saanu baa cerma; ni ma'i sɪ ma nyegāanj girekimma-na wuɔ «Tiir baa Sidō mara». Niliεŋa faŋa dii Fenisi huonj-nu. * 15:22 Ciεŋ daayo bincuɔmba taa ba hel Kanaa; ku kaalaaya girekimma-na. Ku pigāan wuɔ ba saa waa *Yuifubaa.

³² Yesuŋ waa dalanġa-na, yiinġu nanġu-na, wuɔ bɪ u *hāalābiemba-i a tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Nuɔŋ daaba hujarre ko-mi; ba yinni siɛi yaa dɛ-i baa-mi ba saa da bɪŋkūŋgu wuɔ. Da mi ce ba ta baa nyulmu-i, ku kaa nuɔl-ba hūmelle-na.»

³³ U hāalābiemba yuu-yo wuɔ: «I ka da niwuoni-i hie hieŋ daaku-na die hā nelpūŋ daaku da ku wuo ye?»

³⁴ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u niɛ dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehāi baa tetebiemba namba.»

³⁵ Yesu wuɔ gbɛ nuɔmba-i wuɔ ba tɛna hɛma-na

³⁶ aa naa biɛ buruo niehāi daayo-i baa tetebieŋ daaba-i a jaal Diilonġo-i aa naa bŭlnu-niɛ hā u hāalābiemba calnu-niɛ hā nuɔmba-i.

³⁷ Nuɔmba-i hiere baa wuo niɛ yar-ba. Baa gbura ni boini-i a dii segeyufieŋ niehāi.

³⁸ Bamaŋ naa waa, ba gbāa yu nuɔmba neifieŋa hāi temma. Caamba nuŋgu sɪ baa bisālmba-i.

³⁹ Baŋ juɔ wuo tɪ, Yesu wuɔ ce ba bɔrɔ kŭŋ ba cɪnniŋ aa fuɔ wuɔ kā ka biɛ beŋo tuɔ kā Magadā.

16

Yesu suɔraaya

(Marke 8.11-13; Like 12.54-56)

¹ Ku huonġu-na, *Fariŋɛbaa-ba namba-i baa *Sadusɛbaa-ba namba siire kā Yesu wulaa wuɔ ba ka piye cure-yuɔ. Baŋ kāa, baa cira: «Hāalātie, ce himma namma i ne, mamaŋ pigāaŋ wuɔ ŋ juɔ Diilonġ-jomma.»

² Yesu wuɔ cira: «Bāaŋ da ku ta ku suur huonġu maŋ nuɔ-i, da na ne diilonġo yaanġa-i da-ka dāa, na cira: «Diilonġo siɛ dāa, terieŋgu ka fa.»

³ Aa da na sire cucuuyunġu-na a da diilonġo yaanġa saa fa, na cira: «Diilonġo ka dāa nyunġo-i-na.» Na ciɛ niɛ ta na suɔ diilonġo yammu-i na bɔrɔ-muɔ aa na sa suɔ mamaŋ cieŋ fiefie-i-na ma yunġu-i?

⁴ Fiefie ku nuɔmba saa fa, ba jēnaamba sa ku. Ba gbɛ-ku dumaa wuɔ mi ce himma ba ne. Bɪŋkūŋgu sa ce dii hā-na. *Yonasi maama ka saanu baa-na.»

Uŋ waan mafamma-i, wuɔ ta aa naa yaŋ-ba.

Yesu gbuɔya u hāalābiemba-i

(Marke 8.14-21)

⁵ Yesubaa-baŋ taa terieŋgu-na, baa kā ka biɛ beŋo ta ba karnu ba kā dalanġa yiɛŋgu nanġu-na. A ne da baŋ'a ba ta, ma saa tɛnu u *hāalābiemba biɛ *buruo.

⁶ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Jande, bilaaŋ na fɛrɛ *Fariŋɛ ba siini-na baa *Sadusɛ ba bi niini-na.»

⁷ U hāalābieŋ baa doŋ ta ba piye ba-naa nuɔ wuɔ: «Iŋ'a i saa biɛ buruo ku'i ciɛ u tuɔ piye dɛ-i-na.»

⁸ Yesu wuɔ suɔ baŋ waŋ mamaŋ. Wuɔ cira: «Na saa haa na nanġa-i miɛ ku haama. Na bilaa-ma niɛ aa cira nanġ'a na saa biɛ buruo ku'i ciɛ mi ta mi piye dɛ-i-na?»

⁹ Na saa suɔ ku yaanġa-i yogo wɛi? Naŋ calaanu buruo u ndii maŋ hā nuɔmba neifieŋa hāi nuɔsiba ndii ba wuo u yar-ba, * u maama karaanu-nei wɛi? Aa naŋ biyaa segeyufieŋa maŋ ta ku yiinġu-na, a maama karaanu-nei wɛi?

¹⁰ A naara buruo niehāi maŋ naŋ calaanu-yuɔ hā nuɔmba neifieŋa hāi ba wuo u yar-ba, † mafamma karaanu-nei wɛi? A tiraa naara segeyufieŋa maŋ naŋ biyaa-ya ta kufanġu yiinġu-na a maama karaanu-nei wɛi?

¹¹ Naa naa gbɛ na suɔ wuɔ miŋ ciɛra na bel na fɛrɛ Fariŋɛ ba siini-na baa Sadusɛ ba niini-na, mi sa waŋ bur-maama!»

* 16:9 Niɛŋ 14.15-21. † 16:10 Niɛŋ 15.32-38.

¹² Terienɔŋu fanɔŋu-na, u h̄aalābiemba suɔ suɔ wuɔ u saa cira ba bel ba fɛrɛ siiniŋ-kerreŋ, ŋga wuɔ ba bel ba fɛrɛ Farisiɛ ba nelma'i nuɔ-i baa Sadusiɛ ba maama-na.

Yesu s̄inni yaa hani-i?

(Marke 8.27-30; Like 9.18-21)

¹³ Yesubaa baa k̄aa kunanɔŋu-i Sesare maŋ Filipu wuonɔŋo-na. Yesu wuɔ ka yuu u *h̄aalābiemba-i wuɔ: «Nuɔŋ ba'a hai moloŋo-i *Moloŋ-Bieŋo-i?»

¹⁴ U h̄aalābienɔŋ baa cira: «Banamba ciɛra nuɔnei *Ns̄aa-Batise-i; bananɔŋ ba'a nuɔnei *Eli-i; bananɔŋ ba'a *Seremi; bananɔŋ ba'a *Diilopɔpuɔrbiloŋo nanɔŋ nuɔ.»

¹⁵ Yesu wuɔ cira: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloŋ muɔmei?»

¹⁶ Simɔ-Pier wuɔ cira: «Diiloŋ unɔŋ p̄aa nunɔŋu-i aa saanɔŋ *Konɔkorteŋo maŋ, u yaa nuɔŋo-i. Cicɛlmantienɔŋo Biɛŋo yaa nuɔŋo-i.»

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Pier, Ns̄aa bieŋ nuɔ, nanɔŋ yunɔŋu dɔlaa, niŋ waanɔŋ mamanan daama-i nanɔŋ kusunɔŋ-maama s̄i, mi To maŋ dɔrɔ-i-na, u yaa diyaa-ma ŋ nunɔŋu-na.»

¹⁸ Aa naa cira: «Pier, ŋ yerre yunɔŋu yaa wuɔ t̄ampɛlle. Mi t̄unu-niɛ: Mi ka fu mi d̄unɔŋu-i t̄ampɛlle fande yaa nuɔ-i. *Sit̄ani yufelle kuɔ, u siɛ gb̄aa ce-ku b̄iŋk̄unɔŋu.»

¹⁹ Mi ka h̄a-ni *Diiloŋ-nelle dieŋa-i: Da ŋ ciina kumanɔŋ h̄iɛma-na bande-i-na, ba ka ciina ku b̄iŋk̄unɔŋu-i dɔrɔ-i-na; da ŋ bi siɛ kumanɔŋ h̄iɛma-na bande-i-na, ba ka bi siɛ ku b̄iŋk̄unɔŋu-i dɔrɔ-i-na.»

²⁰ Aa naa wanɔŋ-ma kuola-mei baa-ba wuɔ ba baa yanɔŋ ma hel wuɔ Diiloŋ unɔŋ saanɔŋ *Konɔkorteŋo maŋ u yaa ufanɔŋo-i.

Yesu kaal u muliɛma-i baa u h̄aalabiemba-i

(Marke 8.31-9.1; Like 9.22-27)

²¹ A donɔŋ huonɔŋu fanɔŋu-na, Yesu wuɔ donɔŋ tuɔ piiye u piḡaanɔŋ u *h̄aalābiemba-i wuɔ: «Da ku fiɛ ce niɛ niɛ, fuɔ mi k̄a *Yerusalemu-i-na. Da mi k̄a, nelle b̄incuɔmba-i baa *Diilojiḡantaamba yuntaamba-i a naara *an̄j̄inamma piḡaataamba ka ce-mi s̄ulma aa ko-mi. Ŋga da ba ko-mi, mi ka ce yinni h̄ai yonɔŋ h̄iɛma-na, siɛliŋ-yiinḡu-i, mi ka sire hel jo.»

²² Unɔŋ waanɔŋ mafamma-i, Pier wuɔ b̄i-yo ba k̄a ba denɔŋ ka tuɔ wanɔŋ baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta ŋ piiye dumaa, ku saa fa. Diilo baa jo baa-ma, Diilo siɛ h̄uu-ma ma ce.»

²³ Yesu wuɔ ne-yo da fiɛ aa naa cira: «*Sit̄ani, k̄a ŋ halanɔŋ mi caanɔŋ-nu! Ŋ taara ŋ guɔl mi gbeini-i wuɔ niɛ? Ŋ kusunɔŋ-maama-i Diiloŋ-maama s̄i, nelbilienɔŋ-maama.»

²⁴ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ gb̄ɛ u h̄aalābiemba-i wuɔ: «Umanɔŋ duɔ tuɔ taara u cu mi huonɔŋ-nu, kutienɔŋo saaya u ciina u fɛrɛ, aa u bi saaya u siɛ muliɛma-i baa kuliŋɔŋu-i.»

²⁵ Umanɔŋ duɔ tuɔ kaal baa u yunɔŋu yonɔŋ, kutienɔŋo ka kɔsuonɔŋ u fɛrɛ; ŋga umanɔŋ duɔ tuɔ kɔsuonɔŋ u fɛrɛ mei maama-na, kutienɔŋo ka da cicɛlma maŋ sa t̄ienɔŋ dede-i.

²⁶ Nelienɔŋ nuɔ da ŋ da ŋ yufienɔŋ-niini-i hiere miwaanɔŋo-na aa ka caa, yunɔŋ haku-i dii-kuɔ? Nelienɔŋ nuɔ ŋ gb̄aa s̄aa ŋ yunɔŋu-i baa bige-i Diiloŋo wulaa?

²⁷ *Moloŋ-Bieŋo ka jo baa u To f̄onɔŋḡuɔ-i baa u *dɔrɔpɔpuɔrbiemba-i. Duɔ jo, u ka p̄a nuɔmba-i ba maacemma sullu-i.

²⁸ Yaanɔŋ mi wanɔŋ ninsonɔŋo-i baa-na: Banamba dii na h̄olma-na bande-i-na, ba siɛ hi ku, ba ka da Moloŋ-Bieŋo juɔ u f̄onɔŋḡotes̄inninɔŋ-jomma-i.»

17

Yesu birii u denɔŋ birma

(Marke 9.2-13; Like 9.28-36)

¹ Yesunɔŋ waanɔŋ mafamma-i, yinni niediei ku huonɔŋu-na, wuɔ ce fuɔ baa Pier baa Sake a naara Sake h̄aanɔŋo-i Ns̄aa, ba k̄a ba denɔŋ ka nyugunɔŋ t̄anujaataama nanɔŋo-na.

² Ba'a ba ne da Yesu birii u denɔŋ birma: U yaanɔŋa caa dumaa ka fɛrɛŋ nuɔ ŋaa b̄aanɔŋu, u jonɔŋorbaa-ba bir baapiɛlmba ta ba caa da muimui.

³ Ba'a ba tiraa ne da *Moisi-i baa *Eli-i ba caraaya-bei ta ba piiye baa Yesu-i.

4 Pier wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Itie, i jomma faa bande-i-na de! Da η sie, η yan mi ce gbuganni siei: ku diei nan kũngu, ku diei Moisi kũngu, aa ku diei kũngu nanngu-i Eli kũngu.»

5 Nelma saa ji tĩ u nunngu-na, nyaasinni nanni jo ji cinnu-bei. Ba'a ba ne da, molo piiye ni huɔnga-na wuɔ: «Mi Biɛno yaa daayo-i, u maama sa suɔ aa dɔlnu-mie. U yaa fiɛn mi huɔnga-i. Taa na nu u nunngu-i!»

6 Moloŋ daa un piiye, *hãalãbiemba kũɔma pãŋ ta ma nyen; baa dũuna hiere nisin ba yunni-i hĩema-na.

7 Yesu wuɔ pie a wuɔra haa u nannga-i bei aa naa cira: «Baa na kãalã; siiren!»

8 Ba ciirii ba yunni-i ku yaa nuɔ-i, a da Yesu yaa u diei yon.

9 Baŋ juɔ ta ba hiire tãnunngu-na, Yesu wuɔ wan-ma kuola-mei baa-ba wuɔ *Moloŋ-Biɛn duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa wan nel daama-i baa moloŋo.

10 U hãalãbiɛn baa cira: «Ma sĩ *ãnjĩnamma pigãataamba ciɛra wuɔ Eli yaa saaya u bir jo igɛna aa Diilonŋ un pãa nunngu-i wuɔ u ka saan *Konkortienŋ man, u suɔ jo ke?»*

11 Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima, Eli naa saaya u jo ji migãan weima-i hiere,

12 nga mi tũnu-nei: Eli juɔ tĩ. Un juɔ, ba saa suɔ wuɔ u yaa-i, ba ce ba bãangu-i yuɔ. Ba ka bi ce ba bãangu-i Moloŋ-Biɛno-na dumɛi.»

13 Terienngu fanngu-na, u hãalãbiemba suɔ suɔ wuɔ u gbɛ *Nsãa-Batisei yaa dumaanŋo-na.

Yesu duɔnya jina naacombilonŋo nanŋo-na

(Marke 9.14-29; Like 9.37-43)

14 Baŋ hiiriye tãnunngu-na ka hi nuɔmba terienngu-i, naacolŋo nan wuɔ pie ka dũuna Yesu yaannga-na aa naa cira:

15 «Itie, jande ce hujarre mi biɛno-na aa η sire-yuɔ; kurmarɔŋo dii-yuɔ, ku si dii-yuɔ dei. Da ku sire-yuɔ de-i-na, kuniɛ u cii suur dãamu-na, kuniɛ u cii suur hũmma-na.

16 Mi juɔ baa-yo η *hãalãbiemba wulaa, nga u maama yaraa-ba.»

17 Yesu wuɔ cira: «Fieɛie ku nuɔŋ namaanŋo-i na sa hũu nelien maama, na saa fa! Na daa nie sĩ mi ka tĩena baa-na gbula wei? Namaa ji hũu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juɔŋ baa naacombilonŋo-i bande.»

18 Baa jo baa naacombilonŋo-i. *Jina'i naa ciɛ-yo dumaanŋo-na. Yesu wuɔ nuola jina-i wuɔ u cor u hel naacombilonŋo-na. Jina wuɔ bi hel. Naacombilonŋ wuɔ da u ferɛ.

19 Jinaŋ hilaa, hãalãbiemba pie ba kula a yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ mie i saa gbãa donya-yuɔ?»

20 Yesu wuɔ cira: «Na saa haa na nannga-i mie ku haama ku'i ciɛ. Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Halle da na fie haa na niele-i mie yon, weima sie gbãa yar-na cemma: Na gbãa gbɛ tãnunŋ daaku-i wuɔ ku sire kã dii daalei, aa ma bi ce.» [

21 Aa naa cira: «Jina daayo temma-i, da na saa dii sũngu aa cãrã Diilonŋo-i na sie gbãa donya-yuɔ.»]

Yesu tirii u kuliingu maama-i

(Marke 9.30-32; Like 9.43-45)

22 Yiingu nanngu-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba waa ta ba wuɔra *Galile huɔnga-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yiingu dii baa yiingu, ba ka bel *Moloŋ-Biɛno-i hã nuɔmba-i baa-yo

23 ba ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hãi yon hĩema-na, sielin-yiingu-i u ka sire hel jo.» U hãalãbiemba nuɔ mafamma-i ce nie? Baa gbuu pãŋ vaa ba yammu-i.

Nampo kũngu

24 Baŋ kaa hi Kafarnamu-i, bamanŋ hũyãan *Diilodubuɔ nampo-i, baa pie yuu Pier wuɔ: «Na hãalãtienŋo pã Diilodubuɔ nampo-i wei?»

* 17:10 Malaki (Malachie) 3.23

²⁵ Pier wuɔ cira: «U sa pã-yo wuɔ bige-i ciɛ?»

Piɛnɔ juɔ jo ji tuɔ suur, Yesu wuɔ sɛnɔ-yo cira: «Pier, nanɔ wulaa haba-i pãanɔ nampo-i ba hã fɔnɔgɔtaamba-i hɛma-na bande-i-na? Ba bisãlmba'i pãanɔ-yonɔ waa niɛraamba'i pãanɔ-yonɔ?»

²⁶ Pier wuɔ cira: «Niɛraamba'i pãanɔ-yonɔ.»

Yesu wuɔ cira: «Kuu dii nãa ba bisãlmba nunɔgu si dii nampo pãmma-na; dumɛi sɛi wɛi?»

²⁷ Nga, mi sa taara i guɔla Diilodubuɔ yaataamba hɔmmu-i. Kã nuoraanɔgu-na nã ka dii halle. Da nã ka bel teterienɔ manɔ diɛlã-wuonɔ-i, nã gbaar u nunɔgu-i, nã ka da warbelle nande, nã hiel-de nã ka pã mɛi nampo-i baa nanɔ bi wuonɔ-i hiere; di ka gbɛ.»

18

Hai moloŋo-i nelbuɔ-i Diilonɔ-nelle-na?

(Marke 9.33-37,42-48; Like 9.46-48; 17.1-2)

¹ Huonɔgu fanɔgu-na, Yesu *hãalãbiɛnɔ baa piɛ u caanɔ-nu ka cira: «Itie, hai nelbuɔ-i *Diilonɔ-nelle-na?»

² Yesu wuɔ bi bisãmbilonɔ nanɔ a ji yiɛra-yuɔ ba hɔlma-na

³ aa naa cira: «Yaanɔ mi wanɔ ninsonɔ-i baa-na: Da nã da na saa bir ce bisãmbienɔ temma, na cɛraa na suur Diilonɔ-nelle-na.

⁴ Umanɔ duɔ hiire u fɛɛ a ce u fɛɛ cɛkũɔ bisãmbilonɔ daayo temma-i, kufanɔgu tienɔ yaa nelbuɔ-i Diilonɔ-nelle-na.

⁵ Na saa da, umanɔ duɔ ne muonɔ-i aa bel bisãmbilonɔ daayo temma-i fafamma, kuu dii nãa u bilaa mɛi fɛɛ yaa-i.

⁶ «Bisãmbiamba manɔ haa ba nanɔga miɛ daaba-i hiere, umanɔ duɔ guɔl unanɔ gbeini bei Diilonɔ-hũmelle-na, sũlma haraa kutienɔ-na! Kuɔ baa na to namelle u nuonɔgu-na aa sɛ-yo dii-yo nuoraanɔ-nu u ciire, kuu naa buɔ-yuɔ.

⁷ «Sũlma haraa nelbiliamba-na; ba siɛ gbãa naa kuubabalaanɔgu muncemmu-i, nãga umanɔ duɔ dii u nanolɔnɔ-i ku cemma-na, sũlma haraa kutienɔ-na.

⁸ «Da nã da nã nanɔga dii-ni kuubabalaanɔgu cemma-na, sisɔ nã gboluonɔgu, kar-ku nã nanna dii daalɛi. Da nã suur Diilonɔ-nelle-na ba nanɔga diei, sisɔ baa gboluonɔgu diei, ku bɔyaa ba ka caa-ni baa nã nammu-i mu hãi-i-na, sisɔ baa nã gbeini-i ni hãi-i-na.

⁹ «Da nã da nã yufelle dii-ni kuubabalaanɔgu cemma-na, hiel-de nã fara nã nanna dii daalɛi! Da nã suur Diilonɔ-nelle-na baa yufelle diei, ku bɔyaa ba ka caa-ni baa nã yufienɔ-i a hãi-i-na.»

Diilonɔ sa siɛya u bisãlmba-i

(Like 15.3-7)

¹⁰ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ cira: «Niɛnɔ, taa na kãnɔ bisãlnɔ daaba-i hiere, baa na yanɔ u diei. Mi tũnu-nɛi: *Dɔɔpɔpuɔɔbiamba manɔ niɛyanɔ-bei, baa dii baa mi To-i dɔɔɔ-i-na bãanɔgu-i baa isuonɔgu-i. [

¹¹ *Molonɔ-Bienɔ juɔ duɔ ji taara bamanɔ baala a kor-ba.]»

¹² Aa naa cira: «Namaa wulaa, tũlmba komuonɔa ndii da ba waa baa umanɔ, aa u diei balla-bei, kutienɔ siɛ yanɔ komuonɔa naa baa cɛncieluo nennaa manɔ tɛyãa ba ta ba wuora* aa kã ka taara u diei-wuonɔ daayo-i wɛi?»

¹³ Mi wanɔ ninsonɔ-i baa-na: Duɔ ka da-yo, u huonɔga ka gbuu fɛ. A ne da komuonɔa naa baa cɛncieluo nennaa manɔ tɛyãa ba saa balla, bafamba kũnɔgu saa gbãa fɛ u huonɔga-i fɛnɔ daama temma-i.

¹⁴ Ku yaa nãa na To manɔ dɔɔɔ-i-na u kũnɔgu-i; u sa taara u diei balla bisãmbienɔ daaba-na.»

Nelmanɔ saaya ma ta ma fiɛlnu dumaa

* **18:12** Ma nyɛgãanɔ girekimma-na wuɔ: «Kutienɔ siɛ yanɔ komuonɔa naa baa cɛncieluo nennaa manɔ tɛyãa dii tãnunɔgu-na.» Bafamba hɛma-i hiere tãnni.

15 Ku huonju-na, Yesu wuɔ cira: «ŋ natobiŋ duɔ cāl, kā u wulaa ŋ ka pigāaŋ-yo uŋ cālāa kusuon-nu; na hā-na-hāi. Duɔ hūu-ma wuɔ u cālāa, na cor baa na horre-i.

16 Duɔ saa hūu-ma, ŋ yaŋ-yo aa ŋ taara nelduonjo ŋ naara ŋ fere, sisɔ nuɔmba hāi na kā u wulaa na ka fienu-mei ŋaa Diilon-nelmaŋ waan-ma dumaa wuɔ: «*Siertaamba hāi sisɔ ba siei da ba da nelma maŋ nuɔ-i, ma ka fienu.*»†

17 Duɔ saa ka hūu bafamba maama-i, kā ŋ ka hi Diilon-dūŋ-baamba-i baa-ma. Duɔ saa nu Diilon-dūŋ-baamba nuŋgu-i, baa tiraa ŋ ta ŋ kāŋ-yo na horre-na; ta ŋ kāŋ-yo baa *nieraamba sisɔ ŋ ta ŋ kāŋ-yo baa nelbabalaamba.‡

18 «Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da na ciina biŋkūŋgu biŋkūŋgu hīema-na bande-i-na, ba ka ciina-kuɔ dɔrɔ-i-na. Da na bi sie biŋkūŋgu biŋkūŋgu hīema-na bande-i-na, ba ka sie-ku dɔrɔ-i-na.

19 Aa mi tūnu-nei: Na hɔlma-na, bamaŋ da ba nunu ba-naa hīema-na bande-i-na aa cārā biŋkūŋgu mi To-i dɔrɔ-i-na u wulaa, u ka hā-ba baa ku biŋkūŋgu-i.

20 Na saa da, nuɔmba hāi sisɔ nuɔmba siei da ba tigiin ba-naa mei yerre-na, mi dii ba hɔlma-na.»

Diilonjo taara i tie ce jande i-naa nuɔ

21 Yesuŋ waan mafamma-i, Pier wuɔ pie yuu-yo wuɔ: «Itie, molon duɔ tuɔ cāl-mi aa mi ta mi yaŋ ma ta ma tī, da ku ji hi niel hade-i mi saaya mi pē? Da ku ji hi niehāi wei?»

22 Yesu wuɔ cira: «Mi sie cira niehāi yon de! Nga mi ka cira da ku hi komuonja siei baa cīncieluo a tir sɔmma niehāi.»

23 Aa naa cira: «Na saa da, *Diilon-nellentesīnni dii ŋaa nellentienjo maŋ taaraayan duɔ yuu u cēmienja-i u maacembiemba wulaa.

24 U ce ba ta ba bī-ba ba hā-yo u tuɔ yuu-ba. Ku juɔ hi unanjo-i u cēmelle waa gbegediele.§

25 U saa naa waa duɔ gbāa pā-de. Nellentienjo cira: «Da ma waa dumaanjo-na, suoraanjon baa u cienjo-i baa u bisālmba-i a naara u nagāŋ-niini-i hiere na suu u cēmelle-i.»

26 «Naacoljo kā ka dūuna nellentienjo yaanŋa-na aa cira: «Jande, ne Diilonjo-i aa ŋ fē ŋ huonŋa-i, mi ka gbāŋ kpelle suu-de.»

27 Uŋ piye dumaanjo-na, u hujarre ko nellentienjo-i, u cira u yaŋ u baa tiraa u pā biŋkūŋgu aa u sire u kā.

28 «Maacembiemba daa u bi hilaa ku yaa nuɔ-i a suu baa u nabentienjo nanjo. Ba ce maacemma-i baa ba-naa. U cēmelle waa u nabentienjo faŋo-na. Di saa bi waa bɔi.* U pāŋ nyon u nuhɔen-na aa cira: «Jo baa mi gbeinja-i!»

29 U nabentienjo dūuna u yaanŋa-na aa cira: «Jande, ne Diilonjo-i aa ŋ fē ŋ huonŋa-i mi ka gbāŋ kpelle suu-de.»

30 Naacoljo wuɔ ma sa tī. Aa ce ba bel-o dii-yo kaso wuɔ duɔ saa suu cēmelle daade-i u sa da hel.

31 Ku saa dɔlnu u nabaamba-i. Baa kā ka tūnu nellentienjo-i baa-ma.

32 Nellentienjo wuɔ ce ba bī u jo. Uŋ juɔ, nellentienjo wuɔ cira: «Nelbabalanjo nuɔ nanjo temma-i daani-i, ma sī nanjo cārā-muɔ mei ce nanjo yaŋ mei gbeinja-i ke?»

33 Ma miŋ cie hujarre-i nuɔ-na dumaa, nanjo saa waa ŋ ce hujarre-i ŋ nabentienjo-na dumei wei?»

34 U huonŋanjo guolaaya baa-yo cor dumaanjo-na, wuɔ pāŋ saanjo-yo u ka tuɔ ce portomma duɔ suu u cēmelle-i.»

† **18:16** Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 19.15 ‡ **18:17** Ma nyegāanjo girekimma-na wuɔ: «... ta ŋ kāŋ-yo baa *nieraamba sisɔ *nampohūutaamba.» Bafamba taa ba kāŋ nieraamba-i baa nampohūutaamba-i nelbabalaamba. Niŋ Anfirnumma-na. § **18:24** Cēmelle maŋ waa-yuɔ di gbāa pā gonjuonaamba neifenja ndii a ka hi bienjo cīncieluo a ndii a saa baa gbeinjo nuŋgu maŋ bīe girekimma-na. * **18:28** Girekimma-na ba ciera u cēmelle waa «*deniebaa komuonja ndii». A ne da ba taa ba pā gonjuonajo-i denie diei bāduonjo-na. A ce dumaanjo-na caamba siei baa yinni cīnciel maacemman-sullu'i waa-yuɔ.

³⁵ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Namaa da na saa bi ta na ce hujarre na-naa nuɔ, mi To man dɔrɔ-i-na u bi ka ce-na dumei.»

19

Bige-i gbɔa biɛna ɔnsorre-i?

(Marke 10.1-12)

¹ Yesuŋ juɔ wan nel daama-i ti baa nuɔmba-i *Galile-i-na, wuɔ ta kɔ *Yude ka waa dii *Yurdɛ bomborma namma-na.

² Nuɔŋ baa sire kɔɔl ba-naa kɔ u wulaa baa ba jaamba-i. Wuɔ sire-bei hɔ-ba.

³ *Farisɛbaa-ba nan baa ta ba ne wuɔ si ba ka gbɔa piiye cure-yuɔ. Baa piɛ u caan-nu a yuu-yo wuɔ: «A saa baa miɛ Diilon-ɥumelle-i, da ku dɔl-nin ŋ gbɔa nanna ŋ ciɛŋo-i wei?»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Namaa saa kalan maman nyegɔan Diilon-nelma-na wei? Ma si ma waan Diilon-nelma-na wuɔ Diilon un'a u jina miwaanjo-i *«u maa biɛŋo baa ciɛŋo»**

⁵ aa cira: *«A ce dumaanjo-na bibiɛŋo ka yan u bincuɔmba-i aa waa baa u ciɛŋo ba gbonu ce kuuduɔŋgu.»*†

⁶ Da ba waa dumaanjo-na, ba sa tiraa kan-ba nuɔmba hai, ba kan-ba ŋaa nelduɔŋo. Terienɗu fanɗu-na, Diilon duɔ gbonu kuman, nelbilo saa saaya u bɔrɔ-kuɔ.»

⁷ Farisɛbaa baa yuu-yo wuɔ: «Man yen dumaanjo-na, bige-i ciɛ *Moisi wuɔ uman duɔ nanna u ciɛŋo-i u nyegɛŋ sebe hɔ-yo a pigɔan wuɔ ba ɔnsorre buɔra?»‡

⁸ Yesu wuɔ cira: «Diilon un taa u ma miwaanjo-i u saa naa dii mafamma-i u huɔŋga-na, ŋga Moisi daa na tunni sa nu, ku'i ciɛ u hɔ-na ɥumelle-i wuɔ na ta na nanna na caamba-i.

⁹ Ŋga mi tunu-nei: Uman ciɛŋo-i duɔ u sa ce beɔmba fuɔ aa u nanna-yuɔ aa ja unanjo, kutienjo saa wuɔ Diilon-ɥumelle; u ciɛ *fuocesinni'i dumaanjo-na.»

¹⁰ Un waan mafamma-i, u *haalabiɔmba cira: «Da kuɔ maa dii dumei, ba'a ŋ biɛ ciɛŋo-i tiŋgu wei? Ŋ sa yan aa tie serŋ nuɔ bɔlbɔl wei?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilon duɔ hɔ baman ku fɔŋgɔ-i ba'i gbɔa huɔ nel daama-i, da ma'i si nuɔmba-i hiere ba maɥuuma si.

¹² Na saa da, banamba huɔŋ baa ba sersinni-i, banamba nelbiliɔmba'i diyaa-ba nie, banamba Diilon-maama'i diyaa-ba nie. Uman duɔ u ka gbɔa huɔ-ma u huɔ-ma.»

Yesu caara Diilonjo-i ha bisambiɔmba namba

(Marke 10.13-16; Like 18.15-17)

¹³ Ku huɔŋgu-na, baa jo baa bisambiɔmba namba-i Yesu wulaa wuɔ ji haa u nammu-i bei aa carɔ Diilonjo-i hɔ-ba. *Haalabiɔn baa sire ta ba nuola baman juɔ baa-ba.

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Yaan bisalmba ta ba jo mi wulaa, baa na ta na cie-ba. Na saa da, baman dii bafamba temma-i, *Diilon-nelle dii bafamba diele.»

¹⁵ Aa naa haa u nammu-i bei aa carɔ Diilonjo-i hɔ-ba. Un ciɛ mafamma-i, wuɔ ta halan terienɗu-na.

Weiŋo nan maama

(Marke 10.17-31; Like 18.18-30)

¹⁶ Ban taa dumaanjo-na, naacoljo nan wuɔ piɛ tuɔ yuu Yesu-i wuɔ: «Haalatie, mi saaya mi ce ɔnfafan hama-i da mi gbɔa da cicɛlma man sa tiɛŋ dede-i?»

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Bige-i ciɛ ŋ ta ŋ yuu-mi baa ɔnfafaman-maama? Nelduɔŋo diei dii uman faa; u yaa Diilonjo-i. Da ŋ ta ŋ taara ŋ da cicɛlma man sa tiɛŋ dede-i, ŋ saaya ŋ ta ŋ wuɔ un'a i tie wuɔ huɔmienja man.»

¹⁸ Naacoljo wuɔ cira: «A yaa haya-i?»

Yesu wuɔ cira: «*Baa ko nelienjo, baa ce *fuocesinni, baa cuo, baa kar coima ŋ haa molo-na,*

* 19:4 Miwaanjo jnamman-sebe (Genese) 1.27 † 19:5 Miwaanjo jnamman-sebe (Genese) 2.24 ‡ 19:7 Anjnamma tiyemman-sebe 24.1

19 *ta η dii η to-i baa η nyu-i ba nunḡu-i, ta η dɔl η nanolḡo-i ḡaa niḡ dɔl η fɛrɛ dumaa.Š*»

20 Naacolḡ wuɔ cira: «Mafamma-i daama-i hiere mi ciɛ-ma. Mi saaya mi tiraa ce hama-i naara?»

21 Yesu wuɔ cira: «Da η ta η taara η gbuo-ma ma tuole-na hiere, kā η ka suor η nagāḡ-niini-i hiere aa η cal gbeḡa faḡa-i η hā sūntaamba baa-ya, ku yaa η ka ce wɛiḡ nuɔ dɔrɔ-i-na; aa η jo η ji ta η nyaanu-miɛ.»

22 Naacolḡ daayo naa silaa waa wɛiḡo cor. Yesuḡ juɔ waḡ mafamma-i, wuɔ pāḡ vāa u yaaḡga-i aa naa ta.

23 Yesu wuɔ tuɔ piiye baa u *hāalābiemba-i wuɔ: «Yaḡḡ mi waḡ ninsoḡo-i baa-na: Kumaḡ ka ce wɛiḡo duɔ gbāa suur *Diilonḡ-nelle-na kuu dii kpelle.

24 Na suyaa wuɔ kumaḡ ka ce nyɔḡḡmɛ duɔ gbāa cor misɛnɛ-fuoḡḡu-na kuu dii kpelle dɛ! Nḡa mi tūnu-nɛi: Kumaḡ ka ce wɛiḡo duɔ gbāa suur Diilonḡ-nelle-na, kufanḡu dii kpelle yaḡ.»

25 Uḡ waḡ mafamma-i, u hāalābiemba hɔḡ muɔ gbuu cu da kullu! Baa ta ba piiye wuɔ: «Dumaḡḡo-na, hai moloḡḡo-i ka gbāa suur Diilonḡ-nelle-na?»

26 Yesu wuɔ ne-ba aa naa cira: «Nelbiliemba wulaa ma siɛ gbāa ce, ḡga wɛiḡma sa yar Diilonḡo-i.»

27 Teriḡḡu fanḡu-na, Pier wuɔ cira: «Itie, ne, miɛ maḡ yaḡḡ i wɛiḡma-i hiere aa tiɛ nyaanu-niɛ i ka da bige-i kuɔ?»

28 Yesu wuɔ cira: «Yaḡḡ mi waḡ ninsoḡo-i baa-na: Bimbiḡ da ni ji bir hiere niifɛlenni, *Moloḡ-Biɛḡo ka tɛna u fḡḡḡḡtesinni-na aa namaa namaḡ nyaanuḡ-miɛ cinciɛluo baa na hāi, na ka bi tɛna fḡḡḡḡtesinni-na ta na fiɛlnu *Isirahɛl dūnni cinciɛluo ni hāi niini yuḡ-maama-i.

29 Aa umaḡ duɔ ta aa yaḡ u dumɛlle-i, u hāmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tūɔbaa-ba-i, u to-i, u nyu-i, u bisālm̄ba-i, u sonni-i mɛi maama-na, uḡ taa aa yaḡ nimaḡ, u ka da ni temma sɔmma komuɔḡa ndii. Aa u ka tiraa da cicɛlma maḡ sa tɛḡ dede-i.

30 Na saa da, bamaḡ taa yaḡḡa fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka bir waa huonḡ-nu, aa bamaḡ dii huonḡu-na fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka ta yaḡḡa.»

20

Suontienḡo nanḡo baa u maacenciraamba

1 Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ cira: «*Diilonḡ-bāaḡḡu dii ḡaa suontienḡo maḡ siire naar taara maacenciraamba ba da ba ka guona u suonḡu-na.

2 Uḡ daa maacenciraamba-i ba waḡ ma saa wuɔ u pā-ba *deniebaa-ba* da-ba-diei bāduonḡu-na aa ce ba kā suonḡu-na.

3 «Bāaḡḡuḡ juɔ boḡ, u kā nellenḡ-huonḡa-na ka tiraa da banamba wuɔra ba biḡ ba sa ce biḡkūḡḡu.

4 U gbɛ-ba wuɔ: «Kāaḡ mi suonḡu-na, mi ka pā-na, mi siɛ du-na.»

5 Bafaḡ baa bi ta kā.

«Bāaḡḡuḡ juɔ huol, u tiraa hel da banamba-i, u tiraa ce bafamba kā. Bātaruḡḡu-na, maaduɔma.

6 U juɔ tiraa hel bāaḡ-yufellen kāḡ suurma huonḡu-na, a tiraa da banamba-i, u yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ na tɛna nanḡ bāaḡḡu-i na saa ce biḡkūḡḡu?»

7 «Baa cira: «I saa da maacemma ku'i ciɛ.»

«Suontienḡ wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Da ma waa dumaḡḡo-na, kāaḡ mɛi suonḡu-na.»

8 «Bāaḡḡuḡ juɔ tɛ huonḡu-na, suontienḡ wuɔ waḡ baa u suonḡ-tayaana-i wuɔ: «Bi maacenciraamba-i η pā-ba. Nḡ donḡ baa bamaḡ juɔ huonḡu'i nuɔ-i η ka bāl baa dɛlā-baamba-i.»

Š 19:19 Helmaḡ-sebɛ (Exode) 20.12-16; Anḡḡamma tiyemḡaḡ-sebɛ (Deutéronome) 5.16-20; Buolmaḡ-sebɛ (Lévitique) 19.18 * 20:2 Ba taa ba pā gonguonaḡo-i denie diei bāduonḡu-na.

⁹ Baman juo bāanḡuḡ kāḡ suurma-i huonḡu-na, ba bī bafamba jo, ji hā-ba deniebaa-ba da-ba-diei ba yunnin.

¹⁰ Kuḡ juo hi dīlā-baamba-i, bafamba da niε sī ba ka da maar baman juo huonḡu-na; ba hā-ba kuuduonḡu yaa baa-ba; deniebaa-ba da-ba-diei.

¹¹ Baa sire ta ba waana baa suontienḡo-i

¹² wuḡ: «Baman juo huonḡu-na ba saa da ce bīḡkūḡu aa bāanḡu tī aa ḡ bel diilonḡo-i pā-ba kuuduonḡu baa miε man juo dii cucuuyun-nu, bāanḡu ye-ye nan bāanḡu!»

¹³ «Suontienḡ wuḡ gbē unanḡo-i wuḡ: «Mi jīε, mi saa du-ni. Ma sī i naa saa-ma wuḡ dānambāanḡu-na mi pā-ni denie u diei kε?»

¹⁴ ḡ gbeinā'i si a nunḡu-na wēi? Biε-ya ḡ kā. Muḡmēi ciεra mi ka hā uman juo huonḡu-na kuuduonḡu baa uman juo yaanḡa-i, nan nunḡu dii-kuḡ wēi?

¹⁵ Mēi gbeinā-i, mi baa ce kumanḡ dolaanu-miε baa-ya wēi? Sisḡ minḡ ciε ānfafamma-i ma'i jaa-ni?»

¹⁶ Yesuḡ waanḡ mafamma-i wuḡ cira: «Na saa da, bamanḡ dii huonḡu-na, ba ka ta yaanḡa, aa bamanḡ dii yaanḡa-na, ba bir tīε huonḡ-nu.»

Yesu tiraa tir u kuliḡḡu maama-i

(Marke 10.32-34; Like 18.31-34)

¹⁷ Yesuḡ juo biε hūmelle-i tuḡ kā *Yerusalemu-i-na, wuḡ bī u *hāalābienḡ cīncieluo ba hāi baamba-i ba denḡ a wanḡ baa-ba wuḡ:

¹⁸ «Na daa inḡ kāḡ Yerusalemu-i-na kε. Diε kā, ba ka bel *Molonḡ-Bienḡo-i a hā *Diilo-jigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjīnamma pigāataamba-i baa-yo. Da ba hā-ba baa-yo, bafamba ka cira u saaya komma

¹⁹ aa bel-o hā *niεraamba-i baa-yo ba nyε-yo sūlma aa muo-yo aa gbu-yo *daanḡ-nu ko-yo. ḡga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yonḡ hīema-na aa sielinḡ-yiinḡu-i u ka sire hel jo.»

Nelbuḡ saaya u ce u fεε maacembilonḡo

(Marke 10.35-45; Like 22.25-27)

²⁰ Ku huonḡu-na, Sebede ciεḡ wuḡ piε Yesu caanḡ-nu baa u bεpuḡmba-i ba hāi-i-na† ka dūuna duḡ cārā.

²¹ Yesu wuḡ yuu-yo wuḡ: «ḡ taara bige-i?»

Wuḡ cira: «Mi taara da ḡ ji da ḡ nellentesīnni-i, ḡ yanḡ mi bεpuḡḡ daaba-i ba hāi-i-na unanḡo tīεna ḡ nadienḡa-na unanḡo-i ḡ nanyuonḡu-na.»

²² Yesu wuḡ cira: «Na saa suḡ nanḡ cārāḡ kumanḡ dε! Yaahuolo manḡ ka haa-miε, namaa ka siε u temma haa-nei wēi?»

Bisālḡ daa baa cira: «Ūu, i ka siε u haa-yiε.»

²³ Yesu wuḡ cira: «Yaahuolo manḡ ka haa-miε, u ka haa-nei ninsonḡo, ḡga mēi siε gbāa pā nunḡu wuḡ melḡo'i ka tīεna mi nadienḡa-na aa melḡo'i ka tīεna mi nanyuonḡu-na. Mi To unḡ tigiinḡ muntīεnammu fammu-i tuḡ cie bamanḡ, ba yaa ka da-mu.»

²⁴ U *hāalābienḡ cīnciel-baamba namanḡ juḡ nu nel daama-i, ba hḡḡ muḡ pāḡ ḡuḡla baa ba hāi-baanḡ daaba-i.

²⁵ Yesu wuḡ bī-ba hiere a ji tuḡ piīye baa-ba wuḡ: «Na suyaa wuḡ fāamaambaa-ba ce hālmaanḡu baa ba fāamaansīnni-i aa nelbōmbōmbaa-ba ta ba haa fōḡḡū-i nuḡmba-na.

²⁶ ḡga ku saa saaya ku waa dumaanḡo-na namaa na wulaa. Umanḡ duḡ tuḡ taara u ce nelbuḡ-i na hōlma-na, kutienḡo saaya u ce u fεε na maacembilonḡo,

²⁷ aa umanḡ duḡ tuḡ taara yaanḡa-i, u saaya u ce u fεε na kōriεḡo.

²⁸ Na saa da, *Molonḡ-Bienḡo juḡ jomma famma yaa-i hīema-na duḡ ji cāa nuḡmba-i, aa pā u fεε duḡ sāa nuḡmba bōi yunni, u saa jo ba da ba ji cāa-yo.»

Yesu puurii yiriemba nanḡ yufienḡa

(Marke 10.46-52; Like 18.35-43)

† 20:20 Sebede bεpuḡḡ daaba-i ba gbē Sake baa Nsāa. Niεḡ 4.2.

²⁹ Ban siire Yeriko-i-na, nelpūngu nan temma cu Yesu huon-nu.

³⁰ Yiriemba namba waa tiena hūmelle tūngu-na, baa tūnu-bei wuɔ Yesu yaa curaan. Ba waa ba hāi. Baa pān don ta ba piye da gbagaga wuɔ: «Itie, *Davidi hāayēln nuɔ, jande ce hujarre yiε!»

³¹ Nuon baa ta ba nuola-bei wuɔ ba budii. Baa migāan ta ba kaasīn ba naara wuɔ: «Itie, Davidi hāayēln nuɔ, jande ce hujarre yiε!»

³² Yesu wuɔ yiera aa naa yuu-ba wuɔ: «Na taara mi ce bige-i hā-na?»

³³ Baa cira: «Itie, i taara ŋ puur i yufien-a-i.»

³⁴ Ban piye dumaanō-na, ba hujarre ko Yesu-i, wuɔ wuɔra yiεya ba yufien-a-i. Terduonngu fanḡu-na, aa pān puur. An puurii dumaanō-na, baa cu u huon-nu.

21

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na

(Marke 11.1-11; Like 19.29-40; Nsāa 12.12-19)

¹ Yesubaa-ban kaa piε *Yerusalemu-i, a saanu baa Betifage-i, dii *Olivi-tibinni-tānūngu hōlma-na, Yesu wuɔ wan baa u *hāalābiemba hāi wuɔ:

² «Kāan nelle man i yaanḡa-na daade-i, na ka da ba vaa kakūncienō nanō baa u bilonō. Na fir-ba na jo baa-ba.

³ Uman duɔ yuu-na, na cira: «Itienō'i puɔraa-ye.» Da na wan mafamma-i, ba ka yan na ta baa-ba.»

⁴ *Diilopɔpuɔrbilon un waan man ma'i sa cien daama-i wei? Diilopɔpuɔrbilonō waan-ma wuɔ:

⁵ «Waan baa *Sinyɔtaamba-i wuɔ:

*Nien, na nellentienō'i juon daayo na wulaa,
uu dii hōhīnantienō.*

*U nyugān tiena kakūnyun-na, baa kakūmbilon-na.»**

⁶ Hāalābien baa kā ku yaa nuɔ-i, ka bi da-ma ŋaa Yesun waan-ma dumaa.

⁷ Baa jo baa kakūmuɔ-i baa u bilonō-i. Ban juɔ baa-ba, baa hiel ba jonḡorbaa-ba-i haa ba honni-na aa Yesu wuɔ nyugūn tiena.

⁸ Nuɔmba man waa hiere, baa bi hiel ba baamba-i ta ba fara-bei hūmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔrɔ. Banan baa kar fielu ta ba jina.

⁹ Baman naa waa u yaanḡa-na baa u huonḡu-na hiere, baa ta ba piye da gbagaga wuɔ: «*Davidi hāayēlnō temma si dii!

Itien un saan uman u jo, Diilo baa-yo!

Dɔrwuonō temma si dii!»†

¹⁰ Yesun kāa ka suur Yerusalemu-i-na, nelle-i hiere diε sire yiera di gbeiniḡ. Da ba cor kusuon-nu, nuɔmba ta ba yuu wuɔ: «Hai molonō-i?»

¹¹ Baa ta ba siε-ba wuɔ: «Yesu man Diilopɔpuɔrbilonō yaa-i. U hilaa Nasareti, dii *Galile.»

Yesu duɔnya torgociraamba-i Diilodubuɔ-i-na

(Marke 11.15-19; Like 19.45-48; Nsāa 2.13-22)

¹² Yesun kāa *Yerusalemu-i-na, wuɔ kā ka suur *Diilodubuɔ-i-na a donya niisuorn-intaamba-i baa niisāanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa naa kā ka tisīn gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sε baman suoraan nōnsɔr ba huriimba-i ba titien-a-i nanna.

¹³ Un cien mafamma-i, wuɔ cira: «Ma nyegān Diilon-nelma-na wuɔ: «*Ba ka ta ba bī mi dūngu-i Diilojaaldūngu*‡, ma sīnni niε namaa ce-ku cuo ba terienḡu?»

¹⁴ Yesun suurii Diilodubuɔ-i-na, yiriemba namba-i baa ciseduɔlbaa-ba namba kā u wulaa u ka sire-bei.

* **21:5** Sakari (Zacharie) 9.9. Nellentienō man duɔ nyugūn kakūmuɔ-i-na ku pigān wuɔ u hiiriye u fere. † **21:9** Gbelieman-nalāanḡu (Psaume) 118.25-26 ‡ **21:13** Isayi (Ésaie) 56.7

15 *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjīnamma pigāataambaŋ daa uŋ ceŋ gberε-weima-i, aa bisālmba maŋ waa baa-yo ba ta ba piye gbagaga Diilodubuō-i-na, ku saa dōlnu-bei. Bisālnj daaba taa ba piye wuō: «*Davidi hāayēlnjo temma si dii.»

16 Diiløjigāntaamba yuntaamba-i baa ānjīnamma pigāataaŋ baa ta ba piye baa Yesu-i wuō: «ŋ nuō bisālmbaŋ waŋ mamaŋ wei?»

Yesu wuō cira: «Mi nuō.» Aa naa cira: «Diilonj-nelmaŋ piye terienju maŋ nuō-i wuō: *Ŋ cie halle bisālmba-i baa tontobaa-ba tuōlnu nuōnei*» S namaa saa kalaŋ terienju fanju-i dede wei?»

17 Uŋ waan mafamma-i, wuō ta kā Betani aa naa yaŋ-ba. U kaa cō kusuōŋ-nu'i.

Yesu cie yensāanju nanju kuol

(Marke 11.12-14,20-24)

18 Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuō sire cucuuyunju-na tuō jo nellen-huōŋga-na, a ne da nyulmu waa-yuō.

19 U juō hi hōlma namma-i a da *yensāanju nanju-i hūmelle tūŋgu-na. Wuō pie kā ka da fiegbāŋgbāŋlāndu. Wuō gbē yensāanju-i wuō: «Ma bālāa nyunjo, nanjeraa ŋ ji maŋ bienja!» Terduōŋgu fanju-na, yensāanju pāŋ kuol.

20 Kuō cu u *hāalābiemba hōmmu-i. Baa ta ba yuu-yo wuō: «Itie, ku cie ceŋ hama-i aa yensāaŋ daaku kuol hōdōmma dumandε-i-na?»

21 Yesu wuō cira: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da na saa ce na hōmmu-i mu hāi, aa haa na nanja-i miε, miŋ cie kumaŋ daaku-i na gbāa ce ku temma. Halle na gbāa gbē tānuŋ daaku-i wuō: «Juur ŋ halaŋ bande-i-na ŋ ka suur nuoraanju-na», ŋ da ma bi cie.

22 Da na cārā bīŋkūŋgu bīŋkūŋgu Diilonjo wulaa, aa haa na nanja-i yuō, na ka da ku bīŋkūŋgu-i.»

Hai hāa Yesu-i hūmelle-i u tuō ce u maacemma-i?

(Marke 11.27-33; Like 20.1-8)

23 Yesuŋ juō ji hi, wuō suur *Diilodubuō-i-na doŋ tuō waŋ Diilonj-nelma-i baa nuōmba-i. *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bīncuōŋ baa pie yuu-yo wuō: «Niŋ ceŋ kumaŋ daaku-i, hai moloŋo-i hāa-ni hūmelle-i ŋ ta ŋ ce-ku?»

24 Yesu wuō cira: «Muōmi ka bi yuu-na baa nelma diei. Da na siε-mi, mi ka pigāaŋ-na umaŋ hāa-mi hūmelle-i.

25 Hai moloŋo-i puōraa Nsāa jo ji tuō *batiŋ nuōmba-i? Diilonjo'i puōraa-yo waa nelbiliemba'i puōraa-yo?» Baa doŋ ta ba piye ba-naa nuō wuō: «Diε cira Diilonjo'i puōraa-yo, u ka cira: «Nan suyaama dumaanjo-na bige-i cie na saa hūu u nelma-i?»

26 Diε bi hōr-ma cira: «Nelbiliemba'i puōraa-yo», bamaŋ dii bande-i-na hiere ba suya wuō Nsāa waa *Diilopōpuōrbilonjo, ba siε yaŋ-ye.»

27 Baa naa baa cira: «I saa suō umaŋ puōraa-yo.»

Yesu wuō cira: «Muōmi siε bi pigāaŋ-na umaŋ hāa-mi hūmelle-i mi ta mi ce kumaŋ daaku-i.»

Bepuōmba hāi maama

28 Ku huōŋgu-na Yesu wuō cira: «Niεŋ, naacolŋo nano waa baa bepūōmba hāi. Yiŋgu nanju-na, wuō ji gbē mōlŋo-i wuō: «Sire ŋ kā suōŋgu-na.»

29 «Naacombilon wuō: «Mi siε kā.» Aa ji jōguōŋ aa ta kā.

30 «Tuōŋ wuō kā ka ce maaduōma baa hāaŋo-i. Hāaŋ wuō: «Baba, weima sī, mi ka kā. Aa u saa ji kā.»

31 Yesu wuō yuu-ba wuō: «Ba hāi-i-na, hai moloŋo-i nuō tuōŋo nuŋgu-i?»

Baa cira: «Dīelā-wuōŋo yaa-i.»

Yesu wuō cira: «Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Nampohūutaamba-i baa saasorbaa-ba ka suur yaannga nei *Diilonj-nelle-na.

³² Na saa da, Nsãa juo ji pigãan-na hũmeviile-i na yagar na saa hũu u nelma-i, nga nampohũutaamba-i baa saasorbaa-ba hũyãa-ma. Mafammaŋ fie ce na da-ma, ku saa jaŋ-na na nanna na cilɔbalaŋo-i aa hũu Nsãa nelma-i.»

Suontienjo nano baa u maacembiemba
(Marke 12.1-12; Like 20.9-19)

³³ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ cira: «Yaan mi tiraa nan gbãnalãanɔŋu nanɔŋu baa-na: Naacolɔŋo nano diyaa *eresẽ-suonɔŋu aa kalla-kuɔ. Un kalaaya-kuɔ, u hiŋ fuonɔŋu ba da ba ta ba kãmal eresẽ-i aa ce felge ba ta ba nyugũŋ ba niya suonɔŋu-i. Un cie mafamma-i, u bie maacenciraamba jina-kuɔ aa ta kã nelle.

³⁴ «Eresẽŋ juo hi karma, u puɔr u maacembiemba siei maacenciraamba wulaa wuɔ ba ji hũu fuɔ yufelle-i ka hã-yo.

³⁵ Maacembiemban juo, maacenciraamba bel diilonɔŋo-i a muo unanɔŋo-i aa ko ba hãibaamba-i. Ba naan unanɔŋo-i baa tãmpẽlẽiŋa'i ko-yo.

³⁶ Suontienjo tiraa puɔr maacembiemba namba. Bafamba maaraa d̄ielã-baamba-i. Ban juo, maacenciraamba tiraa ce-ba ŋaa ban cie d̄ielã-baamba-i dumaa.

³⁷ Suontienjo naa u puɔr u biɛŋo yaa wuɔ u jo u fere ba wulaa. U taa u ne wuɔ s̄i bepolɔŋ duɔ jo, ba ka kãŋ-yo.

³⁸ «Ban juo'a ba ne da bepolɔŋo-i, ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ciiluwuotienjo yaa juon daayo! Yaan i ko-yo aa ciilunɔŋu ce mie kũŋgu!»

³⁹ Ba siire ku yaa nuɔ-i a bel naacombilonɔŋo-i hel baa-yo suonɔŋu-na ka ko-yo.»

⁴⁰ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontien duɔ jo, u ka ce maacenciraan daaba-i nie?»

⁴¹ Baa cira: «Kartaan daaba-i! Duɔ jo, u ka ko-ba hiere aa hã banamba baa suonɔŋu-i. Bafamba ka ta ba hã-yo u yufelle-i ku huon-nu.»

⁴² Yesu wuɔ cira: «Na saa kalaŋ nel daama-i Diilon-nelma-na wei? Ma nyegãan wuɔ: *«Dumarãamban ciinaana kpãŋkpara man, u yaa juo bella dũŋgu-i.*

Itienjo yaa wuɔ ma ce dumaanɔŋo-na.

*Mie fuɔ ku cie nerma i wulaa.**

⁴³ «Ku'i cie mi ta mi tũnu-nei mie: Ba ka hũu *Diilon-nelle-i na wulaa a hã *nieraamba man nuon Diilonɔŋo nunɔŋu-i baa-de. [

⁴⁴ Nga min waan kpãŋkpara man maama-i, uman duɔ par diire nan u fere yuɔ, u ka kara u fere; duɔ bi par nan uman, u ka put̄ɛnu kutienjo-i.]»

⁴⁵ Yesuŋ naan gbãɛini man daani-i, *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *Faris̄iebaa baa pãŋ suɔ wuɔ u gbẽ ba yaa-i.

⁴⁶ Baa ta ba taara ba bel-o. Nga nuamba naa suɔ wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonɔŋo, a ce dumaanɔŋo-na Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa Faris̄iebaa-ba taa ba kãalã-bei.

22

Nellentienjo nano baa u jãnaamba
(Like 14.15-24)

¹ Yesu wuɔ cor baa u gbãɛini-i wuɔ:

² «*Diilon-nellentesinni dii ŋaa nellentienjo man jãan cieŋo duɔ hã u biɛŋo aa b̄i nuamba b̄i.

³ Niiwuoniŋ-huonɔŋu juo hi, u puɔr u maacembiemba-i wuɔ ba ka wan baa nuamba jo. Maacembiemba kã, nuamba ka yagar wuɔ ba sie jo.

⁴ Nellentienjo tiraa puɔr u maacembiemba namba ba wulaa wuɔ: «Kãan na ka wan baa-ba wuɔ mei cierra mi hiyãa b̄i aa ko mi balyunni-i baa fombayaamba-i, kere ba jo, niiwuoni bie t̄i.»

* 21:42 Gbelieman-nalãanɔŋu (Psaume) 118.22-23

⁵ Pɔpuɔɔbiembraŋ kãa, nuɔmba saa gbuu suɔ dii wuɔ ba waŋ wɛima, ba bɔɔɔ hiere kã ba mun̄kãmmu: Banamba kã sonniŋ, banamba kã torguon̄-nu.

⁶ Banamba bir yaŋ aa bel nellentien̄o maacembiemba-i muo-ba da dɛi aa ko-ba.

⁷ Nellentien̄o huɔŋ kaa pãŋ guɔla. Wuɔ ce u sorosibaa-ba kã ka ko kutaamba-i aa caa ba nelle-i.

⁸ «Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ waŋ baa u maacembiemba-i wuɔ: «Niiwuoni biɛ tɪ, ŋga miŋ ŋa naa bi bamaŋ, ni saa naa waa bafamba niini.

⁹ Kãaŋ hũŋgbɛsɛnni-na, da na ka da nɛliɛŋo nɛliɛŋo, na ce u jo.»

¹⁰ Maacembiemba taa ku yaa nuɔ-i kã hũŋgbɛsɛnni-na ka bi nelbabalaamba-i baa nelfafaamba-i hiere ji dii nellentien̄o dũŋgu yu.

¹¹ Nellentien̄o suur wuɔ u ka ne-ba, kã ka da naacolŋo naŋo diyaa jon̄gorgbãŋgbãlãŋo tɛna, a ne da ba hãa-ba jon̄gorbaa ma yerren̄.

¹² Wuɔ yuu-yo wuɔ: «Mi jɛ, naŋ ciɛ niɛ suur bande-i baa jon̄gorgbãŋgbãlãŋo-i?» Naacolŋo saa da wɛima waŋ.

¹³ Nellentien̄ wuɔ waŋ baa u maacembiemba-i wuɔ: «Bilaŋ naacolŋ daayo-i na vaa u nammu-i baa u gbeini-i aa na tɛtɛŋ-yo na nanna-yuɔ fuoren̄ dii kukulma-na. Duɔ tɛ dii terien̄gu-na, kaaluŋgu siɛ gbuu waa dɛi.»

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Na saa da, ba biɛ nuɔmba bɔi, ŋga baŋ fiɛlaa bamaŋ ba saa ciinu.»

Nampo saaya u pã hã jãmatigi-i wɛi?

(Marke 12.13-17; Like 20.20-26)

¹⁵ Yesuŋ piiye dumaŋo-na, *Farisiɛbaa baa kã ka da ba-naa baŋ ka ce dumaa cure-yuɔ bel-o fuɔ fɛrɛŋ nuŋ-ãndaŋgu-na.

¹⁶ Baŋ juɔ nunu ba-naa tɪ, baa puɔɔ ba *hãalãbiemba-i u wulaa baa *Erɔdi baamba namba. Baa kã ka gbɛ-yo wuɔ: «Hãalãtie, i suyaa wuɔ ŋ waŋ ninsoŋo yaa-i; ŋ gbu ŋ pigãaŋ nuɔmba-i baa Diilon̄-hũmelle yaa kelkel, ŋ sa kãalã nɛliɛŋo baa ŋ ninsoŋo-i, ŋ sa bi ce ciɛluɔ.»

¹⁷ Aa naa yuu-yo wuɔ: «A saa baa miɛ hũmelle-i, ku saaya i tɛ pã nampo-i i hã *Orome ba *jãmatigi-i wɛi?»

¹⁸ Yesu wuɔ suɔ ba kusũŋ-maama-i; wuɔ cira: «Huhurmantaŋ namaa temma-i daana-i, na taara na cure muɔmɛi wɛi?»

¹⁹ Naŋ pãŋ nampo-i baa warbien̄a maŋ, hãa-min̄ di diei mi ne.» Baa hã-yo warbelle nande.

²⁰⁻²¹ Wuɔ hũu-de ne aa naa yuu-ba wuɔ: «Ba ciɛ hai yuŋgu-i warbel daade-na?»

Baa cira: «Ba ciɛ Orome ba jãmatigi yuŋgu.»

Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba nyɛgãaŋ hai yerre-i die?»

Baa cira: «Ba nyɛgãaŋ Orome ba jãmatigi yerre.»

Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Kumaŋ da ku waa jãmatigi kũŋgu-i, pãaŋ-kun̄ na hã jãmatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku bi waa Diilon̄-kũŋgu-i na bi pã-ku na hã Diilon̄o-i baa-ku.»

²² Nel daama cu ba hɔmmu-i, baa naa baa ta aa naa yaŋ-yo.

Kuomba siremmaŋ-kũŋgu-i

(Marke 12.18-27; Like 20.27-40)

²³ *Sadusiɛbaa-ba wulaa kuomba siɛ sire. Yinduɔŋgu fan̄gu-na, banamba piɛ Yesu-i a yuu-yo wuɔ:

²⁴ «Hãalãtie, *Moisi ciɛra wuɔ umaŋ duɔ saa da bilon̄o baa u ciɛŋo-i aa ku, u hãaŋo saaya u biɛ ciɛŋo-i a hoŋ bilon̄o hã kulon̄o-i.*

²⁵ A ne da i hɔlma-na, naacombiemba namba waa niehãi ba nyu wulaa. Mɔlŋo sire jã ciɛŋo, u saa da bilon̄o baa-yo aa ku. Umaŋ cuu-yo u biɛ ciɛŋo-i

²⁶ u saa da bilon̄o baa-yo. Siɛliŋ-wuon̄o-i maaduɔma. Ba ciɛ dumɛi ka ku gbuo hiere niehãi-i-na molo saa ji da bilon̄o baa ciɛŋ daayo-i.

* 22:24 Anjĩnamma tiyemman̄-sebɛ (Deutéronome) 25.5-6

27 Ku huonḡu-na, ciε fuo fεrε u suo tuo nyaanu-bei.

28 Ba hieronḡo-na, ban diyaa-yo ba cienḡo cor, kuonḡ da ba ji sire yiinḡu maḡ nuo-i, u ka ce hai wuonḡo-i?»

29 Yesu wuo cira: «Na piera! Na saa suo Diilonḡ-nelma-i, aa na saa bi suo u himma-i.

30 Na saa da, kuonḡ da ba ji sire, cadiile sie ji waa, ba ka waa ḡaa *dɔrɔpuɔrbiemba.»

31 Aa naa cira: «Kumaḡ ḡaa kuomba siremmaḡ-kūḡu-i, na saa kalaḡ Diilonḡ-nelma-i wei?

32 U ciera wuo: ‹*Abiramu Diilonḡo yaa muḡḡo-i, *Isaki Diilonḡo yaa muḡḡo-i, *Yakobu Diilonḡo yaa muḡḡo-i.† Ku pigāaḡ wuo Diilonḡo-i cicēlmantaanḡ-wuonḡo; bikuonḡ-wuonḡo sī.»

33 Bamaḡ waa terienḡu-na nu nel daama-i maa gbuu suurnu-bei.

Nelma maḡ dii yunḡu Diilonḡ-nelma-na

(Marke 12.28-34; Like 10.25-28)

34 *Farisīεbaa-ban juo nu-ma wuo Yesu piiye yar *Sadusīεbaa-ba-i, baa ne ba-naa kā u wulaa

35 da ba ka piiye cure-yuo. *Anḡinamma pigāatienḡo nano waa ba hōlma-na, wuo bie āndaanḡu-i wuo:

36 «Hāalātie, Diilonḡ un'a i tie wuo hūmienḡa maḡ, hade-i yunḡu?»

37 Yesu wuo cira: «†*N saaya ḡ dāl Itienḡo-i Diilonḡo-i baa ḡ huḡḡa-i hiere, baa ḡ kusunḡu-i hiere, baa ḡ anḡḡuḡma-i hiere.*‡

38 Hūmelle fande yaa yunḡu aa tiraa maar anaḡa-i hiere.

39 Hāalḡ-diele maḡ nyaanu di-naa baa difande-i di yaa daade: ‹*N saaya ḡ dāl ḡ nanolḡo-i ḡaa niḡ dāl ḡ fεrε duma.*§

40 *Moisi hūmienḡa-i hiere a yunḡu dii hūmienḡ daaya'i nuo-i a hāi-i-na baa *Di-ilorɔpuɔrbiemba nelma-i hiere.»

Konḡortienḡo bige-i baa Davidi-i?

(Marke 12.35-37; Like 20.41-44)

41 *Farisīεbaa-ban tigiinḡ ba-naa dumaanḡo-na, Yesu wuo yuu-ba wuo:

42 «Namaa na'a Diilonḡ unḡ pāa nunḡu-i wuo u ka saanḡ *Konḡortienḡo maḡ, u ka honḡ dūḡ haku-i nuo-i?»

Baa cira: «*Davidi dūḡ-nu, u ka waa *Davidi hāayēlḡo.»

43 Yesu wuo cira: «A ma ce nie *Diilonḡ-Yalle ce Davidi bi-yo u Tienḡo? Ma sī Davidi fuo fεrε ciera wuo:

44 ‹*Itienḡo gbīε mi Tienḡo-i wuo:*

«*Jo ḡ ji tīεna mi caanḡ-nu*

aa ḡ yanḡ mi mal ḡ bigāaraamba-i hā ḡ ce ḡ bāanḡu-i bei.»*

45 Diilonḡ unḡ pāa nunḡu-i aa saanḡ Konḡortienḡo maḡ, Davidi fuo fεrε duo tuo bi-yo u Tienḡo, u ce nie aa ce u hāayēlḡo yonḡ?»

46 Unḡ piiye dumaanḡo-na, molo saa da nelma duo sie-yo. A bāl dii yiinḡu fanḡu-na, ba saa ji tiraa da holle yuu-yo baa nelma.

23

Baa na suur anḡinamma pigāataamba kuucenḡu-na

(Marke 12.38-39; Like 11.43,46; 20.45-46)

1 Ku huonḡu-na, Yesu wuo waḡ baa nuomba-i baa u *hāalābiemba-i wuo:

2 «*Moisiḡ'a i tie wuo hūmienḡa maḡ, *anḡinamma pigāataamba-i baa *Farisīεbaa-ba yaa saaya ba ta ba pigāaḡ nuomba-i a wuo saanḡu-i.

3 A ce dumaanḡo-na, da ba waḡ mamaḡ baa-na, na ce-ma; ḡga baa na suur bafamba kuucenḡu-na. Ban waḡ mamaḡ ba sa ce-ma.

† 22:32 Helmaḡ-sebe (Exode) 3.6 ‡ 22:37 Anḡinamma tiyemmanḡ-sebe (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Buolmaḡ-sebe (Lévitique) 19.18 * 22:44 Gbeliemaḡ-nalāanḡu 110.1

⁴ Da ba ce ba haa conɔgorni-i hã nuɔmba ta ba kpekpelle aa yagar wuɔ ba siɛ kãyã-bei ba migãan tũu.

⁵ Ba ce ba weima-i hiere ba taara yerre baa-ma. Na saa da, bafamba kuɔlbaa-ba* maar banamba baamba-i. Aa ban nan kompammu man, bafamba muumu comienɔa dii pɔmpɔr banamba waanɔa-na.

⁶ Da ba kã kãlle man nuɔ-i, sisɔ *Diilonelhãalãdũngu man nuɔ-i, ba taara ba tiena yaan-na.

⁷ Aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba piɛ ba jaal-ba aa ta ba bĩ-ba hãalãtaamba.

⁸ Jande, namaanɔ-i, baa na yan ba ta ba bĩ-na hãalãtaan namaa. Namei baaduɔn namaa aa na hãalãtienɔ dii u diei yon.

⁹ Mi baa da na biɛ moloɔn hĩema-na wuɔ na to. Na To dii u diei yon, u yaa dɔrɔ-i-na.

¹⁰ Na baa bi ce ba ta ba bĩ-na yuntaan namaa. Na yuntienɔ dii u diei yon, u yaa *Kirsa-i.

¹¹ Uman na yunɔgu-na, u saaya u ce u fɛɛ na maacembiloɔ.

¹² Na saa da, uman duɔ tuɔ tetɛn u fɛɛ, ba ka hiire-yuɔ, nga uman duɔ tuɔ hiire u fɛɛ, ba ka tetɛn-yo.»

*Sulma haraa huhurmantaamba-na
(Marke 12.40; Like 11.39-52; 20.45-47)*

¹³ Yesun waan mafamma-i wuɔ cira: «*Ånjĩnamma pigãataan namaanɔ-i baa *Fariɛbaa namaanɔ-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Na suu *Diilon-nelle hũmelle-i, namaa fɛɛ-i na siɛ suur, baman taaraayan da ba suur na suu-de bei.

[
¹⁴ «Ånjĩnamma pigãataan namaanɔ-i baa Fariɛbaa namaanɔ-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Da na ce na bel diiloɔ-i a hũu bikulcaamba nagãn-niini-i a wuoni, aa da na'a na cãrã Diiloɔ-i, na cãrã-yuɔ da agaga wuɔ ba cira namaa faa. Kuman ka haa-nei, ku ka balan cor.]

¹⁵ «Ånjĩnamma pigãataan namaanɔ-i baa Fariɛbaa namaanɔ-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Da na ce na wuɔra gbuo terni-i hiere a taara nuɔmba-i dii-ba na hũmelle-na. Nga uman duɔ gbãn suur ti, na bir-o na birma a ce u bir balan yan namaa fɛɛ-i titirre.

¹⁶ «Namaa yirii aa bi cira na pigãan banamba hũmelle. Sũlma haraa-nei! Na gbĩɛ-ku dumaa wuɔ moloɔn duɔ pã nunɔgu aa bĩ *Diilodubuɔ yerre-i, duɔ fiɛ'a u saa ji gbãa ce-ma, weima sĩ. Nga uman duɔ cira: «Muɔ baa sɛne man Diilodubuɔ-i-na mi ka ce daama-i.» Da ku fiɛ balan niɛ niɛ, u saaya u ce-ma.

¹⁷ Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yan-na. Diilodubuɔ-i baa sɛne-i haku-i bɔyaa haku-i nuɔ-i? Sɛne un yɛn Diilodubuɔ-i-na ku'i saa ce-yo Diilon-wuonɔ wei?

¹⁸ «Da na bi ce na ta na piye wuɔ moloɔn duɔ pã nunɔgu aa bĩ mumbuolmun-terienɔgu yerre-i, duɔ fiɛ'a u saa ji gbãa ce-ma, weima sĩ, nga uman duɔ cira: «Muɔ baa tãmmaɔ-kũngu man mumbuolmun-terienɔgu dɔrɔ-i-na mi ka ce daama-i», da ku fiɛ gbãn niɛ niɛ, u saaya u ce-ma.

¹⁹ Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yan-na. Mumbuolmun-terienɔgu-i baa tãmmaɔ-kũngu-i haku-i bɔyaa haku-i nuɔ-i? Tãmmaɔ-kũnguɔ yɛn mumbuolmun-terienɔgu dɔrɔ-i-na, ku'i saa ce-ku Diilon-kũngu wei?

²⁰ «Uman duɔ pã nunɔgu aa bĩ mumbuolmun-terienɔgu yerre-i, kuu dii nãa u biɛ baa niman dii ku dɔrɔ-i-na hiere.

²¹ Uman duɔ pã nunɔgu aa bĩ Diilodubuɔ yerre-i, kuu dii nãa u biɛ baa ku tienɔ-i hiere.

²² Uman duɔ pã nunɔgu aa hiel u niele dɔrɔ-i-na, kuu dii nãa kutienɔ biɛ Diilonɔ yerre-i baa u muntienammu-i hiere.

* 23:5 *Yuifubaa-ba taa ba ce Diilon-nelma-i ba pũu kuɔlbaa baa-ma. Da ba'a ba jaal Diilonɔ-i ba biɛ kuɔlbaa-ba famba-i a vaa-ba: unanɔ ba napuon-na, unanɔ ba yaadãmma-na. Ba ce mafamma-i wuɔ Diilon un hãa-ba *anjĩnamma man, ma maama baa karaanu-bei.

23 «Ānjīnamma pigāataan namaaŋo-i baa Farisēbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sūlma haraa-nei! Da na ce na dii Diiloŋo *yufelle-i ka cor baa niifielu-i du sinni-na hiere, a ne da kumaŋ yuŋgu *ānjīnamma-na na sa ce-ku: Na sa ce kumaŋ vii, na siε bi tiraa ce kumaŋ faa, na sa wuɔ Diiloŋ-hūmelle-i. Naa naa saaya na yu nyɔlma baa ma yaa igēna aa suɔ haa manamma-i ma dɔrɔ.

24 Namaa yirii aa bi cira na pigāan banamba hūmelle. Da na ce na seŋ hūmma-i wuɔ na sa taara na nyɔŋ baa kilekilebaa, a ne da naŋ nyɔŋ baa nimaŋ ni saa baa nyɔgɔmɛbaa-ba-i.

25 «Ānjīnamma pigāataan namaaŋo-i baa Farisēbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sūlma haraa-nei! Naa dii ŋaa neliεŋo maŋ saaraa kalni honni-i aa yaŋ ni hɔmmu yu baa duganni. Da na ce na migāan na kūɔma yaa da welewele aa yaŋ na hɔmmu yu baa cuosinni baa nenemuŋgu.

26 Mimiεl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yaŋ-na. Saaraan kalni hɔmmu yaa igēna, na ka da ni honni bi kuɔŋ.

27 «Ānjīnamma pigāataan namaaŋo-i baa Farisēbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sūlma haraa-nei! Naa dii ŋaa cīncuɔŋa maŋ baŋ puu-ya baa pilammu a ta a ne da fafamma, a ne da a hɔmmu yuu baa kokonni baa hūlābabalaanŋu.

28 Ku yaa ŋaa namaa kūŋgu-i. Nuɔŋ da ba da-na, ba cira: «Bamaŋ wuɔyaan Diiloŋ-hūmelle-i fafamma ba yaa daaba-i.» A ne da na hɔmmu yuu baa huhurma baa balaanŋu.

29 «Ānjīnamma pigāataan namaaŋo-i baa Farisēbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sūlma haraa-nei! Na siire ta na ma *Diilopɔpuɔrbiemba cīncuɔŋa-i aa ta na tuɔlnu bamaŋ siire wuɔ Diiloŋ-hūmelle-i fafamma aa ku ba waanŋa-i

30 aa ta na piye wuɔ: «Kuɔ ii naa waa i bīncuɔmba bāanŋu-na, ii naa saa cu ba huon-nu Diilopɔpuɔrbiemba komma-na.»

31 Terienŋu fanŋu-na, na pigāan wuɔ bamaŋ kuɔ Diilopɔpuɔrbiemba-i namaa bīncuɔmba.

32 Ku faa! Gbāan na cor baa na bīncuɔmba maacemma-i na ka bāl-ma.

33 Nelbabalaan namaa temma-i daana-i! Diiloŋo ce niε aa u siε ka caa namaa?

34 Niεŋ, mi ka saan Diilopɔpuɔrbiemba hā-na, baa nelnurāamba a naara ānjīnamma pigāataamba namba. Da ba kā, na ka ko banamba bei, aa gbu banamba denniŋ aa muo banamba na *Diilonelhāalādūnni-na. Na ka nyaa ba huon-nu niεiŋa-na hiere ce-ba kpāncɔlgūɔ.

35 Terienŋu fanŋu-na, baŋ fiεŋ bamaŋ ko-ba hiere a doŋ Abel-na a ji hi Barasi biεŋo-i Sakari-i, naŋ kuɔ umaŋ mumbuolmuŋ-terienŋu hɔlma-na baa Diilodubuɔ-i, Diiloŋo ka haa-ma hā namei baa-ma hiere.

36 Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Diiloŋo ka haa nuɔŋ daaba kuliŋgu maama-i hiere hā fiεfiε ku nuɔŋ namei baa-ma.»

*Yesu kūɔma siεŋ baa Yerusalemutaamba-i
(Like 13.34-35)*

37 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ cira: «E Yerusalemutaan namaa! Namei kuɔŋ *Diilopɔpuɔrbiemba-i. Diiloŋ duɔ saan umaŋ hā-na, na bel diiloŋo-i naŋ kutienŋo-i baa tāmpēlēiŋa ko-yo. Mēi ciε ji gbē; mi na'a mi tigiin-na ŋaa kūɔnan ŋu tigiin u biemba-i dumaa aa pūl-bei. Ŋga na saa hūu-ma.

38 Kuŋ hii terienŋu maŋ fiεfiε-i-na, Diiloŋo ka yaŋ na nelle-i hā-na.

39 Aa mi tūnu-nei, da na saa ji ta na cira: «*Itien ŋu saan umaŋ u jo, Diilo baa-yo*»† na siε tiraa da mi yufelle.»

† 23:39 Gbeliεman-nalāanŋu (Psaume) 118.26

24

Maman ka da nelbiliemba-i aa miwaanjo suɔ duɔ ti
(Marke 13.1-13; Like 21.5-19)

¹ Yesuɲ juɔ hel *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ta, u *hāalābiemba kā u wulaa ka ta ba piiye baa-yo wuɔ u ne Diilodubuɔ-i kere u mamma faa.

² Yesu wuɔ cira: «Yaɲ mi waɲ ninsoŋo-i baa-na: Naɲ daa dūŋgu maɲ daaku-i, yiŋgu dii baa yiŋgu ku ka fara hiere hīema-na!»

³ Uɲ kaa hi *Olivi-tibinni tānuŋgu-i, wuɔ tīena. U hāalābiemba piε kā u wulaa ba kula, a ka yuu-yo wuɔ: «Itie, niɲ waɲ nelma maɲ daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce niε suɔ ŋ jommaɲ-huɔŋgu-i baa miwaanjo tīmmaɲ-huɔŋgu-i?»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Baa na yaɲ moloŋo ji pira-nei.

⁵ Nuɔmba bɔi ka jo ji biε mi yerre-i ce-de ba diele. Umanɲ duɔ jo, u ka cira Diilonɲ un saanɲ *Kɔŋkortienjo maɲ, u yaa ufaŋo-i. Ba ka pira nuɔmba bɔi.

⁶ Na ka da berru ce terni-na hiere. Nga da na ji ta na da-ma, baa na tie holle, mafamma saaya ma ce, nga miwaanjo tīmma'i siε pāɲ waa huɔŋgu faŋgu-na.

⁷ Nuɔmba kaa ta ba gāɲ siyaabaa siyaabaa, baa nilēiɲa nilēiɲa. Nyulmu kaa ta mu suur aa hīema kaa ta ma sagalla terni nanni-na.

⁸ Nifanni-i daani-i hiere hāaŋo. Ku domma'i dumaanjo-na.

⁹ «Ba kaa bel-na ce-na sūlma aa ko-na. Ba ka bigāaɲ-na nilēiɲa-na hiere mei maama-na.

¹⁰ Huɔŋgu faŋgu-na, nuɔmba bɔi kaa nanna Diilonɲ-hūmelle-i. Ba kaa hel ba-naa honniɲ aa bigāaɲ ba-naa.

¹¹ Nuɔmba bɔi ka jo ji ta ba tāal nuɔmba-i wuɔ bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba. Ba ka pira nuɔmba bɔi.

¹² Ambabalma kaa ta yaanɲa nuɔmba-na a ce ba bɔi siε tiraa ta ba ce nelnyulmu-i.

¹³ Nga umanɲ duɔ nyaar ka hi ku bālma-i, kutienjo ka kor.

¹⁴ *Diilonɲ-bāaŋgu *Neldɔdɔlma ka wuɔra waɲ terni-na hiere nuɔmba-i nilēiɲa-na hiere ba suɔ-ma aa fiεfiε-i-na miwaanjo tīmma suɔ da ma hi.»

(Marke 13.14-23; Like 21.20-24)

¹⁵ «Nuɔni maɲ da ŋ kalan terienɲ daaku-i, ŋ gbāɲ kpelle ŋ suɔ ku yunɲu-i. Diilonɲ un puɔraa Daniel waɲ Terbiēnatieɲo maɲ maama-i,* da na ji da u juɔ ji tīena *Diilodubuɔ-i-na,

¹⁶ bamaɲ da ba waa *Yude-i-na, ba ta ba gbar ba kā tānniɲ.

¹⁷ Umanɲ duɔ ji waa u dūŋgu dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɔ gbar, u baa cira u suur biε biŋkūŋgu.

¹⁸ Umanɲ duɔ ji waa suonɲ-nu, u baa cira u jo cīiɲ-nu ji biε waanɲ-joŋgoruo.

¹⁹ «Kusūntaamba-i baa biantaamba-i sūlma haraa-bei yinni fanni-na.

²⁰ Taa na cārā Diilonɲo-i ku baa ji ce waanɲ-huɔŋgu aa ku baa ji waa *yitīenangu.

²¹ Diilonɲ un jīena miwaanjo-i ji hi baa nyunɲo, yaahuolo maɲ temma-i saa da nel-biliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa yaahuolo daayo temma sa ji tiraa da-ba dede.

²² Kuɔ Diilonɲo saa naa hiel kuanɲu yin daani-na, molo naa saa kor. Nga u yufellen hilaa bamaɲ nuɔ-i, u ka ne ba yaa-i aa parra yin daani-i.

²³⁻²⁴ «Coikartaamba ka ta ba jo. Umanɲ duɔ jo, u ka cira Diilonɲ un saanɲ *Kɔŋkortienjo maɲ, u yaa ufaŋo-i. Banaɲ ba'a bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba. Ba ka ce nelma bɔi baa himma bɔi da ba gbāɲ pira halle Diilonɲo yufellen hilaa bamaɲ nuɔ-i. A ce dumaanjo-na, umanɲ duɔ ji gbē-na wuɔ Diilonɲ un saanɲ Kɔŋkortienjo maɲ, uu dii bande, sisɔ uu dii daalei, baa na hūu-ma; u tāal-na.

²⁵ Muɔ fuɔ, mei gbuɔya-nei jīna.

²⁶ «Terienɲu faŋgu-na, moloŋ duɔ ji gbē-na wuɔ: <*Kirsu juɔ; uu dii hiεŋgu-na>, baa na kā; u tāal-na. Da ba bi gbē-na wuɔ: <Niεɲ, uu dii fuo bande>, ba tāal-na; baa na hūu-ma.

* 24:15 Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11

²⁷ Diilonj uŋ nyiesiŋ dumaa nuamba da-yo a doŋ bāpagūŋgu-na ka jūŋ bāsuuruŋgu-na, *Molon-Bieŋ duo jo, ba ka da-yo dumei.

²⁸ Biŋkūkuliin da ku waa kusuoŋ-nu, kpaalbaa-ba tigiin kusuoŋ-nu'i.»

(Marke 13.24-31; Like 21.25-33)

²⁹ «Yaahuolo daa duo tuo bāl, *bāaŋgu ka bir cure, ceŋo ka ce da bintūu. Məeŋa ka par diire, aa bimbinni maŋ dii dərɔ-i-na hiere ni ka hel ni fonni-na.*†

³⁰ Huoŋgu faŋgu'i nuo-i *Molon-Bieŋo dānyuo ka carra dərɔ-i-na. Duo carra, nuamba-i hiere hiema-na ba ka haa ba nammu-i ba yunnin ta ba gbu ba kaal. Da ba'a ba ne, ba ka da u hiere u jo baa duherru. Ba ka da u yuntessiini-i baa u bəbɔima-i.

³¹ Huoŋgu faŋgu-na, na ka da ba buu yerre maŋ bāmbāale diele-i. Da ba bu-de terieŋgu maŋ nuo-i, u ka ce u *dərɔpuərbiemba wuɔra terni-na hiere a tigiin u yufellen hilaa bamaŋ nuo-i ba waa terduoŋ-nu.

³² «Na saa da *yensaŋgu-i wei? Da na ji da ku caa fielu-i huoŋgu maŋ nuo-i, na bi suo kerre ifelle hii ti.

³³ Kuuduŋgu yaa-i, da na bi ji da mamaŋ daama duoŋ ta ma ce huoŋgu maŋ nuo-i, na saaya na suo wuo Molon-Bieŋo jomma piyaa.

³⁴ Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuamba namba aa ba suo ku.

³⁵ Dərɔ-i baa hiema-i ni ka gbuo, ŋga mɛi nelma sa ji gbuo dede.»

(Marke 13.32-37; Like 17.26-30,34-36)

³⁶ «Ŋga kumaŋ ŋaa yiingu faŋgu fere-i, baa huoŋgu-i, molo sa suo-ku. Halle *dərɔpuərbiemba famba fere-i dərɔ-i-na baa Bepolŋ fuo fere-i ba sa suo-ku. U To yaa suyaan-kuŋ u diei yoŋ.

³⁷ Kumaŋ cie *Nowe bāaŋgu-na, *Molon-Bieŋ duo u bir jo, ku temma ka ce.

³⁸ Nowe bāaŋgu-na, aa diilobuo suo duo dāa, nuamba naa gonya niwuoni baa kolma baa cejalle a ji hi yiingu maŋ Noweŋ suurii begubuo-i-na.

³⁹ Ba saa suo wuo weima jo dii. Ba juo'a ba ne da diilopepetieŋo naŋo-i duoŋ tuo dāa. Hūmma wuo-ba hiere kpēmmu!‡ Molon-Bieŋ duo ji'a u jo, ku ka tugol nuamba-i dumei.

⁴⁰ Nuamba hāi gbāa waa ta ba guona, ba bie u diei ta, aa yaŋ unaoŋo-i.

⁴¹ Caamba hāi gbāa waa ta ba sɔrɔŋ, ba bie u diei ta, aa yaŋ unaoŋo-i.

⁴² Terieŋgu faŋgu-na, baa na gonya duofūmmu, na saa suo na Tieŋo jommaŋ-yiingu-i.

⁴³ Na saa da, da ŋ suo cuoyuo uŋ ka suur-nie huoŋgu maŋ nuo-i isuŋgu-na, ŋ ka tiena cie-yo, ŋ sie yaŋ u ji kanu ŋ dūŋgu-i.

⁴⁴ Terieŋgu faŋgu-na, na saaya na tigiin na fere. Naŋ'a na saa tiena baa-ma wuo Molon-Bieŋo ka jo huoŋgu maŋ nuo-i, u bi jo huoŋgu faŋgu'i nuo-i.»

Maacembiemba hai maama

(Like 12.41-48)

⁴⁵ «Da ŋ nu wuo maacembilonjo maŋ vii aa tuo cɛ, u yaa umaŋ u yuntieŋo kāa nelle aa haa-yo u namaacembiemba namba yuŋ-nu u tuo hā-ba niwuoni-i fafamma.

⁴⁶ U yuntieŋ duo ka bir jo ji da u cie u maacemma-i fafamma, fuo yuŋgu dɔlaa.

⁴⁷ Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Yuntieŋo ka haa-yo u nagāŋ-niini yuŋ-nu hiere.

⁴⁸ Ŋga da ku waa maacembilobabalaŋo, u ka tuo jɔguoŋ wuo u yuntieŋo sie jo fiɛfiɛ,

⁴⁹ aa doŋ tuo muo u nabaamba-i, aa tɛ tuo wuo aa tuo wuɔra u nyoŋ kolma baa konyɔrāamba.

⁵⁰ Uŋ'a u saa tiena baa yiingu maŋ maama-i, baa huoŋgu maŋ maama-i, u yuntieŋo jo huoŋgu faŋgu'i nuo-i.

⁵¹ Duo jo ji da-yo dumaŋo-na, baŋ ka haa kumaŋ huhurmantaamba-na, u ka haa ku yaa yuo. Kaaluŋgu sie gbuu waa dei.»

† 24:29 Nieŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10 baa 34.4. ‡ 24:39 Miwaanjo jŋnammaŋ-sebe (Genèse) 6-7

25

Nyonyuriimba nan maama

¹ Ku huonngu-na, Yesu wuɔ nan gbānalān daaku-i baa-ba wuɔ: «*Diilon-nelle suurman-kūngu ka waa ŋaa biemba cīncieluo nan kūngu: Ba siire isuonngu nanngu-na a biɛ ba fitimbaa-ba-i wuɔ ba ka jārā dərbiɛŋo.

² Ba hōlma-na, ba ndii cē aa ba ndii baamba namba sa cē.

³ Baman sa cān ba biyaa ba fitimbaa-ba-i aa ba saa biɛ namma bel ba nan-na.

⁴ Baman cān, bafamba biɛ ba baamba-i aa biɛ namma bel ba nan-na wuɔ ba sa suɔ weiman maa-na.

⁵ Ban kāa, dərbiɛŋo jomma ka ce panna, ba kor duɔfūn hiere.

⁶ «Isuohollen juɔ hi, ba nu molo piiye da gbagaga wuɔ: <Dərbiɛŋo'i juon daayo! Hilaan na jārā-yuɔ!»

⁷ Ba sire ku yaa nuɔ-i ba hieron-o-i, ta ba migān ba fitimbaa-ba-i.

⁸ Baman saa biɛ namma-i, ba ta ba piiye baa baman biyaa wuɔ: <I namma tɛ, i fitimbaa-ba ce da ba dīn; na sa hā-ye manamma wei?»

⁹ Baman biyaa namma-i ba cira: <Miɛ in biyaa manan, ma siɛ gbē i calnu-mɛi. Kuman bōyaa, kān na ka sāa manamma na jo.»

¹⁰ Ba sire ku yaa nuɔ-i da ba ka sāa. Ban taa, dərbiɛŋo jo. Ba ndii baamba suur baa-yo kallen-dūngu-na aa ba gbonu-kuɔ.

¹¹ Daaban kaa jo, ba jo ji ta ba muo dūngu-i wuɔ ba hīl-ku ba suur.

¹² Dərbiɛŋo gbē-ba wuɔ: <Mi sa suɔ namaan-o-i, mi siɛ fuo-ma nei!»

¹³ Yesu wuɔ miɛl gbē u *hālābiemba-i wuɔ: «Terienngu fanngu-na, baa na gonya duɔfūmmu. Na sa suɔ *Molon-Bieno jomman-yiingu ka fen bī u jomman-huonngu.»

*Ba sa biera japūngu hiɛn-nu gbāngbān**(Like 19.11-27)*

¹⁴ «*Diilon-nelle kūngu ka waa ŋaa naacolŋo man wuɔ u kā nelle aa bī u maacem-biemba-i a ji hā-ba u gbeina-i.

¹⁵ U hāa unan-o-i tāmabaa-ba* ndii, aa hā unan-o-i ba hāi, aa hā sielin-wuon-o-i u diei. U niɛ ba fōngōbaa-ban hii ba ce manan aa hā-ba saanu baa ku yaa-i, aa ta.

¹⁶ Uman daa tāmabaa-ba ndii-i, u pān kā ka don tuɔ bibirre u nannga baa u waana-i ji da u gbeinyon temma.

¹⁷ Uman daa tāmabaa-ba hāi maaduoma; fuo-i a bi ji da u gbeinyon temma.

¹⁸ Uman daa u diei u bir yan aa kā ka hīn fuonngu fuo u wuon-o-i.

¹⁹ «Ba yuntien un taa dumaan-o-na, u kaa vaaya. Un juɔ jo, u bī-ba ji tuɔ yuu-ba.

²⁰ Un ŋa naa hā uman tāmabaa-ba ndii-i, u piɛ pigān-yo tāmabaa-ba ndii daayo-i aa cira: <Yuntie, niŋ ŋa naa hā-mi tāmabaa-ba ndii man, mi tiraa da ba temma naara-bei; ba yaa daaba.»

²¹ «U yuntieno gbē-yo wuɔ: <Ku faa, maacembiloviiyon nuɔ. Niŋ suyaa cekūo kūngu belma, mi ka hā-ni bāmbāale kūngu. Jo ŋ ji ta ŋ ce ŋ bānngu-i baa-mi.»

²² «Un ŋa naa hā uman tāmabaa-ba hāi, u piɛ aa cira: <Yuntie, niŋ ŋa naa hā-mi tāmabaa-ba hāi man, mi daa ba hāi nan naara-bei, ba yaa daaba.»

²³ «U yuntieno gbē-yo wuɔ: <Ku faa, maacembiloviiyon nuɔ. Niŋ suyaa cekūo kūngu belma, mi ka hā-ni bāmbāale kūngu. Jo ŋ ji ta ŋ ce ŋ bānngu-i baa-mi.»

²⁴ «Un ŋa naa hā uman u diei, u piɛ aa cira: <Yuntie, mi suyaa miɛ nan kūngu dii kpelle, nuɔ da ŋ saa kū suonngu man, ŋ kar kufanngu dīmma yaa-i; da ŋ saa duu dīmma man, ŋ kar ma yaa-i.»

²⁵ Mei kāalāyā aa kā ka hīn fuonngu fuo ŋ gbeina-i, a yaa daaya.»

* 25:15 Bafamba tāma diei gbāa pā gonuonan-o-i bien cīncieluo baa a ndii.

26 «U yuntienjo gbẽ-yo wuo: «Maacembilobabalan nuo nan temma-i daani-i, yentien nuoni man daani-i, nii naa suo wuo da mi saa kũ suonju man, mi kar kufanju dimma yaa-i; aa da mi saa duu dimma man, mi kar ma yaa-i,

27 bige-i cie η saa kã ka jina mi gbeinja-i gbeindũn-nu? Min juo de-i-na mii naa saa jo ji da a huonaana mi hũu-ya wei?»

28 Aa naa cira: «Hũyãan tãma man u wulaa na hã uman daa tãmabaa cĩncieluo-i baa-yo!

29 Uman duo da, kunanju ka naara u kũngu-i a ce ku yure baa-yo, nga uman duo saa da, celle kũngu man dii baa-yo, ku hũu.

30 Aa maacembilonjo fanjo-i daayo-i, u sie bi gbãa cii muonu canga, hielaan-yon fuoren dii kukulma-na. Duo tĩe dii terienju-na, kaalungu sie gbuu waa dei.»

Da η duu kuman, η ji kar ku yaa-i

31 Yesun waan mafamma-i, wuo cira: «*Molon-Bien duo ji jo u fõngõtesĩnnin-jomma-i baa *dõrpõpuõrbiemba-i u ka tĩena u fõngõtesĩnni-na.

32 Nuomba-i nilinja-na hiere ba ka tigiin u yaanga-na u fiel nelfafaamba-i hiel-ba nelbabalaamba-na ηaa añciinan un fiel tũlmba-i dumaa hiel-ba yermba-na

33 a jina tũlmba-i u nadien-na aa yermba-i u nanyuon-nu.

34 «Baman da ba ji waa u nadienga-na ba yaa nelfafaamba-i; u ka gbẽ-ba wuo: «Juon, mi To cie baa namaano-i. *Diilon-nelle migãan dii miwaanjo jĩnaman-huonju ta di cie-na, juon na ji ta na ce na bãangu-i die.

35 Na saa da, nyulmu taa mu ko muo, na hã-mi niiwuoni mi wuo. Hũnkuosĩnni waa-mie, na hã-mi hũmma mi nyon. Mi kãa na wulaa, na hũu-ma mi har-nei.

36 Mi waa bebelle, na hã-mi nyarkpãtãnni mi cĩnnu mi kũoma-i. Mi taa mi jan, na kã ka ne-mi. Mi waa kaso-i-na, na kã ka jaal-mi.»

37 «Duo wan mafamma-i, nelfafaamba ka bir yuu-yo wuo: «Itie, i daa-ni nyulmu-na yaku-i aa i hã η wuo? Yiin haku-i nuo-i hũnkuosĩnni waa-nie aa i hã-ni hũmma-i η nyon?»

38 Yiin haku-i η juo i wulaa i hũu-ma η har-yie? Aa yiin haku-i i daa-ni bebelle i hã-ni nyarkpãtãnni-i η cĩnnu η kũoma-i?

39 N taa η jan yaku-i aa η waa kaso-i-na yaku-i i kã ka ne-ni?»

40 «U ka gbẽ-ba wuo: «Yaan mi wan ninsonjo-i baa-na: Nan taa na ce-ma na hã mi baamba-i baa ba hãasĩmma-i, kuu dii ηaa na taa na ce-ma na hã muõmei.»

41 «Ku huonju-na, u ka bir wan baa baman dii u nanyuonju-na wuo: «Halaan mi caan-nu, Diilonjo gãan baa namaa fuo! Dãngbõguonju man diyaa ta ku cie *Sitãni-i baa u põpuõrbiemba-i, taa na kã ku yaa nuo-i!

42 Na saa da, nyulmu taa mu ko-muo, na saa hã-mi niiwuoni mi wuo. Hũnkuosĩnni waa-mie, na saa hã-mi hũmma mi nyon.

43 Mi kãa na wulaa, na saa hũu-ma mi har-nei. Mi waa bebelle, na saa hã-mi nyarkpãtãnni mi cĩnnu mi kũoma-i. Mi taa mi jan, na saa kã ka ne-mi. Mi waa kaso-i-na, na saa kã ka jaal-mi.»

44 «Duo wan mafamma-i, ba ka cira: «Itie, i daa nyulmu taa mu ko-ni yaku-i aa i yagar wuo i sie hã η wuo? Yiin haku-i nuo-i hũnkuosĩnni-i waa-nie aa i balan-ni hũmma-i? Yiin haku-i nuo-i η juo i wulaa aa i saa hũu-ma η har-yie? Aa yiin haku-i nuo-i i daa-ni bebelle i saa hã-ni nyarkpãtãnni-i η cĩnnu η kũoma-i? N taa η jan yaku-i aa η waa kaso-i-na yaku-i aa i saa kã ka ne-ni?»

45 «U ka gbẽ-ba wuo: «Yaan mi wan ninsonjo-i baa-na: Nan ηa naa ta na yagar ma cemma da na hã mi baamba-i baa ba hãasĩmma-i, kuu dii ηaa na taa na yagar da na ce-ma hã muõmei.»

46 Terienju fanju-na, bafamba ka ta ba kã dãamuη-nellen aa nelfafaamba ta ba kã Diilon-nellen.»

26

Ba saa Yesu belmanj-maama-i

(Marke 14.1-2; Like 22.1-2; Nsaa 11.47-53)

- ¹ Yesuŋ juo waŋ nel daama-i hiere ti, wuɔ waŋ baa u *hāalābiemba-i wuɔ:
² «Ma sɪ na suyaa wuɔ yinni hāi tiyāa aa *kɔrsɪnni tɪmmanj-ponsaanġu da ku hi ke? Da ku hi, ba ka bel *Molonj-Bienjo-i a hā ba gbu-yo *daan-nu ko-yo.»
³ Yibienja faŋa-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuɔŋ baa tigiin ba-naa *Diilojigāntaamba yuntienjo dumelle-na, ba taa ba bi-yo Kayifu,
⁴ a saa-ma baŋ ka ce dumaa bel Yesu-i ko-yo.
⁵ Ba taa ba piiye wuɔ: «I saa saaya i bel-o ponsaanġu yinni-na ni ma'i sɪ ku ka du.»

Cienjo nanjo kūna natikolo-hūmma Yesu yunġu-na

(Marke 14.3-9; Nsaa 12.1-8)

- ⁶ Huɔŋġu faŋġu-na, Yesu waa Betani, *jardāamanj waa Simo manj nuɔ-i u dumelle-na.
⁷ Cienjo nanj wuɔ kā u wulaa baa sukpekpellun-natikolo nanjo *alabati-kamoelenj. Yesubaa-ba waa ta ba wuo niiwuoni. Wuɔ kā ka kūna-yuɔ Yesu yunġu-na.
⁸ *Hāalābiembanj daa kufanġu-i, ba hōmmu gbuu pāŋ guɔla. Baa ta ba piiye wuɔ: «Bige-i cie u biena natikolofefeiŋ daayo-i?
⁹ Uu naa gbāa suor-o a da gbeibuɔ a calnu hā sūntaamba-i do!»
¹⁰ Yesu wuɔ suɔ baa-ba; wuɔ cira: «Bige-i cie na ta na piiye na guɔla cienjo huɔŋga-i? Uŋ cie kumanj miɛ daaku-i, ku faa.
¹¹ Na saa da, sūntaamba dii baa-na bāanġu-i baa isuɔŋġu-i, ŋga muɔmi sie tiɛna baa-na gbula.
¹² U kūna natikolo daayo-i miɛ tuɔ cie mi kuliin-yiinġu yaa-i.
¹³ Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Neldɔdɔl daama da ma waŋ terienġu terienġu hiɛma-na bande-i-na, cienj daa uŋ cie mamanj daama-i, ma ka bi waŋ nuɔmba suɔ-ma.»

Yuda suuraa Yesu-i

(Marke 14.10-11; Like 22.3-6)

- ¹⁴ Ku huɔŋġu-na, Yesu *hāalābienj cɪncieluo ba hāi baamba-na, baŋ biŋ umanġ *Yuda-Isikaro-i, fuɔ wuɔ sire kā *Diilojigāntaamba yuntaamba wulaa
¹⁵ ka yuu-ba wuɔ: «Da mi kāyā-nɛi na bel Yesu-i, na ka hā-mi bige-i?» Baa kāŋ bafamba warbienj komorre baa cɪncieluo a hā-yo.
¹⁶ A doŋ huɔŋġu faŋġu-na, Yuda wuɔ doŋ tuɔ ne uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

Kɔrsɪnni tɪmmanj-ponsaanġu tigiima-i

(Marke 14.12-16; Like 22.7-13)

- ¹⁷ *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo manj nuɔ-i u ponsaanġu yidielāŋġu-na, Yesu *hāalābiemba yuu-yo wuɔ: «Itie, ŋ taara i ce *kɔrsɪnni tɪmmanj-ponsaanġu niiwuoni-i hie a hā-ni?»
¹⁸ Yesu wuɔ cira: «Kāanj nellenj-huɔŋga-na mɛŋj daayo wulaa, na ka waŋ baa-yo wuɔ: «Hāalātienj wuɔ ku hii u wulaa ti, u ka ce kɔrsɪnni tɪmmanj-ponsaanġu-i nanj terienj-nu'i baa u hāalābiemba-i.»
¹⁹ Hāalābiemba ta kā nellenj-huɔŋga-na ŋaa Yesuŋ bi waanj-ma dumaa ka ce kɔrsɪnni tɪmmanj-ponsaanġu niiwuoni-i.

Kɔrsɪnni tɪmmanj-ponsaanġu niiwuoni wuoma-i

(Marke 14.17-21; Like 22.14; Nsaa 13.21-30)

- ²⁰ Bāanġuŋ juɔ suur huɔŋġu manj nuɔ-i, Yesu-i baa u *hāalābienj cɪncieluo ba hāi baamba kā ka tiɛna ta ba wuo niiwuoni-i.
²¹ Yesu wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Na hɔlma-na unaa ka hel mi huonj-nu.»
²² Ba yammu pāŋ vāa hiere; baa doŋ ta ba yuu-yo, wulawula wuɔ: «Itie, muɔmɛi wei?»

²³ Yesu wuɔ cira: «Uman wuyaana baa-mi kaladuɔŋgu-na u yaa ka hel mi huonɔ-nu.

²⁴ *Molon-Bienjo ka ku nja man nyegãan Diilon-nelma-na dumaa; nja man ka hã-ba baa-yo ba ko-yo, sũlma haraa-yuɔ! Bɔlbɔl uu naa baa hon.»

²⁵ *Yuda wuɔ suuye u yufienja-i aa naa cira: «Hãalãtie, muɔmei wei?»

Yesu wuɔ cira: «ŋ suɔ-ma ŋ yan muɔ.»

(Marke 14.22-25; Like 22.15-20; Kor. di. 11.23-25)

²⁶ Ban waa ta ba wuo niwuoni-i, wuɔ bie *buruo aa jaal Diilonjo-i aa bũlnu-yuɔ hã u hãalãbiemba-i aa cira: «Hũyãan mi kũɔma yaa-i daama na wuo.»

²⁷ Ku huonɔgu-na, wuɔ bie duvẽŋo ciin-na, aa jaal Diilonjo-i aa hã-ba baa-yo aa cira: «Nyuaŋ hiere,

²⁸ mi tãmma yaa-i, *tobisinnin-tãmma yaa-i. Ma ka kũnna pir nuɔmba bɔi ambabalma.

²⁹ Mi tũnu-nɛi: Da ma hel fiɛfiɛ-i-na, ni mi To nellen si, mi sie tiraa nyon duvẽŋo baa-na.»

³⁰ Ku huonɔgu-na, baa hãl nɛini gbɛliɛn Diilonjo-i aa sire ta ba kã *Olivi-tibinni-tãnuŋgu-na.

Yesu gboya Pier wuɔ u ka ciina-yuɔ

(Marke 14.27-31; Like 22.31-34; Nsãa 13.36-38)

³¹ Ban kan hũmelle-na, Yesu wuɔ gbẽ u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Maman nyegãan Diilon-nelma-na wuɔ:

«Mi ka ko ancinaŋo-i

*aa yan tulmba pisalla hiere»**

ma yaa ka da-mi isuon daaku-na. Na ka nanna-mie na hieronjo-i hiere.

³² Nga da mi sire, mi ka kã ka cie-na *Galile-i-na.»

³³ Pier wuɔ cira: «Banan da ba fiɛ nanna-nie hiere, muɔ fuɔ, mi cɛraa mi nanna-nie gbula.»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Pier, mi wan ninsonjo-i baa-ni: Isuon daaku-na, kɔholdielãŋo sie hi bu, ŋ ka ciina-mie da i siei wuɔ nan sa suɔ-mi.»

³⁵ Pier wuɔ dii u nanja-i dãamu-na wuɔ da ba fie'a ba ka ko-ba ba hãi-i-na, fuɔ cɛraa u cira u sa suɔ-yo. Hãalãbiemba namba-i hiere baa bi wan maaduɔma.

Yesubaa-ba hii Getisemane

(Marke 14.32-42; Like 22.39-46; Nsãa 18.1)

³⁶ Yesubaa-ba kaa hi terienju nanju-i ba bi-ku Getisemane. Yesu wuɔ gbẽ u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Tienanan bande aa mi kã dii daalei ka cãrã Diilonjo-i aa bir jo.»

³⁷ Aa naa kã baa Pier baa Sebede bepuɔmba-i ba hãi-i-na.† Uŋ kã terienju-na, u huonɔga don ta ka guɔla aa korma tiraa ta ma da-yo.

³⁸ Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Mi huonɔga si dii huonɔga, tienanan bande-i-na na cie-mi; baa na duɔfũŋ.»

³⁹ Aa kã yaan-na celle ka dũuna nisiŋ u yunɔgu-i hĩema-na aa cira: «Baba, da ŋ'a ŋ ka gbãa, hiel-muɔ yaahuolo daayo-na. Nga baa cira ŋ fer-muɔ, ce-ma nin taaran ma ce dumaa.»

⁴⁰ Ku huonɔgu-na, wuɔ bir jo u hãalãbiemba siei baan daaba wulaa, a jo ji da ba kuraa duɔfũŋ. Wuɔ piŋ-ba aa naa tuɔ piye baa Pier wuɔ: «Halle na saa gbãa tien da huonɔgu celle baa-mi!

⁴¹ Baa na duɔfũŋ, taa na cãrã Diilonjo-i weima baa gbãa taal-na dii-na kuubabalaanɔu cemman-na. Anfafamma cemman-maama dii nelbilonjo huonɔga-na, nja ku fõŋgũɔ yaa si dii-yuɔ.»

⁴² Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bir ta ka cãrã Diilonjo-i. Uŋ waan manan gboluonɔgu fanɔgu-na, u ciera: «Baba, da kuɔ yaahuolo daayo saaya u da-mi, weima si, ma ce nin taaran ma ce dumaa.»

* 26:31 Sakari (Zacharie) 13.7 † 26:37 Sebede bepuon daaba-i ba gbẽ Sake baa Nsãa. Nien 4.2.

43 Aa naa bir jo u hāalābiemba wulaa jo ji da duɔfūmmu kuure-bei.

44 Wuɔ bir ta ka tiraa cārā Diilonɔ-i baa āndaduɔŋ daaku yaa-i. Ku ce i siɛi.

45 Uŋ juɔ kufanɔ-i, wuɔ jo ji gbɛ u hāalābiemba-i wuɔ: «Na saa ye dumaa duɔfūmmu-na wɛi? Ku piyaa. Ba ka hā āmbabalmanciraamba-i baa *Molon-Bienɔ-i.

46 Siirenɔ i ta! Umanɔ ka hā-ba baa-mi u'i juɔŋ daayo, u saa maa!»

Yesu belma hii

(Marke 14.43-50; Like 22.47-53; Nsāa 18.2-12)

47 Nelma saa tī Yesu nunɔ-na; ba'a ba ne da banɔ bɔŋ umanɔ *Yuda-i u *hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-na, u juɔ ji tuɔ yiera baa nelpūŋgu nanɔ u huonɔ-na. Ba-namba waa baa jigāmmu, banamba bōɛŋa. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bīncuamba yaa puɔraa-ba.

48 A ne da banɔ'a ba jo, Yuda naa gboya-bei wuɔ: «Da mi ka pūrā umanɔ da mi jaal-o, u yaa-i; na bel-o.»

49 Banɔ kaa ka hi, Yuda wuɔ pāŋ piɛ Yesu caanɔ-nu aa cira: «Hāalātie, jaalunɔ yaa-i!» Aa kā ka pūrā-yuɔ.

50 Yesu wuɔ cira: «Mi jīɛ, niŋ juɔ mamanɔ nuɔ-i ce-ma.»

Bamanɔ juɔ baa Yuda-i baa pāŋ piɛ bel Yesu-i.

51 Bamanɔ waa baa Yesu-i, unanɔ wuɔ fa u jigāŋga-i hiel-ka a jafūŋ *Diilojigāntaamba yuntienɔ maacembilonɔ tūŋgu-i a kar-ku.

52 Yesu wuɔ cira: «Dii ŋ jigāŋga-i ka fognonɔ-na. N saa da, umanɔ duɔ tuɔ ce berru-i baa jigāŋga, jigāŋga'i ji wuyaanɔ-yonɔ.

53 N daa niɛ sī mi siɛ gbāa muo mi natiɛŋa mi To-i-na wɛi? Aa da ŋ bi da mi muyaa mi natiɛŋa yuɔ, hoi huonɔ-i baa huonɔ-i, unɔ ka saanɔ *dɔrpɔpuɔrbiemba manɔ ba ji kāyā-miɛ, ba ka cor pūnni cīncieluo baa ni hāi.

54 Nga da ba jo, mamanɔ nyɛgāanɔ Diilonɔ-nelma-na ma ka ce niɛ aa gbāa ce? Diilonɔ wuɔ ma ce dɛ'i nuɔ-i.»

55 Aa naa wanɔ baa nuamba-i wuɔ: «Na hilaa baa jigāmmu baa bōɛŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ. Yinni manɔ jonɔ mi wanɔ Diilonɔ-nelma-i baa nuamba-i *Diilodubuɔ-i-na, bige-i ciɛ na saa bel-mi terienɔ-na?»

56 Nga *Diilopɔpuɔrbiembanɔ waanɔ mamanɔ Diilonɔ-nelma-na, ma saaya ma ce, ku'i ciɛ.» Hāalābiemba gbar hiere aa nanna-yuɔ.

Ba kaa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa

(Marke 14.53-65; Like 22.54-55,63-71; Nsāa 18.12-14,19-23)

57 Banɔ bilaa Yesu-i, baa kā baa-yo Kayifu terienɔ-nu. U yaa waa *Diilojigāntaamba yuntienɔ-i. *Anjinamma pigāataamba-i baa nelle bīncuamba waa tigiŋ kusuɔŋ-nu'i.

58 Banɔ kāŋ baa Yesu-i, Piɛr wuɔ yanɔ ba maa aa suɔ cu ba huonɔ-nu. Banɔ kaa hi Diilojigāntaamba yuntienɔ cīŋgu-i, wuɔ suur tīɛna baa maacembiemba-i duɔ ne kuŋ ka cor dumaa.

59 Diilojigāntaamba yuntaamba-i a naara *nellentaamba-i, baa ta ba taara āntāalāmma da ba haa Yesu-i-na da ba gbāa ko-yo,

60 ŋga ma saa dɔl-ba. Nuamba bɔi juɔ ji kar coima haa-yuɔ. Ku huonɔ-na, banamba sire ba hāi

61 ta ba piiye wuɔ: «U ciɛra wuɔ fuɔ gbāa muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siɛi.»

62 Diilojigāntaamba yuntienɔ wuɔ sire yiera aa naa cira: «Naacolɔ nuɔ, banɔ cāl-niŋ nanɔ'a niɛ?»

63 Yesu saa senɔ sūnunɔ yuɔ. Diilojigāntaamba yuntienɔ wuɔ cira: «Diilonɔ unɔ pāa nunɔ-i wuɔ u ka saanɔ *Konkortienɔ manɔ, u yaa nuonɔ-i wɛi? Nuonɛi Diilonɔ-Bienɔ nuonɔ-i wɛi? Da kuɔ nuonɛi, hiel ŋ niele-i Cīcēlmantienɔ-na aa ŋ siɛ-ma i ne.»

⁶⁴ Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi. Aa mi gbar-ma baa-na: A donɔ fiɛfiɛ daayo-na, na ka da *Molon-Bienɔ tɛnaana Itienɔ caanɔgu-na, na ka da u hilaa dɔrɔ-i-na tuɔ jo baa duherru.»‡

⁶⁵ Terienɔgu fanɔgu-na, Diilɔjigāntaamba yuntienɔ huɔn kaa pān guɔla. Wuɔ pān fa fuɔ fɛɛnɔ jonɔgorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «U tuoraaya Diilɔnɔ-i! Ii si dii die ka tiraa yuu molonɔ; ma cie miɛ fɛɛ-i i yufellen!»

⁶⁶ Aa naa yuu nuɔmba-i wuɔ: «Unɔ tuoraaya Diilɔnɔ-i, namaa na'a niɛ?»

Nuɔn baa cira: «U cālāa, u saaya komma.»

⁶⁷ Aa naa ta ba tu taalni u yaanɔga-na aa ta ba dudul-o. Banamba ta ba caa u tūnni-i.

⁶⁸ Da ba muo-yo, ba cira: «Da kuɔ Diilɔn unɔ saan *Konɔkortienɔ manɔ u yaa nuɔnɔ-i, suɔ umanɔ muyaa-ni i ne!»

Pier cɛinaana Yesu-i

(Marke 14.66-72; Like 22.56-62; Nsāa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Banɔ taa ba muo Yesu-i huɔnɔgu-na, Pier waa tɛna dumellen-huɔnɔga-na. Maacembilonɔ§ nanɔ piɛ kā u wulaa ka cira: «Ma sɛ nuɔ nɔ bi waa baa Galiletaanɔ Yesu daayo-i ke?»

⁷⁰ Pier wuɔ hel-kuɔ nuɔmba yaanɔga-na hiere. U birii yuu cienɔ-i wuɔ: «Nɔ taara nɔ wanɔ wuɔ niɛ?»

⁷¹ Aa naa sire ta tuɔ kā fondumelle-na. Cienɔ nanɔ tiraa da-yo aa tuɔ piiye baa bamanɔ terienɔgu-na wuɔ: «Naacolnɔ daa u waa baa Nasaretitaanɔ Yesu-i.»

⁷² Pier wuɔ cira: «Muɔ baa Diilɔnɔ, mi sa suɔ naacolnɔ daayo-i.»

⁷³ Kuɔ ku ce cɛllɛ, bamanɔ waa, baa piɛ Pier caanɔ-nu ka cira: «Coima saa fa, unanɔ'i nuɔnɔ-i. Da nɔ ta nɔ piiye, ba pān suɔ ninɔ hilaa kusuɔnɔ-nu.»

⁷⁴ Pier wuɔ pān cira: «Muɔ baa Diilɔnɔ, mi sa suɔ naacolnɔ daayo-i! Aa da kuɔ mi kar coima, Diilo baa yan-mi!» Unɔ taa u wanɔ mafamma-i huɔnɔgu manɔ nuɔ-i, kɔhɔldiɛlānɔ donɔ tuɔ bu.

⁷⁵ Yesunɔ nɔ naa wanɔ manɔ baa-yo wuɔ: «Kɔhɔldiɛlānɔ siɛ hi bu, nɔ ka cɛina-miɛ da i siɛi wuɔ nanɔ sa suɔ-mi», maa pān tɛnu-yuɔ. Wuɔ hel gbuu pān tuɔ kaal.

27

Ba kāa baa Yesu-i Pilati wulaa

(Marke 15.1; Like 23.1; Nsāa 18.28)

¹ Ku cuo kaala-i-na kānɔkānɔ, *Diilɔjigāntaamba yuntaamba-i hiere baa nelle bɛncuɔmba wanɔ-ma aa yiɛra-mɛi wuɔ ba ko Yesu-i.

² Aa bel-o vaa-yo kā baa-yo ka hā *Pilati-i baa-yo, u yaa waa *Yude yunɔgu-na.

Yuda kuɔ u fɛɛ

(Pɔpuɔr. 1.16-20)

³ *Yudanɔ juɔ da ba'a ba ko Yesu-i, a ne da u yaa suora-yo baa-ba, kuɔ ce-yo bɛnkunɔgu. Banɔ hāa-yo komorre baa cɛncieluo* manɔ, wuɔ biɛ-ya bir kā baa-ya ba wulaa

⁴ ka cira: «Mi saa ce maacenfafamma; mi bilaa diilɔnɔ-i hā-na nɛliɛnɔ manɔ saa ce bɛnkunɔgu na da na ko-yo.»

Baa bir gbɛ-yo wuɔ: «Maasūmpɛ! Ma sūlma dii nɔaa nuɔnɛi.»

⁵ Yuda wuɔ nanna gbeinɔ-i *Diilodubuɔ-i-na aa ta ka nunɔ u fɛɛɛ.

⁶ *Diilɔjigāntaamba yuntaamba biera gbeinɔ-i aa naa cira: «Gbeinɔ daaya-i tāmmanɔ-gbeinɔ, a saa baa miɛ hūmelle-i, i siɛ gbāa dii-ya Diilɔn-waanɔ-na.»

⁷ Baa saa-ma, aa kā ka sāa bitomarānɔ suonɔgu-i baa-ya, wuɔ ba ce terienɔgu-i ta ba fuure niraamba kuɔ.

⁸ Ku'i cie na da a ji hi baa nyunɔgo, ba bɛ suonɔgu fanɔgu-i «tāmmanɔ-suonɔgu.»

‡ 26:64 Gbelieman-nalāanɔgu (Psaume) 110.1; Daniel (Daniel) 7.13 § 26:69 Maacembilonɔ daayo waa cicienɔ a saanu baa manɔ nyɛgānɔ girekimma-na. * 27:3 Niɛnɔ 26.15.

9 *Diilon uŋ puɔraa *Seremi wanj mamaŋ, ma'i saa ce daama-i wei? Seremi waanj-ma wuɔ:

«Ba biyaa komorre baa cɪncieluo daayo-i.

*Isirahel-baamba naa kar u sullu-i dumɛi.

10 Ba biyaa-ya a dii-ya bitomarāŋo suonŋu-na

ŋaa Itienj uŋ ŋa na'a mi ce-ma duma.†

Pilati tɛnaana Yesu āndaanŋu-na

(Marke 15.2-15; Like 23.3-5,13-25; Nsaa 18.29-40; 19.4-16)

11 Baŋ kaa baa Yesu-i *Pilati wulaa, wuɔ yuu-yo wuɔ: «*Yuifu ba nellentienjo yaa nuɔŋo-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi.»

12 *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuɔmba doŋ ta ba cāl-o. Wuɔ fiinanj u sa wanj weima.

13 Pilati wuɔ cira: «Baŋ cāl-nin ŋ sa nu wei?»

14 Yesu saa ji seŋ sūnuŋgu yuɔ. Kuɔ bir yanj aa cu u huɔŋga-i.

15 Belle belle, Yuifu ba *kɔrsɪnni tɪmmaŋ-ponsaanj da kuɔ hi, Pilati ce ba pigāan kasobilonjo diei u nanna-yuɔ.

16 A ne da naacolŋo naŋo waa huɔŋgu fangu-na kaso-i-na, u yerre naa silaa du cor. Ba taa ba bɪ-yo Yesu-Barabasi.

17 Pilati wuɔ yuu nuɔmba-i wuɔ: «Yesu-Barabasi-i, baa Yesu manj baŋ bɪŋ-yo *Kirsai-i, na taara mi nanna hai?»

18 Pilati wuɔ suyaa wuɔ nenemungu'i ciɛ ba bel Yesu-i ka hā-yo baa-yo.

19 Uŋ waa tuɔ gɛr āndaan daaku-i, u ciɛŋo puɔr ba ka tūnu-yuɔ wuɔ u baa dii u nuŋgu Yesu āndaanŋu-na, u saa ce bɪŋkūŋgu, kɛrɛ isuɔŋgu manj curaa u mulāan fuɔ dānsāanŋu-na.

20 Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuɔŋ baa gbo nuɔmba ta ba piiye wuɔ ba taara ba nanna Barabasi yaa-i aa ko Yesu-i.

21 Pilati wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna hai ba hāi-i-na?»

Baa cira: «I taara ŋ nanna Barabasi yaa-i!»

22 Pilati wuɔ cira: «Aa Yesu manj baŋ bɪŋ-yoŋ *Kirsai-i mi ce ufaŋo-i niɛ?»

Baa cira: «U saaya u gbu *daan-nu!»

23 Pilati wuɔ cira: «U guɔlaaya bige-i aa na'a mi gbu-yo?»

Baa migāan dii kunanŋu naara wuɔ: «U saaya u gbu daan-nu! U saaya u gbu daan-nu!»

24 Pilatiŋ juɔ da ijieni maara ni kā, wuɔ ne da fuɔ jāŋ vakulonj-juuru. Wuɔ biɛ hūmma a saar u nammu-i nuɔmba yaanŋa-na aa naa cira: «Da na ko naacolŋ daayo-i, na da-na-diei, mi nuŋgu sɪ.»

25 Baa siɛ hiere wuɔ: «I hūyāa-ma! Diɛ ko-yo, miɛ yuŋ-maama-i baa i bisālmba!»

26 Pilati wuɔ nanna Barabasi-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dɛi aa hā-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daanŋu-na.

Sorosibaa-baŋ haa kumanj Yesu-i-na

(Marke 15.16-32; Like 23.11,26-43; Nsaa 19.2-3,17-22)

27 *Pilatiŋ hāa-ba Yesu-i, u sorosibaa-ba hūu-yo suur baa-yo ciin-huɔŋga-na aa bɪ ba nabaamba-i hiere ba jo.

28 Baŋ ciɛ mafamma-i, baa hiel u jonŋorbaa-ba-i aa dii jonŋorbuɔ naŋo hā-yo. Jonŋorbuɔ faŋo waa dāa-wuɔŋo.

29 Aa ce huɔni sū nyantuoluo a dii u yuŋgu-na aa hā-yo gboruonŋu u nadienŋa-na u bella. Baŋ ciɛ mafamma-i, baa ta ba dūuna u yaanŋa-na ba jaal-o. Ba taa ba nyɛ-yo'i dumaanŋo-na. Umanj duɔ dūuna wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!»

30 Ba taa ba tu taalni yuɔ aa hūu gboruonŋu-i u nanŋa-na ta ba muo-yo baa-ku u yuŋ-nu.

† 27:10 Sakari (Zacharie) 11.12-13; Seremi (Jérémie) 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

31 Baŋ gbuu ji nyε-yo ye huɔŋgu-na, baa hiel joŋgorbuɔ-i aa bir dii fuɔ fεrɛŋ bimbinni yaa hā-yo aa kā baa-yo da ba ka gbu-yo *daaŋgu-na.

32 Baŋ ŋ'a ba hel nellen-huɔŋga-na, baa suu baa Sireniyiɛŋo naŋo, ba bi-yo Simɔ. Baa guor u tūu daaŋgu-i.

33 Ba kaa hi terienŋu maŋ baŋ biŋ-kun «Gɔlgota-i» ku yunŋu yaa wuɔ yukoluon-terienŋu.

34 Baa guɔl gbegege künŋu naŋgu baa duvɛŋo a hā Yesu-i wuɔ u nyɔŋ. Yesu wuɔ dāa ne aa naa cira u sie nyɔŋ.

35 Baŋ juɔ gbu Yesu-i daaŋgu-na tī, baa ful tienŋa a cal u joŋgorbaa-ba-i

36 aa naa tīɛna ta ba niya-yuɔ.

37 Baŋ gbuu-yo yunŋu maŋ nuɔ-i, baa nyεgɛŋ-ku jina u yudɔrɔ-i-na wuɔ: «Umaŋ daayo-i Yesu, Yuifu ba nellentienŋo yaa-i.»

38 Baa bi gbuu cuobaa-ba hāi baa-yo; unano-i u nadienŋa-na unano-i u nanyuɔŋgu-na.

39 Hūncortaamba ta ba misirra ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ.

40 Ba taa ba piiye wuɔ: «Nuɔni maŋ ciɛra naŋ gbāa muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siei hɔlma-na, kor ŋ fεrɛ i ne! Da kuɔ Diilon-Beiŋo yaa nuɔŋo-i, hiire daaŋgu-na i ne!»

41 Halle *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjinaamma pigāataamba-i a naara nelle bincuaamba taa ba bi nyε-yo aa ta ba piiye wuɔ:

42 «U kuraa banamba-i, ŋga u yaa daayo u sie gbāa kor u fεrɛ! Da kuɔ u yaa-i *Isirahel-baamba nellentienŋo-i u hiire fiefie daaŋgu-na i ne ku yaa i ka hūu-ma.

43 Ma si u haa u naŋga-i Diilonŋo'i nuɔ-i aa cira fuɔ Diilon-Beiŋo kɛ? Da kuɔ Diilonŋo dɔl-o, u kor-o i ne!»

44 Baŋ ŋa naŋ gbuu cuobaa-ba maŋ baa-yo, baa bi kā ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

Yesu kuliŋgu-i

(Marke 15.33-41; Like 23.44-49; Nsāa 19.25-30)

45 Bāaŋgun juɔ hi yuhuɔŋga-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, ba'a ba ne da terienŋu cuure hiere. Ku tiyāa dumei fuɔ bāaŋgu ji tɛrɛŋ.

46 Bāaŋgun juɔ tɛrɛŋ, Yesu wuɔ kaasɪŋ da gbagaga wuɔ: «Eli, Eli, lama sabatani?» Ku yunŋu yaa wuɔ: Diilo, Diilo, bige-i ciɛ ŋ nanna-mie?‡

47 Bamaŋ waa, banamba ta ba piiye wuɔ: «U bi *Eli!»

48 Unano pāŋ gbar ka bie kānsaarma namma a nyiɛ-ma niisaarniŋ aa ful-ma gboruon-nu a kā baa-ma Yesu nuŋgu-na wuɔ u mɔsūnya.

49 Banamba bir yan aa gbɛ-yo wuɔ: «Yan i ne si Eli ka jo ji kor-o!»

50 Yesu wuɔ tiraa kaasɪŋ da gbagaga aa bi pāŋ hūu u fεrɛ.

51 Hɔduɔŋgu faŋgu-na, kompanŋa maŋ naa karnu *Diilodubuɔ-i kaa pāŋ taalnu sɔmma hāi; a donŋ dɔrɔ-i-na ji hel cicaara-i-na. Hiɛŋ maa sagalla; tāŋ niɛ wuɔra muo hiere,

52 cincuɔŋ aa puur. Bamaŋ waa Diilon-baamba-i aa ku, ba fɔŋgūɔ baa sire.

53 Yesuŋ juɔ sire, baa hel ba cincuɔŋa-na a suur *Yerusalemu-i-na. Baŋ suurii, nuɔmba bɔi daa-ba.

54 Sorosibaa-ba maŋ taa ba niya Yesu-i baa ba yuntienŋo-i, baŋ juɔ da hiɛma sagalaaya a naara mamaŋ taa ma ce hiere, korma gbuu bel-ba. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ daayo waa Diilon-Beiŋo kelkel!»

55 Caamba bɔi waa yiɛra da yargaa ta ba fara ba ne. Ba yaa naa nyaanu Yesu-i a hel *Galile-i-na ji ta ba kāyā-yuɔ.

56 Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba, baa u duonŋo-i Sake ba nyu-iŝ a naara Sebede ciɛŋo-i.

Yesu fuuremma-i

(Marke 15.42-47; Like 23.50-56; Nsāa 19.38-42)

‡ 27:46 Gbeliɛmaŋ-nalāaŋgu (Psaume) 22.2 girekimma-na wuɔ: Sake baa Yosefu ba nyu.

§ 27:56 **Sake ba nyu-i:** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyεgāaŋ

⁵⁷ Bãanḡun juo hir huonḡu maḡ nuo-i, weinjo nano jo. Ba taa ba bi-yo Yosefu; u taa u hel Arimate. Fuo bi waa Yesu huonḡu-na.

⁵⁸ Un juo, wuo ka *Pilati wulaa ka carã kulonjo-i. Pilati wuo ha-yo baa-yo.

⁵⁹ Yosefu wuo ka ka har-o a finya-yuo baa kompafelenga

⁶⁰ aa ka ka fuure-yuo fuo fereng cincorren. Wuo cie ba hin-de felemma; di waa tãmpellen. Un fuuriye-yuo, wuo bũmal tãmpẽkãḡkarre nande-i a suuye di nunḡu-i aa ta.

⁶¹ Maari maḡ ta u hel Magidala-i-na wuo tiena cincorre yaanga-na baa u duonjo-i hiere.

⁶² Yesuḡ kuu yiinḡu maḡ nuo-i*, *Yuifubaa-ba taa ba tigiin ba *yitienanḡu-i yiinḡu fanḡu'i nuo-i. Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigãntaamba yuntaamba kũl ba-naa ka Pilati wulaa baa *Farišebaa-ba-i.

⁶³ Baḡ kãa ka hi, baa cira: «Yuntie, coikartien daayo naa cira wuo da ba ko-yo, u ka ce yinni hã yoḡ hẽma-na aa sielin-yiinḡu-i u sire hel jo.

⁶⁴ Ku'i cie i tie jo ḡ wulaa yie ḡ ha-ye nuomba ba ka ta ba niya u cincorre-i yin daani-i ni siẽ-i-na, ni ma'i si u *hãalãbiemba gbãa ka ka hiel-o ka fuo-yo aa taal nuomba-i wuo u siire. Da ba ce mafamma-i ma ka balan yaḡ kulon un cie mamaḡ.»

⁶⁵ Pilati wuo cira: «Sorosibaa-ba yaa-i. Naḡ taaran ba ka niya-die dumaa, kãan baa-ba ba ka niya-die.»

⁶⁶ Baa ta ku yaa nuo-i baa sorosibaa-ba-i kã cincorre terienḡu-na. Baḡ kãa ka hi, baḡ ḡa naa bũmal tãmpelle maḡ suuye cincorre nunḡu-i, baa tiela-die aa ce sorosibaa-ba tiena ta ba niya-die.

28

Yesu siire hel kuomba hõlma-na

(Marke 16.1-8; Like 24.1-12; Nsãa 20.1-2)

¹ *Yitienanḡun juo cor, ku cuo kaala waa jumaansi. Maari maḡ taa u hel Magidala-i-na, baa u duonjo-i, baa naar sire ta ba kã da ba ka ne cincorre-i.

² Ba'a ba ne da hẽma sagalaaya hõduonḡu baa fõḡgũ! Itienjo *dõrpõpuõrbilonjo nano hiire jo ji bũmal tãmpelle-i halan-de aa bel nyugũḡ tiena di dõrõ.

³ U taa u caa ḡaa diilon duo nyiesin un caa dumaa, aa u jonḡorbaa-ba pusun ḡaa ceikoijo.

⁴ Korma gbuu da sorosibaa-ba maḡ taa ba niya cincorre-i fuo ba kũma ta ma nyen; baa galla ḡaa bikuomba.

⁵ Dõrpõpuõrbilon wuo tuo piiye baa caan daaba-i wuo: «Baa na yaḡ korma da-na. Mi suyaa mie baḡ gbuu Yesu maḡ *daanḡu-na ko-yo, na taara u yaa-i.

⁶ Uu si dii bande-i-na, u siire hel ḡaa un ḡa naa waḡ-ma baa-na dumaa. Juon na ji da, ba ḡa naa galla-yuo terienḡu maḡ nuo-i ku yaa daaku.

⁷ Biriin na kũḡ donduo na ka tũnu u *hãalãbiemba-i wuo u siire hel kuomba hõlma-na. U taa duo ka cie-na dii *Galile, na ka da-yo kusuon-nu'i. Ma yaa waa mi da mi waḡ-ma baa-na.»

⁸ Caan daaba saa tiraa yiera, baa pãḡ gũunu ta ba gbar ba kũḡ da ba ka waḡ baḡ kaa da mamaḡ baa hãalãbiemba-i. Korma'i daama, hõfelle-i daade.

⁹ Ba'a ba ne da hai moloḡo-i juon daayo-i ba yaanga-na? Yesu fuo fere yaa-i. Wuo cira: «Mi jaalaa-na!» Baa pie kã ka dũuna u yaanga-na aa pũrã u gbeini-i.

¹⁰ Wuo gbẽ-ba wuo: «Baa na yaḡ korma da-na. Kãan na ka waḡ baa mi baamba-i wuo ba ka da-mi Galile-i-na.»

¹¹ Caan daaban curaa ta ba kũḡ, sorosibaa-ba maḡ taa ba niya cincorre-i, banamba sire kã nellen-huonḡa-na ka tũnu *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa mamaḡ curaa hiere.

¹² Diilojigãntaamba yuntaamba tigiin ba-naa baa nelle bĩncuomba-i a waḡ ma saa, aa naa hã sorosibaa-ba-i gbeibuõ

* 27:62 Yesuḡ kuu yiinḡu maḡ nuo-i ku waa jumayinḡu.

¹³ aa gbẽ-ba wuɔ: «Wuɔraayan na wan baa nuɔmba-i, wuɔ namaa gaala ta na duɔfũn isuɔngu-na, u hãalãbiemba jo ji hiel-o ta baa-yo na saa suɔ ku huɔngu.»

¹⁴ Aa naa cira: «*Pilati duɔ fie nu-ma, i ka suɔ in ka wan maman baa-yo u baa gãn baa-na.»

¹⁵ Sorosibaa-ba hũu gbeinã-i dii ba jufannin aa bi wuɔra ce ban'a ba ce kuman. A ji hi baa nyungo, da ŋ cor terienɔgu terienɔgu, nelma famma yaa dii *Yuifubaa-ba nunni-na ba ta ba wan-ma.

Yesu caraaya u hãalãbiemba-i

(Marke 16.14-18; Like 24.36-49; Nsãa 20.19-23; Pɔpuɔr. 1.6-8)

¹⁶ Yibienã fanã-na, *hãalãbien cincienuo u diei man tɔyãa, baa sire kã Yesun ŋa na'a ba ta ba jã ba-naa tãnuɔngu man nuɔ-i dii *Galile-i-na.

¹⁷ Ban ka'a ba ne da-yo, baa dũuna hier. Banã hãmmu saa hũu-ma.

¹⁸ Yesu wuɔ pie ba caan-nu aa naa cira: «Diilonjo hãa-mi dɔrfõngũ-i baa hieman-wuonjo-i hier.

¹⁹ Terienɔgu fanɔgu-na, kãan nilɛinã-na hier na ka gbãn baa nuɔmba cu mi huon-nu. Uman duɔ hũu-ma, na *batisen-yo Tuonjo-i baa u Biɛnjo-i a naara u *Yalle yerre-na.

²⁰ Min ciera na ta na ce maman hier, na bi hãalã-bei ma cemma-i ba ta ba ce-ma. Niɛn, mi ka waa baa-na yinni man jon a ji hi miwaanjo tɔmma.»

Marken nyegãan Yesu maama man Nelmuoyamma

Marke nyegãan u sebe-i a vii *nieraamba baa-yo, u saa nyegẽn-yo hã *Yuifubaa. Sebe domma-na, u waan-ma wuɔ Yesu-i Diilon-Bienjo. Nga wuɔ Yesu saa tuɔ taara nuamba gbãana suɔ u sinni-i a ce u taa u hinu u bi u fere «*Molon-Bienjo». U juɔ ku yaa aa sire, ku suɔ kaala dei wuɔ Diilon-Bienjo.

*Nsãa-Batisin tigiin nuamba-i dumaa hã Yesu-i, Marke duɔn u sebe-i baa ma yaa-i, aa suonu-mei baa Yesu batisemman-kũngu-i, ka cor baa *Sitãni taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hiekuraangu-na. Un hilaa mafamma-na, u wan-ma kaala-mei wuɔ binkũngu sa yii baa Yesu-i: Duɔ bi uman wuɔ u nyaanu-yuɔ kutienjo sie gbãa yagar; duɔ cira jeinjo man sire, u bi sire; duɔ donya *jina man u bi ta; duɔ pir ambabalma man, ma bi halan (sap. 1.1–8.30). Yesun gbuɔya u *hãalãbiemba-i baa u kuliin-maama-i kusuɔn-nu, u nungu hii-ma (sap. 8.31–10.52).

U piraan u sebe-i baa Yesu kuliin-maama yaa-i. U suurma-i *Yerusalemu-i-na, nuɔn ban jaarã-yuɔ fafamma dumaa, Yuifu ba yuntaamban bigãan-yo dumaa, ban gbuu-yo *daangu-na dumaa ko-yo, aa Diilon un siire-yuɔ dumaa, u nungu hii-ma hiere (sap. 11–16).

*Nsãa un tigiin Yesu jomma-i dumaa
(Matie 3.1-12; Like 3.1-18; Nsãa 1.19-28)*

¹ Yesu *Kirsã *Neldɔɔlma duɔn bande yaa nuɔ-i. U yaa Diilon-Bienjo-i.

² Ma duɔn nãa man bi nyegãan dumaa *Isayi* sebe-i-na wuɔ: «Diilonjo ciera:
Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonjo ta nyaañ-na
ka cãa n humelle-i.†

³ U ka kã ka tuɔ hohuola baa nuamba-i *hiekuraangu-na wuɔ:
«Migãan Itienjo humienja-i.
Cãan-yan na viinu-yei.»‡»

⁴ Pɔpuɔrbilonjo fanjo yaa juɔ jo Nsãa-i, a ji kã ka waa hiekuraangu-na tuɔ piye baa nuamba-i wuɔ: «Naanan na cilɔbabalanjo-i aa na jo na ji *batsen, ku yaa Diilonjo ka hur na ambabalma-i.»

⁵ Yudetaamba-i hiere ka hel baa Yerusalemutaamba-i ba taa ba kã u wulaa ba kã ba wan ba cãlmuɔ-i baa-yo aa u tuɔ batsen-ba *Yurdẽ nuoraangu-na.

⁶ Nsãan taa u dii jongoruo man, baa sũɔ-yo baa nyɔgõmekuɔsinni, aa tuɔ pẽyẽ u negelle-i baa cãanun-kpãnkpaangu. U taa u wuɔ dũngbermba, baa sɔllu.

⁷ U taa u piye baa nuamba-i wuɔ: «Molo ka jo mi huonju-na. Kutienjo fõngũɔ jienya mei wuonjo-i, mei saa piera u natãangu-i.

⁸ Muɔmi batsen-na baa hũmma yon, nga fuɔ duɔ jo, u ka batsen-na baa *Diilon-Yalle.»

*Yesu batisemma-i
(Matie 3.13-4.11; Like 3.21-22; 4.1-13)*

⁹ Nsãa un waa *Yurdẽ-i-na tuɔ *batsen nuamba-i, Yesu wuɔ hel Nasareti-i-na, dii *Galile mara-i-na a kã u wulaa u ka batsen-yo.

¹⁰ Un baatisen aa u tuɔ hel hũmma-na, wuɔ u ne da dɔrɔ puurii aa *Diilon-Yalle hel konhurun temma jo ji diire-yuɔ.

* **1:2 Isayi:** Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonjo. † **1:2 Malaki (Malachie) 3.1** ‡ **1:3 Isayi (Ésaïe) 40.3**

11 Baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa nuɔŋo-i, ŋ maama sa suɔ aa dɔlnu-mie; nuɔnei fiɛŋ mi huɔŋga-i.»

12 Diilon-ɣalle pɔŋ ce Yesu ta kã *hiɛkuraŋ-nu.

13 Uŋ kãa, *Sitãni wuɔ ka tuɔ tãal-o duɔ guɔl u gbeini-i. U ciɛ yinni komuɔŋa hãi bimbaamba hɔlma-na. *Dɔrɔpɔrɔbiemba taa ba kãyã-yuɔ.

Yesu biɛ nuɔmba naa cu u huɔŋ-nu
(*Matie 4.12-22; Like 4.14-15; 5.1-11*)

14 Huɔŋgu nanɔ juɔ hi, baa bel Nsãa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ sire kã *Galile-i-na ka tuɔ wanɔ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i.

15 U taa u piiye wuɔ: «Ku hii, *Diilon-bãanɔ piyaa. Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na siɛ Neldɔdɔlma-i.»

16 Yiinɔ nanɔ-nu, wuɔ ji bella Galile dalanɔ nanɔ-nu u tuɔ wuɔ u kã, a ka da gbosobaa-ba namba nanɔ juɔŋo; neliɛŋo baa u hãanɔ. Ba bi mɔlɔŋo-i Simɔ aa bi hãanɔ-i Andere.

17 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilien-gbosobaa namaa.»

18 Baa bi pɔŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu u huɔŋ-nu.

19 Ba'a ba kã yaanɔ-nu, a da naacolɔŋo nanɔ-i ba bi-yo Sebede, u tiɛnaana baa u bɛpuɔmba hãi beŋo nanɔ-na ta ba migãanɔ ba jɔnaamba. Ba bi bɛpolɔŋo-i Sake, aa bi hãanɔ-i Nsãa.

20 Yesu wuɔ bi-ba. Baa yanɔ tuɔŋo-i beŋo-na baa maacembiemba waa, aa sire cu u huɔŋ-nu.

Yesu duɔnya jina nanɔ
(*Like 4.31-37*)

21 Ku huɔŋgu-na, Yesubaa-ba ji kã Kafarnamu. *Yitiɛnanɔŋ juɔ hi, Yesu wuɔ kã *Diilonelhãalãdũŋgu-na ka tuɔ wanɔ Diilon-nelma-i u pigãanɔ nuɔmba-i.

22 U taa u piiye baa bibɛsinni u yanɔ *ãnjinaamma pigãataamba-i; a ce dumaanɔ-na, u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor.

23 Naacolɔŋo nanɔ waa ba hɔlma-na, *jina waa u yunɔŋu-na. Wuɔ kaasɔŋ wuɔ:

24 «Nasaretitaanɔ Yesu, i ciɛ-ni niɛ? N juɔ da ŋ ji kɔsuɔŋ-ye wuɔ bige-i ciɛ? Mi suɔ-ni; Diilon-nolɔŋo yaa nuɔŋo-i.»

25 Yesu wuɔ nuola-yuɔ wuɔ: «Suuye ŋ nanɔŋu-i aa ŋ cor hel naacolɔŋo-na.»

26 Jina wuɔ gbuu sagalla naacolɔŋo-i aa naa kaasɔŋ da gbagaga aa suɔ hel-yuɔ.

27 Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gberɛ, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i dumandɛ-i? Naacolɔŋ daayo hii dɛ! Anfɛlɛŋo-i daayo-i. Halle baa jinabaa-ba-i hiere ba nu u nanɔŋu-i.»

28 Kunɔ ciɛ dumaanɔ-na, Yesu yer diɛ pɔŋ gbuo *Galile-i hiere.

Yesu siire jaamba bɔi
(*Matie 8.14-17; Like 4.38-41*)

29 Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ hel *Diilonelhãalãdũŋgu-na, fuɔ baa Sake baa Nsãa, a kã Simɔ baš dumellenɔ.

30 Simɔ cura saa waa hinni; u kũɔma naa gbuu huol da pãmpãmpãŋ, u galla. Ba himma-i, baa tũnu Yesu-i wuɔ ciɛŋ daayo si dii hinni.

31 Yesu wuɔ kã ka bel u nanɔ-na u sire; terduɔŋgu fanɔŋu-na, fafal muɔ pɔŋ da-yuɔ. Wuɔ sire tuɔ ce ba nersinni-i.

32 Bãanɔŋ juɔ suur huɔŋgu manɔ nuɔ-i, nuɔmba kã baa jaamba-i baa jina ba nuɔmba-i hiere Yesu wulaa.

33 Nuɔmba-i hiere nelle-na baa hel kã ka yu dumelle yaanɔŋa-i.

34 Yesu wuɔ sire jaamba bɔi ba jarma-na, aa bi donya *jinabaa bɔi hiel-ba nuɔmba-na. Jinabaa-ba taa ba suɔ Yesu-i, a ce dumaanɔ-na u saa tuɔ yanɔ ba ta ba da ba piiye.

§ 1:29 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyɛgãan girekimma-na wuɔ: Ba kãa Simɔ baa Andere ba dumellenɔ.

Yesu wuɔra Galile-i-na u wan Diilon-nelma-i
(Like 4.42-44)

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ naar sire cicānjāale-na kā hīeŋ-nu ka tuɔ cārā Diilon-o-i.

³⁶ Simo-i baa u nabentaambaŋ juɔ sire naa-yo, baa hel ta ba taara-yuɔ.

³⁷ Baŋ kaa da-yo, baa cira: «Itie, nuɔmba-i hiere ba taara-nie.»

³⁸ Yesu gbē-ba wuɔ: «Yaan i ta i halan bande-i-na mi bi ka wan Diilon-nelma-i nilēiŋa maŋ dii kōtōnni-na; mi jomman-yunŋu yaa kufanŋu-i.»

³⁹ Ba taa ku'i nuɔ-i a wuɔra gbuo *Galile *Diilonelhāalādūnni-i hiere u tuɔ wan Diilon-nelma-i aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i nuɔmba-na.

Yesu siire wontorŋo naŋo
(Matie 8.1-4; Like 5.12-16)

⁴⁰ Yiinŋu naŋgu-na, *wontorŋo naŋo kāa ka dūuna Yesu caanŋu-na aa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma ta-mie, ku sie yar-ni.»

⁴¹ U hujarre gbuu bel Yesu-i. Wuɔ haa u naŋga-i yuɔ aa naa cira: «Mi taara ŋ jarma ta-nie.»

⁴² Naacolŋo jarma pāŋ ta-yuɔ terduŋgu fanŋu-na.

⁴³ Yesu wuɔ hā-yo hūmelle-i aa naa wan-ma kuola-mei baa-yo wuɔ:

⁴⁴ «Baa tūnu nelieŋo baa-ma de! Yan aa ŋ kā *Diilojigāntieŋo wulaa u ka ne-ni, aa ŋ pā niikonni maŋ dii pāmma ŋ hā-yo u migāan ŋ yun-maama-i ŋaa *Moisiŋ nyegāan-ma dumaa*, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ ŋ jarma taa-nie.»

⁴⁵ Naacolŋo taa ku yaa nuɔ-i, u saa ka gbāa fiinaŋ, wuɔ wuɔra wan-ma baa nuɔmba-i hiere. A ce dumaanŋo-na, Yesu wuɔ kā ka tēna u den dii hīeŋ-nu u sa sie suur nilēiŋa-na. Uŋ fie ce mafamma-i, nuɔmba ta ba hel terni-na hiere ba kā u wulaa.

2

Yesu siire murgu naŋo
(Matie 9.1-8; Like 5.17-26)

¹ Yesuŋ siire *wontorŋ daayo-i, ku saa da yinni wuɔ bir kā Kafarnamu-i-na. Nuɔmban juɔ nu-ma wuɔ u juɔ,

² baa kā ka suur yu uŋ waa dūŋgu maŋ nuɔ-i ka hel baa gōŋgūŋgu-i hiere, halle gboluŋ-munjinammu saa waa. Yesu wuɔ doŋ tuɔ wan Diilon-nelma-i baa-ba.

³ Ba juɔ'a ba ne da nuɔmba naa tūyāa murgu naŋo-i ta ba jo baa-yo Yesu wulaa.

⁴ Baŋ juɔ ji da nuɔmba yuu dūŋgu-i dumaanŋo-na, ba saa da munsuurmu. Baa nyugūŋ dūŋgu dōrō-i-na, a ne Yesuŋ waa hōlma maŋ nuɔ-i aa kaasīŋ dūŋgu-i a dii jeiŋo-i baa u kuugallaŋgu-i hiere.

⁵ Yesu wuɔ ne da ba haa ba naŋga-i yuɔ cor. Wuɔ gbē ba jeiŋo-i wuɔ: «Mi jīe, ŋ āmbabalma hurii hiere.»

⁶ *Anjinamma pigāataamba namba waa tēna terienŋu-na. Ba nuɔ mafamma-i ce nie? Baa doŋ ta ba jōguŋ wuɔ:

⁷ «Bige-i cie naacolŋ daayo tuɔ tuora Diilon-o-i tuoraŋ daama temma-i? Da ma hel Diilon-na, hai gbāa hur u nanolŋ āmbabalma?»

⁸ Yesu wuɔ pāŋ suɔ ba huɔya-maama-i, wuɔ cira: «Bige-i cie na ta na jōguŋ nel daama temma-i na hōmmu-na?»

⁹ A hur u āmbabalma-i, baa a ce u sire bie u kuugallaŋgu-i tuɔ wuɔ-i, ma hāi-i-na, namaa daa hama-i ce fēu yan?

¹⁰ Ŋga mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonŋo hāa *Molon-Bieŋo-i ku fōŋgūŋ-i u tuɔ hur nelbiliemba āmbabalma-i.» Aa naa gbē murgu daayo-i wuɔ:

¹¹ «Sire ŋ bie ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kūŋ, muɔmei waan-ma dumaa.»

* 1:44 Nieŋ Buolman-sebe-i-na (Lévitique) 14.2-32.

¹² Naacolŋ wuɔ bi p̄aŋ sire nuɔmba yufelle-na a biɛ u kuugallanŋu-i ta tuɔ k̄uŋ. Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbɛɛ, baa ta ba gbɛliɛŋ Diilonŋo-i aa ta ba piiye wuɔ: «In huɔŋ, i saa da nel daama temma dede.»

*Yesu biɛ Levi
(Matie 9.9-13; Like 5.27-32)*

¹³ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji bir k̄a *Galile dalanŋa-na. Nuɔmba k̄uɔl ba-naa k̄a u wulaa. Wuɔ tuɔ wan Diilonŋ-nelma-i u piḡaaŋ-ba.

¹⁴ Wuɔ u cor a da Alfe biɛŋo maŋ *nampoh̄utienŋo-i, u tiɛnaana u maacemmaŋ-d̄uŋgu-na. Ba taa ba bi-yo Levi. Yesu wuɔ cira: «Levi, sire i ta!» Levi wuɔ bi sire cu u huonŋ-nu.

¹⁵ Nuɔmba b̄oi taa ba nyaanu Yesu-i. Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ ji k̄a Levi wulaa ba ka ta ba wuo niwuoni baa u *h̄aal̄abiemba-i. Nampoh̄utaamba waa b̄oi a naara āmbabalmanciraamba namba.

¹⁶ *Anj̄inamma piḡaataamba maŋ waa *Farisiɛbaa-ba-i, ba daa mafamma-i ce niɛ? Baa ta ba piiye baa u *h̄aal̄abiemba-i wuɔ: «Bige-i ciɛ na h̄aal̄atienŋo tuɔ wuo niwuoni-i baa nelbabalaan daaba temma-i?»

¹⁷ Yesu wuɔ nu ban piyenŋ; wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Da ŋ waa h̄inni, ŋ ka ce bige-i perruntienŋ terienŋ-nu? Mi saa jo nelfafaanŋ maa-na, ŋga mi juɔ nelbabalaanŋ maa-na.»

*Kuuc̄laanŋu saa saaya ku guɔl baa kuufeliɛŋgu-i
(Matie 9.14-17; Like 5.33-39)*

¹⁸ Yiinŋu nanŋu-na, *Ns̄aa-Bat̄isi *h̄aal̄abiemba-i baa *Farisiɛbaa-ba naa dii s̄uŋgu. Baa jo ji yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ Ns̄aa h̄aal̄abiemba-i baa Farisiɛbaa-ba ta ba dii s̄uŋgu aa nan h̄aal̄abiemba sa dii?»

¹⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa daa d̄orbiɛŋo j̄enaamba gb̄aa dii s̄uŋgu a ne da d̄orbiɛŋo dii ba h̄olma-na wei? Na suyaa wuɔ ma siɛ gb̄aa ce!

²⁰ Ŋga yiinŋu dii baa yiinŋu, ba ka bel d̄orbiɛŋo-i ta baa-yo. Kufanŋu yiinŋu'i nuɔ-i ban ka dii s̄uŋgu-i.»

²¹ Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompaɛɛŋga a nar jonŋorc̄olŋo. Da ŋ ce-ma, kompaɛɛŋga ka taalnu jonŋorc̄olŋo-i naara.

²² Aa ba sa bi dii duv̄ɛnfɛɛŋo-i cirkp̄oc̄olŋ-na. Umanŋ duɔ ce-ma, cirkpuɔ ka muonu aa duv̄ɛŋo tiraa k̄unna. Duv̄ɛnfɛɛŋo gb̄iɛ baa cirkp̄ofɛlaamba.»

*Yitiɛnanŋu maama-i
(Matie 12.1-8; Like 6.1-5)*

²³ *Yitiɛnanŋu nanŋu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. U *h̄aal̄abiemba ta ba kar bile-i ba wuo ba k̄a.

²⁴ *Farisiɛbaa-ba ta ba piiye baa Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ h̄aal̄abiemba ta ba ce kumanŋ saa saaya cemma yitiɛnanŋu-na?»

²⁵ Yesu wuɔ gb̄ɛ-ba wuɔ: «Nyulmu nan bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumanŋ, ma si na kalaanŋ-ku Diilonŋ-nelma-na ke?»

²⁶ U suurii Diilonŋ-d̄uŋgu-na Abiyataarnŋ waa *Diilojiḡantaamba yuntienŋo-i huonŋu maŋ nuɔ-i, a biɛ Diilonŋ-buruo-i wuo-yo. A ne da a saa baa miɛ Diilonŋ-h̄umelle-i, bamanŋ si dii *Diilojiḡantaamba, ba saa saaya ba wuo buruo fanŋo-i. Ŋga Davidi suurii biɛ-yo wuo, aa bi h̄a u nuɔmba wuo.»

²⁷ Uŋ waanŋ mafamma-i, wuɔ cira: «Ku saa ce ŋaa Diilonŋo hielaa nelbilonŋo-i a h̄a yitiɛnanŋu dɛ! Ŋga u hielaa yitiɛnanŋu yaa h̄a nelbilonŋo.

²⁸ A ce dumaanŋo-na, *Molonŋ-Biɛŋo yaa yitiɛnanŋu tienŋo-i.»

* 2:25 Niɛŋ Samiɛl sebɛdiɛlanŋo-na (1 Samuel) 21.2-7.

3

Yesu siire nagaduɔla nanjo
(*Matie 12.9-14; Like 6.6-11*)

¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ji bir kã *Diilonelhãalãdũŋgu-na. Naacolɔŋo nanjo waa ba hɔlma-na u nanɔa naa minanɔ.

² *Farisiɛbaa-ba tɛna ta ba ne Yesu-i wuɔ duɔ sire naacolɔŋ daayo-i *yitɛnanɔŋu-na ba ka da ãntãalãmma haa-yuɔ.

³ Yesu wuɔ gbɛ naacolɔŋo-i wuɔ: «Sire ŋ ji yiera nuɔmba yaanɔa-na.» Naacolɔŋ wuɔ sire kã ka yiera.

⁴ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «A saa baa miɛ Diilonɔŋ-hũmelle-i, bige-i faa cemma yitɛnanɔŋu-na? Anfafamma'i faa cemma waa ãmbabalma? Da ŋ da molo yii duɔ ku, ku saaya ŋ kor kutienɔ-i waa ku saaya ŋ yan u ku?» Ba saa sen sũnuŋgu yuɔ.

⁵ Ba hɔdor die du Yesu huɔŋga-i, wuɔ wuɔra ne ba yammu-i aa naa gbɛ naacolɔŋo-i wuɔ: «Fara ŋ nanɔa-i.» Naacolɔŋ wuɔ bi fara u nanɔa-i, kaa bir ka temma-i.

⁶ Farisiɛbaa-ba pãŋ hel ka ta ba da ba-naa baa *Erɔdi baamba-i Yesu kommanɔŋ-kũŋgu-na.

Nuɔmba kũɔlãa ba-naa jo Yesu wulaa

⁷ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hãalãbiemba-i a kã Galile dalanɔa-na. Nuɔmba kũɔl ba-naa cu ba huonɔŋ-nu. Banamba taa ba hel *Galile, banamba *Yude,

⁸ banamba *Yerusalɛmu, banamba Idume, banamba karnu *Yurdɛ-i jo, banamba hel nilɛiŋa manɔ Tiir baa Sidɔ-i a kɔtɔnni-na. Baa nuɔ Yesu maama-i ku'i ciɛ ba kũɔl ba-naa ta ba jo u wulaa dumaanɔ-na.

⁹ Ban juɔ ji yu-yuɔ dumaanɔ-na, wuɔ wanɔ baa u hãalãbiemba-i wuɔ ba ne benjo nanjo hã-yo, jaamba baa ji tisɛŋ-yo nanna.

¹⁰ U taa u sire-bei bãmbɔŋ a ce ba ta ba nii-yuɔ hiere da ba yieya-yuɔ.

¹¹ *Jinabaa-banɔ waa bamanɔ nuɔ-i, da ba da Yesu-i ba kã ka dũuna u yaanɔa-na aa piiye da gbagaga wuɔ: «Diilonɔŋ-Bienɔ yaa nuɔŋo-i kelkel!»

¹² Da ba wanɔ mafamma-i, Yesu siɛl u yufienɔa-i a wanɔ baa-ba wuɔ ba baa wanɔ u sɛnni-i baa molo.

Yesu fiɛlãa pɔpuɔrbiemba
(*Matie 10.1-4; Like 6.12-16*)

¹³ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ kã ka nyugũŋ tãnuŋgu nanɔŋu-na aa naa bi u yufellenɔ-nuɔmba kã u wulaa.

¹⁴ Ban kãa, wuɔ hiel nuɔmba cɛncieluo ba hãi bei a ce-ba u *pɔpuɔrbiemba. U hielãa-ba ba da ba waa u caanɔ-nu u tuɔ puɔr-ba baa *Neldɔdɔlma-i

¹⁵ aa duɔ hã-ba himma ba ta ba donya *jinabaa-ba-i nuɔmba-na.

¹⁶ Uŋ hielãa nuɔmba cɛncieluo ba hãi manɔ, ba yirɛiŋa yaa daaya: Simɔ, Yesu taa u bi Simɔ fanɔ-i Piɛr,

¹⁷ baa Sebede bɛmba-i ba hãi-i-na Sake-i a naara Nsãa-i, Yesu taa u bi-ba wuɔ «Buwanɛrjesi», ku yunɔŋu yaa diilonɔŋ-naarmanɔ-bɛmba,

¹⁸ baa Andere, baa Filipu, baa Batelemi, baa Matie, baa Toma, baa Alfe bienɔ-i Sake, baa Tade, baa Simɔ manɔ taa u kuye u nelle maama-i

¹⁹ a naara *Yuda-Isikaro manɔ juɔ hel Yesu huonɔŋu-na.

Yesu hilãa baa u himma-i hie?
(*Matie 12.22-32; Like 11.14-23; 12.10*)

²⁰ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ta kũŋ baa u *hãalãbiemba-i. Ban kaa hi, nuɔmba tirãa kã ka yu-bei a ce halle ba sa da ba fɛrɛ wuɔ niwuoni-i.

²¹ U nyu-i baa u hãmbanɔ nuɔ mafamma-i, baa ta ba piiye wuɔ u yunɔŋu si dii; aa sire wuɔ ba ka bel-o kũŋ baa-yo.

22 A ne da *anjɪnamma pigāataamba namba naa hel *Yerusalɛmu-i-na jo. Bafaŋ baa ta ba piiye wuɔ: «*Jɪna ba yuntienɔ-i *Bɛlsebul* yaa dii u yuŋgu-na. U yaa hāa-yo himma-i u tuɔ gbā u donya jɪnabaa-ba-i nuɔmba-na.»

23 Baŋ piiyeŋ dumaŋo-na, Yesu wuɔ bɪ ba jo ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ†: «Namaa daa *Sitāni siɛ tuɔ donya fuɔ fɛrɛŋ-baamba-i wɛi?»

24 Nelle maŋ di nuɔmba bigāaŋ ba-naa, yiingɔ dii baa yiingɔ, nelle fande ka muonu.

25 Aa da na bi da dumɛlle maŋ di nuɔmba sa dɔl ba-naa, yiingɔ dii baa yiingɔ dumɛlle fande ka muonu.

26 Sitāni duɔ bir tuɔ gāŋ baa fuɔ fɛrɛŋ-baamba-i, da ba gāŋ bɔrɔ hiere, u fɔŋgũɔ ce niɛ aa cɔ u wulaa?

27 Hai moloŋo-i gbāa suur u nabiɛŋ dũŋgu-na a biɛra u bimbɪnni-i hel baa-ni aa u nabiɛŋo yaŋ-yo dumaa? Nga kutienɔ duɔ bel u nabiɛŋo-i vaa-yo igɛna, u gbāa suur biɛra u bimbɪnni-i hiere ta baa-ni.»

28 Yesuŋ waŋ mafamma-i, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nel-biliemaŋ ciɛ āmbabalma maŋ cor hiere, halle baa baŋ waŋ āndaparni maŋ ba hā Diiloŋo-i, Diiloŋo gbāa ce jande bei aa yaŋ ma tɪ.

29 Nga umaŋ duɔ tuora *Diiloŋ-Yalle-i, kutienɔ cālāa bɔi cor; jande siɛ gbāa ce-yuɔ.»

30 Baŋ taa ba piiye wuɔ jɪna dii Yesu yuŋgu-na, ku'i ciɛ u tuɔ waŋ mafamma-i baa-ba.

Yesu nyu-i baa u hāmba kāa u wulaa

(Matie 12.46-50; Like 8.19-21)

31 Ku huɔŋgu-na, Yesu nyu-i baa u hāmba jo u wulaa dii uŋ waa kusuɔŋ-nu a ji yiɛra fuoren aa puɔr wuɔ ba bɪ-yo hā-ba.

32 Nuɔmba waa bɔi tɛna ciilā Yesu-i. Ba jo ji gbɛ-yo wuɔ: «Itie, ŋ nyu-i baa ŋ hāmba-i [a naara ŋ tũɔbaa-ba] dii yiɛra fuore-na ta ba cie-ni.»

33 Yesu wuɔ cira: «Na suɔ mi nyu-i baa mi hāmba-i wɛi?»

34 Aa wuɔra ne nuɔmba yammu-i aa cira: «Mi nyu-i baa mi hāmba yaa mi yaŋga-na daaba-i.

35 Na saa da, bamaŋ ciɛŋ Diiloŋo huɔŋga-i, ba yaa mi hāmba-i, ba yaa mi tũɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

4

Nuɔmbaŋ bel Diiloŋ-nelma-i dumaa

(Matie 13.1-23; Like 8.4-15)

1 Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ ji bir kā Galile dalanga-na ka tuɔ waŋ Diiloŋ-nelma-i. Nuɔmba kũɔl ba-naa kā u wulaa. Wuɔ bel nyugũŋ tɛna beŋo naŋo-na dii hũmma-na aa nuɔmba waa yiɛra nuŋgu-na.

2 U piiye nelma bɔi baa-ba gbānɛiniŋ. Uŋ'a u donɔ, u gbɛ nuɔmba-i wuɔ: «Karaan na tũnni-i dɛi na nu:

3 Naacolŋo naŋo kāa ka naŋ fũma u suɔŋgu-na.

4 Fũma naŋo kā ka diire hũmellen-huɔŋ-na. Huriimba jo ji wuo-yo.

5 Unaŋo kā ka diire tāmpɛllen-terien-nu. Hiɛma si dii bɔi terienɔgu-na, a ce u pa yaŋ unaŋo-i.

6 Uŋ paa dumaŋo-na, u kaasɪnni saa gbāa suur kā yaŋ-na. Bāaŋguŋ juɔ ta ku jo huɔŋgu-na, u kuol hiere kpɛmmu!

7 Unaŋo kā ka diire hiɛŋ-nu. Hiɛŋgu tu suuye-yuɔ a ce u saa gbāa dii belle.

8 Umaŋ diiriye suɔŋ-huɔŋga-na, munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla: unaŋo bien komuɔŋa baa cɪncielbaa, unaŋo bien komuɔŋa sa-a-siɛi, unaŋo bien komuɔŋa da-a-ndii.»

9 Uŋ waŋ mafamma-i, u cira: «Umaŋ duɔ u ka nu, u nu!»

* 3:22 *Sitāni yerre nande yaa *Bɛlsebul. † 3:23 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegāaŋ girekimma-na wuɔ:... ba jo ji tuɔ naŋ gbānɛinɔ daani-i baa-ba wuɔ...

¹⁰ Bamaŋ taa ba nyaanu-yuɔ koko baa u *hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-i, baŋ juɔ waa ba kula-i baa-yo, baa ta ba piie wuɔ ba saa suɔ u gbāɛini yaanga-i baa ni huɔŋgu-i.

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ ciɛ baa namaaŋo-i. U *nellentesīnni maama maŋ fuyaa, u pigāaŋ namaaŋo-i baa-ma, ŋga ma piie baa banamba-i gbāɛiniŋ,

¹² *a ce da ba ne-ma, ba siɛ da ma terieŋgu-i,*

da ba nu-ma, ba siɛ suɔ ma yuŋgu-i.

Kuɔ maa naa kaala ba wulaa, baa naa cu Diilonɔ huɔŋ-nu

*aa baŋ calāa-yo baa mamaŋ hiere, uu naa hiel-ma u huɔŋga-na.»**

¹³ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Naŋ'a na saa suɔ gbānalāaŋ daaku yuŋgu-i, na ka ce niɛ gbāa suɔ ninanni yunni-i?

¹⁴ Fūma yaa Diilon-nelma-i.

¹⁵ Banaŋ hōmmu dii ŋaa hūmellen-huɔŋga, da ba nu Diilon-nelma-i ma sa cɔ; ba yaŋ *Sitāni jo ji hiel-ma aa yaŋ-ba.

¹⁶ Banaŋ hōmmu dii ŋaa tāmpēllen-terieŋgu, da ba nu Diilon-nelma-i, ma pāŋ dɔlnu-bei ba hūu-ma.

¹⁷ ŋga ma siɛ gbāa naŋ kaasīnni. Weiŋ da ma da kutaamba-i, sisɔ da ba ji ta ba huol ba yammu-i ma maama-na, ba har jīna.

¹⁸ Banaŋ hōmmu dii ŋaa hīeŋ-terieŋgu;

¹⁹ da ba nu Diilon-nelma-i, ba yaŋ ānjoguoma-i baa gbeiŋ-maama-i a naara ba kusūŋ-maama jo ji suuye-mei a ce dumaanɔ-na ma siɛ gbāa dii belle.

²⁰ A ne da banaŋ hōmmu dii ŋaa munterfafammu; da ba nu Diilon-nelma-i, ba jārā-mei hūu-ma nammu hāi a wuɔ ma hūmelle-i diŋ saaya di wuɔ dumaa. Kufanɔ taamba yaa dii ŋaa fūma maŋ diyaa bien komuɔŋa baa cīncielbaa-ba-i, komuɔŋa sa-a-siɛ-i a naara komuɔŋa da-a-ndii-i.»

Fitīŋ-gbānalāaŋgu

(Like 8.16-18)

²¹ Yesu wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Namaaŋo-na, hai moloŋo-i duɔ celieŋ fitīnuɔ-i u ce biŋkūŋgu cure-yuɔ? Sisɔ u dii-yo muŋgallammun-tuolen? Ma sī da na celieŋ-yo, na haa-yo dɔrɔ kɛ?

²² Na saa da, ku weiima si dii mamaŋ siɛ ji hel, aa ku nelma si dii mamaŋ siɛ ji nu.

²³ Uman duɔ u ka nu, u nu!»

²⁴ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Naŋ nuŋ nelma maŋ, taa na ne-ma torro. Niŋ fiŋ baa kekerieŋgu maŋ ŋ hā banamba-i, ba ka fi baa ku yaa a bi hā nuɔŋo-i aa naara kuaŋgu kuɔ.

²⁵ Kuŋ yeŋ baa uman, ba ka hā-yo naara, aa uman kuu sī baa-yo, celle kūŋgu maŋ dii baa-yo, ba ka hūu-ku aa yaŋ-yo.»

Diilon-nellentesīnni dii niɛ?

(Matie 13.31-32; Like 13.18-19)

²⁶ Yesu wuɔ tiraa cira: «*Diilon-nellentesīnni dii ŋaa neliɛŋo baa u dīmma. U duu-ma,

²⁷ aa kā ka tuɔ ce u deŋ-maama. Dīmmaŋ paŋ dumaa baa maŋ vāa dumaa, u sa suɔ kuaŋgu kuɔ.

²⁸ Hīɛma yaa ciɛŋ dīmma pa ma fɛɛ, aa ce ma vāa a ji dii biena.

²⁹ Da ma ji vāa hi karma-i, u jo ji kar-ma.»

³⁰ Aa tiraa cira: «I ka naŋ gbānalāaŋ haku-i a pigāaŋ Diilon-nellentesīnniŋ yeŋ dumaa? I gbāa saa-ni baa bige-i?

³¹ I gbāa saa-ni baa mutardi-belle, di yaa yuraanu yaŋ.

³² ŋga da ŋ duu-de, di sire pa a hiel negemmu a maar niifiɛlu-i hiere, huriimba gbāa jo ji sɛ kamma muɔ.»

* 4:12 Isayi (Ésaie) 6.9-10

³³ Yesu naan gbānɛiŋ daani temma bɔi a pigāan nuɔmba-i Diilon-nelma-i a saa baa ba nelnulle-i.

³⁴ Yesu saa tuɔ wan Diilon-nelma-i aa u saa dii gbānalāanɔu hɔlma-na. Duɔ puur duɔ piiye, gbānalāanɔu, a puur duɔ piiye, gbānalāanɔu. Nga da ba ji waa ba kula-i baa u *hāalābiemba-i u suɔ firnu-niɛ hiere baa-ba.

Yesu yiɛraaya fafalmu

(Matie 8.23-27; Like 8.22-25)

³⁵ Bāanɔun juɔ hir huɔnɔu man nuɔ-i, Yesu wuɔ tɛ dii beŋo-na aa gbɛ u *hāalābiemba-i wuɔ: «Yaan i karnu i kā bombor damaalei!»

³⁶ U hāalābien baa yan nuɔmba-i terienɔu fanɔu-na aa naa suur baa Yesu-i un waa beŋo man nuɔ-i a ta ba karnu ba kā. Benni nanni bi waa terienɔu-na, nuɔmba nan baa biɛ nifanni-i a cu ba huon-nu.

³⁷ Ba'a ba ne da fafalmu nan temma siire ta mu pe hūmma-i mu dii beŋo-na. Hoi huɔnɔu-i baa huɔnɔu-i beŋ wuɔ tuɔ yii duɔ yu.

³⁸ Yesu waa galla beŋo huon-yanɔa-na a kuo u yunɔu-i yukuodaan-nu tuɔ duɔfūŋ. U hāalābiemba piŋ-yo aa cira: «Hāalātie, i tie yii die ku, aa nan waa galla ta ŋ duɔfūŋ ŋaa wei ma si dii.»

³⁹ Yesu wuɔ yiiye sire nuola fafalmu-i aa wan baa hūmma-i wuɔ ma ciire. Terduɔnɔu fanɔu-na, niɛ kā ka ciire.

⁴⁰ Wuɔ gbɛ u hāalābiemba-i wuɔ: «Bige-i korda-kūŋgu fuɔ? Ku ce ŋaa na saa haa na nanɔa-i Diilon-na wei?»

⁴¹ Ba kūɔ maa pāŋ ta ma nyen, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Neliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii niɛ aa duɔ nuola fafalmu-i baa hūmma-i ni kā ka ciire ni temma-i?»

5

Yesu duɔnya jɛnabaa naacolɔo nanɔo-na

(Matie 8.28-34; Like 8.26-39)

¹ Yesubaa-ban taa ba karnu dalanɔa-i ba kā bomborre man nuɔ-i, ba bi nelle fande-i Geresa.

² Ban kaa hi huɔl, Yesu wuɔ u ne da naacolɔo nanɔo hilaa cɛncuɔŋa-na tuɔ jārā-yuɔ. Naacolɔo fanɔo-i *jina waa u yunɔu-na.

³ U taa u cɔ cɛncuɔŋa yaa nuɔ-i. Ku bibiɛ saa waa uman gbāa bella-yuɔ u tɛna terduɔnɔu-na. Da ba fiɛ vaa-yo baa jɔlgɔbaa u kar-ba.

⁴ Nuɔmba ciɛ u maama yar-ba. U waa da ba ce ba bel-o dii kɔllu u gbɛini-na aa vaa u nammu-i baa jɔlgɔbaa wuɔ u baa kā terienɔu. Da ba vaa-yo, u kar jɔlgɔbaa-ba-i aa kara kɔllu-i hiel-du u gbɛini-na aa sire ta.

⁵ U waa da ŋ saa da-yo cɛncuɔŋa-na, ŋ ka da-yo tānni-na. Bāanɔu-i baa isuɔnɔu-i uu dii tuɔ wuɔra u biŋ yaa-i u kaasɛŋ aa tuɔ ce tāmpɛŋa-i u posol u fɛɛ.

⁶ Un juɔ fara da Yesu-i, wuɔ gbar jo ji dūuna u yaanɔa-na

⁷ aa naa piiye da gbagaga wuɔ: «Yesu, Dɔrwuonɔ Biɛŋ nuɔ, mi ciɛ-ni niɛ? Jande, baa ce hɔdorre baa-mi; ne Diilonɔo-i aa ŋ yan-mi.»

⁸ Yesu wuɔ nuolaaya jina-i wuɔ u cor hel-yuɔ ku'i ciɛ wuɔ tuɔ piiye dumaanɔo-na.

⁹ Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ba bi-ni niɛ?»

Wuɔ cira: «I ciinu, ba bi-mi Sālle.»

¹⁰ Aa gbuu tuɔ cārā Yesu-i wuɔ u ce jande aa u baa donya-bei hiel-ba nelle-na.

¹¹ A ne da pɛrsālle nande waa ta di wuora tānunɔu-na.

¹² Jɛnabaa baa gbɛ Yesu-i wuɔ: «Jande, ŋ sa yan i hel ka suur pɛrɛŋ daaba-na wei?»

¹³ Yesu wuɔ hā-ba hūmelle-i. Baa hel naacolɔo-na ka suur pɛrmba-na. Pɛrɛŋ daaba naa yu pɛrmba neifelle-i. Baa pāŋ ta ba gbar ba hiire ba kā ba suur dalanɔa-na ba kunu.

14 Nuɔmba waa ta ba ceŋ-ba. Baŋ juɔ da ba gbaraa ka kunu hiere dumaanjo-na, baa pisállá baa gbarunŋu; banamba ká nellen-huonŋa-na, banamba ká sonni-na ka tūnu nuɔmba-i. Nuɔmba hel da ba ji ne.

15 Baŋ juɔ ji hi da naacolŋ daayo diyaa bimbinni tɛna da welewele Yesu caanŋu-na, korma pāŋ ta ma da-ba.

16 Bamaŋ waa da maŋ ciɛ dumaa hiere, baa suur ma yaanŋa-na waŋ-ma.

17 Nuon baa cārā Yesu-i wuɔ u ce jande aa u ta u halaŋ ba terienŋu-na.

18 Yesu wuɔ ká ka tuɔ nyugūŋ beŋo-na duɔ bir. Uŋ duɔnya jīnabaa-ba-i naacolŋo maŋ nuɔ-i, wuɔ cārā-yuɔ wuɔ u yaŋ u ká baa-yo.

19 Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Yaŋ aa ŋ kūŋ ŋ ka tūnu ŋ baamba-i Itien ŋ ciɛ hujarre niɛ aa ce baa-ni dumaa.»

20 Naacolŋ wuɔ ta ka tuɔ wuɔra Dekapol-na u waŋ Yesuŋ ciɛ kumaŋ yuɔ hiere. Uman duɔ nu nel daama-i, ma ce-yo gbɛɛ.

*Yesu yieraaya ciɛŋo naŋ tamma aa sire bikulonŋo naŋo
(Matie 9.18-26; Like 8.40-56)*

21 Yesubaa-baŋ birii karnu dalaŋga-i ká bomborre nande-na, nuɔmba kūl ba-naa ká u wulaa dii hūmma nuŋgu-na.

22 *Diilonelhāalādūŋgu yuntienŋo naŋo-i ba taa ba bī-yo Yarusi; wuɔ ká ka dūuna Yesu caanŋu-na

23 aa naa cira: «Itie, mi bilonŋo ka ku mi wulaa, jande ká ŋ ka haa ŋ nammu-i yuɔ ŋ kor-o ŋ hā-mi.»

24 Yesu wuɔ ká ba ta. Nuon baa sire hiere ta ba ká baa-ba. Ba nogol Yesu-i terni-na hiere dumaa.

25 Ciɛŋo naŋo waa ba hɔlma-na, u tamma taa ma kūnna ku bienŋ cīncieluo baa a hāi waa belle fande-na.

26 U ciɛ perrumbaa-ba-i ji gbɛ. U gbeina ji tɛ hiere aa ku migāaŋ ta ku hor-yuɔ ku ká. Perru bɔi mulāaŋ-yo.

27 Uŋ juɔ nu Yesu maama-i, wuɔ suur nuɔmba hɔlma-na a cor u huonŋ-yanŋa ka yiɛya u jonŋoruo-i.

28 U taa u piiye u huonŋ-na wuɔ: «Da mi gbāŋ hi u jonŋoruo-i yiɛya-yuɔ yonŋ, mi kuraa.»

29 U tāŋ maa pāŋ yiera. Terduonŋu faŋgu-na, wuɔ pāŋ suɔ wuɔ fafalmu daa-yuɔ.

30 Hɔduonŋu faŋgu-na, Yesu wuɔ suɔ wuɔ fōŋgūɔ naŋo hilaa fuɔ-i-na. Wuɔ miɛl yuu nuɔmba-i wuɔ: «Hai molonŋo-i yiɛyaaya-miɛ?»

31 U *hāalābienŋ baa cira: «Itie, nuɔmba yuu ta ba nogol-ni terni-na hiere ŋ bir ta ŋ yuu wuɔ: «Hai molonŋo-i yiɛyaaya-miɛ?»»

32 Yesu wuɔ yaŋ-ba aa tuɔ wuɔra u nira nuɔmba-na umanŋ yiɛyaaya-yuɔ.

33 Ciɛŋ daa ŋ suyaa wuɔ fafalmu daa-yuɔ, kuɔ ce-yo kūnyelle. Wuɔ piɛ dūuna Yesu caanŋu-na aa naa waŋ ma yaanŋa-i hiere baa-yo; u saa fuo ma diei.

34 Yesu wuɔ cira: «Mi bilo, niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ, ŋ kuraa. Ká ŋ ká fiɛi; ŋ cɛraa ŋ ji nunu jarŋ daama-i.»

35 Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huonŋu maŋ nuɔ-i, nuon baa hel Diilonelhāalādūŋgu yuntienŋo cīŋgu-na ji ta ba piiye baa-yo wuɔ: «Baa yaŋ hāalātienŋo muliɛŋ u fɛɛ, ŋ bilonŋo jarma yaraa-yo.»

36 Yesu wuɔ nu-ma. Wuɔ waŋ baa Yarusi-i wuɔ: «Baa tie holle. Haa ŋ nanŋa-i miɛ yonŋ.»

37 Aa naa bir nuɔmba-i hiere aa yaŋ Pier, baa Sake a naara Sake hāanŋo-i Nsāa ba yaa cu u huonŋ-nu yonŋ.

38 Baŋ kaa hi cīŋgu-i, baa da nuɔmba haa ba nammu-i ba yunninŋ ta ba kaal hiere.

39 Yesu wuɔ suur aa naa gbɛ-ba wuɔ: «Bige-i maacemma-i na wulaa dumaanŋo-i? Bilonŋo saa ku, u duɔfūŋ.»

⁴⁰ Baa bir yaŋ aa ta ba cōmuɔŋ-yo. Wuɔ ce ba hel hiere aa naa ce fuɔ baa bilonɔ bincuɔmba-i a naara u hāalābiemba'i suur bilonɔŋ waa dūŋgu maŋ nuɔ-i.

⁴¹ Baŋ suurii, wuɔ bel bilonɔ naŋ-na aa naa cira: «Talita kumi.» Ku yunɔgu yaa wuɔ: Bilo, sire, muɔmei waan-ma dumaa!

⁴² Terduɔŋgu faŋgu-na, bilonɔ wuɔ pāŋ sire tuɔ wuɔ. Kuɔ ce-ba gbɛɛ. Bilonɔ daa u waa baa bien cīncieluo a hāi.

⁴³ Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mei baa-ba wuɔ ba baa waŋ nel daama-i baa moloŋo. Aa naa cira ba hā bilonɔ-i bīŋkūŋgu u wuɔ.

6

Nasarɛtitaamba cīnaana Yesu-i (Matie 13.53-58; Like 4.16-30)

¹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ sire terienɔ daaku-na baa u *hāalābiemba-i a kā ba nelle-na*.

² *Yitienanɔŋ juɔ hi, wuɔ kā *Diilonelhāalādūŋgu-na ka tuɔ waŋ Diilon-nelma-i. U nelma taa ma ce nuɔmba-i gbɛɛ, a ne da ba saa waa dei baa yuliŋgu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Fuɔ hilaa baa nel daama-i hie? Fuɔ kaa da nelnul daade-i hie baa hiŋ daama-i?»

³ Ma sī Maari bienɔ maŋ fānaŋo-i, u yaa ke? Fuɔ hāaŋo naŋo yaa Sake-i, baa Yose-i, baa *Yuda-i a naara Simɔ-i. Halle u tūɔbaa-ba dii baa-ye tīenamman-na.» Kuŋ ciɛ dumaanɔ-na ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i.

⁴ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ba kāŋ *Diilopɔpuɔrbilonɔ-i terni-na hiere; ŋga u nellen-baamba-i baa u dūŋ-baamba sa kāŋ-yo.»

⁵ Kuŋ ciɛ dumaanɔ-na, Yesu saa gbāa ce gbɛɛ-wɛima terienɔgu-na. Uŋ ciɛ kumaŋ, ku yaa ŋaa a haa u nammu-i jaamba namba-na a sire-bei ba jarma-na.

⁶ U nellen-baambaŋ'a ba saa hūu u nelma-i kuɔ ce-yo gbɛɛ.

Yesu puɔraa u hāalābiemba-i (Matie 10.5-15; Like 9.1-6)

Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hāalābiemba-i tuɔ wuɔra nilɛiŋa maŋ Nasarɛti kɔtɔnni-na u waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i.

⁷ Yiŋgu nanɔgu-na, wuɔ ji bi u hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-i a puɔr-ba ba hā-ba-hāi aa hā-ba himma ba ta ba gbā ba donya *jīnabaa-ba-i,

⁸ aa naa gboya-bei wuɔ ba tamma-na, molo baa biɛ bīŋkūŋgu: Molo baa biɛ niwuoni, molo baa biɛ buɔra, molo baa biɛ gbɛiŋa; kɛɛ ba biɛ gborni yonɔ.

⁹ Wuɔ ba dii naatenni aa molo baa biɛ jonɔgorbaa-ba hāi.

¹⁰ U taa u bi piiye wuɔ: «Da na har dumelle maŋ nuɔ-i, na tīɛna dumelle fande-na fuɔ na tamma.»

¹¹ Da ba ka cira ba sa taara ba da na yufelle terienɔgu maŋ nuɔ-i, na pir na nallu-i na ta, ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba maacemma saa fa.»

¹² Hāalābiemba taa ku yaa nuɔ-i ka ta ba waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ ba nanna ba cilɔbabalaŋo-i.

¹³ Ba bi hii donya jīnabaa bɔi nuɔmba-na aa hure namma jaamba bɔi-na sire-bei ba jarma-na.

Nsāa-Batisiŋ kuu kuliŋgu maŋ (Matie 14.1-12; Like 9.7-9)

¹⁴⁻¹⁵ Huɔŋgu faŋgu-na, Yesu yer die wuɔra gbuo terni-i hiere. Banaŋ ba'a *Nsāa-Batisi'i siire hel kuomba hɔlma-na jo, ku'i ciɛ u hi hiŋ daama temma-i. Banaŋ ba'a *Eli yaa siire jo. Banaŋ ba'a yiinataaŋ *Diilopɔpuɔrbilonɔ naŋo-i juɔ. *Erɔdi wuɔ nu-ma. U yaa waa *Galile yunɔgu-na.

¹⁶ Wuɔ cira: «Nsāa yaa-i! Nɔ siɛ suɔ wuɔ mi ciɛ ba kar u yunɔgu-i, ŋga u'i siire jo daayo.»

* 6:1 Ba nelle yaa Nasarɛti. Niɛŋ Like 4.16.

17 Ninsie ninsie, fuɔ fɛrɛ yaa naa ciɛ ba bel Ns̄aa-i dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi faŋo-i u mɔlɔ ciɛŋo'i waa aa wuɔ h̄uu-yo mɔlŋo wulaa dii-yo. Ba taa ba bɪ mɔlŋo-i Filipu.

18 Uŋ h̄uȳaa u mɔlɔ ciɛŋo-i, Ns̄aa wuɔ wan̄-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiin̄o sɪ.

19 Ciɛŋ wuɔ p̄aŋ c̄ɔ Ns̄aa-i aa naa tuɔ taara-yuɔ baa komma. N̄ga ma saa naa waa ma gb̄aa ce.

20 A haa hama-i nuɔ-i? Erɔdi taa u k̄aal̄a Ns̄aa-i. Uu naa suɔ wuɔ nelviin̄o aa tiraa suɔ wuɔ Diilon̄-nolŋo, a ce dumaan̄o-na u saa tuɔ siɛya-yuɔ. Ns̄aa nelma taa ma surnu-yuɔ ma cor. N̄ga u waa duɔ tuɔ piiye, Erɔdi holle p̄aŋ caar.

21 Erodiyadi maaman̄'a ma ka fa dumaan̄o-na, Erɔdi ji tuɔ ce u homman̄-yiin̄gu ponsaan̄gu aa bɪ u kuoyataamba-i, baa sorosi ba yuntaamba-i, baa Galile yuntaamba-i hiere.

22 Erodiyadi bilon̄ wuɔ nyɛŋ nyɛmun̄gu nan̄ temma, kuɔ gbuu dɔlnu Erɔdi-i baa baman̄ waa hiere. Erɔdi wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ taara bige-i mi h̄a-ni baa-ku?»

23 Aa naa cira: «Muɔ baa Diilon̄o, niŋ taaran̄ kuman̄ mi ka h̄a-ni baa-ku. Halle da ŋ fiɛ cira mi cal mi nelle-i sɔmma h̄ai, a h̄a-ni sɔmma diei, mi ka ce-ma.»

24 Bilon̄ wuɔ hel nuɔmba-na ka yuu nyuŋo-i. Nyuŋ wuɔ cira: «K̄a ŋ ka cira ŋ taara Ns̄aa-Bat̄isi yun̄gu.»

25 Bilon̄o ḡūnu baa gbarun̄gu k̄a nellentien̄o wulaa ka cira: «Mi taara ŋ kar Ns̄aa-Bat̄isi yun̄gu-i dii-ku tasaan̄-na h̄a-mi fiɛfiɛ!»

26 Nellentien̄o yaan̄ kaa p̄aŋ bir ka deŋ birma. N̄ga u ka ce-ma niɛ, u yaa p̄aa nuŋgu-i baa-yo nuɔmba-na.

27 Wuɔ naa wuɔ bi p̄aŋ puɔr sorosiyien̄o nan̄o-i wuɔ u k̄a ka kar Ns̄aa-Bat̄isi yun̄gu-i ji h̄a-yo baa-ku. Sorosiyien̄o wuɔ bi ta k̄a kasodun̄gu-na ka kar Ns̄aa yun̄gu-i

28 a dii-ku tasaan̄-na jo baa-ku ji h̄a bilon̄o-i baa-ku. Bilon̄ wuɔ h̄uu-ku ka h̄a nyuŋo-i baa-ku.

29 Ns̄aa *h̄aal̄abiemban̄ juɔ nu-ma wuɔ ba karaa ba yuntien̄o yun̄gu-i, baa k̄a ka biɛ u bomborre-i ka fuure-diɛ.

Yesu h̄aa nelp̄un̄gu nan̄gu wuo ye

(Matie 14.13-21; Like 9.10-17; Ns̄aa 6.1-14)

30 Yesu *p̄ɔpuɔrbiemban̄ kaa bir jo, baa jo ji t̄ūnu Yesu-i baa ban̄ kaa ce maman̄ hiere.

31 A ne da nuɔmba bɔi taa ba jo u wulaa, a ce halle fuɔ baa u *h̄aal̄abiemba-i ba sa da ba fɛrɛ ba wuo niiwuoni-i yɛrɛ. Yesu wuɔ gb̄ɛ u h̄aal̄abiemba-i wuɔ: «Yaan̄ i k̄a h̄iɛŋ-nu na ka fiisa cɛllɛ.»

32 Baa sire ku yaa nuɔ-i a biɛ beŋo-i ta ta ba k̄a.

33 Ban̄ taa dumaan̄o-na, nuɔmba bɔi daa-ba aa suɔ ban̄ k̄aŋ kusuɔŋ-nu. Baa hel terni-na hiere a gbar ta yaan̄ga bei.

34 Yesuŋ huɔlaa h̄ūmma-na, wuɔ u ne da nelp̄un̄gu nan̄ temma u yaan̄ga-na; ba ne ŋaa t̄ūlmba man̄ tien̄o sɪ bei. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuɔ p̄aŋ doŋ tuɔ wan̄ Diilon̄-nelma-i baa-ba. U piiye baa-ba vaaya.

35 B̄aan̄gun̄ juɔ ta ku hir huɔŋgu man̄ nuɔ-i, u h̄aal̄abiemba piɛ u caan̄-nu a wan̄ baa-yo wuɔ: «Itie, ŋ suyaa wuɔ ii dii h̄iɛŋ-nu de? B̄aan̄gun̄ hir ku k̄a

36 ŋ sa yan̄ nuɔmba k̄a nilɛiŋa man̄ k̄ɔt̄ɔnni-na ka taara niiwuoni s̄aa wuo wei?»

37 Yesu wuɔ cira: «Namei saaya na h̄a-ba niiwuoni-i ba wuo.»

Baa cira: «Itie, die fiɛ s̄aa niiwuoni-i *deniebaa nuɔs̄ūɔ, ni siɛ gb̄ɛ!»

38 Yesu wuɔ cira: «K̄aan̄ na ka ne, *buruo u niɛ dii baa-na?»

Baa k̄a ka ne aa jo ji cira: «Buruo u ndii a naara titiraamba h̄ai.»

39 Yesu wuɔ cira ba ce nuɔmba calnu tiɛna h̄iɛb̄inaan̄gu-na.

40 Nuɔŋ baa tiɛna. Banamba komuɔŋa da-a-ndii, banamba komuɔŋa h̄a-a-h̄ai baa c̄incielbaa.

41 Yesu wuɔ biɛ buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hāi baan daaba-i a ciir u yuŋgu-i dɔrɔ-i-na aa jaal Diilonɔ-i aa bŭlnu-yuɔ hā u hāalābiemba calnu-yuɔ a hā nuɔmba-i. Aa bi calnu titiraamba-i hā-ba hiere.

42 Nuɔŋ baa wuo ye hiere.

43 Baa gbura ni boini-i a dii-ni segeyufienj c̄ncieluo baa a hāi.

44 Nuɔmba maŋ waa, bibɛmba-i yon, ba kā nuɔmba neifienja hāi nuɔsiba ndii temma nuɔ.

Yesu wuɔyaa hŭmma dɔrɔ

(Matie 14.22-33; Nsaa 6.16-21)

45 Ban bi wuyaa niiwuoni-i, Yesu wuɔ guor u *hāalābiemba biɛ beŋo-i ta u yaan-na ta ba kā Betisada yanga aa fuɔ wuɔ t̄iena duɔ ce nuɔmba bɔrɔ kŭŋ ba c̄inniŋ.

46 Nuɔmban juɔ bɔrɔ hiere, wuɔ kā ka nyugŭŋ t̄anun̄gu-na tuɔ c̄ārā Diilonɔ-i.

47-48 Bāan̄gun̄ juɔ suur, Yesu yaa waa yon bomborma-na. A ne da fafalmu taa mu jārā u hāalābiemba-i. Wuɔ fara da ba ce sŭlma-i dii hŭmma holle-na baa beŋo-i. Cuo kaalman̄-caan̄gu-na, wuɔ sire tuɔ wuɔ hŭmma dɔrɔ-i-na u kā ba wulaa. Uŋ kaa hi, wuɔ ce ŋaa u ciɛl-ba duɔ cor.

49 Hāalābienj ba'a ba ne da hai moloŋo-i wuɔyaan̄ hŭmma dɔrɔ-i-na daayo-i! Baa don̄ ta ba kaas̄iŋ wuɔ s̄i isuɔtien̄o.

50 Ban daa-yo, ba huleiŋa caaraa. Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmɛi!»

51 Aa kā ka bel beŋo-i suur. Fafal muɔ bi p̄an̄ yiɛra. Hāalābienj baa kar da hāmmu!

52 Niiwuoniŋ-kŭŋgu maŋ fiɛ ce cor, ba saa suɔ ku yaan̄ga-i. Nelma famma yaraa-ba suɔma.

Yesu siire jaamba Genesarɛti-i-na

(Matie 14.34-36)

53 Fafalmun̄ yiɛraaya, Yesubaa-ba perienj karnu kā Genesarɛti.

54 Ban hii bi huɔl, nuɔmba p̄an̄ suɔ Yesu-i

55 aa gbagbarra t̄nu ba-naa terni-na hiere. Da ba nu wuɔ u dii kusuɔŋ-nu, ba biɛ ba jaamba-i ba niigallanni-na gbar kā u wulaa.

56 Yesu waa duɔ cor terien̄gu terien̄gu, nuɔmba biɛ ba jaamba-i ka j̄ina ponsanatigerre-na aa c̄ārā-yuɔ wuɔ u yan̄ ba yiɛya-yuɔ; da ku fiɛ'a u jon̄goruo t̄un̄gu, ku ka saanu. Ninsie ninsie, ku waa jein̄o maŋ duɔ yiɛya-yuɔ fafalmu p̄an̄ da-yuɔ.

7

B̄incuɔŋ-hŭmelle saa saaya di gbuonu Diilon̄-hŭmelle-i

(Matie 15.1-9)

1 Yiin̄gu nan̄gu-na, *Faris̄iebaa-ba-i baa *an̄jinamma pigāataamba maŋ naa hilaa *Yerusalɛmu-i-na jo, baa kŭɔlāa ba-naa kā Yesu wulaa.

2 Ba'a ba ne da Yesu *hāalābiemba namba wuo niiwuoni-i a ne da ba saa saara ba nammu-i a saanu baa *Yuifu ba b̄incuɔŋ-hŭmelle-i.

3 A ne da Faris̄iebaa-ba-i baa Yuifubaa-ba-i hiere ba sa puona baa ba b̄incuɔŋ-maama-i: Ba sa siɛ wuo niiwuoni-i ni ba saa saara ba nammu-i.

4 Aa da ba hel san̄ga-na kŭŋ, ba cɛ hŭmma'i iḡɛna aa suɔ wuo niiwuoni-i. Ba b̄incuɔŋ-maama'i saa waa mafamma-i yon: Hŭŋkaacimmun̄-saarma waa ma den̄, bŭnammun̄-saarma waa, bitonniŋ-saarma bi waa.

5 Ban daa ba wuo niiwuoni-i dumaan̄o-na, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ hāalābiemba sa wuɔ b̄incuɔŋ-hŭmelle-i? Ku ciɛ niɛ ba saa saara ba nammu-i aa ta ba wuo niiwuoni-i?»

6 Yesu wuɔ cira: «Huhurmantaan̄ namaa temma-i daana-i, *Isayin̄ fii-na baa kuman̄, na yuu-ku. Isayi waan̄-ma wuɔ: <Diilon̄o ciɛra wuɔ: «Nel daade taamba kāŋ-mi ba nun̄-nu yon.

Mi maama si dii ba h̄ammu-na.

7 Baŋ pigāaŋ nuɔmba-i hūmelle maŋ, bafamba diele.

*A ce dumaajo-na yunɔu si dii ba Diilojaale-na.»**

⁸ Yesu wuɔ cira: «Na birii yaŋ Diilonɔ uŋ waanɔ mamanan aa vaa na fɛrɛ baa na bɛncuɔŋ-maama ta na ce.

⁹ Maa namaa cā! Na yagaraa Diilonɔ nuŋgu-i aa bir bel na bɛncuɔŋ-maama yaa nammu hāi.

¹⁰ Ma sɪ *Moisi waanɔ-ma wuɔ na ta na dii na bɛncuɔmba nunni-i kɛ? Aa tiraa cira umanɔ duɔ waŋ āndaparaanɔu hā u to, sisɔ u nyu, kutienɔ saaya baa komma.

¹¹ Nɔga namaa birii cira wuɔ umanɔ duɔ waŋ baa u bɛncuɔŋ-i wuɔ: «Minɔ ŋa naa da kumanɔ da mi kāyā-niɛ ku ciɛ «kɔrbā»; ku yunɔu yaa wuɔ mi pāa-ku hā Diilonɔ.» Wuɔ kɛrɛ umanɔ duɔ ce mafamma-i aa u saa ji fiɛ da bɛŋkūŋgu hā u bɛncuɔŋ-i weima sɪ.

¹² Terienɔu fanɔgu-na, na ce nuɔmba ta ba yaŋ ba bɛncuɔmba-i ba sa kāyā-bɛi.

¹³ Na birii biɛ na bɛncuɔŋ-maama yaa-i a dii-ma Diilonɔ-nelma fuonɔgu-na ta na hāalā na-naa baa-ma. Na ciɛ ma temma bɔi cor tɪ a ne da ma saa fa.»

Kumanɔ gbāa guɔla nɛliɛŋ nuɔŋo-i
(Matie 15.10-20)

¹⁴ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ tiraa bɪ nuɔmba-i ji tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Karaanɔ na tūnni-i fafamma na nu mi nelma-i.

¹⁵ Kumanɔ suuriinɔ nɛliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na, ku siɛ gbāa guɔla-niɛ Diilonɔ-hūmelle-na; kumanɔ hilaanɔ, ku yaa gbāa guɔla-niɛ. [

¹⁶ Umanɔ duɔ u ka nu, u nu!]

¹⁷ Uŋ juɔ hel nuɔmba hɔlma-na kūŋ ciinɔgu-na, u *hāalābiemba cira u firnu nel daama-i pigāanɔ-ba.

¹⁸ Wuɔ cira: «Bisālmaba'i namaanɔ-o-i wei? Namaa saa suɔ wuɔ kumanɔ suuriinɔ nɛliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na ku siɛ gbāa guɔla-niɛ wei?

¹⁹ Kumanɔ suuriinɔ ŋ nuŋgu-na ku sa kā ŋ huɔŋ-na, ku kā ŋ kusūŋ-nu ka ce binienɔa a hel.» Terienɔu fanɔgu-na, Yesu taara duɔ pigāanɔ wuɔ niwuoni-i hiere ni gbāa wuɔ.

²⁰ Aa naa tiraa cira: «Mamanɔ dii nɛliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋga-na, ma yaa gbāa guɔla-niɛ Diilonɔ-hūmelle-na.

²¹ Anjogɔbabalamma hel nɛliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋga'i nuɔ-i: Nɔ huɔŋga'i diyaanɔ-ninɔ bɛŋwosinni-na, cuosinni-na, nelkolle-na,

²² *fuocesinni-na, cāncaaya-i-na, hɔdorre-na, nuɔŋ-tāalma-na, kakarkuonɔ-na, nene-munɔgu-na, yebiɛnande-na, bombolma-na, ānyagarma-na.

²³ Nelbabalanɔ daama-i hiere ma hel nɛliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋga'i nuɔ-i. Ma yaa guɔlaayanɔ-niɛ Diilonɔ-hūmelle-na.»

Nieryienɔ nanɔ haa u nanɔga Yesu-i-na
(Matie 15.21-28)

²⁴ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ji ta halanɔ terienɔgu-na a kā Tiir. Uŋ kāa, wuɔ suur dūŋgu nanɔgu-na duɔ fuo nuɔmba baa da-yo. Nɔga u saa gbāa.

²⁵ Cienɔ nanɔ wuɔ nuɔ u maama nelle fande-na, a ne da *jina waa u bilonɔ-na. Yesu bi himma-i, cienɔ daa wuɔ jo ji dūuna u yaanɔga-na

²⁶ a cārā-yuɔ wuɔ u donya jina daayo-i u bilonɔ-na. Cienɔ daa u waa *nieryienɔ. U taa u hel Fenisi maŋ dii Siiri mara-i-na.

²⁷ Yesu wuɔ cira: «Da ŋ biɛ bisālmaba niwuoni-i hā juoraamba baa-ni ku saa fa. Yaŋ da ba wuo ye, ŋ suɔ ŋ biɛ boini-i ŋ hā juoraamba-i.»

²⁸ Cienɔ wuɔ cira: «Itie, ma sɪ bisālmabanɔ wuo aa jubienɔa maŋ ta a diire hɛma-na, juoraamba biɛra-yɛi ba wuo kɛ?»

²⁹ Uŋ waanɔ mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Niŋ suyaa mafamma-i waŋ-ma, bir ŋ kūŋ, jina taa halanɔ ŋ bilonɔ-na.»

* 7:7 Isayi (Ésaie) 29.13

³⁰ Ciɛŋo birii ku yaa nuɔ-i kũŋ, kã ka da bilonjo gaala u muŋgallammu-na: Jina taa.

Yesu ciɛ bobo nanjo tuɔ piiye

³¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ sire Tiir-na a hel Sidõ aa bir hiire kã ka karnu Dekapol nilɛiŋa-i kã ka hel Galile dalanɔa-na.

³² Baa jo baa bobo nanjo-i a ji cãrã-yuɔ wuɔ u haa u nanɔa-i yuɔ a firnu u jumelle-i aa puur u tũnni-i.

³³ Yesu wuɔ bel-o hel baa-yo nuɔmba-na. Baŋ hilaa, wuɔ dii u nienja-i naacoljo tũnni-na aa ce u taalunɔŋu-i hure u jumelle-na.

³⁴ Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ ciir u yunɔŋu-i aa fiisa da fũɔ aa cira: «Efata!» Ku yunɔŋu yaa wuɔ: Puur!

³⁵ Terduonɔŋu fanɔŋu-na, naacoljo tũŋ niɛ pãŋ puur aa u jumel diɛ bi pãŋ firnu u tuɔ piiye da welewele ŋaa u'i sɪ.

³⁶⁻³⁷ Kuɔ fũnuŋ cu nuɔmba hõmmu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacoljo daa u maacemma faa cor! U puur tugbentaamba tũnni-i aa tuɔ ce bobobaa-ba ta ba gbã ba piiye.» Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ ba baa yan ma hel. Duɔ wan mafamma-i, ku ce ŋaa u kaa namma dii dãamu-na.

8

*Nuɔmba neifienja hã wuyaa buruo niehã yar-ba
(Matie 15.32-39)*

¹ Yibienja fanja-na, nuɔmba tiraa kũɔl ba-naa ka tigiin Yesu caanɔŋu-na. A ne da niiwuoni saa waa baa-ba. Yesu wuɔ bi u *hãalãbiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ:

² «Nuon daaba hujarre gbu di ko-mi; ba yinni siei yaa de-i baa-mi ba saa da binjkunɔŋu wuɔ.

³ Banamba hilaa termaan-nu jo, da mi yan ba bir baa nyulmu-i ku kaa nuɔl-ba hũmelle-na.»

⁴ U hãalãbiemba cira: «Itie, i ka da niiwuoni-i hie hien daaku-na diɛ ji hã nelpũŋ daaku temma da ku wuo ye?»

⁵ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u niɛ dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehã.»

⁶ Yesu wuɔ ce nuɔmba tiena hienma-na aa naa bie buruo niehã daayo-i a jaal Diilonjo-i aa bũlnu-yuɔ hã u hãalãbiemba-i wuɔ ba calnu-yuɔ hã-ba. U hãalãbiemba hũu-yo bi calnu-yuɔ.

⁷ Tetebiemba namba bi waa, wuɔ tiraa bie bafamba-i a jaal Diilonjo-i aa hã u hãalãbiemba-i baa-ba wuɔ ba calnu-bei hã nuɔmba-i.

⁸ Nuɔmba man waa hiere, baa wuo ye. Baa gbura ni boini-i dii-ni segeyufien niehã.

⁹ A ne da nuɔmba man waa, ba gbãa yu nuɔmba neifienja hã temma.

Baŋ juɔ wuo ti, Yesu wuɔ hã-ba hũmelle-i wuɔ ba kũŋ ba cinnin

¹⁰ aa fuɔ baa u hãalãbiemba-i baa bie beŋo-i ta ba kã Dalmanuta.

*Nuɔmba ciɛra Yesu ce himma ba ne
(Matie 16.1-12)*

¹¹ Yesubaa-baŋ kãa Dalmanuta-i-na, *Farisiebãa-ba namba jo ji ta ba fanu ba-naa baa-yo. Baa ji cira wuɔ da kuɔ Diilonjo'i puɔraa-yo, u ce himma ba ne. Ba taa ba wan mafamma-i wuɔ sɪ ba ka gbãa cure-yuɔ.

¹² Yesu wuɔ fiisa da fũɔ aa naa cira: «Bige-i ciɛ fiɛfiɛ ku nuon namaanjo-i na'a mi ce himma pigãan-na ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonjo'i puɔraa-mi? Mi wan ninsonjo-i baa-na, binjkunɔŋu sa ce dii pigãan-na!»

¹³ Aa naa pãŋ ta baa u *hãalãbiemba-i ka suur beŋo-na ta ba karnu ba kã dalanɔa yiɛŋɔŋu nanɔŋu-na.

¹⁴ A ne da ma saa naa tɛnu u hãalãbiemba bie *buruo. Buruo diei waa baa-ba yon beŋo huonɔŋu-na.

15 Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Jande, bilaŋ na fɛɛ Farisiɛ ba siini-na baa *Erɔdi bi niini-na.»

16 Hāalābiemba doŋ ta ba piiye ba-naa nuɔ wuɔ: «Na saa da, in'a i saa biɛ niiwuoni ku'i ciɛ u tuɔ piiye dɛ-i-na.»

17 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ na ta na piiye wuɔ mi daa na saa biɛ niiwuoni ku'i ciɛ mi ta mi piiye dɛ-i-na? Ku ce ŋaa a ji hi baa nyunɔ, miŋ waŋ nelma maŋ na saa hi ta na da ma terienɔgu-i wei?»

18 Na sa da baa na yufienɔ-i wei? Aa na sa nu baa na tūnni-i wei? Ma karaanu-nei wei?

19 Miŋ bŭlāanu buruo u ndii-i a hā nuɔmba neifienɔ hāi nuɔsiba ndii-i, na biɛraaya boini-i segeyufienɔ niɛ ta?» Baa cira: «Segeyufienɔ cinciɛluo a hāi.»

20 Wuɔ cira: «Aa miŋ bŭlāanu buruo niehāi a hā nuɔmba neifienɔ hāi ba wuɔ, segeyufienɔ niɛ juɔ tɛ?»

Baa cira: «Segeyufienɔ niehāi juɔ tɛ.»

21 Yesu wuɔ cira: «Ji hi baa nyunɔ na saa hi suɔ ku yaanɔga-i yogo wei?»

Yesu puurii yironɔ naŋo yufienɔ-i

22 Yesubaa-baŋ kaa hi Betisada-i, baa jo baa yironɔ naŋo ji hā-yo wuɔ u ce jande aa u haa u naŋa-i yuɔ a puur u yufienɔ-i.

23 Yesu wuɔ bel yironɔ daa u naŋ-na ba hel nellen-huɔŋga-na a kā ba deŋ. Baŋ kaa hi, wuɔ ce taalunɔgu a hure naacolɔ yufienɔ-na aa ce u nammu-i cuye-yɛi ku ce cellɛ aa suɔ halaŋ-mu. Uŋ halaŋ-mu, wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ da wei?»

24 Naacolɔ wuɔ ne aa naa cira: «Mi da nuɔmba-i ŋga mi sa da-ba dɛi; mi da-ba ŋaa tibinni aa ta ni wuɔ.»

25 Yesu wuɔ tiraa bir cu u nammu-i naacolɔ yufienɔ-na. Uŋ juɔ halaŋ-mu kufanɔgu-i, naacolɔ wuɔ pāŋ tuɔ da fafamma.

26 U yufienɔ aŋ puurii, Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Ta ŋ kŭŋ cŭiŋ-nu, baa tiraa ŋ suur nellen-huɔŋga-na.»

Yesu sŭnni yaa hani-i?

(Matie 16.13-20; Like 9.18-21)

27 Ku huɔŋgu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba ji ta ba kā nileiŋa maŋ dii Sesare maŋ Filipu wuɔŋo-i u kɔtɔnni-na. Baŋ kāŋ hŭmelle-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nuɔmba ciɛra hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

28 U hāalābiemba cira: «Banamba ciɛra wuɔ nuɔnei *Nsāa-Batise-i, bananɔ ba'a nuɔnei *Eli-i, bananɔ ba'a *Diilopɔpuɔrbiloŋo naŋo-i nuɔŋo-i.»

29 Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

Pier wuɔ cira: «Diilonɔ uŋ pāa nunɔgu-i aa saanɔ *Konkortienɔ maŋ, u yaa nuɔŋo-i.»

30 Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yanɔ ma hel molo nu-ma.

Yesu kaal u muliɛma-i

(Matie 16.21-28; Like 9.22-27)

31 A doŋ huɔŋgu fanɔgu-na, Yesu wuɔ doŋ tuɔ piiye u pigāanɔ u *hāalābiemba-i wuɔ *Moloŋ-Bienɔ ka muliɛŋ da dɛi! Nelle bŭncuɔmba-i, baa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, a naara *āŋŋinamma pigāataamba ka cŭina-yuɔ aa ko-yo. Ŋga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi hŭɛma-na, sieliŋ-yiinɔgu-i u ka sire hel jo.

32 Yesu wuɔ waanɔ nel daama-i kaala-mɛi baa-ba. Pier wuɔ bŭi-yo ba kā ba deŋ ka tuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta ŋ piiye dumaa, ku saa fa.»

33 Yesu wuɔ miel ne u hāalābiemba-i aa naa gbɛ Pier wuɔ: «*Sitāni, kā ŋ halaŋ mi caanɔ-nu! Ŋ kusŭŋ-maama-i Diilonɔ-maama sŭ, nelbilienɔ-maama.»

34 Ku huɔŋgu-na, wuɔ bŭi nuɔmba-i baa u hāalābiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Nuɔni maŋ da ŋ ta ŋ taara ŋ nyaanu-miɛ, ŋ saaya ŋ cŭina ŋ fɛɛ, aa ŋ saaya ŋ siɛ muliɛma-i baa kuliŋgu-i.

³⁵ Umanj duɔ tuɔ kaal baa u yunɔu yon, u ka kɔsuɔn u fɛɛ, nga umanj duɔ tuɔ kɔsuɔn u fɛɛ mɛi maama-na baa *Neldɔɔlma maama-na, kutienɔ ka da cicɛlma manj siɛ ji tɛ dede.

³⁶ Nɛliɛn nuɔ, da n da n yufien-niini-i hiere miwaanɔ-na aa ka caa, yun haku-i dii-kuɔ?

³⁷ Nɛliɛn nuɔ, n gbãa sãa n yunɔu-i baa bige-i Diilonɔ wulaa?

³⁸ Na saa da, fiɛfiɛ ku nuɔmba saa fa, ba jɛnaamba sa ku. Umanj duɔ tuɔ ce senserre bɛi u sa taara ba suɔ wuɔ mɛi wuonɔ, u sa bi taara u wan mi maama-i baa-ba, Molon-Bienɔ duɔ ji jo baa u To fɔngũ-i baa *dɔrɔpɔrɔbiemba-i, u ka bi ce senserre baa kutienɔ maama-i.»

9

¹ Aa naa cira: «Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba ka da *Diilon-bãangu-i aa suɔ da ba ku. Diilonɔ ka ce u bãangu-i baa fɔngũ.»

Yesu birii u denj birma

(Matie 17.1-13; Like 9.28-36)

² Yesun waan mafamma-i, yinni niediei temma cor, wuɔ ce fuɔ baa Piɛr, baa Sake a naara Nsãa ba kã ba denj ka nyugũn tãnujaataama nanɔ-na. Ba'a ba ne da Yesu birii u denj birma.

³ U jonɔgorbaa-ba birii baapiɛlmba ta ba caa da kpoikpoi; halle molo siɛ gbãa ce bɔnkũngu pusũn dumaanɔ-na.

⁴ *Hãalãbien ba'a ba tiraa ne, a da *Eli baa *Moisi ba caraaya-bɛi ta ba piiye baa Yesu-i.

⁵ Piɛr wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, i jomma faa bande-i-na dɛ! N sa yan i ce gbuganni siei wei? Ku diei nanj kũngu, ku diei Moisi kũngu, aa ku diei kũngu nanɔu-i Eli kũngu.»

⁶ Korma'i naa bilaa Piɛrbaa-ba-i a ce u tuɔ piiye dumaa u yun-nu u sa suɔ un wan manj.

⁷ Duherru nandu jo ji cɔnnu-bɛi. Baa nu molo piiye du huɔnga-na wuɔ: «Mi Bienɔ yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ, taa na nu u nunɔu-i.»

⁸ Hãalãbiemba wuɔra ne terni-na hiere ba saa da molonɔ baa Yesu-i.

⁹ Ban juɔ ta ba hiere tãnunɔu-na, Yesu wuɔ wan-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ *Molon-Bien duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa wan nel daama-i baa molonɔ!

¹⁰ Hãalãbiemba siɛ aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «A sire hel kuomba hɔlma-na, ku yunɔu yaa wuɔ niɛ?»

¹¹ Ban kaa hi yaanga-i, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Ma sɛ *ãnjɔnamma pigãataamba ciɛra wuɔ Eli saaya u bir jo igɛna aa Diilon un pãa nunɔu-i wuɔ u ka saan *Konkortienɔ manj u suɔ jo kɛ?»*

¹² Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima; Eli saaya u jo igɛna ji migãan weiima-i hiere. Nga bige-i ciɛ Diilon-nelma cira wuɔ: «Molon-Bienɔ ka mulɛn da dɛi aa ba siɛ ta ba kãn-yo?»

¹³ Mi tũnu-nɛi: Eli juɔ tɛ. Un juɔ, nuɔmba ciɛ ba bãangu-i yuɔ. Diilon-nelmanj waan-ma dumaa, ba bi ciɛ-ma dumɛi.»

Yesu duɔnya jɔna naacombilonɔ nanɔ-na

(Matie 17.14-21; Like 9.37-43)

¹⁴ Yesubaa-ban hiiriye ka hi u *hãalãbiemba namba terienɔu-i, baa da nuɔmba juɔ ji yu ba caangu-na, aa da *ãnjɔnamma pigãataamba namba juɔ ba ji ta ba fanu ba-naa baa-ba.

¹⁵ Nuɔmba juɔ'a ba ne da Yesu jo, kuɔ ce-ba gberɛ, baa gbar jãrã-yuɔ ka ta ba jaal-o.

¹⁶ Yesun juɔ ji hi, wuɔ yuu u hãalãbiemba-i wuɔ: «Na fanu na-naa baa-ba nel hama-i nuɔ-i?»

¹⁷ Naacolɔ nanɔ tɛ dii nuɔmba-na aa cira: «Hãalãtie, *jɔna nanɔ dii mi bienɔ yunɔu-na a ce-yo bobo. Mi juɔ baa u yaa-i n wulaa.

* 9:11 Malaki (Malachie) 3.23

18 Duɔ sire-yuɔ terienɔu terienɔu, u mal-o. Duɔ mal-o, sãmpugaaru ta du hel u nuɔngu-na, aa ŋ da u wuo u nyieni-i aa kuola da girri. Mi waan baa ŋ hãalãbiemba-i miɛ ba donya-yuɔ, ba saa gbãa.»

19 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fiefie ku nuɔŋ namaaŋo-i, na sa hũu nelien maama. Na daa niɛ sɪ mi ka tɛna baa-na gbula wei? Namaa ji hũu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juɔŋ baa naacombilonɔ-i.»

20 Baa ta ta ba kã baa-yo da ba ka hã-yo. Jinaŋ kaa cira u ne da Yesu-i, wuɔ pãŋ bel naacombilonɔ-i gbuu sagalla-yuɔ. Naacombilonɔ wuɔ hel cii tuɔ bũmallã aa sãmpugaaru ta du hel u nuɔngu-na.

21 Yesu wuɔ yuu tuonɔ-i wuɔ: «Jina daayo dii-yuɔ ku bãanɔu cuɔ wei?»

Tuonɔ wuɔ cira: «Uu dii-yuɔ dii u bisãnsinɔŋ.

22 Duɔ ce u ce u suur dãamu-na sisɔ hũmma-na duɔ ko-yo hã-mi. Da ŋ'a ŋ ka gbãa, jande ne Diilonɔ-i aa ŋ kãyã-yiɛ.»

23 Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ŋ'a da miɛ mi ka gbãa? Umanɔ duɔ haa u nanɔa-i Diilonɔ-na, weiima-i hiere ma gbãa ce hã kutienɔ-i.»

24 Yesuŋ waan mafamma-i, naacombilonɔ to wuɔ pãŋ cira: «Mi haa mi nanɔa-i Diilonɔ-na ŋga kãyã-miɛ ni mei sɪ kuu dii kpelle.»

25 Baŋ tiyãa kufanɔu-na, nuɔŋ baa ta ba jo ba naara. Yesuŋ daa ba kũlãa ba-naa ta ba jo dumaanɔ-na, wuɔ cira: «Jina nuɔ, ma'a ŋ'a ŋ gbãŋ ce nuɔmba-i bobobaa baa tugbentaamba? Cor ŋ hel naacombilonɔ-na, mi sa taara mi tiraa da-ni yuɔ gbula.»

26 Jina wuɔ kaasɔŋ da gbagaga aa naa gbuu sagalla naacombilonɔ-i aa suɔ hel-yuɔ. Naacombilonɔ wuɔ galla ŋaa u kuu. Nuɔmba man waa hiere baa da niɛ sɪ u kuu.

27 Yesu wuɔ bel u nan-na sire-yuɔ u yiera u gbeinɔŋ.

28 Yesuŋ juɔ kũŋ baa u hãalãbiemba-i ba ka waa ba kula-i, baa yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, bige-i cie miɛ i saa gbãa donya jina daayo-i?»

29 Yesu wuɔ cira: «Jina daayo temma-i Diilocãrãlle'i gbãa donya-yuɔ yon.»

Yesu tirii u kuliŋgu maama-i

(Matie 17.22-23; Like 9.43-45)

30-31 Ku huonɔu-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba sire terienɔu-na a suur *Galile huonɔu-na ta ba karnu ba kã. Yesu taa u piiye Diilon-nelma-i u pigãan u hãalãbiemba-i a ce dumaanɔ-na u saa tuɔ taara molo suɔ ba saanɔu. U taa u piiye baa-ba wuɔ: «Ba ka bel *Molon-Bienɔ-i hã nelbiliemba-i baa-yo ba ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hãi yon hiɛma-na, sielin-yiinɔu-i u ka sire hel jo.»

32 Hãalãbiemba saa suɔ u nelma yaanɔa-i; ŋga ba siɛ bi siɛ yuu-yo.

Hai molonɔ-i nelbuɔ-i hãalãbiemba-na?

(Matie 18.1-5; Like 9.46-48)

33 Yesubaa-baŋ kaa hi Kafarnamu-i a suur ba dũngu-na, Yesu wuɔ yuu u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Inɔ jon hũmelle-na, na taa na fanu na-naa nel hama-i nuɔ-i?»

34 A ne da hũmelle-na, ba taa ba fanu ba-naa da ba suɔ uman nelbuɔ-i ba hɔlma-na. Yesuŋ yuu-ba dumaanɔ-na, ba fiinanɔ ba saa wan weiima.

35 Yesu wuɔ bir tɛna aa bi-ba cinciɛluo ba hã-i-na hiere a tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Na hɔlma-na uman duɔ tuɔ taara u waa na yaanɔa-na, kutienɔ saaya u jina u fɛɛ na hieronɔ huon-nu aa tiraa ce u fɛɛ na maacombilonɔ.»

36 Un waan mafamma-i, wuɔ bel bisãmbilonɔ nanɔ-i jo baa-yo ba hɔlma-na. Un juɔ baa-yo, wuɔ tũu-yo aa cira:

37 «Uman duɔ bel bisãmbilonɔ daayo temma-i fafamma mei maama-na, kuu dii ŋaa u bilaa mei fɛɛ yaa-i, aa uman duɔ bel muonɔ-i fafamma, kuu dii ŋaa kutienɔ bilaa uman puɔraa-mi.»

Uman duo saa bigaan-ye, uu dii baa-ye
(Like 9.49-50)

³⁸ Ku huonngu-na, Nsaa wuo cira: «Haalatie, i daa naacolho nano gbuuse-nie aa tuo donya *jinabaa-ba-i, mie ne da u sa nyaanu-nie baa mienjo-i i ce u yan.»

³⁹ Yesu wuo cira: «Baa na cie-yo. Na saa da, molo sie gbãa gbuuse-mie a ce gberε-weima aa tiraa bir bi mi yebabalande-i terduonngu fangu-na.

⁴⁰ Uman duo saa bigaan-ye, uu dii baa-ye.

⁴¹ Aa uman duo ne muonjo-i aa ha-na humma-i na nyon wuo *Kirsaa baan namaa, da ku fie waa ciyufelle yon, coima saa fa, kutienjo sie naa u daluo-i Diilonjo wulaa.»

Kunanngu boyaa kuan-na
(Matie 18.6-9; Like 17.1-2)

⁴² «Bisalmba man huyaa mei maama-i, uman duo guol unan gbeini bei Diilon-humelle-na, sulma haraa kutienjo-na. Kuman ka haa-yuo, ku baa naa to namelle u nuonngu-na aa se-yo dii-yo nuoraan-nu, kuu naa ce bɔlbɔl yuo.

⁴³ Da η da η nanja dii-ni kuubabalaangu cemma-na, kar-ka η nanna. Da η suur Diilon-nelle-na baa nanja diei, ku boyaa ba da ba ka caa-ni baa η nammu-i mu hai-i-na. [

⁴⁴ Jamba man wuyaang nuamba-i terienngu-na ba sa ku, aa ku daamu sa din.]

⁴⁵ Da η da η gboluonngu dii-ni kuubabalaangu cemma-na, kar-ku η nanna. Da η suur Diilon-nelle-na baa gboluonngu diei, ku boyaa ba da ba ka caa-ni baa η gbeini-i ni hai-i-na. [

⁴⁶ Jamba man wuyaang nuamba-i terienngu-na ba sa ku, aa ku daamu sa din.]

⁴⁷ Da η da η yufelle dii-ni kuubabalaangu cemma-na, hiel-de η nanna. Da η suur *Diilon-nelle-na baa yufelle diei, ku boyaa ba da ba ka caa-ni baa η yufienja-i a hai-i-na.

⁴⁸ Jamba man wuyaang nuamba-i terienngu-na ba sa ku, aa ku daamu sa din.

⁴⁹ «Na saa da, daamu ka dii damma yie hiere.

⁵⁰ «Damma-i binjufafaangu; nga da ma ji saara, namaa gbãa ce-ma nie ma tiraa ce kpennε? Diyaan damma na feren nu aa na bel na-naa fafamma.»

10

Ansorre boromman-kungu-i
(Matie 19.1-12; Like 16.18)

¹ Ku huonngu-na, Yesubaa-ba sire terienngu-na a ka *Yude, ka ka waa dii *Yurdε bom-borma namma-na. Nuamba tiraa kuol ba-naa ka u wulaa. Wuo don tuo piye Diilon-nelma-i u pigaan-ba naa un cemmaan dumaa koko.

² *Farisiebaa-ba namba ta ba taara ba cure-yuo baa nelma-i, baa pie a yuu-yo wuo: «A saa baa mie Diilon-humelle-i, nelien nu η gbãa nanna η cienjo-i wei?»

³ Yesu wuo bir yuu-ba wuo: «*Moisi ha-na hama-i wuo na ta na ce?»

⁴ Baa cira: «Moisi ha-ye humelle-i wuo i gbãa tie nanna i caamba-i; nga da η'a η nanna-yuo η nyegɛn sebe η ha-yo igɛna uman pigaan wuo na ansorre buora.»

⁵ Yesu wuo cira: «Moisi daa na tunni sa nu ku'i cie u nyegɛn mafamma-i ha-na.

⁶ Da ma'i si Diilon un'a u jina miwaanjo-i u maa bienjo baa cienjo.

⁷ A ce dumaanjo-na, bibienjo ka yan u bincuamba-i aa waa baa u cienjo

⁸ ba gbonu ce kuuduonngu.* Da ba waa dumaanjo-na, ba sa tiraa kan-ba nuamba hai, ba kan-ba naa nelduonjo.

⁹ Terienngu fangu-na, Diilon duo gbonu kuman, nelbilo saa saaya u borε-kuo.»

¹⁰ Ban juo kun cinngu-na, u *haalabiemba tiraa sire nel daama-i ta ba yuu-yo.

¹¹ Yesu wuo cira: «Uman duo nanna u cienjo-i aa ja unanjo, kutienjo cie *fuocesinni, u calaa cedielanjo-i.

* 10:8 Miwaanjo jnamman-sebe (Genese) 2.24

12 Cieŋo maŋ duɔ bi hel u bɔlɔ wulaa aa kã ka soŋ yaŋga naŋga, cieŋo faŋo cie fuocesinni'i dumaŋo-na.»

*Yesu cãarã Diiloŋo-i hã bisãmbiamba namba
(Matie 19.13-15; Like 18.15-17)*

13 Ku huonŋu-na, baa jo baa bisãmbiamba namba-i Yesu wulaa wuɔ u ji haa u nammu-i bei a cãrã Diiloŋo-i hã-ba. U *hãalãbiemba sire ta ba nuola bamaŋ juɔ baa-ba.

14 Ku saa dɔlnu Yesu-i, wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaŋ bisãlmba ta ba jo mi wulaa, baa na cie-ba. Bamaŋ dii bafamba temma-i, *Diiloŋ-nelle dii bafamba diele-i.

15 Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Uman duɔ u saa sie *Diiloŋ-nellentesinni-i ŋaa bisãlãaŋo, kutieŋo sie gbãa suur *Diiloŋ-nelle-na.»

16 Ku huonŋu-na, wuɔ tũu bisãlŋ daaba-i aa haa u nammu-i bei aa cãrã Diiloŋo-i hã-ba.

*Weinŋo naŋ maama
(Matie 19.16-30; Like 18.18-30)*

17 Ku huonŋu-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba sire biɛ hũmelle-i ta ba kã. Naacolŋo naŋo gbar jo ji dũuna Yesu yaŋga-na aa cira: «Hãalãtiefefei, mi saaya mi ce bige-i da mi gbãa da cicɛlma maŋ sa t̄ieŋ dede-i?»

18 Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ŋ ta ŋ bi-mi nelfefeiŋ muɔ? Da ma hel Diiloŋo-na, nelfefeiŋo dii wei?»

19 Diiloŋ uŋ'a i tie wuɔ hũmieŋa maŋ, ma s̄i ŋ suɔ-ya ke? *«Baa ko nelieŋo, baa ce *fuocesinni-i, baa cuo, baa kar coima ŋ haa moloŋ-na, baa du moloŋo, ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nunŋu-i.»*†

20 Naacolŋ wuɔ cira: «Hãalãtie, mi duɔŋ dii mi bisãnsinniŋ ta mi ce mafamma-i hiere.»

21 Uŋ piiye dumaŋo-na, u maama gbuu pãŋ dɔlnu Yesu-i; wuɔ ne-yo aa naa cira: «Ma t̄iyãa ma diei: Kã ŋ ka suor ŋ nagãŋ-niimi-i hiere aa ŋ cal gbeiŋa faŋa-i ŋ hã sũntaamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weinŋ nuɔ dɔrɔ-i-na. Da ŋ ce mafamma-i, ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanu-miɛ.»

22 Naacolŋ daayo naa silaa waa weinŋo cor. Yesuŋ juɔ waŋ mafamma-i, wuɔ pãŋ vãa u yaŋga-i aa ta.

23 Uŋ taa, Yesu wuɔ wuɔra ne u hãalãbiemba-i aa cira: «Kumaŋ ka ce weinŋo duɔ gbãa suur *Diiloŋ-nelle-na kuu dii kpelle.»

24 Nel daama cu u hãalãbiemba hɔmmu-i. Yesu wuɔ tiraa tir-ma wuɔ: «Mi jẽnaaŋ namaa, Diiloŋ-nelle suurma dii kpelle dɛ!

25 Na suyaa wuɔ nyɔgɔmɛ duɔ gbãa cor misẽne-fuonŋu-na kuu dii kpelle dɛ! Nŋa weinŋo duɔ gbãa suur Diiloŋ-nelle-na kufanŋu dii kpelle yaŋ.»

26 Nel daama migãaŋ cu u hãalãbiemba hɔmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Dumaŋo-na, hai moloŋo-i ka gbãa kor?»

27 Yesu wuɔ ne-ba aa cira: «Nelbiliemba wulaa ma sie gbãa ce, nŋa weima sa yar Diiloŋo-i.»

28 Piɛr wuɔ cira: «Hãalãtie, aa miɛ maŋ naana i weima-i hiere aa tie nyaanu-niɛ fuɔ?»

29 Yesu wuɔ cira: «Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Uman duɔ ta aa yaŋ u dumelle-i, u hãmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tũɔbaa-ba-i, u nyu-i, u to-i, u bisãlmba-i, sisɔ u sonni-i mei maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na,

30 kutieŋ uŋ ka da nimaŋ hiɛma-na bande-i-na, ni ka maar uŋ taa aa yaŋ nimaŋ sɔmma komuɔŋa ndii. U ka da dumieŋa-i, hãmba-i, mɔlãamba-i, nyunaamba-i, bisãlmba-i, sonni-i, aa bi da muliɛma-i naara. Aa bisĩnuɔ-i-na, u ka da cicɛlma maŋ sa t̄ieŋ dede-i.

31 Na saa da, bamaŋ taa yaŋga fiefie-i-na, ba bɔi ka bir waa huonŋu-na, aa bamaŋ dii huonŋu-na fiefie-i-na, ba bɔi ka ta yaŋga.»

*Mamaŋ dii ta ma cie Yesu-i Yerusalemu-i-na
(Matie 20.17-19; Like 18.31-34)*

† 10:19 Helmaŋ-sebɛ (Exode) 20.12-17

³² Ku huonḡu-na, Yesubaa-ba ji sire ta ba kā *Yerusalemu. Yesu wuḡ ta nuḡmba yaan-na hiere. Ban kān dumaanḡo-na, korma don ta ma da u *hāalābiemba-i baa baman naa cuu ba huonḡ-nu hiere. Yesu wuḡ bī u hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-i ba den ka tuḡ piye baa-ba wuḡ:

³³ «Na daa in kān Yerusalemu-na ke? Die kā, ba ka bel *Molon-Bienḡo-i hā *Diilo-jigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjīnamma pigāataamba-i baa-yo. Da ba hā-ba baa-yo, ba ka cira wuḡ u saaya komma aa bir-o hā *niēraamba-i baa-yo

³⁴ ba nyε-yo sūlma aa tu taalni yuḡ aa muo-yo aa suḡ ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi hīema-na, sielin-yiḡḡu-i u ka sire hel jo.»

*Sebede bεmban muyaa ba natiεḡa Yesu-i-na
(Matie 20.20-28)*

³⁵ Ku huonḡu-na, Sebede bεmba man waa baa Yesu-i, ba taa ba bī unanḡo-i Sake aa bī unanḡo-i Nsāa, baa piε Yesu caan-nu ka cira: «Hāalātie, i juḡ die ji cārā bīnkūḡu nanḡu ḡ wulaa, jande baa yagar.»

³⁶ Yesu wuḡ yuu-ba wuḡ: «Na'a mi ce bige-i hā-na?»

³⁷ Baa cira: «I taara da ḡ ji waa ḡ fōḡḡū-i-na, ḡ yan miεḡo-i, u diei tīena ḡ nadiēyanḡa-na aa u diei bi tīena ḡ nanyuḡyanḡa-na.»

³⁸ Yesu wuḡ cira: «Na saa suḡ nan cārāḡ kumanḡ dε! Yaahuolo man ka haa-miε na ka siε u temma haa-nei wei? Na ka siε muliεḡ mei temma-i wei?»

³⁹ Baa cira: «Ūu, i ka siε.»

Yesu wuḡ cira: «Yaahuolo man ka haa-miε, baa muliεma man ka bi haa-miε, ni ka bi haa-nei ninsoḡo.

⁴⁰ Nḡa mei siε gbāa pā nunḡu wuḡ melḡo'i ka tīena mi nadiēḡa-na aa melḡo'i ka tīena mi nanyuḡḡu-na. Muntīenammu fammunḡ tigiin ta mu cie baman, ba yaa ka da-mu.»

⁴¹ Ba nahāalābien cīncieluo baambaḡ juḡ nu nel daama-i, ba hōmmu pāḡ du baa-ba.

⁴² Yesu wuḡ bī-ba hiere a ji tuḡ piye baa-ba wuḡ: «Na suyaa wuḡ fāamaambaa-ba ce hālmaanḡu baa ba fāamaansīnni-i aa nelbōmbōmbaa-ba ta ba haa fōḡḡū-i nuḡmba-na.

⁴³ Nḡa ku saa saaya ku waa dumaa namaa na wulaa. Umanḡ duḡ tuḡ taara u waa nelbuḡ-i na hōlma-na, kutiēḡo saaya u ce u fεε na maacembilonḡo;

⁴⁴ aa umanḡ duḡ tuḡ taara yaanḡa-i, kutiēḡo saaya u ce u fεε na kōriēḡo.

⁴⁵ Na saa da, *Molon-Bienḡo juḡ kufanḡu jomma yaa-i hīema-na duḡ ji cāa nuḡmba-i aa pā u fεε duḡ sāa ba bōi yunni; u saa jo ba da ba ji cāa-yo.»

*Yesu puurii Bartime yufiεḡa-i
(Matie 20.29-34; Like 18.35-43)*

⁴⁶ Ku huonḡu-na, Yesu wuḡ kā ka hi Yeriko. A ne da nelpūḡu nanḡ temma taa ku nyaanu-yuḡ a naara u *hāalābiemba-i. Ban juḡ ta ba hel Yeriko-i-na da ba ta, yironḡo nanḡo waa tīena hūmelle tūḡḡu-na tuḡ cārā. Ba taa ba bī-yo Bartime aa bī u to-i Time.

⁴⁷ Yironḡ daa unḡ nuḡ nuḡmba piye ba cor, wuḡ yuu. Baa cira wuḡ Nasaretitaanḡ Yesu yaa curaanḡ. Wuḡ pāḡ sire tuḡ fara u bī da gbagaga wuḡ: «Yesu, *Davidi hāayēlḡ nuḡ, jande ce hujarre miε!»

⁴⁸ Unḡ faranḡ u bī dumaanḡo-na, nuḡmba bōi baa yanḡ aa ta ba nuola-yuḡ wuḡ u budii. Wuḡ migāanḡ dii kunanḡu naara wuḡ: «Davidi hāayēlḡ nuḡ, jande ce hujarre miε!»

⁴⁹ Yesu wuḡ yiεra aa naa cira: «Biεḡ u jo.»

Baa cira: «U bī-ni, fē ḡ huḡḡa-i aa ḡ sire ḡ kā.»

⁵⁰ Yironḡ wuḡ pāḡ nanna u jonḡoruo-i aa tie sire ta tuḡ kā.

⁵¹ Unḡ kaa hi, Yesu wuḡ yuu-yo wuḡ: «ḡ taara mi ce bige-i hā-ni?»

Wuḡ cira: «Hāalātie, mi taara ḡ puur mi yufiεḡa-i.»

⁵² Yesu wuḡ cira: «Kā! Niḡ haa ḡ nanḡa-i miε, ḡ kuraa.» Terduḡḡu fanḡu-na, naacolḡo yufiεḡa pāḡ puur. Wuḡ cu Yesu huonḡ-nu ba ta ba kā.

11

*Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na
(Matie 21.1-11; Like 19.28-40; Nsaa 12.12-19)*

¹ Yesubaa-bañ kaa ta ba pie *Yerusalemu-i, a saanu baa nilēiŋa naŋa hōlma-i, dii *Olivi-tibinni-tānuŋgu-na, ba bī dinande-i Betifage aa bī dinande-i Betani. Yesu wuō waŋ baa u *hāalābiemba hāi wuō:

² «Kāaŋ nelle maŋ i yaaŋga-na daade-i, na suurma-i, na ka da ba vaa kakūmbilonŋo naŋo, molo saa nyugūŋ-yuō dede. Na fir-o na jo baa-yo.

³ Umaŋ duō yuu-na, na cira: ‹Itienŋo yaa wuō i ji fir-o ka hā-yo; wuō u ka bir jo baa-yo fiεfiε.›»

⁴ Baa kā ka bi da ba vaa kakūmbilonŋo naŋo-i dumelle nande yaaŋga-na; hūmelle tūŋgu-na. Baa ture ta ba fir-o.

⁵ Nuōmba waa, banamba ta ba piiye baa-ba wuō: «Haba-i daaba-i! Na ce bige-i dumaanŋo-na?»

⁶ Yesuŋ waanŋ mamaŋ baa-ba, baa bi waŋ ma yaa-i baa-ba. Baŋ piiye dumaanŋo-na, baa yaŋ ba ta baa-yo.

⁷ Baŋ kāa baa-yo, baa hiel ba jonŋorbaa-ba-i haa u huonŋgu-na aa Yesu wuō nyugūŋ tīena-yuō.

⁸ Nuōmba fōŋgūō baa hiel ba jonŋorbaa-ba-i fara-bēi hūmelle-na Yesu tuō wuō ba dōrō u kā. Banamba kar fielu ta ba jīna.

⁹ Bamaŋ waa u yaaŋga-na baa u huonŋgu-na hiere baa ta ba piiye da gbagaga wuō: «Diilonŋo temma si dii.

*Itien uŋ saanŋ umaŋ jo, Diilo baa-yo!**

¹⁰ I bīncōiŋo-i *Davidi fōŋgūō temma yaa juōŋ!

Diilo migāaŋ-yo hā-ye.

Dōrwuonŋo temma si dii!»

¹¹ Yesuŋ kaa suur Yerusalemu-i-na, wuō kā *Diilodubuō-i-na ka wuōra ne kumaŋ ciεŋ hiere. Bāaŋgu naa tī tī, wuō ta baa u hāalābienŋ cīncieluo ba hāi baamba-i a kā Betani.

*Yesu ciε yensāaŋgu naŋgu kuol
(Matie 21.18-19)*

¹² Ku cuo kaala-i-na, Yesubaa-ba sire Betani-i-na ta ba kā *Yerusalemu-i-na, a ne da nyulmu waa Yesu-i-na.

¹³ Ba kaa hi hōlma namma-i, wuō da *yensāaŋgu naŋgu fielu gbu caa da fafamma ŋaa ku maanŋ, a ne da ku mammaŋ-huōŋgu'i saa waa huōŋgu faŋgu-na. Yesu wuō haar duō ka ne sī u ka da bienŋa kuō. Uŋ kaa pie, wuō da fiεgbāŋgbāŋlāndu yonŋ du kula.

¹⁴ Wuō gbē yensāaŋgu-i u *hāalābiemba yufelle-na wuō: «Ma bālāa nyunŋo; naŋ cēraa ŋ ji maŋ bienŋa hā molo wuō.»

*Yesu duōnya torgociraamba-i hiel-ba Diilodubuō-i-na
(Matie 21.12-17; Like 19.45-48; Nsaa 2.13-22)*

¹⁵ Yesubaa-bañ kaa hi *Yerusalemu-i, wuō kā *Diilodubuō-i-na ka donya niisuorn-intaamba-i baa niisāanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa kā ka tisiŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sε bamaŋ suoraanŋ nōnsōr ba huriimba-i ba titiēŋa-i nanna,

¹⁶ aa cie-ba wuō molo baa suur baa kuusuorŋgu Diilodubuō dumelle-na.

¹⁷ Uŋ ciε mafamma-i, wuō biε Diilonŋ-nelma-i tuō piiye u pigāaŋ-ba wuō: «Ma nyεgāaŋ Diilonŋ-nelma-na wuō: ‹Ba ka ta ba bī mi dūŋgu-i nilēiŋa-i hiere a Diilojaaldūŋgu.† Ma sīnni niε namaa ce-ku cuo ba terienŋu?›»

* 11:9 Gbeliemaŋ-nalāaŋgu (Psaume) 118.25-26 † 11:17 Isayi (Ésaïe) 56.7

18 Nel daama kā ka hi *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjīnamma pigāataamba-i. Baa pāŋ ta ba taara-yuɔ baa komma. A ne da u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor, a ce dumaanjo-na ba taa ba kālā-yuɔ.

19 Bāanḡuŋ juɔ suur huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu-i baa u *hāalābiɛŋ baa hel nellen-huɔŋga-na.

*A haa ŋ nanḡa-i Diilonjo-na ku fa weima
(Matie 21.20-22)*

20 Ku cuo kaala-i-na, Yesu-i baa u *hāalābiɛmba naar sire biɛ hūmelle-i. Baŋ kaa hi *yensāanḡu terienḡu-i, ba'a ba ne da ku kuolaa baa ku yunḡu-i hiere.

21 Maman ciɛ cor hiere ba kām̄ma-na *Yerusalemu-i-na, maa t̄ɛnu Piɛr. Wuɔ tuɔ piiye baa Yesu-i wuɔ: «Hāalātie, ne, niŋ waasaanḡ yensāanḡu maŋ, ku kuolaa hiere.»

22 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Haan na nanḡa-i Diilonjo-na.

23 Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da na haa na nanḡa-i Diilonjo-na, na gbāa gbɛ t̄anun daaku-i wuɔ: «Juur ŋ halan bande-i-na ŋ ka suur nuoraanḡu-na», aa ma bi ce. Nḡa nan waan maman, da na saa hūu-ma wuɔ ma gbāa ce, ma siɛ bi ce.

24 Ku'i ciɛ mi ta mi piiye baa-na miɛ: Da na ta na cārā kuman Diilonjo wulaa, na saaya na hūu-ma wuɔ na daa ku biŋkūŋgu-i t̄i. Da na hūu-ma, ku yaa Diilonjo ka hā-na baa-ku.

25 Aa da ŋ'a ŋ cārā Diilonjo-i, a ji ne da molo cālāa-ni, ce kutienjo-i jande aa ŋ hiel-ma ŋ huɔŋga-na, ku yaa nuɔ niŋ ciɛ maman, na To maŋ d̄orɔ-i-na u ka bi ce-ni jande aa hiel-ma u huɔŋga-na. [

26 Nḡa da na'a na sa hiel nuɔŋ-maama-i na h̄ommu-na, na To maŋ d̄orɔ-i-na, u siɛ bi hiel namaa maama-i u huɔŋga-na.]»

*Hai hāa Yesu-i hūmelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?
(Matie 21.23-27; Like 20.1-8)*

27 Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, baa kā *Diilodubuɔ-i-na. Yesu wuɔ tuɔ wuɔra u biŋ dumellen-huɔŋga-na. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba-i a naara nelle biŋcuɔmba sire jo u wulaa

28 ji yuu-yo wuɔ: «Niŋ ceŋ maman daama-i, hai moloŋo-i hāa-ni hūmelle-i ŋ ta ŋ ce-ma?»

29 Yesu wuɔ cira: «Mi ka bi yuu-na baa nelma diei, da na siɛ-mi, mi ka pigāan-na uman hāa-mi hūmelle-i.»

30 Aa naa yuu-ba wuɔ: «Hai moloŋo-i naa puɔr Nsāa jo ji tuɔ *batisen nuɔmba-i? Diilonjo'i naa puɔr-o waa nelbiliɛmba'i naa puɔr-o?»

31 Baa doŋ ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Die cira Diilonjo'i puɔraa-yo, u ka cira: «Nan suyaa-ma dumaanjo-na bige-i ciɛ na saa hūu u nelma-i?»

32 I siɛ bi siɛ cira nelbiliɛmba'i puɔraa-yo.» Nuɔmba-i hiere baa suyaa wuɔ Nsāa waa *Diilop̄puɔrbilonjo, da ŋ da ba ciera nelbiliɛmba'i puɔraa-yo, maacemma haraa-bei.

33 Baa naa ba cira: «I saa suɔ moloŋo maŋ naa puɔr-o.»

Yesu wuɔ bi cira: «Muɔ mi siɛ bi pigāan-na uman hāa-mi hūmelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ maman daama-i.»

12

*Suontienjo nanjo baa u maacenciraamba
(Matie 21.33-46; Like 20.9-19)*

1 Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ biɛ gbāneini tuɔ nan baa-ba wuɔ: «Naacoljo nanjo diyaa *ɛresɛ-suonḡu aa kalla-kuɔ. Un kalaaya-kuɔ, u hiŋ fuonḡu ba da ba ta ba kām̄al ɛresɛ-i, aa ce felge ba ta ba nyugūŋ ba niya suonḡu-i. Un ciɛ mafamma-i, u biɛ maacenciraamba jina-kuɔ aa ta kā nelle.

2 «Tibibienja karman juɔ hi, wuɔ puɔr u maacembilonjo nanjo-i maacenciraamba wulaa, wuɔ u ji hūu fuɔ yufelle-i ka hā-yo.

³ Maacembilonɔ ũŋ juɔ, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o ba saa hã-yo biŋkũngu.

⁴ U tiraa puɔr maacembilonɔ nanɔ ba wulaa. Baa muo ufaŋo-i kaasinya-yuɔ aa naa tuora-yuɔ.

⁵ U tiraa puɔr maacembilonɔ nanɔ ba wulaa. Baa ko ufaŋo-i. Ba muyaa ba fõŋgũɔ aa ko ba fõŋgũɔ.

⁶ Maacembiemba ji tĩ suontienɔ wulaa aa ku tɛ u bɛduɔla yaa-i. U cira: «Fiɛfiɛ fuɔ, mi ka puɔr mi bɛduɔla yaa ba wulaa. Fuɔ duɔ kã, ba ka kãŋ-yo.» Aa ce bɛpolɔ sire ta.

⁷ Maacenciraambaŋ juɔ'a ba ne da bɛpolɔ jo, baa ta ba piye baa ba-naa wuɔ: «Ciiluwuotienɔ yaa juɔŋ daayo, yaaŋ duɔ jo i ko-yo aa ciilunɔ ce miɛ kũngu.»

⁸ Ba siire ku yaa nuɔ-i, naacombilonɔ ũŋ hii, a bel-o ko-yo, aa hel baa-yo suonɔgu-na ka nanna.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontienɔ daa u ka ce bige-i fiɛfiɛ-i-na? U ka jo ji ko maacenciraamba daaba-i aa hã banamba baa suonɔgu-i.

¹⁰ Na saa kalaŋ nel daama-i Diilonɔ-nelma-na wei wuɔ:

«Dumarãambaŋ cĩnaana kpãŋkpara maŋ,

u yaa juɔ bella dũŋgu-i.

¹¹ *Ku ciɛ nerma miɛ i wulaa.*

*Itienɔ yaa wuɔ ma ce dumaŋo-na.»**

¹² *Yuifu ba yuntaamba pãŋ suɔ wuɔ Yesu naaŋ gbãnalãaŋ daaku-i hã ba yaa-i. Baa ta ba taara ba bel-o. A ne da ba taa ba kãalã nuɔmba-i, baa naa ba yaŋ-yo aa ta.

Nampo saaya u pã hã jãmatigi-i wei?

(Matie 22.15-22; Like 20.20-26)

¹³ Ku huonɔgu-na, baa ji puɔr *Farisɛbaa-ba namba-i baa *Erɔdi baamba namba-i Yesu wulaa, wuɔ ba ka gbãŋ baa-yo bel-o fuɔ fɛrɛŋ nuŋ-ãndaanɔgu-na.

¹⁴ Baŋ kãa, baa cira: «Hãalãtie, i suyaa wuɔ ŋ waŋ ninsonɔ yaa-i, ŋ sa kãalã nelienɔ baa ŋ ninsonɔ-i, ŋ sa bi ce ciɛluɔ. N gbu ŋ pigãaŋ nuɔmba-i Diilonɔ-hũmelle yaa kelkel.» Aa naa yuu-yo wuɔ: «A saanu baa miɛ hũmelle-i, ku saaya i tie pã nampo-i i hã *Oromɛ ba *jãmatigi-i wei?»

¹⁵ Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Na taara na cure muɔmei wei? Hãa-minɔ warbelle mi ne.»

¹⁶ Baa hã-yo warbelle-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba ciɛ hai yunɔgu-i die?»

Baa cira: «Ba ciɛ Oromɛ ba jãmatigi yunɔgu.»

Wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Ba nyegãaŋ hai yerre-i die?»

Baa cira: «Ba nyegãaŋ Oromɛ ba jãmatigi yerre'i die.»

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Kumaŋ da ku waa jãmatigi kũngu-i, pãaŋ-kunɔ na hã jãmatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku bi waa Diilonɔ-kũngu-i, na bi pã-ku na hã Diilonɔ-i baa-ku.» U kũn kuɔ cu ba hõmmu-i.

Kuomba siremãŋ-kũngu-i

(Matie 22.23-33; Like 20.27-40)

¹⁸ *Sadusɛbaa-ba wulaa kuomba siɛ sire. Banaŋ baa kã ka gbɛ Yesu-i wuɔ:

¹⁹ «Hãalãtie, *Moisi nyegãaŋ nelma namma hã-ye wuɔ: «*Umaŋ duɔ saa da bilonɔ baa u ciɛŋo-i aa ku aa yaŋ-yo, u hãaŋo saaya u biɛ-yo a honɔ bilonɔ hã kulonɔ-i.*»†

²⁰ A ne da naacombiemba namba waa niehã ba nyu wulaa. Mɔlɔ sire jã ciɛŋo, u saa da bilonɔ baa-yo aa ku.

²¹ Umaŋ cuu-yo, u biɛ ciɛŋo-i u saa da bisãlmba baa-yo, fuɔ u ku aa yaŋ-yo. Siɛliŋ-wuonɔ-i maaduɔma.

²² Ba kuu dumɛi ka gbuo hiere unaa saa ji da bilonɔ baa ciɛŋ daayo-i. Ku huonɔgu-na, ciɛ fuɔ fɛrɛ suɔ tuɔ nyaanu-bei.

* 12:11 Gbeliemaŋ-nalãanɔgu (Psaume) 118.22-23 † 12:19 Anjɔnamma tiyemãŋ-sebɛ (Deutéronome) 25.5-6

23 Ba hieronjo-na ban diyaa-yo ba ciɛno cor, kuon da ba ji sire, u ka ce hai wuonjo-i?»

24 Yesu wuɔ cira: «Na piera. Aa na suyaa kumanj ciɛ na pira wei? Na saa suɔ Diilonj-nelma-i, aa na saa bi suɔ u himma-i ku'i ciɛ.

25 Na saa da, kuon da ba ji sire, cadiile siɛ waa. Ba ka waa ɲaa *dɔrɔpɔrɔrɔbiemba.

26 Kumanj ɲaa kuomba siremmaɲ-kũngu-i, Moisiɲ piye dāamu nan bilaa pɛrfielu‡ manj du maama-i Diilonj-nelma-na terienju manj nuɔ-i, na saa kalanj ku terienju-i wei? Ma nyegāan terienju-na wuɔ: Diilonjo gbiɛ Moisi-i wuɔ: <*Abiramu Diilonjo yaa muɔno-i, *Isaki Diilonjo yaa muɔno-i, *Yakɔbu Diilonjo yaa muɔno-i.>§

27 Ku pigāan wuɔ Diilonjo-i cicɛlmantaan-wuonjo, bikuonj-wuonjo sɪ. Na piera bɔi.»

Nelma manj dii yungu Diilonj-nelma-na
(Matie 22.34-40; Like 10.25-28)

28 *Anjinamma pigāatienjo nanj unj daa Yesu suyaa *Sadusɛbaa-ba siɛma, wuɔ piɛ u caan-ɲu a yuu-yo wuɔ: «Diilonj unj ciɛra i tiɛ wuɔ hūmienja manj hiere, hade-i yungu?»

29 Yesu wuɔ cira: «Hūmelle manj yungu, di yaa daade: <*Isirahɛl-baan namaa, karaan na tanni-i! Diilonjo yaa Itienjo-i u diei yonj.

30 *Ŋ saaya ɲ dɔl Itienjo-i Diilonjo-i baa ɲ huɔɲga-i hiere, baa ɲ kusunju-i hiere, baa ɲ anjɔɲɔma-i hiere, baa ɲ fɔɲgũɔ-i hiere.>**

31 Mamanj cuu mafamma-i ma yaa daama: <*Ŋ saaya ɲ dɔl ɲ nanolɲo-i ɲaa ninj dɔl ɲ fɛɛ duma.*>† Diilonj unj'a i tiɛ wuɔ hūmienja manj hiere, a hāi-waanj daaya yaa yungu.»

32 Anjinamma pigāatienj wuɔ cira: «Hāalātie, ɲ waanjinonjo, Diilonjo dii u diei yonj, unanjo si dii yanja nanja.

33 Terienju fanju-na, ku saaya neliɛno neliɛno, u dɔl-o baa u huɔɲga-i hiere, baa u anjɔɲɔma-i hiere, baa u fɔɲgũɔ-i hiere; aa u saaya u dɔl u nanolɲo-i ɲaa unj dɔl u fɛɛ duma. Kufanju bɔyaa tammaɲ-niini pamma-na.»

34 Yesu wuɔ ne da u siyaa-yo baa cɛcɛmunju. Wuɔ cira: «Ŋ saa maa baa *Diilonj-nelle-i.» A hel mafamma-na, molo saa tiraa siɛ yuu-yo baa weima.

Konkortienjo bige-i baa Davidi-i?
(Matie 22.41-46; Like 20.41-44)

35 Ku huonju-na, Yesu wuɔ biɛ Diilonj-nelma-i tuɔ piye u pigāan nuɔmba-i *Diilodubuɔ-i-na aa ji yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ Diilonj unj pāa nunju-i aa saan *Konkortienjo manj, *anjinnamma pigāataamba ta ba piye wuɔ u ka waa *Davidi hāayɛlɲo? Ba taara ba wanj wuɔ niɛ dumaanjo-na?

36 Ma sɪ Davidi fuɔ fɛɛ-i, *Diilonj-Yalle ciɛ u nyegɛɲ-ma wuɔ: *Itienjo gbiɛ mi Tienjo-i wuɔ:*

«Jo ɲ ji tɛna mi caan-ɲu aa ɲ yanj mi mal ɲ bigāardamba-i hā ɲ ce ɲ bāanju-i bei.»‡

37 «Diilonj unj pāa nunju-i aa saan Konkortienjo manj, Davidi fuɔ fɛɛ bi-yo u Tienjo, u ce niɛ aa ce u hāayɛlɲo yonj?»

Yesu firiye anjinamma pigāataamba-i
(Matie 23.1-36; Like 20.45-47)

Nuɔmba bɔi waa ta ba nu Yesu tuɔ piye. U nelma taa ma dɔlnu-bei ma cor.

38 Wuɔ tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Bilaan na fɛɛ, baa na ta na ce *anjinnamma pigāataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jonjorbɔmbɔmbaa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba piɛ ba jaal-ba.

39 Da ba suur *Diilonelhāalādunju-na, sisɔ da ba kā källe manj nuɔ-i, ba taara ba tɛna yaan-na.

‡ 12:26 Helmanj-sebɛ (Exode) 3.2-6 § 12:26 Helmanj-sebɛ (Exode) 3.2,6 * 12:30 Anjinamma tiyemmanj-sebɛ (Deutéronome) 6.4-5 † 12:31 Buolmanj-sebɛ (Lévitique) 19.18 ‡ 12:36 Gbeliemanj-nalāanju (Psaume) 110.1

⁴⁰ Da ba ce ba bel diilonjo-i a hũu bikulcaamba nagãṅ-niini-i wuo-ni, a ne da da ba'a ba cārã Diilonjo-i ba cārã-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kumaṅ ka haa-bei, ku ka balan cor.»

Bikulciɛṅo naṅo maama

(Like 21.1-4)

⁴¹ Ku huonṅu-na, Yesu wuɔ kã ka tɛna kekerienṅu caanṅu-na *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ne nuɔmba ta ba dii ba gbeinṅa-i ba hã Diilonjo-i. Waamba bɔi taa ba kã ba dii gbeibõmbõmbaa.

⁴² Bikulcesũntienṅo naṅo jo ji dii tãmbienṅa hãi.

⁴³ Yesu wuɔ bɪ u *hãalãbiemba-i a tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsonjo-i baa-na: Ciɛṅ daa uṅ diyaa kumaṅ, ku maaraa banamban diyaa kumaṅ hiere.

⁴⁴ Bafamba paraa dii aa yan boluonṅu; ṅga ciɛṅ daa uṅ diyaa kumaṅ, ku yaa waa u yunṅu-na yon; kumaṅ si dii yanṅa naṅga.»

13

Maman ka da nelbiliemba-i aa miwaanjo suɔ duɔ tɪ

(Matie 24.1-2; Like 21.5-6)

¹ Yesuṅ juɔ tuɔ hel *Diilodubuɔ-i-na, u *hãalãbilonjo naṅo tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Hãalãtie, ne dubuɔ daayo temma-i! Ne ban maa-yo baa tãmpɪɛṅa maṅ! A faa cor!»

² Yesu wuɔ cira: «ṅ daa dũṅgu maṅ daaku-i ke? Yiinṅu dii baa yiinṅu ku ka fara hiere hɪema-na!»

(Matie 24.3-14; Like 21.7-19)

³ Ban kaa hi *Olivi-tibinni-tãnunṅu-i, Yesu wuɔ tɛna bir u yaanṅa-i *Diilodubuɔ-i-na. A ne da huonṅu fanṅu-na, Pier baa Sake baa Nsãa, a naara Andere, ba yaa waa baa-yo yon. Baa yuu-yo wuɔ:

⁴ «Hãalãtie, niṅ waan nelma maṅ daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce niɛ suɔ ma cemman-huonṅu-i?»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Gbãan molo baa ji pira-nei.

⁶ Nuɔmba bɔi ka jo ji biɛ mi yerre-i ce-de bafamba diele. Uman duɔ jo, u ka cira wuɔ Diilonṅ uṅ pãa nunṅu-i wuɔ u ka saan *Konkortienṅo maṅ, u yaa ufanjo-i. Ba ka pira nuɔmba bɔi.

⁷ Da na ji da berru ce terni-na hiere, baa na tie holle. Mafamma saaya ma ce, ṅga miwaanjo tɪmma'i siɛ pãṅ waa huonṅu fanṅu-na.

⁸ Nuɔmba kaa ta ba gãṅ siyaabaa siyaabaa, baa nilɛinṅa nilɛinṅa. Hɪema kaa ta ma wuɔra ma sagalla. Nyulmu kaa bi waa. Nifanni-i daani-i hiere hãanjo. Ku domma'i dumaanjo-na.

⁹ «Namaanjo-i, mi ka gbuya-nei jina. Ba ka bɪ-na fãamaambaa-ba wulaa. Ba ka muo-na *Diilonelhãalãdũnni-na. Ba ka kã baa-na fõṅṅõtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa meɪ maama-na. Huonṅu fanṅu'i nuɔ-i na ka da na fɛɛ piiye mi maama-i baa-ba.

¹⁰ Aa miwaanjo suɔ duɔ tɪ, nuɔmba-i nilɛinṅa-na hiere ba saaya ba nu *Neldõdõlma-i ka saa.

¹¹ Da ba ji bel-na ta ba kã baa-na fãamaambaa-ba wulaa, baa na tie holle wuɔ na siɛ ka suɔ nan ka wan maman. Da na ka hi, maman da ma ka par hã-na, na wan ma yaa-i. Ma siɛ ji hel namaa hõmmu-na, ma kaa hel *Diilonṅ-Yalle huonṅu-na.

¹² «Banamba kaa bel ba fɛɛṅ hãmba-i a hã ba ko-ba, banamba ba fɛɛṅ mɔlbaa, banamba ba bisãlmba, banamba bi sire pu baa ba bĩncuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba.

¹³ Nuɔmba-i hiere ba kaa bigãan-na meɪ maama-na. ṅga uman duɔ nyaar ji hi ku bãlma-i, kutienṅo ka kor.»

(Matie 24.15-28; Like 21.7-19)

14 «Nuoni man da η kalan terien daaku-i, η gbān kpelle η suɔ ku yungu-i. Da na ji da Terbiɛnatiengo juɔ ji tɛna teriengu man u saa saaya u tɛna-kuɔ*, namaa naman da na ji waa *Yude-i-na, na ta na gbar na kā tānniŋ.

15 Uman duɔ ji waa u dūngu dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɔ gbar; u baa cira u suur biɛ bɛŋkūngu dūngu-na.

16 Uman duɔ ji waa suon-nu, u baa cira u jo ciin-nu ji biɛ waan-jongoruo.

17 Kusūntaamba-i baa biantaamba-i, sūlma haraa-bei yinni fanni-na.

18 Taa na cārā Diilonɔ-i ku baa ji ce waan-huɔngu.

19 Diilonɔ un jɛna miwaanɔ-i ji hi baa nyungo, yaahuolo man temma-i saa da nel-biliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa da ma hel ufanɔ-na, u temma sa ji da-ba.

20 Kuɔ Itiengo saa naa hiel kunganu yin daani-na, molo naa saa kor. Nga u yufellen hilaa baman nuɔ-i, u niɛ ba yaa-i aa hiel kunganu niɛ.

21-22 «Na saa da, coikartaamba ka ta ba jo; uman duɔ jo, wuɔ Diilonɔ un pāa nungu-i wuɔ u ka saan *Konkortienɔ man, u yaa ufanɔ-i, banamba ka cira bafamba *Diilonɔpuɔrbiemba. Ba ka ce nelma bɔi baa gbɛɛ-wɛima bɔi da ba pira halle Diilonɔ yufellen hilaa baman nuɔ-i. A ce dumaanɔ-na, uman duɔ ji gbɛ-na wuɔ Diilonɔ un pāa nungu-i wuɔ u ka saan Konkortienɔ man uu dii bande, sisɔ uu dii daalei, baa na hūu-ma, u tāal-na.

23 Teriengu fanɔ-na, bilaan na fɛɛ, mi gbuɔya-nei jina.»

(Matie 24.29-31; Like 21.25-28)

24 «Yaahuolo daa duɔ tuɔ bāl, *bāngu ka bir cure, cɛiŋo ka ce da bintūu.*

25 *Mɔɛŋa ka par diire, bimbinni man dɔrɔ-i-na hiere ni ka halan ni fonni-na.* †

26 «Huɔngu fanɔ'i nuɔ-i ba ka da *Molon-Biɛnɔ jo duherru-na. Ba ka da u yuntesinni-i baa u bɔbɔima-i.

27 Duɔ jo, u yufellen hilaa baman nuɔ-i, u ka ce *dɔrɔpuɔrbiemba wuɔra terni-na hiere baa hɛma-na hiere a tigiin-ba terduɔn-nu.»

(Matie 24.32-35; Like 21.29-33)

28 «Na saa da *yensāngu-i, da na ji da ku caa fiɛlu-i, na bi suɔ kerre ifelle hii.

29 Kuuduɔngu yaa-i, da na bi ji da maman daama ce, na saaya na suɔ wuɔ *Molon-Biɛnɔ jomma piyaa.

30 Mi wan ninsonɔ-i baa-na, nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku.

31 Dɔrɔ-i baa hɛma-i ni ka gbuo, nga mɛi nelma sa ji gbuo dede.»

(Matie 24.36-44)

32 «Nga kuman ŋaa yiingu fanɔ fɛɛ-i, sisɔ huɔngu fanɔ fɛɛ-i, molo sa suɔ-ku. Halle *dɔrɔpuɔrbiemba famba fɛɛ-i dɔrɔ-i-na baa Bɛpolɔ fuɔ fɛɛ-i, ba sa suɔ-ku. Tuonɔ yaa suyaan-kun u diei yon.

33 Nan'a na sa suɔ yiingu-i, baa na duɔfūn.

34 Mi gbāa saa-ku baa naacolɔ nan maama. U taa u kā nelle. Un'a u ta, u dii u dumelle wɛima-i hiere u maacembiemba nan-na; nelienɔ nelienɔ baa u maacemma. Un cie mafamma-i, u wan baa uman taa u niya fondumelle-i wuɔ: «Baa duɔfūn!»

35 Teriengu fanɔ-na, baa na bi duɔfūn, na sa suɔ dumellentien un ka jo huɔngu man nuɔ-i: U ka jo dānambān-nu wa, isuɔhollen wa, kɔhɔlaamba-na wa, cucuuyun-nu wa, na sa suɔ.

36 Duɔ fiɛ jo huɔngu huɔngu, na baa yan u jo ji da na duɔfūn.

37 Min waan maman daama-i baa-na, mi bi wan maaduɔma famma yaa-i baa nuɔmba-i hiere wuɔ ba baa duɔfūn.»

* 13:14 Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11 † 13:25 Niɛŋ Isayi sebe-i-na (Ésaie) 13.10; 34.4.

14

Ba saa Yesu belmaŋ-maama-i

(Matie 26.1-5; Like 22.1-2; Nsaa 11.45-53)

¹ *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba taa ba taara nelma da ba cure Yesu-i gbāa bel-o ko-yo. *Kōrsīnni tīmman-ponsaanġu-i, baa *baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuɔ-i u kūŋguŋ juɔ tɛ yinni hāi aa da ni hi,

² baa ta ba piiye wuɔ: «I saa saaya i bel-o ponsaanġu hōlma-na ni ma'i sī ku ka du.»

Cieŋo naŋo kūona natikolo Yesu yunġu-na

(Matie 26.6-13; Nsaa 12.1-8)

³ Yibienja faŋa-na Yesu waa Betani baa u *hāalābiemba-i tuɔ wuo niiwuoni *jardāaman waa Simɔ maŋ nuɔ-i u dumelle-na. Cieŋo naŋo jo baa natikolo naŋo *alabati-kamoelen. Natikolo faŋo cie baa *naar-yomma ma kula. U sullu waa kpelle. Uŋ juɔ, wuɔ kaya kamoele nuŋgu-i aa kūnna natikolo-i Yesu yunġu-na.

⁴ Nuɔmba maŋ waa, banamba hōmmu pāŋ du baa cieŋ daayo-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Bige-i cie u bīena natikolofɛfeŋ daayo-i temma-i?»

⁵ Uu naa gbāa suor-o *deniebaa nuɔsūɔ komuɔŋa ndii a kāyā sūntaamba-i.» Aa ta ba waana.

⁶ Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Yaan cieŋo fiisa! Bige-i cie na ta na guɔla u huɔŋga-i? Uŋ cie kumaŋ mie daaku-i, ku faa.

⁷ Sūntaamba-i dii baa-na bāaŋgu-i baa isuɔŋgu-i; na gbāa kāyā-bei huɔŋgu maŋ dōlaanu-nei. Nga muɔmi si dii baa-na gbula.

⁸ Cieŋ daayo cie u kuusaanunġu yaa-i: U kūona natikolo-i mie tuɔ cie mi kuliin-yiŋgu yaa-i.

⁹ Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Neldɔdɔlma da ma waŋ terienġu terienġu hīema-na bande-i-na, cieŋ daa uŋ cie mamaŋ daama-i, ba ka bi ta ba waŋ-ma nuɔmba ta ba suɔ-ma.»

Yuda suora Yesu-i

(Matie 26.14-16; Like 22.3-6)

¹⁰ Yesu *hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-na, ba naŋ bīŋ umaŋ *Yuda-Isikaro-i, wuɔ ta ka waŋ baa *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i wuɔ fuɔ gbāa kāyā-bei ba bel Yesu-i.

¹¹ Kuɔ gbuu silaa dɔlnu-bei. Baa pā nuŋgu baa-yo wuɔ duɔ gbāa ce-ma, ba ka hā-yo gbeŋa. Yuda wuɔ doŋ tuɔ taara uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

Yesu ce kōrsīnni tīmman-ponsaanġu-i baa u hāalābiemba

(Matie 26.17-25; Like 22.7-14,21-23; Nsaa 13.21-30)

¹² *Baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuɔ-i u ponsaanġu yidielāŋgu-na, baŋ koŋ *kōrsīnni tīmman-ponsaanġu niikonni-i yiŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu *hāalābiemba yuu-yo wuɔ: «Hāalātie, ŋ taara i ka ce kōrsīnni tīmman-ponsaanġu niiwuoni-i terien haku-i nuɔ-i a hā-ni?»

¹³ Yesu wuɔ waŋ baa ba hāi wuɔ: «Kāaŋ nellen-huɔŋga-na na ka da naacolŋo naŋo tūyāa hūmmaŋ-būnaŋga, na cu u huon-nu.

¹⁴ Duɔ ka suur dumelle maŋ nuɔ-i, na suur baa-yo. Da na suur, na waŋ baa dumellentienŋo-i wuɔ hāalātien wuɔ u pigāaŋ-na dūŋgu maŋ uŋ ka hā-yo baa-ku u wuo kōrsīnni tīmman-ponsaanġu niiwuoni-i baa u hāalābiemba-i.

¹⁵ U ka pigāaŋ-na dubuɔ naŋo dɔrɔ-i-na. U tigiin tɛ; bīmbīnni-i dii-yuɔ. Na ce niiwuoni-i kusuɔŋ-nu'i i ka wuo.»

¹⁶ Hāalābiemba ta. Baŋ kāa ka hi, ba bi da-ma ŋaa Yesuŋ waan-ma dumaa. Baa ce niiwuoni-i.

¹⁷ Bāaŋguŋ juɔ suur, Yesu wuɔ jo baa u hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-i.

¹⁸ Baŋ juɔ tɛna ta ba wuo niiwuoni-i, Yesu wuɔ cira: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Na hōlma-na, unaa ka hel mi huon-nu; kutienŋo-i dii tuɔ wuo baa-mi bande-i-na.»

19 Ba yammu pān vāa. Baa ta ba yuu-yo ba da-ba-diei. Umanj duo puur wuo: «Hāalātie, muamei wei?»

20 Yesu wuo cira: «Kutienjo dii hāalābienj cīncieluo ba hāi baan namaa hōlma yaa nuo-i; kutienjo wuo baa-mi kaladuonj-nu.»

21 *Molon-Bienjo ka ku ŋaa Diilonj-nelmanj waanj-ma dumaa, nuharunju si dii-mei. Ŋga umanj ka hā-ba baa-yo ba ko-yo, sūlma haraa kutienjo-na; bōlbōl uu naa baa honj.»

(Matie 26.26-30; Like 22.15-20; Kor. dīe. 11.23-25)

22 Banj waa ta ba wuo niuwuoni-i, Yesu wuo ji biē *buruo, aa jaal Diilonjo-i aa būlnu-yuo hā-ba aa cira: «Hūyāan, mi kūōma yaa daama.»

23 Ku huonju-na, u biē duvēnjo ciinj-na aa jaal Diilonjo-i aa hā-ba baa-yo ba nyonj hiere.

24 Banj juo nyonj tī, wuo cira: «Mi tām̄ma yaa-i; tobisifēlenninj-tām̄ma yaa-i. Ma ka kūnna nuamba bōi maa-na.»

25 Aa cira: «Yaanj mi wanj ninsonjo-i baa-na: Ni *Diilonj-nellenj sī, mi sie tiraa nyonj duvēnjo.»

26 Ku huonju-na, baa hāl nēini gbēlienj Diilonjo-i aa sire ta kā *Olivi-tibinni-tānuonju-na.

Yesu gboya Pier wuo u ka cīna-yuo

(Matie 26.31-35; Like 22.31-34; Nsāa 13.36-38)

27 Yesubaa-banj kāa *Olivi-tibinni-tānuonju-na, Yesu wuo tuo piiye baa u *hāalābiemba-i wuo: «Ma nyegāan Diilonj-nelma-na wuo: «*Mi ka ko āncīnanjo-i aa yanj tūlmba pisalla.*» *» Yesu wuo cira: «Terienju fanju-na, namaa na ka nanna-miē hiere.

28 Ŋga da mi ji sire, mi ka kā ka cie-na *Galile-i-na.»

29 Pier wuo cira: «Banamba da ba fiē nanna-niē, muo fuo mi cēraa mi nanna-niē.»

30 Yesu wuo cira: «Pier, mi wanj ninsonjo-i baa-ni, nyunjo daayo-na, isuoduonj daaku-na, kōhōdīelānjo sie hi tir bu, ŋ ka cīna-miē da i siei wuo nanj sa suo-mi.»

31 Pier wuo dii u nanja-i dāamu-na wuo da ba fiē'a ba ka ko-ba ba hāi-i-na, fuo cēraa u cira u sa suo-yo. Banamba bi wanj maaduōma.

Yesubaa-ba kaa Getisemane

(Matie 26.36-46; Like 22.39-46)

32 Ku huonju-na, Yesubaa-ba sire kā terienju nanju-na ba bī-ku Getisemane. Banj kāa, Yesu wuo wanj baa u *hāalābiemba-i wuo: «Tīēnaanaj bande mi ka cārā Diilonjo-i aa jo.»

33 Unj'a u ta, wuo ta baa Pier, baa Sake a naara Nsāa. Banj kān hūmelle-na, u holle donj ta di tie, korma ta ma da-yo.

34 Wuo wanj baa-ba wuo: «Mi huonja si dii huonja; tīēnaanaj bande na cie-mi. Baa na duofūnj!»

35 Aa kā yaan-na cēllē ka dūuna tuo cārā Diilonjo-i wuo duo sie u baa yanj yaahuolo daayo haa-yuo.

36 Unj waanj mamanj ma yaa daama, u ciēra: «Baba, wēima si dii mamanj gbāa yar-ni cemma, jande maaya yaahuolo daayo-i muo-na; ŋga baa fer-muo, ce-ma ninj taaranj ma ce dumaa.»

37 Ku huonju-na, wuo sire duo ji ne Pierbaa-ba-i; a jo ji da ba kuraa duofūnj. Wuo cira: «Simō, ŋ duofūnj wei? Halle ŋ saa gbāa tīēna da huonju cēllē, ŋ yanj duofūmmu nuol-ni.

38 Baa na duofūnj, taa na cārā Diilonjo-i wēima baa gbāa tāal-na dii-na kuubabalaanju cemma-na. Anfafamma cemma-maama dii nelbilonjo huonja-na, ŋga ku fōnģūō yaa si dii-yuo.»

39 Unj waanj mafamma-i, wuo tiraa bir ta ka cārā Diilonjo-i baa nelduonj daama yaa-i.

40 Unj kaa cārā tī aa bir jo hāalābiemba wulaa, wuo jo ji da duofūmmu yirii-ba. Ba saa suo banj ka wanj mamanj baa-yo.

41 Wuo tiraa bir ta. Unj kaa bir tuo jo siēlinj-jomma-i, wuo jo ji gbē-ba wuo: «Na saa duofūnj ye dumaa wei? Ku hii. Ba ka hā āmbabalmanciraamba baa *Molon-Bienjo-i.

* 14:27 Sakari (Zacharie) 13.7

42 Siirenj i ta, umanj ka hã-ba baa-mi u'i juɔŋ daayo.»

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Like 22.47-53; Nsãa 18.3-12)

43 Nelma saa ji tɪ Yesu nunngu-na, ba'a ba ne da *Yuda juɔ ji tuɔ yiera baa nelpũngu nanngu u huɔngu-na. Yuda nunngu waa baa u *hãalãbienj cɪncieluo ba hãi baamba-i. Bamanj waa baa-yo, banamba waa baa jigãmmu, banamba bõɛŋa. *Diiløjigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɪnamma pigãataamba-i, a naara nelle bɪncuɔmba yaa naa puɔraa-ba.

44 A ne da banj'a ba jo, Yuda gbuɔya-bei wuɔ: «Da mi ka pũrã umanj jaal-o, u yaa-i, na bel-o fafamma na kã baa-yo.»

45 Banj juɔ ji hi, wuɔ piɛ Yesu caanj-nu aa naa cira: «Hãalãtie» aa pũrã-yuɔ jaal-o.

46 Bamanj waa u huɔngu-na baa bi pãŋ piɛ bel Yesu-i.

47 Hãalãbilonjo nanj wuɔ pãŋ fa u jigãŋga-i hiel-ka a jafũŋ *Diiløjigãntaamba yuntienjo maacembilonjo tũngu-i a yer-ku.

48 Yesu wuɔ cira: «Na hilaa baa jigãmmu baa bõɛŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ.

49 Ma sɪ i da i-naa yinni manj jonj *Diilodubuɔ-i-na kɛ? Mi kã mi wanj Diilonj-nelma-i mi pigãanj nuɔmba-i kusuɔŋ-nu'i. Bige-i ciɛ na saa siɛ bel-mi? Nga mamanj nyɛgãanj Diilonj-nelma-na, ma saaya ma ce ku'i ciɛ.»

50 Hãalãbiemba gbar hiere aa yanj-yo.

51 Banj bilaa Yesu-i ta ba kã baa-yo, naacombilonjo nanjo cu ba huɔŋ-nu. Naacombilonjo fanj wuɔ naanj kompanja yonj u kũɔma-na. Bamanj bilaa Yesu-i, baa kã nii-yuɔ da ba bel-o.

52 Wuɔ nanna kompanja-i hã-ba aa gbar tãmporuɔngu.

Ba kãa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa

(Matie 26.57-68; Like 22.54-55,63-71; Nsãa 18.13-14,19-24)

53 Banj bilaa Yesu-i, baa kã baa-yo *Diiløjigãntaamba yuntienjo ciɪngu-na. *Diiløjigãntaamba yuntaamba-i, baa nelle bɪncuɔmba-i, a naara *ãnjɪnamma pigãataamba-i, baa jãnu ba-naa terienngu-na.

54 A ne da banj taa ba kã baa Yesu-i, Pier wuɔ yanj ba maa aa suɔ cu ba huɔŋ-nu kã ka suur baa-ba Diiløjigãntaamba yuntienjo ciɪngu-na. Uŋ suurii, wuɔ kã ka tuɔ yiraanj dãamu baa bamanj niɛyanj dumelle-i.

55 Diiløjigãntaamba yuntaamba-i a naara *nellentaamba-i, baa ta ba taara ãntãalãmma da ba haa Yesu-i-na da ba gbãa ko-yo, ŋga ma saa dɔl-ba.

56 Nuɔmba bɔi taa ba kar coima-i ba haa-yuɔ, ŋga ba nelma taa ma hel ma-naa honniŋ.

57 Bananj baa sire baa coiŋ daama-i ta ba piiye wuɔ:

58 «I nuɔ u ciɛra wuɔ: «Nelbiliembanj maa *Diilodubuɔ manj daayo-i, mi ka muonu-yuɔ aa ma uufɛɛŋjo yinni siɛi hɔlma-na; ufanjo siɛ waa nelbilienj uumanjo.»»

59 Halle banj fiɛ wanj mafamma-i, ma saa ce kuuduɔngu.

60 Diiløjigãntaamba yuntienj wuɔ sire yiera nuɔmba-na aa naa cira: «Naacolŋ nuɔ, banj cãl-niŋ nanj'a niɛ?»

61 Yesu saa senj sũnunngu yuɔ. Wuɔ cira: «Diilonj uŋ pãa nunngu-i wuɔ u ka saanj *Konjortienjo manj, u yaa nuɔŋo-i wei? Inj tuɔlnuŋ Diilonjo manj, fuɔ biɛŋo'i nuɔŋo-i wei?»

62 Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi.» Aa naa cira: «Yiingu dii baa yiingu na ka da *Molonj-Biɛŋo tɪenaana Itienjo caanngu-na. Na ka da u hilaa dɔrɔ-i-na duherru suuye-yuɔ u tuɔ jo.»

63 Uŋ waanj mafamma-i, Diiløjigãntaamba yuntienjo huɔŋ kaa pãŋ du; wuɔ fa fuɔ fɛɛŋ jonjorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «Ii si dii die ka tiraa yuu molonjo!

64 Uŋ tuoraaya Diilonjo-i namaa na'a niɛ?» Baa sire hiere wuɔ u cãlãa, kɛɛ u saa baa kuliingu.

65 Banamba pãŋ ta ba tu taalni yuɔ, aa naa vaa u yufienja-i aa ta ba dudul-o. Da ba dudul-o, ba yuu-yo wuɔ: «Ŋ suyaa umanj muyaa-ni wei? Bɪ kutienjo yerre-i i ne!» Bamanj naa niɛyanj dumelle-i, baa bel-o ta ba caa u tũnni-i.

*Pier ciinaana Yesu-i**(Matie 26.69-75; Like 22.56-62; Nsaa 18.15-18,25-27)*

⁶⁶ Baŋ taa ba ce Yesu-i kpāncōlgūo faŋo-i, Pier waa yogo hiema-na† dumellen-huonŋa-na. *Diilojigāntaamba yuntienŋo maacembilonŋo‡ naŋo jo

⁶⁷ Ji da u yiraan dāamu-i. Wuo ne-yo da kelkelkel aa cira: «Ma si nuo ŋ waa baa Nasaretitaan Yesu-i ke?»

⁶⁸ Pier wuo cira: «Cien nuo, mei saa suo ŋ nelma yaanŋa-i; ŋ taara ŋ wan wuo nie?» Uŋ waan mafamma-i, wuo pāŋ hel ka yiera fondumelle-na. [Kəhəldiəlāŋ wuo don tuo bu.]

⁶⁹ Uŋ kaa ka yiera fondumelle-na, maacembilon daayo daa-yo. Wuo tuo piiye baa baman waa dumelle-na wuo: «Unanŋo yaa yieraaya daayo-i.»

⁷⁰ Pier wuo tiraa ju-ma wuo coima. Cella, baman waa, baa gbē-yo wuo: «Ma si Galileyien nuo ke? N ju-ma gbāŋgbāŋ, unanŋo'i nuonŋo-i.»

⁷¹ Pier wuo cira: «Muo baa Diilonŋo mi sa suo naacolŋ daayo-i! Aa da kuo mi karaa coima, Diilonŋo baa yaŋ-mi!»

⁷² Uŋ taa u wan mafamma-i huonŋu man nuo-i, kəhəldiəlāŋ wuo don tuo bu hāalin-bumma-i. Yesuŋ ŋa naa wan maman baa-yo wuo: «Kəhəldiəlāŋo sie hi tir bu, ŋ ka ciina-mie da i siei wuo nan sa suo-mi» nelma famma pāŋ tienu-yuo. Wuo pāŋ nan yunŋu tuo kaal.

15*Ba kaa baa Yesu-i Pilati wulaa**(Matie 27.1-2,11-14; Like 23.1-5; Nsaa 18.28-38)*

¹ Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba naar tigiin ba-naa, baa nelle bincuamba-i, a naara *ānjīnamma pigāataamba-i. Kuu dii ŋaa *Yuifu ba *nellentaamba yaa naa naaraa tigiin ba-naa, a da ba-naa, aa bel Yesu-i vaa-yo kā baa-yo ka hā *Pilati-i baa-yo.

² Pilati wuo yuu-yo wuo: «Yuifu ba nellentienŋo yaa nuonŋo-i wei?»

Yesu wuo cira: «Muomei.»

³ Diilojigāntaamba yuntaamba don ta ba cāl-o baa nelma boi.

⁴ Pilati wuo yuu-yo wuo: «Baŋ cāl-nin balbalbal nan'a nie?»

⁵ Yesu saa ji sen sūnunŋu yuo. Kuo bir yaŋ aa cu Pilati huonŋa-i.

*Pilati haa-ba Yesu-i wuo ba ka ko-yo**(Matie 27.15-26; Like 23.13-25; Nsaa 18.39-19.16)*

⁶ Belle belle, *kərsinni timmanŋ-ponsaan da kuo hi, *Pilati nanna kasobilonŋo diei. Nuomba yaa pigāan ba yufellen-nolŋo u nanna-yuo.

⁷ Naacolŋo nanŋo waa kaso-i-na, ba taa ba bi-yo Barabasi. U waa baa bubolaamba namba. Ijieni nan nie cie nelle-na bafamba hi ko nelienŋo, baa bel-ba ka suuye-bei.

⁸ Nuomba sire kā Pilati wulaa dii u ciinŋu-na ka ta ba cārā-yuo wuo u hā-ba kasobilonŋo-i ŋaa un jo u hā-ba dumaa koko.

⁹ Pilati wuo yuu-ba wuo: «Na taara mi nanna *Yuifu ba nellentienŋo yaa wei?»

¹⁰ Fuo fere wuo suyaa wuo nenemuŋu'i cie *Diilojigāntaamba yuntaamba bel Yesu-i ka hā-yo.

¹¹ Pilatiŋ yuu dumaanŋo-na, Diilojigāntaamba yuntaamba gbo nuomba-i wuo ba cira u nanna Barabasi.

¹² Pilati wuo tiraa yuu nuomba-i wuo: «Na'a mi ce nan biŋ uman Yuifu ba nellentienŋo-i nie?»

¹³ Baa kaasŋ hiere wuo: «Gbu-yo *daan-nu!»

¹⁴ Pilati wuo yuu-ba wuo: «U guolaaya bige-i?»

Baa migāan ta ba kaasŋ bōmbōŋ wuo: «Gbu-yo *daan-nu! Gbu-yo daan-nu!»

† 14:66 Ba waa baa Yesu-i sāŋkānsō-dəro. ‡ 14:66 Maacembilon daayo waa cicienŋo a saanu baa maman nyegāan girekimma-na.

15 Pilati wuɔ hiel Barabasi-i kaso-i-na duɔ fɛ̃ ba hɔmmu-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa suɔ hã-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daanɔu-na.

Sorosibaa-baŋ ciɛ karaanɔu maŋ baa Yesu-i
(*Matie 27.27-31; Nsãa 19.2-3*)

16 *Pilatiŋ hãa-ba Yesu-i, sorosibaa baa hũu-yo suur baa-yo ciŋ-huɔŋga-na aa naa bɪ ba nabaamba jo hiere.

17 Baŋ juɔ, baa biɛ jonɔorbuɔ naŋo dii hã-yo. Jonɔoruo faŋo waa dãa-wuonɔ, aa naa ce huɔni sũ nyantuoluo dii u yunɔu-na.

18 Baŋ ciɛ mafamma-i, baa ta ba nyɛ-yo aa cira ba jaal-o. Umanɔ duɔ puur wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!»

19 Aa ta ba muo u yunɔu-i baa gboruonɔu aa ta ba tu taalni yuɔ, aa naa ta ba cor ba dũuna u yaanɔga-na.

20 Baŋ juɔ nyɛ-yo ye huɔŋgu maŋ nuɔ-i, baa hiel ba jonɔorbuɔ-i u nuonɔu-na aa bir dii fuɔ fɛrɛŋ bimbinni-i hã-yo aa hel baa-yo da ba ka gbu-yo *daanɔu-na.

Yesu gbummaŋ-huɔŋgu hii
(*Matie 27.32-44; Like 23.26-43; Nsãa 19.17-27*)

21 Sorosibaa-baŋ hilaa baa Yesu-i ta ba kã da ba ka gbu-yo, baa suu baa Sirɛniyiɛŋo naŋo hilaa suon-nu tuɔ jo. Ba taa ba bɪ-yo Simɔ. U bɛmba waa ba hãi; ba taa ba bɪ unanɔ-i Alɛsãndire aa bɪ unanɔ-i Urufusi. Baŋ taa ba kã baa *daanɔu maŋ da ba ka gbu Yesu-i, baa bel u yaa-i a haa-ku hã-yo.

22 Baŋ kãa baa Yesu-i terienɔu maŋ nuɔ-i, ba bɪ-ku Gɔlgota, ku yunɔu yaa wuɔ yukoluon-terienɔu.

23 Baŋ hii, baa guɔl *miir baa duvɛŋo a hã-yo wuɔ u nyɔŋ. Wuɔ yagar wuɔ u siɛ nyɔŋ.

24 Baa gbu-yo daanɔu-na aa naa ful tienɔa a cal u jonɔorbaa-ba-i.

25 Baŋ gbuu Yesu-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, bãanɔu naa bon tɪ.

26 Baŋ gbuu-yo yunɔu maŋ nuɔ-i, baa nyɛgɛŋ-ku jina u yudɔrɔ-i-na wuɔ: «*Yuifu ba nellentienɔ.»

27 Baa bi gbuu cuobaa-ba hãi baa-yo. Unanɔ-i u nadienɔga-na, unanɔ-i u nanyuonɔu-na.

[

28 Mamanɔ nyɛgãan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Ba diyaa-yo baa nelbabalaamba**», ma'i saa ce daama-i wei?]

29 Hũncortaamba ta ba misirrã ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ. Ba taa ba piiye wuɔ: «Hai daayo-i! Nan saa cira wuɔ nan ka muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siɛi wei?»

30 Kor ŋ fɛrɛ i ne! Hiire daanɔu-na i ne!»

31 *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɪnamma pigãataamba taa ba bi nyɛ-yo aa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «U kuraa banamba-i, ŋga u yaa daayo u siɛ gbãa kor u fɛrɛ.

32 Da kuɔ u yaa-i *Konkortienɔ-i Diilon un saan-yo, da kuɔ u yaa-i *Isirahɛl-baamba nellentienɔ-i, u hiire fiɛfiɛ daanɔu-na i ne, ku yaa i ka hũu u maama-i.» Baŋ ŋa nan gbuu bamanɔ baa-yo, baa kã ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

Yesu kuliŋgu-i
(*Matie 27.45-56; Like 23.44-49; Nsãa 19.28-30*)

33 Bãanɔu juɔ hi yuhuonɔga-i, ba'a ba ne da terienɔu cuure hiere. Ku tiyãa dumɛi fuɔ bãanɔu ji tɛrɛŋ.

34 Kun juɔ tɛrɛŋ, Yesu wuɔ kaasɪŋ da gbagaga wuɔ: «*Eloyi, Eloyi, lama sabatani?*» Ku yunɔu yaa wuɔ: Diilo, Diilo, bige-i ciɛ ŋ nanna-miɛ?

35 Bamanɔ waa, bananɔ baa ta ba piiye wuɔ: «Niɛŋ, u bɪ *Eli.»

* 15:28 Isayi (Ésaïe) 53.12

³⁶ Unan wuɔ gbar kã ka nyie kãnsaarma namma-i niisaarnin aa to-ma gboruon-nu a hã-yo wuɔ u mɔsũnya hɪn, aa naa cira: «Yaan mi hã u mɔsũnya, aa i ne si Eli ka jo ji har-o *daangu-na.»

³⁷ Yesu wuɔ tiraa kaasɪn da gbagaga, aa bi pãn hũu u fɛɛɛ.

³⁸ Kompanɔa man naa karaanu *Diilodubuɔ-i, kaa pãn taalnu sɔmma hãi; a donɔ dɔrɔ-i-na ji hel cicaara-i-na.

³⁹ Sorosi ba yuntienɔ nanɔ waa yiera Yesu caangu-na. Un juɔ da u kuu kuliin daaku-i, wuɔ cira: «Naacolɔ daayo waa Diilonɔ-Bienɔ kelkel.»

⁴⁰ Caamba namba bi waa yiera yargaa ta ba fara ba ne. Maari man taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba baa u duonɔ-i Sake bisãlãanɔ-i ba nyu-i†. A naara Salome bi waa.

⁴¹ Ba yaa naa cuu Yesu huon-nu ta ba kãyã-yuɔ un waa *Galile-i-na. Caamba namba naa bi nyaa u huon-nu jo *Yerusalemu-i-na. Caamba fan baa ciinu.

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Like 23.50-56; Nsãa 19.38-42)

⁴² Yesun hũyãa u fɛɛ huonɔ man nuɔ-i, bãanɔ naa ta ku kã suurma-na. Aa ba *yitiɛnanɔ waa nãa bisɪn ku temma, a ce dumaanɔ-na ba waa gbagbarramma-na.

⁴³ Naacolɔ nan wuɔ donɔ holle kã *Pilati wulaa ka cãrã kulonɔ-i. Ba taa ba bi-yo Yosefu, u taa u hel Arimate. U waa nelbuɔ *Yuifu ba *nellentaamba hɔlma-na. U taa u niya *Diilonɔ-bãanɔ domma-i.

⁴⁴ Pilatin nuɔ wuɔ Yesu kuu, kuɔ ce-yo gbɛɛɛ. Fuɔ wulaa u kuu donduo. Wuɔ ce ba bi sorosi ba yuntienɔ-i a ji yuu-yo da kuɔ u kuu yiinaa.

⁴⁵ Sorosi ba yuntien wuɔ suur ma yaanɔa-na a wanɔa-na baa-yo. Wuɔ suɔ hã Yosefu-i hũmelle-i wuɔ u ka har-o.

⁴⁶ Yosefu wuɔ kã ka sãa kompanɔa-i aa kã ka har-o *daangu-na a finya-yuɔ aa kã baa-yo ka fuure-yuɔ cɪncorre nande-na baa naa hɪn-de tãmpɛllenɔ.

Ban kaa nanna ti, wuɔ bũmal tãmpɛlle nande-i a suuye cɪncorre nunɔu-i.

⁴⁷ Maari man taa u hel Magidala-i-na baa u duonɔ-i Yose ba nyu-i, baa yiera ne ban gaala Yesu-i kusuon-nu.

16

Yesu siire hel kuomba hɔlma-na

(Matie 28.1-8; Like 24.1-12; Nsãa 20.1-10)

¹ *Yitiɛnanɔ juɔ cor, Maari man taa u hel Magidala-i-na, baa u duonɔ-i Sake ba nyu-i, a naara Salome-i, baa sãa natikolo wuɔ ba ka kũna Yesu-i-na.

² Ku cuo kaala-i-na*, baa naar biɛ hũmelle-i ta ba kã cɪncorre-na.

³ Ban kãn, baa ta ba piiye wuɔ: «I kaa da hai u bũmal tãmpɛlle-i halanɔ-de cɪncorre nunɔu-na hã-ye?»

⁴ Ban kaa piɛ, baa fara da tãmpɛlle bũmalãa halanɔ. A ne da di maama saa naa fa baa bɔbɔima-i.

⁵ Baa kã ka suur cɪncorre-na. Ba'a ba ne da naacolonɔ nanɔ tiɛnaana ba nadieyanɔa-na baa jonɔorpilanɔ. Korma pãn ta ma da-ba.

⁶ Naacolonɔ daa wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Baa na yan korma da-na, mi suyaa miɛ ban gbuu Nasaretitaan Yesu man *daangu-na ko-yo, na taara u yaa-i. Uu si dii bande-i-na, u siire hel kuomba hɔlma-na. Niɛn, baa naa galla-yuɔ bande yaa nuɔ-i.

⁷ Kãan na ka tũnu u *hãalãbiemba-i baa Piɛr, wuɔ u taa duɔ ka cie-na *Galile; na ka da-yo kusuon-nu'i nãa un nãa wanɔa-na baa-na dumaa.»

† 15:40 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegãan girekimma-na wuɔ: Sake bisãlãanɔ-i baa Yose ba nyu-i. * 16:2 Ku cuo kaala waa jumaansi.

⁸ Caan daaba kūōma gbuu ta ma nyen; baa hel baa gbarunḡu ta. Baḡ taa dumaanḡo-na, ba saa ka gbāa waḡ weima baa moloḡo korma nammu-na.

Yesu caraaya Maari-i

(Matie 28.9-10; Nsāa 20.11-18)

[⁹ Yesuḡ naaraa sire jumaansi cucuuyunḡu-na, u caraaya Magidalataaḡ Maari yaa igēna. Wuō duōnya *jinabaa niehāi fuō-i-na.

¹⁰ U yaa kāa ka tūnu Yesu wuōrataamba-i. U kāa ka da-ba kuliin-kaalunḡu-na yogo.

¹¹ Wuō cira: «Yesu siire, mi daa-yo nuō baa mi yufelle!» U wuōrataamba saa hūu-ma wuō ninsoḡo.

Yesu caraaya u hāalābiemba-i

(Matie 28.16-20; Like 24.13-49; Nsāa 20.19-23)

¹² Ku huonḡu-na, Yesu *hāalābiemba hāi baamba namba ji ta ba kā neyelle nande-na; Yesu wuō bir u den birma carra-bei.

¹³ Hāalābien daaba bir ka waḡ-ma baa ba nabaamba-i. Ba saa tiraa hūu bafamba maama-i.

¹⁴ Kufanḡuḡ curaa, Yesu fuō fere wuō yaḡ u hāalābiemba maḡ tīyāa cīncieluo baa u diei wuonḡo-i ba tīena ta ba wuo niwuoni aa u carra-bei tuō waḡ baa-ba wuō: «Bige-i cie miḡ siire ba da-mi aa jo ji waḡ-ma baa-na na saa hūu-ma?»

¹⁵ Aa naa cira: «Kāaḡ nilēiḡa-na hiere na ka waḡ *Neldōdōlma-i baa nuōmba-i hiere.

¹⁶ U maḡ duō hūu-ma aa *batisen, u kuraa. Nḡa u maḡ duō saa hūu-ma, kutienḡo ka caa.

¹⁷ Bamaḡ da ba hūu-ma, baḡ ka ta ba suō-ba dumaa ku yaa daaku: Ba ka ta ba gbuusemie aa ta ba donya *jinabaa-ba-i, ba ka ta ba piiye nelfeemma-na;

¹⁸ da ba fiε bel jīenḡo-i, u siε gbāa ce-ba biḡkūḡu, aa da ba fiε nyōḡ puōsōnō-i, u siε gbāa ce-ba weima. Ba ka ta ba haa ba nammu-i jaamba-na aa ta ba cārā Diilonḡo-i ba sire-bei.»

Yesu tamma-i duō kā dōrō-i-na

(Like 24.50-53; Pōpuōr. 1.9-11)

¹⁹ Itienḡo-i Yesuḡ juō piiye baa-ba tī, wuō nyugūḡ ka tīena Diilonḡo caaḡ-nu.

²⁰ Uḡ taa dumaanḡo-na, u *hāalābiemba ta ka ta ba wuōra terni-na hiere ba waḡ *Neldōdōlma-i. Itienḡ wuō tuō kāyā-bei ba maacemma-na aa bi tuō kāyā-bei ba ta ba ce gbere-weima ba pigāaḡ nuōmba-i ba da ba suō wuō baḡ waḡ mamaḡ ninsoḡo.]

Likɛn nyɛgāan Yesu maama man Nelmuoyamma

Like nunngu saa waa Yesu *pɔpuɔrbiemba-na, nga fuɔ wuɔraaya baa Pol ba ta ba wan Diilonɔ-nelma-i (File. 24). U yaa bi nyɛgāan Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sebɛ-i. Yesun siire ce maman hiere, u wuɔraaya yuure ma yaanga-i aa suɔ nyɛgɛn-ma. U sebɛ-i-na, u pigāan wuɔ Yesu yaa *Konkortieno-i. U juɔ duɔ ji kor *Yuifubaa-ba-i baa *niɛraamba-i hiere āmbabalma nammu-na. U waan Yesu nelnyulmun-kūngu-i bɔi u sebɛ-i-na. Wuɔ nuɔmba maama dɔlnu Yesu-i, nawalaamba hujarre ko-yo, baa jaamba-i baa sūntaamba-i hiere.

U duɔn u sebɛ-i baa *Nsāa-Batiji homman-kūngu ka cor baa Yesu homman-kūngu (sap. 1-2). Ku huɔngu-na, u piiye Nsāa-Batiji *baatisen Yesu-i dumaa baa *Sitāni taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hɛkuraangu-na (sap. 3.1-4.13). Kufangu huɔngu-na, u suɔ dii u nunngu-i Yesu nun-āndaangu-na baa u āncemma-na *Galile-i-na (sap. 4.14-9.50). Yesun taa dumaa Galile-i-na kā *Yerusalemu-i-na, u nunngu hii-ku. U waan nelma bɔi u sebɛ-i-na, a ne da banamba nunni saa hi-ma (sap. 9.51-19.27).

U piraan u sebɛ-i baa maman daa Yesu-i Yerusalemu-i-na. Wuɔ ba gbuu-yo *daan-nu ko-yo, Diilonɔ yan-ba aa sire-yuɔ. Kufangu huɔngu yaa nuɔ-i un nyugāan kā Tuonɔ wulaa (sap. 19-24).

Like piiye un nyɛgāan u sebɛ-i yungu man nuɔ-i

¹ Tofil, mi ninsontien nuɔ, Yesun siire ce nelma man i hɔlma-na, nuɔmba bɔi duɔn ta ba nyɛgɛn-ma.

² Baman waa da-ma baa ba yufelle dii ma domma-na, aa ce ma wataamba, ban waan-ma baa-ye dumaa, nuɔmba bi nyɛgāan-ma dumɛi.

³ Ku'i ciɛ, mɛi fɛrɛ-i, mi bi sire wuɔra yuure-mɛi fafamma a ne man ciɛ dumaa. Min juɔ suɔ ma yaanga-i, mi da ku saaya mi gbura-mɛi nyɛgɛn-ma hā-ni

⁴ η da η suɔ wuɔ ban waan maman baa-ni u maama-na coima sɪ.

Dɔrpɔpuɔrbilonɔ caraaya Sakari-i

⁵ *Erɔdin waa nellentesinni-na huɔngu man nuɔ-i *Yude-i-na, *Diilodubuu nanɔ waa Abiya baamba-na, ba taa ba bɪ-yo Sakari. U cienɔ waa *Aarɔ hāyɛlɔ; ba taa ba bɪ-yo Elisabeti.

⁶ Sakari-i baa u cienɔ-i baa naa vii baa Diilonɔ-i. Ba taa ba nu u nunngu-i aa ta ba wuɔ u hūmelle-i fafamma.

⁷ Nga Elisabeti waa cɛnyɛinɔ, a ce ba ji vāa ba hāi-i-na hiere ba saa da bilonɔ baa ba-naa.

⁸ Yiingu nanɔngu-na, Sakari wuɔ suur *Diilodubuu-i-na tuɔ ce u maacemma-i, bafamba yiingu'i waa.

⁹ Ku waa da ku bibirre hi baman, ba hiel nelduɔ suur ka ce maman dii cemma. Yiin daaku-na, baa hiel Sakari yaa suur ka dii wusūnanɔ-i.

¹⁰ Nuɔn baa yiera gōngūɔngu-na ta ba cārā Diilonɔ-i.

¹¹ Sakari juɔ'a u ne da Itienɔ *dɔrpɔpuɔrbilonɔ nanɔ-i u caan-nu. Dɔrpɔpuɔrbilonɔ waa yiera wusūnanɔ-igānga nadien-na.

¹² Sakari holle gbuu pān caar, u kūɔma ta ma nyɛn.

¹³ Dɔrpɔpuɔrbilonɔ cira: «Sakari, baa yan korma da-ni. Nin cārān kuman Diilonɔ wulaa, u ka hā-ni baa-ku. N cienɔ ka ce kusūngu, a hon naacombilonɔ. Duɔ hon-yo, η haa u yerre-i Nsāa.

¹⁴ U homma ka dɔlnu-niɛ aa fɛ η huɔnga-i nja bige-i! Ku ka bi dɔlnu nuɔmba bɔi.

15 U ka waa nelbuɔ Diilonɔ wulaa. U sie ji tuɔ nyɔŋ kolma maŋ gbãa bel nelieŋo. *Diilonɔ-Yalle ka yu u huɔŋga-i aa u suɔ duɔ hoŋ.

16 U ka ce *Isirahel-baamba bɔi bir jo ba Tienɔ-i Diilonɔ wulaa.

17 U ka ce Diilonɔ maacemma-i baa *Eli huɔŋga temma, baa u himma bi temma a dii bisãlmba-i baa ba bɛncuɔmba-i ba-naa nuɔ. Bamaŋ sa nuɔŋ Diilonɔ nuŋgu-i, u ka ce ba ta ba nu-ku. U ka tigiin nuɔmba hɔmmu-i a ce ba ta ba niya Itienɔ jomma-i.»*

18 Sakari wuɔ cira: «Muɔ baa mi cieŋo-i i vãa tɪ, de-i-na mi ce nie suɔ wuɔ ŋ waŋ ninsoŋo?»

19 Dɔrpɔpuɔrbilonɔ wuɔ cira: «Ba bɪ-mi Gabiryel. Mii dii baa Diilonɔ-i u tuɔ puɔr-mi. U yaa puɔraa-mi wuɔ mi ji tɪnu-nie baa neldɔdɔl daama-i.

20 Nga nin'a ŋ saa hũu mi nelma-i, ŋ ka ce bobo nuɔ, ŋ sie gbãa ta ŋ piiye a ji hi maŋ ka ce yiinɔ maŋ nuɔ-i. Miŋ waan-ma baa-ni dumaa, ma yiin da kuɔ hi, ma ka bi ce.»

21 Kuŋ cie dumaanɔ-na, Sakari wuɔ vaaya dii huɔŋga-na. A ne da nuɔmba taa ba cie u helma-i gɔŋgũɔŋgu-na. Uŋ vaaya dumaanɔ-na, kuɔ cu ba hɔmmu-i.

22 Uŋ juɔ hel, u saa gbãa duɔ puur u nuŋgu-i piiye baa-ba; wuɔ naa u tuɔ piiye baa u nammu. Baa pãŋ suɔ wuɔ bɪŋkũŋgu cie-yo dii dũŋ-huɔŋga-na.

23 Uŋ juɔ bãl u maacemma-i, wuɔ kũŋ.

24 Yinni saa da, kusũŋgu yiera u cieŋo-na. Wuɔ ce caamba ndii u sa hel, aa naa tuɔ piiye u huɔŋ-na wuɔ:

25 «Diilonɔ nie mi yaan-na; senserre maŋ taa di da-mi baa nuɔmba-i, u hurii-de.»

Dɔrpɔpuɔrbilonɔ caraaya Maari-i

26 Caamba niediei ku huɔŋgu-na, Diilonɔ wuɔ puɔr *dɔrpɔpuɔrbilonɔ-i† *Galile nelle nande-na ba bɪ-de Nasareti,

27 bilonyɔnyuroŋo nanɔ wulaa ba bɪ-yo Maari. Baa naa bel-o dɔrruŋ tɪ. U dɔrŋo-i ba taa ba bɪ-yo Yosefu. U waa jãmatigi *Davidi hãayɛlŋo.

28 Dɔrpɔpuɔrbilonɔ kã ka suur Maari wulaa aa naa cira: «Maari, gbuŋ fɛ ŋ huɔŋga-i; Itienɔ cie baa-ni. U kuɔnu u huɔŋga-i baa-ni cor.»

29 Nel daama cu Maari huɔŋga-i, u tuɔ piiye u huɔŋ-na wuɔ: «Nel hama-i temma-i dumandɛ-i?»

30 Dɔrpɔpuɔrbilonɔ gbɛ-yo wuɔ: «Diilonɔ cie baa-ni, baa yaŋ korma da-ni.

31 N ka ce kusũŋgu a hoŋ naacombilonɔ. Da ŋ hoŋ-yo, ŋ haa u yerre-i Yesu.

32 U ka waa nelbuɔ, ba ka ta ba bɪ-yo Dɔrwuonɔ Biɛŋo. Diilonɔ ka ce-yo fɔŋgɔtienɔ u haayienɔ-i Davidi temma.

33 U ka tiena *Isirahel-baamba yuŋ-nu gbula, aa u fɔŋgũɔ sa ji tɪ dede.»

34 Maari wuɔ cira: «Muɔmi sa bi suɔ bibienɔ yogo, ma ka ce nie gbãa ce?»

35 Dɔrpɔpuɔrbilonɔ gbɛ-yo wuɔ: «*Diilonɔ-Yalle ka jo ŋ wulaa, Dɔrwuonɔ ka hã-ni ku fɔŋgũɔ-i. Ku'i cie mie nin ka hoŋ naacombilonɔ maŋ, ba ka ta ba bɪ-yo Diilonɔ-Biɛŋo.

36 N daa na horonɔ-i Elisabeti-i ke! Naacombilonɔ-kusũŋgu yieraaya-yuɔ; ŋ sie suɔ wuɔ u yaanɔ cãa. Baŋ taa ba gbɛ umaŋ wuɔ cɛnyeiŋo, u caamba niediei yaa dei kuŋ yaraa-yo.

37 Wɛima sa yar Diilonɔ-i.»

38 Maari wuɔ cira: «Mii dii Itienɔ nan-na, u yaŋ ma ce ŋaa nin waan-ma dumaa.» Uŋ waan mafamma-i, dɔrpɔpuɔrbilonɔ bir ta.

Maari kãa Elisabeti terien-nu

39 Yibienɔ faŋa-na, Maari wuɔ sire gbãana kã *Yude nelle nande-na duɔ ka ne Elisabeti-i. Nelle fande waa tãnniŋ.

40 Uŋ kaa hi dii u gboluonɔgu-i Sakari dumelle-na a jaal Elisabeti-i,

41 bilonɔ pãŋ sagalla Elisabeti kusũŋgu-na. *Diilonɔ-Yalle pãŋ yu Elisabeti huɔŋga-i.

* 1:17 Malaki (Malachie) 3.23-24 † 1:26 Dɔrpɔpuɔrbilonɔ daayo-i ba bɪ-yo Gabiryel, nieŋ 1.19.

42 U tuɔ piiye baa Maari-i da gbagaga wuɔ: «Diilonjo cie baa-ni a yan caamba-i hiere, aa bi ce baa bilonjo man η kusunngu-na.»

43 Aa cira: «Mi Tienjo nyu waa hie ji har mei temma-i mi wulaa?

44 Min nuɔ η jaalunngu-i, ku gbuu dɔlnu bilonjo-i mi kusunngu-na; u sagalla.

45 Itienj un puɔraa ba ji wan maman baa-ni, nin hũyãa-ma wuɔ ma ka ce, nan yunngu dɔlaa.»

46 Maari wuɔ bi pãnj donj tuɔ hãl wuɔ:

«Mei gbu mi jaal Itienjo yaa mi huɔngga-na.

47 Diilonjo man kuraan-minj,
mi huɔngga gbuu fẽ baa-yo da hininni!

48 U niε u maacembilonjo yaan-na.

Coima saa fa, a donj fiεfiε-i-na, nuɔmban sirenj ba jo dumaa, ba ka cira mi yunngu dɔlaa.

49 Itienjo cie baa-mi cor.

U fafaanngu temma si dii.

50 Bamanj kãalãayãnj-yuɔ, u ka tuɔ ce baa-ba banj sirenj ba cu ba-naa dumaa.

51 U cie bemma;

u duɔnya bombolmantaamba-i.

52 U hũyãa fõngũɔ-i fõngõtaamba wulaa

aa ce nawalaamba da yunngu.

53 Nyulmunj waa bamanj nuɔ-i, u hãa ba wuo ye,

aa bir waamba-i u saa hã-ba bĩnkũngu.

54 U juɔ ji kãyã *Isirahel-baamba-i.

U juɔ ji kor u cãarãamba-i.

U saa yanj u ãnfafamma cemma-i

55 *Abiramu-i-na baa u huonj-baamba-na.

Uu naa pã nunngu fanngu yaa baa i bĩncuɔmba-i.»

56 Maarinj kãa Elisabeti terienngu-na, u cie caamba siεi temma aa suɔ bir kũnj.

Nsãa homma-i

57 Elisabeti kusunngun juɔ vãa, wuɔ bɔrɔ naacombilonjo.

58 U caantaamba-i baa u huraamba nu-ma wuɔ u buɔra. Kuɔ gbuu dɔlnu-bei wuɔ Diilonjo firiinu u huɔngga-i baa-yo.

59 Yinni niehãi cor, niisiεi-yiinngu-na, ba *jã bilonjo-i‡ aa haa tuonjo yerre yaa yuɔ wuɔ Sakari.

60 Nyunjo yagar aa cira: «I ka tiε bĩ-yo Nsãa.»

61 Baa cira: «Ba bĩ nanj dũnj-wuonj hayo-i dumaanjo-na?»

62 Aa yuu tuonjo-i bobomma-na unj taaranj u haa yerre manj u bienjo-na.

63 Tuonj wuɔ ce ba hã-yo yilaanngu. Unj hũyãa yilaanngu-i wuɔ nyεgẽnj wuɔ: «U yerre yaa Nsãa.» Kuɔ cu ba hɔmmu-i hiere.

64 Terduɔnggu fanngu-na, u jumelle pãnj firnu, wuɔ donj tuɔ piiye aa tuɔ gbelienj Diilonjo-i.

65 Korma pãnj bel ba nellenj-baamba-i baa-yo. Yibienja fanja-na, nelma famma yaa waa *Yude nileinja fanja-na hiere.

66 Diilonjo naa silaa ce baa naacombilonj daayo-i cor, a ce umanj duɔ nu nel daama-i, kutienjo tuɔ yuu u ferε wuɔ: «Aa naacombilonj daayo duɔ ji waa niε?»

Diilonjo diyaa nalãanngu Sakari nunngu-na

67 Terduɔnggu fanngu-na, *Diilonj-Yalle pãnj yu Sakari huɔngga-i. Diilonj wuɔ dii nel daama-i u nunngu-na u tuɔ hãl-ma nalãanngu wuɔ:

68 «Itienjo gbĩε baa jaalunngu.

*Isirahel-baamba Diilonjo temma si dii.

U juɔ ji kor u baamba-i.

‡ 1:59 Buolmanj-sebe (Lévitique) 12.3

- 69 U hāa-ye ninsoŋ-konkortieŋo.
U hielaa-yo *Davidi hāayēlmba-na.
U hielaa-yo u cāarāŋo dūŋ-nu hā-ye.
- 70 Wuɔ ciɛ u *pɔpuɔrbiemba waŋ ma yaa dii ku huɔŋgu-na
- 71 wuɔ u ka hūu-ye i bigāarāamba nammu-na.
- 72 Diiloŋo firiinu u huɔŋga-i baa i bīncuɔmba-i.
Uŋ pāa nuŋgu maŋ u *tobisīnni-na, ku maama saa karaanu-yuɔ.
- 73 U pāa nuŋgu faŋgu yaa baa i bīncɔiŋo-i *Abiramu-i
- 74 wuɔ u ka hūu-ye i bigāarāamba nyisēnni-na
aa ce i tie cāa u yaa-i aa korma baa ta ma da-ye.
- 75 I ka waa nelfafaŋ miɛ baa nelviŋ miɛ yinni maŋ joŋ a ji hi i kuliŋgu.»
- 76 Aa gbɛ bɛpolŋo-i wuɔ:
«Mi biɛ, nuɔ fuɔ, ŋ ka ta yaŋga Itieŋo-na
ka cāa u hūmelle-i,§
a ce dumaŋo-na ba ka ta ba bī-ni Dɔrwuonŋo pɔpuɔrbilonŋ nuɔ.
- 77 Ŋ ka ce u baamba suɔ wuɔ
Diiloŋo ka hur ba āmbabalma-i a kor-ba.
- 78 Miɛ Diiloŋo faa aa u tiraa waa hujantieŋo.
U ka pa bāfeliŋgu yiɛ.
Ku ka waa ŋaa bāansēniŋgu.
- 79 U ka pa-ku hā bamaŋ dii kukulma-na.
U ka pa-ku hā bamaŋ dii kuliŋ-hūmelle-na.
Bāfeliŋgu faŋgu ka dii-ye yaafēllen-hūmelle-na.»*
- 80 Naacombilonŋ wuɔ tuɔ vāa u jo, kunaŋ kuɔ bi ta ku naara u nelnulle-i. U waa tīena hīŋ-nu. Huɔŋgu naŋgu juɔ hi, u doŋ tuɔ waŋ Diilonŋ-nelma-i baa Isirahel-baamba-i.

2

Yesu homma-i (Matie 1.18-25)

- 1 Maari kusūŋguŋ juɔ vāa, kuɔ saanu baa *Oromɛ ba *jāmatigi wuɔ ba kāŋ nuɔmba-i hiere nelle-na. Ba taa ba bī-yo Ogisi.
- 2 Nuɔkāl daade temma saa ce dede. Huɔŋgu faŋgu-na, Kirinisi yaa waa Siiri yuŋgu-na.
- 3 Neliŋo neliŋo, u saaya u kā u nehollenŋ ka nyegēŋ u yerre-i.
- 4-5 Yosefu waa *Davidi hāayēlŋo. U waa tīena Nasareti, dii *Galile huɔŋ-na. Fuɔ wuɔ sire terieŋgu-na tuɔ kā u tonelle-na duɔ ka nyegēŋ u yerre-i baa u dɔrŋo-i Maari-i. Ba bī ba nelle-i Betelɛmu; Davidi ba nelle yaa-i difande-i. Dii dii *Yude huɔŋ-na.
- 6 Baŋ kāa, Maari kusūŋgu ka bel-o dii terieŋgu-na
- 7 u hoŋ u bilodīelāŋo-i naacombilonŋo. Ba saa naa da muncɔmmu niraŋ-dūŋgu-na. Wuɔ ce nyarkpātānni fīnya bilonŋo-i aa galla-yuɔ kūnaŋ-na.
- 8 Nelle kɔtuɔŋgu-na, āncīnaamba namba waa ta ba cɔ ba tūlmba caŋ-nu ba niya-bei.
- 9 Ba juɔ'a ba ne da Itieŋo *dɔrpɔpuɔrbilonŋo naŋo-i ba yaŋga-na; u caraaya-bei baa cecerma naŋ temma; ba huleiŋa pāŋ caar.
- 10 Dɔrpɔpuɔrbilonŋo gbɛ-ba wuɔ: «Baa na yaŋ korma da-na, mi juɔ baa neldɔdɔlma da mi ji tūnu-nei. Ma ka fɛ nuɔmba hɔmmu-i hiere:
- 11 Isuɔŋ daaku-na, na konkortieŋo huɔŋ Davidi ba nelle-na. Diilonŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saŋ *Konkortieŋo maŋ u yaa-i, aa u yaa Itieŋo-i.
- 12 Naŋ ka suɔ-yo dumaa ku yaa daaku: Da na ka hi, na ka da ba fīnya bilosīelāŋo naŋo baa nyarkpātānni aa galla-yuɔ kūnaŋ-na; u yaa-i.»

13 Ba'a ba ne, a da dɔrpɔpuɔrbiemba namba juɔ ji naara daayo-i, ba ta ba hāl ba tuɔlnu Diilonɔ-i. Ba maama saa waa dɛi baa yuliingu-i. Ba taa ba hāl wuɔ:

14 «Diilonɔ gbiɛ baa tuɔlnumma dii dɔrɔ-i-na, aa uŋ dɔlaa nelbiliemba-i, yaafɛlle waa hiɛma-na.»

15 Dɔrpɔpuɔrbiemban juɔ hāl tɪ, ba ta nyugūŋ dɔrɔ. Ban taa, ānciinaamba cira: «Yaan i kā nellen-huɔŋga-na i ka ne Diilonɔ uŋ puɔraa ba ji wanɔn mamanan baa-ye manɔ cɛɛ dumaa.»

16 Baa sire gbāana kā ka da Maari-i baa Yosefu-i baa bilosiɛlāŋo-i kūnaŋo-na.

17 Ban daa bilonɔ-i, baa don ta ba piiye dɔrpɔpuɔrbilonɔ uŋ waanɔn mamanan u kūŋgu-na.

18 Umanɔ duɔ nu-ma, ku ce-yo gberɛ.

19 Maari wuɔ bella nel daama-i hiere u huɔŋ-na tuɔ jɔguɔŋ-ma; u saa yanɔ ma diei karaanu-yuɔ.

20 Ku huonɔŋu-na, ānciinaamba bir gūunu. Dɔrpɔpuɔrbilonɔ uŋ waanɔn-ma baa-ba dumaa, ba bi kaa da-ma dumei. Baa ta ba hāl nɛini ba gbɛliɛŋ Diilonɔ-i ba kūŋ.

Yesu yerre haama-i

21 Bilonɔ uŋ juɔ da yinni niisɛi-i, baa *jā-yo* aa haa u yerre-i Yesu†. *Dɔrpɔpuɔrbilonɔ naa pigāanɔ Maari-i yerre fande yaa-i aa u kusūŋgu suɔ da ku yiera-yuɔ.

Yesu pāmma-i da ba hā Diilonɔ-i

22 Naacombilonɔ u bincɔmba yuŋ-maama migāamanɔ-yiinguŋ juɔ hi ŋaa manɔ waanɔn dumaa *Moisi *ānjɪnamma-na‡, baa bi kā baa naacombilonɔ-i *Diilodubuɔ-i-na dii *Yerusalɛmu-i-na da ba ka pā-yo hā Diilonɔ-i

23 ŋaa manɔ bi nyegāanɔ dumaa Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «Naacombilodīɛlāŋo saaya u pā hā Diilonɔ.»§

24 Baa naa bi saaya ba pā niikonni a saa baa ānjɪnaduɔŋ daama-i: konɔhuriimba hāi sisɔ nɔnsɔr ba huriimba hāi.

25 A ne da bincɔŋo nanɔ waa Yerusalɛmu-i-na, ba taa ba bi-yo Siminyɔ. U taa u nu Diilonɔ nunɔŋu-i aa tiraa vii baa-yo. Umanɔ naa saaya u jo ji kor *Isirahɛl-baamba-i u taa u niya u jomma-i. *Diilonɔ-Yalle waa-yuɔ.

26 Dii naa tūnu-yuɔ wuɔ Itienɔ uŋ ka saanɔ *Konɔkortienɔ manɔ, u ka da-yo baa u yufelle aa suɔ ku.

27 Diilonɔ-Yallenɔ waa-yuɔ dumaanɔ-na, wuɔ kā Diilodubuɔ-i-na. Ban kāa baa Yesu-i da ba ka pā-yo hā Diilonɔ-i ŋaa manɔ nyegāanɔ dumaa ānjɪnamma-na,

28 Siminyɔ wuɔ hūu-yo tūu-yo aa naa cira:

29 «Itie, fiɛfiɛ fuɔ, niŋ waanɔn mamanan ma cɛɛ.

Ŋ cārāŋo huɔŋga fiɛ; ŋ gbāa hūu-yo dumaa.

30 Mi daa Konɔkortienɔ-i baa mi yufelle.

31 Niŋ saanɔ umanɔ hā nelbiliemba-i hiere, mi daa-yo.

32 U yaa *niɛraamba fitɪnuɔ-i.

U yaa ka ce ba suɔ ŋ saanɔŋu.

Aa ce ŋ baamba-i Isirahɛl-baamba da yerre.»

33 Kuɔ cu naacombilonɔ bincɔmba hɔmmu-i.

34 Siminyɔ wuɔ cārā Diilonɔ-i hā-ba aa naa gbɛ nyuŋo-i wuɔ: «Ŋ biɛŋo jomma ka kɔsuɔŋ nuɔmba bɔi *Isirahɛl-na aa bi kor nuɔmba bɔi. U ka pigāanɔ Diilonɔ sɪnni-i, ŋga nuɔmba ka bigāanɔ-yo.

35 A ce dumaanɔ-na, u ka puure nuɔmba bɔi kusūŋ-maama. Aa nuɔ fuɔ, cɛɛŋ nuɔ, ānjɔguɔma ka gbuu ko-ni.»

* 2:21 Buolmanɔ-sebɛ (Lévitique) 12.3 † 2:21 Niɛŋ Like 1.31. ‡ 2:22 Niɛŋ Buolmanɔ-sebɛ-i-na (Lévitique) 12.3-8.

§ 2:23 Helmanɔ-sebɛ (Exode) 13.2,12

36 *Diilopəpuərbilonjo nanjo bi waa ba taa ba bi-yo Ani. Aser dūŋ-wuonjo'i waa. Ba taa ba bi u to-i Faniel. Uu naa gbuu vāa ce cicərŋo. Uŋ siire u bilosinni-na aa naacolŋo man jā-yo, naacolŋo ciε bien niehāi baa-yo aa ku aa yaŋ-yo.

37 U saa tuə naa Diilodubuə-i-na. U taa u dii sūŋgu-i aa tuə cārā Diilonjo-i bāaŋgu-i baa isuŋgu-i. A ne da u bien komuəŋa naa baa a naa'i waa belle fande-na.

38 Fuə wuə bi jo huəŋgu faŋgu-na ji da naacombilonjo-i. Wuə jaal Diilonjo-i aa naa tuə piiye u maama baa bamaŋ taa ba niya Yerusalemu korman-yiŋgu-i.

39 Maman nyegāaŋ ānjīamma-na, Yesu bīncuəmbaŋ kaa ce-ma tī, baa bir kā Nasareti-i-na; ba nelle yaa-i difande-i dii *Galile-i-na.

40 Naacombilonjo wuə tuə vāa u jo; u taa u nu nelma-i ŋaa bige-i! Diilonjo naa firnu u huəŋga-i baa-yo.

Ba kaa baa Yesu-i ponsaŋ-nu

41 Belle belle, Yesu bīncuəmba taa ba kā ba ce *kərsinni tīmmaŋ-ponsaŋgu-i *Yerusalemu-i-na.

42 Yesuŋ juə da bien cīncieluo a hāi, baa kā baa-yo.

43 Ponsaŋguŋ kaa bāl, baa gūunu. Yesu wuə yaŋ-ba aa tīena dii Yerusalemu-i-na ba saa suə.

44 Nuəmba naa maara cor hūmelle-na. Baŋ naa-yo, ba da niε sī uu dii nuəmba həlma-na. Ba wuə yififiŋgu, moloŋ yufelle saa haa-yuə. Ba doŋ ta ba taara-yuə nuəmba-na

45 ba sa da-yo. Ba naa ba bir ta ba taara ba kā Yerusalemu-i-na.

46 Yinni hāi cor, sieliŋ-yiŋgu-i, ba kā ka da-yo *Diilodubuə-i-na; u tīenaana *ānjīamma pigāataamba həlma-na tuə yuu-ba ba ta ba piiye u tuə nu.

47 Bamaŋ waa hiere, u maama cu ba həmmu-i.

48 U bīncuəmbaŋ kaa da-yo dumaŋo-na, kuə ce-ba gberε. Nyuŋ wuə cira: «Naacombilo, ŋ ciε bige-i yiε dumandε-i-na? Ŋ ciε i huleiŋa fūnuŋ caar i sire tīe taara-niε.»

49 Yesu wuə cira: «Bige-i ciε na ta na taara-miε? Na saa suə wuə mi saaya mi waa mi To dūŋgu-na wei?»

50 Ba saa suə u nelma yuŋgu-i.

51 Wuə naa wuə sire ba ta Nasareti-i-na. U taa u nu u bīncuəmba nuŋgu-i. Maman ciε cor hiere, nyuŋo saa yaŋ ma diei karaanu-yuə.

52 Yesu wuə tuə vāa u jo aa kuaŋgu bi ta ku naara u nelnulle-i. U maama taa ma dəlnu Diilonjo-i aa bi ta ma dəlnu nuəmba-i.

3

Nsāaŋ ciε u maacemma-i dumaa

(Matie 3.1-12; Marke 1.1-8; Nsāa 1.19-28)

1 *Oromε ba *jāmatigi man ba nan bīŋ-yoŋ Tiber, uŋ daa bien cīncieluo baa a ndii-i belle man nuə-i fōŋgūə-i-na, belle fande-na *Pōse-Pilati yaa waa *Yude yuŋgu-na aa *Erədi waa *Galile yuŋ-nu, u mələ-i Filipu fuə waa Iture yuŋ-nu baa Tirakoniti bi yuŋ-nu, Lisaniyasi fuə waa Abileni yuŋ-nu.

2 Ani-i baa Kayifu-i ba yaa waa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i. Belle fande'i nuə-i Diilonjo uŋ caraaya Sakari bieŋo-i Nsāa-i *hīekuraŋgu-na a piiye baa-yo.

3 Uŋ piiye baa-yo dumaŋo-na, wuə tuə wuəra nilēiŋa man *Yurdē kətōnni-na u wan baa nuəmba-i wuə ba nanna ba ciləbabalaŋo-i aa ba *batisen ku yaa Diilonjo ka hur ba āmbabalma-i.

4 Diilonjo uŋ puəraa *Isayi wan man, ma'i sī daama-i wei? Isayi waan-ma wuə:

«Molo dii tuə hohuola hīekuraŋgu-na wuə:

«Migāaŋ Itieŋo hūmienə-i.

Cāaŋ-yaŋ na viinu-yei.

5 Diiaanuŋ fonni-i!

*Tänniŋ yeŋ terni maŋ nuɔ-i baa tāntūnni-i,
na herra-niɛ na saanu-niɛ.
Hūmienjaŋ miɛlāa terni maŋ nuɔ-i, na viinu-yei,
aa amaŋ cuolaanu, na diinu-yei.*

⁶ *Nuɔmba-i hiere ba ka da Diilonŋ uŋ ka kor-ba dumaa.»**

⁷ Nuɔmba bɔi taa ba jo Nsāa tuɔ batisen-ba. Wuɔ tuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Nelbabalaan namaa temma-i daana-i, hai juɔ tūnu-nɛi wuɔ da na batisen Diilonŋo siɛ ka gāŋ baa-na?»

⁸ Taa na ce kumaŋ faa, ku yaa ka pigāaŋ wuɔ na naana na cilɔbabalaŋo-i kelkel. Baa na ta na ne wuɔ sɪ *Abiramunŋ yeŋ na bincɔiŋo Diilonŋo siɛ ka gāŋ baa-na! Mi tūnu-nɛi, naŋ fiɛ da tāmpɛŋa maŋ daaya-i, Diilonŋo gbāa bir-a ce-ya Abiramu hāayɛlmba namaa fuonŋu-na†.

⁹ Maale nuŋgu saaraa jina. Tibiŋgu maŋ da ku saa maŋ biefɛfɛiŋa, ku jūŋ aa senu.»

¹⁰ Nuɔŋ baa ta ba yuu-yo wuɔ: «Kufanŋu terienŋu-na, i saaya i ce bige-i?»

¹¹ Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Jonŋorbaa-ba hāi da ba waa baa nuɔni maŋ, umaŋ saa da binŋkūŋgu ŋ hā-yo u diei, aa niiwuonŋ da ni bi waa baa nuɔni maŋ, umaŋ saa da duɔ wuo ŋ hā-yo.»

¹² *Nampohūutaamba namba naa bi jo u duɔ ji batisen-ba, bafaŋ baa yuu-yo wuɔ: «Hāalātie, miɛ i saaya i ce bige-i?»

¹³ Wuɔ gbɛ bafamba-i wuɔ: «Nuɔmbaŋ saaya ba ta ba pā kumaŋ ba hā-na, baa na ta na hūu na cor kufanŋu-i.»

¹⁴ Sorosibaa-ba namba yuu-yo wuɔ: «Aa miɛ fuɔ, i saaya i ce bige-i?»

Wuɔ gbɛ bafamba-i wuɔ: «Baa na ta na du nuɔmba-i na hūu ba gbeiŋa-i. Taa na yii baa na cufaluŋgu yaa yoŋ.»

¹⁵ Diilonŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saanŋ *Konŋkortienŋo maŋ, nuɔmba taa ba niya u jomma-i. Baŋ juɔ da Nsāa-i ba da niɛ sɪ u yaa-i.

¹⁶ Nsāa wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Muɔmi batisen-na baa hūmma yoŋ, ŋga unaa jo dii, u fōŋgūo jienya mei wuonŋo-i, mei saa piera u natāanŋu-i. Fuɔ ka batisen-na baa *Diilonŋ-Yalle baa dāamu.

¹⁷ Kəkɔruonŋgu dii u nanŋa-na. U ka pe u dimma-i. Duɔ ji pe-ma tɪ hiere torre-na, u ka kūl belle-i dii-de inonŋō-na aa senu fuoru-i baa dāamu. Dāamu fammu sa diŋ dede.»

¹⁸ Nsāa taa u dii nelma bɔi nuɔmba tūnni-na, a ce dumaanŋo-na u taa u waŋ *Neldɔdɔlma-i baa-ba.

¹⁹ Erɔdi wuɔ hūyāa u mɔlɔ cienŋo a dii-yo. Ba taa ba bɪ cienŋo-i Erodiyadi. Aa naa tiraa ce weima bɔi ma saa fa. U yaa waa nellentienŋo-i Galile-i-na. Nsāa wuɔ fulnu-yuɔ wuɔ u maacemma saa fa.

²⁰ Wuɔ ce baa bel Nsāa-i dii-yo kaso, a migāaŋ tuɔ naara kunaŋgu u cālmuo-i-na.

Yesu batisemma-i

(Matie 3.13-17; Marke 1.9-11)

²¹ Nuɔmba-i hiere ba kāa ka *batisen. Baŋ taa ba batisen huonŋu-na, Yesu wuɔ bi kā ba ka batisen-yo. Baŋ baatisen-yo tɪ, wuɔ tuɔ cārā Diilonŋo-i. Dɔrɔ wuɔ puur.

²² *Diilonŋ-Yalle hel konŋhurunŋ temma jo ji diire-yuɔ. Baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa nuonŋo-i, ŋ maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ; nuonɛi fiɛŋ mi huonŋa-i.»‡

Yesu bincuambaŋ cuu ba-naa dumaa ku yaa daaku

(Matie 1.1-17)

²³ Yesuŋ duonŋ u maacemma-i huonŋu maŋ nuɔ-i, u waa baa bienŋ komorre baa cinciɛl temma. Nuɔmba taa ba jɔguonŋ wuɔ Yosefu bienŋo.

Yosefu to-i ba taa ba bɪ-yo Eli.

²⁴ Eli to-i ba taa ba bɪ-yo Mata.

Mata to-i ba taa ba bɪ-yo Levi.

* **3:6** Isayi (Ésaïe) 40.3-5 † **3:8** Niɛŋ Nsāa sebɛ-i-na 8.33-39. ‡ **3:22** Gbeliemaŋ-nalāanŋu (Psaume) 2.7; Isayi (Ésaïe) 42.1

Levi to-i ba taa ba bi-yo Melki.
 Melki to-i ba taa ba bi-yo Yanai.
 Yanai to-i ba taa ba bi-yo Yosefu.
²⁵ Yosefu faṅo to-i ba taa ba bi-yo Matatiyasi.
 Matatiyasi to-i ba taa ba bi-yo Amosi.
 Amosi to-i ba taa ba bi-yo Nahomu.
 Nahomu to-i ba taa ba bi-yo Esili.
 Esili to-i ba taa ba bi-yo Nagai.
²⁶ Nagai to-i ba taa ba bi-yo Maatiṅo.
 Maatiṅ to-i ba taa ba bi-yo Matatiyasi.
 Matatiyasi faṅo to-i ba taa ba bi-yo Semie.
 Semie to-i ba taa ba bi-yo Yoseki.
 Yoseki to-i ba taa ba bi-yo Yoda.
²⁷ Yoda to-i ba taa ba bi-yo Yohana.
 Yohana to-i ba taa ba bi-yo Eresa.
 Eresa to-i ba taa ba bi-yo Sorobabel.
 Sorobabel to-i ba taa ba bi-yo Salatiel.
 Salatiel to-i ba taa ba bi-yo Neri.
²⁸ Neri to-i ba taa ba bi-yo Melki.
 Melki faṅo to-i ba taa ba bi-yo Adi.
 Adi to-i ba taa ba bi-yo Kosamu.
 Kosamu to-i ba taa ba bi-yo Elmadamu.
 Elmadamu to-i ba taa ba bi-yo Er.
²⁹ Er to-i ba taa ba bi-yo Yesu.
 Yesu faṅo to-i ba taa ba bi-yo Elieser.
 Elieser to-i ba taa ba bi-yo Yorimu.
 Yorimu to-i ba taa ba bi-yo Mata.
 Mata faṅo to-i ba taa ba bi-yo Levi.
³⁰ Levi faṅo to-i ba taa ba bi-yo Siminyo.
 Siminyo to-i ba taa ba bi-yo Yuda.
 Yuda to-i ba taa ba bi-yo Yosefu.
 Yosefu faṅo to-i ba taa ba bi-yo Yonamu.
 Yonamu to-i ba taa ba bi-yo Eliyakimu.
³¹ Eliyakimu to-i ba taa ba bi-yo Meleya.
 Meleya to-i ba taa ba bi-yo Mena.
 Mena to-i ba taa ba bi-yo Matata.
 Matata to-i ba taa ba bi-yo Natamu.
 Natamu to yaa *Davidi.
³² Davidi to yaa Yese.
 Yese to yaa Yobedi.
 Yobedi to yaa Bosi.
 Bosi to yaa Sala.
 Sala to yaa Naso.
³³ Naso to yaa Aminadabu.
 Aminadabu to yaa Adime.
 Adime to yaa Arni.
 Arni to yaa Esirumu.
 Esirumu to yaa Peresi.
 Peresi to yaa *Yuda.
³⁴ Yuda faṅo to yaa *Yakabu.

Yakabu to yaa *Isaki.
 Isaki to yaa *Abiramu.
 Abiramu to yaa Tera.
 Tera to yaa Nahar.
³⁵ Nahar to yaa Seruge.
 Seruge to yaa Erehu.
 Erehu to yaa Pelegi.
 Pelegi to yaa Eber.
 Eber to yaa Sala.
³⁶ Sala faṅo to yaa Kanamu.
 Kanamu to yaa Arpasadi.
 Arpasadi to yaa Semu.
 Semu to yaa *Nowe.
 Nowe to yaa Lemeki.
³⁷ Lemeki to yaa Matusalemu.
 Matusalemu to yaa Enoki.
 Enoki to yaa Yeredi.
 Yeredi to yaa Maleleyel.
 Maleleyel to yaa Kenamu.
³⁸ Kenamu to yaa Enosi.
 Enosi to yaa Seti.
 Seti to yaa Adama.
 Diilonṅ uṅ hielaa miwaanṅo-i u maa Adama faṅo yaa jina.

4

Sitāni taara duṅ guṅ Yesu gbeini-i
(Matie 4.1-11; Marke 1.12-13)

¹ *Diilonṅ-Yalle naa yu Yesu huṅga-i. Uṅ hilaa *Yurdē-i-na, diε kā baa-yo *hīkuraanṅu-na.

² Uṅ kāa terienṅu-na, *Sitāni wuṅ nyaanu-yuṅ duṅ ka guṅ u gbeini-i. U cie yinni komuṅa hāi baa-yo tāalma-na. Yinni fanni-na, Yesu saa dii kuuwuṅgu u nuṅgu-na. Ku huṅgu-na, nyulmu sire cuṅ-o.

³ Sitāni wuṅ gbē-yo wuṅ: «Da kuṅ Diilonṅ-Bienṅo yaa nuṅo-i kelkel, ce tāmpēl daade bir kuuwuṅgu i ne!»

⁴ Yesu wuṅ cira: «Ma nyegāan Diilonṅ-nelma-na wuṅ: *«Niiwuoni-i yon, ni sie gbāa ce nelien nuṅ η ba.»**»

⁵ Uṅ waan mafamma-i, Sitāni nyugūṅ baa-yo dōrō a ka pigāan-yo nilēiṅa-i hiere hīema-na da hōlhōlhōl

⁶ aa cira: «Niṅ daa nilēiṅa maṅ daaya-i hiere baa a huṅya-niini-i, mēi waanṅa; da miε mi ka ce kumaṅ baa-ya mi ce.

⁷ Da η dūuna jaal-mi, mi ka hā-ni baa-ya.»

⁸ Yesu wuṅ cira: «Ma nyegāan Diilonṅ-nelma-na wuṅ: *«N saaya η ta η dūuna η jaal Itienṅo-i Diilonṅo yaa-i; aa η ta η cda u yaa u diei yon.»†*»

⁹ Sitāni wuṅ hiire baa-yo a kā baa-yo *Yerusalemu-i-na, ka haa-yo *Diilodubuṅ dōrō-i-na aa cira: «Da kuṅ Diilonṅ-Bienṅo yaa nuṅo-i kelkel, tie η diire hīema-na i ne. Ma sī ma nyegāan Diilonṅ-nelma-na wuṅ:

¹⁰ *«Diilonṅo ka ce u *dōrpōpuṅbiemba ta ba niya-niε.»*

¹¹ Aa tiraa cira:

«Ba ka tūu-ni ba nammu-na

* 4:4 Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 6.13

η baa ka tisij η fεε terienḡu.»‡»

¹² Yesu wuɔ cira: «Ma bi nyegāaḡ Diilon-*nelma*-na wuɔ: «*Baa daḡ Itieno-i Diilono-i η ne.*»§»

¹³ Sitāni wuɔ ce ji gbē; u saa ji gbāa guɔl Yesu gbeini-i. Wuɔ naa u ta aa yaḡ-yo tuɔ cie huɔḡgu naḡgu.

Yesuḡ duɔḡ u maacemma-i dumaa Galile-i-na

(Matie 4.12-17; Marke 1.14-15)

¹⁴ *Sitāniḡ juɔ ta aa yaḡ Yesu-i, wuɔ bir kā *Galile-i-na baa *Diilon-*Yalle* fōḡḡuɔ-i. Uḡ kāa, baa fūnuḡ ta ba gbeliḡ-yo terni-na hiere.

¹⁵ U taa u waḡ Diilon-*nelma*-i *Diilonelḡaalādūnni-na. Nuɔmba-i hiere ba taa ba kaal-o.

(Matie 13.53-58; Marke 6.1-6)

¹⁶ Yiḡḡgu naḡgu-na, wuɔ ji kā Nasareti-i-na. U vāa kusuɔḡ-nu'i. *Yitiḡnaḡḡuḡ juɔ hi, wuɔ kā *Diilonelḡaalādūḡgu-na. U taa u kā koko. Diilon-*nelmaḡ* juɔ hi kalamma, wuɔ sire duɔ kalaḡ.

¹⁷ Baa hā-yo *Diilopɔpuɔrbilono-i *Isayi sebe yaa wuɔ u kalaḡ. Wuɔ puur terienḡu maḡ uḡ nyegāaḡ wuɔ:

¹⁸ «*Itieno *Yalle dii mi yuḡgu-na.*

Na saa da, u hielaa-mi

*mi da mi waḡ *Neldɔdɔlma-i baa sūntaamba-i.*

U puɔraa-mi

mi da mi waḡ baa kɔraamba-i wuɔ kɔrsinni tīe,

aa waḡ baa yiriemba-i wuɔ ba yufienḡa ka puur,

aa bamaḡ dii pɔrtamma-na wuɔ pɔrtamma tīe,

¹⁹ *aa waḡ baa-ba wuɔ Diilono ka firnu u huḡḡga-i baa nuɔmba-i fiefie-i-na.»**

²⁰ Uḡ kalaḡ tī, wuɔ suuye sebe-i aa hā Diilonelḡaalādūḡgu maacenceroḡo-i baa-yo aa tīena. Nuɔmba-i hiere baa diḡ-yuɔ ta ba ne-yo.

²¹ Wuɔ cira: «Miḡ kalaḡ nelma maḡ daama-i, ma cie nyuḡḡo daayo'i nuɔ-i.»

²² Nuɔmba kar da hāmmu! Wuɔ cor tuɔ piiye. U nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor. Ba hāmmu cu; ba ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Yosefu biḡḡo'i sī wei?»

²³ Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Yiḡḡgu dii baa yiḡḡgu, na ka naḡ gbānalāaḡ daaku-i baa-mi wuɔ: «Perruntie, sire η fεε i ne!» Aa na ka cira: «I nuɔ niḡ cie mamaḡ hiere Kafarnamu-i-na, ce ma temma naḡ fεḡḡ nelle-na i ne.»»

²⁴ Aa tiraa gbē-ba wuɔ: «Yaḡ mi waḡ ninsoḡo-i baa-na: Diilopɔpuɔrbilono-i, u nellen-baamba sa kāḡ-yo.

²⁵ Yaḡ mi tūnu-nei, *Eli bāaḡgu-na, bikulcaamba bɔi waa *Isirahel-na, Diilon wuɔ ce biḡḡa siḡi baa caamba niediei u saa dāa. Nyul muɔ suur nelle-na†.

²⁶ Nga Diilon wuɔ yaḡ bafamba-i aa puɔr Eli-i bikulciḡḡo naḡ wulaa Sareputa, dii Sidō‡.

²⁷ Aa Diilopɔpuɔrbilono-i Elise bāaḡgu-na, *wontuɔrmba bɔi waa Isirahel-na, nga Elise saa ji sire u diei *Isirahel-baamba-na; u yaḡ bafamba-i aa sire umaḡ naa hilaa Siiri mara-i-na jo, ba taa ba bi-yo Naama§.»

²⁸ Baḡ juɔ nu mafamma-i, ba hāmmu pāḡ guɔla hiere.

²⁹ Ba nelle waa tānuḡ-nu. Baa sire tisij-yo hiel-o Diilonelḡaalādūḡgu-na, a hel baa-yo nellen-huḡḡga-na, a nyugūḡ baa-yo tānuḡḡu dɔrɔ-i-na wuɔ ba ka se-yo nanna.

³⁰ Yesu wuɔ yaḡ-ba aa yegel hel ba hɔlma-na ta.

Yesuḡ siire jaamba-i dumaa Kafarnamu-i-na

(Marke 1.21-28)

‡ 4:11 Gbeliemaḡ-nalāaḡgu (Psaume) 91.11-12 § 4:12 Anḡnamma tiyemmaḡ-sebe (Deutéronome) 6.16 * 4:19 Isayi (Ésaie) 61.1-2 † 4:25 Jāmatigi ba sebedielāḡo (1 Rois) 17.1 ‡ 4:26 Jāmatigi ba sebedielāḡo (1 Rois) 17.8-16 § 4:27 Jāmatigi ba sebehāalḡo (2 Rois) 5.1-14

³¹ Yesuŋ hilaa Nasareti-i-na, wuɔ ta kã Kafarnamu. *Galile nelle nande-i difande-i. Uŋ kãa, wuɔ kã *Diilonelhãalãdũngu-na *yitiɛnanŋu-na ka tuɔ wan Diilon-nelma-i.

³² U taa u piye baa bibɛsɪnni u yan *ãnjɪnamma pigãataamba-i; a ce dumaanɔ-na, u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor.

³³ Naacolɔŋo nanɔ waa ba hɔlma-na, *jɪna waa u yungu-na. Wuɔ kaasɪŋ da gbagaga wuɔ:

³⁴ «Nasaretitaan Yesu! I ciɛ-ni niɛ? N juɔ da ŋ ji kɔsuɔŋ-ye wuɔ bige-i ciɛ? Mi suɔ-ni, Diilon-nolɔŋo yaa nuɔŋo-i.»

³⁵ Yesu wuɔ cira: «Suuye ŋ nunŋu-i aa ŋ cor ŋ hel naacolɔŋo-na.» Jɪna wuɔ mal naacolɔŋo-i nuɔmba-na aa naa hel u saa ce kuubabalaanŋu yuɔ.

³⁶ Kuɔ ce nuɔmba-i gbɛɛ, baa ta ba piye baa ba-naa wuɔ: «Naacolɔŋ daayo hii dɛ! Baa jɪnabaa-ba-i hiere u donya-bei baa u nuŋ-ãndaanŋu.»

³⁷ Kuŋ ciɛ dumaanɔ-na, u yerre gbuo terni-i hiere.

(Matie 8.14-17; Marke 1.29-34)

³⁸ Uŋ hilaa *Diilonelhãalãdũngu-na, wuɔ kã Simɔ cɪiŋ-nu. Simɔ cura sa waa hɪnni; u kũma naa gbuu huol da pãmpãmpãŋ, u galla. Ba cãrã Yesu-i wuɔ u sire-yuɔ.

³⁹ U kã ka ture ciɛŋo yudɔrɔ-i-na, a nuola jarma-i. Ciɛŋo pãŋ da u fɛɛ terduɔŋgu fanguna. Wuɔ sire tuɔ ce ba nersɪnni-i.

⁴⁰ Bãanŋuŋ juɔ ta ku suur huɔŋgu man nuɔ-i, jaamban waa baa baman hiere nelle-na, baa jo baa-ba. Yesu wuɔ tuɔ haa u nammu-i bei u sire-bei.

⁴¹ Jaan daaba hɔlma-na, *jɪnabaa-ba waa nuɔmba bɔi-na. Duɔ donya uman baamba-i, ba ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Diilon-Biɛŋo yaa nuɔŋo-i kelkel!» Jɪnabaa-ba naa suɔ wuɔ Diilon uŋ pãa nunŋu-i aa saan *Konkortienɔ man, u yaa Yesu-i; a ce dumaanɔ-na Yesu tuɔ nuola-bei, u sa yan ba da piye.

(Marke 1.35-39)

⁴² Cuon juɔ kaal, u sire kã hɪɛŋ-nu. Nuɔmba taara-yuɔ ka da-yo aa ta ba taara ba bella-yuɔ u baa da ta aa yan-ba.

⁴³ Wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Mi saaya mi wuɔra wan *Diilon-bãanŋu *Neldɔdɔlma-i nilɛiŋa nanɔ-na hiere; Diilonɔ puɔraa-mi baa ma yaa.»

⁴⁴ Aa naa ta tuɔ wuɔra *Yude *Diilonelhãalãdũnni-na u wan Diilon-nelma-i.

5

Gbɛɛ-tetebelle

¹ Yiŋgu nanŋu-na, Yesu kãa Genesareti dalanŋa-na. Nuɔmba kũɔl ba-naa kã u wulaa da ba ka nu Diilon-nelma-i.

² Wuɔ da benni nanni-i ni hãi hũmma nunŋu-na, ni taamba naa hel ta ba saara ba jɔnaamba-i.

³ Wuɔ kã ka suur kunanŋu-na, Simɔ kũŋgu'i waa aa ce u forra-kuɔ cellɛ konkondaanŋu-na. Uŋ furaaya-kuɔ, Yesu wuɔ tɛna a don tuɔ wan Diilon-nelma-i u pigãan nuɔmba-i.

⁴ Uŋ juɔ piye tɪ, wuɔ gbɛ Simɔ-i wuɔ: «Kã pututu terienŋu-na, na ka nan na jɔnaamba-i.»

⁵ Simɔ wuɔ cira: «Hãalãtie, i naan juɔŋo-i cɔ i saa da bɪŋkũŋgu bel, ŋga niŋ waan-ma dɛi, mi sie yagar ŋ nunŋu-i.» Aa naa ta.

⁶ Ban kãa ka nan ba jɔnaamba-i, baa bel titiraamba-i jɔnaamba yu ta ba yii da ba kar.

⁷ Ba nabentaamba namba waa, baa fara bɪ ba jo baa ba beŋo-i a ji kãyã-bei ba jul titiraamba-i. Ban julii-ba, benni-i ni hãi-i-na niɛ yu ta ni yii da ni nyierã hũmma-na.

⁸ Simɔ-Piɛŋ daa mafamma-i, wuɔ kã ka dũuna Yesu caanŋu-na aa naa cira: «Itie, muɔŋo-i ãmbabalmanceron muɔ, baa piɛ-mi.»

⁹ Titiraan daaba ciinumma diyaa korma yuɔ baa baman waa baa-yo hiere beŋo-na.

¹⁰ Halle u nagbosobaa-ba-i Sebede bepuɔmba-i korma bi bilaa-ba. Ba taa ba bɪ unanɔ-i Sake aa bɪ unanɔ-i Nsãa. Yesu wuɔ wan baa Simɔ-i wuɔ: «Baa yan korma da-ni, a don nyunŋo, ŋ ka yan tetebelle-i aa ta ŋ dii nuɔmba-i Diilon-hũnun-nu.»

11 Yesuŋ waan mafamma-i, baa hel baa ba benni-i bomborma-na ka yan-ni aa cu u huon-nu.

Yesu siire wontorŋo naŋo
(*Matie 8.1-4; Marke 1.40-45*)

12 Yiingu nanŋu-na, Yesu kaa nelle nande-na. *Wontorŋo naŋo da-yo aa piε ka dūuna u caan-nu aa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma ta-miε, mi suyaa miε ku siε yar-ni.»

13 Yesu wuɔ haa u nanŋa-i yuɔ aa naa cira: «Mi taara ŋ jarma ta.» Naacolŋo jarma paŋ ta yuɔ terduɔŋgu faŋgu-na.

14 Yesu wuɔ wan-ma kuola-mei baa-yo wuɔ u baa yan ma hel; aa u kã *Diiløjigãntieŋo wulaa u ka ne-yo, aa u pã niikonni man dii pãmma u hã-yo u migãan u yuŋ-maama-i ŋaa *Moisiŋ nyegãan-ma dumaa*. Ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ u jarma taa-yuɔ kelkel.

15 Kufanŋuŋ ciε, Yesu yerre migãan ta di du di kã. Nuɔmba bɔi taa ba jãnu ba-naa ba nu u nelma-i. Jaamba taa ba cãrã-yuɔ u tuɔ sire-bei ba jarma-na.

16 Nga huonŋu naŋ-nu duɔ ce, u yan-ba aa ta kã u deŋ ka cãrã Diilonŋo-i aa bir jo.

Yesu siire murgu naŋo
(*Matie 9.1-8; Marke 2.1-12*)

17 Yiingu nanŋu-na, Yesu taa u wan Diilon-nelma-i u pigãan nuɔmba-i. A ne da *Fariŋeɓaa-ba namba waa tiena ba hɔlma-na, baa *anjɔnamma pigãataamba namba. Banamba taa ba hel *Galile, banamba *Yude, halle banamba naa hel *Yerusalemu-i-na jo. Itieŋo fɔŋgũɔ waa baa-yo u tuɔ sire jaamba-i.

18 Balamba namba tũu murgu naŋo-i kuugallaŋ-nu jo baa-yo, wuɔ ba ji suur jina-yuɔ Yesu caanŋu-na.

19 A ne da nuɔmba naa yu dũŋgu-i, ba saa suɔ ban ka suur baa-yo dumaa. Ba naa ba nyugũŋ dũŋgu dɔrɔ-i-na, aa kaasɔŋ-ku dii-yo baa u kuugallaŋgu-i nuɔmba hɔlma-na jina-yuɔ Yesu caanŋu-na.

20 Yesu wuɔ ne da ba haa ba nanŋa-i yuɔ cor, wuɔ gbε ba jeiŋo-i wuɔ: «Mi j̄iε, ŋ ambabalma hurii hiere.»

21 Anjɔnamma pigãataamba-i baa Fariŋeɓaa-ba don ta ba piiye wuɔ: «Hai moloŋo-i daayo-i aa u tuɔ tuora Diilonŋo-i? Da ma hel Diilonŋo-na, hai moloŋo-i gbãa hur u nanolŋo ambabalma-i?»

22 Yesu wuɔ suɔ baa-ba, wuɔ gbε-ba wuɔ: «Bige-i ciε na ta na jɔguɔŋ nel daama temma-i na hɔmmu-na?»

23 A hur u ambabalma-i, baa a ce u sire a tuɔ wuɔ-i, ma hãi-i-na, namaa daa hama-i ce fɛu yan?

24 Nga mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonŋo hãa *Moloŋ-Bieŋo-i ku fɔŋgũɔ-i hiεma-na u tuɔ hur nelbiliemba ambabalma-i.» Uŋ waan mafamma-i, wuɔ gbε murgu-i wuɔ: «Sire ŋ bie ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kũŋ, muɔmei waan-ma dumaa.»

25 Naacolŋo bi sire ba yufelle-na a bie u kuugallaŋgu-i tuɔ gbeliεŋ Diilonŋo-i u kũŋ.

26 Maa ce-ba hiere gbεε; baa ta ba piiye wuɔ: «Diilonŋo-i bibieŋo!» Korma taa ma da-ba a ce ba ta ba piiye wuɔ: «I daa gbεε-weima nyuŋgo-i-na.»

Yesu biε Levi-i
(*Matie 9.9-13; Marke 2.13-17*)

27 Yesuŋ hilaa terieŋgu-na, wuɔ da *nampohũutieŋo naŋo tienaana u maacemman-dũŋgu-na, ba taa ba bi-yo Levi. Wuɔ wan baa-yo wuɔ: «Levi, sire i ta.»

28 Levi bi paŋ nanna u maacemma-i aa sire cu u huon-nu.

29 Ku huonŋu-na, Levi wuɔ ce kãlle u dumelle-na Yesu yerreŋ aa bi u jo ba ji ta ba wuo niiwuoni-i. Nuɔmba bɔi waa baa-ba. Nampohũutaamba waa ba hɔlma-na.

* 5:14 Nieŋ Buolman-sebe-i-na (Lévitique) 14.2-32.

30 *Farisɛbaa-ba daa mafamma-i ce bige-i baa *anjɪnamma pigāataamba-i? Kuɔ gbuu jaŋ-ba; baa ta ba waana aa naa ta ba piye baa Yesu *hāalābiemba-i wuɔ: «Bige-i ciɛ na ta na wuo aa ta na nyɔŋ baa nelbabalaŋ daaba temma-i?»

31 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Da ŋ waa hɪnni, ŋ ka ce bige-i perruntien terien-nu?»

32 Mi saa jo nelfafaan maa-na, ŋga mi juɔ nelbabalaŋ maa-na ba da ba nanna ba cilɔbabalaŋo-i.»

Yesu piye sɪŋgu maama

(Matie 9.14-17; Marke 2.18-22)

33 Baŋ waa mafamma-na, *Farisɛbaa-ba namba yuu-yo wuɔ: «*Nsāa-Batɪsi *hāalābiemba dii sɪŋgu-i aa ta ba cārā Diilonɔ-i, miɛ baamba bi dii aa ta ba cārā, bige-i ciɛ naŋ baamba sa dii?»

34 Yesu wuɔ siɛ-ba baa gbānalāŋgu wuɔ: «Neliɛ gbāa tuɔ jā ciɛŋo aa na ce u jēnaamba dii sɪŋgu ku yiŋgu-na dɔrbiɛŋo yufelle-na wɛi?»

35 Ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu, ba ka bel dɔrbiɛŋo-i ta baa-yo. Kufaŋgu yinni'i nuɔ-i baŋ ka dii sɪŋgu-i.»

36 Aa naa tiraa naŋ gbānalāŋgu naŋgu baa-ba wuɔ: «Ba sa taal jonɔgorfɛlɛŋo-i a nar uucɔlɔŋo. Da ŋ ce-ma, jonɔgorfɛlɛŋo kompaŋga siɛ biɛ baa uucɔlɔŋo kaŋga-i, u yaa daayo u taalaa tɪ.

37 Ba sa bi dii duvɛnfɛlɛŋo-i cirkpɔcɔlɔŋ-na. Umanɔ duɔ ce-ma, cirkpɔcɔlɔŋo ka muonu aa duvɛŋo ka kɪnna.

38 Ŋga da ŋ'a ŋ dii duvɛnfɛlɛŋo-i, ŋ saaya ŋ dii-yo cirkpɔfɛlɛŋ-na.

39 Na saa da, umanɔ duɔ tuɔ nyɔŋ duvɛncɔlɔŋo-i uufɛlɛŋo sa dɔlnu-yuɔ a ce dumaŋo-na u sa taara-yuɔ.»

6

Yitɛnanɔgu maama

(Matie 12.1-8; Marke 2.23-28)

1 *Yitɛnanɔgu naŋgu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni ba cor. U *hāalābiemba ta ba kar bile-i ba hu-yo ba natienɔna-ba wuɔ.

2 *Farisɛbaa-ba namba ta ba waŋ baa-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ na ta na ce kumanɔ saa saaya cemma yitɛnanɔgu-na?»

3 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Nyulmu naŋ bilaa *Davidi-i wuɔ ce kumanɔ baa u nuɔmba-i*, ma sɪ na kalaan-ku kɛ?»

4 U naŋ suurii Diilonɔ-dɪŋgu-na dumaa a biɛ Diilonɔ-buruo-i ba wuɔ. A ne da a saa baa miɛ Diilonɔ-hɪmelle-i, bamanɔ si dii *Diilɔjigāntaamba, ba saa saaya ba wuɔ buruo faŋo-i.»

5 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «*Molonɔ-Biɛŋo yaa yitɛnanɔgu tieno-i.»

Yesu siire nagāduɔla naŋo

(Matie 12.9-14; Marke 3.1-6)

6 *Yitɛnanɔgu bi naŋgu-na, Yesu wuɔ suurii *Diilonɔhāalādɪŋgu-na tuɔ waŋ Diilonɔ-nelma-i. A ne da naacolɔŋo naŋo waa ba hɔlma-na, u nadienɔŋa naa minanɔ.

7 *Anjɪnamma pigāataamba-i baa *Farisɛbaa-ba kā ka tɛna ta ba ne Yesu-i wuɔ duɔ sire jeiŋo yitɛnanɔgu-na ba da āntāalāmma haa-yuɔ.

8 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ naacolɔŋo-i wuɔ: «Sire ŋ jo ŋ ji yiɛra nuɔmba yaanɔga-na.» Naacolɔŋ wuɔ sire jo ji yiɛra.

9 Yesu wuɔ cira: «Yaan mi yuu-na nelma diei: A saa baa miɛ Diilonɔ-hɪmelle-i, bige-i faa cemma yitɛnanɔgu-na? Anfafamma'i faa cemma waa āmbabalma? Da ŋ da molo yii duɔ ku, ku saaya ŋ kor-o waa ku saaya ŋ yaŋ u ku?»

* 6:3 Niɛŋ Samiel sebɛdɛlɛŋo-na (1 Samuel) 21.2-7.

¹⁰ Aa naa wuɔra ne ba yammu-i hiere aa waŋ baa naacolŋo-i wuɔ: «Fara ŋ naŋga-i.» Naacolŋ wuɔ bi fara u naŋga-i, kaa bir ka temma-i.

¹¹ Ba hɔmmu gbuu pãŋ du hiere; baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «I ka ce Yesu daayo-i niɛ?»

Yesu fiɛlaa u pɔpuɔrbiemba-i
(Matie 10.1-4; Marke 3.13-19)

¹² Yibienja fanŋa-na, Yesu wuɔ kã tãnuŋgu naŋgu-na ka cãrã Diilonŋo-i cɔ u yufien-na.

¹³ Cuonŋ juɔ kaal, wuɔ bɪ u *hãalãbiemba-i a fiɛl cɪncieluo ba hãi bei, a tuɔ bɪ-ba *pɔpuɔrbiemba.

¹⁴ Uŋ fiɛlaa bamaŋ ba yireiŋa yaa daaya: Simɔ, (Yesu wuɔ bɪ Simɔ fanŋo yaa Pier-i,) baa u hãaŋo-i Andere, baa Sake, baa Nsãa, baa Filipu, baa Batelemi,

¹⁵ a naara Matie, baa Toma, baa Alfe biɛŋo-i Sake, baa Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i,

¹⁶ a naara Sake biɛŋo-i *Yuda, baa *Yuda-Isikaro maŋ juɔ hel Yesu huonŋu-na.

Jaamba bɔi juɔ Yesu ji sire-bei
(Matie 4.23-25)

¹⁷ Yesuŋ juɔ fiɛl u *pɔpuɔrbiemba-i tɪ, wuɔ hiire baa-ba tãnuŋgu-na ka yiera baa-ba kpaŋkpataaŋgu naŋgu-na. U *hãalãbiemba namba waa terienŋu fanŋu-na, baa sa waa dei baa yuliŋgu-i a naara nelpũŋgu naŋgu. Banamba taa ba hel *Yude, banamba *Yerusalemu, banamba Tiir, banamba Sidɔ dii dãmmanŋ-nuoraanŋu caaŋ-nu.

¹⁸ Baa juɔ da ba ji nu Yesu nelma yaa-i aa u duɔ sire jaamba-i ba jarma-na. Wuɔ bi donya *jinabaa-ba-i u hiel-ba nuɔmba yunni-na.

¹⁹ Fõŋgũɔ naŋo taa u hel Yesu-i-na u sire-bei ba jarma-na, a ce dumaanŋo-na, baa ta ba taara ba yieya-yuɔ hiere.

Yesu gboya u hãalãbiemba-i
(Matie 5.1-12)

²⁰ Nuɔmbaŋ nii Yesu-i-na da ba yieya-yuɔ, wuɔ wuɔra ne u *hãalãbiemba-i aa naa cira: «Sũntaanŋ namaanŋo-i, na yunni dɔlaa;

*Diilonŋ-nelle-i namaa diele-i.

²¹ Nyulmuŋ yeyŋ namaa namaŋ nuɔ-i fiɛfiɛ-i-na, na yunni dɔlaa; niiwuoni kaa haaya baa-na.

Namaa namaŋ kaalaanŋ fiɛfiɛ-i-na, na yunni dɔlaa; na kaa waa nyembɪnniŋ.

²² Nuonŋ da ba bigãanŋ-na,

da ba nanna-nei,

da ba ta ba tuora-nei,

sisɔ da ba ta ba biɛna na yireiŋa-i *Molonŋ-Biɛŋo maama-na, na yunni dɔlaa.

²³ Taa na gbu na nye yiŋgu fanŋu-na, aa na ta na muora na gbugbanni-i; Diilonŋo kaa pã-na bɔi dɔrɔ-i-na. Na saa da, ba bɪncuɔmba ciɛ karaanŋu fanŋu temma yaa-i baa *Diilopɔpuɔrbiemba-i.

²⁴ Nga waanŋ namaanŋo-i, sũlma haraa-nei;

na ciɛ na bãanŋu-i tɪ.

²⁵ Niiwuoniŋ haaya baa namaa namaŋ fiɛfiɛ-i-na, sũlma haraa-nei;

na kaa waa nyulmu-na.

Namaa namaŋ dii nyembɪnni-na fiɛfiɛ-i-na, sũlma haraa-nei;

na kaa waa kuliŋ-kaaluŋ-nu.

²⁶ Nuɔmba-i hiere da ba ta ba bɪ na yefafalle,

ŋaa ba bɪncuɔmba naŋ bɪŋ coikartaamba maŋ naa ciɛ ba fɛrɛ Diilopɔpuɔrbiemba ba yefafalle-i dumaa, sũlma haraa-nei.»

Taa na dɔl na bigāaraamba-i
(Matie 5.38-48; 7.12)

²⁷ «Namaa naman karaa na tūnni-i ta na nu mi nelma-i, yaan mi tūnu-nei: Taa na dɔl na bigāaraamba-i, taa na ce ānfafamma baman diyaan lungu nei.

²⁸ Uman duɔ haa u nubabalaangu nuɔni man nuɔ-i, baa waasa kutieno-na, yan aa η ta η jɔguɔη kuufafaangu baa-yo. Taa na cārā Diilonjo-i na hā baman ciɛn-nan kuujanju-i.

²⁹ Uman duɔ caa η tūn daaku-i, bir daaku-i η hā-yo. Uman duɔ bie η jonjorbuɔ-i, baa cie-yo η jonjoryelle-na.

³⁰ Uman duɔ cārā η wulaa, hā-yo. Aa uman duɔ bie bin̄kūngu η wulaa, baa yuu-yo ku maama.

³¹ Nan taaran nuɔmba ta ba ce kuman ba hā-na, taa na ce ku temma na bi hā-ba.

³² Da na ta na dɔl na dɔdɔltaamba yon, na jaalunju sɪ Diilonjo wulaa. Na saa da, halle baman sa wuɔyaan Diilonjo-hūmelle-i ba dɔl ba dɔdɔltaamba-i.

³³ Da na ta na bi ce ānfafamma-i baman ciɛn ānfafamma-i nei yon, na jaalunju sɪ Diilonjo wulaa. Halle baman sa wuɔyaan Diilonjo-hūmelle-i ba ce kufangu-i.

³⁴ Aa da na ta na dii cēmienja-i nan suyaa wuɔ baman ka gbāa suu-ya, na jaalunju sɪ Diilonjo wulaa. Halle baman sa wuɔyaan Diilonjo-hūmelle-i, da ba suɔ wuɔ uman ka gbāa suu cēmelle-i ba dii-de u'i nuɔ-i.

³⁵ Nga, taa na dɔl na bigāaraamba-i, taa na ce ānfafamma bei, taa na hā aa na baa ta na cie ku solaanju huonju-na. Ku yaa Diilonjo ka pā-na bɔi. Aa na ka waa Dɔrwuonjo beη namaa. U yaa faa. U faa baa nuɔmba-i hiere ka hel baa baman sa suyaan ānfafamma-i baa nelbabalaamba-i hiere.

³⁶ Na saaya na waa hujantaan namaa, ηaa na Ton yey hujantienjo dumaa.»

Yesuŋ waan maman a kā cālmuo yanja-na
(Matie 7.1-5)

³⁷ «Baa na ta na cāl na-naa, ku yaa Diilonjo sie ka cāl-na. Baa na ta na haa cālmuo-cānkuɔle na-naa nuɔ, ku yaa Diilonjo sie ka haa cālmuo-cānkuɔle nei. Uman duɔ cāl nuɔni man, ce jande aa η yan-yo, ku yaa nuɔ da η bi cāl Diilonjo-i u ka ce jande aa yan-ni.

³⁸ Niη fin baa kekerienju man η hā nuɔmba-i, ba ka fi baa ku yaa hā-ni, terienju fanju-na, yan η nanja ta ka fara, ku yaa ba ka fi nan kūngu-i aa fɛl-ku ku yu kūnna hā-ni.»

³⁹ Yesu wuɔ nan gbānalāangu baa-ba wuɔ: «Namaa daa yiro gbāa bel u nayiron nagān-na ba kā terienju aa ba sie ka par suur fuon-nu wei?

⁴⁰ *Hāalābilonjo sa suɔ u yan u hāalātienjo-i, nga hāalābilonjo man duɔ hāalā ka hi u fuonju-i, u ka tuɔ suɔ ηaa u hāalātien un suɔ dumaa.

⁴¹ «Nan cie nie da hūyāno-i unan yufellen aa daabolma-i nan yufelle-na η saa da-ma?

⁴² Daabolma-i nan feren yufelle-na jūnnu dumandɛ-i η bir η gbɛ η nabentienjo-i wuɔ: «Yan mi hiel hūyāno-i η yufelle-na hā-ni.» An̄gbān̄gbāama! Hiel daabolma-i η yufelle-na igēna, ku yaa η ka ta η da dɛi a gbāa hiel hūyāno man η nabentienjo yufelle-na.»

(Matie 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «Tibifafaangu sa man biebabaleina, tibibabalaangu sa bi man biefefeiŋa.

⁴⁴ Ba suɔ tibinni-i ni bienja'i nuɔ-i. Ba sa yagal musienja kaapugammu-na, aa ba sa bi biera hālɛina caaterren-yun-nu.

⁴⁵ Nelien nuɔ η huonjan yuu baa maman, ma yaa hilaan η nunju-na. Nelfefeiŋo-i u ānfafamma hel u hɔfafanga'i nuɔ-i aa nelbabalaŋo-i u maacembabalamma hel u hɔbabalaŋa'i nuɔ-i.»

Jaagɔciraamba hāi maama
(Matie 7.24-27)

⁴⁶ «Bige-i cie na ta na bɪ-mi «Itie, Itie», aa da mi wan maman baa-na, na sie ce-ma?

⁴⁷ Uman duɔ jo ji nu mi nelma-i aa ce-ma, mi ka pigāan-na kutien un saa baa uman;

48 U saa baa neliɛŋo maŋ wuɔ u ma dũngu, aa hiŋ ka hi tãmpɛlle-i jina ku tuole-i. Ku tuolen jiena fafamma aa u ma-ku, diilonon juɔ tã, kanni gbar, hũmma bũŋ ka naŋ-ku, ma saa gbãa naara-kuɔ.

49 Nga umaŋ juɔŋ u nu mi nelma-i aa u sa ce-ma, u saa baa umaŋ wuɔ u ma dũngu aa u saa hiŋ jina ku tuole-i aa ma-ku. Diilonon juɔ tã, hũmma bũŋ ka naŋ-ku, ku pãŋ cii hiere, biŋkũngu saa tɛ.»

7

Yesu siire sorosi ba yuntieno naŋo maacembilonɔ-i (*Matie 8.5-13*)

1 Yesuŋ juɔ piye u nelma-i ti baa nuɔmba-i, wuɔ ta kã Kafarnamu.

2 *Oromɛ ba sorosi ba yuntieno naŋo waa nelle fande-na, u maacembilonɔ naŋo maama waa kpelle yuɔ. Maacembilonɔ daayo tuɔ jaŋ. U jarma waa kpelle.

3 Yesuŋ juɔ, sorosi ba yuntienɔ daayo nu-ma. Wuɔ puɔr *Yuifu ba bĩncuɔmba namba-i u wulaa, wuɔ ba ka cãrã-yuɔ u ji sire u maacembilonɔ-i hã-yo.

4 Bĩncuɔŋ daaba kã ka ta ba cãrã Yesu-i aa ta ba piye wuɔ: «Naacolŋ daayo saaya kãyãmma.

5 Yuifubaa miɛ i maama dɔlnu-yuɔ; ŋ saa da, u'i maa i *Diilonelhãalãdũngu-i hã-ye.»

6 Yesu wuɔ ta tuɔ kã baa-ba sorosi ba yuntieno ciŋgu-na. Baŋ kaa piɛ ciŋgu-i, ba suu baa sorosi ba yuntieno tiraa puɔr u jẽnaamba namba Yesu wulaa. Baa waŋ baa Yesu-i wuɔ: «Itie, i jien wuɔ i ji waŋ baa-ni, wuɔ ŋ baa mulien ŋ fɛɛ; kɛɛ nuɔ ŋ saa saaya ŋ suur fuɔ temma dumelle-na

7 ku'i cie ŋ da u saa sie jo u fɛɛ ŋ wulaa. Nga da ŋ sie, ŋ waŋ nelma diei, u maacembilonɔ ka sire.

8 Wuɔ fuɔ fɛɛ-i nuɔmba dii u yuŋ-nu, aa fuɔ bi waa banan yuŋ-nu. Duɔ gbɛ umaŋ wuɔ: «Kã ŋ ka ce daaku!» Ŋ da kutieno kãa. Duɔ bi gbɛ umaŋ wuɔ: «Jo bande!» Ŋ da kutieno bi juɔ. Duɔ bi tiraa gbɛ u maacembilonɔ-i wuɔ: «Ce daama!» Ŋ da u cie-ma.»

9 Yesu wuɔ kar da hãmmu! Naacolŋ uŋ juɔ piye ti, Yesu wuɔ bir u yaanga-i nuɔmba-na aa naa cira: «Yaan mi tũnu-nei; *Isirahel-na hiere, mi saa da umaŋ haa u naŋga-i miɛ naacolŋ daayo temma-i.»

10 Sorosi ba yuntieno pɔpuɔrbien baa bir ta ba kũŋ. Baŋ kaa hi ciŋgu-i, baa da maacembilonɔ daayo siire da yeryer u temma-i.

Bikulciɛno naŋo biɛno kuu Yesu sire-yuɔ

11 Ku huonngu-na, Yesu wuɔ ta tuɔ kã nelle nande-na, ba bi-de Nayine. U *hãalãbiemba waa baa-yo a naara nelpũngu naŋgu.

12 Baŋ kaa ta ba suur nelle-na, baa suu baa ba tũyãa bikulonɔ naŋo ta ba kã da ba ka fuure. U waa naacombilonɔ, aa u yaa waa u diei u nyu wulaa, a ne da u to naa ku aa yaŋ-ba. Nuɔmba bɔi taa ba kã u fuuremma-na.

13 Yesuŋ daa nyuŋo-i, u hujarre gbuu ko-yo, wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Ciɛŋ nuɔ, budii; baa kaal.»

14 Aa naa piɛ ka haa u naŋga-i kulonɔ-na. Bamaŋ naa tũyãa-yo baa yiɛra. Wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Naacombilo, sire!»

15 Wuɔ bi yiye sire tiena, aa don tuɔ piye. Yesu wuɔ gbɛ nyuŋo-i wuɔ: «Bie ŋ biɛno yaa-i.»

16 Korma pãŋ bel-ba hiere terienngu fanngu-na. Baa ta ba gbɛlien Diilonɔ-i aa ta ba piye wuɔ: «*Diilopɔpuɔrbilobuɔ hilaa-yiɛ. Diilonɔ juɔ ji kãyã u nuɔmba-i.»

17 Nelma famma gbuo *Yude-i hiere baa nilɛiŋa maŋ u kɔtɔnni-na.

Nsãa-Batise puɔraa u hãalãbiemba-i Yesu wulaa (*Matie 11.2-6*)

18 Yesuŋ cie mamaŋ hiere, Nsãa *hãalãbiemba kã ka tũnu-yuɔ baa-ma.

19 Wuɔ bir puɔr ba hāi Yesu wulaa wuɔ ba ka yuu-yo kere *Konkortieno man saaya u jo, u yaa ufanɔ-i wei sisɔ uu dii huon-nu?

20 Baa kā ka da Yesu-i, baa cira: «*Nsāa-Batise puɔraa-ye η wulaa, wuɔ i ji yuu-ni kere Konkortieno man saaya u jo, u yaa nuɔno-i wei sisɔ uu dii huon-nu?»

21 A ne da huɔngu fanɔ-na, Yesu waa tuɔ sire jaamba bɔi ba jarma-na aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i nuɔmba yunni-na aa bi tuɔ puur yiriemba yufienɔ-i.

22 Wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Kāan na ka tūnu Nsāa-i baa nan daa kuman, baa nan nuɔ maman: *Yiriemba yufienɔ puurii, murgubaa-ba siire ta ba wuɔ*, *wontuɔrmba jarma taa bɛi, *tugbentaamba tūnni puurii, bikuomba siire aa sūntaamba nuɔ* *Neldɔdɔlma-i.*

23 Uman gbeini-i da ni saa ji guɔl mi huɔngu-na kutieno yungu dɔlaa.»

Nsāa-Batise sinni-i (Matie 11.7-19)

24 Nsāa pɔpuɔrbien ban taa, Yesu wuɔ tuɔ taara u pigāan nuɔmba-i baa Nsāa sinni-i, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na kāa ka ne bige-i *hiekuraangu-na? Fafalmun sagallan hienɔ-i dumaa na kāa ka ne ku yaa wei?

25 Namaa kāa ka ne bige-i? Na kāa ka ne uman diyaa bimbifafanni wei? Ma si baman diyaan bimbifafanni-i aa ta ba ce ba bāangu-i baa dii jamatigi ba dūnnin ke?

26 Nga namaa kāa ka ne bige-i? Ma si na kāa ka ne *Diilopɔpuɔrbilonɔ'i ke? Aa naacolɔ fanɔ-i, mi tūnu-nei, u maaraa Diilopɔpuɔrbiemba-i.

27 Maman nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonɔ wuɔya ta ηyaan-na ka cāa η hūmelle-i*†, ba gbē Nsāa yaa-i.

28 Yaan mi tūnu-nei, Nsāa temma saa hi hon caan-biemba-na yogo, a ne da uman si dii baa yungu *Diilon-nelle-na u maaraa Nsāa-i.

29 Nuɔmba-i hiere ka hel baa *nampohūutaamba-i ba nuɔ Nsāa nelma-i aa suɔ wuɔ Diilonɔ maacemma vii, ba ce Nsāa *batiseɔ-ba.

30 Nga *Farisebaa-ba-i baa *anjinnamma pigāataamba yagaraa wuɔ Nsāa baa batiseɔ-ba. A ce dumaanɔ-na, Diilon un taa u taara u ce kuman hā-ba, ba ciinaana-kuɔ.»

31 Yesu wuɔ tiraa cira: «Mi gbāa saa fiεfiε ku nuɔmba-i baa haba-i?

32 Mi gbāa saa-ba baa bisāimba man tēnaana ponsanatigerren. Banamba ta ba wan baa banamba-i wuɔ:

«I hulii tulammu hā-na, na saa nyen,
i hāl kuliin-neini hā-na, na saa kaal.»

33 *Nsāa-Batiseɔ juɔ aa u sa dii dibelle u nunɔ-na, u sa nyon kolma, na cira wuɔ *jina dii u yungu-na.

34 *Molon-Bieɔ un wuɔ aa tuɔ nyon, na tiraa sire ta na piiye wuɔ: «Naacolɔ daa fuɔ bi yii baa niwuoni yaa yon baa konyolle, aa tiraa sire bel jieru baa nampohūutaamba baa nelbabalaamba.»

35 Nga baman siyaa Diilonɔ nelma-i ba suyaa wuɔ ma faa.»

Yesu kāa Simɔ ciin-nu

36 *Fariseyiɛno nanɔ waa, ba taa ba bi-yo Simɔ. Yiingu nanɔ-na, wuɔ ji bi Yesu-i wuɔ ba ka wuɔ niwuoni u terienɔ-na. Yesu wuɔ kā ba ka ta ba wuɔ.

37 A ne da saasorciɛno nanɔ waa nelle fande-na. Wuɔ nu-ma wuɔ Yesu dii Simɔ terienɔ-na ba ta ba wuɔ niwuoni. Wuɔ kā baa natikolo-hūmma *alabati-kamoelen

38 ka yiera saanu baa Yesu gbeini-i tuɔ kaal. Un kaal dumaanɔ-na, nyinyɔlma ta ma kūna Yesu gbeini-na. Wuɔ ce u yukuɔsinni-i a hurre-nie aa pūrā-nie nammu hāi aa ce natikolo-hūn daama-i a kūna-nie.

* 7:22 Nieɔ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 35.5-6; 61.1. † 7:27 Malaki (Malachie) 3.1

³⁹ Simɔ daa mafamma-i ce bige-i, u pān tuɔ piye u huɔŋ-na wuɔ: «Kuɔ naacolŋ daayo waa *Diilopɔpuɔrbilonŋ ninsonŋ, ciɛŋo maŋ yiɛyaayan-yuɔ daayo-i uu naa suɔ wuɔ cɛfɛfɛiŋo sɪ.»

⁴⁰ Yesu wuɔ cira: «Simɔ, nelma dii mi da mi waŋ-ma baa-ni.»

Simɔ wuɔ: «Hāalātie, waŋ-ma.»

⁴¹ Yesu wuɔ cira: «Naacolŋo naŋo cēmelle waa nuɔmba hāi nuɔ; dīelā-wuonŋo-i neifierŋ-komuɔŋa hāi baa cīncieluo, hāalīŋ-wuonŋo-i neifierŋa ndii.

⁴² Ba saa gbāa da ba pā-ya, u ce hujarre bei aa ce ba yaŋ-ya. Ba hāi-i-na, cēmellentienŋo maama ka dɔlnu hai yaŋ?»

⁴³ Simɔ wuɔ cira: «Mei huɔŋ-na, umanŋ gbeina-i waa bɔi u maama ka dɔlnu u yaa yaŋ.»

Yesu wuɔ cira: «Ŋ waanŋ ninsonŋo.»

⁴⁴ Aa naa bir u yaanŋa-i ciɛŋo-na, aa gbē Simɔ-i wuɔ: «Ŋ daa ciɛŋ daayo-i kɛ? Miŋ diyaa mi gboluonŋu-i ŋ dumelle-na, ŋ saa hā-mi hūmma mi saara mi gbeini-i. Ŋga fuɔ kaalaa kūnna u nyinyɔlma-i mi gbeini-na a saara-niɛ hā-mi, aa hurre-niɛ baa u yukuɔsinni-i.

⁴⁵ Ŋ saa jārā-miɛ pūrā-miɛ, ŋga fuɔ-i, dii uŋ suurii ŋ dumelle-na ji hi baa fiɛfiɛ, u saa yaŋ mi gbeini pūrāmma-i.

⁴⁶ Ŋ saa hure namma mi yunŋu-na, ŋga ciɛŋ daayo kūɔna natikolo-hūmma mi gbeini-na.

⁴⁷ Ku'i ciɛ mi ta mi tū-niŋ miɛ: Mi maamanŋ dɔlaanu-yuɔ dɔlnumma maŋ daama-i, ku pigāan wuɔ u āmbabalma-i baa ma ciinumma-i hiere, ma hurii. Ŋga umanŋ āmbabalma-i da ma saa hur bɔi, mi maama sa dɔlnu kutienŋo-i bɔi.»

⁴⁸ Aa naa waŋ baa ciɛŋo-i wuɔ: «Ŋ āmbabalma hurii.»

⁴⁹ Bamanŋ waa juwuoterienŋu-na baa donŋ ta ba jɔguɔŋ wuɔ: «Naacolŋ daa fuɔ hilaa hie aa tuɔ gbā u hur āmbabalma-i?»

⁵⁰ Yesu wuɔ waŋ baa ciɛŋo-i wuɔ: «Niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ ŋ kuraa, kā fiɛi.»

8

Caamba namba taa ba kāyā Yesu-i baa u hāalābiemba-i

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji sire tuɔ wuɔra niliɛŋa-na hiere u waŋ *Diilonŋ-bāanŋu *Neldɔdɔlma-i u kā. U *hāalābienŋ cīncieluo ba hāi baamba waa baa-yo

² a naara caamba namba. Wuɔ duɔnya *jīnabaa halaŋ-ba caamba famba yunni-na, aa naa bi sire banamba jarma namma-na. Ba taa ba bī unanŋo-i Maari. Fuɔ taa u hel Magidala. Jīnabaa niehāi naa hilaa fuɔ-i-na.

³ Aa bī unanŋo-i Sani. Fuɔ bɔlɔ waa *Erɔdi dumelle maacembiemba yuntienŋo naŋo, ba taa ba bī-yo Kusa. Aa ta ba bī unanŋo-i Susani a naara capūŋgu nanŋu. Ba taa ba ce ba nagāŋ-niini-i ba kāyā Yesu-i baa u hāalābiemba-i.

Nuɔmbanŋ bel Diilonŋ-nelma-i dumaa (Matie 13.1-23; Marke 4.1-20)

⁴ Nuɔmba taa ba hel niliɛŋa-na hiere ba jo ba nu Yesu nelma-i. Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ nanŋ gbānalāanŋ daaku-i baa-ba wuɔ:

⁵ «Naacolŋo naŋo kāa ka nanŋ fūma u suonŋu-na. Unanŋo kā ka diire hūmellenŋ-huɔŋ-na. Nuɔmba ta ba cor ba fiɛna-yuɔ; huriimba jo ji wuo-yo hiere.

⁶ Unanŋo kā ka diire tāmpēllenŋ-terienŋ-nu a pa, kpekelma ce u ku.

⁷ Unanŋo kā ka diire hīɛŋ-nu; hīɛŋgu tu suuye-yuɔ.

⁸ Umanŋ diiriye suonŋ-huɔŋga-na, munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla.» Yesuŋ waanŋ mafamma-i, u piye da gbagaga wuɔ: «Umanŋ duɔ u ka nu, u nu!»

⁹ U *hāalābiemba yuu-yo wuɔ: «Gbānalāanŋ daaku yunŋu yaa wuɔ niɛ?»

¹⁰ U cira: «Diilonŋo ciɛ baa namaanŋo-i. U *nellentesinni maama maŋ fuyaa, u pigāan namaanŋo-i baa-ma. Ŋga ma piye baa banamba-i gbāɛininŋ; a ce dumaanŋo-na, da ba ne-ma, ba siɛ da ma terienŋu-i,

aa da ba nu-ma, ba sie suɔ ma yungu-i. »*

¹¹ Aa naa cira: «Mi gbānalāanɔ yungu yaa daaku: Diilon-nelma yaa fūma-i, aa nuɔmba hɔmmu yaa u mundiiremmu-i.

¹² Nuɔmba nan hɔmmu dii ɲaa hūmellen-huɔŋga, da ba nu Diilon-nelma-i, ba yan *Sitāni jo ji hiel-ma ba hɔmmu-na, a ce dumaanɔ-na ba sie da hūu-ma aa kor.

¹³ Banan hɔmmu dii ɲaa tāmpellen-terienɔ, da ba nu Diilon-nelma-i, ma gbuu dɔlnu-bei; ba hūu-ma. Nga ma sie gbāa nan kaasinni. Da ku ji huol, ba har jina.

¹⁴ Banan hɔmmu dii ɲaa hien-terienɔ, da ba nu Diilon-nelma-i, ba yan anjɔguɔma-i baa gbein-maama-i a naara ba kusun-maama jo ji suuye-mei. A ce dumaanɔ-na ma sie gbāa dii belle ba wulaa.

¹⁵ Banan hɔmmu dii ɲaa hiefafamma, da ba nu Diilon-nelma-i, ba hūu-ma aa bel-ma baa hɔfafanɔ aa nyaar ta ba wuɔ ma hūmelle-i din saaya di wuɔ dumaa.»

Fitin-gbānalāanɔ

(Marke 4.21-25)

¹⁶ Yesu wuɔ tiraa nan gbānalāan daaku-i baa-ba wuɔ: «Ba sa celien fitinuɔ-i aa ce binɔkɔŋgu cure-yuɔ. Da ba celien-yo, ba haa-yo dɔrɔ ku yaa ɲ da dūŋ-huɔŋga cie gbaa hiere.

¹⁷ Ku weiima si dii manan sie ji hel bomborma-na, aa ku nelma si dii manan sie ji nu.

¹⁸ Kun yey baa uman, ba ka hā-yo naara, aa uman kuu si baa-yo, celle kɔŋgu man un haa u nanɔga-i kuɔ, ba ka hūu-ku aa yan-yo. Terienɔ fanɔ-na, na saaya na ta na suɔ nelma numma.»

Yesu nyu-i baa u hamba juɔ u wulaa

(Matie 12.46-50; Marke 3.31-35)

¹⁹ Yesun waa tuɔ wan Diilon-nelma-i, u nyu-i baa u hamba jo da ba ji ne-yo; jo ji da nuɔmba yuu, ba saa gbāa da ba pie u caan-nu.

²⁰ Baa wan ba Yesu-i wuɔ: «Ŋ nyu-i baa ɲ hamba juɔ da ba ji ne-ni, baa dii gɔŋgɔŋgu-na.»

²¹ Yesu wuɔ cira: «Banan nuɔŋ Diilon-nelma-i aa ce-ma, ba yaa mei nyubaa-ba-i, ba yaa mei hamba-i.»

Yesu yieraaya fafalmu

(Matie 8.23-27; Marke 4.35-41)

²² Yiinɔ nanɔ-na, Yesu wuɔ ji bel nyugun beɲo nanɔ-na baa u *hāalābiemba-i aa naa cira: «Yaan i karnu dalanɔga-i i kā bombor damaalei-i.» Baa bi ta ta ba karnu ba kā.

²³ Ba'a ba kā yaanɔga-na, Yesu wuɔ duɔfūŋ. Ba kaa hi hɔlma namma-i, fafalmu nan temma sire suuye-bei. Hūmma don ta ma suur beɲo-na. Baa ta ba yii da ba kunu.

²⁴ Hāalābiemba ta ba kaasɔŋ wuɔ: «Hāalātie, sire, i yii die ku!» Yesu wuɔ sire nuola fafalmu-i baa hūmma-i nie kā ka ciire.

²⁵ Kuɔ cu ba hɔmmu-i, ba kūŋ maa ta ma nyey. Wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Namaa na'a na haa na nanɔga-i mie hie?» Baa ta ba piye ba-naa nuɔ wuɔ: «Neliy hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii nie aa duɔ nuola fafalmu-i baa hūmma-i ni kā ka ciire ni temma-i?»

Yesu duɔnya jinabaa naacolɔŋo nanɔ-na

(Matie 8.28-34; Marke 5.1-20)

²⁶ Yesubaa-ban karaanu ka hi Geres-a dii Galile dalanɔga bomborma namma-na, baa huol.

²⁷ *Jina ba nolɔŋo nanɔ waa nelle fande-na, u bāanɔ cuɔ. U waa tuɔ wuɔra u bin tāmporuɔŋgu aa tuɔ kā u cɔ cɔncuɔŋ-na. Yesubaa-ban huɔlaa u da-ba, u ta tuɔ jārā-bei.

²⁸ Un juɔ hi, u kaasɔŋ aa dūuna Yesu caanɔ-na aa piye da gbagaga wuɔ: «Dɔrwuɔŋo Biy nuɔ, mi cie-ni nie? Jande, baa ce hɔdorre baa-mi.»

* 8:10 Isayi (Ésaïe) 6.9

²⁹ Yesu wuɔ nuolaaya jinabaa-ba-i wuɔ ba hel-yuɔ ku'i cie wuɔ tuɔ piiye dumaanjo-na. Ku waa da ku sire-yuɔ yiingu man nuɔ-i, ba bel-o vaa-yo baa jɔlgɔbaa jina. Nga da ba fie vaa-yo, u kar jɔlgɔbaa-ba-i aa suur hien-nu.

³⁰ Jinabaa daaba naa ciinu cor u yungu-na. Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ba bi-ni nie?»

Wuɔ cira: «Ba bi-mi Sälle.»

³¹ Jinabaa-ba bir yan aa ta ba carã Yesu-i wuɔ u baa donya-bei ba kã yaahuol-terien-gu-na.

³² A ne da persalle nande waa ta di wuora tanungu-na. Jinabaa-ba carã Yesu-i wuɔ u yan ba ka suur permba famba yaa nuɔ-i. Yesu wuɔ hã-ba humelle-i.

³³ Baa hel naacoljo-na a kã ka suur permba-na. Permba pan ta ba gbar ba hiire, ba kã ba kunu dalanga-na.

³⁴ Nuomba waa ta ba ceŋ-ba. Ban juɔ da ba gbaraa ka kunu hiere dumaanjo-na, baa pisallã baa gbarungu; banamba kã nellen-huon-ga-na, banamba kã sonni-na ka wan-ma.

³⁵ Nuomba hel da ba ji ne. Ban juɔ ji hi, baa da naacolj daayo diyaa bimbinni tiena da welewele Yesu caangu-na. Korma pan ta ma da-ba.

³⁶ Baman waa da ban duonya jinabaa daaba-i dumaa naacoljo-na, baa ta ba piiye ba tunu banamba-i.

³⁷ Kor maa gbuu ta ma da Geresataamba-i. Baa carã Yesu-i wuɔ u ce jande aa u ta u halan ba terien-gu-na. Wuɔ kã ka nyugun bejo-na duɔ bir.

³⁸ Un duonya jinabaa-ba-i naacoljo man nuɔ-i, wuɔ carã-yuɔ wuɔ u yan u kã baa-yo. Yesu wuɔ cira:

³⁹ «Yan aa n kun n ka tunu nuomba-i Diilon un cie kuman nie.» Naacolj wuɔ ta ka tuɔ wuora u wan Yesun cie kuman yuɔ hiere.

*Yesu yieraaya cieno nan tamma aa sire bikulono nano
(Matie 9.18-26; Marke 5.21-43)*

⁴⁰ Yesun hilaa Geresai-na jo, nuomba kul ba-naa kã ka yu-yuɔ. Ba taa ba niya u jomma-i hiere.

⁴¹ Naacoljo nano waa, ba taa ba bi-yo Yarusi. U waa *Diilonelhãalãdun-gu yuntienjo. Wuɔ jo ji duuna Yesu caangu-na a tuɔ carã-yuɔ wuɔ u kã u dumelle-na

⁴² kerε u biloduɔla yii baa u yungu. Bilonjo bien cinciueluo baa a hã waa belle fande-na. Yesu wuɔ ta ba ta ba kã. Nuomba funun yu-yuɔ ta ba nogol-o terni-na hiere.

⁴³ Cienjo nano bi waa ba hõlma-na, u tamma taa ma kunnna. Ku bien cinciueluo baa a hã waa belle fande-na. U cie perri-i ji gbẽ. U gbeina tiraa ti aa tamma saa yiera.

⁴⁴ Cien daayo pie Yesu huon-yan-ga a yieya u jongoruo tungu-i. Un yieyaaya jongoruo-i terien-gu man nuɔ-i, tamma pan yiera.

⁴⁵ Yesu wuɔ suɔ wuɔ molo yieyaaya-yuɔ. Wuɔ yuu wuɔ: «Hai moloŋo-i yieyaaya-mie?»

Wulawula wuɔ fuɔ si, wulawula wuɔ fuɔ si. Pier wuɔ cira: «Hãalãtie, molo saa yieya-nie, nuomba yaa yuu ta ba tisin-ni.»

⁴⁶ Yesu wuɔ cira: «Molo yieyaaya-mie. Mi daa kunangu paraaya-mie ku'i cie mi suɔ.»

⁴⁷ Cien daa un daa Yesu suyaa dumaanjo-na, u kuma don ta ma nyen. Wuɔ pie duuna u yaanga-na, aa naa piiye nuomba-i hiere ba yufelle-na kuman cie u yieya-yuɔ. Aa fafalmun daa-yuɔ terduon-gu fan-gu-na dumaa, wuɔ tiraa wan mafamma-i.

⁴⁸ Yesu wuɔ gbẽ-yo wuɔ: «Mi bilo, nin haa n nan-ga-i mie, n kuraa. Kã n kã fiei.»

⁴⁹ Yesun taa u wan mafamma-i huon-gu man nuɔ-i, molon wuɔ hel Diilonelhãalãdun-gu yuntienjo ciingu-na ji wan baa-yo wuɔ: «Baa yan hãalãtienjo mulien u ferε, n bilonjo jarma yaraa-yo.»

⁵⁰ Yesu wuɔ nu-ma. Wuɔ wan baa Yarusi-i wuɔ: «Baa tie holle. Da n haa n nan-ga-i mie, n bilonjo ka sire.» Un waan mafamma-i, baa cor ta ba kã.

⁵¹ Ban kaa hi ciingu-i, u saa sie molo suur baa-yo dun-gu-na. U cie fuɔ baa Pier baa Nsãa baa Sake a naara bilonjo to-i baa u nyu-i ba'i suur baa-yo yon.

⁵² Nuɔmba-i hiere ba waa kaaluŋ-nu. Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Baa na kaal, u saa ku, u duɔfɔŋ.»

⁵³ Baa bir yaŋ aa ta ba cɔmuɔŋ-yo. Bafamba wulaa ma tɛ.

⁵⁴ Yesu wuɔ bel bilonɔ nanɔa-i, aa naa piiye da gbagaga wuɔ: «Bilo, sire!»

⁵⁵ Bilonɔ wuɔ puur u yufienɔ-i aa pɔŋ yiiye sire. Yesu wuɔ cira ba hã-yo bɔŋkɔŋgu u wuo.

⁵⁶ Kuɔ ce u bɔncuɔmba-i gbɛɛ. Yesu wuɔ waŋ baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel.

9

Yesu puɔraa u hãalabiembra-i (Matie 10.5-15; Marke 6.7-13)

¹ Ku huonɔŋgu-na, Yesu wuɔ tigiin u *hãalábienɔ cɔncieluo ba hãi baamba-i a hã-ba himma baa fɔŋgũɔ ba da ba gbãa ta ba donya *jɔnabaa-ba-i hiere aa ta ba sire jaamba-i.

² Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ puɔr-ba wuɔ ba wuɔra waŋ *Diilonɔ-bãanɔgu maama-i aa sire jaamba-i.

³ Aa naa waŋ baa-ba wuɔ: «Da na'a na ta, molo baa biɛ bũɔle, molo baa biɛ buɔra, molo baa biɛ niiwuoni, molo baa biɛ gbeinɔ, molo baa bi biɛ jonɔgorbaa-ba hãi.

⁴ Da na kã terienɔgu terienɔgu, aa ba ka hã-na dũŋgu wuɔ na ta na cɔ, na tɛ dũŋgu fanɔgu-na fuɔ na tamma.

⁵ Nɔga da na kã da na ka har bamanɔ nuɔ-i aa ba yagar, na pir na nallu-i na ta. Ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba maacemma saa fa.»

⁶ U hãalabiembra ta ta ba wuɔra nilɛinɔ-na hiere ba waŋ *Neldɔdɔlma-i aa ta ba sire jaamba-i ba kã.

Erɔdi huonɔga cuu (Matie 14.1-12; Marke 6.14-29)

⁷ Mamanɔ ciɛŋ hiere, *Erɔdi manɔ waa *Galile yunɔgu-na wuɔ nu-ma. Uŋ nuɔ-ma, u huonɔ kaa cu. Banamba taa ba piiye wuɔ *Nsãa-Batise yaa siire kuonɔ-nelle-na a jo.

⁸ Bananɔ ba'a *Eli yaa caraaya-bɛi. Bananɔ ba'a yiinataanɔ *Diilopɔpuɔrbilonɔ nanɔ'i siire kuonɔ-nelle-na jo.

⁹ Erɔdi wuɔ cira: «Mi ciɛ ba kar Nsãa yunɔgu-i, hai molonɔ-i daayo fuɔ?» Aa naa tuɔ taara u da Yesu yufelle.

Yesu hãa nelpunɔgu nanɔgu wuo ye (Matie 14.13-21; Marke 6.30-44; Nsãa 6.1-14)

¹⁰ Yesu *pɔpuɔrbiembraŋ kaa bir jo, baa jo ji tũnu-yuɔ baa banɔ kaa ce mamanɔ hiere. Yesu wuɔ ce ba hel nellenɔ-huonɔga-na kã ba deŋ, dii nelle nande caanɔgu-na ba bɔ-de Betisada.

¹¹ Banɔ fiɛ ta, nuɔmba yagar nu-ma, aa sire nyaa u huonɔ-nu. Banɔ kaa hi, Yesu wuɔ hã-ba muntɛenammu aa biɛ *Diilonɔ-nellentesinni maama-i waŋ baa-ba aa bi sire jaamba manɔ waa ba hɔlma-na.

¹² Bãanɔgunɔ juɔ donɔ ta ku hir huonɔgu manɔ nuɔ-i, u *hãalábienɔ cɔncieluo ba hãi baamba kã u wulaa ka cira: «Itie, inɔ yɛŋ hɛŋgu-na dumandɛ-i aa bãanɔgu ta ku suur, ŋ sa ce nuɔmba bɔrɔ kã nilɛinɔ manɔ kɔtɔnni-na ka taara niiwuoni wuo, baa muncɔmmu wei?»

¹³ Yesu wuɔ cira: «Namei saaya na hã-ba niiwuoni-i ba wuo.»

Baa cira: «*Buruo u ndii dii baa-ye yonɔ baa titiraamba hãi. Da ŋ bi'a miemɛi ka sãa ji hã nelpunɔ daaku-i hiere ŋ waŋ-ma.»

¹⁴ A ne da bɛmba manɔ waa, ba yuu nuɔmba neifienɔ hãi nuɔsiba ndii temma.

Yesu wuɔ cira: «Ciɛŋ ba tɛna nuɔmba komuɔŋa hã-a-hãi baa cɔncielbaa.»

¹⁵ U hãalabiembra ce nuɔmba tɛna.

¹⁶ Yesu wuɔ biɛ buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hãi baanɔ daaba-i a ciir u yunɔgu-i dɔrɔ-i-na aa jaal Diilonɔ-i. Uŋ jaalaa Diilonɔ-i, wuɔ bũlnu-niɛ hã u hãalabiembra calnu-niɛ hã nuɔmba-i.

17 Nuɔmba wuo hiere niε yar-ba. Hāalābiemba gbura ni boini-i a dii-ni segeyufien cinciueluo baa a hāi a ta baa-ni.

Yesu sɪnni yaa hani-i?

(Matie 16.13-28; Marke 8.27-9.1)

18 Yiingu nanngu-na, Yesu kāa u denj ka tuɔ cārā Diilonjo-i. U *hāalābiemba waa baa-yo. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nuɔmba wanj wuɔ niε mei kūngu-na?»

19 Baa cira: «Banamba ciera wuɔ nuɔnei *Nsāa-Batise-i, bananj ba'a nuɔnei *Eli-i, bananj ba'a yiinataanj *Diilopɔpuɔrbilonjo nanjo'i birii jo nuɔno-i.»

20 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Namaa fuɔ, na'a hai moloŋ muɔmei?»

Pier wuɔ cira: «Diilonj unj pāa nunngu-i wuɔ u ka saanj *Konjortienjo manj, u yaa nuɔno-i.»

21 Yesu wuɔ wanj-ma kuola-mei baa-ba wuɔ ba baa yanj molo nu-ma.

22 Aa naa cira: «*Moloŋ-Bienjo saaya u gbuu mulienj. Nelle bincuɔmba-i baa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i a naara *ānjnamma pigāataamba ka cīna-yuɔ aa bel-o ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yonj hīema-na, sielinj-yiingu-na u ka sire hel jo.»

23 Aa naa wanj baa-ba wuɔ: «Nuɔni manj da η ta η taara η nyaanu-miε, η saaya η cīna η fεε aa η jo i ta. Aa η saaya η ta η siε muliema-i baa kuliingu-i yinni manj jonj.

24 Umanj duɔ tuɔ kaal baa u yungu yonj, kutienjo ka kɔsuɔŋ u fεε; nga umanj duɔ tuɔ kɔsuɔŋ u fεε mei maama-na, kutienjo ka da cicēlma manj siε ji tī dede.

25 Da η da η yufien-niini-i hiere hīema-na aa ka caa, yunj haku-i dii-kuɔ?

26 Umanj duɔ tuɔ ce senserre u sa taara ba suɔ wuɔ u cuu mi huonj-nu, aa bi tuɔ ce senserre baa mi nelma wamma-i, Moloŋ-Bienj duɔ ka bir jo baa u fōngūɔ-i, baa u To wuonjo-i a naara u To u dɔrpɔpuɔrbiemba wuonjo-i, u ka bi ce senserre baa kutienjo maama-i.

27 Yaanj mi wanj ninsonjo-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba ka da *Diilonj-bāanngu-i baa ba yufelle aa suɔ ku.»

Yesu birii u denj birma

(Matie 17.1-8; Marke 9.2-8)

28 Yesunj waanj mafamma-i, yinni niisiei temma cor, wuɔ ce fuɔ baa Pier, baa Nsāa a naara Sake ba kā tānunj nanngu-na da ba ka cārā Diilonjo-i.

29 Unj kaa tuɔ cārā Diilonjo-i u yaanga fūnunj bir ka denj birma aa u jonjorbaa-ba bir baapielmba ta ba gbu ba caa da muimui.

30 Wuɔ u ne da nuɔmba hāi juɔ ji ta ba piiye baa-yo: *Moisi baa *Eli.

31 Dɔrcecerma namma'i naa dii-ba huɔnga ba ta ba piiye baa Yesu-i unj ka ku kuliingu manj *Yerusalemu-i-na a perienj u maacemma-i bāl-ma.

32 Nj siε suɔ wuɔ Pierbaa-ba naa kor duɔfūnj bir ba nammu-i ba honniŋ, nga ba yagar sire da cecer daama diyaa Yesu-i huɔnga baa muɔŋ daaba-i ba hāi-i-na u caanj-nu.

33 Nuɔŋ daabanj juɔ ta ba ta, Pier wuɔ wanj baa Yesu-i wuɔ: «Hāalātīe, i jomma faa bande-i-na de! Nj sa yanj i ce gbuganni siε wei? Ku diei nanj kūngu, ku diei Moisi kūngu, aa ku diei kūngu nanngu-i Eli kūngu.» U taa u piiye dumaa u yunj-nu, u sa suɔ unj wanj mamanj.

34 Unj taa u wanj mafamma-i huɔngu manj nuɔ-i, duherru nandu jo ji cīnnu-bei. Korma ta ma da-ba.

35 Ba'a ba ne, da molo piiye duherru-na wuɔ: «Mi Bienjo yaa daayo-i, mi hielaa u yaa-i. Taa na nu u nunngu-i*.»

36 Moloŋ daa unj juɔ piiye tī, *hāalābiemba da Yesu yaa u diei yonj; ba saa da moloŋ baa-yo. Kunj ciε dumaanjo-na, ba fiinanj nel daama-na, ba saa wanj-ma baa moloŋo huɔngu fanngu-na.

Yesu duɔnya jīna naacombilonjo nanjo-na

(Matie 17.14-18; Marke 9.14-27)

* 9:35 Isayi (Ésaie) 42.1; Like 3.22

37 Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ hiire t̄anun̄gu-na baa u *h̄aal̄abiemba-i. Nelp̄un̄gu nan̄gu jo u wulaa.

38 Naacol̄ho nan̄o waa ba h̄olma-na. Wuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «H̄aal̄atie, jande, ne mi biɛn̄o-i, u yaa u diei yon̄ mi wulaa.

39 *Jina dii u yun̄gu-na. Duɔ sire-yuɔ dumand̄ε-i, u tugol kaas̄in̄. Duɔ kaas̄in̄, jina mal-o u tuɔ t̄ar̄ā aa s̄āmpugaaru ta du hel u nun̄gu-na. Duɔ sire-yuɔ, u mul̄iɛn̄-yo da suu aa suɔ ji ciire-yuɔ.

40 Mi c̄aar̄ā η h̄aal̄abiemba-i miε ba donya-yuɔ, ba saa gb̄āa.»

41 Yesu wuɔ cira: «Fiεfiε ku nuɔn̄ namaan̄o-i na sa h̄ūu nel̄iɛn̄ maama; na saa fa. Na daa niε s̄i mi ka t̄iɛna baa-na gbula a tiera na nonni-i wei?» Aa naa gb̄ε naacol̄ho-i wuɔ: «Jo baa η biɛn̄o-i bande.»

42 Naacombilon̄ un̄ kaa tuɔ piε Yesu-i, jina wuɔ sire-yuɔ. Wuɔ cii p̄ān̄ tuɔ t̄ar̄ā. Yesu wuɔ nuola jina-i wuɔ u cor hel naacombilon̄o-na. U bi siremma yaa dumaan̄o-na u jarma-na. Wuɔ h̄ā u to-i baa-yo.

43 Nuɔmba man̄ waa hiere kuɔ ce-ba gb̄εε. Wulawula wuɔ Diilon̄o hii, wulawula wuɔ Diilon̄o hii.

Yesu tirii u kuliin̄gu maama-i

(Matie 17.22-23; Marke 9.30-32)

Yesu āncemman̄ taa ma ce nuɔmba-i hiere gb̄εε dumaan̄o-na, wuɔ wan̄ baa u *h̄aal̄abiemba-i wuɔ:

44 «Karaan̄ na t̄ūnni-i na nu nel̄ daama-i fafamma: Ba ka bel *Molon̄-Biɛn̄o-i h̄ā nel̄biliemba-i baa-yo ba ko-yo.»

45 U h̄aal̄abiemba saa suɔ u nelma yaan̄ga-i; ma yun̄gu naa fuo-bei, ba saa gb̄āa da ba suɔ-ma. Ba siε bi siε da ba yuu-yo.

Hayo-i nelbuɔ-i h̄aal̄abiemba-na?

(Matie 18.1-5; Marke 9.33-37)

46 Ku huon̄gu-na, Yesu *h̄aal̄abiemba ji ta ba fanu ba-naa da ba suɔ uman̄ nelbuɔ-i ba h̄olma-na.

47 Yesu wuɔ suɔ baa-ba, wuɔ biε bis̄āmbilon̄o nan̄o jina u caan̄gu-na aa naa wan̄ baa-ba wuɔ:

48 «Uman̄ duɔ ne muɔn̄o-i aa bel bis̄āmbilon̄ daayo-i fafamma, kuu dii ηaa kutien̄o bilaa m̄ei f̄εε yaa-i; aa uman̄ duɔ bel muɔn̄o-i fafamma, kuu dii ηaa u bilaa uman̄ puɔraa-mi. Na saa da, uman̄ duɔ ce u f̄εε cek̄ūɔ na h̄olma-na hiere, u yaa-i nelbuɔ-i.»

49 Ns̄āa wuɔ wan̄ baa-yo wuɔ: «H̄aal̄atie, i daa naacol̄ho nan̄o taa u b̄i η yerre-i aa tuɔ donya *jin̄abaa-ba-i. Miε ne da u sa nyaanu-niε baa miɛn̄o-i, i ce u yan̄.»

50 Yesu wuɔ cira: «Baa na cie-yo, uman̄ duɔ saa biḡāan̄-na, kutien̄o dii baa-na.»

Yesu k̄amma-i Yerusalemu-i-na

51 Diilon̄ un̄ ηa naa saaya u h̄ūu Yesu-i yinni man̄ nuɔ-i, nin̄ juɔ ta ni piε, wuɔ sire wuɔ fuɔ fuɔ k̄ā *Yerusalemu-i-na.

52 Aa naa puɔr nuɔmba ta u yaan̄-na. Kutaamban̄ kaa hi *Samari nelle nande-i, baa yiɛra wuɔ ba tigiin̄ cie-yo.

53 Nga ban̄ waa da ba cor k̄ā Yerusalemu-i-na, nelle fande taamba saa h̄ūu-ma u duɔ har ba nelle-na.

54 Ban̄ juɔ hi da-ma dumaan̄o-na, Sake-i baa Ns̄āa-i baa cira: «Itie, η sa yan̄ i ce Diilon̄o naar ko-ba wei?»

55 Yesu wuɔ bir nuola-bei.†

56 Aa ba cor ta ba k̄ā nelle nande.

† 9:55 Banamba naaraaya wuɔ: «Na saa suɔ wuɔ na balaan̄ cor wei? *Molon̄-Biɛn̄o saa jo duɔ ji ko nuɔmba, ηga u juɔ duɔ ji kor-ba.» Saa-ku baa Like 19.10.

Ba nyaanu Yesu-i niε?
(Matie 8.19-22)

⁵⁷ Baŋ kǎŋ hūmelle-na, naacolŋo naŋo gbε̄ Yesu-i wuo: «Itie, mi ka ta mi nyaanu-niε niŋ kǎŋ terni maŋ nuɔ-i hiere.»

⁵⁸ Yesu gbε̄-yo wuo: «Muncɔmmu dii baa būrāamba-i, aa kamma dii baa huriimba-i; ŋga terienŋu si dii baa *Molon-Bieno-i u duɔ tuɔ cɪnnu u yuŋgu-i.»

⁵⁹ Aa naa miel waŋ baa unano-i wuo: «Jo i ta».

Naacolŋo gbε̄-yo wuo: «Yaŋ mi to duɔ ku mi fuure-yuɔ tɪ, mi ka suɔ jo i ji tie wuɔra.»

⁶⁰ Yesu wuo gbε̄-yo wuo: «Yaŋ kuomba fuure ba nakuomba-i, aa nuɔŋo-i ŋ kǎ ŋ ka ta ŋ wuɔra ŋ waŋ *Diilon-bāaŋgu maama-i baa nuɔmba-i.»

⁶¹ Unano wuo tuɔ piye baa Yesu-i wuo: «Itie, mei ka ta mi nyaanu-niε, ŋga yaŋ mi ka cārā hūmelle-i cɪŋgu-na igēna.»

⁶² Yesu wuo cira: «Ŋ saa da, umano duɔ tuɔ kū baa niimba-i aa tuɔ miel u ne u huonŋu-na, kutieno siε gbāa guona Diilon-suonŋu-na.»

10

Yesu puɔraa nuɔmba komuɔŋa siεi baa cɪncieluo ba hāi

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuo tiraa hiel nuɔmba komuɔŋa siεi baa cɪncieluo ba hāi a puɔr-ba ba hā-ba-hāi niεiŋa-na hiere baa terni maŋ uŋ ŋa naa saaya u kǎ-niε, ba da ba ta u yaan-na.

² Aa naa waŋ baa-ba wuo: «Dīmma dii bɔi ŋga ma kartaamba saa ciinu. Cārāŋ suontieno-i u puɔr nuɔmba namba naara.»

³ Aa naa cira: «Miŋ puɔraa-na dumandε-i, kuu dii ŋaa mi ciεŋ tūlmba ka dii-ba maamunaamba-na.

⁴ Da na'a na ta, molo baa biε gbeiŋa, molo baa biε buɔra, molo baa bi biε naatenni. Aa da na ta na kǎ, molo baa ka yiεra hūmelle-na wuo u jaal moloŋo.

⁵ Da na ka suur cɪŋgu maŋ nuɔ-i, mamaŋ dii cemma igēna ma yaa daama, na cira: «Tiyāaŋ dei.»

⁶ Da kuɔ yaafɛllentieno dii cɪŋgu faŋgu-na, na jaaluŋgu ka hi-yo, da ma'i sɪ ku ka bir jo na wulaa.

⁷ Da ba jārā-nei fafamma terienŋu maŋ nuɔ-i, na har na tɪena kusuɔŋ-nu'i. Da ba hā-na kumaŋ, na hūu na wuo. Da ba bi hā-na kuunyɔŋgu maŋ, na hūu na nyɔŋ. Maacembiloŋo saaya baa u maacemma sullu. Baa na ta na horuonu na muŋharmunterni-i.

⁸ Da na suur nelle maŋ nuɔ-i, da ba bel-na fafamma aa hā-na kumaŋ, na hūu na wuo fiεi.

⁹ Aa jaamba maŋ dii nelle fande-na, na sire-bei aa na waŋ baa nuɔmba-i wuo *Diilon-bāaŋgu piyaa-ba tɪ.

¹⁰ Ŋga da na suur nelle maŋ nuɔ-i, aa ba yagar ba saa hā-na muntienammu, na kǎ nellen-huonŋa-na na ka cira:

¹¹ «I pirii i nallu-i na nelle-na, ŋga mamaŋ dii, na saaya na suɔ wuo Diilon-bāaŋgu piyaa tɪ.»

¹² Mi tūnu-nei, bamaŋ da ba saa ka hā-na muntienammu, Diilon duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i yiŋgu maŋ nuɔ-i, uŋ ka haa kumaŋ kutaamba-na, ku ka balan yaŋ Sodamutaamba kūŋgu-i*.»

(Matie 11.20-24)

¹³ Aa naa cira: «Korasitaan namaano-i, sūlma haraa-nei! Betisadataan namaano-i, sūlma haraa-nei! Gberε-wεima maŋ ciε namaa hɔlma-na, kuɔ maa naa ce Tiir nelle yaa nuɔ-i baa Sidō nelle-na, dii yiinaa niεiŋa faŋa taamba naa kūnna cuonŋu ba fεreŋ nuɔ aa dii buɔrbaa jonŋor ba temma a pigāaŋ wuo ba naana ba cilɔbabaŋo-i.

* **10:12 Sodamutaamba kūŋgu-i:** Niεŋ Miwaanŋo jɪnamman-sebe-i-na (Genèse) 19.24-28.

14 Terienḡu fanḡu-na, Diilonḡ duḡ ji tuḡ yuu nuḡmba-i yiinḡu maḡ nuḡ-i, uḡ ka haa kumaḡ nei, ku ka balanḡ yanḡ Tiirtaamba künḡu-i baa Sidḡtaamba künḡu-i hiere.

15 Kafarnamutaanḡ namaanḡo-i, na daa niε sī namei ka maar nuḡmba-i hiere wei? Na t̄aal na fεε; namei ka waa ba hieronḡo-i hiere ba huonḡ-nu.»

16 Aa naa wanḡ baa uḡ hielaa bamaḡ duḡ puḡr-ba wuḡ: «Da na kā, umaḡ duḡ ka nu na nunni-i, kutienḡ nuḡ mei nunḡu yaa-i; umaḡ duḡ ka cīina-nei, u cīinaana muḡmei. A ne da umaḡ duḡ cīina muḡonḡo-i, u cīinaana umaḡ puḡraa-mi.»

17 *Pḡpuḡrbiembanḡ kāa aa jo, ba jo ji ta ba nyε da musēmusē aa ta ba piiye baa Yesu-i wuḡ: «Itie, halle baa *jīnabaa-ba-i hiere, diε piiye baa-ba aa bī ḡ yerre-i ba nu i nunni-i.»

18 Yesu wuḡ cira: «Mi daa *Sitāni hilaa dḡrḡo-i-na jo ji diire ḡaa diilonḡ-nyiesīmma.

19 Niεḡ, mi hāa-na himma-i ninsonḡo na ta na gbā na fiεna jēnaamba-i baa namelmba-i, aa ta na gbā na yar bigāarānḡo-i; a ce dumaanḡo-na bīnḡkünḡu siε gbāa ce kuubabalaanḡu nei.

20 Na saa da! Kumaḡ saaya ku fē na hḡmmu-i ku'i sī wuḡ *jīnabaa-ba nuḡ na nunni-i, ḡga ku yaa daaku: Na saaya na suḡ wuḡ na yireiḡa nyεḡānḡ dii dḡrḡo-i-na.»

Yesu huḡḡa fē

(Matie 11.25-27; 13.16-17)

21 Terduḡḡu fanḡu-na, *Diilonḡ-Yalle pānḡ ce Yesu huḡḡa fē. Wuḡ cira: «Baba, nuḡnei Yuntienḡ nuḡ dḡrḡo-i-na baa hīεma-na hiere. Niḡ fuyaa ḡ huḡḡa-i cēcēmuntaamba-na baa sebesuḡtaamba-na, aa ceḡ pigāanḡ bisāmbiamba-i baa-ka, ḡ jaalunḡu bḡi. Ninsonḡo, ḡ ciε ḡ huḡḡa yaa dumaanḡo-na Baba.»

22 Aa naa cira: «Mi To birii weiama-i hiere hā-mi. Da ma hel Tuonḡo-na, molo sa suḡ Beḡolḡo-i, aa da ma bi hel Beḡolḡo-na baa uḡ taaranḡ u pigāanḡ bamaḡ baa-yo, molo sa suḡ Tuonḡo-i.»

23 Aa naa bir fulnu u *hāalābiamba-i ba kula wuḡ: «Naḡ danḡ kumaḡ daaku-i, bamaḡ daanḡ-kunḡ ba yunni dḡlaa.

24 Yaanḡ mi tūnu-nei, *Diilopḡpuḡrbiemba bḡi baa fḡḡḡtaamba bḡi taa ba taara ba da nanḡ danḡ kumaḡ, aa nu nanḡ nunḡ mamaḡ, ḡga ba saa ji gbāa†.»

Samariyiεḡo nanḡo maama

25 *Anḡjīnamma pigāatienḡo nanḡo sire yiεra aa yuu Yesu-i baa nel daama-i duḡ cure-yuḡ wuḡ: «Hāalātie, da mi ta mi taara mi ka da cicēlma maḡ sa tīεḡ dede-i, mi saaya mi ta mi ce bige-i?»

26 Yesu wuḡ yuu-yo wuḡ: «Ba nyεḡānḡ wuḡ niε *ānḡjīnamma-na?»

27 Naacolḡ wuḡ cira: «Ba ciεra wuḡ: *Ń saaya ḡ dḡl Itienḡo-i Diilonḡo-i baa ḡ huḡḡa-i hiere, baa ḡ kusunḡu-i hiere, baa ḡ fḡḡḡo-i hiere, baa ḡ ānḡḡḡuḡma-i hiere, aa ḡ bi dḡl ḡ nanolḡo-i ḡaa niḡ dḡl ḡ fεε dumaa.»‡*

28 Yesu wuḡ cira: «Ma yaanḡa yaa-i. Da ḡ ta ḡ ce mafamma-i, ḡ ka da cicēlma maḡ sa tīεḡ dede-i.»§

29 ḡga ānḡjīnamma pigāatienḡo tuḡ taara u pigāanḡ Yesu-i wuḡ u nelma saa kā hīεḡ-nu. U bir yuu-yo wuḡ: «Mi nanolḡo yaa hai?»

30 Yesu wuḡ siε-yo baa nel daama-i wuḡ: «Naacolḡo nanḡo hilaa *Yerusalεmu-i-na a tuḡ hiire u kā Yeriko. Uḡ kānḡ hūmelle-na, cuobaa-ba ka ciε-yo hūu u bimbinni-i, aa gbuu muo-yo ta ba yii da ba ko-yo. Baḡ muyaa-yo dumaanḡo-na, ba nanna-yuḡ aa ta.

31 *Diilḡḡigāntienḡo nanḡo tuḡ jo ji da-yo, u ciεl cor aa yanḡ-yo.

32 *Levitiyiεḡo nanḡo jo ji ce maaduḡma.

33 *Samariyiεḡo nanḡo jo ji hi da-yo, u hujarre gbuu ko-yo.

† 10:24 Niεḡ Pier diε. 1.10-12. ‡ 10:27 Anḡjīnamma tiyemmanḡ-sebe (Deutéronome) 6.5; Buolmanḡ-sebe (Lévitique) 19.18

§ 10:28 Niεḡ Buolmanḡ-sebe-i-na (Lévitique) 18.5.

³⁴ U yiɛra. Duvɛ waa baa-yo, u ce duvɛŋ daayo-i a saar u pãnni-i aa hure namma niɛ aa vaaya-niɛ. Uŋ ciɛ mafamma-i, kakũmuɔ waa baa-yo; u tɛtɛŋ-yo haa-yo u kakũmuɔ-i-na a kã baa-yo niraan-munharmu nammu-na ka migãan bel-o fafamma.

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, u hiel warbienja* hã terientieno-i, wuɔ u hũu u tuɔ bel jɛiŋo-i, kɛɛ fuɔ cor yaan-na. Da a ji yor a da u saa jo, u ce fuɔ waanja u tuɔ bel-o, duɔ ji jo, u ka pã-ya hã-yo.»

³⁶ Yesu wuɔ yuu añjinamma pigãatieno-i wuɔ: «Nan huɔŋga-na, balan daaba-i ba siɛi-i-na, hayo-i niɛ jɛiŋ daayo-i wuɔ u nanolŋo?»

³⁷ Anjinamma pigãatien wuɔ cira: «Uman ciɛ hujarre-i yuɔ, u yaa-i.»

Yesu wuɔ cira: «Kã ŋ ka ta ŋ ce dumɛi!»

Nɛliɛŋŋ saaya u par maman

³⁸ Yesuŋ taa u kã *Yerusalemu-i-na baa u *hãalãbiemba-i, ba kã ka hi nelle nande-i. Ciɛŋo nanjo waa nelle fande-na, ba taa ba bĩ-yo Marti. Marti wuɔ ce ba har u wulaa.

³⁹ U hãanjo waa, ba taa ba bĩ-yo Maari. Maari wuɔ kã ka tɛna Yesu caanjo-na tuɔ nu u tuɔ piye.

⁴⁰ A ne da huɔŋgu fanjo-na, Marti yaanjo naa gbuu huol baa gonyamma-i. Wuɔ jo ji tuɔ piye baa Yesu-i wuɔ: «Itie, mi hãanjoŋ yaanjo mi ta mi gonya mi da-mi-diei nanjo daa ku biyaa wɛi? N sa wanjo baa-yo u jo ji kãyã-miɛ wɛi?»

⁴¹ Yesu wuɔ cira: «Marti, ne hãa, ŋ huɔŋga yuu baa nelma bɔi, ku'i ciɛ ŋ yaanjo huol huoljo daama temma-i.

⁴² Nɛliɛŋ nuɔ ŋ saaya ŋ ne wɛima diei par. Dan'a ŋ par, ŋ ne mamanjo faa. Maariŋ paraa mamanjo, ma yaa faa; molo si dii duɔ ji hũu-ma u wulaa.»

11

Yesu pigãanjo u hãalãbiemba-i banjo cãranjo Diilonjo-i dumaa (Matie 6.9-13; 7.7-11)

¹ Yiinjoŋ nanjo-na, Yesu waa terienjoŋ nanjo-na tuɔ cãrã Diilonjo-i. Uŋ juɔ cãrã tĩ, u *hãalãbilonjo nanjo wanjo baa-yo wuɔ: «Itie, hãalã-yiɛ i tie cãrã Diilonjo-i ŋaa Nsãa uŋ hãalãyã u hãalãbiemba-i dumaa.»

² Yesu wuɔ cira: «Da na'a na cãrã Diilonjo-i, ciɛranjo:

«I To nuɔ,

yanjo nuɔmba-i hiere ba suɔ wuɔ nuɔnɛi Diilonjo nuɔŋo-i.

Pa ŋ bãanjo-i yiɛ.

³ Ta ŋ hã-ye niwuoni-i yinni manjoŋ.

⁴ Umanjo duɔ cãl miɛŋo-i i ce-yo jande.

Diɛ bi cãl-ni ŋ ce-ye jande;

ŋ baa gãŋ baa-ye.

Baa yanjo wɛima gbãa tãal-e dii-ye kuubabalanjo cemma-na.»

⁵ Uŋ waanjo mafamma-i, u tiraa cira: «Namanjo-na, umanjo duɔ sire kã u jienjo nanjo wulaa isuɔhollenjo ka tuɔ muo dũŋgu-i yuɔ, wuɔ u sire hã-yo niwuoni,

⁶ kɛɛ u jienjo nanjo haraa-yuɔ, u saa da kuuwuonjo duɔ hã-yo.

⁷ U jienjo tɛ dii dũŋgu-na aa cira: «Baa mulienjo-muɔ; mi gaala tĩ baa mi bisãlmba-i aa dũŋgu tiraa gbonu, mi siɛ gbãa sire da mi biɛ niwuoni hã-ni.»

⁸ Yaanjo mi tũnu-nɛi, naacoljo duɔ cor tuɔ muo dũŋgu-i, u jienjo duɔ fiɛ'a u saa ne ba jiesinni-i aa sire, uŋ muo u huol u yaanjo-na u ka sire hã-yo uŋ taaranjo nimanjo hiere.

⁹ «Yaanjo mi tũnu-nɛi: Cãaranjo! Ba ka hã-na. Taaraayanjo! Na ka da. Biɛŋjo! Ba ka siɛ-na.

¹⁰ Umanjo cãaranjo ba hã u yaa-i, umanjo taaraayanjo u yaa daanjo, aa umanjo biɛŋjo ba siɛ u yaa-i.

* **10:35** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegãanjo girekimma-na wuɔ: «Wuɔ hiel *deniebaa-ba hã hã terientieno-i.»

11 «Namaaŋo-na, hai moloŋ bieuŋo-i duo cārā teterienŋo u wulaa, u yaŋ-yo aa bel jieuŋo hā-yo?

12 Sisō duo cārā cumelle, u yaŋ-yo aa bel namieuŋo hā-yo?

13 Namaa namaŋ balaan, da na ta na suo-ma na hā na bisāimba-i bimbifafanni, ku ce nie aa na To-i dōrō-i-na, bamaŋ cāarāŋ u *Yalle-i u sie hā-ba baa-de?»

Yesu hilaa baa u himma-i hie?

(Matie 12.22-30; Marke 3.22-27)

14 Yiingu nanŋu-na, Yesu waa tuo donya *jina nanŋo-i naacolŋo nanŋo-na. Jina wuo cie naacolŋo-i bobo. Uŋ juo hel, naacolŋo doŋ tuo piiye, kuō cu nuamba hōmmu-i.

15 Banamba ta ba piiye wuo: «Jina ba yuntienŋo-i *Belsebul* yaa hāa-yo himma-i u tuo donya jinabaa-ba-i.»

16 Banamba ta ba taara ba cure-yuo, baa cira wuo da kuō Diilonŋo puōraa u yaa-i, u ce biŋkūŋgu pigāan-ba ba ne.

17 Yesu wuo suo ba huōya-maama-i, wuo gbē-ba wuo: «Da ŋ da neduolen-baan namaaŋo-i na sa gbo, yiingu dii baa yiingu, na nelle ka muonu.

18 Namaa nan ciera wuo Belsebul hāa-mi himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i hāa, *Sitāni duo tuo gāŋ baa fuo ferēŋ baamba-i, u fōŋgūo ce nie aa cō u wulaa?

19 Sitāni duo hā-muo himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i, namaa baamba fuo, hai moloŋo-i hāa bafamba-i ba ta ba donya-bei? Na saa da, namaa ferēŋ baamba yaa ka karnu ciiruo-i.

20 Muo fuo, Weimantienŋo yaa hāa-mi himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i. Ku yaa pigāan wuo *Diilon-bāanŋu paa-nei ti.

21 «Fōŋgōtienŋo maŋ jiena kuumuonŋu u caan-nu tuo niya u dumelle-i, cuoyuo sa sie suur-yuo.

22 Nga umaŋ fōŋgūo-i jienya fuo wuoŋo-i duo jo, uŋ haa u nanŋa u kuumuonŋu maŋ nuō-i, u hūu-ku aa biera u bimbinni-i hiere calnu-nie hā nuamba.

23 «Umaŋ duo uu si dii baa-mi, kutienŋo bigāan-mi, aa umaŋ duo u sa tigiin baa-mi, u pisāllā.»

(Matie 12.43-45)

24 «*Jina duo hel moloŋo-na, u kā ka tuo wuōra u biŋ hieuŋ-nu duo taara muntienammu. Duo saa ka da, u cira: «Mi ka bir kā mi muntercōlōmmu-na.»

25 Aa bi bir. Duo kā ka da kutienŋo gbuu migāan u huōŋga-i da welewele aa tigiin-ka,

26 u bir ka bi u najinabaa niehāi, bamaŋ balaan yaŋ ufaŋo-i, ba jo ji suur tiena-kei. Da ba jo ji waa dumaanŋo-na, ku migāan balan kutienŋo-na a yaŋ dīelā-kūŋgu-i.»

27 Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i, cienŋo nanŋo piiye da gbagaga nuamba-na wuo: «Cienŋo maŋ huōŋ-ni aa fie-ni u yuŋgu dōlaa!»

28 Yesu wuo yaŋ aa gbē-yo wuo: «Cira, bamaŋ nuōŋ Diilon-nelma-i aa wuo ma hūmelle-i ba yunni dōlaa.»

Nuamba ciera Yesu ce biŋkūŋgu ba ne

(Matie 12.38-42)

29 Nuōmbaŋ gbuu ji ta ba ciinu huōŋgu maŋ nuō-i Yesu caanŋu-na, wuo cira: «Fiefie ku nuōŋ namaaŋo-i na saa fa; na ciera mi ce biŋkūŋgu hā na ne. Nga biŋkūŋgu sa ce dii hā-na, mamaŋ daa *Yonasi-i ma ka saanu baa-na.

30 Yonasiŋ waa kumaŋ Ninivetaamba wulaa†, *Moloŋ-Bieuŋo ka waa kufanŋu temma yaa-i namaa na wulaa.

31 Gēŋgeryiingu-na, Seba nellentienŋo ka da nuŋgu fiefie ku nuōŋ namaaŋo-na. Fuo siire termaan daaku-na a karnu nilēŋa-i hiere duo ji nu *Salomō nelma-i‡, a ne da namaa hōlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Salomō-i aa na yagar na sa nu u nuŋgu-i.

* 11:15 *Sitāni yerre nande yaa *Belsebul. † 11:30 Yonasi (Jonas) 3.3-5 ‡ 11:31 Jāmatigi ba sebedīelāŋo (1 Rois) 10.1-10

³² Ninivetaamba nuɔ Yonasi nuŋgu-i aa nanna ba cilɔbabalaŋo-i§, a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Yonasi-i, aa na yagar wuɔ na siɛ nu u nuŋgu-i. Terieŋgu faŋgu-na, Diiloŋ duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i, Ninivetaamba ka cira na cālāa cemma.»

Fitɪŋ-gbānalāaŋgu
(*Matie 5.15; 6.22-23*)

³³ «Molo sa celieŋ fitɪnuɔ-i aa fuo-yo, sisɔ aa ce bɪŋkūŋgu cure-yuɔ. Da ŋ celieŋ-yo, ŋ haa-yo dɔrɔ dūŋ-huɔŋga ce cerre hiere.

³⁴ Nɛlieŋ nuɔ ŋ yufieŋa yaa naŋ fɛrɛŋ kerre fitɪnuɔ-i. N yufieŋ da a fa, ŋ waa cecerma-na; ŋga ŋ yufieŋ da a saa fa, ŋ waa kukulma-na.

³⁵ Terieŋgu faŋgu-na, gbāŋ fitɪnuɔ maŋ dii baa-ni u baa ji dɪŋ aa yaŋ-ni.

³⁶ Da ŋ waa hiere cecerma-na, ŋ bɪŋkūŋgu diei si dii kukulma-na, ŋ ka waa ŋaa ŋ suurii fitɪŋ-dūŋ-nu.»

Yesu haa cālmɔ Farisɛbaa-ba-na
(*Matie 23.1-36; Marke 12.38-40*)

³⁷ Yesuŋ juɔ piiye tɪ, *Farisɛyieŋo naŋo bi-yo wuɔ ba ka wuo niiwuoni u cɪŋgu-na. Yesu wuɔ kã ba ka ta ba wuo.

³⁸ Uŋ ŋa u saa saara u nammu-i aa suɔ duɔ wuo niiwuoni-i, kuɔ ce Farisɛyieŋ daayo-i gberɛ.

³⁹ Yesu wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Farisɛbaa namaaŋo-i, naa dii ŋaa nɛlieŋo maŋ saaraa kalni honni-i aa yaŋ ni hɔmmu yu baa duganni. Da na ce na migāaŋ na kũɔma yaa da welewele aa na hɔmmu yu baa cuosɪnni baa balaŋgu.

⁴⁰ Mimiɛl namaa temma-i daana-i, umaŋ ciɛ huɔŋgu-i u'i saa ce huɔŋga-i wei?

⁴¹ Firiinuŋ na hɔmmu-i baa sũntaamba-i ŋ ka da na birii nuɔfafaŋ namaa.

⁴² «Farisɛbaa namaaŋo-i, sũlma haraa-nei; da na ce na dii Diiloŋo *yufelle-i ka cor baa niifiɛlu-i du sɪnni-na hiere aa na siɛ bi ce kumaŋ vii, na siɛ bi tiraa dɔl Diiloŋo-i. A ne da, naa naa saaya na ta na ce ma yaa-i igɛna aa suɔ haa manamma-i ma dɔrɔ.

⁴³ «Farisɛbaa namaaŋo-i, sũlma haraa-nei; da na suur *Diilonelhāalādūŋgu-na, na taara na tɛna yaaŋ-na. Na taara da na waa nuɔmba-na, ba ta ba piɛ ba jaal-na.

⁴⁴ Sũlma haraa-nei; naa dii ŋaa cɪncuɔŋa maŋ gbuyaanu, nuɔmba saa suɔ wuɔ munterbabalammu, ba ta ba wuɔ ba cor a dɔrɔ.»

⁴⁵ *Anjɪnamma pigāatieŋo naŋo gbɛ-yo wuɔ: «Hāalātɛ, da ŋ ta ŋ piiye dɛ-i-na, ma sɪ ŋ bi tuora miɛ fɛrɛ-i kɛ?»

⁴⁶ Yesu wuɔ cira: «Anjɪnamma pigāataaŋ namaaŋo-i, sũlma bi haraa-nei; da na ce na biɛ conɔgorni maŋ nɛliɛ siɛ gbāa tũu-ni a hã nuɔmba-i wuɔ ba tũu, aa na siɛ bi bel ba tũu.

⁴⁷ Sũlma haraa-nei; na bɪncuɔmbaŋ kuɔ *Diilopɔpuɔrbiemba maŋ, na siire ta na ma ba cɪncuɔŋa-i.

⁴⁸ Naŋ ciɛ mafamma-i, kuu dii ŋaa na pigāaŋ wuɔ na bɪncuɔmbaŋ ciɛ kumaŋ ku faa. Bafamba kuɔ Diilopɔpuɔrbiemba-i aa namaa ta na ma ba cɪncuɔŋa-i.

⁴⁹ Ku'i ciɛ Diiloŋ uŋ suɔ weiɛma-i hiere, u waŋ-ma gbar-ma wuɔ: «Mi ka saaŋ mi pɔpuɔrbiemba namba hã-ba. Ba ka ko banamba bei, aa ce banamba kpāncɔlgũ.»

⁵⁰ Diilopɔpuɔrbiemba maŋ baŋ kuɔ-ba a doŋ dii miwaaŋo domma-na, Diiloŋo kaa yuu fiɛfiɛ ku nuɔŋ namaaŋo-i kumaŋ ciɛ na ko-ba.

⁵¹ Yaaŋ mi tũnu-nei, baŋ kuɔ Abel* aa ko bamaŋ cu-yo hiere a ji hi Sakari† maŋ baŋ kuɔ-yo mumbuolmuŋ-terieŋgu hɔlma-na baa *Diilodubuɔ-i, ba kaa yuu-na kumaŋ ciɛ na ko-ba.

⁵² «Änjĩnamma pigãataan namaaŋo-i, sũlma haraa-nei! Naŋ fuyaa maman gbãa ce nuɔmba suɔ Diilonjo-i; naa dii ŋaa nelieŋo maŋ gbuɔnu dũŋgu aa fuo diele-i. Fuo sie suur aa baman taaraayan ba suur u sie bi yan ba da suur.»

⁵³ Yesuŋ juɔ hel juwuoterieŋgu-na, änjĩnamma pigãataamba-i baa Farisiebbaa-ba jo ji yu-yuɔ ta ba waana baa-yo aa ta ba yuu-yo baa nelma boi

⁵⁴ wuɔ si u ka piiye cãl ba da äntãalãmma haa-yuɔ.

12

Uman saaya kãalãmma (Matie 10.26-33)

¹ Yesuŋ taa u piiye baa *Farisiebbaa-ba-i, nuɔŋ baa kũl ba-naa jo ji yu-yuɔ. Wuɔ wan baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Bilaan na fere Farisie ba dawɔruɔ-i-na; uu dii ŋaa konsiini. Baa na yan ba ji celieŋ-na baa-yo.

² Nelma maŋ fuyaa hiere, ma ka hel.

³ Da na fie fuo wan maman, ma ka nu.

⁴ «Mi jẽnaan namaa, yaan mi tũnu-nei, baa na ta na kãalã uman gbãa ko-na yon aa u sie gbãa ce kuanŋu nei.

⁵ Mi ka pigãan-na nan saaya na ta na kãalã uman. Na saaya na ta na kãalã Diilonjo yaa-i. Da ŋ ku, u yaa gbãa dii-ni dãamu-na. Coima saa fa, na saaya na ta na kãalã u yaa-i.

⁶ Na saa da, ba sa suor tigãlãamba ndii warbienja hai yon wei? A ne da u diei maama sa karaanu Diilonjo-i.

⁷ Halle na yukuɔsinni maŋ daani-i, Diilonjo kãan-ni hiere. Terieŋgu fanŋu-na, baa na ta na tie holle; na boyya tigãlãamba-na titirre.

⁸ «Mi tũnu-nei: Uman duɔ yiera-mei nuɔmba yaanŋa-na wuɔ mei wuonjo, *Molon-Bieŋo kaa yiera-mei *dɔrpɔpuɔrbiemba yaanŋa-na wuɔ kutieŋo-i fuɔ bi wuonjo.

⁹ Nga uman duɔ ciina-mie nuɔmba yaanŋa-na, Molon-Bieŋo kaa bi ciina kutieŋo-i dɔrpɔpuɔrbiemba yaanŋa-na.

¹⁰ Uman duɔ wan noparaan-ãndaanŋu baa Molon-Bieŋo-i, jande gbãa ce kutieŋo-na, nga uman duɔ wan noparaan-ãndaanŋu baa *Diilon-Yalle-i, jande cɛraa u ce kutieŋo-na.

¹¹ Da ba bi-na yiinŋu yiinŋu *Diilonelhãalãdũnni-na, sisɔ yaataamba wulaa, sisɔ fãamaan ba terieŋ-nu; baa na yan na hɔmmu cu wuɔ na sie ka suɔ nan ka wan maman a kor.

¹² Da na ka hi, Diilon-Yalle ka pigãan-na nan saaya na wan maman.»

Weinjo man milãan u gbãnalãanŋu

¹³ Yesuŋ taa u piiye, naacolho nanjo fie dii nuɔmba-na aa gbẽ-yo wuɔ: «Hãalãtie, wan baa mi mɔlɔ-i u yan i calnu i to ciilunŋu-i.»

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Mi jĩe, hai juɔ haa-mi geŋgertie muɔ na yunŋu-na, sisɔ caltie muɔ, mi da mi cal namaa ciilunŋu?»

¹⁵ Aa naa wan baa nuɔmba-i hiere wuɔ: «Bilaan na fere, baa na yan gbein-maama yu na hɔmmu-i ji cor. Na suyaa wuɔ nelieŋ nuɔ da ŋ fie waa wein nuɔ nie nie, ŋ weisinni sie gbãa haa kuanŋu ŋ yinni-na.»

¹⁶ Aa naa nan gbãnalãan daaku-i baa-ba wuɔ: «Belle nande-na, weinjo nanjo ðimma naa gbuu ce.

¹⁷ U tuɔ piiye u huɔŋ-na wuɔ: «Mundiimu si baa-mi, mi ka ce ðin daama-i nie?»

¹⁸ Aa ji cira: «Mi suyaa min ka ce kuman. Mi ka muonu mi inɔŋgɔbaa-ba-i aa ma bɔmbɔŋ-baamba a dii-ma baa mi nagãn-niini-i hiere.

¹⁹ Da mi gbãa ce mafamma-i, mi ðimman ciinu, mi ka fie na ta mi wuɔ yon aa ta mi nyɔŋ, aa bi ta mi ce mi bãanŋu-i. Mi ka ce bienja boi, mi sie guona.»

²⁰ Diilonɔ gbɛ-yo wuɔ: «N̄ milāan̄ η sa cɛ, isuɔn̄ daaku-na η ka ku. Da η ku, nin̄ daa d̄imma man̄ daama-i ma ka ce hai maama-i?»»

²¹ Yesu wuɔ cira: «Kuuduɔn̄gu yaa baa baman̄ gbaraan̄ ba nyaanu miwaan̄ daayo weis̄inni-i aa yan̄ Diilon̄-niini-i.»

Hɔcugbāngbālānde
(Matie 6.25-34)

²² Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ gbɛ u *hāalābiemba-i wuɔ: «Da mi ta mi piiye baa-na wuɔ na baa tie holle baa na niwuon̄n̄-kūn̄gu-i, baa na niidiin̄n̄-kūn̄gu-i;

²³ kuu dii ηaa neliɛn̄ nuɔ η yun̄gu bɔyaa niwuoni-na aa η kūɔma bɔyaa niidiini-na.

²⁴ Niɛn̄ huriimba-i! Ba sa guona, aa in̄on̄gɔbaa-ba bi s̄i baa-ba, nga Diilon̄o hā ba ta ba wuo. Na saa buɔ huriimba-na titirre wei?

²⁵ Namaan̄o-na, hai moloɔn̄o-i baa u hɔculle-i hiere u gbāa naara kun̄gu u yinni-na?

²⁶ Ku f̄on̄gūɔ η'a uu si dii-nei na da na ce maayilemma famma-i, bige-i ciɛ na hɔmmu ta mu cu baa na niwuon̄n̄-kūn̄gu-i baa na niidiin̄n̄-kūn̄gu-i?

²⁷ Niɛn̄ p̄ulman̄ puɔ ma fa dumaa, a ne da ma sa ce maacemma, ma sa bi s̄u jon̄gorbaa. Mi t̄unu-nei, halle *Salomɔ-i baa u weis̄inni-i hiere, u saa ji dii kompan̄ga man̄ faa yan̄ p̄ulma-i dede.

²⁸ Hiɛn̄gu man̄ hiɛn̄gu, Diilon̄ duɔ diyaa-kuɔ fafamma nyun̄go-i-na diyaaɔ daama temma-i, aa bis̄inuɔ d̄āamu waa da mu caa-ku; namaa naman̄ nelbilien̄ namaa, u ka diiya-nei ka hi hie? Na saa haa na nan̄ga-i Diilon̄o-na ku haama.

²⁹ Baa na yan̄ na hɔmmu ta mu cu baa na niwuon̄n̄-kūn̄gu-i. Baa na ta na hel na jɔguɔn̄-ma.

³⁰ Baman̄ sa suyaan̄ Diilon̄o-i, ba yaa gbagbaraayan̄ nifanni huon̄-nu. Namaa To suyaan̄ wuɔ ni maama dii-nei.

³¹ Yaan̄ u maama yaa yu na hɔmmu-i igɛna, na ka da u hāa-na baa daani-i naara.

³² «Celle-baan̄ namaa naman̄ nuɔ mi bab̄imuɔ-i, baa na yan̄ korma da-na. Ku d̄olaanu na To-i u hā-na u nelle-i.

³³ Suoraan̄ na nagān̄-niini-i aa na hā s̄untaamba baa gbein̄a faɔa-i. Da na ce mafamma-i, kuu dii ηaa na tieraaɔa gbeibuɔ j̄ina *Diilon̄-nelle-na. Gbein̄a faɔa sa ji t̄i dede, a sa bi ji k̄a terien̄gu. Molo si dii duɔ ji biɛ-ya na wulaa terien̄gu-na, nyei bi si dii duɔ ji wuo-ya.

³⁴ Neliɛn̄ nuɔ nin̄ tieraaɔa kusuɔn̄-nu η huon̄ga dii kusuɔn̄-nu'i.»

Baa na gonya duɔf̄ummu

³⁵ «Tigiin̄ na fɛɛ, baa na yan̄ na fit̄imbaa-ba d̄in̄.

³⁶ Na saaya na waa ηaa maacembiemba man̄ ba yuntien̄o k̄aa biloh̄iyālle aa ba t̄ɛna ta ba cie u jomma-i wuɔ duɔ jo ba h̄il dumelle-i hā-yo.

³⁷ Ba yuntien̄ duɔ jo ji da ba saa kor duɔf̄un̄, ba yunni d̄olaa. Mi t̄unu-nei, η da ba yuntien̄o biyaa maacemman̄-jon̄goruo dii, aa ce ba t̄ɛna u hā-ba niwuoni ba wuo.

³⁸ Duɔ fiɛ jo isuɔhollen̄, sisɔ cuo kaalman̄-caan̄-nu, a jo ji da ba saa duɔf̄un̄, ba yunni ka d̄ol.

³⁹ Na saa da, da η suɔ cuoyuo un̄ ka suur-niɛ huon̄gu man̄ nuɔ-i, η siɛ yan̄ u ji kanu η d̄un̄gu-i.

⁴⁰ Namaa fɛɛ-i nan̄'a na saa t̄ɛna baa-ma wuɔ *Molon̄-Bien̄o ka jo huon̄gu man̄ nuɔ-i, u jo huon̄gu fan̄gu'i nuɔ-i. Terien̄gu fan̄gu-na, na saaya na tigiin̄ na fɛɛ.»

⁴¹ Pier̄ yuu-yo wuɔ: «Itie, gbānalāan̄ daaku vii *hāalābien̄ miɛ yon̄ wei, sisɔ ku vii nuɔmba-i hiere?»

⁴² Yesu wuɔ cira: «Da η nu wuɔ maacembielon̄o man̄ vii, aa tuɔ cɛ, u yaa uman̄ u yuntien̄o k̄aa nelle aa ce u tuɔ ne u dumelle-i aa tuɔ hā u namaacembiemba namba-i niwuoni-i fafamma.

⁴³ U yuntienj duɔ ka bir jo ji da u ciɛ u maacemma-i manj saaya ma ce dumaa, fuɔ yunɔgu dɔlaa.

⁴⁴ Mi tūnu-nei, u yuntienjo ka haa-yo u nagān-niini yun-nu hiere.

⁴⁵ Nga duɔ da niɛ sɪ u yuntienjo siɛ bir jo fiɛfiɛ, aa donj tuɔ muo u namaacembiemba-i, ku bɛmba-i baa ku caamba-i hiere, tuɔ wuo aa tuɔ nyɔŋ u ye;

⁴⁶ unj ŋ'a u saa tɛna baa yiingu manj maama-i, baa huɔngu manj maama-i, u yuntienjo jo huɔngu fanɔgu'i nuɔ-i. Duɔ jo ji da-yo dumaanjo-na, unj ka haa kumanj yuɔ, u'i ka suɔ-ku. U ka ce-yo ŋaa bamanj sa nuɔŋ Diilonj-nunɔgu-i banj ceŋ-banj dumaa.

⁴⁷ «Maacembilonjo manj suyaa u yuntienjoŋ taaranj kumanj, aa u saa taara u ce-ku, fuɔ temma-i ba sa muo-yo ce hujarre-yuɔ.

⁴⁸ Nga maacembilonjo manj sa suyaaŋ u yuntienjoŋ taaranj kumanj, duɔ ce mamanj saaya ba muo-yo, ba sa muo fuɔ temma-i bɔi. Da ba hã nuɔni manj bɔi, ba ka yuu-ni bɔi, da ba hã nuɔni manj bɔi ŋ tiera, ba ka yuu-ni cor nunɔgu fanɔgu-i.»

Yesu saa jo baa yaafɛlle

(Matie 10.34-36)

⁴⁹ «Muɔmi juɔ baa dãamu'i hiɛma-na. Mi taara dãan daamu ta mu caa.

⁵⁰ Wɛima dii da ma da-mi, da ma saa da-mi cor, mi huɔnga siɛ gbãa tɛna terduɔŋ-nu.

⁵¹ «Na daa niɛ sɪ mi juɔ baa yaafɛlle'i hiɛma-na wɛi? Coima, mi juɔ baa bɔrɔmma.

⁵² Nuɔmba ka donj ta ba gãŋ dũnni dũnni. Bamanj da ba waa ba ndii ba dũngu-na, ba siɛi ka ta ba gãŋ baa ba hãi aa ba hãi bi ta ba gãŋ baa ba siɛi.

⁵³ Tonaamba ka ta ba gãŋ baa bɛpuɔmba-i; bɛpuɔmba bi ta ba gãŋ baa tonaamba-i. Nyunaamba ka ta ba gãŋ baa ba biemba-i; biemba bi ta ba gãŋ baa nyunaamba-i. Hũɔyãamba ka ta ba gãŋ baa ba caamba-i; caamba bi ta ba gãŋ baa hũɔyãamba-i* .»

(Matie 16.2-3)

⁵⁴ Yesu wuɔ tiraa wanj baa nuɔmba-i wuɔ: «Da na da diilonjo biilii, na cira: «U ka dãa», aa ma bi ce.

⁵⁵ Aa da na da fafalmu kã bãpagũngu-na, na cira: «Babãanɔgu ka waa», aa ma bi ce.

⁵⁶ Huhurmantaan namaa temma-i daana-i, na ciɛ niɛ ta na suɔ diilonjo yammu-i na bɔrɔ-muɔ aa na sa suɔ mamanj ciɛŋ fiɛfiɛ-i ma yunɔgu-i?

⁵⁷ Bige-i ciɛ na sa suɔ-ma ce kumanj faa cemma?

⁵⁸ Molonj cɛmɛl da di waa-niɛ, aa kutienjo bi-ni, da na ta na kã hũmelle-na, gbãŋ baa-yo ŋ cãrã-yuɔ. Ni ma'i sɪ, duɔ kã baa-ni fãamaambaa-ba wulaa, ba ka hã kpãŋkpannintaamba baa-ni ba dii-ni kaso.

⁵⁹ Mi tūnu-nei, da ba dii-ni kaso-i-na, da ŋ saa ji pã ŋ cɛmelle tɪ hiere, ŋ cɛraa ŋ da munhelmu.»

13

Yesu wuɔ nuɔmba nanna ba cilɔbabalanjo-i

¹ *Pilati wuɔ puɔraa ba ka ko Galiletaamba namba *Diilodubuɔ-i-na. Ba waa ta ba buol. Yesunj waa tuɔ wanj nel daama-i, nuɔmba namba jo ji ta ba piiye mafamma-i baa-yo.

² Yesu wuɔ cira: «Na daa niɛ sɪ Galiletaanj daabanj kuu kuliingu manj, ku pigãan wuɔ ba yaa balaan yanj Galiletaamba-i hiere wɛi?

³ Na karaa coima! Da na saa nanna na cilɔbabalanjo-i, na ka ku kulduɔngu baa-ba.»

⁴ Aa naa cira: «Nuɔmba cɪncieluo niisɛi manj Siloe dujaataama nanj cii haa-bɛi ko-ba, na daa niɛ sɪ ba yaa balaan yanj Yerusalemutaamba-i hiere wɛi?

⁵ Na karaa coima! Da na saa nanna na cilɔbabalanjo-i, na ka ku kulduɔngu baa-ba.»

⁶ Yesu wuɔ nanj gbãnalãan daaku-i baa-ba wuɔ: «Naacoljo nanjo diyaa *ɛrɛsɛ-suonɔgu, aa sũ *yensãanɔgu kuɔ. Yiingu nanɔgu-na, u jo ji taara u saa da belle kuɔ.

* 12:53 Mise (Michée) 7.6

⁷ U waŋ baa u maacembilonjo-i wuɔ: «Biena siei yaa de-i tibiin daaku sa maŋ. Já-ku ŋ nanna! Ku tiyáa ta ku bōnōŋ hīema-i gbāŋgbāŋ.»

⁸ Maacembilonjo gbē-yo wuɔ: «Yaŋ ku cōnu bende-i-na; mi ka hiŋ ku yunġu-i aa dii hūōŋgu ne

⁹ sí ku ka maŋ belle maŋ juōŋ. Da ku saa maŋ, i ka suɔ já-ku nanna.»»

Yesu siire ciēŋo naŋo yiŋenāŋgu-na

¹⁰ *Yiŋenāŋgu naŋgu-na, Yesu káa *Diilonelhāalādūŋgu naŋgu-na ka tuɔ waŋ Diilon-nelma-i u pigāaŋ nuɔmba-i.

¹¹ A ne da ciēŋo naŋo waa baa-ba dūŋgu-na, *jīna waa u yunġu-na a ce-yo jeiŋo. Uŋ gaala jarma-na, ku bien cīncieluo baa niisiei waa belle fande-na. U saa gbāa tuɔ ciir u wuɔ.

¹² Yesuŋ daa-yo, wuɔ bí u jo. Uŋ juɔ, wuɔ cira: «Ciēŋ nuɔ, ŋ jarma taa-niē.»

¹³ Aa naa bi haa u nammu-i yuɔ. Ciēŋ wuɔ bi pāŋ ciir yiēra derre! Uŋ ciirī yiēra dumaŋo-na, wuɔ tuɔ gbēliēŋ Diilonjo-i.

¹⁴ Yesuŋ siire jeiŋo-i yiŋenāŋgu-na, ku saa dōlnu Diilonelhāalādūŋgu yuntienjo-i, wuɔ tuɔ waŋ baa nuɔmba-i wuɔ: «Maacemmaŋ-yinni dii yinni niediei saahōlma-na*»; na saaya na ta na jo yinni fanni'i nuɔ-i ba ta ba sire-nei na jarma-na; bige-i ciē na sire jo yiŋenāŋgu-na?»

¹⁵ Yesu wuɔ cira: «Huhurmantaŋ namaa temma-i daana-i! Namaŋo-na, niintaamba-i baa kakūntaamba-i, da ku waa yiŋenāŋgu-i ba sa kā baa-ba ba ka nyōŋ hūmma wei?»

¹⁶ Aa ciēŋo maŋ daayo-i, ma sí *Abiramu hāayēlŋo naŋo-i kē? *Sitāniŋ ciē-yo jeiŋo ku bien cīncieluo baa niisiei yaa de-i. Miŋ daa-yo, mii naa yaŋ-yo baa u jarma-i wuɔ yiŋenāŋgu wei?»

¹⁷ Yesu bigāarāamba waa nuɔmba hōlma-na. Uŋ piiye dumaŋo-na, senserre gbuu daba. A ne da uŋ taa u ce himma maŋ, ma taa ma dōlnu nuɔmba-i hiere.

Diilon-bāaŋgu doŋ tēntēŋ

(Matie 13.31-33; Marke 4.30-32)

¹⁸ Ku huōŋgu-na, Yesu wuɔ cira: «Mi gbāa saa *Diilon-nellentesīnni-i baa bige-i?»

¹⁹ Mi gbāa saa-ni baa mutardi-belle†. Da ŋ duu-de, di sire pa ce tibiinġu, huriimba ta ba jo ba se kamma ku negemmu-na.»

²⁰ Aa tiraa cira: «Mi gbāa saa Diilon-nellentesīnni-i baa bige-i?»

²¹ Mi gbāa saa-ni baa konsiini. Da ba par-ni ba nakoluōŋ-nu a du farniŋ-jūmmu-i kolloyufienja siei baa-ni; ni sire ce jūmmu nyurā.»

Hūmelle maŋ kāaŋ Diilon-nelle-na

(Matie 7.13-14,21-23)

²² Yesu wuɔ cor tuɔ suur nilēiŋa-na hiere u waŋ Diilon-nelma-i u kā *Yerusalemu-i-na.

²³ Naacolŋo naŋ wuɔ yuu-yo wuɔ: «Itie, ku ce ŋaa nuɔmba maŋ ka suur Diilon-nelle-na ba sie ciinu wei?»

Yesu wuɔ cira:

²⁴ «Gbāaŋ kpelle na suur baa dumelle maŋ wullu diele yaa-i. Mi tūnu-nei, nuɔmba bōi ka cira ba suur baa-de, ŋga ba sie gbāa.

²⁵ Dumellentienj duɔ ji sire a gbonu dūŋgu-i aa yaŋ namaa namaŋ gōŋgūōŋgu-na, na ka doŋ ta na muo dūŋgu-i aa ta na piiye baa-yo wuɔ: «Itie, jande hīl dūŋgu-i i suur!» U ka cira u sa suɔ-na.

²⁶ «Kufaŋgu huōŋgu-na, na ka doŋ ta na piiye baa-yo wuɔ: «I saa tie wuo aa tie nyōŋ baa nuōnei wei? Nuōnei saa ta ŋ wuɔra ŋ waŋ Diilon-nelma-i ŋ pigāaŋ-ye nilēiŋa-na wei?»

²⁷ «U ka bir waŋ baa-na wuɔ: «Kāaŋ na halaŋ mi caaŋ-nu, mi sa suɔ-na, na hierōŋo-i hiere āmbabalmanciraŋ namaa.»

* **13:14** Helmaŋ-sebe (Exode) 20.9-10; Anjīnamma tiyemmaŋ-sebe 5.13-14 † **13:19** Mutardi-belle dii cekūō ŋaa sōrhēbelle.

28 Da na ka da *Abiramu-i baa *Isaki-i baa *Yakɔbu-i a naara *Diilopɔpuɔrbiemba-i hiere *Diilon-nelle-na, aa ba cie namaaŋo-i wuɔ na sie da suur, na hɔmmu ka gbuu guɔla na ta na kaal.

29 Nuɔmba ka hel terni-na hiere a jo u källe-na ji ta ba wuo aa ta ba nyɔŋ.

30 Huɔŋgu faŋgu-na, bamaŋ dii huɔŋgu-na fiɛfiɛ-i-na, banamba ka ta yaan-na, aa bamaŋ dii yaanŋa-na, banamba ka bir tɛ huɔŋ-nu.»

(Matie 23.37-39)

31 Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, *Farisɛbaa-ba namba piɛ u caaŋ-nu a waŋ baa-yo wuɔ: «*Erɔdi taara duɔ ko-ni, ta bande-i-na ŋ kã yanŋa nanŋa!»

32 Yesu wuɔ cira: «Kãaŋ na ka waŋ baa jumɛfiɛŋo faŋo-i wuɔ nyunŋo-i baa bisinuɔ-i mi donya *jinabaa aa sire jaamba; daakũŋgu-i, mi bāl mi maacemma-i.

33 Nga nyunŋo-i baa bisinuɔ-i baa daakũŋgu-i, mi saaya mi cor baa mi hũmelle-i ta mi kã *Yerusalemu-i-na. *Diilopɔpuɔrbilonŋo saa saaya u ku yanŋa nanŋa.»

34 Aa naa cira: «E Yerusalemutaanŋ namaa! Namei kuɔŋ Diilopɔpuɔrbiemba-i. Diilon duɔ saanŋ umaŋ hã-na, na nanŋ kutienŋo-i baa tãmpɛlɛiŋa ko-yo. Mei cie ji gbɛ. Mi na'a mi tigiŋ-na ŋaa kũnaŋonŋ tigiŋ u biemba-i dumaa aa pũl-bei, ŋga na saa hũu-ma.

35 Diilonŋo ka yanŋ na nelle-i hã-na. Aa mi tũnu-nei, da na saa ji ta na cira: «Itienŋ unŋ saanŋ umaŋ u jo, Diilo baa-yo» na sie tiraa da mi yufelle.»

14

Farisɛ ba yuntienŋo nanŋo cie källe aa bɪ Yesu-i

1 *Yitɛnanŋgu nanŋgu-na, Yesu kãa *Farisɛ ba yuntienŋo nanŋo dumelle-na ba da ba ka wuo niiwuoni. Nuɔmba bir ka yanŋ aa ta ba ne Yesu-i wuɔ sɪ u ka ce cāl.

2 A ne da naacolŋo nanŋo waa u yaanŋa-na, kũonyurãmmaŋ-jarma waa-yuɔ.

3 Wuɔ yuu *ãnjinaamma pigãataamba-i baa Farisɛbaa-ba-i wuɔ: «A saa baa mie Diilon-hũmelle-i, da ŋ sire jeiŋo yitɛnanŋgu-na ku faa waa ku saa fa?»

4 Ba saa senŋ sũnuŋgu yuɔ. Wuɔ bel naacolŋo-i a sire-yuɔ u jarma-na, aa naa ce u kũŋ.

5 Naacolŋ unŋ taa, wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Namaaŋo-na, umaŋ bienŋo-i duɔ par suur hũnfuon-nu yitɛnanŋgu-na, kutienŋo yanŋ-yo dii wuɔ yitɛnanŋgu wei? Da ku fiɛ waa u niinŋo, u yanŋ-yo dii hũnfuonŋgu-na wuɔ yitɛnanŋgu-na wei?»

6 Ba saa da mumpiiyemmu.

7 Baŋ bɛ bamaŋ källe-na, Yesu wuɔ ne da umaŋ duɔ jo, u tuɔ taara u tɛna yaanŋ-na. Wuɔ waŋ baa-ba wuɔ:

8 «Molon duɔ bɪ-ni u källe-na, da ŋ kã, baa wuɔya ŋ ka tɛna yaanŋa-na. Unŋ bɛ bamaŋ, kunie sɪ unaa maaraa nuɔŋo-i ŋ sa suɔ.

9 Da ŋ kã ka tɛna yaanŋa-na, kállentienŋo duɔ ka jo ji cira ŋ sire ka tɛna huon-nu aa hã unanŋo tetterre fande-i, ŋ yaanŋa ka ce wullu.

10 Da ba bɪ-ni, da ŋ kã, tɛna huon-nu. Ku yaa umaŋ bɛ-na duɔ ka jo ji da-ni huonŋgu-na, u ka cira: «Mi jɛ, sire ŋ ji tɛna yaanŋ-na.» Kufanŋgu huonŋgu-na, u ka ce-ni bɔi nuɔmba-na.

11 Umaŋ duɔ tuɔ tetɛŋ u fɛɛ, ba ka hiire-yuɔ, ŋga umaŋ duɔ tuɔ hiire u fɛɛ, ba ka tetɛŋ-yo.»

12 Mafammaŋ curaa, wuɔ waŋ baa umaŋ taa u ce källe-i wuɔ: «Da ŋ ta ŋ ce källe-i, ku saa saaya ŋ bɪ ŋ jɛnaamba yonŋ, baa ŋ hãmba, baa ŋ huraamba, baa ŋ caantaamba maŋ waamba-i. Da ŋ bɪ ba yaa yonŋ, yiŋgu dii baa yiŋgu, bafamba ka bi ce aa bɪ-ni. Niŋ cie ãnfafamma maŋ bei, ma sɔlaanŋu ka suu yiŋgu faŋgu-na.

13 Da ŋ'a ŋ ce källe-i, ŋ saaya ŋ bɪ baa sũntaamba-i, baa jaamba-i, baa murgubaa-ba-i, baa yiriemba-i.

14 Bafamba sie gbãa pã ŋ babimuɔ sullu-i hã-ni. Diilonŋo'i kaa pã-ni unŋ ka sire nelviimba-i yiŋgu maŋ nuɔ-i. A ce dumaanŋo-na ŋ yunŋu ka dɔl.»

¹⁵ Naacolŋo nanjo waa tuɔ wuo baa-ba, uŋ juɔ nu nel daama-i, wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Jaa bamanj ka da wuo niiwuoni-i *Diilonj-nelle-na ba yunni ka dɔl dumɛi!»

¹⁶ Yesu wuɔ nanj gbānalāan daaku-i baa-yo wuɔ: «Naacolŋo nanjo taa u ce källe aa tūnu nuɔmba bɔi.

¹⁷ Niiwuoniŋ-huɔŋguŋ juɔ hi, u puɔr u maacembilonj-o-i wuɔ u ka bi-ba.

¹⁸ Maacembilonj duɔ kã ka bi umanj, kutienjo gbɛ-yo wuɔ u siɛ gbãa kã. Diɛlã-wuonjo gbɛ-yo wuɔ: «Mi sãa suonju, mi saaya mi kã ka ne-ku. Kã ŋ ka wanj baa ŋ yuntienjo-i wuɔ u ce jande mi siɛ gbãa hi baa-na.»

¹⁹ U cor kã unanjo wulaa, fuɔ ka gbɛ-yo wuɔ: «Mi sãa niikūrãamba duɔŋa ndii, mi saaya mi kã ka kũ baa-ba ne. Kã ŋ ka wanj baa ŋ yuntienjo-i wuɔ u ce jande kerɛ mi siɛ gbãa hi baa-na.»

²⁰ U cor kã unanjo wulaa, fuɔ ka tiraa gbɛ-yo wuɔ: «Mi jãa cienjo felemma mi siɛ gbãa hi baa-na.»

²¹ «Maacembilonjo bir kã ka tūnu u yuntienjo-i baa-ma. U yuntienjo huɔŋga pãŋ guɔla, u wanj baa-yo wuɔ: «Baa tɛna; bir ŋ kã nellenj-huɔŋga-na ŋ ka bɪ sūntaamba-i baa nagãduɔlbaa-ba-i baa yiriemba-i baa murgubaa-ba-i ba jo.»

²² Maacembilonjo bir ta. Uŋ kãa aa bir jo kufanju-i, u jo ji wanj baa u yuntienjo-i wuɔ: «Mi biɛ nuɔmba jo, ŋga muntɛnammu tiyãa yogo.»

²³ U yuntienjo tiraa wanj baa-yo wuɔ: «Bir ŋ kã sonniŋ-hūmienja-na ŋ ka gbãŋ baa nuɔmba-i ba jo ji yu mi dūŋgu-i.

²⁴ Yaan mi tūnu-nei, miŋ biɛ bamanj diɛlũɔ-i-na, ba siɛ da wuo mi niiwuoni-i.»

Ŋ saaya ŋ ce bige-i igɛna aa suɔ cu Yesu huonj-nu?

(Matie 10.37-38)

²⁵ Nuɔmba bɔi baa cuu Yesu huonj-nu ta ba kã *Yerusalemu-i-na. Yesu wuɔ wanj baa-ba wuɔ:

²⁶ «Nuɔni manj da ŋ ta ŋ nyaanu-miɛ, ŋ saaya ŋ ce-mi bɔlbɔl ŋ to-i-na, baa ŋ nyu-i-na, baa ŋ cienjo-na, baa ŋ bisãlmba-na, baa ŋ hãmba-na, baa ŋ mɔlbaa-ba-na, baa ŋ tũɔbaa-ba-na, halle baa nanj ferɛ-i-na. Ni ma'i sɪ, ŋ siɛ gbãa cu mi huonj-nu.

²⁷ Aa nuɔni manj da ŋ'a ŋ sa siɛ mulɛma-i baa kuliŋgu-i, ŋ siɛ gbãa cu mi huonj-nu.

²⁸ Na hɔlma-na, umanj duɔ cira u ma dubuɔ, ma sɪ u tɛna igɛna a ne dūŋguŋ ka yu dumaa, aa ne da kuɔ gbeinja manj dii baa-yo a ka gbãa baal-ku.

²⁹ Ni ma'i sɪ, duɔ jina ku tuole-i, aa u saa ji gbãa baal-ku, nuɔmba ka ta ba nyɛ-yo

³⁰ aa ta ba piiye wuɔ: «Bombolma sa suɔ aa dɔlnu naacolj daayo-i; u siire wuɔ fuɔ ma dubuɔ, u yaa daayo ku juɔ yar-o baalma.»

³¹ Kuuduŋgu yaa-i baa nellentienjo manj dii baa sorosibaa neifienja ndii. Duɔ da berru baa u nanellentienjo manj dii baa sorosibaa neifienj-cĩncieluo, u saaya u tɛna igɛna a ne da kuɔ fuɔ sorosibaa neifienja ndii ka gbãa ce berru-i baa sorosibaa neifienj-cĩncieluo-i.

³² Duɔ da u siɛ gbãa, ŋ da u diyaa nuɔmba ka cãrã-yuɔ; u siɛ yanj u ji jo ji diire-yuɔ.

³³ Mamanj dii, umanj duɔ saa ne u nagãŋ-niini-i aa yanj-ni, kutienjo siɛ gbãa cu mi huonj-nu.

³⁴ «Dãmma-i biŋkũfafaanju, ŋga da ma ji saara, ma gbãa tiraa ce niɛ ce kpɛnnɛ?

³⁵ Ma siɛ bi gbãa ce hũŋgu, ma siɛ bi tiraa gbãa fa manamma ba biɛ ka kũnna fuorenj. Umanj duɔ u ka nu, u nu!»

15

Bige-i fiɛŋ Diilonjo huɔŋga-i?

(Matie 18.12-14)

¹ *Nampohũutaamba-i baa ãmbabalmanciraamba taa ba kã Yesu wulaa ba kã ba nu u nelma-i.

² *Farisibaa-ba-i baa *ãnjɪnamma pigãataamba ta ba waana wuɔ u ciɛ niɛ yanj nelbabalaamba ta ba piɛ-yo aa tiraa tuɔ siɛ u wuo niiwuoni-i baa-ba?

³ Yesu wuɔ nanj gbānalāan daaku-i baa-ba wuɔ:

⁴ «Namaanjo-na, tūlmba komuɔŋa ndii da ba waa baa uman, aa u diei balla-bei, kutienjo sie yanj komuɔŋa naa baa cīncieluo nennaa baamba ta ba wuora aa kā ka taara uman baala wei?

⁵ Duɔ ka da-yo, u huɔŋga ka gbuu fē u tūu-yo kūŋ baa-yo

⁶ ka bī u jēnaamba-i baa u caantaamba-i a wanj baa-ba wuɔ: «Mi daa mi tūmaanjo-i, yaan na hōmmu fē mei kaanŋa temma-i.»

⁷ Yesunj waanj mafamma-i, wuɔ cira: «Yaan mi tūnu-nei, āmbabalmanceronjo diei duɔ nanna u cilōbabalanjo-i, kunj fēŋ Diilonjo huɔŋga-i dumaa dōrɔ-i-na, nuɔmba komuɔŋa naa baa cīncieluo nennaa manj saa nanna ba cilōbabalanjo-i wuɔ sī bafamba vii, ba sie gbāa fē-ka dumaanjo-na.»

⁸ Aa naa tiraa cira: «Neifienj-cīncieluo duɔ waa baa cienjo manj, aa neifelle balla dūŋ-huɔŋga-na u wulaa, u sie celienj fitīnuɔ aa pir dūŋgu-i hiere a taara-die wei?

⁹ Duɔ da-de, u huɔŋga ka gbuu fē u bī u jēnaamba-i baa u caantaamba-i a wanj baa-ba wuɔ: «Mi daa mi warbelle-i, yaan na hōmmu fē mei kaanŋa temma-i.»

¹⁰ Yaan mi tūnu-nei, āmbabalmanceronjo diei duɔ nanna u cilōbabalanjo-i, *dōrpōpuɔrbiemba waa hōfēlle fande temma yaa nuɔ-i dōrɔ-i-na.»

Naacoljo nanjo biɛŋo gbaraa aa ka bir jo

¹¹ Yesu wuɔ tiraa cira: «Naacoljo nanjo waa baa bēpuɔmba hāi.

¹² Yiinŋu nanju-na, bisālāanjo gbē tuonjo-i wuɔ: «Baba, miɛ inj saaya i da kumanj ŋ nagāŋ-niini-na, hā muɔ baa mi kūŋgu-i fiɛfiɛ.» Tuonjo cal u nagāŋ-niini-i hā-ba.

¹³ Yinni saa da, hāanjo suor fuɔ niini-i aa biɛ gbeinŋa faŋa-i kā hīɛŋ-nu baa-ya, kā ka biɛna-yei hiere kakarkuonjo-na.

¹⁴ U gbeinŋan kaa tī huɔŋgu manj nuɔ-i, nyulmu nanj temma suur nelle fande-na a ce u sa da niwuoni u wuɔ.

¹⁵ A ne da naacoljo nanjo waa nelle fande-na tuɔ heŋ pēmba, naacombilonjo kā u wulaa wuɔ u ka taara maacemma. Naacoljo biɛ-yo u tuɔ cenj u pēmba-i.

¹⁶ Nyulmunj gbu mu ko-yo dumaanjo-na, u tuɔ nenu pēmba niwuoni-i. Nŋa hai ka hā fuɔ baa-ni?

¹⁷ U gbuu ji tīɛna jōguɔŋ da suu, aa cira: «Maacembiemba manj dii baa mi to-i hiere, niwuoni sa tī-bei, aa muɔmei daami ta mi ku nyulmu-na.

¹⁸ Mi ka sire bir kā mi to wulaa ka wanj baa-yo wuɔ mi cālāa Diilonjo-i aa tiraa cāl fuɔ fēɛɛ-i.

¹⁹ U baa tiraa u tuɔ kāŋ-mi u biɛŋ muɔ, u yanj aa u bel-mi ŋaa u maacembilonj muɔ.»

²⁰ Aa sire ta.

«Uŋ kaa tuɔ piɛ cīŋgu-i, tuonjo fara da-yo, u hujarre gbuu bel-o, u gbar jārā-yuɔ kā ka gbuu pūrā-yuɔ u fēɛŋ nuɔ.

²¹ Bēpoljo gbē-yo wuɔ: «Baba, mi cālāa Diilonjo-i aa tiraa cāl nanj fēɛɛ-i, baa tiraa ŋ ta ŋ bī-mi ŋ biɛŋ muɔ.»

²² Tuonjo fara bī u maacembiemba-i a wanj baa-ba wuɔ: «Gbaraan na ka biɛ jongoruo manj faa yanj dūŋgu-na, baa naafontarre, baa naatenni na ji dii na hā-yo.

²³ Aa inj muyaa balyunju manj, na kā na ka bel-ku na ji ko-ku i ce ponsaanju.

²⁴ Mi taa mi kāŋ mi biɛŋ daayo-i baa bikuomba, ŋga mi daa-yo nyunjo-i cicēlma; uu naa balla, mi daa-yo.» Ponsaanju yaa bi duɔŋ dumaanjo-na.

²⁵ «A ne da huɔŋgu fanju-na, bēpomōljo waa dii suon-nu. Uŋ juɔ tuɔ jo ji piɛ cīŋgu-i, u nu niimarni du, baa kaasīŋgu.

²⁶ U bī maacembilonjo diei a yuu-yo wuɔ: «Bige-i cie cīŋgu-na?»

²⁷ «Maacembilonjo cira: «Nj hāanjo yaa birii jo. Uŋ juɔ hīnni ŋ to ji da-yo, u huɔŋga gbuu fē. U ce i bel balyunju manj inj muyaa-ku ko-ku hā-yo.»

²⁸ Mōljo huɔŋga pāŋ du. U cīina wuɔ u sie suur cīŋgu-na.

«Ba kā ka tūnu tuonjo-i. U hel jo ji tuo cārā-yuo.

²⁹ Naacombilonjo gbē-yo wuo: «Baba, mei dii η caanjo-na ta mi cāa-ni ku daa bienja boi. Mi saa yagar η nun-āndaanjo-i dede. Nga yinduonjo η saa ji bel-ku a cira yolonjo wuo: «Hūu η ka ko η wuo baa η jēnaamba-i.»

³⁰ Aa η bienjo man daayo-i, fuo man kāa ka biēna η nagān-niini-i baa saasorbaa aa bir jo, η ce ba bel balyonjo ko hā-yo.»

³¹ «Tuonjo gbē-yo wuo: «Nuo η dii baa muonjo-i bāanjo-i baa isuonjo-i, mei nagān-niini-i hai niini-i? Nan niini si wei?»

³² N hāanjo-i, mi taa mi kānjo-yo baa bikuomba, nga mi daa-yo nyonjo-i cicēlma; uu naa balla, mi daa-yo. Yan aa η kūnna η huonjo-i aa i ce ponsaanjo-i.»

16

Cēcēmuntienjo nan maama

¹ Ku huonjo-na, Yesu wan baa u *hāalābiemba-i wuo: «Weiηo nanjo waa, kombiyie waa baa-yo. Baa ji tūnu-yuo wuo kombiyien daayo biēna u nagān-niini-i.

² Wuo bi-yo ji wan baa-yo wuo: «Niη ceη man hierē mi nuo-ma. A bāl nyonjo, η sie tiraa gbāa waa mi kombiyien nuo. Ce aa η tagaaya niη daa kuman η pigān-mi.»

³ Kombiyienjo tiēna tuo jōguonjo wuo: «Mi yuntienjo wuo u nanna-mie maacemma-na. Duo nanna-mie, mi ka ce nie? Mi sie bi gbāa kū, aa da mie mi ta mi wuora mi cārā, senserre ka ta di da-mi.»

⁴ Aa ji cira: «Ahāa! Mi suyaa miη ka ce kuman da ba nanna-mie nuomba baa bi nanna-mie.»

⁵ U yuntienjo cēmienan waa baman nuo-i hierē, u tuo bi-ba ba da-ba-diei ba ta ba jo. Diēlā-wuonjo juo, u yuu-yo wuo: «N saaya η pā nie hā mi yuntienjo-i?»

⁶ «U cira: «Mi saaya mi pā namma gbongboyufien komuonjo ndii.»

«Kombiyienjo wan baa-yo wuo: «N cēmellen nyegāan sebe man nuo-i, u yaa daayo. Tiēna donduo η nyegēn gbongboyufien komuonjo hāi baa cīncieluo.»

⁷ Aa bi unanjo jo. Un juo, u yuu ufanjo-i wuo: «Nuo η saaya η pā nie?»

«U cira: «Mi saaya mi pā dīmma buorbaa komuonjo ndii.»

«Kombiyienjo wan baa-yo wuo: «N cēmellen nyegāan sebe man nuo-i, u yaa daayo. Nyegēn buorbaa komuonjo naa.»

⁸ Un cie baa u yuntienjo cēmientaamba-i cemma man daama-i, u yuntien un juo nu-ma, u gbēlienjo-yo wuo u cē u cor.»

Yesu wuo cira: «Na saa da, baman sa wuoyaan Diilonjo-hūmelle-i ba suo ba suuye ba-naa ba yan baman wuoyaan-deη.

⁹ Mi tūnu-nēi, nelie sa ji ku aa ba dii-yo baa u gbeina-i. Terienjo fanjo-na, gbeina man dii baa-na hēma-na bande-i-na, ciēn-yan na bel jēnaamba baa-ya, ku yaa da na saa ji waa yiinjo man nuo-i, ba hā-na muntienammu Diilonjo caanjo-na.

¹⁰ Uman duo suo bīnkūcekūoma belma, kutienjo ka suo bīnkūbuo belma. Uman duo cāl bīnkūcekūoma belma, kutienjo ka cāl bīnkūbuo belma.

¹¹ Da na cāl miwaan daayo gbeina belma, hai ka sie hā namaa ninon-bīnkūngū na tiera?»

¹² Da η cāl molon bīnkūngū belma, Diilonjo un ηa na'a u hā nuo kuman, u ka ce nie aa hā-ni baa-ku?»

¹³ Na suyaa wuo maacombilonjo diei sie gbāa cāa nuomba hāi. N ka da u bigānjo u diei aa dōl u diei, u ka waa baa u diei aa cīna u diei. Ku yaa ηaa namaa kūngū-i, na sie gbāa ta na kuye Diilonjo-i aa bi ta na kuye gbeina-i terduonjo fanjo-na.»

¹⁴ Gbeina taa a dōlnu *Farisēbaa-ba-i a cor. Yesun waan nel daama-i, baa bir yan aa ta ba nyē-yo.

15 Wuɔ wanj baa-ba wuɔ: «Namaanɔ-i, da na da nuɔmba-i na ce na fɛrɛ nelviinj namaa, nga Diilonɔ suɔ na hɔmmu-i. Nelbiliembanj kaal kumanj, Diilo sa hiel u yufelle kuɔ.

16 Yiinaa-i-na, nuɔmba taa ba nu *Moisi ɔnjɔnamma yaa-i baa *Diilopɔpuɔrbiemba nelma-i aa ta ba ce ba weiima-i. Ba ciɛ kufanɔgu-i a ji hi Nsɛa bɔanɔgu-i. A donj Nsɛa bɔanɔgu-na, ba duɔnj ta ba nu *Diilonj-nelle maama-i. A ce dumaanɔ-na, nuɔmba-i hiere ba gbɔnj kpelle da ba suur-diɛ.

17 «Dɔrɔ-i baa hiɛma-i ni gbuonumma dii fɛu yanj ɔnjɔnamma nelbelle diei gbuonumma-i.

18 «Na saa da; umanj duɔ nanna u ciɛnjɔ-i aa jɔ unanɔ, kutienɔ ciɛ *fuocesɔnni-i dumaanɔ-na; aa da ba nanna ciɛnjɔ manj aa nj biɛ-yo, nj bi ciɛ fuocesɔnni-i dumaanɔ-na.»

Weiɔ baa sɔntienɔ

19 «Weiɔ nanɔ waa tuɔ gbu u diiya u fɛrɛ. U taa u ce u bɔanɔgu-i aa bi tuɔ wuo niiwuofafanni yaa yinni manj jonj.

20 A ne da sɔntienɔ nanɔ waa tuɔ galla u dumelle yaanɔga-na, ba taa ba bi-yo Lasaar. Pɔnni'i naa gbuyaa u kɔɔma-i hiere.

21 Weiɔ duɔ wuo aa juuru manj diire hiɛma-na, Lasaar tuɔ nenu-duɔ, nga u siɛ bi da-du. Juoraamba tiraa waa hie ta ba nallɔ u pɔnni-i?

22 Unj juɔ ku, *dɔrɔpuɔrbiemba biɛ-yo kɔ baa-yo *Abiramu caanj-nu dii ninsonj-nelle-na. Ku huonɔgu-na, weiɔ bi ji ku, ba fuure-yuɔ.

23 U kɔ ka tuɔ gbu u ce sɔlma-i dɔamu-na. U juɔ ciir u yunɔgu-i ku yaa nuɔ-i, a fara da Lasaar dii Abiramu caanɔgu-na.

24 U fara tuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Abiramu, mi to nuɔ, mi mulienj mi cor dɔan daamu-na, jande, ce hujarre miɛ aa nj puɔr Lasaar ka dii u niele-i hɔmma-na a ji dii mi nuɔnggu-na mi nuhɔlle fɛrɛ.»

25 «Abiramu gbɛ-yo wuɔ: «Mi biɛ, ma si nj suyaa wuɔ ninj waa miwaanɔ-na, nj waa nj fɛrenj nuɔ aa Lasaar waa sɔlma-na kɛ? Fiɛfiɛ-i-na, uu dii fiisaanj-nu bande-i-na aa nuɔ nj cɛr waa sɔlma-na.

26 Da mi fiɛ hɔu-ma, fobɔmbɔale dii i hɔlma-na. Molo siɛ gbɔa hel bande-i-na a karnu kɔ namaa terienɔgu-na, aa molo siɛ bi gbɔa hel namaa terienɔgu-na a karnu jo bande-i-na.»

27 «Weiɔ gbɛ-yo wuɔ: «Da ma waa dumaanɔ-na, yanj aa nj puɔr-o miɛ ciɔnɔgu-na

28 u ka piiye tɔnu mi hɔmba-i, baa dii ba ndii; ba baa ji jo yaahuol-terienj daaku-na.»

29 «Abiramu gbɛ-yo wuɔ: «*Moisi nelma dii baa-ba, a naara *Diilopɔpuɔrbiemba maama-i, mafamma ka saanu baa-ba.»

30 «Weiɔ cira: «Abiramu, mi to nuɔ, mafamma siɛ gbɛ baa-ba. Nga molonj duɔ hel kuonj-nelle-na a ka piiye baa-ba, nj ka da ba naana ba cilɔbabalanɔ-i.»

31 «Abiramu gbɛ-yo wuɔ: «Da ba'a ba sa nu Moisi nelma-i baa Diilopɔpuɔrbiemba maama-i, molo duɔ fiɛ hel kuonj-nelle-na kɔ, u kɔa gbɔnɔgbɔn.»»

17

Banj gaanj haalɔbiemba-i baa nelma manj

(Matie 18.6-7,21-22; Marke 9.42)

1 Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ wanj baa u *haalɔbiemba-i wuɔ: «Nuɔmba siɛ gbɔa naa kuubabalaanɔ muncemmu-i, nga umanj duɔ dii u nanolɔ-i kuubabalaanɔ cemma-na, sɔlma haraa kutienɔ-na.

2 Kumanj ka haa-yuɔ, kuɔ baa naa to namelle u nuonɔgu-na aa sɛ-yo dii-yo nuoraanj-nu kuu naa ce bɔlbɔl yuɔ.

3 Terienɔgu fanɔgu-na, bilaanj na fɛrɛ.

«nj natobinj duɔ cɔl-ni, nj piiye baa-yo da yambaa. Duɔ siɛ u cɔlmuɔ-i, nj yanj ma ti.

4 Duɔ fiɛ cɔl-ni ku yu niehɔi yinduonɔgu-na aa tuɔ suɔ-ma u jo u cɔrɔ-niɛ, baa ganj baa-yo.»

5 Yesu *pəpuərbien baa waŋ baa-yo wuo: «Itie, in haa i nanŋa-i niε duma, kāyā-yiε kunanŋu naara-ku.»

6 Yesu wuo gbē-ba wuo: «Halle da ku fiε waa na haa na niele'i miε yon, na gbāa gbē tibiin daaku-i wuo ku fuur ka sū ku fεε nuoraanŋu-na, aa ma bi ce.»

7 Aa naa cira: «Namaanŋo-na, uman duo biε maacembilonŋo jina u suonŋu-na, sisə u biyaa-yo u tuo ceŋ u muoru, duo hel hienŋu-na jo, kutienŋo ka gbē-yo wuo u tiena donduo wuo niwuoni-i wei?

8 Ma si u bir gbē-yo wuo: «Ce mei niwuoni-i aa η hor η niidiini-i aa η biε η hā mi wuo igēna. Da mi wuo ti, nuo η ka suə wuo.» Ma sa ce dumei wei?

9 Maacembilonŋo duo ce u maacemma-i, ku saaya ba jaal-o tiiŋgu wei?

10 Ku yaa ŋaa namaa künŋu-i. Baŋ hāa-na mamanŋ, da na ce-ma, na saaya na cira: «Miεŋo-i maacembien miε yon, i ciε i maacemma.»»

Yesu siire wontuərmba cīncieluo

11 Yesuŋ taa u kā *Yerusalemu-i-na, u bilaaya *Galile-i baa *Samari-i cor.

12 U kaa tuo suur nelle nande-na, *wontuərmba namba sire ta ba jārā-yuo. Ba waa wontuərmba cīncieluo. Baŋ juo piε, baa yiεra aa naa ta ba fara* ba piiye baa-yo wuo:

13 «Hāalātie, jande, ce hujarre yiε.»

14 Yesu wuo fara waŋ baa-ba wuo: «Kāanŋ *Diilojigāntaamba ka ne-na.»†

Baa ta ta ba kā. Baŋ kāŋ hūmelle-na, ba jarŋ maa ta-bei.

15 Unanŋ wuo bir tuo gbeliεŋ Diilonŋo-i da gbagaga u jo.

16 Uŋ juo hi Yesu caanŋu-na, wuo dūuna jaal-o. A ne da u waa *nieryienŋo; u taa u hel Samari.

17 Yesu wuo cira: «Ba siire cīncieluo-i-na hiere, ŋga nenna baamba curaa hie?

18 Bige-i ciε ba saa suə-ma bir jo ji jaal Diilonŋo-i ŋaa nieryienŋo daa uŋ birii ji jaal-o duma?»

19 Aa naa gbē naacolŋo-i wuo: «Sire η kā! Niŋ haa η nanŋa-i miε η kuraa.»

Molon-Bien uŋ ka bir jo duma

(Matie 24.23-28,37-41)

20 Yiinŋu nanŋu-na, *Fariεbaa-ba yuu Yesu-i wuo: «*Diilon-bāanŋu ka donŋ yaku-i?»

Yesu wuo cira: «Diilon-bāanŋu sa ji donŋ domma nanŋ temma ba da-ku baa ba yufelle,

21 aa cira: «Ku yaa bande ku yanŋa; ku yaa de ku yanŋa.» Na saaya na suə wuo Diilon-bāanŋu duonŋ ti na hōlma-na.»

22 Aa naa waŋ baa *hāalābiemba-i wuo: «Yiinŋu dii baa yiinŋu, *Molon-Bienŋo kūma kaa bel-na, ŋga na siε da-yo halle yinduŋgu.

23 Nuamba kaa ta ba tāal-na wuo ba daa-yo yanŋa nanŋa. Banamba ka gbē-na wuo: «Uu dii daalei», bananŋ ba'a: «Uu dii terienŋ daaku-na.» Da ba pigāan-na terienŋu manŋ, baa na kā; ba tāal-na.

24 Diilonŋ uŋ nyieŋŋ duma ba da-yo terni-na hiere, Molon-Bienŋo duo u bir jo, ba ka da-yo dumei terni-na hiere. Molo si dii duo ji pigāanŋ molonŋo baa-yo.

25 Ŋga, aa mafamma suə da ma ce, fiεfiε ku nuamba ka cīina-yuo aa ce-yo sūlma.

26 «Mamanŋ taa ma ce *Nowe bāanŋu-na, Molon-Bienŋo duo u bir jo, ma temma ka ce.

27 Nowe bāanŋu-na, nuamba naa gonya niwuoni baa kolma baa cejālle. Ba tīyāa ku yaa nuə-i a ji hi yiinŋu manŋ Nowenŋ suurii begubuə-i-na aa yanŋ diilopepetienŋo dāa hōr-ba hiere.‡

28 Mamanŋ taa ma bi ce Loti bāanŋu-na, ma temma ka ce. Loti bāanŋu-na, nuonŋ baa bi guonyu wuolalle baa nyolle, suorunŋu baa sāamunŋu, kulle baa jaagu.

* 17:12 Buolmanŋ-sebe (Lévitique) 13.45-46
jnammanŋ-sebe (Genèse) 6.9-7.24

† 17:14 Buolmanŋ-sebe (Lévitique) 14.2-3

‡ 17:27 Miwaanŋo

29 Nga yiingu maŋ Lətiŋ hilaa Sodəmu-i-na, Diilonj wuɔ kŋnna dāŋgbəguəŋgu nanj temma a kukul nuɔmba-i hiere. §

30 Moloŋ-Bieŋ duɔ u bir jo, ma temma ka ce.

31 Duɔ jo yiingu maŋ nuɔ-i, umaŋ duɔ ji waa gōŋgūəŋ-nu, u baa cira u suur dūŋ-nu a biɛra u bimbinni-i; umaŋ duɔ bi waa hɛŋ-nu, u baa bi cira u bir kŋŋ.

32 Mamaŋ daa Ləti ciɛŋo-i ma sɪ ma tiyāanu-nɛi kɛ?*

33 Umaŋ duɔ tuɔ kaal baa u yungu yonj, kutieŋo ka kəsueŋ u fɛrɛ; nga umaŋ duɔ tuɔ kəsueŋ u fɛrɛ, kutieŋo ka kor u fɛrɛ.

34 Mi tūnu-nɛi, yiingu faŋgu-na, nuɔmba hāi gbāa waa galla muŋgalladuɔmu-na, ba biɛ u diei ta aa yaŋ unanjo-i.

35 Caamba hāi gbāa waa ta ba sɔrəŋ, ba biɛ u diei ta aa yaŋ unanjo-i. [

36 Nuɔmba hāi gbāa waa ta ba guona, ba biɛ u diei ta aa yaŋ unanjo-i.]»

37 Hāalābieŋ baa yuu-yo wuɔ: «Itie, mafamma ka ce hie-na?»

Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Bīŋkūkuliin da ku waa kusuəŋ-nu, kpaalbaa-ba tigiin kusuəŋ-nu'i.»

18

Cacəratie sa mulɛŋ

1 Ku huonju-na, Yesu wuɔ nanj gbānalāaŋ daaku-i baa u *hāalābiemba-i duɔ pigāaŋ-ba wuɔ ba saaya ba ta ba cārā Diilonjo-i yinni maŋ jonj; ba baa yaŋ ba kŋma seŋ. U gbɛ-ba wuɔ:

2 «Gēŋgertieŋo nanjo waa nelle nande-na, u saa tuɔ kālā Diilonjo-i aa u saa bi tuɔ kāŋ moloŋo.

3 A ne da, bikulcieŋo nanjo bi waa nelle fande-na. Bikulcieŋ daayo ji da wɛima baa moloŋo nanjo; u kā ka bɪ kutieŋo-i gēŋgertieŋo wulaa.

4 Duɔ kā, gēŋgertieŋo siɛ ne u yaaŋ-na. Ciɛŋo siɛ bi bir. Yiingu nanju-na, gēŋgertieŋo ji cira: «Mi suyaa miɛ mi sa kālā Diilonjo-i aa mi sa bi kāŋ nɛlieŋo.

5 Nga ciɛŋ daa uŋ jo u mulɛŋ-mi yinni maŋ jonj dumandɛ-i-na, mi ka ce ba āndaanju-i aa gbuu da fiisa; ni ma'i sɪ u ka tuɔ jo u huol mi yaaŋ-na.»

6 Yesu wuɔ cira: «Na nuɔ gēŋgertiebabalaŋ daa uŋ waan mamaŋ kɛ?

7 Aa Diilonjo maŋ Diilonjo, ku ce niɛ aa u yufellen hilaa bamaŋ nuɔ-i, da ba ta ba cārā-yuɔ bāaŋgu-i baa isuəŋgu-i u siɛ ne ba yaaŋ-na?

8 Mi tūnu-nɛi: U siɛ dure aa ce-ma. *Moloŋ-Bieŋ duɔ ka bir jo, u ka jo ji da nuɔmba haa ba nanja yuɔ wɛi?»

Ba sa cārā Diilonjo-i baa bombolma

9 Nuɔmba namba taa ba ne ba fɛrɛ wuɔ ba vii, a ce dumaanjo-na, ba taa ba ne wuɔ ba bəyaa banamba-na. Yesu wuɔ nanj gbānalāaŋ daaku-i hā-ba wuɔ:

10 «*Fariŋɛyieŋo nanjo-i baa *nampohūutieŋo nanjo-i ba kāa *Diilodubuɔ-i-na da ba ka cārā Diilonjo-i.

11 Fariŋɛyieŋ wuɔ sire yiera aa naa cira: «Diilo, mi jaal-ni. Mi jaal-ni hama-i nuɔ-i? Mi sa ce kuubabalaanju ŋaa banambaŋ ceŋ dumaa: Mi sa cuo, mi huəŋga saa balaŋ baa nɛlieŋo, mi sa wuɔra mi ce caamba. Mii si dii ŋaa nampohūutieŋo maŋ yieraaya duɔlei u temma.

12 Mi dii sūŋgu-i i hāi saahəlma-na, aa da mi da bīŋkūŋgu bīŋkūŋgu, mi hiel ŋ *yufelle-i hā-ni.»

13 «Nampohūutieŋ wuɔ yiera dii huonju-nu, u saa siɛ duɔ ciir u yaanjo-i, aa tuɔ muo u pāmpīnanjo-i aa cira: «Diilo, mi suyaa miɛ mi ciluɔ saa fa, jande, baa gāŋ baa-mi.»

14 Yesu wuɔ waŋ baa nuɔmba-i wuɔ: «Yaaŋ mi tūnu-nɛi, balaŋ daaba-i ba hāi-i-na, aa ba suɔ da ba bir kŋŋ, Diilonjo hurii nampohūutieŋo āmbabalma-i aa yaŋ Fariŋɛyieŋo

maama-i. Na saa da, umaŋ duɔ tuɔ tɛtɛŋ u fɛrɛ, ba ka hiire-yuɔ; ŋga umaŋ duɔ tuɔ hiire u fɛrɛ, ba ka tɛtɛŋ-yo.»

*Yesu cāarā Diiloŋo-i hā bisāmbiamba namba
(Matie 19.13-15; Marke 10.13-16)*

¹⁵ Ku huonŋu-na, baa jo baa tontobaa-ba namba Yesu wulaa wuɔ u ji haa u nammu-i bei a cārā Diiloŋo-i hā-ba. U *hāalābiemban daa mafamma-i, baa sire ta ba nuola bamaŋ juɔ baa-ba.

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Yaan bisāmba jo mi wulaa, baa na cie-ba». Ban juɔ, wuɔ cira: «Bamaŋ dii bafamba temma-i, *Diiloŋ-nelle dii bafamba diele.

¹⁷ Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duɔ saa sie *Diiloŋ-nellentesinni-i ŋaa bisālāaŋo, kutieŋo sie gbāa suur *Diiloŋ-nelle-na.»

*Weiŋo nan maama
(Matie 19.16-30; Marke 10.17-31)*

¹⁸ *Yuifu ba yuntieŋo nan wuɔ yuu Yesu-i wuɔ: «Hāalātiefɛfɛi, da mi ta mi taara mi da cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede-i, mi saaya mi ce bige-i?»

¹⁹ Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ŋ ta ŋ bi-mi nelfɛfɛiŋ muɔ? Da ma hel Diiloŋo-na, nelfɛfɛiŋo dii wei?»

²⁰ Diiloŋ un'a i tie wuɔ hūmienja maŋ, ma sɪ ŋ suɔ-ya kɛ? Ta ŋ wuɔ a yaa-i: «Baa ce *fuocesinni, baa ko nelieŋo, baa cuo, baa kar coima ŋ haa moloŋ-na, aa ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nunŋu-i.»*

²¹ Naacolŋ wuɔ bir waŋ baa Yesu-i wuɔ: «Mi duɔŋ dii mi bisānsinniŋ ta mi ce mafamma-i hiere.»

²² Un piiye dumaanŋo-na, Yesu wuɔ cira: «Ma tɪyāa ma diei: Suor ŋ nagāŋ-niini-i hiere aa ŋ cal gbeija faŋa-i ŋ hā sūntaamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weiŋ nuɔ dɔrɔ-i-na. Da ŋ ce mafamma-i, ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanu-mie.»

²³ Naacolŋ daayo naa silaa waa weiŋo cor. Yesuŋ juɔ waŋ mafamma-i, wuɔ gbuu pāŋ vāa u yaanŋa-i.

²⁴ Yesu wuɔ cira: «Kumaŋ ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diiloŋ-nelle-na kuu dii kpelle.

²⁵ Na saa da, kumaŋ ka ce nyɔgōmɛ duɔ gbāa cor misɛnɛ fuonŋu-na kuu dii kpelle dɛ! Ŋga kumaŋ ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diiloŋ-nelle-na, kufanŋu dii kpelle yaŋ.»

²⁶ Nuɔŋ baa yuu-yo wuɔ: «Dumaanŋo-na, hai moloŋo-i ka gbāa da Diiloŋo-i?»

²⁷ Yesu wuɔ cira: «Mamaŋ da ma yar nuɔmba-i cemma, ma sie gbāa yar Diiloŋo-i.»

²⁸ Piɛr wuɔ cira: «Itie, aa mie maŋ yaan i nagāŋ-niini-i hiere aa tie nyaanu-nie, i ka da bige-i kuɔ?»

²⁹ Yesu wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duɔ ta aa yaŋ u dumelle-i, u cieŋo-i, u hāmba-i, u bincuɔmba-i, u bisāmba-i Diiloŋ-maama-na,

³⁰ kutieŋ un ka da kumaŋ hɛma-na bande-i-na, ku ka maar un taa aa yaŋ kumaŋ. Aa u ka da cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede-i bisɪnuɔ-i-na.»

*Yesu tiraa tir u kuliŋgu maama-i
(Matie 20.17-19; Marke 10.32-34)*

³¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ bi u *hāalābieŋ cɪncieluo ba hāi baamba-i ba deŋ, a waŋ baa-ba wuɔ: «Na daa in kāŋ *Yerusalemu-i-na kɛ? *Diilopɔpuɔrbiemban nyegāan mamaŋ *Moloŋ-Bieŋo maama-na, ma ka ce kusuɔŋ-nu'i.

³² Ba ka bel-o hā *nieraamba-i baa-yo ba nyɛ-yo sūlma, aa tuora-yuɔ, aa tu taalni yuɔ,

³³ aa muo-yo, aa ko-yo. Ŋga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi hɛma-na, sieliŋ-yiŋgu-na, u ka sire hel jo.»

³⁴ Hāalābiemba saa suɔ u nelma yaanŋa-i, ma yunŋu naa fuo-bei, a ce dumaanŋo-na, ba saa suɔ un taaran u waŋ mamaŋ baa-ba.

* 18:20 Helman-sebɛ (Exode) 20.12-16; Anjɪnamma tiyemman-sebɛ 5.16-20

Yesu puurii yironjo nan yufienja
(*Matie 20.29-34; Marke 10.46-52*)

³⁵ Yesuŋ kaa tuɔ piɛ Yeriko-i, yironjo nano waa tɛna hūmelle tūŋgu-na tuɔ cārā.

³⁶ Uŋ juɔ nu nuɔmba ce ijieni-i ba cor, wuɔ yuu wuɔ: «Bige-i ciɛ?»

³⁷ Baa cira: «Ma sɪ Nasarɛtitaan Yesu'i curaan.»

³⁸ Wuɔ pāŋ tuɔ fara u piiye da gbagaga wuɔ: «Yesu, *Davidi hāayɛlŋ nuɔ, jande, ce hujarre miɛ!»

³⁹ Baman naa taa yaanŋa-na, baa ta ba nuola-yuɔ wuɔ u suuye u nuŋgu-i. Wuɔ migāan tuɔ kaasɪŋ u naara wuɔ: «Davidi hāayɛlŋ nuɔ, jande, ce hujarre miɛ!»

⁴⁰ Yesuŋ juɔ saanu baa-yo, wuɔ yiɛra aa naa ce ba jo baa-yo. Baŋ juɔ baa-yo, wuɔ yuu-yo wuɔ:

⁴¹ «ŋ taara mi ce bige-i hā-ni?»

Naacolŋ wuɔ cira: «Itie, mi taara ŋ puur mi yufienja-i.»

⁴² Yesu wuɔ cira: «Puur ŋ yufienja-i! Niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ ŋ kuraa.»

⁴³ U yufienj aa bi pāŋ puur terduŋgu fanŋu-na, wuɔ cu Yesu huon-nu tuɔ gbɛliɛŋ Diilonjo-i u kā. Nuɔmban daa mafamma-i, ba hieronjo-i baa bi kā ba ta ba gbɛliɛŋ Diilonjo-i.

19

Yesu haraa Sase terien-nu

¹ Yesuŋ suurii Yeriko-i-na tuɔ karnu duɔ cor,

² *nampohūutaamba yuntienjo nano waa nelle fande-na, ba taa ba bɪ-yo Sase. Sase waa bɪŋkūntienjo.

³ Yesuŋ kāa, Sase wuɔ tuɔ taara u da-yo suɔ-yo; a ne da u waa beterie. Nuɔmban yuu dumaanjo-na, u saa gbāa duɔ hi da Yesu-i.

⁴ Wuɔ gbar ta u yaan-na ka nyugūŋ tibiin-nu wuɔ duɔ ji tuɔ cor fuɔ da-yo.

⁵ Yesuŋ juɔ hi terienŋu fanŋu-i, wuɔ ciir u yuŋgu-i a wan baa-yo wuɔ: «Sase, hiire i ta, mi saaya mi har nuɔnei nuɔ-i nyuŋgo-i-na.»

⁶ Sase huon kaa pāŋ fɛ, wuɔ hiire da donduo kūŋ baa-yo.

⁷ Nuɔmba daa mafamma-i ce bige-i? Baa ta ba waana wuɔ Yesu ciɛ nie jo ji har nelbalaŋ daayo temma wulaa?

⁸ Sase wuɔ sire yiɛra Yesu yaanŋa-na aa naa cira: «Itie, ne, mi ka calnu mi nagāŋ-niini-i sɔmma hāi, a hā sūntaamba-i sɔmma diei aa muɔmi ce sɔmma diei-maama namma-i. Miŋ duu baman a hūu ba gbɛiŋa-i, mi ka hā-ba a temma sɔmma naa.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Naacolŋ daa uŋ bi yeŋ *Abiramu hāayɛlŋo, konkoro suurii u dumelle-na nyuŋgo-i-na.

¹⁰ *Molon-Bienjo juɔ duɔ ji taara baman baala a kor-ba.»

Ba sa biɛra japūŋgu hiɛŋ-nu gbāŋgbāŋ
(*Matie 25.14-30*)

¹¹ Baŋ kaa ta ba piɛ *Yerusalemu-i, nuɔŋ baa da nie sɪ *Diilon-bāanŋu ka pāŋ don huonŋu fanŋu'i nuɔ-i. Yesu wuɔ suɔ baa-ba. A ne da huonŋu fanŋu-na, u waa tuɔ piiye baa-ba.

¹² Wuɔ nan gbānalāan daaku-i baa-ba wuɔ: «Nelbuɔ nano kāa nemaale ba da ba ka hā-yo nellentesinni u duɔ ji tɛna u nelle-na.

¹³ Uŋ'a u ta, u bɪ u maacembiemba cinciɛluo a ji cal gbɛiŋa hā-ba, aa wan baa-ba wuɔ: «Taa na torŋon baa gbɛiŋ daaya-i, mi kā aa jo.»

¹⁴ A ne da u nellen-baamba naa bigāan-yo. Uŋ taa, ba sire puɔr nuɔmba u huon-nu dii ku yuŋ-terienŋu-na wuɔ ba ka wan baa-ba wuɔ ba sa taara naacolŋ daayo nellentesinni-i.

¹⁵ «Naacolŋ uŋ kaa da nellentesinni-i aa bir jo, u ce ba bɪ u maacembiemba man uŋ ŋa naa cal gbɛiŋa-i hā-ba wuɔ ba ta ba torŋon, duɔ ji ne baŋ daa kumanŋ.

16 Diēlā-wuonjo jo ji cira: «Yuntie, mi bibiriye mi nanḡa-i baa nin hāa-mi gbeinḡa maḡ, a da gbeinyunjo temma sōmma cīncieluo.»

17 «Nellentienjo cira: «Ku faa, maacembilofefēin nuō; nin suyaa cēlle-kūḡ daaku belma, mi ka haa-ni nilēinḡa cīnciel yun-nu.»

18 «Hāalīḡ-wuonjo jo ji cira: «Yuntie, mi bibiriye mi nanḡa-i baa nin hāa-mi gbeinḡa maḡ, a da gbeinyunjo temma sōmma ndii.»

19 «Nellentienjo gbē-yo wuō: «Mi ka bi haa nuōḡo-i nilēinḡa ndii yun-nu.»

20 «Siēlinḡ-wuonjo wuō jo ji cira: «Yuntie, ḡ gbeinḡa yaa daaya, mii naa fīnya-yiē baa fōtōruō jīna kōtuōḡgu.»

21 Nanḡ huōḡga donḡ ka cor a ce mei sa hīrā-niē, ku'i ciē mi fīnya-yiē jīna kōtuōḡgu. Da ḡ saa jīna kumaḡ, ḡ biē ku yaa-i; aa da ḡ saa duu kumaḡ, ḡ kar ku yaa-i.»

22 «Nellentienjo gbē-yo wuō: «Maacembilobabalaḡ nuō nanḡ temma-i daani-i, ḡ piiye bel ḡ fēre. Nin suyaa wuō mi huōḡga donḡ, aa da mi saa jīna kumaḡ mi biē ku yaa-i, da mi saa duu kumaḡ mi kar ku yaa-i;»

23 bige-i ciē ḡ saa kā ka jīna mi gbeinḡa-i gbeinḡ-dūḡ-nu? Minḡ juō dē-i-na, mii naa saa jo ji da a huonaana mi hūu-ya wēi?»

24 Nuōmba waa u caaḡgu-na, u waḡ baa-ba wuō: «Hūyāaḡ u gbeinḡa-i na hā umaḡ daa gbeinyunjo-i sōmma cīncieluo-i.»

25 «Ba cira: «Yuntie, ma sī fuō daa gbeinyunjo temma sōmma cīncieluo kē!»

26 «U cira: «Yaaḡ mi tūnu-nei, umaḡ duō da, kunaḡgu ka naara u kūḡgu-i, ḡga umaḡ duō saa da, cēlle-kūḡgu maḡ dii, ku hūu.»

27 Uḡ waanḡ mafamma-i, u cira: «Mi bigāarāamba maḡ saa ta ba taara mi waa ba yunḡgu-na, bilaanḡ-baḡ na jo baa-ba bande, na ji ko-ba mi yufellenḡ.»»

28 Yesunḡ juō piiye tī, wuō ta nuōmba yaanḡ-na ba ta ba kā Yerusalemu-i-na.

*Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na
(Matie 21.1-11; Marke 11.1-11; Nsaa 12.12-19)*

29 Yesubaa-baḡ kaa ta ba piē Betani-i baa Betifage-i dii *Olivi-tibinni-tānuḡgu caaḡgu-na, Yesu wuō waḡ baa u *hāalābiemba hāi wuō:

30 «Kāaḡ nelle maḡ i yaanḡa-na daade-i, na suurma-na, na ka da ba vaa kakūmbilonjo naḡo, molo saa nyugūḡ-yuō dede. Na fir-o na jo baa-yo.»

31 Umaḡ duō yuu-na, na cira Itienjo yaa ciēra na fir-o ka hā-yo.»

32 Uḡ puōraa bamaḡ, baa kā ka bi da kakūmbilonjo-i ḡaa uḡ waanḡ-ma dumaa.

33 Ba ture ta ba fir-o, u taamba yuu-ba wuō: «Bige-i ciē na ta na fir kakūmbilonjo-i?»

34 Baa cira: «Itienjo yaa ciēra i fir-o ka hā-yo.»

35 Aa naa fir-o ka hā Yesu-i baa-yo.

Baḡ kāa baa-yo, baa hiel ba jonḡorbaa-ba-i haa u huōḡgu-na aa ce Yesu nyugūḡ ba ta ba wuō ba suur nelle-na.

36 Nuōmba maḡ waa, baa bi hiel ba baamba-i ta ba fara-bei hīēma-na u tuō wuō ba dōrō u kā.

37 Baḡ kaa ta ba hiire Olivi-tibinni-tānuḡgu-na aa da ba suur *Yerusalemu-i-na, hāalābiemba-i ba kūḡgu-na hiere, ba hōmmu gbūu fē. Baa donḡ ta ba hāl nēini da kabakaba ba gbēliēḡ Diilonjo-i wuō u ciē gbēre-wēima bōi pigāaḡ-ba.

38 Ba taa ba hāl wuō:

*«Itiēḡ uḡ saanḡ nellentienjo maḡ u jo, Diilo baa-yo!»**

I suuriinu i-naa baa Diilonjo-i

Dōrwuonjo gbīē baa tuōlnumma.»

39 A ne da *Farisēbaa-ba namba waa ba hōlma-na. Baḡ juō da ba hāl nēini-i kabakaba dumaaḡo-na, baa waḡ baa Yesu-i wuō: «ḡ sa waḡ baa ḡ hāalābiemba budii wēi?»

40 Yesu wuō cira: «Mi tūnu-nei, da ba fiē budii, tāmpīēḡa ka sire ta a hāl ba sōlaaḡgu-i.»

* 19:38 Gbeliemāḡ-nalāaḡgu (Psaume) 118.26

Yesu kaalaa Yerusalemutaamba maama-na

⁴¹ Yesuŋ kaa piε da nelle-i, wuɔ pāŋ tuɔ kaal

⁴² aa naa cira: «E! Yerusalemutaan namaa, kuɔ naa naa suɔ kumaŋ ka fε na hɔmmu-i nyunŋo daayo-na, kuu naa fa. Nga ku fuyaa-nei; na siε gbāa suɔ-ku.

⁴³ Yiinŋu dii baa yiinŋu, na bigāarāamba ka jo ji dii-na huɔŋga. Ba ka suuye-nei terni-na hiere na siε da muŋkormu.

⁴⁴ Diilonŋ uŋ juɔ duɔ ji kor-na aa na saa hūu-ma, ba ka muonu na nelle-i aa ko-na hiere. Ba siε yaŋ dūŋgu diei ku gbeiniŋ.»

Yesu duɔnya niisuornintaamba-i Diilodubuɔ-i-na

(*Matie 21.12-17; Marke 11.15-19; Nsāa 2.13-22*)

⁴⁵ Yesuŋ kāa ka suur *Diilodubuɔ-i-na da niisuornintaamba-i, wuɔ tuɔ donya-bεi

⁴⁶ aa naa tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Ma nyεgāaŋ Diilonŋ-nelma-na wuɔ: «*Mi dūŋgu ka ce Diilojaaldūŋgu.*»† Ma sīnni niε namaa ce-ku *cuo ba terienŋu*‡?»

⁴⁷ Yesu taa u waŋ Diilonŋ-nelma-i u pigāaŋ nuɔmba-i yinni maŋ jonŋ Diilodubuɔ-i-na. *Diilojigāantaamba yuntaambaŋ daa-ma dumaanŋo-na, baa *ānjīnamma pigāataamba-i, a naara nelle yuntaamba-i, baa ta ba taara ba ko-yo.

⁴⁸ Nga u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor a ce ba saa suɔ baŋ ka ce-yo dumaa da-yo ko-yo.

20*Hai moloŋo-i hāa Yesu-i hūmelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?*

(*Matie 21.23-27; Marke 11.27-33*)

¹ Yesuŋ kāa ka tuɔ waŋ *Neldɔdɔlma-i u pigāaŋ nuɔmba-i *Diilodubuɔ-i-na, yiinŋu nanŋu-na, *Diilojigāantaamba yuntaamba-i baa *ānjīnamma pigāataamba-i a naara nelle bīncuɔŋ baa kā

² ka cira: «Naacolŋ nuɔ, hai hāa-nuɔ hūmelle-i ŋ ta ŋ ce niŋ ceŋ kumaŋ daaku-i?»

³ Yesu wuɔ cira: «Muɔmi ka bi yuu-na baa nelma diei:

⁴ Pigāaŋ-muɔ umaŋ naa puɔraa Nsāa tuɔ *batiseŋ nuɔmba-i; Diilonŋ'i naa puɔraa-yo sisɔ nelbiliemba'i naa puɔraa-yo?»

⁵ Baa doŋ ta ba piiye ba-naa nuɔ wuɔ: «Die cira Diilonŋ'i naa puɔraa-yo, u ka cira: «Nanŋ suyaa-ma dumaanŋo-na, bige-i ciε na saa hūu u nelma-i?»

⁶ Die bi hɔr-ma cira nelbiliemba'i naa puɔraa-yo, bamaŋ dii bande-i hiere, ba suyaa wuɔ Nsāa waa *Diilopɔpuɔrbilonŋ; ba ka nanŋ-ye baa tāmpɛlɛiŋa ko-ye.»

⁷ Baa naa ba cira: «I saa suɔ umaŋ naa puɔraa-yo.»

⁸ Yesu wuɔ cira: «Muɔmi siε bi pigāaŋ-na umaŋ hāa-mi hūmelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ kumaŋ daaku-i.»

Suontienŋo nanŋo baa u maacembiemba

(*Matie 21.33-46; Marke 12.1-12*)

⁹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ nanŋ gbānalāaŋ daaku-i baa nuɔmba-i wuɔ: «Naacolŋo nanŋo diyaa *εresε-suonŋu* aa biε maacenciraamba jīna-kuɔ aa kā nelle duɔ ka vaaya.

¹⁰ Tibibienŋaŋ juɔ hi karma, u puɔr u maacembilonŋo diei maacenciraamba wulaa, wuɔ u ka hūu fuɔ yufelle-i ka hā-yo. Maacembilonŋo ta kā. Uŋ kāa, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o; ba saa hā-yo bīŋkūŋgu.

¹¹ Suontienŋo tiraa puɔr maacembilonŋo nanŋo ba wulaa. Ba tiraa bel ufaŋo-i a muo-yo aa gbuu tuora-yuɔ aa bir-o; ba saa hā-yo bīŋkūŋgu.

¹² U tiraa puɔr maacembilonŋo nanŋo ba wulaa ba ce ba sisi. Ba muo ufaŋo-i posol-o aa donya-yuɔ.

† 19:46 Isayi (Ésaïe) 56.7 ‡ 19:46 Seremi (Jérémie) 7.11 * 20:9 Niεŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 5.1.

13 Suontienjo cira: «Mi ka ce nie?» Aa ji cira: «Mi ka puor mi beduola yaa ba wulaa; fuo duo ka, kunie si ba ka kanjo-yo.» Aa ce u bienjo ta ka ba wulaa.

14 Ban juo'a ba ne da u jo, ba piiye baa ba-naa wuo: «Ciiluwuotienjo yaa juon daayo. Yaan i ko-yo aa ciilungu ce mie kunju.»

15 Ba sire ku yaa nuo-i a bel naacombilonjo-i hel baa-yo suonju-na ka ko-yo.»

Yesu wuo cira: «Suontien daa u ka ce bige-i?»

16 U ka jo ji ko-ba aa ha banamba baa suonju-i.»

Nuon baa cira: «Diilo baa jo baa-ma!»

17 Ban piiye dumaanjo-na, Yesu wuo cira: «Mafamma da ma saa ce, ban nyegaan nelma man Diilon-nelma-na wuo:

Dumarāamban cīnaana kpānkpara man,

u yaa juo bella dūngu-i†,

nelma famma yungu yaa haku-i?

18 Nuoni man da η par diire a nan η fere kpānkpara daayo-na, η ka kara η fere; duo bi par diire nan nuoni man, u ka putienue-nie.»

19 *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i, baa *anjīnamma pigātaan baa pān suo wuo Yesu naan gbānalāan daaku-i ha ba yaa-i, baa ta ba taara ba bel-o huonju fanju-na, nga ba taa ba kālā nuomba-i.

Nampo saaya u pā hā jāmatigi-i wei?

(Matie 22.15-22; Marke 12.13-17)

20 A don huonju fanju-na, baa don ta ba cuman Yesu-i da ba bel-o. Ban puu mafamma-i, baa ce huhurmantaamba namba ka u wulaa ka ce ba fere nelfafaamba wuo si ba ka gbāa ce u piiye cal ba bel-o ha fāamaambaa-ba-i baa-yo.

21 Ban kāa, baa cira: «Hāalātie, i suyaa wuo η wan ninsonjo yaa-i, aa η sa kālā nelienjo baa η ninsonjo-i, η sa bi ce cielu, η gbu η pigāan nuomba-i Diilon-hūmelle yaa-i kelkel.

22 Nga, a saa baa mie hūmelle-i, ku saaya i tie pā nampo-i i ha *Orome ba *jāmatigi-i wei?»

23 Yesu wuo suo baa-ba, wuo gbē-ba wuo:

24 «Hāa-minj warbelle mi ne.» Baa hā-yo warbelle-i. Wuo yuu-ba wuo: «Ba cie hai yungu-i die?»

Baa cira: «Ba cie Orome ba jāmatigi yungu.»

Wuo tiraa yuu-ba wuo: «Ba nyegāan hai yerre-i die?»

Baa cira: «Ba nyegāan Orome ba jāmatigi yerre-i die.»

25 Yesu wuo cira: «Kuman da ku waa jāmatigi kunju, pāan-kun na ha jāmatigi-i baa-ku, aa kuman da ku waa Diilon-kūngu-i, na bi pā-ku na ha Diilonjo-i baa-ku.»

26 Ba saa gbāa cure-yuo bel-o nuomba yaanga-na. U nel maa bir yan aa naa cu ba hōmmu-i, baa naa ba par finamma.

Kuomba siremman-kūngu-i

(Matie 22.23-33; Marke 12.18-27)

27 *Sadusiebaa-ba wulaa kuomba sie sire. Banan baa ka gbē Yesu-i wuo:

28 «Hāalātie, *Moisi nyegāan nelma namma hā-ye wuo: «*Uman duo ku aa yan u cienjo-i u saa da bilonjo baa-yo, u hāanjo saaya u bie-yo a hon bilonjo hā kulonjo-i.*»‡

29 A ne da naacombiamba namba waa niehāi ba nyu wulaa. Mōljo sire jā cienjo, u saa da bisāimba baa-yo aa ku.

30 Uman cuu-yo, u bie cienjo-i u saa da bisāimba baa-yo, fuo tiraa ku aa yan-yo;

31 sielin-wuonjo-i maaduoma. Ba kuu dumei niehāi-i-na ka gbuo hiere unaa saa da bilonjo baa cienjo daayo-i.

32 Ku huonju-na, fuo fere u suo tuo nyaanu-bei.

† 20:17 Gbelieman-nalāanju (Psaume) 118.22 ‡ 20:28 Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 25.5-6

³³ Ba hieroŋo-na, baŋ diyaa-yo ba ciɛŋo cor, yiŋgu maŋ kuoŋ da ba ji sire, u ka ce hai wuoŋo-i?»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Miwaan daayo-na cadiile dii,

³⁵ ŋga Diiloŋ uŋ ka fiɛl bamaŋ wuɔ nelfafaamba a sire-bei hiel-ba kuomba hɔlma-na ba da ba tɛna u nelle-na, bafamba siɛ ji ta ba dii caamba.

³⁶ Ba kaa waa gbula ŋaa *dɔrɔpɔuɔrbiemba; ba siɛ tiraa gbɔa ku. Baŋ siire hel kuomba hɔlma-na ba ciɛ Diiloŋ-biemba.

³⁷ Moisi bi waan kuomba siremmaŋ-kũŋgu-i uŋ piiye pɛrfielu maama-i kusuŋ-nu wuɔ dɔamu bilaa-du. U gbaraa-ma wuɔ: ‹*Abiramu Diiloŋo, *Isaki Diiloŋo, *Yakɔbu Diiloŋo!›[§]

³⁸ Diiloŋo-i cicɛlmantaan-wuoŋo, bikuoŋ-wuoŋo sɪ. Diiloŋo wulaa nuɔmba-i hiere baa dii cicɛlma.»

³⁹ Uŋ piiye dumaanɔ-na, *anjinamma pigɔataamba naŋ baa cira: «Hɔalɔtie, ŋ suyaa piyemma.»

⁴⁰ Aa ba saa siɛ da ba tiraa yuu-yo baa nelma namma.

Koŋkortienɔ bige-i baa Davidi-i?

(Matie 22.41-45; Marke 12.35-37)

⁴¹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ Diiloŋ uŋ pɔa nuŋgu-i wuɔ u ka saan *Koŋkortienɔ maŋ, nuɔmba ta ba piiye wuɔ u ka waa *Davidi hɔayɛlŋo? Ba taara ba wan wuɔ niɛ dumaanɔ-na?

⁴² Ma sɪ Davidi fuɔ fɛrɛ waan-ma gbar-ma Gbɛliemaŋ-nɛini-na wuɔ:

Itienɔ gbɛ mi Tienɔ-i wuɔ:

«Jo ŋ ji tɛna mi caan-nu,

*aa ŋ yan mi mal ŋ bigɔaraɔamba-i hɔ ŋ ce ŋ bɔanɔgu-i bɛi.»**

⁴⁴ Diiloŋ uŋ pɔa nuŋgu-i aa saan Koŋkortienɔ maŋ, Davidi bi-yo u Tienɔ, u ce niɛ aa ce u hɔayɛlŋo yon?»

Yesu firiiye anjinamma pigɔataamba-i

(Matie 23.1-36; Marke 12.38-40)

⁴⁵ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ wan baa u *hɔalɔbiemba-i nuɔmba-na wuɔ:

⁴⁶ «Bilaan na fɛrɛ, baa na ta na ce *anjinamma pigɔataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jonɔorbɔmbɔmbaa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba piɛ ba jaal-ba. Da ba kɔ *Diilonelhɔalɔdũŋgu maŋ nuɔ-i, sisɔ kɔlle maŋ nuɔ-i, ba taara ba tɛna yaan-na.

⁴⁷ Da ba ce ba bel diiloŋo-i a hũu bikulcaamba nagɔŋ-niini-i hiere a wuo-ni, a ne da da ba'a ba cɔrɔ Diiloŋo-i, ba cɔrɔ-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kumaŋ ka haa-bei ku ka balan cor.»

21

Bikulciɛŋo naŋo ciɛ sɔmma

(Marke 12.41-44)

¹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ne da waamba namba dii gbeiŋa-i kekerienɔgu-na da ba hɔ Diiloŋo-i.

² Wuɔ u ne da bikulciɛŋo naŋo kɔa ka dii tɔmabienɔ hɔi. A ne da u waa sũntienɔ.

³ Yesu wuɔ cira: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Ciɛŋ daayon diyaa kumaŋ, ku maaraa banambaŋ diyaa kumaŋ hiere.

⁴ Bafamba paraa dii aa yan boluonɔgu; ŋga ciɛŋ daa uŋ diyaa kumaŋ, ku yaa waa u yunɔgu-na yon; kumaŋ si dii yanɔa nanɔa.»

[§] 20:37 Helmaŋ-sebɛ (Exode) 3.2,6 * 20:43 Gbɛliemaŋ-nalɔanɔgu (Psaume) 110.1

Maman̄ ka da nelbiliemba-i aa miwaan̄o suɔ duɔ tɪ
(*Matie 24.1-14; Marke 13.1-13*)

⁵ Nuɔmba nan̄ baa yiɛraaya ta ba piye wuɔ: «*Diilodubuɔ daayo faa cor. Ba maa-yo baa tãmpɛfɛɛiɲa, aa ban̄ pãa bĩmbĩnni man̄ hã ba tuɔlnu-yuɔ ni bi tiraa fa cor.»

Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ:

⁶ «Nan̄ daa dũngu man̄ daaku-i, yiingu dii baa yiingu, ku ka fara hiere hĩɛma-na!»

⁷ Baa yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, mafamma ka ce yaku-i, aa i ka ce niɛ suɔ huɔngu fan̄gu-i?»

⁸ Yesu wuɔ cira: «Baa na yan̄ molo ji pira-nɛi. Nuɔmba bɔi ka ta ba jo. Uman̄ duɔ jo, u ka cira wuɔ Diilon̄ un̄ pãa nun̄gu-i wuɔ u ka saan̄ *Kon̄kortien̄o man̄, u yaa ufan̄o-i, aa tiraa cira, miwaan̄o tĩmma hii. Baa na cu ba huon̄-nu! Ba tãal-na.

⁹ Da na ji ta na da berru ce terni-na hiere, aa nuɔmba ta ba cĩna ba yuntaamba-i, baa na yan̄ korma da-na. Mafamma'i saaya ma ce igɛna, ŋga miwaan̄o tĩmma'i siɛ pãn̄ waa huɔngu fan̄gu-na.

¹⁰ Nuɔmba kaa ta ba gãn̄ siyaabaa siyaabaa, baa nileiɲa nileiɲa.

¹¹ Hiɛma kaa ta ma sagalla bõmbõn̄ a naara nyulmu-i baa jarcelienumma kaa waa terni nanni-na. Korda-bĩmbĩnni kaa ta ni hel dɔrɔ-i-na.

¹² Ŋga, aa mafamma suɔ da ma ce, ba ka bel-na ce-na kpãncõlgũɔ. Ba ka kã baa-na *Diilonelhaalãdũnni-na ka ger-na aa dii-na kaso. Nan̄ cuu muɔmi huon̄-nu, yiingu dii baa yiingu ba ka bel-na kã baa-na fãamaambaa-ba wulaa, baa fõngõtaamba wulaa.

¹³ Huɔngu fan̄gu'i nuɔ-i na ka da na fɛrɛ piye kuman̄ ciɛ na ta na nyaanu-miɛ.

¹⁴ Baa na tie holle wuɔ na siɛ ji suɔ nan̄ kaa piye maman̄ a kor.

¹⁵ Nan̄ ka wan̄ maman̄, mɛi fɛrɛ'i ka dii-ma na nunni-na. A ce dumaan̄o-na, da na wan̄-ma, na bigãarãamba siɛ gbãa da manamma wan̄.

¹⁶ Halle na tobaa-ba-i baa na nyubaa-ba-i, baa na mɔlbaa-ba-i, baa na hãmba-i, baa na huraamba-i, a naara na jɛnaamba ka dii-na na bigãarãamba nammu-na ba ko banamba nɛi.

¹⁷ Nuɔmba-i hiere ba ka bigãan̄-na mɛi maama-na.

¹⁸ Ŋga, halle unan̄ yukuoɔsibelle diei siɛ kar diire.

¹⁹ Da na hirã na kũɔma-i na ka da cicɛlma man̄ sa tĩɛn̄ dede-i.»

(*Matie 24.15-21; Marke 13.14-19*)

²⁰ «Da na ji da sorosibaa-ba cĩlãayã *Yerusalɛmu-i huɔngu man̄ nuɔ-i, na saaya na suɔ wuɔ u muonumma hii tɪ.

²¹ Baman̄ da ba ji waa *Yude-i-na, ba ta ba gbar ba kã tãnnin̄; baman̄ da ba ji waa Yerusalɛmu huɔnga-na ba hel; aa baman̄ da ba ji waa hĩɛngu-na, ba baa cira ba suur nelle huon̄-na.

²² Maman̄ nyɛgãan̄ hiere Yerusalɛmu kũngu-na Diilon̄-nelma-na, ma ka ce yinni fanni'i nuɔ-i. *Isirahɛl-baambaɲ ciɛ ãmbabalma man̄, ba ka pã ma sullu-i yinni fanni'i nuɔ-i.

²³ Yiɲ daani ka huol. Kusũtaamba-i baa biantaamba-i sũlma haraa-bei yinni fanni-na. Diilon̄o ka pigãan̄ Isirahɛl-baamba-i u jãyãmma-i yinni fanni'i nuɔ-i.

²⁴ Ba ka ko banamba baa jigãmmu, aa bel banamba a pisãllã baa-ba jãmalãbaa-ba-na hiere. *Niɛraamba ka jo ji muonu Yerusalɛmu-i aa sɛrɛ-yuɔ ce ba bãangu-i.»

(*Matie 24.29-35; Marke 13.24-31*)

²⁵ «Bãangu kaa bir ku den̄ birma baa cɛiɲo-i baa mɔɛɲa-i hiere.* Dãmman̄-nuoraan̄gu siɛ ji ta ku suɔ dumma, a ce dumaan̄o-na, nuɔmba hõmmu kaa cu baa-ku, korma siɛ ji waa dɛi bei.

²⁶ Bĩmbĩnni man̄ dii dɔrɔ-i-na hiere, ni ka hel ni fonni-na. Nuɔmba da ba jɔguɔn̄ ne maman̄ ka da-ba, korma ka ce ba nan̄ yir.

²⁷ Huɔngu fan̄gu'i nuɔ-i, ban̄ ka da *Molon̄-Biɛn̄o hilaa dɔrɔ-i-na baa u fõngũɔ-i duherru suuye-yuɔ u tuɔ jo.

* 21:25 Nier̄ Isayi sebɛ-i-na (Ésaïe) 13.10; Esekial sebɛ-i-na (Ézéchiel) 32.7; Yowel sebɛ-i-na (Joël) 3.3-4.

28 Mafamma da ma ji donj ta ma ce, siirenj na ta na ne u hūmelle-i, na kormanj-huonjgu piyaa.»

29 Aa naa wanj nel daama-i pigāanj-ba wuɔ: «Niɛnj *yensāangju-i baa tibinni nanni-i hiere,

30 da na ji da ni duonj ta ni caa fiɛlu-i, na bi suɔ kerre ifelle hii tɪ.

31 Kuuduonjgu yaa-i, da na bi ji da mamanj daama duonj ta ma ce, na saaya na suɔ wuɔ *Diilonj-bāanjgu hii tɪ.

32 Yaanj mi wanj ninsoŋo-i baa-na: Nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku.

33 Dɔrɔ-i baa hɛma-i ni ka gbuo, ŋga mɛi nelma sa ji gbuo dede.

34 Bilaanj na fɛrɛ, baa na yanj na hɔmmu yu baa ponsanninj-maama, baa konyɔllenj-maama, baa ānjɔguɔma. Da na saa bel na fɛrɛ, yiinj daaku ka tugol-na.

35 Ku ka tugol nuɔmba-i hiere ŋaa kallonj tugol biŋwuonjɔ duma bel-o.

36 Yaahuolo manj juonj, vaanj na fɛrɛ baa Diilocārālle-i ku yaa u ka kāyā-nei na hel-yuɔ. Da na hel yaahuolo daayo-na, na gbāa yiera Molonj-Bieŋo yaanja-na a piije.»

37 Yesu taa u dii bāanjgu-i *Diilodubuɔ-i-na u wanj Diilonj-nelma-i u pigāanj nuɔmba-i, aa tuɔ kā u cɔ *Olivi-tibinni-tānuŋ-nu.

38 Cuo duɔ kaal, nuɔmba naar kūɔl ba-naa jo Diilodubuɔ-i-na ji ta ba nu u nelma-i.

22

Yuda suoraa Yesu-i

(Matie 26.1-5,14-16; Marke 14.1-2,10-11; Nsaa 11.45-53)

1 *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo manj nuɔ-i u ponsaanjgunj juɔ ta ku piɛ, ba bi bɪ ponsaanjgu fanju yaa *kɔrsinni tɪmmanj-ponsaanjgu-i,

2 *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjɪnamma pigāataanj baa ta ba taara ba ko Yesu-i, ŋga ba taa ba kāalā nuɔmba-i.

3 Huonjgu fanju'i nuɔ-i, *Sitāninj suurii *Yuda-i-na, u yerre nande yaa Isikaro. Yuda nunjgu waa Yesu *hāalābienj cɪncieluo ba hāi baamba-na.

4 Wuɔ sire kā ba ka nunu ba-naa baa Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Diilodubuɔ niyataamba yuntaamba-i, uŋ ka kāyā-bei duma ba bel Yesu-i.

5 Kuɔ gbuu dɔlnu-bei, baa cira ba ka hā-yo gbeija.

6 Yuda wuɔ hūu-ma aa naa tuɔ ne uŋ ka da hɔfafaanjgu manj ba bel Yesu-i nuɔmba baa suɔ.

Yesu puɔraa ba da ba ka ce kɔrsinni tɪmmanj-ponsaanjgu niiwuoni-i

(Matie 26.17-25; Marke 14.12-21; Nsaa 13.21-30)

7 *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo manj nuɔ-i u ponsaanjgunj juɔ hi, banj koŋ *kɔrsinni tɪmmanj-ponsaanjgu tūlmaba-i yiinjgu manj nuɔ-i,

8 Yesu wuɔ wanj baa Pier-i baa Nsāa-i wuɔ: «Kāanj na ka ce ponsaanjgu niiwuoni-i, die kā i ka wuɔ.»

9 Baa yuu-yo wuɔ: «I ka ce-ni hie?»

10 Wuɔ cira: «Da na ka suur nellenj-huonjga-na, na ka da naacolŋo nanj tūyāa hūmmanj-būnanjga, na cu u huonj-nu. Duɔ ka suur dumelle manj nuɔ-i, na suur baa-yo.

11 Da na suur, na wanj baa dumellentienjɔ-i wuɔ hāalātienj wuɔ u pigāanj-na dūŋgu manj uŋ ka hā-yo baa-ku u wuɔ kɔrsinni tɪmmanj-ponsaanjgu niiwuoni-i baa u *hāalābiemba-i.

12 U ka pigāanj-na dubuɔ nanjɔ dɔrɔ-i-na; bimbinni dii-yuɔ tɪ. Na ce niiwuoni-i kusuonj-nu'i.»

13 Pierbaa-ba ta. Banj kāa ka hi, baa bi da-ma ŋaa Yesuŋ waanj-ma duma. Baa ce kɔrsinni tɪmmanj-ponsaanjgu niiwuoni-i.

(Matie 26.26-30; Marke 14.22-26; Kor. dɛ. 11.23-25)

14 Niiwuoninj-huonjgunj juɔ hi, Yesu wuɔ jo ji tɛna baa u *pɔpuɔrbiemba-i.

15 Wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Mi gbuu ta mi taara mi ce ponsaan̄ daaku-i baa-na aa suɔ suur yaahuolo-na.

16 Yaan̄ mi tūnu-nei, da η da yiε i da i-naa diε tiraa ce ponsaan̄ daaku-i ku siε waa bande; ku ka waa *Diilon̄-nellen̄. Kun̄ donyan̄ kuman̄ kuu dii kusuɔn̄-nu'i.»

17 Un̄ waan̄ mafamma-i, wuɔ biε duvɛ̄n̄o ciin̄-na a jaal Diilon̄o-i, aa cira: «Hūyāan̄ na nyɔn̄ tɛntɛ̄n̄.

18 Mi tūnu-nei, *Diilon̄-bāan̄ da ku saa ji don̄, mi sa ji tiraa dii duvɛ̄n̄o mi nun̄gu-na.»

19 Ku huon̄gu-na, wuɔ biε *buruo aa jaal Diilon̄o-i aa bŭlnu-yuɔ hā-ba, aa cira: «Mi kŭɔma yaa-i, ma ka ce tāmman̄-kŭn̄gu na maama-na. Taa na ce miɲ ciε kuman̄ daaku-i mi maama ta ma t̄ɛnu-nei.»

20 Ban̄ juɔ wuo niwuoni-i t̄i, wuɔ tiraa biε duvɛ̄n̄-ciin̄ga-i hā-ba aa cira: «Mi tāmman̄ man̄ ka kŭnna na maama-na ma yaa daama ciin̄ga-na. Diilon̄o ka bel u *tobis̄ifɛlenni-i baa ma yaa-i.

21 Niεn̄, uman̄ ka hel mi huon̄-nu, uu dii t̄ɛna tuɔ wuo baa-ye bande-i-na.

22 Ba ka ko *Molon̄-Biεn̄o-i ninson̄o n̄aa Diilon̄ un̄'a ma ce dumaa, n̄ga uman̄ ka hā-ba baa-yo ba ko-yo, sŭlma haraa kutien̄o-na.»

23 *Hāalābien̄ baa don̄ ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Miεn̄o-na bande-i-na, hai molon̄o-i siε ce daama temma-i?»

Hāalābiemba-na hai molon̄o-i yun̄gu?

24 Ku huon̄gu-na, *hāalābien̄ baa ta ba taara ba suɔ uman̄ yun̄gu ba hɔlma-na. Kuɔ ce ijieni.

25 Yesu wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Nellentaamba haa f̄n̄gŭɔ-i nuɔmba-na, f̄n̄gŭtaamba ta ba guor nuɔmba ta ba bi-ba nelfafaamba.

26 Ku saa saaya ku waa dumaan̄o-na namaa na wulaa. Uman̄ duɔ waa nelbuɔ-i na hɔlma-na, kutien̄o saaya u ce u fεrε cεkŭɔ, uman̄ duɔ waa na yun̄gu-na, kutien̄o ce u fεrε n̄aa maacembilon̄o.

27 Yaan̄ mi yuu-na nelma diei: Nuɔ baa η maacembilon̄o-i hai nelbuɔ-i? Nuɔnei s̄i wei? Nga mei dii na hɔlma-na n̄aa na maacembilon̄ muɔ.

28 Miɲ ciε muliεma man̄ cor hiere, na h̄iērā na kŭɔma-i a t̄ɛna baa-mi.

29 Terien̄gu fan̄gu-na, mi To un̄ hāa-mi f̄n̄gŭɔ-i dumaa, muɔmi ka bi hā-na baa-yo dumei,

30 i diε ka waa baa i-naa mi nelle-na a tiε wuo aa tiε nyɔn̄ baa i-naa. Aa na ka waa *Isirahel dŭnni c̄incieluo ni hāi-niini yun̄-nu.»

Yesu gboya Simɔ-Pier wuɔ u ka ciina-yuɔ

(Matie 26.31-35; Marke 14.27-31; Nsāa 13.36-38)

31 Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa Simɔ-i wuɔ: «Simɔ, ne! *Sitāni cāarā-nei Diilon̄o wulaa duɔ sagalla-nei ne s̄i u ka gbāa hūu-na mi wulaa.

32 Nga mei cāarā Diilon̄o-i a hā nuɔn̄o-i wuɔ η Diilon̄-hŭmellen̄-kŭn̄gu baa ku. N̄ ka nanna-miε n̄ga η ka bir jo. Da η jo, η kāyā η nabaamba-i.»

33 Pier wuɔ cira: «Itie, da ba fiε dii-ni kaso, η ka bi da ba diyaa muɔn̄o-i baa-ni. Halle da ku fiε waa kuliin̄gu, mii dii η huon̄-nu.»

34 Yesu wuɔ cira: «Pier, yan̄ η fεrε, muɔmei tŭɔ-nin̄, isuɔduɔn̄ daaku-na, kɔhɔld̄ielān̄o siε hi bu, η ka ciina-miε da i siei wuɔ nan̄ sa suɔ-mi.»

35 Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ wan̄ baa *hāalābiemba-i hiere wuɔ: «Mi nan̄ puɔraa-na aa naa cira nelie baa biε gbein̄a, nelie baa biε buɔra, nelie baa biε naatenni; biɲkŭn̄gu kaa naa na wulaa wei?»

Baa cira: «E'e, ma saa ka ce.»

36 Wuɔ gbɛ̄-ba wuɔ: «Fiefiε ku kŭn̄gu-i kuuduɔn̄gu s̄i: Gbein̄ da a waa baa uman̄, u biε-ya. Buɔra duɔ waa baa uman̄, u biε-yo. Aa nuɔni man̄ jigān̄ga s̄i baa-ni, η suor η jon̄goruo-i η s̄aa kan̄ga.

³⁷ Yaan mi tūnu-nei, maman nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Ba ka ce-yo nelbabalaŋo*»*, ba gbē muɔmei. Ma ka bi ce. Mi maama man nyegāan sebe-i-na, ma cemman-yiingu hii.»

³⁸ Hāalābien baa cira: «Itie, jigāmmu hāi daa tī.»

Yesu wuɔ cira: «Ku ka saanu.»

Yesu kuliingu piε ku jo

(*Matie 26.36-46; Marke 14.32-42*)

³⁹ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ hel ta tuɔ kā *Olivi-tibinni-tānuŋgu-na. Ba taa ba kā koko terienŋu faŋgu-na. U *hāalābien baa bi sire cu u huon-nu.

⁴⁰ Baŋ kaa hi, wuɔ gbē-ba wuɔ: «Cāarāŋ Diilonjo-i weima baa gbāa tāal-na dii-na kuubabalaanŋu cemma-na.»

⁴¹ Aa fuɔ wuɔ cor kā yaan-na cεlle ka dūuna tuɔ cārā wuɔ:

⁴² «Baba, da ŋ sie ŋ maaya yaahuolo daayo-i muɔ-na; ŋga baa cira ŋ fer muɔ, ce-ma nin taaran ma ce dumaa.» [

⁴³ Huonŋu faŋgu-na, *dɔrpɔpuɔrbilonjo nan wuɔ jo ji carra-yuɔ a dii holle yuɔ.

⁴⁴ U huonŋan ŋa na'a ka saa waa huonŋa dumaanjo-na, kunan kuɔ migāan naara u Diilocārālle-i. U cufaluŋ kuɔ ta ku kūnna ŋaa tamma.]

⁴⁵ Uŋ juɔ cārā tī, wuɔ sire jo u hāalābiemba wulaa jo ji da hɔculle ciε ba kor duɔfūŋ.

⁴⁶ Wuɔ cira: «Bige-i ciε na ta na duɔfūŋ? Siiren na ta na cārā Diilonjo-i binjūŋgu baa gbāa tāal-na dii-na kuubabalaanŋu cemma-na.»

Yesu belma hii

(*Matie 26.47-56; Marke 14.43-50; Nsāa 18.3-11*)

⁴⁷ Nelma saa ji tī Yesu nuŋgu-na, ba'a ba ne da nuɔmba namba jo. Yesu *hāalābien cinciueluo ba hāi baamba-na, baŋ taa ba bī uman *Yuda-i, u yaa waa nuon daaba yaanŋa-na. Baŋ juɔ hi, wuɔ piε duɔ pūrā Yesu-i jaal-o.

⁴⁸ Yesu wuɔ cira: «Yuda, ŋ ka jaal *Molon-Bienjo-i baa jaaluŋ daaku yaa-i a da ŋ pigāan-ba baa-yo ba bel-o kε?»

⁴⁹ Baman waa baa Yesu-i baa suɔ suɔ fiεfiε-i-na wuɔ ku huonŋu sie fa. Baa yuu Yesu-i wuɔ: «Itie, i bie i jigāmmu-i bei wei?»

⁵⁰ Unan wuɔ pān bie u kaanŋa-i a jafūŋ *Diilojigāntaamba yuntienjo maacembilonjo nanjo nadietūŋgu-i a yer-ku.

⁵¹ Yesu wuɔ cira: «Yaan dumaa, daaku ka saanu!» Aa naa kā ka bel naacoljo tūŋgu-i a nar-ku ku temma-i.

⁵² Uŋ naraa-ku, wuɔ wan baa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *Diilodubuɔ niyataamba yuntaamba-i, a naara bincuɔmba-i wuɔ: «Na hilaa baa jigāmmu baa bōeŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ.

⁵³ Ma sī yinni man jon i da i-naa Diilodubuɔ-i-na kε? Bige-i ciε na saa sie bel-mi terienŋu faŋgu-na? Fiεfiε yaa namaa huonŋu-i, baa *Sitāni bi huonŋu-i; na gbāa ce kuman dɔlaanu-nei.»

Pier cīnaana Yesu-i

(*Matie 26.57-58,69-75; Marke 14.53-54,66-72; Nsāa 18.12-18,25-27*)

⁵⁴ Baŋ bilaa Yesu-i, baa ta baa-yo ta ba kā baa-yo *Diilojigāntaamba yuntienjo cīnŋu-na. Pier wuɔ yan ba maa aa suɔ cu ba huon-nu.

⁵⁵ Uŋ kaa hi, wuɔ da nuɔmba namba yiraan dāamu gōŋgūon-huonŋa-na, wuɔ kā ka tīena baa-ba.

⁵⁶ Maacembilonjo nan wuɔ ne Pier da kelkelkel aa naa cira: «Naacolŋ daayo waa baa Yesu-i.»

⁵⁷ Pier wuɔ cira: «Ciεŋ nuɔ, mei sa suɔ-yo.»

⁵⁸ Cεlle, naacoljo nanjo da-yo, wuɔ cira: «Ma sī nuɔ ŋ bi waa baa-ba kε?»

Pier wuɔ cira: «Naacolŋ nuɔ, ŋ haanu, muɔ sī!»

* 22:37 Isayi (Ésaie) 53.12

⁵⁹ Kuɔ vaaya cɛɛ, unanjo saa hũu-ma, wuɔ cira: «Coima saa fa, naacolɔ daayo hel *Galile; u waa baa-yo.»

⁶⁰ Pier wuɔ cira: «Naacolɔ nuɔ, ɲ wan wuɔ niɛ dumandɛ-i?» Uɲ taa u wan mafamma-i, kɔhɔldielɔno don tuɔ bu.

⁶¹ Yesu wuɔ miɛ ne-yo. Uɲ ɲa naa gboya-yuɔ baa nelma man wuɔ isuɔduɔɲ daaku-na, kɔhɔldielɔno siɛ hi bu, kɛɛ u ka ciina-yuɔ da i siɛi wuɔ u sa suɔ-yo† maa pɔɲ tiɛnu Pier-i.

⁶² Wuɔ hel fuoren gbuu pɔɲ tuɔ kaal.

Ba kaa baa Yesu-i da ba ka yuu-yo

(Matie 26.59-68; Marke 14.55-65; Nsaa 18.19-24)

⁶³ Ban bilaa Yesu-i aa jina nuɔmba man ta ba niya-yuɔ ba taa ba muo-yo aa ta ba nyɛ-yo.

⁶⁴ Baa naa vaa u yufienɔ-i aa ta ba muo-yo. Uman duɔ muo, ba yuu-yo wuɔ: «Hai moloɲo-i muyaa-ni? Bi kutienjo yerre-i i ne!»

⁶⁵ Aa ba tuoraaya-yuɔ ɲaa ba ka ko-yo.

⁶⁶ Cuon juɔ kaal, *Yuifu ba bincuɔmba-i, baa *Diilojigantaamba yuntaamba-i, baa *anjɔnamma pigataaɲ baa jɔnu ba-naa aa naa ce ba jo baa-yo wuɔ ba ji ce u andaangu-i.

⁶⁷ Ban juɔ baa-yo, baa yuu-yo wuɔ: «Da kuɔ Diilon ɲ paa nunɲu-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo man u yaa nuɔno-i wan-ma baa-ye.»

Yesu wuɔ cira: «Da mi fiɛ wan wuɔ niɛ, na siɛ hũu-ma,

⁶⁸ aa da mi yuu-na baa maman, na siɛ siɛ-mi.

⁶⁹ Nga maman dii, *Molon-Bienjo ka kã ka waa Itienjo caan-nu.»‡

⁷⁰ Uɲ waan mafamma-i, ba hieronjo-i baa cira: «Diilon-Bienjo yaa nuɔno-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi.»

⁷¹ Baa cira: «Ii si dii diɛ ka yuu moloɲo, miɛ fɛɛ-i i nuɔ-ma u nunɲu-na; wuɔ fuɔ Diilon-Bienjo.»

23

Ba kaa baa Yesu-i faamaan ba terien-nu

(Matie 27.1-2,11-14; Marke 15.1-5; Nsaa 18.28-38)

¹ Ku huonɲu-na, baa sire hiere a kã baa Yesu-i *Pilati wulaa.

² Ban kaa hi, baa gbɛ Pilati-i wuɔ: «I daa naacolɔ daa u wuɔra u gbo nuɔmba-i nelle-na wuɔ ba baa pã nampo-i a hã *Oromɛ ba *jamatigi-i. Aa cira Diilon ɲ paa nunɲu-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo man, u yaa ufanjo-i aa tiraa cira fuɔ nellentienjo.»

³ Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «*Yuifu ba nellentienjo yaa nuɔno-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi.»

⁴ Pilati wuɔ wan baa *Diilojigantaamba yuntaamba-i, baa nuɔmba-i hiere wuɔ: «Mɛi saa da cãlmuɔ naacolɔ daayo-na.»

⁵ Baa yagar aa naa ta ba kaasɲ wuɔ: «U saa fa; nelgboronjo. U duɔɲ baa-ku dii *Galile a jo ji wuɔra gbuo *Yude-i hiere baa-ku, fiɛfiɛ-i u juɔ ji cor baa ku yaa-i *Yerusalemu-i-na bande-i-na; wuɔ nuɔmba ta ba ce ba fɛɛɲ-maama.»

⁶ Pilatiɲ juɔ nu ba biɛ Galile yerre-i, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Naacolɔ daayo-i Galileyienjo-i wei?»

⁷ Baa cira: «Ũu, Galileyienjo.» A ne da huɔɲɲu fanɲu-na, *Erɔdi yaa waa Galile yunɲu-na. Kuɔ bi saanu u juɔ yinni fanni-na Yerusalemu-na. Pilati wuɔ saan Yesu-i a hã-yo.

⁸ Erɔdi wuɔ nuɔ Yesu maama-i ku bãangu cuɔ, wuɔ tuɔ taara u da u yufelle ɲga u saa ji da-yo. Pilatiɲ juɔ saan-yo hã-yo, kuɔ gbuu dɔlnu-yuɔ; wuɔ tuɔ taara u ce gberɛ-weima fuɔ ne.

⁹ Wuɔ yuu-yo baa nelma bɔi, ɲga Yesu saa ji sen sɔnunɲu yuɔ.

† 22:61 Niɛɲ 22.34. ‡ 22:69 Gbelieman-nalãanɲu (Psaume) 110.1

10 A ne da huɔŋgu faŋgu-na, *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba waa Erōdi terienḡu-na gbuu ta ba kar coikāŋkarēiŋa ba haa-yuɔ.

11 Erōdi-i baa u sorosibaa-ba-i baa nye-yo aa tuora-yuɔ da dēi aa dii yuntaaŋ-jonḡoruo hā-yo ku da ku col-o aa bir saaŋ-yo hā Pilati-i baa-yo.

12 Erōdi-i baa Pilati-i ba saa ta ba gbo, ŋga yiḡgu faŋgu-na, baa pāŋ bel jīeru.

(Matie 27.15-26; Marke 15.6-15; Nsāa 18.39-19.16)

13 Yesuŋ birii jo, *Pilati wuɔ bī *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i, baa *Yuifu ba yun-taamba-i, a naara nellen-ɲuɔmba-i

14 a ji cira: «Namei juɔ baa naacolŋ daayo-i ji hā-mi wuɔ u wuɔra u gbo ɲuɔmba-i. Mei yuu-yo namaa fεɛ-i na yufellen, naŋ haa mamaŋ yuɔ mi saa da-ma yuɔ.

15 Na saa da *Erōdiŋ birii saaŋ-yo hā-mi wei? Fuɔ saa bi da uŋ ciε kumaŋ aa ku hi u kuliḡgu.

16 Mi ka ce ba muo-yo yon aa nanna-yuɔ.»

[

17 Belle belle, *Yuifubaa da ba'a ba ce ba *kōrsinni timmaŋ-ponsaanḡu-i, Pilati nanna ba kasobilonḡ diei.]

18 Nuɔŋ baa sire hiere ta ba kaasīŋ wuɔ: «Ko naacolŋ daayo-i aa ŋ nanna Barabasi yaa-i!»

19 Barabasi wuɔ gbuɔ ɲuɔmba ce ijieni nanni nellen-huɔŋga-na, aa naa tiraa ko neliεŋo. Baa bel-o dii-yo kaso-i-na.

20 Pilati saa tuɔ taara ba ko Yesu-i, wuɔ tiraa piiye baa-ba.

21 Baa yagar aa ta ba kaasīŋ wuɔ: «Gbu-yo *daaŋ-nu! Gbu-yo daaŋ-nu!»

22 Pilati wuɔ yuu-ba ku yu u beyufienḡa siεi wuɔ: «U guɔlaaya hama-i? Mei saa da uŋ ciε kumaŋ aa na'a i ko-yo. Mamaŋ dii, mi ka ce ba muo-yo aa nanna-yuɔ.»

23 Baa yagar aa naa gbuu pāŋ ta ba kaasīŋ da gbagaga wuɔ ba saaya ba gbu-yo daaŋ-nu ko-yo.

24 Baŋ kaasīŋ dumaanḡo-na, Pilati saa gbāa duɔ yagar, wuɔ naa u hūu-ma.

25 Uŋ hūyāa-ma dumaanḡo-na, wuɔ ce ba nanna Barabasi-i, fuɔ maŋ gbuɔ ɲuɔmba ce ijieni-i aa tiraa ko neliεŋo, aa hā-ba Yesu-i wuɔ ba kā, kumaŋ da ku ka dōlnuŋ-bēi, ba ce-ku yuɔ.

Yesu-i u kuliḡ-hūmelle-na

(Matie 27.32-34; Marke 15.21-23)

26 *Pilatiŋ hāa-ba Yesu-i, sorosibaa baa biε baŋ ka gbun-yonḡ *daanḡu maŋ ɲuɔ-i a haa-ku hā-yo, aa naa ta baa-yo da ba ka ko-yo. Baŋ kāŋ hūmelle-na, baa suu baa Sirēniyiεŋo naŋo hilaa suon-nu. Ba bī-yo Simɔ. Baa bel-o haa daanḡu-i hā-yo, aa ce u cu Yesu huon-nu.

27 Nuɔmba saa waa dēi ba huonḡu-na. Caamba bi waa ba hōlma-na, baa haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal.

28 Yesu wuɔ miεl tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «*Yerusalemu caaŋ namaa, baa na kaal mei maama-na, taa na kaal namaa fεɛŋ maa-na baa na bisālmba maa-na.

29 Na saa da, yiḡgu dii baa yiḡgu, ba kaa cira: «Caamba maŋ saa honḡ da, baa bamaŋ saa fiε dede, ba yunni dōlaa.»

30 Yiḡgu faŋgu-na, ɲuɔmba kaa ta ba gbē tānni-i wuɔ: «Ciin na haa-yiε!» aa gbē tānyienḡa-i wuɔ: «Suuyen-yiε!»*

31 Da ba dii daabīnaaŋgu-i dāamu-na, ba ka ce daakuraanḡu fuɔ niε?»

32 Baa bilaa gburanḡbotaamba namba ba hāi, baa gbonu-bēi baa Yesu-i da ba ka ko-ba.

Yesu gbummaŋ-huɔŋgu hii

(Matie 27.35-44; Marke 15.24-41; Nsāa 19.17-27)

* 23:30 Ose (Osée) 10.8

33 Tānyelle nande dii ba bi-de Yukoluonɔ. Baŋ kaa hi tānyelle fande-i baa gbu Yesu-i baa gburanɔbotaan daaba-i ba hāi-i-na. Unanɔ-i u nadien-na, unanɔ-i u nanyuon-nu.†

34 Baŋ gbuu-ba, Yesu wuɔ cira: «Baba, baa gāŋ baa-ba; baŋ ceŋ kuman ba sa suɔ-ku.»

Sorosibaa-ba-i ba-naa nuɔ, baa ta ba taara ba calnu u jonɔgorbaa-ba-i, ba saa suɔ baŋ ka hā uman aa yan uman. Baa naa ba ful tienɔ calnu-bei.‡

35 Nuon baa yiera ta ba fara ba ne. *Yuifu ba yuntaan baa ta ba piiye wuɔ: «U kuraa banamba-i, fiefie-i ku hii u yaa-i, u kor u fere i ne. Duɔ kor u fere, ku yaa i ka suɔ wuɔ Diilonɔ un pāa nunɔ-i aa saan *Konkortienɔ man u yaa ufanɔ-i.»

36 Sorosibaa baa bi ta ba nyɛ-yo aa naa hā-yo niisaarni wuɔ u nyon,§

37 aa naa cira: «Da kuɔ nuonɛi Yuifu ba nellentien nuon-i, kor ŋ fere i ne.»

38 Baa nyegāan u yudɔɔ-i-na wuɔ: «Yuifu ba nellentienɔ yaa daayo.»

39 Ba nan gbuu gburanɔbotaamba man, unan wuɔ bir gbē Yesu-i wuɔ: «Nan saa cira wuɔ Diilonɔ un pāa nunɔ-i aa saan Konkortienɔ man u yaa nuon-i wei? Kor ŋ fere aa ŋ kor mienɔ-i ke!»

40 Ku saa dɔlnu u nawuonɔ-i, wuɔ tuɔ wan baa-yo wuɔ: «Nan sa kālā Diilonɔ-i de! Ma si ii dii mulɛnduɔma yaa nuɔ-i baa-yo ke?»

41 Baŋ bilaa mienɔ-i ba ninsonɔ. Mie āntaaramma'i diyaa-ye kuliin daaku-na, aa fuɔ saa bi guɔla binɔkɔŋgu ba bel-o da ba ko-yo gbāŋgbāŋ.»

42 Aa naa wan baa Yesu-i wuɔ: «Yesu, da ŋ ji waa ŋ nellentesinni-na, ŋ baa yan mi maama karaanu-niɛ.»

43 Yesu wuɔ cira: «Mi wan ninsonɔ-i baa-ni: Nyunɔgo daayo-na, ŋ ka suur baa-mi Diilon-nelle-na.»

Yesu kuliinɔ-i

(Matie 27.45-56; Marke 15.33-41; Nsāa 19.28-30)

44 Bāanɔŋ juɔ hi yuhuonɔga-i, ba'a ba ne da terienɔgu cuure hiere da bintuu. Ku tiyāa dumɛi fuɔ bāanɔŋ ji teren.

45 Kompanɔga man naa karaanu *Diilodubuɔ-i, kaa pāŋ taalnu ka holle-na sɔmma hāi.

46 Yesu wuɔ kaasɔŋ da gbagaga wuɔ: «Baba, hūu-mi.» Aa bi hūu u fere.

47 Sorosi ba yuntienɔ nan un daa mafamma-i, wuɔ gbelien Diilonɔ-i aa naa cira: «Coima saa fa, naacolɔ daayo naa vii.»

48 Nuumba man naa kaa ka ta ba ne, baŋ juɔ da-ku dumaanɔ-na, baa bir ta ba misirra ba yunni-i ba kɔŋ.

49 Yesu sɔsuɔtaamba-i baa caamba man naa nyaanu-yuɔ a hel *Galile-i-na kā, baa yiera da yargaa ta ba fara ba ne.

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Marke 15.42-47; Nsāa 19.38-42)

50 Naacofefinɔ nanɔ waa *Yuifu ba *nellentaamba hɔlma-na, ba taa ba bi-yo Yosefu. Yosefu naa tuɔ kālā Diilonɔ-i.

51 U nabaambaŋ ciɛ kuman Yesu-i-na, u saa siɛ dii u nunɔ-i baa-ba. U taa u hel Arimate. Yuifu ba nelle nande'i difande-i. U taa u niya *Diilon-bāanɔŋ domma-i.

52 Yesun kuu, wuɔ kā *Pilati wulaa ka cārā-yuɔ. Pilati wuɔ hā-yo baa-yo.

53 Wuɔ kā ka har-o a finya-yuɔ aa kā ka fuure-yuɔ cincorre nande-na, baa hien-de tāmpellen. Baa sa fuure moloŋo die dede.

54 Yiinɔŋ fangu waa jumayiinɔŋ, Yuifu ba *yitiɛnɔŋ naa saaya ku don bāsuurunɔŋ-na.

55 Caamba man naa hilaa *Galile-i-na a nyaanu Yesu-i, baa cu Yosefu huon-nu ka ne baŋ naana dumaa.

† 23:33 Niɛŋ Isayi sebɛ-i-na (Ésaïe) 53.12. ‡ 23:34 Gbelieman-nalāanɔŋ (Psaume) 22.19 § 23:36 Gbelieman-nalāanɔŋ (Psaume) 69.22

⁵⁶ Baŋ kaa nanna tī, baa bir kūŋ da ba ka taara nantiilma baa natikolo ka kūnna-yuɔ. Baŋ'a ba ce mafamma-i bāl, bāaŋgu suurii tī. Yitīenaŋgu hii. Baa tīena fiisa ŋaa maŋ nyɛgāaŋ dumaa *ānjīnamma-na.*

24

Yesu siire hel kuomba hɔlma-na
(*Matie 28.1-10; Marke 16.1-8; Nsāa 20.1-10*)

- ¹ *Yitīenaŋgu cuo kaala-i-na,* caaŋ daaba naar kā cīncorre-na baa natikolo-i
² kā ka da tāmpēlle maŋ baŋ ŋa naa ce-de suu cīncorre nuŋgu-i di būmalāa halaŋ.
³ Ba suurii ku yaa-i, ba saa da kulonjo-i.
⁴ Ba hɔŋ muɔ cu, ba'a ba ne da nuɔmba hāi, ba jonjorbaa-ba caa da kpɛikpɛi.
⁵ Kor maa ta ma da-ba, baa niŋŋ ba yammu-i. Nuɔŋ daa baa gbē-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ na jo ji ta na taara umaŋ dii cicēlma-i bikuonj hɔlma-na?»
⁶ Uu si dii bande-i, u siire hel. Uŋ taa u waŋ mamaŋ baa-na *Galile-i-na, ma tīyāanu-nɛi wɛi?»
⁷ Ma sī uu naa cira: «Fuɔ ba hā nelbabalaamba baa *Molonj-Bieŋo-i ba gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yonj hīɛma-na, sieliŋ-yiŋgu-i u ka sire hel jo.»† Ma saa waŋ wɛi?»
⁸ Yesu nel maa pāŋ tīɛnu-bɛi.
⁹ Baa ta kūŋ ka tūnu u *hāalābiemba-i ba kūŋgu-na hiere.
¹⁰ Caamba maŋ waa da mafamma-i ba yireiŋa yaa daaya: Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na u waa, a naara u duonjo-i Sake nyu-i, baa Sani, a naara caamba namba. Ba yaa daa-ma aa kā ka tūnu Yesu *pɔpuɔrbiemba-i.
¹¹ Baŋ tūɔnu-bɛi, pɔpuɔrbiemba da niɛ sī ba ce kɔrni; ba saa hūu-ma.
¹² Pɛr wuɔ sire gbar kā cīncorre-na ka gbiina ne, a da kompaŋga yaa yonj hīɛma-na. U huɔŋ kaa cu, wuɔ naa wuɔ bir kūŋ.

Emawusi hūmelle-na
(*Marke 16.12-13*)

- ¹³ Yinduonjgu faŋgu-na, bamaŋ taa ba nyaanu Yesu-i, ba hāi baa sire ta ba kā nelle nande-na, ba bī-de Emawusi. Di hɔlma yuu kilobaa cīncieluo u diei temma baa *Yerusalɛmu-i.
¹⁴ Ba taa ba piiye Yesu maama yaa-i ba kā.
¹⁵ Yesu wuɔ jo ji hi-ba ba gbonu.
¹⁶ Ba daa molonjo-i, ŋga ba yammu cuu-yuɔ, ba saa suɔ-yo.
¹⁷ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na waŋ wuɔ niɛ?» Baa yiɛra, ba yammu gbuu vāa hiere.
¹⁸ Unanjo-i ba taa ba bī-yo Kilopasi. Fuɔ wuɔ cira: «Ku ce naŋ saa nu mamaŋ ciɛ Yerusalɛmu-i-na yiŋ daani-na wɛi?»
¹⁹ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ?»
 Baa cira: «Mamaŋ daa Nasaretitaan Yesu-i, naŋ saa nu-ma wɛi? Da ŋ nu wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonjo-i, u yaa waa naacolj daayo-i. Uŋ taa u ce mamaŋ hiere, ma taa ma dɔlnu Diilonjo-i aa bi ta ma dɔlnu nelbiliemba-i.
²⁰ *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa i yuntaamba hāa sorosibaa-ba-i baa-yo wuɔ ba ko-yo. Ba bel-o gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo.
²¹ Ii naa haa i naŋga-i u yaa nuɔ-i wuɔ u'i ka kor *Isirahel-baan miɛŋo-i. ŋga ba kuɔ-yo ku yinni siɛi yaa nyunjo-i.
²² Caamba maŋ dii baa-ye, banamba naaraa kā cīncorre-na, aa jo ji tiraa cu i hɔmmu-i
²³ wuɔ ba saa ka da-yo. Aa tiraa cira *dɔrpɔpuɔrbiemba kaa carra-bɛi a waŋ baa-ba wuɔ u siire hel.

* 23:56 Helmaŋ-sebe (Exode) 20.10; Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 5.14
 † 24:7 Niɛŋ 9.22; 17.25; 18.32-33.

* 24:1 Ku cuo kaala waa

24 Baŋ piye dumaŋo-na, i nabaamba namba bi sire kã ka da-ma ŋaa baŋ waŋ-ma dumaa. Ba saa da Yesu yufelle.»

25 Yesu wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Namaŋo-i, na sa gbuu suɔ ku yuŋgu. Na sa hũu nelieŋ maama donduo. Diilopɔpuɔrbiemba saa waŋ-ma baa-na wei?»

26 Ba saa waŋ-ma wuɔ Diilonŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saanŋ *Konkortienŋo manŋ, duɔ jo, u ka ce sũlma aa suɔ donŋ u yuntesinni-i wei?»

27 Baŋ nyegãanŋ u maama manŋ Diilonŋ-nelma-na, wuɔ suur ma yaanŋa-na tuɔ waŋ-ma baa-ba. U duɔŋ *Moisi sebebbaa-ba yaa nuɔ-i ka cor baa Diilopɔpuɔrbiemba baamba-i hiere, aa baa cor ta ba kã.

28 Baŋ kaa hi Emawusi-i, Yesu wuɔ ce ŋaa u cor yaanŋ-na.

29 Ba saa hũu-ma u duɔ cor; aa naa cira: «Bãanŋu tĩe tĩ, yanŋ aa ŋ haar ŋ cɔ bande.» Yesu wuɔ haar duɔ ka cɔ baa-ba.

30 Baŋ juɔ cira ba wuo niwuoni-i, wuɔ bie *buruo-i aa jaal Diilonŋo-i, aa bũl-onŋ hã-ba.

31 Huɔŋgu fanŋu-na, ba yammu suɔ kaala-yuɔ baa suɔ-yo. Baŋ bi suyaa-yo terienŋu manŋ nuɔ-i, ba'a ba ne naa-yo.

32 Baa ta ba piye wuɔ: «Uŋ taa u piye Diilonŋ-sebe maama-i baa-ye hũmelle-na huɔŋgu manŋ nuɔ-i, i hɔmmu naa gbuu fẽ ŋaa ba kũna hũŋhinaŋo muɔ.»

33 Ba saa tiraa tĩena, baa pãŋ sire bir kã Yerusalemu-i-na kã ka da *hãalãbiemba manŋ tiyãa cincienuo u diei, ba tigiinŋ ba-naa, a naara ba nabaamba namba.

34 Baŋ kãa ka da bamanŋ, baa cira: «Itienŋo siire ninsoŋo, Simɔ daa-yo.»

35 Bafambanŋ bi daa mamanŋ Emawusi hũmelle-na, baa bi suur ma yaanŋa-na waŋ-ma. Aa naa cira: «U juɔ tuɔ calnu buruo yaa i suɔ suɔ-yo.»

Yesu caraaya u hãalãbiemba-i

(Matie 28.16-20; Marke 16.14-18; Nsãa 20.19-23; Pɔpuɔr. 1.6-8)

36 *Hãalãbienŋ baŋ waa ta ba piye, ba'a ba ne da Yesu fuɔ fere-i ba hɔlma-na. Wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Tiyãanŋ dei!»

37 Korma pãŋ ta ma da-ba wuɔ sɪ *jina.

38 Yesu wuɔ cira: «Bige-i kormanŋ-kũŋgu fuɔ? Bige-i cie na ta na dii nuharunŋu mie?»

39 Nieŋ mi nammu-i baa mi gbeini-i. Muɔmei mi fere! Juɔŋ na ji yiya-mie na ne. Jina muɔ sɪ. Jina dii ŋaa fafalmu; kũma si dii-yuɔ, kokonni bi si dii-yuɔ, ŋga ni yaa daani muɔmi-na.»

40 Uŋ taa u waŋ mafamma-i, wuɔ tuɔ pigãanŋ-ba u nammu-i baa u gbeini-i.

41 Ba hɔŋ muɔ gbuu fẽ da yogogo, ŋga ba saa hũu-ma wuɔ u yaa-i. Baa yiera kar da hãmmu! Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Kuuwuonŋu dii baa-na bande-i-na wei?»

42 Teterienŋo nanŋo waa boluonŋu, baa hĩe-yo, baa bie-yo hã-yo.

43 Wuɔ hũu-yo wuo-yo ba yufelle-na.

44 Aa naa waŋ baa-ba wuɔ: «Minŋ taa mi waŋ mamanŋ baa-na i wuɔramma-na, ma'i sɪ daama-i wei? Mi maama manŋ nyegãanŋ *Moisi *ãnjĩnamma-na, baa *Diilopɔpuɔrbiemba sebebbaa-ba-na a naara gbeliemãŋ-neini-na, maa naa saaya ma ce; ma bi cie.»

45 Uŋ piye dumaŋo-na, kuɔ kãyã-bei ba suɔ Diilonŋ-nelma yaanŋa-i.

46 Uŋ waanŋ mafamma-i, wuɔ cira: «Baŋ nyegãanŋ mamanŋ, ba cierra wuɔ: Diilonŋ uŋ pãa nuŋgu-i aa saanŋ *Konkortienŋo manŋ, u saaya u ku a ce yinni hãi hĩema-na aa sielinŋ-yiinŋu-na u sire hel kuomba hɔlma-na

47 aa nuɔmba ka nu u maama-i nilieŋa-na hiere ka saa. Ba ka donŋ ta ba waŋ-ma *Yerusalemu yaa nuɔ-i wuɔ nuɔmba nanna ba cilɔbabalanŋo-i, ku yaa Diilonŋo ka ce jande ba ãmbabalma-na hiere.

48 Mamanŋ cie daama-i hiere, namei daa-ma, namei saaya na wuɔra waŋ-ma.

49 Terienŋu fanŋu-na, mi To uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka hã-na fõŋgũo manŋ, da mi kã, mi ka saanŋ-yo hã-na. Baa na kã terienŋu; tĩenaananŋ na cie u jo igãna.»‡

‡ 24:49 Pɔpuɔr. 1.4-5

Yesu tamma-i duɔ kã dɔrɔ-i-na
(*Marke 16.19-20; Pɔpuɔr: 1.9-11*)

⁵⁰ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ce ba hel *Yerusalemu-huonɔga-na a kã Betani caan-nu. Ban kaa hi, wuɔ sire u nammu-i dɔrɔ tuɔ cãrã Diilonɔ-i u hã-ba.

⁵¹ Ba juɔ'a ba ne da u nyugũɲ dɔrɔ. §

⁵² Baa jaal-o aa naa ta kũɲ, ba hɔmmu gbuu fẽ da yogogo.

⁵³ Ba saa ta ba naa *Diilodubuɔ-i-na; ba taa ba kã ba jaal Diilonɔ-i.

Nsāaŋ nyεgāaŋ Yesu maama maŋ Nelmuoyamma

Nsāa nuŋgu waa Yesu *hāalābien cīncieluo ba hāi baamba-na. Duo tuo waŋ fuo fereŋ maama-i, u sa bī u yerre-i; kunie u cira «*hāalābiloŋo naŋo» (18.15), kunie wuo «hāalābiloŋo maŋ maama-i taa ma dōnu Yesu-i ma yaŋ» (13.23).

Sεbe domma-na, u taara u cira wuo Yesu yaa Diiloŋ-āndaanŋu-i, ŋga u cie u fere nelieŋo jo hīema-na (sap. 1). Ku huonŋu-na, Nsāa piiye gberε-weima niehāi maama. Yesu cie gberε-weima famma-i a pigāaŋ u sīnni. Aa bi piiye Yesuŋ wuoraaya suu baa nuamba maŋ ba maama. Ba suumaŋ kāayā nuamba-i dumaa baa kutaamba famba fere-i, u nuŋgu hii-ma. *Yuifu ba yuntaambaŋ cūo Yesu-i dumaa, baŋ cīnaana-yuo dumaa wuo u'i sī Diiloŋ-Koŋkortieŋo-i, Nsāa nuŋgu bi hii mafamma-i (sap. 2-12).

Ku huonŋu-na, baŋ bilaa Yesu-i isuonŋu maŋ nuo-i, mamaŋ cie, u suurii ma yaanŋa-na waŋ-ma: Yesuŋ diyaa nelma-i dumaa u *pɔpuɔrbiemba tūnni-na, uŋ cāarā Diiloŋo-i dumaa (sap. 13-17), baa baŋ cie u āndaanŋu-i dumaa a ji ta ba ko-yo (sap. 18-19). Sεbe periema-na, u waanŋ Yesu siremmaŋ-kūŋgu-i aa waŋ fuo uŋ nyεgāaŋ u sebe-i yunŋu maŋ nuo-i (sap. 20-21).

Nelma cie ma fere nelbiloŋo

¹ Ku domma-na, Nelma naa waa tī. Nelma naa waa baa Diiloŋo, aa maa naa waa Diiloŋo.

² Ku domma-na, Nelma naa waa baa Diiloŋo.

³ Diiloŋo cie ma yaa ce bimbīnni-i hiere. Bimbīnni maŋ cie hiere, ma nuŋgu dii ni cemna-na.

⁴ Cicēlma waa Nelma yaa nuo-i. Aa cicēlma famma yaa waa nelbiliemba fitīnuo-i.

⁵ Fitīnuo uŋ juo, kukulma saa gbāa cie-yo.

⁶ Huonŋu naŋgu juo hi, Diiloŋo saanŋ molo jo. Ba taa ba bī kutieŋo-i Nsāa.

⁷ U saanŋ-yo wuo u ji piiye fitīnuo maama baa nuamba-i kumaŋ ka ce ba hūu u maama-i.

⁸ Ku saa ce ŋaa Nsāa yaa waa fitīnuo-i de! Ŋga uu naa jo duo ji waŋ fitīnuo maama yonŋ baa nelbiliemba-i.

⁹ Nelma yaa waa ninsoŋ-fitīnuo-i. Ma juo hīema-na ji kaala nuamba yammu-i hiere.

¹⁰ Nelma waa tī miwaanŋo-na. Ma yaa jīena miwaanŋo-i. Ŋga nelbiliemba yagaraa-ma.

¹¹ Ma juo ma fereŋ nelle-na, ma nellenŋ-baamba cīna-meī.

¹² Ŋga banamba siyaa-ma aa hūu ma maama-i. Ma hāa kufanŋu taamba-i ku fōŋgūo-i ba da ba ce Diiloŋ-bisālmba.

¹³ Diiloŋ-bisālmba famba-i ku saa ce ŋaa u huonŋ-ba nelbiloŋ temma, ku saa bi ce ŋaa ku dōlaanu moloŋo-i u ce u hoŋ-ba, ŋga ku dōlaanu fuo fere yaa u hoŋ-ba.

¹⁴ Nelma cie ma fere nelbiloŋo jo ji waa i hōlma-na. I daa u fafaanŋu-i. U waa hujantieŋo aa tiraa waa ninsowaŋo. Fafaanŋu fanŋu-i i To-i hāa u Beɖuola-i baa-ku.

¹⁵ Nsāa yaa juo ji tuo waŋ u maama-i. U taa u piiye baa nuamba-i wuo: «Miŋ taa mi gbē umaŋ mie uu dii huonŋ-nu, u yaa daayo-i. Aa meī suo da mi hoŋ, uu naa waa tī; a ce dumaanŋo-na u maaraa muonŋo-i.»

¹⁶ U cie baa-ye cor. Cuobaa-baŋ kaal, u bi ce baa-ye dumēi.

¹⁷ *Moisi yaa juo baa *anjinamma-i ji hā-ye, ŋga hujarre-i baa ninsoŋo-i, Yesu-Kirsa yaa juo baa-ni.

¹⁸ Moloŋ yufelle saa haa Diiloŋo-na dede. Ŋga u Beɖuola pigāaŋ-ye u sīnni-i. U yaa dii tīena baa-yo.

*Nsāa-Batise āndaanḡu-i**(Matie 3.1-12; Marke 1.1-8; Like 3.1-18)*

19 Nsāa nuṅ-āndaanḡu yaa daaku. Uṅ waa tuṵ *batiseṅ nuṵmba-i, *Yuifu ba yuntaamba maṅ waa *Yerusalemu-i-na, baa puṵr *Diiløjigāntaamba namba-i baa *Levitibaa-ba namba-i wuṵ ba ka yuu u sīnni-i. Baṅ kāa ka hi, baa cira: «Naacolḡ nuṵ, naṅ hilaa hie?»

20 Nsāa saa fuo ma diei bei; wuṵ cira: «Baa na ta na ne wuṵ sī Diiløj uṅ pāa nuṅḡu-i wuṵ u ka saanḡ *Kojkortieṅo maṅ, u yaa juṵ muṵṅo-i, muṵ sī.»

21 Baa cira: «Nuṵṅei *Eli-i wei?»

Nsāa wuṵ cira: «E'e, muṵ sī.»

Baa cira: «Nuṵṅei *Diiløjpuṵrbiløj nuṵṅo-i wei?»

Wuṵ cira: «E'e.»

22 Baa cira: «A naṅ hilaa hie? Nuṵmba'i puṵraa-ye; pigāan-ye ḡ sīnni-i i ka tūnu-bei.»

23 Nsāa wuṵ siε-ba baa *Isayi* āndaanḡu daaku-i wuṵ:

«Muṵmei *hohuolaayan* *hīkuraanḡu-na wuṵ:

Siireṅ na cāa Itieṅo hūmelle-i.†»

24 *Farisīebaa-ba waa puṵpuṵrbienḡ daaba hōlma-na.

25 Baa cira: «ḡ ciera wuṵ Diiløj uṅ pāa nuṅḡu-i wuṵ u ka saanḡ Kojkortieṅo maṅ, u'i sī nuṵṅo-i, aa cira Eli'i sī nuṵṅo-i aa tiraa cira Diiløjpuṵrbiløjḡ'i bi sī nuṵṅo-i; a ma bilaa niε ḡ ta ḡ batiseṅ nuṵmba-i?»

26 Nsāa wuṵ cira: «Muṵmi batiseṅ-na baa hūmma yonḡ, ḡga moloṅo naṅo dii na hōlma-na, na sa suṵ-yo.

27 Mi juṵ yaanḡa kufanḡu tieṅo-na, ḡga mi saa piera u natāanḡu-i.»

28 Nel daama-i hiere ma cie Betani. Nsāa taa u batiseṅ nuṵmba-i kusuṵṅ-nu'i, dii *Yurdē bomborma-na.

Yesu yaa Diiløj-Tūmbiløj-i

29 Ku cuo kaala-i-na, Nsāa wuṵ u ne da Yesu jo u wulaa. Wuṵ cira: «*Diiløj-Tūmbiløj yaa juṵḡ daayo. U yaa piriinḡ nelbiliemba āmbabalma-i.

30 Mi taa mi gbē u yaa-i miε uu dii huonḡ-nu, ḡga u taa yaanḡa muṵṅo-na, a ce dumaanḡo-na u maaraa-mi.

31 Mei saa ta mi suṵ-yo, ḡga mi juṵ ji ta mi *batiseṅ nuṵmba-i hūmma-na da mi ce *Isirahel-baamba suṵ-yo.»

32 Uṅ waanḡ mafamma-i, u cira: «Mi daa *Diiløj-Yalle hilaa dōrō-i-na kojhurunḡ temma jo ji diire-yuṵ.

33 Mi saa ta mi suṵ-yo. ḡga umanḡ puṵraa-mi wuṵ mi ji batiseṅ nuṵmba-i hūmma-na, uu naa gbē-mi wuṵ: «Da ḡ ji da mi Yalle hiiriye ji diire umanḡ nuṵ-i, u yaa ka tuṵ batiseṅ nuṵmba-i baa-de.»

34 Mi daa mafamma-i nuṵ baa mi yufelle. Mi siε fuo-ma: Naacolḡ daa u yaa Diiløj-Bieṅo-i.»

Bamanḡ cuu Yesu huonḡ-nu dīelūṵ

35 Ku cuo kaala-i-na, Nsāa wuṵ tiraa kā baa u *hāalābiemba hāi terduṵṅḡu fanḡu-na.

36 U juṵ'a u ne da Yesu cor. Wuṵ cira: «*Diiløj-Tūmbiløj yaa kāanḡ daayo!»

37 Hāalābienḡ daabanḡ nuṵ mafamma-i, baa pānḡ ta cu Yesu huonḡ-nu.

38 Yesu wuṵ u miel ne ku yaa nuṵ-i, a da-ba u huonḡu-na. Wuṵ yuu-ba wuṵ: «Kuu dii niε?»

Baa cira: «Arabi, ḡ haraa hie?» (Arabi yunḡu yaa wuṵ hāalātie.)

39 Yesu wuṵ cira: «Juṵḡ i ta, na ka suṵ-ku.» Baa kā baa-yo ka suṵ uṅ haraa kusuṵṅ-nu. Bāanḡu naa tereṅ tī, baa pānḡ perienḡ bāanḡu boluonḡu-i baa-yo.

* **1:23 Isayi:** Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuṵ *Diiløjpuṵrbiløj.

† **1:23 Isayi** (Ésaie) 40.3

⁴⁰ Hāalābien daaba-i ba hāi-i-na, ba taa ba bī unanjo-i Andere, Simo-Pier hāanjo'i waa.

⁴¹ Fuo wuo ta kā mōlno yaa wulaa-i igēna ka wan baa-yo wuo: «Diilon un pāa nungu-i wuo u ka saan *Konkortieno man, i daa-yo.» (Ba bī u yaa-i *Kirsā-i girekimma-na.)

⁴² Aa naa kā baa Simo-i Yesu wulaa. Yesu wuo ne-yo aa naa cira: «Nsāa bien nuo, ba bī-ni Simo; i ka tie bī-ni fiēfiē-i-na Sefasi.» (Sefasi yungu yaa wuo tāmpēlle.)

⁴³ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuo cira u kā *Galile. Un hilaa, wuo suu baa naacolno nanjo-i ba bī-yo Filipu; wuo gbē-yo wuo: «Filipu, jo i ta!»

⁴⁴ Filipu taa u hel Betisada. Ba taa ba hel neduole baa Andere-i baa Pier hiere.

⁴⁵ Ku huongu-na, Filipu wuo bi kā ka da Natanayel; wuo gbē-yo wuo: «*Moisi-i baa *Diilopopuorbiēn ban waan naacolno man maama-i ba sebebaa-ba-na, i daa-yo. Ba bī-yo Yesu, Nasaretitaan Yosefu biēno.»

⁴⁶ Natanayel wuo cira: «Niη huon, η nuo ba'a bīnkūfafaangu hilaa Nasareti-i-na dede wēl?»

Filipu wuo cira: «Jo i ta η ka da baa η yufelle.»

⁴⁷ Yesun juo'a u ne da Natanayel jo, wuo cira: «*Isirahelyien kerre yaa daade-i; huhurma diei maa si dii-yuo.»

⁴⁸ Natanayel wuo yuu-yo wuo: «Nan suyaa muo hie?»

Yesu wuo cira: «Aa Filipu suo duo bī-ni, mii naa da-ni *yensāangu yungu-na.»

⁴⁹ Un waan mafamma-i, Natanayel wuo cira: «Hāalātie, Diilon-Bieno yaa nuonjo-i, *Isirahel-baamba nellentieno yaa nuonjo-i!»

⁵⁰ Yesu wuo cira: «Miη ciera mi daa-ni yensāangu yungu-na ku'i cie η hūu mi nelma-i. Yiingu dii baa yiingu, η ka da maman maaraa daama-i.»

⁵¹ Aa naa cira: «Mi wan ninsonjo-i baa-na: Yiingu dii baa yiingu na ka da doro puurii aa *dorpupuorbiemba ta ba nyugun aa ta ba hiire *Molon-Bieno yudoro-i-na.»‡

2

Yesu birii hūmma-i kolma

¹ Yesun bīe Filipu-i baa Natanayel, yiingu diei cor, hāalīn-yiingu-na, ba ta ba jā cieno dii nelle nande-na ba bī-de Kana; dii dii *Galile huon-na. Yesu nyu waa kalle fande-na

² a naara Yesu-i baa u *hāalābiemba-i.

³ Huongu nanjuo hi, ba kolma yor. Yesu nyu wuo gbē-yo wuo: «Ba kolma* yuraa.»

⁴ Yesu wuo cira: «Nnaa, yan-ma η hā muo, ku saa hi mi wulaa yogo.»

⁵ Nyun wuo wan baa maacembiemba-i wuo: «Duo wan maman baa-na, na ce-ma.»

⁶ A ne da bōēna nanja waa terienju-na; baa naa jīna-yēi ta ba dii hūmma ba saara ba fere a saa baa *Yuifu ba Diilon-hūmelle-i. A waa bōēn niediei. Di diei gbāa yu litiribaa komuonja ndii temma.

⁷ Yesu wuo wan baa maacembiemba-i wuo: «Kāan na ka hu hūmma na ji dii bōēn daaya yu.» Baa kā ka hu hūmma-i ji dii bōēn yu.

⁸ Wuo gbē-ba wuo: «Kaan manamma na ka hā uman niēn niwuoni-i.» Ba kaa ka hā-yo.

⁹ Hūmma birii kolma! Wuo hūu nyon, u saa suo man hilaa kusuon-nu. Maacembiemba fuo ba suyaa. Wuo bī dorbienjo-i

¹⁰ a ji tuo piie baa-yo wuo: «Kolma man dolaan, ba hā nuomba-i ma yaa-i igēna. Da ba ji nyon ye, ba suo hā-ba maman sa dolaan. Nu fuo, nan bir yan kondodolma-i ji ta η hā-ba baa-ma huon-nu!»

¹¹ Yesu kaan ce hiη daama yaa-i. U cie-ma Kana dii Galile mara nuo. U pigāan u fere pigāan daama temma yaa-i u hāalābiemba hūu u maama-i.

¹² Un hilaa terienju-na, u kā Kafarnamu ka ce yinni cēlle. U nyu waa baa-yo baa u hamba-i a naara u hāalābiemba-i.

‡ 1:51 Niēn Miwaanjo jīnaman-sebe-i-na (Genèse) 28.12.

* 2:3 *Yuifubaa-ba taa ba fē ba kolma-i baa tibibienja nanja ba bī-ya *eresē. Ba bī ba kolma-i duvēno.

Yesu donya torgociraamba-i Diilodubuɔ-i-na
(*Matie 21.12-13; Marke 11.15-17; Like 19.45-46*)

¹³ *Yuifu ba *kɔrsinni tímman-ponsaanɗu juɔ ta ku piɛ, Yesu wuɔ kã *Yerusalɛmu-i-na.

¹⁴ Uɗ kãa, wuɔ kã ka da ba suor niimba baa túlmba baa nɔnsɔr ba huriimba *Diilodubuɔ-i-na. Aa da baman huraan gbeɗa-i ba tɛnaana ba taabalebaa-ba canni-na ta ba hor gbeɗa-i.

¹⁵ Wuɔ ce iyimba a pãl comelle a muo-ba hiere donya-bei hiel-ba Diilodubuɔ-i-na baa ba niimba-i baa ba túlmba-i hiere. Aa naa sɛ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna baa ba gbeɗa-i.

¹⁶ Aa gbɛ baman taa ba suor nɔnsɔr ba huriimba-i wuɔ: «Biyaan na huriimba-i na hiel-ba bande-i-na; baa na ce mi To dũngu-i gbeitaara-terienɗu.»

¹⁷ Uɗ ciɛ mafamma-i, maman nyegãan Diilon-nelma-na wuɔ: «Diilo, mi kuye η dũngu maama-i. Ma gbu ma ko-mi»†, nelma fan maa tɛnu u *hãalãbiemba-i.

¹⁸ Yuifubaa baa yuu-yo wuɔ: «Ŋ ka ce hiɗ hama-i pigãan-ye i suɔ wuɔ niɗ ciɛ maman daama-i, ba hãa-ni hũmelle-i aa η suɔ ce-ma?»

¹⁹ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Muyaanan Diilodubuɔ-i, na ka da mi maa-yo yinni siei hɔlma-na yon.»

²⁰ Baa cira: «Ban maa bɗnkũngu man bien komuɗa hãi baa niediei, nan'a nan ka ma-ku yinni siei hɔlma-na yon!»

²¹ Yesuɗ taa u wan Diilodubuɔ man maama-i, u yaa fuɔ fɛɛɛ kerre-i.

²² Uɗ juɔ ku aa sire, nelma fan maa tɛnu u *hãalãbiemba-i; baa pãɗ hũu maman nyegãan hiere Diilon-nelma-na baa Yesuɗ waan maman hiere.

Yesu suɔ nelbiliemba kusãnni-i

²³ Yesuɗ kãa *Yerusalɛmu-i-na, u ciɛ gbɛɛ-weima boi *kɔrsinni tímman-ponsaanɗu yinni-na. A ce dumaanɔ-na, nuamba man daa gbɛɛ-wein daama-i, ba fɔɗgũɔ baa hũu u maama-i.

²⁴ Nga Yesu naa konnu-bei, a ce u saa haa u nanɗa bei.

²⁵ Fuɔ fɛɛɛ taa u suɔ nelbilonɔ kusũngu-i, u saa waa duɔ ka yuu molonɔ wuɔ melɗo dii niɛ?

3

A hon fɛlemma

¹ *Fariŝeyienɔ nanɔ waa ba taa ba bɗ-yo Nikodɛmu; u waa *Yuifu ba yuntienɔ.

² Isuɗngu nanɗu-na, wuɔ sire kã Yesu wulaa ka cira: «Hãalãtie, i suyaa yiɛ nuɗɔ-i Diilonɔ'i puɔraa-ni baa u nelma-i; ni ma'i sɗ niɗ cen gbɛɛ-weima man daama-i, nel-gbãɗgbãlãan sie gbãa ce-ma.»

³ Yesu wuɔ cira: «Yan mi wan ninsonɔ-i baa-ni: Uman duɔ saa puma hon fɛlemma, kutienɔ yufelle sie gbãa haa *Diilon-nelle-na.»

⁴ Nikodɛmu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Nelienɔ man vãa tɗ, u ce niɛ gbãa puma hon fɛlemma-i? U gbãa bir suur u nyu kusũngu-na u tiraa hon-yo wei?»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Yan mi wan ninsonɔ-i baa-ni: Uman duɔ saa hon hũmma-na baa *Diilon-Yalle-na, kutienɔ sie gbãa suur Diilon-nelle-na.»

⁶ Da η hon nelbilon homma-i, nelbilon huɗɗa'i waan-niɛ, da η bi hon Diilon-Yallen homma-i, Diilon-Yallen huɗɗa'i waan-niɛ.

⁷ Miɗ ciɛra na puma hon fɛlemma-i, baa yan ma cu η huɗɗa-i.

⁸ Ŋ saa da, terienɗu man da ku dɔlnu fafalmu-i mu sire; da η ji cira η suɔ, η da mu du; η sie suɔ mun hilaa kusuɗ-nu, η sie bi tiraa suɔ mun kãɗ kusuɗ-nu. Baman huɗ Diilon-Yalle homma-i baa dii dumɛi.»

⁹ Nikodɛmu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Nel daama gbãa ce niɛ ce?»

† 2:17 Gbelieman-nalãanɗu (Psaume) 69.10

10 Yesu wuɔ cira: «ŋ siɛ suɔ wuɔ nelpigāatien nuɔ *Isirahel-na, nel daama ciɛ niɛ yar-ni suɔma?

11 Yanj mi wanj ninsoŋo-i baa-ni: Inj suɔ mamanj, i piiye ma yaa-i; aa inj daa mamanj, i wanj ma yaa-i aa na sa taara na hūu-ma.

12 Nelma manj ciɛŋ hīɛma-na bande-i-na, da mi wanj-ma na sa hūu-ma, na ka ce niɛ gbāa hūu dɔr-maama-i mi wulaa?

13 Molo saa kā dɔrɔ-i-na dede, da ku saa waa *Molonj-Biɛŋo yaa-i. U yaa hilaa dɔrɔ-i-na jo.

14 *Moisi nanj haa kɔvɛllun-jīɛŋo-i daanġu-na dumaa *hīɛkuraanġu-na, ba ka bi haa Molonj-Biɛŋo-i daanġu-na dumɛi.

15 Ku yaa bamanj hūyāa u maama-i, ba ka da cicɛlma manj sa tīɛŋ dede-i.

16 Na saa da, nelbiliemba maama gbuu silaa dɔlnu Diilonj-o-i u naa u hā-ba u Bɛduɔla-i wuɔ umanj duɔ hūu u maama-i, kutienj baa ka caa, ŋga u da cicɛlma manj sa tīɛŋ dede.

17 Diilonj-o saa saanj u Biɛŋo jo hīɛma-na duɔ ji kɔsuɔŋ nelbiliemba-i, ŋga u saanj-yo wuɔ u ji kor-ba.

18 Umanj duɔ hūu Diilonj-Biɛŋo maama-i, ba sa ka yuu kutienj-o-i baa wɛima. Ŋga umanj duɔ saa hūu-ma, kumanj ciɛ u saa hūu Diilonj-Bɛduɔla maama-i, Diilonj-o ka gāŋ baa-yo.

19 Kumanj juɔ baa kufanġu-i ku yaa daaku: Fitnuɔ juɔ miwaanj-o-na, ŋga nelbiliemba ciluɔŋ balaanj dumaanġo-na, ba bir yanj aa par kukulma.

20 Neliɛŋo manj duɔ tuɔ ce kuubabalaanġu-i, cecerma sa dɔlnu-yuɔ. U sa taara u carra wuɔ ba ka da u cilɔbabalaanġo-i.

21 Ŋga nelfɛɛiŋo sa fuo; u ce u wɛima-i hiere cecerma-na wuɔ nuɔmba da unj ceŋ Diilonj-o huɔŋga-i dumaa.»

Nsāa taara duɔ yanj terienġu-i hā Yesu

22 Ku huonġu-na, Yesu wuɔ ji kā *Yude baa u *hāalābiemba-i ka tuɔ *batiɛŋ nuɔmba-i.

23 *Nsāa waa terienġu nanġu-na bi tuɔ batiɛŋ. Ba bi terienġu fanġu-i Ayinɔ. Kuu dii Salimu caan-nu. Hūmma waa bɔi terienġu-na ku'i ciɛ Nsāa wuɔ kā ka waa terienġu-na.

24 Huonġu fanġu-na, ba saa naa hi dii-yo kaso-i-na yogo.

25 Yiinġu nanġu-na, u hāalābiemba namba ji ta ba fanu ba-naa baa *Yuifuyienj-o nanj-o-i nelienj nuɔ ninj saaya ŋ migāanj ŋ fɛɛɛ dumaa a saanu baa Yuifu ba Diilonj-hūmelle-i.

26 Baa kā ka gbɛ Nsāa-i wuɔ: «Hāalātie, ninj waanj naacolj-o manj maama-i baa-ye; umanj waa baa-ni dii *Yurdɛ bomborma namma-na, u duɔŋ tuɔ batiɛŋ nuɔmba-i, a ce dumaanġo-na nuɔmba-i hiere ba kā fuo yaa wulaa-i.»

27 Nsāa wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Diilonj duɔ saa hā-ni baa kumanj, ŋ siɛ gbāa da-ku.

28 Namaa fɛɛɛ-i mi waanj-ma na yufellenj miɛ Diilonj unj pāa nunġu-i wuɔ u ka saanj *Konkortienj manj, u'i sī muɔŋo-i, ŋga u puɔraa muɔmi da mi jo u yaanġ-na yonj.»

29 Unj waanj mafamma-i, wuɔ nanj gbānalāanġ daaku-i baa-ba wuɔ: «Na suyaa wuɔ da ŋ ta ŋ jā ciɛŋo, ŋ huɔŋga gbuu fɛɛ da yogogo wuɔ ŋ ka da hūnyɔmma. Ŋ jīɛŋ duɔ ne da ŋ huɔŋga fīɛ, ŋ bi da fuo kaanġa fīɛ. Muɔ mii dii ŋaa dɔrbiɛŋo jīɛŋo'i baa-mi; mi huɔŋga fīɛ gbarnu.

30 Ku saaya kunanġu ta ku suur-yuɔ ku naara aa kunanġu cɛr ta ku hel muɔmi-na.

31 «Umanj hilaa dɔrɔ-i-na jo, uu dii nuɔmba-i hiere ba yun-nu. Umanj duɔ honj hīɛma-na, hīɛmanj-wuonj-o, u wanj hīɛmanj-tīmma. Umanj hilaa dɔrɔ-i-na jo, uu dii nuɔmba-i hiere ba yun-nu.

32 Unj daa mamanj baa unj nuɔ mamanj, u wanj ma yaa-i, ŋga molo sa hūu u nelma-i.

33 Umanj duɔ hūu u nelma-i, kutienj-o pigāan wuɔ Diilonj-o wanj ninsoŋo.

34 Na saa da, Diilonj unj puɔraa umanj, u yuu kutienj-o huɔŋga-i baa u *Yalle-i, a ce dumaanġo-na u wanj Diilonj-nelma.

35 Bɛpolj-o maama dɔlnu Tuonj-o i a ce Tuonj-o diyaa wɛima-i hiere u nanj-na.

³⁶ Uman̄ duō hūu Bepol̄no maama-i, kutien̄o ka da cicēlma man̄ sa t̄ien̄ dede-i. Nga uman̄ duō saa hūu Bepol̄no maama-i, u sie da cicēl̄n̄ daama-i aa Diilon̄o tiraa gān̄ baa-yo.»

4

Yesu cāarā hūmma Samariciēno nan̄o wulaa

¹ Nuōmban̄ k̄an̄ Yesu tuō *batisen̄-ba, ba k̄a ka tūnu *Farisiēbaa-ba-i wuō Yesu da nuōmba u batisen̄ u yan̄ Nsāa-i.

² A ne da fuō saa tuō batisen̄-ba u f̄ere, u *hāalābiemba'i taa ba batisen̄-ba.

³ Man̄ juō waa dumaan̄o-na, wuō sire *Yude-i-na a bir tuō k̄a *Galile-i-na.

⁴ Uu naa saaya u karnu *Samari-i cor.

⁵ Ūn̄ k̄a ka hi tuō karnu, wuō k̄a ka suur nelle nande-na ba b̄i-de Sikaar. Dii dii Yosefu suon̄gu caan̄-nu. Suon̄gu fan̄gu-i *Yakōbu yaa h̄aa Yosefu-i baa-ku.*

⁶ Yakōbu kōlen̄o waa kusuōn̄-nu'i. Yesun̄ wuōyaa mul̄ien̄ dumaan̄o-na, wuō t̄iena kōlen̄ daayo nun̄gu-na tuō fiisa. Bāan̄gu naa hi yuhuōn̄ga-i t̄i.

⁷ Samariciēno nan̄o jo duō ji hu hūmma. Yesu wuō cira: «Cien̄ nuō, n̄ sa h̄a-mi hūmma namma mi nyōn̄ w̄ei?»

⁸ A ne da u hāalābiemba naa k̄a nellen̄-huōn̄-na da ba ka s̄aa niwuoni.

⁹ Cien̄o gb̄e-yo wuō: «Ma s̄i *Yuifuyien̄ nuō k̄e? A bige-i cie n̄ ta n̄ cārā hūmma-i *Samariyen̄ muōmi wulaa?» Ninsie ninsie, Yuifubaa-ba saa ta ba sie ba ce w̄eima baa Samaritaamba-i.

¹⁰ Yesu wuō cira: «Kuō n̄ taa n̄ suō Diilon̄-caluo-i aa suō uman̄ cāarān̄ hūmma-i n̄ wulaa, nuōnei naa bir cārā u wulaa aa uu naa h̄a-ni cicēlman̄-hūmma.»

¹¹ Cien̄ wuō cira: «Kōlen̄o-i filofilo dumand̄e-i-na aa kōlencan̄ga bi s̄i baa nuō, nan̄ ka da kufan̄gu cicēlman̄-hūmma-i hie a h̄a muō baa-ma?»

¹² I b̄incōin̄o-i Yakōbu yaa birii kōlen̄ daayo-i h̄a-ye, fuō f̄ere nyuōn̄ u hūmma-i, u bisāimba sire nyōn̄-ma baa ba muōru-i hiere. Nan̄ ne wuō s̄i nan̄ maaraa Yakōbu-i w̄ei?»

¹³ Yesu wuō cira: «Uman̄ duō nyōn̄ hūn̄ daama-i, hūn̄kuōs̄inni ka tiraa bir bel-o.

¹⁴ Nga muō da mi h̄a uman̄ mi hūmma-i u nyōn̄, ma ka ce hūn̄foele kutien̄o huōn̄ga-na, aa cicēlma man̄ sa t̄ien̄ dede ma'i ka ta ma hel hūn̄foele fande-na, a ce dumaan̄o-na hūn̄kuōs̄inni c̄eraa ni ji bel-o.»

¹⁵ Cien̄ wuō: «H̄a muō hūmma famma-i hūn̄kuōs̄inni baa ji tiraa bel-mi aa mi baa ji tiraa jo bande-i-na wuō mi ji hu hūmma.»

¹⁶ Yesu wuō: «K̄a n̄ ka b̄i n̄ bōlō-i na jo.»

¹⁷ Cien̄ wuō: «Bōl̄no si dii baa-mi.»

Yesu wuō: «Ma dōl̄aa-ni!

¹⁸ N̄ t̄ienaana baa bibemba ndii cor t̄i. Aa nin̄ yen̄ baa uman̄ fiēfiē-i-na, n̄ bōlō-i s̄i. N̄ saa kar coima.»

¹⁹ Ūn̄ waan̄ mafamma-i, cien̄ wuō: «Ku biyaa n̄aa nuōn̄o-i *Diilop̄op̄uorbilon̄ nuō.»

²⁰ Aa naa cira: «Yan̄ mi yuu-ni nelma diei: Samari-b̄incuōmba siire jaal Diilon̄o-i t̄anun̄ daaku yaa nuō-i, bige-i cie Yuifubaa namaan̄o-i na'a Diilojaalterien̄gu dii *Yerusalemu?»

²¹ Yesu wuō: «Cien̄ nuō, yan̄ mi wan̄ nin̄son̄o-i baa-ni: Yiin̄gu dii baa yiin̄gu na sie ji tiraa ta na jaal i To-i Diilon̄o-i t̄anun̄ daaku-na, na sie bi ji tiraa ta na jaal-o Yerusalemu-i-na.

²² Samaritaan̄ namaan̄o-i na sa suō nan̄ jaal uman̄, a ne da Yuifubaa miēn̄o-i, Kōnkortien̄o hilaa miēmei nuō-i, a ce dumaan̄o-na i suō in̄ jaal uman̄.

²³ Nga yiin̄gu dii baa yiin̄gu, *Diilon̄-Yalle ka ce nin̄son̄-Diilojaaltaamba ta ba jaal i To-i Diilon̄o-i baa huōn̄ga diei. Yiin̄gu fan̄gu hii t̄i ȳere. I To-i Diilon̄o-i taara ba ta ba jaal-o dum̄ei.

* 4:5 Niēn̄ Miwaan̄o j̄namman̄-sebe (Gen̄ese) 33.19; Yosuwe (Josué) 24.32.

24 Diilonjo-i molo sa da-yo; bamaŋ jaalaan-yon ba saaya ba ta ba jaal-o baa huonja diei, aa ba yan u *Yalle dii-ba hūmelle-na.»

25 Cieŋ wuɔ: «Mi suyaa miε Diilonj unj pāa nunju-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo manj, u ka jo. Ba bi u yaa-i *Kirsai. Duɔ jo, u ka wan ma yaannga-i hiere baa-ye.»

26 Yesu wuɔ: «Niŋ gbēŋ umaŋ, u yaa piienj baa-ni daayo-i.»

27 Unj taa u wan mafamma-i, u hāalābiemba jo ji ta ba yiera.

Baŋ juɔ ji da u piie baa cieŋ daayo-i, kuɔ cu ba hōmmu-i. Nga molo saa sie duɔ yuu-yo wuɔ: «Bige-i cie ŋ ta ŋ piie baa cieŋ daayo-i? N'a u ce bige-i hā-ni?»

28 Cieŋ wuɔ yan u būnanga-i aa naa gbar kā nellen-huonja-na ka tuɔ piie baa nuamba-i wuɔ:

29 «Juonj i ta na ka da, ma miŋ siire ce mamaŋ hiere, naacoljo nano waan-ma baa-mi. Ku biyaa ŋaa Diilonj unj pāa nunju-i wuɔ u ka saan Konkortienjo manj, u yaa juɔ.»

30 Nuonj baa hel kā Yesu wulaa.

31 A ne da huonju fanju-na, u hāalābiemba waa ta ba cārā-yuɔ wuɔ u wuo niwuoni-i.

32 Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Mi daa niwuoni nanni da mi wuo nga namaa na sa suɔ niwuoni fanni-i.»

33 Hāalābienj baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Ku ce molo juɔ baa niwuoni ji hā-yo wei?»

34 Yesu wuɔ cira: «Umaŋ puɔraa-mi, da mi gbāa ce u huonja-i, a ce u maacemma ka bāl, mei niwuoni yaa nifanni-i.

35 Ma sī namaa fere-i da na ce na ta na piie wuɔ dimma ce caamba naa aa ba suɔ kar-ma ke? Ciiriin na yunni-i na ne; nuamba manj juonj, baa dii ŋaa dimma manj vāa hi karma.

36 Umaŋ karaan dimma-i u ka da u cufalunju sullu-i aa unj karaa dimma manj, ma ka kā Diilonj-nellenj. A ce dumaanjo-na, umaŋ duunj baa umaŋ karaan, ba hōfelle-i diiduole.

37 Da ba cira: «Unanjo-i duunj aa unaa kar» ba saa kar coima.

38 Suonju manj namaa saa kū-ku, mi puɔraa na ka ta na ka kufanju dimma yaa-i. Banamba'i kū-ku cufal, aa namaa kā ka ta na ka ku dimma-i.»

39 Cieŋ unj tūonu nuamba-i wuɔ unj siire ce mamaŋ hiere Yesu waan-ma baa-yo, ba fōngū hūu Yesu maama-i nelle fande-na.

40 A ce dumaanjo-na, baŋ juɔ ji da-yo, baa cārā-yuɔ wuɔ u tiena baa-ba. Yesu wuɔ tiena ce yinni hāi

41 a piie baa-ba u fere.

Unj cie mafamma-i, nuamba bōi tiraa hūu u maama-i naara.

42 Baa ta ba piie baa cieŋo-i wuɔ: «Inj nuɔ nanj nelma-i aa jo ji nu fuɔ maama-i a suɔ wuɔ u yaa miwaanjo konkortienjo-i kelkel, ku yaa kāyā-yie i hūu u maama-i.»

Yesu siire nelbuɔ nanj bienjo

43 Yesunj siire Sikaar-na, wuɔ cor baa u hūmelle-i tuɔ kā *Galile-i-na.

44 Fuɔ fere wuɔ waan-ma wuɔ: «Ba sa kāŋ *Diilopɔpuɔrbilonjo-i u fereŋ nelle-na.»

45 Unj kaa hi Galile-i, Galiletaanj baa gbuu bel-o da fafamma. Baŋ ŋa naa kā *Yerusalemu-i-na *kōrsinni timmanj-ponsaanju-na, ba daa unj cie mamaŋ hiere, ku'i cie unj kaa ba terienju-na, ba suɔ u belma.

46 Ku huonju-na, wuɔ ji tiraa kā Kana-i-na unj ŋa nanj birii hūmma-i kolma-i kusuonj-nu. A ne da fāamaanjo nano bienjo taa u janj. U waa Kafarnamu.

47 Tuonj unj juɔ nu wuɔ Yesu hilaa *Yude-i-na jo Galile-i-na, wuɔ kā ka cārā-yuɔ wuɔ u ce jande aa u kā baa-yo Kafarnamu-i-na ka sire u bienjo-i hā-yo, kere jarma cōraanu-yuɔ cor.

48 Yesu wuɔ cira: «Ku ce ŋaa da na saa da gberε-i baa na yufelle-i na sa hūu-ma wei?»

49 Naacolj wuɔ cira: «Itie, jande baa sere. Da ŋ sere, mi bienjo ka ku.»

50 Yesu wuɔ cira: «Bir ŋ kūŋ, ŋ bienjo siire.»

Naacolj wuɔ bi hūu-ma aa naa bir tuɔ kūŋ.

51 Uŋ kãŋ hūmelle-na, wuɔ suu baa u maacembiemba jo u wulaa. Wuɔ yuu-ba. Baa cira: «ŋ biɛŋo siire, i taa i kã diɛ ka waŋ ma yaa baa-ni.»

52 Wuɔ yuu-ba wuɔ: «U siire yaku-i?»

Baa cira: «U siire cicuɔŋ-nu, bãaŋgu naa ciel yuhuɔŋga-na cɛllɛ.»

53 Tuonŋ wuɔ bi ne da huɔŋgu bi faŋgu'i nuɔ-i Yesu naa gbɛ-yo wuɔ u biɛŋo siire. Kuŋ ciɛ dumaanŋo-na, fuɔ baa u dumɛllɛŋ-baamba-i hiere baa pãŋ hūu Yesu maama-i.

54 Yesuŋ hilaa Yude-i-na bir kã Galile-i-na, u gbɛɛ daayo yaa ciɛ ba ce ba hãi terienŋu faŋgu-na.

5

Yesu siire murgu nanŋo

1 Ku huonŋu-na, *Yuifubaa-ba ji ta ba ce ba ponsaanŋu nanŋu-i *Yerusalemu-i-na. Yesu wuɔ kã.

2 A ne da Tũlŋ-dumelle* caanŋu-na hũnfunŋu nanŋu dii, ba bĩ-ku ebiremna-na «Betisata»†. Gbuganni ndii waa ciilã-kuɔ.

3-4 [*Dɔrɔpɔpuɔrbilonŋo nanŋo waa tuɔ jo u sagalla hūmma-i hũnfunŋu daaku-na. Duɔ sagalla-mɛi, jɛiŋo maŋ duɔ gbãa suur igɛna, u jara da ma fiɛ kuola niɛ niɛ, fafalmu pãŋ da-yuɔ.] A ce dumaanŋo-na, jaamba bɔi waa terienŋu-na ta ba cɔrɔ gbuganŋ daani-na [ba ciɛ hūmma sagallamma-i]: Yiriemba waa, cisɛduɔlbaa-ba waa a naara murgubaa-ba bi waa.

5 Unanŋo waa ba hɔlma-na, uŋ gaala jarma-na, ku biɛŋ komorre baa cinciɛluo niisɛi waa belle fande-na.

6 Yesuŋ kãa ka da u gaala, aa nu wuɔ u bãanŋu cuɔ jarma-na, wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ taara ŋ sire wɛi?»

7 Jɛiŋ wuɔ cira: «Hãalãtie, hũŋ da ma sagalla, mi siɛ da molo dii-mi; muɔ da mi namallã da mi ka suur dii huɔŋgu-na, unaa ta yaanŋa miɛ suur. Mi ce-ma niɛ?»

8 Yesu wuɔ: «Sire ŋ biɛ ŋ figiŋgu-i ŋ kũŋ.»

9 Terduanŋu faŋgu-na, fafalmu pãŋ da naacolŋo-na. Wuɔ sire biɛ u figiŋgu-i tuɔ kũŋ. A ne da yiinŋu faŋgu waa *yitiɛnanŋu.

10 Yuifu ba yuntaambaŋ daa u tũyãa figiŋgu-i, baa ta ba waŋ baa-yo wuɔ: «ŋ saa suɔ wuɔ nyunŋo-i yitiɛnanŋu wɛi? Bige-i ciɛ ŋ sire biɛ figiŋgu tũu?»

11 Naacolŋu wuɔ: «Umaŋ siire-miɛ u yaa ciɛra mi biɛ mi figiŋgu-i kũŋ.»

12 Baa cira: «Hai moloŋo-i ufaŋo-i?»

13 Naacolŋo yiɛra bege! U sa suɔ Yesu-i duɔ pigãanŋ-yo. A ne da nuɔmba naa maara cor. Yesu baala ba hɔlma-na.

14 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji da naacolŋo-i *Diilodubuɔ-i-na. Wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Nuɔnɛi daani yeryer fiɛfiɛ-i-na, da ŋ'a ŋ sa taara wɛima namma da-ni mamaŋ balaanŋ yan diɛlã-maanŋ daama-i, baa tiraa ŋ cãl Diilonŋo-i.»

15 Naacolŋu wuɔ kã ka waŋ baa Yuifu ba yuntaamba-i wuɔ naacolŋu daayo yaa naa sire-yuɔ u jarma-na.

16 Yuifu ba yuntaanŋ baa sire ku yaa nuɔ-i a cã Yesu-i wuɔ u ciɛ niɛ sire moloŋo yitiɛnanŋu-na?

17 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi biyaa mi to-maama. Mi To sa nanna yiinŋu baa u maacemma-i.»

18 Uŋ waanŋ mafamma-i, Yuifu ba yuntaanŋ baa pãŋ ta ba taara-yuɔ baa komma, wuɔ u saa kãŋ yitiɛnanŋu-i aa tiraa cira Diilonŋo-i fuɔ tohoiŋo; dumaanŋo-na, u saa u fɛɛ baa Diilonŋo-i.

* 5:2 Baa naa ma koko dii Yerusalemu-i huɔŋga aa hiel dumienŋa. Dumienŋa faŋa-i yireiŋa waa-yie. Dimanŋ daade-i ba taa ba bĩ-de Tũlŋ-dumelle. † 5:2 «Betisata» yunŋu yaa wuɔ «hujarren-dũnni».

19 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsono-i baa-na: Bepolɔo siɛ gbāa da dumaa u tuɔ ce. U ne Tuonɔo yaa-i aa tuɔ ce. Tuonɔo uɔ ceɔn mamanɔ, Bepolɔo bi ce ma yaa-i.

20 Bepolɔo maama dɔlnu Tuonɔo-i, u yaa pigāan-yonɔ u maacemma-i u tuɔ ce. U ka pigāan-yo mamanɔ maaraa daama-i a ce-na gbɛɛ.

21 Tuonɔo uɔ pɔn bikuomba-i dumaa ba sire, Bepolɔo duɔ tuɔ taara umanɔ waa u gbeini-na u sire-yuɔ dumɛi.

22 Aa Tuonɔo sa ce molonɔ āndaanɔ, u yaanɔ āndacelle-i hā Bepolɔo yaa-i,

23 ku yaa nuɔmba ka ta ba kān-yo n̄aa ban kān Tuonɔo-i dumaa. Umanɔ duɔ u sa kān Bepolɔo-i, kuu dii n̄aa u sa kān u To manɔ puɔraa-yo.

24 «Yaan mi wan ninsono-i baa-na: Mi To yaa puɔraa-mi, a ce dumaanɔ-na umanɔ duɔ nu mi nelma-i aa haa u nanɔa mi To-i-na, kutienɔo daa cicɛlma manɔ sa t̄ienɔo dede-i t̄i. Ba siɛ ka yuu-yo baa wɛima. Kuu dii n̄aa kutienɔo kuu t̄i aa sire.

25 Yaan mi t̄unu-nei: Yiingu dii baa yiingu, bikuomba ka nu Diilonɔ-Bienɔo piiye. Ku yiingu hii t̄i yɛɛ. Umanɔ duɔ nu u nunɔu-i, kutienɔo ka da cicɛlma manɔ siɛ ji t̄i dede.

26 Cicɛlmanɔ yɛn baa Tuonɔo-i dumaa u tuɔ hā nuɔmba-i baa-ma, u bi hāa Bepolɔo-i baa-ma dumɛi u tuɔ hā-ba.

27 Aa u birii āndacelle-i hā Bepolɔo yaa baa-de wuɔ u yaa *Molonɔ-Bienɔo-i.

28 Baa na yanɔ ma ce-na gbɛɛ. Na saa da, yiingu dii baa yiingu, bamanɔ suurii h̄iɛma-na ba ka nu Molonɔ-Bienɔo piiye.

29 Da ba ji nu u piiye, ba ka sire hel c̄incuɔn̄a-na. Bamanɔ taa ba ce ānfafamma-i ba ka k̄a Diilonɔ-nellenɔ, n̄ga bamanɔ taa ba ce kuubabalaanɔ-i ba ka k̄a d̄āamu-na.

30 Mɛi siɛ gbāa ce b̄in̄k̄un̄gu mi fɛɛɛ. Banɔ ciera mi gɛr dumaa, mi gɛr dumɛi. Mi sa ce kumanɔ d̄olaanu muɔ, umanɔ puɔraa-mi, mi ce fuɔ kuud̄lnun̄gu'i. Terienɔo fanɔu-na, mi gbāa cira mi suɔ gɛrma.

31 «Kuɔ muɔmɛi taa mi wan mi maama-i mi fɛɛɛ, yun̄gu naa saa waa mi nelma-na.

32 N̄ga unanɔ-i waanɔ-manɔ, aa mi suyaa miɛ u wanɔ ma yaan̄ga yaa-i.

33 Ma s̄i na puɔraa nuɔmba Nsāa wulaa wuɔ ba ka yuure mi s̄inni-i kɛ? Banɔ k̄āa, Nsāa saa ka fuo ninsono-i bɛi.

34 Uɔn waanɔ mamanɔ baa-ba mi maama-na, ma sa kāyā muɔ, ma kāyā namɛi. Mi wanɔ mafamma-i da mi kor namɛi.

35 Nsāa waa n̄aa fit̄inuɔ na h̄olma-na, na h̄uyāa-ma ce na b̄aan̄gu-i cellɛ yonɔ baa-yo.

36 A ne da mɛi maaraa Nsāa-i. Mi Tonɔ hāa-mi maacemma manɔ mi ta mi ce, ma yaa pigāan mi s̄inni-i aa ma yaa bi pigāan wuɔ mi To yaa puɔraa-mi.

37 Aa umanɔ puɔraa-mi, u bi b̄i mi yefafalle. N̄ga na saa nu u yalle-i dede, na saa bi da u yufelle dede.

38 Uɔn puɔraa umanɔ, nan̄'a na saa h̄uu u nelma-i, na ce niɛ aa gbāa h̄uu fuɔ maama-i?

39 Na suyaa wuɔ cicɛlma manɔ sa t̄ienɔo dede ma da Diilonɔ-nelma yaa nuɔ-i, ku'i cie na vaa na fɛɛɛ baa ma kalamma-i. A ne da ma yaa bi piyenɔ mɛi maama-i

40 aa na sa taara na cu mi huonɔ-nu a ji kor.

41 «Mi sa taara nuɔmba d̄ɔl-mi.

42 Mi suɔ-na. Mi suyaa miɛ Diilonɔo maama sa d̄ɔlnu-nei.

43 Mi juɔ mi To yerrenɔ aa na sa taara na da mi yufelle. N̄ga molonɔ duɔ jo u fɛɛɛnɔ jomma, na sire ta na gbar na nyaanu-yuɔ.

44 Namaa nanɔ birii yanɔ Diilonɔo-i aa ta na taara nelbiliemba'i d̄ɔl-na, na ka ce niɛ gbāa h̄uu u maama-i?

45 Baa na da niɛ s̄i muɔmɛi kaa cāl-na mi To terienɔo-na; muɔ s̄i. Nanɔ haa na nan̄ga-i *Moisi manɔ nuɔ-i, u yaa ka cālāan-nanɔ.

46 Na saa da, Moisi nyegāan mɛi maama'i u sebe-i-na. Kuɔ naa naa h̄uu u maama-i, naa naa bi h̄uu mɛi maama-i.

47 N̄ga nan̄'a na saa h̄uu uɔ nyegāan mamanɔ, na ka ce niɛ gbāa h̄uu mɛi nelma-i?»

6

Yesu hāa nelpūngu nanḡu wuo ye
(*Matie 14.13-21; Marke 6.30-44; Like 9.10-17*)

¹ Ku huonḡu-na, Yesu wuo kā *Galile dalanḡa yienḡu nanḡu-na; ba bi bi dalanḡa fanḡa-i Tiberiyadi-dalanḡa.

² Uḡ taa u ce himma-i u sire jaamba-i dumaanḡo-na, nuonḡ baa kūol ba-naa ta ba nyaanu-yuo.

³ Wuo kā ka nyugūḡ tānunḡu nanḡu-na tiena baa u *hāalābiemba-i.

⁴ *Yuifu ba *korsinni timmanḡ-ponsaanḡu naa pie tī.

⁵ Wuo u ne da nelpūngu nanḡu jo. Wuo yuu Filipu-i wuo: «I ka da niwuoni-i hie die sāa hā nuonḡ daaba-i hiere ba wuo?»

⁶ Uu naa suonḡ saaya u ce kumanḡ, ḡa u taa u yuu duonḡ ne Filipunḡ ka wanḡ mamanḡ.

⁷ Filipu wuo cira: «Da ḡ fie bie *deniebaa nuosūo a sāa niwuoni-i wuo ḡ cal hā-ba tēntēḡ, ba sie da hiere.»

⁸ U hāalābilonḡo nanḡo waa, Simo-Pier hāanḡo; ba taa ba bi-yo Andere. Fuonḡ wuo cira:

⁹ «*Buruo u ndii dii baa naacombilonḡo nanḡo bande-i-na a naara titiraamba hāi. ḡa nifanni gbāa fa hama-i a hā nelpūḡ daaku temma-i?»

¹⁰ Yesu wuo wanḡ baa-ba wuo: «Cienḡ ba tiena hiere.» Hōlma famma-na, hienḡu waa boi. Nuonḡ baa tiena. Bibemba manḡ waa, ba gbāa yu nuamba neifenḡa hāi nuosiba ndii temma.

¹¹ Yesu wuo bie buruo-i a jaal Diilonḡo-i aa naa calnu-yuo hā-ba. Aa naa bi hā-ba titiraamba-i banḡ taaranḡ dumaa.

¹² Banḡ gbuu ji wuo ye tī huonḡu manḡ nuonḡ-i, wuo wanḡ baa u hāalābiemba-i wuo: «Bieraayanḡ boini manḡ tīyāa, mi sa taara ni bīena.»

¹³ Baa biera banḡ wuyaa buruo u ndii daayo-i aa boini manḡ tīe, nie yu segebaa cīncieluo ba hāi.

¹⁴ Nuombanḡ daa gbere fanḡo-i, baa ta ba piiye wuo: «*Diilopapuorbilonḡo manḡ naa saaya u jo hīema-na, u yaa juo daayo-i, nuharunḡu si dii-meī.»

¹⁵ Yesu wuo suonḡ wuo ba ka jo ji bel-o fōḡḡo ce-yo nellentienḡo; wuo ta halanḡ ba caanḡu-na bir ka tiena u da-u-diei dii tānunḡu-na.

Yesu wuoyaa hūmma doro
(*Matie 14.22-23; Marke 6.45-52*)

¹⁶ Bāanḡunḡ juo hir huonḡu manḡ nuonḡ-i, Yesu *hāalābienḡ baa hiire kā dalanḡa-na,

¹⁷ ka bie beḡo ta ba karnu ba kā Kafarnamu yanḡa. Bāanḡu ji tī ba sa da Yesu-i.

¹⁸ Fafalpepetienḡo nanḡo sire tuo sagalla hūmma-i dalanḡa-na.

¹⁹ Ba gbaraa kilobaa-ba ndii, sisō niediei temma, ba'a ba ne da Yesu-i ba caanḡ-nu; u wuo hūmma doro-i-na u jo. Kor maa pāḡ ta ma da-ba.

²⁰ Yesu wuo cira: «Baa na tie holle, muomeī!»

²¹ Ba'a ba yiera bie-yo ku yaa nuonḡ-i, a da ba hii banḡ taa ba kā kusuonḡ-nu.

Niiwuoni manḡ hāanḡ nelbiliemba-i ninsonḡ-cicēlma-i

²² Ku cuo kaala-i-na, nuamba manḡ naa tīyāa bomborma namma-na ba saa da Yesu-i. A ne da u *hāalābiembanḡ taa ba ta dēndiele-na, beḡo diei waa yonḡ hūmma nunḡu-na. Ba biyaa u yaa-i ta. Cuonḡ kaalaa nuamba saa da Yesu-i, baa ta ba yuu ba-naa wuo: «Naacolḡ daayo curaa hie? U saa naa bi suur baa u hāalābiemba-i cicuonḡu-na!»

²³ Ba'a ba ne da benni nanni hilaa Tiberiyadi-i-na jo ji yiera Yesunḡ ḡa naa jaal Diilonḡo-i aa hā-ba *buruo-i kusuonḡ-nu ku caanḡu-na.

²⁴ Baa ne da Yesu-i baa u hāalābiemba-i molo si dii benaamba famba-na. Baa bel-ba nyugūḡ ta ba karnu ba kā Kafarnamu-i-na da ba ka taara-yuo.

²⁵ Banḡ karaanu ka da-yo, baa cira: «Hāalātie, ḡ juo yaku-i bande-i-na?»

26 Yesu wuɔ cira: «Yaaj mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Miŋ ceŋ gberɛ maŋ, ku saa ce ŋaa na suyaa fuɔ yunŋu yaa-i aa ta na taara-miɛ, ŋga miŋ hāa-na niiwuoni-i na wuo ni yar-na, ku'i ciɛ na ta na taara-miɛ.

27 Baa na ta na ce maacemma-i na taara niiwuoni maŋ biɛnaanaj, taa na ce na taara niiwuoni maŋ sa biɛnaanaj aa ta ni kā baa neliɛŋo Diilonŋ-nelle-na. *Molon-Biɛŋo hā nuɔmba-i ni yaa-i; u To-i Diilonŋ haa u dānyuɔ-i u yaa nuɔ-i duɔ pigāaj wuɔ u'i hāa-yo ku fɔŋgūɔ-i.»

28 Baa yuu-yo wuɔ: «I saaya i tie ce Diilonŋo huɔŋga-i niɛ?»

29 Yesu wuɔ cira: «Diilonŋ uŋ taaranj kumanj na wulaa, ku yaa daaku: U taara uŋ puɔraa umanj, na hūu u maama-i.»

30 Baa cira: «Ŋ ka ce gberɛ hayo-i pigāaj-ye i suɔ wuɔ Diilonŋo puɔraa nuɔnei?

31 I bincuɔmbanj waa *hiɛkuraanŋu-na, Diilonŋo naa tuɔ hā-ba niiwuoni ba ta ba wuo. Ma nyegāaj Diilonŋ-nelma-na wuɔ: «*U hielaa niiwuoni dɔrɔ-i-na nanna hā ba wuo.*» *

32 Yesu wuɔ cira: «Yaaj mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Niiwuoni maŋ hilaa dɔrɔ-i-na *Moisi saa hā-na baa-ni. Mi To yaa hāaj-naŋ ninsoŋ-niiwuoni maŋ hilaaj dɔrɔ-i-na.

33 Diilonŋ-niiwuoni yaa nimanj hilaaj dɔrɔ-i-na. Ni yaa hāaj nuɔmba-i ninsoŋ-cicɛlma-i.»

34 Uŋ waaj mafamma-i, baa cira: «Itie, ta ŋ hā-ye niiwuoni fanni-i i tie wuo.»

35 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Muɔmɛi cicɛlmanj-niiwuoni-i. Umanj duɔ cu mi huɔŋ-nu, nyulmu cɛraa mu bel-o aa umanj duɔ hūu mi nelma-i, hūŋkuɔsɪnni cɛraa ni bel-o.

36 Mi waaj-ma baa-na cor tɪ, aa na tiraa da-ma baa na yufienja-i, ŋga na saa hūu-ma.

37 Mi To duɔ hā-mi bamanj hiere, ba ka cu mi huɔŋ-nu. Umanj duɔ cu mi huɔŋ-nu, mi sa ji donya-yuɔ mi fɛrɛŋ nuɔ dede.

38 Hama-i nuɔ-i? Mi saa hel dɔrɔ-i-na da mi ji ce mi kuudɔlnunŋu, mi juɔ da mi ji ce umanj puɔraa-mi u kuudɔlnunŋu.

39 A ne da umanj puɔraa-mi u sa taara uŋ hāa-mi bamanj, u diei balla-bei. U taara miwaanjo tɪmmanj-yiinjgu-i, mi sire kutaamba-i hiel-ba cincuɔŋa-na.

40 Na saa da, mi To taara umanj duɔ suɔ-mi aa hūu mi nelma-i, kutienjo da cicɛlma maŋ sa tɪɛŋ dede-i aa mi sire-yuɔ miwaanjo tɪmmanj-yiinjgu-na.»

41 Yesuŋ ciera wuɔ u yaa-i cicɛlmanj-niiwuoni maŋ hilaa dɔrɔ-i-na, ku saa dɔlnu *Yuifubaa-ba-i.

42 Baa ta ba piiye wuɔ: «Yosɛfu biɛŋ daa u sa suɔ aa cɔrnu! I suɔ u to-i aa suɔ u nyu-i, u bir gbɛ-ye dumaa wuɔ fuɔ hilaa dɔrɔ.»

43 Yesu wuɔ cira: «Baa na yaŋ na hɔmmu guɔla.

44 Mi To yaa puɔraa-mi, a ce dumaanjo-na molo siɛ gbāa cu mi huɔŋ-nu u fɛrɛ ni u saa dii u nunŋu-i. Umanj duɔ cu mi huɔŋ-nu, duɔ fiɛ ku, miwaanjo tɪmmanj-yiinjgu-na, mi ka sire-yuɔ.

45 *Diilonŋo puɔrbiemba nyegāaj nel daama-i wuɔ:

«*Diilonŋo ka hāalā-bei hiere baa u nelma-i.*» †

Umanj duɔ nu mi To nelma-i aa siɛ u nun-āndaanŋu-i, kutienjo ka cu mi huɔŋ-nu.

46 Dumaanjo-na ku saa ce ŋaa molo daa mi To-i dede dɛ! Ma'i sɪ. Umanj hilaa Diilonŋo wulaa jo, u yaa daa-yo u diei yonj.

47 «Yaaj mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umanj duɔ hūu mi nelma-i, kutienjo daa cicɛlma maŋ sa tɪɛŋ dede-i tɪ.

48 Muɔmɛi cicɛlmanj-niiwuoni-i.

49 Na tobaa-ba wuyaa niiwuoni-i hiɛkuraanŋu-na ŋga ba kuu.

50 A ne da niiwuoni maŋ hilaaj dɔrɔ-i-na, umanj duɔ wuo-ni, kutienjo sa ku.

* 6:31 Helmanj-sebe (Exode) 16.4,15; Gbeliemanj-nalāanŋu (Psaume) 78.24 † 6:45 Isayi (Ésaie) 54.13

51 Muɔmei cicɛlman-niiwuoni man hilaa dɔrɔ-i-na jo. Uman duɔ wuo-ni, kutienɔ ka da cicɛlma man sa tɛn dede-i. Min ka hã nelbiliemba-i niiwuoni man ba da ba da ninsoŋ-cicɛlma-i, mei ferɛn kũɔma yaa-i.»

52 Uŋ waan mafamma-i, maa gbuu jan Yuifubaa-ba-i, baa ta ba yuu ba-naa wuo: «Naacolŋ daa wuo u hã-ye u kũɔma-i i wuo-ma wuoŋ hama-i temma-i?»

53 Yesu wuo cira: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Da ŋ da na saa wuo *Molon-Bienɔ kũɔma-i aa nyɔŋ u tãmma-i, na sie da ninsoŋ-cicɛlma-i.

54 Uman duɔ wuo mi kũɔma-i aa nyɔŋ mi tãmma-i, u daa cicɛlma man sa tɛn dede-i tɪ. Duɔ fiɛ ku, miwaanɔ timman-yiinŋu-na, mi ka sire-yuo.

55 Mi kũɔma-i ninsoŋ-niiwuoni aa mi tãmma-i ninsoŋ-kuunyɔŋgu.

56 Uman duɔ wuo mi kũɔma-i aa nyɔŋ mi tãmma-i, kutienɔ dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo.

57 Mi To man puɔraa-mi, cicɛlma dii baa u yaa-i. U yaa hãa muɔŋo-i cicɛlŋ daama-i; a ce dumaanɔ-na, uman duɔ wuo mi kũɔma-i, mi ka bi hã kutienɔ-i cicɛlma famma-i.

58 Niiwuoni man hilaa dɔrɔ-i-na jo, ni yaa daani. Nii sɪ niiduɔni baa na tobaa-ban wuyaa niman aa ku. Uman duɔ wuo niiwuon daani-i, kutienɔ ka da cicɛlma man sa tɛn dede-i.»

59 Yesuŋ waan man baa nuɔmba-i Kafarnamu *Diilonelhãalãdũŋgu-na ma yaa mafamma-i.

Yesu nelma ciɛ kpelle u hãalãbiemba wulaa

60 Yesuŋ piiye dumaanɔ-na, u *hãalãbiemba fõŋgũɔ baa cira: «Nel daama cemma dii kpelle cor; hai gbãa sie daama temma-i?»

61 Yesu wuo suɔ wuo ku saa dɔlnu-bei, wuo yuu-ba wuo: «Nel daama ciɛ kpelle na wulaa wei?»

62 Aa da na ji da *Molon-Bienɔ nyugũŋ u kã u muntercolɔmmu-na, na ka wan wuo nie?

63 *Diilon-Yalle yaa hãan nelien nuɔŋo-i cicɛlma-i, ni ma'i sɪ nelien nuɔŋo-i baa ŋ yundaanŋu-i ŋ sie gbãa ce bɪŋkũŋgu. Min waan nelma man baa-na, Diilon-Yalle dii ma yaa nuɔ-i baa cicɛlma-i hiere.

64 Nga banamba dii na hɔlma-na, ba saa hũu-ma.» Ninsie ninsie, Yesu wuo suyaa anyagarmantaamba-i dii ku domma-na, aa wuo bi suyaa uman ka hel u huon-nu, ku'i ciɛ wuo tuɔ wan mafamma-i.

65 Uŋ piiye dumaanɔ-na, wuo cira: «Da na da mi ciera molo sie gbãa cu mi huon-nu ni Diilo saa dii u nuŋgu, ku yunŋu yaa kufanŋu-i.»

66 A don yinŋu fanŋu-na, u hãalãbiemba fõŋgũɔ bir, ba sa tiraa nyaanu-yuo.

67 Ban birii, Yesu wuo yuu u hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-i wuo: «Naaa na bi taara na bir mi huon-nu wei?»

68 Simɔ-Pier wuo cira: «Itie, cicɛlma man sa tɛn dede-i ma nelma dii baa nuɔnei; i bir nan huonŋu-na ka nyaanu hai?»

69 I haa i nanŋa-i nuɔnei nuɔ-i, aa i suyaa wuo Diilon un puɔraa u nolŋo man jo, u yaa nuɔŋo-i.»

70 Yesu wuo cira: «Ma sɪ naa dii cɪncieluo baa na hãi kɛ? Hai fiɛlaa-na? Muɔmei sɪ wei? A ne da Sitãni-nolŋo dii na hɔlma-na.»

71 U gbɛ *Yuda yaa dumaanɔ-na. Simɔ-Isikaro bienɔ. U nuŋgu waa Yesu hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-na. U yaa juɔ hel Yesu huonŋu-na.

7

Yesu hamba taara u hel pigãan u ferɛ

1 Ku huonŋu-na, Yesu wuo cor tuɔ wuɔra *Galile yaa nuɔ-i, u sa taara u kã *Yude-i-na. *Yuifu ba yuntaamba taa ba taara-yuɔ baa komma ku'i ciɛ u saa tuɔ taara u kã.

² A ne da huɔŋgu faŋgu-na Yuifu ba ponsaŋgu maŋ baŋ biŋ-kun *gbuganniŋ-ponsaŋgu-i kuu naa piɛ tɪ.

³ U hamba gbɛ-yo wuɔ: «Ŋ sa ta bande-i-na kā Yude-i-na wɛi? Da ŋ kā, ŋ *hāalābiemba maŋ dii terienŋu-na ba ka bi da ŋ āncemma-i.

⁴ Neliɛŋ nuɔ da ŋ ta ŋ taara ba suɔ-ni, ŋ saaya ŋ hel pigāaŋ ŋ fɛɛ. Niŋ ceŋ himma maŋ daama-i, ŋ saaya ŋ hel nuɔmba-i hiere ba da-ni.»

⁵ A ne da bafamba fɛɛ-i ba saa naa haa ba naŋga Yesu-i-na.

⁶ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Namaa daa ma cemman-huɔŋgu hii, ŋga mɛi wulaa ku saa hi yogo.

⁷ Nelbiliemba siɛ gbāa bigāaŋ namaaŋo-i, ŋga ba bigāaŋ muɔŋo-i wuɔ mi ciɛ niɛ ta mi piiye wuɔ ba maacemma saa fa?»

⁸ Aa naa cira: «Taa na kā mi yaan-na ponsaŋgu-na, muɔmi kāmman-huɔŋgu saa hi.»

⁹ U waan ma yaa-i baa-ba aa bir tɛna Galile-i-na.

Yesu nelma ciɛ Yuifubaa-ba-i gbɛɛ

¹⁰ Yesu hambaŋ taa ponsaŋgu-na, wuɔ bi sire nyaa ba huon-nu. Ŋga u saa yaŋ molo da-yo.

¹¹ Ponsaŋgun kaa doŋ, *Yuifu ba yuntaamba taara-yuɔ ba saa da-yo. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U curaa hie?»

¹² Fuɔ nelma yaa waa nuɔmba nunni-na. Banaŋ ba'a nelfɛfɛiŋo. Banaŋ ba'a nelfɛfɛiŋo sɪ, kɛɛ u pira nuɔmba-i.

¹³ Ŋga ba taa ba kālā Yuifu ba yuntaamba-i a ce ba sa siɛ piiye u maama-i gbagaga.

¹⁴ Ponsaŋgun juɔ hi ku holle-i, Yesu wuɔ kā *Diilodubuɔ-i-na ka tuɔ waŋ Diilon-nelma-i.

¹⁵ Kuɔ ce Yuifubaa-ba-i gbɛɛ. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ daa u saa bi ce kalaŋo, fuɔ ciɛ niɛ tuɔ suɔ Diilon-nelma-i jeje dumandɛ-i?»

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Miŋ waŋ mamaŋ daama-i mɛi huɔya-maama sɪ, Diilonŋo'i puɔraa-mi baa-ma.

¹⁷ Uman duɔ hūu-ma duɔ ce Diilonŋo huɔŋga-i, kutienŋo ka suɔ wuɔ mɛi nelma sɪ.

¹⁸ Uman duɔ tuɔ waŋ fuɔ fɛɛŋ maama-i, ŋ da kutienŋo kaal u fɛɛ. Ŋga uman duɔ tuɔ taara u ce u pɔpuɔrtienŋo ce bɔi, fuɔ yaa ninsontienŋo-i, huhurma sa waa u nelma-na.

¹⁹ Ma sɪ *Moisi yaa hāa-na *ānjɪnamma-i kɛ? A bige-i ciɛ na sa wuɔ ma hūmelle-i? Ma bilaa niɛ na ta na taara na ko-mi?»

²⁰ Nuɔŋ baa cira: «Ŋ yunŋu siire wɛi? Hai taaraayan duɔ ko-ni?»

²¹ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi ciɛ nelma diei yon aa ma ce-na gbɛɛ.

²² Moisi wuɔ na ta na *jā bibɛmba-i; ŋga ku saa doŋ fuɔ bāaŋ-nu, ku duɔŋ i bincuaŋ-bāaŋ-nu. Ŋga Moisiŋ waan-ma, da ku fiɛ waa *yitɛnaŋgu-i na jā nuɔmba-i.

²³ Namaa da na ta na jā yitɛnaŋgu-na wuɔ na wuɔ Moisi hūmelle, ku ce niɛ muɔ miŋ siire nelfifinŋo-i yitɛnaŋgu-na, na sire wuɔ hii?

²⁴ Baa na ta na ne nuɔmba yammu aa na ta na piiye. Da na da mamaŋ, na taara ma yaanŋa-i igɛna ku yaa na ka suɔ nan saaya na waŋ mamaŋ.»

Yesu yaa Konkortienŋo-i wɛi?

²⁵ Yesuŋ waa tuɔ piiye, Yerusalemutaamba namba da-yo. Baa ta ba piiye wuɔ: «Baŋ taaraŋ naacolŋo maŋ da ba ko-yo, u'i sɪ daayo-i wɛi?

²⁶ U yaa piiyenŋ daayo nuɔmba-na aa ba fiinanŋ aa yaŋ-yo. Ku baa ji waa i yuntaamba daa niɛ sɪ u yaa *Konkortienŋo-i?

²⁷ Ba siɛ siɛ! Naacolŋ daayo-i i suɔ unŋ hilaa kusuɔŋ-nu, a ne da Konkortienŋo duɔ ji jo, molo siɛ suɔ unŋ hilaa kusuɔŋ-nu.»

²⁸ Huɔŋgu faŋgu-na, Yesu waa tuɔ waŋ Diilon-nelma-i *Diilodubuɔ-i-na, wuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Ma sɪ na'a na suɔ-mi aa tiraa suɔ mi munhelmu-i? Na saaya na suɔ wuɔ

mi saa jo mi ferɛŋ jomma; moloŋo-i ciɛ mi jo. Aa kutienjo-i huhurmantienjo sí, ŋga na sa suɔ-yo.

²⁹ Muɔ fuɔ, mɛi suɔ-yo. Kumaŋ ciɛ mi ta mi suɔ-yo, mi hilaa fuɔ terien-*nu*'i jo, aa u yaa puɔraa-mi.»

³⁰ Yesuŋ waan mafamma-i, baa pãŋ ta ba taara ba bel-o. Nga u belman-huɔŋgu saa naa hi, a ce molo saa siɛ duɔ haa u nanɟa yuɔ.

³¹ Mafaman fiɛ ce, nuɔmba bɔi yagar hũu u nelma-i ba hɔlma-na aa naa ta ba cuo ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Diilonɟ un pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan Konkortienjo man, duɔ fiɛ ji jo, u ji ce gbɛɛ hayo-i u maar naacolɟ daayo wuonjo-i?»

Yesu nelma cuu Yuifubaa-ba hɔmmu-i

³² Nuɔmban cuo ba wan Yesu maama-i, *Farisɛbaa-ba ji nu-ma. Ban nuɔ-ma, ba sire baa *Diilojigãntaamba yuntaamba-i a puɔr *Diilodubuɔ niyataamba namba wuɔ ba ka bel-o.

³³ Yesu wuɔ ka gbɛ-ba wuɔ: «Mi ka tɛna baa-na ce yinni cɛllɛ aa suɔ bir kã umaŋ puɔraa-mi u wulaa.

³⁴ Min kãŋ kusuɔŋ-nu, na siɛ gbãa kã, a ce dumaanjo-na, na ka taara-miɛ na siɛ da-mi.»

³⁵ *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Wuɔ u kã hie aa cira i siɛ gbãa da-yo? Ku ce Yuifubaa-ba man dii hiɛŋgu-na u taara duɔ kã ba yaa wulaa-i ka wan Diilonɟ-nelma-i baa *nieraamba-i wei?

³⁶ Nel hama-i temma-i dumandɛ-i? «Min kãŋ kusuɔŋ-nu namaa na siɛ gbãa kã, a ce dumaanjo-na na ka taara-miɛ na siɛ da-mi?»

Yesu wan Diilonɟ-Yalle maama

³⁷ *Gbugannin-ponsaanɟu timman-yiingu yaa waa yibuɔ-i. Yiingu fanɟun juɔ hi, Yesu wuɔ sire yiɛra aa naa piiye da gbagaga baa nuɔmba-i wuɔ: «Hũŋkuɔsɪŋ da ni bel umaŋ, u jo mi wulaa u ji nyɔŋ hũmma-i.

³⁸ Naa man waan dumaa Diilonɟ-nelma-na wuɔ: «Umaŋ duɔ haa u nanɟa miɛ, cicɛlman-hũmma ka ta ma bũŋ kutienjo huɔŋga-na ŋaa nuoraanɟu.»*

³⁹ Baman naa hũyãa Yesu nelma-i, ban ŋa naa saaya ba da *Diilonɟ-Yalle man, Yesu taa u wan difande maama yaa dumaanjo-na. Huɔŋgu fanɟu-na, Diilonjo saa naa hi pigãan Yesu bɔbɔima-i, a ce dumaanjo-na, molo saa naa hi da Diilonɟ-Yalle-i yogo.

Nuɔmba saa nunu ba-naa Yesu kũŋgu-na

⁴⁰ Yesuŋ piiye dumaanjo-na, banan baa ta ba piiye dii nuɔmba hɔlma-na wuɔ: «Coima saa fa, naacolɟ daayo yaa *Diilopɔpuɔrbilonjo-i!»

⁴¹ Banan ba'a: «Diilonɟ un pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo man, u yaa-i!» Banan ba'a: «Diilonɟ un pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan Konkortienjo man, u ce niɛ aa hel *Galile?

⁴² Diilonɟ-nelma saa cira wuɔ Konkortienjo ka waa *Davidi hãayɛlɟo wei? Aa tiraa cira wuɔ u ka hon Betelmu, Davidi ba nelle-na.»

⁴³ Kuŋ ciɛ dumaanjo-na, ba saa nunu ba-naa Yesu kũŋgu-na.

⁴⁴ Banan baa ta ba taara ba bel-o, ŋga hai ka siɛ haa u nanɟa yuɔ?

⁴⁵ *Diilodubuɔ niyataamba bir kã baman puɔraa-ba ba wulaa.† Ban kãa, baa yuu-ba wuɔ: «Ku kaa ce niɛ aa na saa bel-o jo baa-yo?»

⁴⁶ Baa cira: «In siire, i saa da molo piiye naacolɟ daayo temma-i dede.»

⁴⁷ *Farisɛbaa baa cira: «Ku ce namaa na bi yaan u pira-nei tɛ yaa dɛ-i-na wei?

⁴⁸ Na nuɔ ba'a i yuntien hayo-i cuu u huon-nu? Sisɔ Farisɛyiɛŋ hayo-i cuu u huon-nu?

⁴⁹ Baman cuu u huon-nu, u diei sa suɔ *ãnjɪnamma-i. Nin daaba dɛ-i hiere Diilonjo gãan baa-ba!»

* 7:38 Niɛŋ Esekɛl (Ézéchiel) 47.1; Sakari (Zacharie) 14.8. † 7:45 *Diilojigãntaamba yuntaamba yaa naa puɔraa-ba baa *Farisɛbaa-ba-i. Niɛŋ 7.32.

⁵⁰ Farisīeyienjo nanjo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bī-yo Nikodemu; u yaa naa kãa Yesu wulaa isuɔŋgu nanju-na.‡ Fuɔ wuɔ gbɛ-ba wuɔ:

⁵¹ «Na suyaa wuɔ a saa baa miɛ ɔnjɔnna-i, die saa yuu moloŋo-i a suɔ uŋ cie kumaŋ, i sie gbãa ce-yo bɔŋkũŋgu de?»

⁵² Baa cira: «Nuɔ ɲ taara ɲ cu Galiletaamba huon-nu wei? Kã ɲ ka migãan ɲ kalan Diilon-nelma-i fafamma ɲ ne, ɲ sa ka da *Diilopɔpuɔrbilo nanjo hilaa Galile-i-na.»

⁵³ [Baŋ juɔ piiye ti, baa sire bɔrɔ kũŋ ba cɔnniŋ.

8

Ba bilaa ciɛŋo nanjo-i baa bibiɛŋo jo baa-yo Yesu wulaa

¹ Nuɔmbaŋ buɔra, Yesu wuɔ ta kã *Olivi-tibinni-tɔnɔŋgu-na.

² Ku cuo kaala-i-na, wuɔ naar jo *Diilodubuɔ-i-na. Nuɔmba-i hiere baa kũɔl ba-naa jo u wulaa. Wuɔ tiɛna tuɔ wan Diilon-nelma-i baa-ba.

³ U juɔ'a u ne da *ɔnjɔnna pigãataamba-i baa *Farisīebaa-ba juɔ ji jina moloŋo ciɛŋo nanjo-i ba yaanŋa-na, wuɔ ba bilaa-yo baa bibiɛŋo.

⁴ Baŋ jɛna-yuɔ, baa gbɛ Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, i bilaa ciɛŋ daayo-i baa bibiɛŋo.

⁵ A ne da ɔnjɔnna-na, *Moisi ciɛra wuɔ i tie nan caamba famba temma-i baa tãmpɛlɛiŋa i ko-ba. Nuɔ fuɔ, nan'a niɛ?»

⁶ Ba yuu-yo dumaanjo-na da ba ne sɪ u ka piiye cãl ba bel-o. Yesu wuɔ yan-ba aa naa ture u yunŋu-i tuɔ nyegɛŋ hiɛma-na baa u niele.

⁷ Baa cor ta ba yuu-yo. Baŋ yuu-yon ba titirre dumaanjo-na, wuɔ ciir u yunŋu-i aa naa cira: «Namaanjo-na, umaŋ duɔ saa ce kuubabalaanŋu dede, kutienjo don u nan-yo mi ne.»

⁸ Aa naa tiraa ture u yunŋu-i tuɔ nyegɛŋ hiɛma-na.

⁹ Uŋ piiye baa-ba dumaanjo-na, baa don ta ba ta ba da-ba-diei. Ba bɔncɔiŋo yaa taa igɛna aa banamba cu. Ba taa dumɛi hiere aa ji yan Yesu yaa yon baa ciɛŋ daayo-i.

¹⁰ Yesu wuɔ ciir u yunŋu-i aa naa cira: «Ciɛŋ nuɔ, ba curaa hie? Molo saa nan-ni wei?»

¹¹ Ciɛŋ wuɔ cira: «Hãalãtie, molo saa nan-mi.»

Yesu wuɔ cira: «Ãhãa! Kã, muɔmi sie bi gãŋ baa-ni. Nga baa tiraa ɲ ce kuubabalaanŋu.»]

Yesu yaa fitɪnuɔ-i nelbiliemba hɔlma-na

¹² Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji tiraa tuɔ piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Muɔmɛi fitɪnuɔ-i nelbiliemba hɔlma-na. Umaŋ duɔ cu mi huon-nu, u sie waa kukulma-na, u ka da gbagbaama maŋ kãan baa-yo Diilon-nelle-na.»

¹³ *Farisīebaa baa gbɛ-yo wuɔ: «Nuɔ da ɲ ji ta ɲ wan nan fɛɛŋ maama-i, yunŋu ce nie waa nan nelma-na?»

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Muɔ mi suyaa mi muŋhelmu-i aa tiraa suɔ mi muŋkãmmu-i, a ce dumaanjo-na, da mi fiɛ ta mi wan mamaŋ mi kũŋgu-na, mi sa kar coima. A ne da namaanjo-i, na sa suɔ mi muŋhelmu, na sa suɔ mi muŋkãmmu.

¹⁵ Namaa ne nelma-i nelbilien nemma aa ta na cãl nuɔmba-i, a ne da mei sa cãl nelienjo.

¹⁶ Aa da mi fiɛ cãl umaŋ, da ɲ ne-ma, ɲ da-ma ninsonjo. Hama-i nuɔ-i? Mi sa ce weima-i mi diei; umaŋ puɔraa-mi, uu dii baa-mi.

¹⁷ Ma sɪ ma nyegãan na *ɔnjɔnna-na wuɔ: «Siɛtaan da bayu ba hai nelma maŋ nuɔ-i, ninsonjo.»*

¹⁸ Terienŋu fanŋu-na, muɔ baa mi To-i miɛmɛi siɛtaan miɛ mei maama-na; u yaa puɔraa-mi.»

¹⁹ Farisīebaa-ba yuu-yo wuɔ: «ɲ to dii hie?»

‡ 7:50 Nien 3.1-2. * 8:17 Anjɔnna tiyemman-sebe (Deutéronome) 17.6, 19.15; Kãmmaŋ-sebe (Nombres) 35.30

Yesu wuɔ cira: «Na sa suɔ muɔŋo-i na ka ce nie gbāa suɔ mi To-i. Kuɔ na taa na suɔ muɔŋo-i, naa naa gbāa suɔ mi To-i.»

²⁰ Yesu waa *Diilodubuɔ-na tuɔ waŋ Diilon-nelma-i aa tuɔ piiye nel daama-i. U waa baŋ dii gbeŋa-i kusuɔŋ-nu ba hã Diilonŋo-i. U belmaŋ-huɔŋguŋ ŋa naa ku saa hi dumaanŋo-na, molo saa haa u nanŋa yuɔ.

Yesu pigāaŋ u sinni-i

²¹ Yesu wuɔ suonu u āndaanŋu-i baa-ba wuɔ: «Mi ka ta. Aa mi suyaa miɛ na ka taara-miɛ. Na sie bi gbāa kã miŋ kãŋ kusuɔŋ-nu; a ce dumaanŋo-na, na ka ku baa na āmbabalma-i.»

²² *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i cie wuɔ i sie gbāa kã uŋ kãŋ kusuɔŋ-nu? U taara duɔ ko u fere wei?»

²³ Yesu wuɔ cira: «Naaa hilaa hīemaŋ bande aa mei hel dɔrɔ. Hīemaŋ-baamba'i namaanŋo-i aa muɔŋo-i hīemaŋ-wuon muɔ sī,

²⁴ ku'i cie miɛ na ka ku baa na āmbabalma-i. Coima saa fa, da na saa hūu-ma wuɔ umaŋ dii gbula u yaa muɔŋo-i, na ka ku baa na āmbabalma-i.»

²⁵ Baa yuu-yo wuɔ: «Nuɔŋo-i hai molon nuɔnei?»

Yesu wuɔ cira: «Mi pigāaŋ-na mi sinni-i dii ku domma-na.

²⁶ Na nelma boi dii mi da mi waŋ-ma baa-na, na yuŋ-maama boi bi dii mi da mi fiɛlnu-mei. Ŋga umaŋ puɔraa-mi huhurmantienŋo sī. Uŋ pigāaŋ-mi mamaŋ, mi waŋ ma yaa-i baa nuɔmba-i.»

²⁷ Yesuŋ piiye baa-ba, ba saa suɔ wuɔ u gbɛ u To yaa-i.

²⁸ Wuɔ cira: «Da na ji haa *Molon-Bienŋo-i dɔrɔ huɔŋgu maŋ nuɔ-i, na ka suɔ suɔ wuɔ umaŋ dii gbula u yaa muɔŋo-i. Na ka bi suɔ wuɔ mi sa ce wei ma mi fere. Mi Tonŋ waanŋ mamaŋ baa-mi, mi waŋ ma yaa-i.

²⁹ Umaŋ puɔraa-mi, mi ce u huɔŋga-i; a ce dumaanŋo-na uu dii baa-mi; u saa nanna-miɛ mi diei yonŋ.»

³⁰ Yesuŋ piiye dumaanŋo-na, nuɔmba boi hūu u nelma-i.

Ninsoŋo sa dɔlnu nelbiliemba-i

³¹ *Yuifubaa-ba maŋ naa hūyāa Yesu nelma-i, wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Da na bel mi nelma-i nammu hāi, na ka ce mi *hāalābienŋ namaa kelkel.

³² Na ka suɔ ninsoŋo-i aa ninsoŋo ka ce na waa na fereŋ nuɔ.»

³³ Baa cira: «ŋ waŋ wuɔ nie de-i? Mienŋo-i *Abiramu hāayɛlŋ miɛ, ii dii i fereŋ nuɔ, i saa ce nelienŋ-kɔrsinni dede.»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Yaanŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duɔ ce āmbabalma-i, kutienŋo cie kɔriɛŋo āmbabalma wulaa.

³⁵ A ne da kɔriɛŋo sie gbāa ce dūŋgu baa u yuntienŋo-i, ŋga u yuntienŋo bienŋo yaa gbāa ce dūŋgu-i baa u to-i.

³⁶ Terienŋu fanŋu-na, Bepolŋ duɔ cira nuɔni maŋ dii ŋ fereŋ nuɔ, nii dii ŋ fereŋ nuɔ kelkel.

³⁷ Mi suyaa miɛ Abiramu hāayɛlŋ namaa, ŋga na taara na ko-mi wuɔ mi nelma sa dɔlnu-nei.

³⁸ Muɔ miŋ daa mamaŋ mi To wulaa, mi waŋ ma yaa-i. Ŋga namaanŋo-i, na tonŋ hāalāyā-nei mamaŋ, na ce ma yaa-i.»

³⁹ Baa cira: «Miɛ to yaa Abiramu.»

Yesu wuɔ cira: «Kuɔ naa naa waa Abiramu bisālŋ namaa kelkel, naa naa ta na ce Abiramu temma-i.

⁴⁰ Ŋga na bir yanŋ aa ta na taara na ko-mi a ne da miŋ daa ninsoŋo maŋ mi To wulaa, mi waanŋ u yaa baa-na. Nanŋ ceŋ mamaŋ mafamma-i Abiramu maacemma'i wei?»

⁴¹ Na biyaa na to u maama.»

Baa cira: «Mienŋo-i būrāanŋ miɛ sī; i to dii u diei yonŋ, u yaa Diilonŋo-i.»

42 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Muɔmi hilaa Diilonɔ-terien-nu'i jo, aa mi juɔ fuɔ jomma'i. Kuɔ na to yaa naa waa Diilonɔ-i ninsonɔ, muɔmi kɔngɔ naa ta ku dɔlnu-nei. Mi saa jo mi fɛɛn jomma, u yaa puɔraa-mi.

43 Nan'a na sa nu mi nelma-i ku'i ciɛ miɲ waɲ mamaɲ baa-na, na sa suɔ ma yungu-i.

44 Na to yaa *Sitáni. Na taara na ce fuɔ kusɔngɔ yaa-i. Dii ku domma-na, u yii baa nelkolle yaa-i. Uɲ'a u sa waɲ ninsonɔ-i dumaɲo-na, u saa siɛ ninsonɔ-i dede. U yaa coima tienɔ-i, a ce dumaɲo-na u nelma-i hiere coima.

45 Nga muɔ fuɔ, mɛi waɲ ninsonɔ yaa-i; ku'i ciɛ ɲ da na saa hɔu mi nelma-i.

46 Namaɲo-na, hai gbáa da cálmuɔ haa-miɛ? Da kuɔ mi waɲ ninsonɔ, bige-i ciɛ na ta na cɪna mi nelma-i?

47 Umanɔ duɔ waa Diilonɔ-wuɔɲo, ɲ da kutienɔ nu Diilonɔ nelma-i. Nga namaɲo-i, Diilonɔ-baanɔ namaa sí, ku'i ciɛ na sa nu mi nelma-i.»

48 Baa cira: «Die cira nuɔɲo-i *Samariyiɛn nuɔ, i saa kar coima; aa *jɪna ka sire ɲ yungu-i dii.»

49 Yesu wuɔ cira: «Mi yungu saa sire; mi kɔɲ mi To yaa-i aa namaa na yagar wuɔ na siɛ kɔɲ muɔɲo-i.

50 Mɛi sa taara mi jɪna mi fɛɛ dɔrɔ, moloɲo'i dii tuɔ ce mafamma-i, aa kufanɲu tienɔ yaa suyaanɔ nelienɔ nelienɔ kumaɲ gbɛ baa-yo.

51 Yaanɔ mi waɲ ninsonɔ-i baa-na: Umanɔ duɔ tuɔ nu mi nunɲu-i u sa ji suu baa kuliɲgu-i dede.»

52 Yesuɲ waanɔ mafamma-i, Yuifubaa-ba gbɛ-yo wuɔ: «Fiɛfiɛ fuɔ, nuharunɲu si dii, i suyaa wuɔ nii si dii gbɔɲgbɔɲ. Abiramu-i baa *Diilopɔpuɔrbiemba-i ba kuu hiere, aa nanɔ ta ɲ piiye wuɔ umanɔ duɔ tuɔ nu nanɔ nunɲu-i kutienɔ sa ji suu baa kuliɲgu-i dede.

53 Daa u cɔrnu dɛ! Nanɔ daa niɛ sí nanɔ maaraa i to-i Abiramu-i wei? Nga fuɔ u kuu, Diilopɔpuɔrbiemba tiraa ku.»

54 Yesu wuɔ cira: «Kuɔ muɔmɛi taa mi kaal mi fɛɛ, yungu naa saa waa-kuɔ. Nga mi To yaa kaalaanɔ-miɲ. Na gbɛ u yaa-i wuɔ namaa Diilonɔ

55 aa na sa bi suɔ-yo. Muɔ fuɔ, mɛi suɔ-yo. Da mi cira mi sa suɔ-yo, mi ka ce coikartienɔ muɔ namaa temma-i. Mi suɔ-yo aa tiraa ta mi nu u nunɲu-i.

56 Abiramu manɔ namaa to, uɲ juɔ suɔ wuɔ u ka hi mi jommanɔ-yiɲgu-i, u huɔɲga gbuu pɔɲ fɛ. Uɲ juɔ da-mi, kuɔ gbuu silaa dɔlnu-yuɔ ɲaa bige-i?»

57 Yuifubaa baa cira: «Nanɔ saa bi hi da bienɔ komuɔɲa hɔi baa cɪncieluo-i yogo aa cira nanɔ daa Abiramu-i; ɲ daa-yo danɔ hama-i temma-i?»

58 Yesu wuɔ cira: «Yaanɔ mi waɲ ninsonɔ-i baa-na: Aa Abiramu suɔ duɔ honɔ, muɔmi manɔ dii gbula mii naa waa.»

59 Uɲ waanɔ mafamma-i, baa biɛra tɔmpɛlɛɪɲa wuɔ ba nanɔ-yo. Wuɔ yanɔ-ba aa naa fuo hel *Diilodubuɔ-i-na ta.

9

Yesu puurii yironɔ nanɔ yufienɔ

1 Yesuɲ taa ka hi hɔlma namma-i, wuɔ da yironɔ nanɔ. Kutienɔ huɔɲ baa u yirsɪnni-i.

2 U *hɔalɔbienɔ baa yuu-yo wuɔ: «Hɔalɔtie, bige-i yirii naacolɔ daayo-i? Fuɔ fɛɛn ɔmbabalma'i yirii-yo waa u bɪncuɔɲ-maama'i yirii-yo?»

3 Yesu wuɔ cira: «Fuɔ ɔmbabalma sí, u bɪncuɔɲ-maama bi sí. Diilonɔ uɲ hii dumaa, u yirii duɔ pigɔanɔ nelbiliemba-i ku yaa-i.

4 Cuo duɔ gbɔɲ kaal, i saaya i tie ce mi pɔpuɔrtienɔ maacemma-i, ni ma'i sí, bɔanɔ da ku tɪ, molo siɛ gbáa ce bɪɲkɔngɔ.

5 Miɲ yɛɲ nelbiliemba hɔlma-na, muɔmɛi ba fitɪnuɔ-i.»

6 Uɲ waanɔ mafamma-i, wuɔ tu taalunɲu hɪɛma-na aa guɔlnu-kuɔ baa hɪɛma-i a hure yironɔ daa u yufienɔ-na

7 aa naa cira: «Kā η ka saar η yaan̄ga-i Siloe hūnfuon̄gu-na.» (Siloe yun̄gu yaa wuɔ pɔpuɔrbilon̄o.) Naacol̄n̄ wuɔ kā ka saar u yaan̄ga-i, u yufien̄ η pān̄ puur; wuɔ bir tuɔ kūn̄.

8 Uη kāa ka hi, u caantaamba-i baa baman̄ taa ba suɔ-yo hiere baa piel u maa-na. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacol̄n̄ daa u yaa saa tuɔ t̄ena u cārā wei?»

9 Ban̄n̄ ba'a u yaa-i, ban̄n̄ ba'a u'i s̄i k̄ere u nabierān̄o. Naacol̄n̄ fuɔ f̄ere wuɔ cira: «Muɔmei mi f̄ere!»

10 Baa yuu-yo wuɔ: «η cie η yufien̄a-i nie a puur?»

11 Wuɔ cira: «Ban̄ b̄in̄ naacol̄n̄o man̄ Yesu-i, u yaa cie kp̄okp̄otun̄gu hure-yei aa cira mi kā Siloe-i-na ka saar-a. Mi kāa ku yaa-i ka saar-a, a pān̄ puur.»

12 Baa yuu-yo wuɔ: «Naacol̄n̄o fan̄o we-i-na?»

Wuɔ cira: «Na fen̄ muɔ, mei suɔ hie?»

Diilon̄o gbāa nu nelbabalan̄o nun̄gu-i wei?

13-14 Yesun̄ puurii naacol̄n̄ daayo yufien̄a-i yiingu man̄ nuɔ-i, ku waa *yit̄ien̄angu. Naacol̄n̄ uη piiye dumaan̄o-na, baa bel-o kā baa-yo *Faris̄iebaa-ba wulaa.

15 Faris̄iebaa baa bi yuu-yo u yufien̄an̄ cie dumaa puur. Wuɔ cira: «U huure kp̄okp̄otun̄gu yei aa cira mi kā ka saar mi yaan̄ga-i. Mi kāa ka saar-ka ku yaa nuɔ-i, mi yufien̄a puur.»

16 Faris̄iebaa-ba namba ta ba piiye wuɔ: «Naacol̄n̄o man̄ cie maacen̄ daama-i u sie gbāa jo Diilon̄-jomma. Na saa da, u sa kān̄ yit̄ien̄angu baa u maacemma-i.»

Ban̄n̄ ba'a: «Āmbabalmanceron̄ hayo-i gbāa ce nel daama temma-i?» Kun̄ cie dumaan̄o-na, baa hel ba-naa honnīn̄.

17 Faris̄iebaa baa yuu naacol̄n̄o-i wuɔ: «Nuɔ fuɔ, nan̄'a nie naacol̄n̄ daayo kūn̄gu-na?»

Wuɔ cira: «Mei wulaa, *Diilop̄uɔrbilon̄o.»

18 *Yuifubaa baa sire wuɔ naacol̄n̄ daa u saa naa yir. Baa b̄i u b̄incuɔmba jo.

19-20 Ban̄ juɔ, baa yuu-ba wuɔ: «Namaa bīen̄o-i naacol̄n̄ daayo-i wei?»

Baa cira: «Ūu, mie bīen̄o.»

Yuifubaa ba'a: «U huon̄ baa yirs̄inni-i wei?»

Naacol̄n̄o b̄incuɔn̄ ba'a: «Ūu, u huon̄ baa-ni.»

Yuifubaa ba'a: «U yufien̄a cie nie aa puur fīfīe-i-na?»

21 U b̄incuɔn̄ ba'a: «Coima saa fa, i saa suɔ u yufien̄an̄ cie dumaa puur, aa i saa bi tiraa suɔ uman̄ puurii-ya.» Aa naa cira: «Yuuη fuɔ f̄ere-i, bisālāan̄o s̄i; man̄ cie dumaa, u ka wan̄-ma baa-na.»

22 Kuman̄ naa cie ba wan̄ mafamma-i, Yuifubaa baa wurii-ba wuɔ uman̄ duɔ cira Diilon̄ uη pāa nun̄gu-i wuɔ u ka saan̄ *Kon̄kortien̄o man̄ u yaa Yesu-i, ba nyaa kutien̄o-i *Diilon̄elhāalādūn̄gu-na.

23 Kufan̄gu korma'i naa cie u b̄incuɔmba cira ba yuu fuɔ f̄ere-i bisālāan̄o s̄i.

24 Ku huon̄gu-na, Faris̄iebaa-ba tiraa ji b̄i naacol̄n̄o-i ji cira: «Ne Diilon̄o-i aa η wan̄ ninson̄o-i; naacol̄n̄ daayo-i nelf̄ef̄ein̄o s̄i, mie f̄ere-i i suyaa-ma.»

25 Naacol̄n̄ wuɔ cira: «Mei sie gbāa cira nelf̄ef̄ein̄o, mei sie bi gbāa cira nelf̄ef̄ein̄o s̄i. Nga ma diei maama man̄ mein̄ suyaa-ma: U puurii mei yufien̄a-i.»

26 Baa yuu-yo wuɔ: «U cie-ni nie? U puurii η yufien̄a-i puur hama-i temma-i?»

27 Naacol̄n̄ wuɔ cira: «Mi waan̄-ma baa-na, na saa yiera nu-ma. Bige-i cie na'a mi tir-ma? Namaa na bi taara da na ce u *hāalābien̄ namaa wei?»

28 Baa pān̄ ta ba tuora-yuɔ aa naa cira: «Nuɔnei u hāalābilon̄ nuɔ! Mie fuɔ, *Moisi hāalābien̄ mie.

29 I suyaa wuɔ Diilon̄o piiye baa Moisi-i, nga daayo-i i sa suɔ u mun̄helmu!»

30 Naacol̄n̄ wuɔ cira: «Namaa gb̄ere! Na sa suɔ u mun̄helmu a ne da u puurii mei yufien̄a-i!

³¹ Na suyaa kerre wuɔ Diilonjo sa nu nelbabalaamba nunni-i de! Umanj duɔ tuɔ wuɔ u hūmelle-i aa tuɔ ce u huɔŋga-i u nu fuɔ nuŋgu yaa-i.

³² Molonjo manj huɔŋ baa yirsinni-i, inj siire ji hi baa nyungo, i saa nu-ma dede wuɔ melɔ daayo puurii kutienjo yufienja-i.

³³ Kuɔ naacolɔ daa u saa naa jo Diilonj-jomma, uu naa saa gbāa ce bɪŋkūŋgu.»

³⁴ Baa cira: «Daa u cɔrnu de! Nuɔni manj huɔŋ baa āmbabalma-i, nuɔnei gbāa pigāan miɛnjo-i nelma wei?» Aa naa pāŋ nyaa-yo hiel-o Diilonelhāalādūŋgu-na.

Yirsinni dii ni hai

³⁵ Banj duɔnya naacolɔ-i, Yesu wuɔ nu-ma aa kā u wulaa ka yuu-yo wuɔ: «ŋ haa ŋ nanja-i *Molon-Biɛnjo-na wei?»

³⁶ Naacolɔ wuɔ: «Hāalātie, u yaa hai? Pigāan-mi baa-yo; mi taara mi hūu u maama-i!»

³⁷ Yesu wuɔ: «U yaa ŋ yaanɔga-na; u yaa piiyenj baa-ni.»

³⁸ Naacolɔ wuɔ: «Itie, mi hūyāa-ma.» Aa naa pāŋ dūuna Yesu yaanɔga-na.

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi juɔ hīɛma-na da mi ji ce nelma diei. Mi juɔ da mi ji puur yiriemba yufienja-i aa suuye bamanj daan ba waanja-i.»

⁴⁰ *Farisīɛbaa-ba namba waa u caanɔgu-na, baa cira: «Miɛ fuɔ i saa yir yogo.»

⁴¹ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ naa naa suɔ-ma wuɔ na yirii, āmbabalma naa saa waa-nei, ŋga nanj ciɛra namaa saa yir, na āmbabalma dii ma temma-i yogo.»

10

Yesu yaa ānciinafɛɛiŋo-i

¹ Banj tiyāa nelma famma-na, Yesu wuɔ ji nanj gbānalāan daaku-i baa-ba wuɔ: «Umanj duɔ yanj naatuɔŋgu dumelle-i aa suur yanga nanja, coima saa fa, ba bɪ u yaa-i cuoyuo-i.

² Ŋga umanj duɔ suur baa dumelle-i, u yaa naatuɔntienjo-i, u yaa ānciinanjo-i.

³ Tūlmba suɔ ba tienjo-i. Duɔ kā de-i-na, umanj niɛyanj naatuɔŋgu-i u sire puur dumelle-i hā-yo, u tuɔ bɪ tūlmba-i ba yirɛiŋ-na ba da-ba-diei, ba ta ba hel.

⁴ Banj suɔ-yonj dumaanjo-na, duɔ ji bɪ-ba ba hel hiere, u ta ba yaan-na aa ba cu-yo.

⁵ Ŋga da ba'a ba sa suɔ-ni, ba siɛ siɛ cu ŋ huonj-nu. Banj'a ba sa suɔ ŋ yalle-i, da ŋ bɪ-ba, ba bir yanj aa ta ba gbar-niɛ.»

⁶ Yesuŋ naanj gbānalāan daaku-i, ba saa suɔ ku yunɔgu-i.

⁷ Wuɔ tiraa cira: «Yaanj mi wanj ninsonjo-i baa-na: Muɔmɛi naatuɔŋgu dumelle-i.

⁸ Bamanj juɔ yaanɔga muɔmi-na hiere, cuobaa; ŋga tūlmba saa nu ba nunni-i.

⁹ Muɔmɛi dumelle-i. Umanj duɔ suur baa dumelle-i, kutienjo kuraa. U gbāa tuɔ suur aa tuɔ hel kuŋ dɔlaanu-yuɔ dumaa, aa u ka tuɔ da u niwuoni-i.

¹⁰ Cuoyuo jommanj-yunɔgu yaa a ji cuo, sisɔ a ji ko, da ma'i bi sɪ a ji guɔla. Ŋga muɔmi juɔ da mi ji kor nelbiliemba-i ba waa ba fɛɛɛŋ nuɔ.

¹¹ «Da ŋ nu wuɔ ānciinafɛɛiŋo-i, u yaa muɔnjo-i. Umanj ka hūu-ma ku u tūlmba maama-na, u yaa ānciinafɛɛiŋo-i.

¹² Da ba biɛ umanj u tuɔ cenj tūlmba-i, ba sa bɪ ufanjo-i ānciinanjo. Tūlmba-i fuɔ baamba sɪ; u taara gbeinja. Fuɔ temma-i, duɔ ji da jara jo, u gbar aa yanj u jo ji bel u yufellenj-wuonjo-i ta.

¹³ Fuɔ juɔ duɔ ji taara gbeinja; tūlmba maama ce niɛ aa waa kpelle u huɔŋga-na?

¹⁴⁻¹⁵ Muɔmɛi ānciinafɛɛiŋ muɔnjo-i. Muɔ baa mi To-i inj suɔ i-naa dumaa, muɔ baa mi tūlmba-i i bi suɔ i-naa dumɛi. Aa mi hūyāa-ma da mi ku ba maama-na.

¹⁶ Tūlmba namba bi dii baa-mi yanga nanja. Mi saaya mi kā ka nyaa-ba jo baa-ba tūsɛlle ji ce di diei aa ānciinanjo bi waa u diei. Da mi kā, ba ka nu mi nuŋgu-i.

¹⁷ «Minj hūyāa-ma da mi ku mi tūlmba maama-na aa da mi sire, ku ciɛ mi maama ta ma dɔlnu mi To-i.

18 Muo da mi saa sie, molo sie gbāa ko-mi. Ku dalaanu muomei mi pā mi fere. Ku fōngūo dii-mie mi da mi ku aa sire. Mi To puōraa-mi baa ma yaa-i.»

19 Yesuŋ waan mafamma-i, *Yuifubaa baa tiraa hel ba-naa honniŋ.

20 Ba fōngūo baa ta ba piiye wuo: «Naacolŋ daa u yuŋgu si dii! *Jina dii-yuo! Baa na ta na nu u nelma-i.»

21 Banan ba'a: «Jina duo waa moloŋo man nuo-i, u sie gbāa piiye dumande-i-na. Namaa daa jina ba nolŋo gbāa puur moloŋ yufienŋa wei?»

Yuifubaa-ba cinaana Yesu-i

22 Waan-huonŋuŋ juo hi, *Yuifubaa baa ta ba ce *Diilodubuo *migāaman-ponsaanŋu-i *Yerusalemu-i-na.

23 Yesu wuo kā ka tuo wuōra u biŋ *Salomo kukuruuŋgu-na.

24 Yuifubaa baa kā ka cilā-yuo aa naa yuu-yo wuo: «ŋ ka kaala ŋ nelma-i baa-ye yaku-i? Da ku Diilonŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuo u ka saan *Konkortienŋo man u yaa nuonŋo-i, wan ninsonŋo-i baa-ye ke!»

25 Yesu wuo cira: «Mi waan-ma baa-na cor ti, ŋga na saa hūu-ma. Miŋ ceŋ maman mi To yerre-na ma yaa pigāan mi sinni-i.

26 Ŋga nan'a naa si mei tūlŋ namaa, na saa hūu mi nelma-i.

27 Mi suo mi tūlmba-i. Ba nu mi nelma-i aa ta ba nyaanu-mie.

28 Mi hā-ba cicelma man sa tŋeŋ dede. Ba cēraa ba ku, aa molo sie gbāa hūu-ba mi wulaa.

29 Mi To yaa hāa-mi baa-ba, u fōngūo jienya nuomba-i hiere ba wuonŋo-i, a ce dumaanŋo-na, molo sie gbāa hūu u diei u wulaa.

30 Muo baa mi To-i kuuduonŋu yaa-i.»

31 Uŋ piiye dumaanŋo-na, Yuifubaa baa tiraa biera tāmpēlŋiŋa da ba nan-yo.

32 Wuo gbē-ba wuo: «Mi To cie mi ce nelfafamma boi pigāan-na. Miŋ cie maman, na taara na nan-mi ko-mi hama-i yuŋ-nu'i jebi?»

33 Yuifubaa ba'a: «Niŋ cie nelfafamma man, i saa cira i nan-ni mafamma maa-na; niŋ wuōran ŋ biēna Diilonŋo yerre-i wuo nuo Diilonŋ nuo, ku'i cie yie i nan-ni ko-ni.»

34 Yesu wuo: «Ma nyegāan na *ānjinaamma-na wuo Diilonŋo ciera: «*Namaanŋo-i naa dii ŋaa Diilonŋo.*»*

35 Diilonŋ-nelmaŋ vii baman, Diilonŋo ciera wuo baa dii ŋaa Diilonŋo. I sie bi gbāa maar Diilonŋ-āndaanŋu-i.

36 Uŋ hielaa muomi man puor-mi mi jo hŋema-na, bige-i cie da mi cira Diilonŋ-Bien muo, na'a mi biēna Diilonŋo yerre?

37 Da ku mi sa ce mi To maacemma, baa na hūu mi nelma-i.

38 Ŋga da ku mi ce ma yaa-i, hūyāan-man. Da na fiē'a na saa haa na nanŋa mie, miŋ ceŋ maman, hūyāan-man wuo Diilonŋ-maacemma; ku yaa na ka suo wuo mi To dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo.»

39 Uŋ waan mafamma-i, Yuifubaa baa tiraa sire wuo ba bel-o. Wuo kor ba wulaa.

40 Ku huonŋu-na, Yesu wuo bir kā *Yurdē bomborre nande-na, dii Nsāan taa u *batsenŋ nuomba-i kusuonŋ-nu, ka tŋena da huonŋu celle.

41 Nuonŋ baa kūol ba-naa nyaa u huonŋ-nu. Ba taa ba piiye wuo: «Nsāan siire, u saa ce himma dede. Ŋga uŋ waan maman hiere naacolŋ daayo kūŋgu-na, ninsonŋo.»

42 Nuomba boi hūyāa Yesu nelma-i terienŋu fanŋu-na.

11

Lasaar kuliŋgu-i

* 10:34 Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 82.6

1-2 Yesu j̄ien̄o nan̄o waa Betani-i-na ba taa ba bí-yo Lasaar. U t̄ūbaa-ba waa ba hái: Ba taa ba bí unan̄o-i Marti aa bí unan̄o-i Maari. Maari fan̄o yaa naa k̄ūna natikolo-h̄umma-i Itien̄o gbeini-na aa naa hurre-niε baa u yukuōs̄inni-i.*

Lasaar wuō ji cii jarma-na.

3 U t̄ūbaa-ba puor ba ka wan̄ baa Yesu-i wuō u j̄ien̄o jan̄.

4 Ban̄ waan̄-ma, Yesu wuō cira: «Jan̄ daama saa jo da ma ji ko Lasaar, nga ma juō da ma ji ce Diilon̄o-i boi baa u Biēn̄o-i hiere.»

5 Lasaar baa u t̄ūbaa-ba-i, ba maama taa ma d̄olnu Yesu-i ma cor.

6 Ban̄ t̄ūnu-yuō wuō Lasaar si dii h̄inni, wuō yan̄ yinni hái cor

7 aa naa suō gb̄ε u *h̄aal̄abiemba-i wuō: «I ka bir k̄ā *Yude-i-na.»

8 U h̄aal̄abiemba cira: «H̄aal̄atie, ma sí *Yuifubaa-ba taa ba taara ba nan̄-ni baa t̄amp̄ēl̄ēiṅa ko-ni terien̄gu fan̄gu-na kε? Ku saa bi da yinni yogo aa ṅ'a i bir k̄ā!»

9 Yesu wuō nan̄ gb̄anal̄ān̄ daaku-i baa-ba wuō: «Ma sí l̄erbaa c̄incieluo ba hái dii b̄ān̄gu-na kε? Da ṅ ta ṅ wuō b̄ān̄gu-na, ṅ sa tis̄iṅ ṅ f̄erε dumaa,

10 ṅga da ṅ ta ṅ wuō isūṅgu-na, cecer maa sí, ṅ sa gb̄ān̄ aa tis̄iṅ ṅ f̄erε.»

11 Uṅ waan̄ mafamma-i, wuō cira: «I j̄ien̄o-i Lasaar yaa kuraa duōf̄ūṅ, mi ka k̄ā ka p̄iṅ-yo.»

12 U h̄aal̄abiemba cira: «Da kuō u kuraa duōf̄ūṅ, yan̄-yo fafalmu ka da-yuō.»

13 Yesu taa u taara u wan̄ Lasaar kuliṅgu maama yaa baa-ba dumaan̄o-na, nga ba saa suō. Bafamba daa niε sí u wan̄ duōf̄ūṅgb̄ān̄gb̄al̄āmmun̄ maama.

14 Ban̄'a ba saa suō Yesu nelma yaan̄ga-i dumaan̄o-na, wuō naa wuō wan̄-ma gbar-ma baa-ba wuō Lasaar jarma yaraa-yo.

15 Aa naa cira: «Uṅ'a u saa ku mi caan̄-nu, ku d̄olaanu-miε cor. Ku ka kāyā-nei na haa na nan̄ga-i miε fafamma. Siiren̄ i ka ne kuṅ yēṅ dii dumaa.»

16 U h̄aal̄abilon̄o nan̄o waa, ba taa ba bí-yo Toma, Girekibaa ba'a Didimu; ku yun̄gu yaa wuō p̄iεbaa. Fuō wuō gb̄ε u nah̄aal̄abiemba namba-i wuō: «Yaan̄ i k̄ā, da ku ka waa kuliṅgu, i bi ku baa Itien̄o-i hiere.»

Yesu yaa cic̄lma tien̄o-i

17 Yesun̄ k̄ā ka hi, wuō nu wuō ban̄ fuuriye Lasaar u yinni naa yaa waa yiṅgu fan̄gu-na.

18 Betani-i baa *Yerusalemu-i ku saa yu kilobaa-ba sisi,

19 a ce dumaan̄o-na, *Yuifubaa boi baa hilaa k̄ā da ba ka jaal kuliṅgu-i.

20 Martiṅ juō nu wuō Yesu jo dii, wuō sire tuō j̄ārā-yuō aa naa yan̄ Maari yaa t̄iēna dumelle-na baa niraamba-i.

21 Uṅ kaa hi, wuō gb̄ε Yesu-i wuō: «Itie, kuō nii naa waa, mi t̄ūo naa saa ku.

22 Nga mi suyaa miε niṅ yēṅ terien̄gu man̄ nuō-i fiεfiε-i-na, da ṅ c̄ārā kuman̄ Diilon̄o wulaa, u ka h̄ā-ni baa-ku.»

23 Yesu wuō cira: «ṅ t̄ūo ka sire.»

24 Marti wuō cira: «Mi suyaa miε miwaan̄o t̄imman̄-yiṅgu-na, kuon̄ da ba ji ta ba sire, u ka sire.»

25 Yesu wuō cira: «Muōm̄ei siiren̄ kuomba-i aa muōm̄ei cic̄lma-i. Uman̄ duō haa u nan̄ga miε, duō fiε ku, u ka sire.

26 Aa uman̄ duō haa u nan̄ga miε, u c̄eraa u ku; ku yun̄gu yaa wuō u daa cic̄lma man̄ sa t̄iēṅ dede-i. ṅ h̄ūyāa mafamma-i wei?»

27 Marti wuō: «Itie, mi h̄ūyāa-ma. Mi h̄ūyāa-ma wuō *Kon̄kortien̄o man̄ naa saaya u jo, u yaa nuōṅo-i. Nuon̄ei Diilon̄-Biēṅ nuōṅo-i.»

28 Martiṅ waan̄ mafamma-i, wuō ta k̄ūṅ. Uṅ kaa hi, wuō cuō bí Maari-i a wan̄ baa-yo wuō: «H̄aal̄atien̄o juō; wuō mi ji wan̄ baa-ni ṅ k̄ā u wulaa.»

29 Maariṅ nuō mafamma-i, wuō p̄ān̄ sire baa gbarun̄gu tuō k̄ā Yesu wulaa.

* 11:1-2 Nsáa 12.3

30 Yesu wuɔ sa hi suur nellen-huɔŋga-na yogo, Martiŋ k̄aa ka da-yo terienḡu maŋ nuɔ-i, u waa yogo kusuɔŋ-nu'i.

31 Yuifubaa-ba maŋ waa ta ba ce jaaluŋgu-i, baŋ juɔ da Maari tāanu hel dumaanḡo-na, baa sire cu u huɔŋ-nu wuɔ s̄i u k̄a t̄ɛŋo c̄incorre'i nuɔ-i duɔ ka kaal.

32 Wuɔ k̄a ka hel Yesu terienḡu-na. Uŋ kaa'a u ne da Yesu-i, wuɔ k̄a ka d̄ūuna u yaanḡa-na aa naa cira: «Itie, kuɔ nii naa waa, mi t̄ūɔ naa saa ku.»

33 Aa p̄aŋ haa u nammu-i u yuŋ-nu. Bamaŋ naa k̄aa baa-yo, baa bi k̄a ba ta ba kaal hiere.

Yesuŋ daa baŋ kaal dumaanḡo-na, u huɔŋ kaa p̄aŋ k̄ūɔl.

34 Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na fuuriye-yuɔ hie?»

Baa cira: «Itie, jo i ta i ka pigāaŋ-ni baa terienḡu-i.»

35 Yesu wuɔ p̄aŋ doŋ tuɔ kaal.

36 Yuifubaa baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Na saa da, kulonḡo maama taa ma d̄ɔlnu-yuɔ d̄ɛ!»

37 Banaŋ baa ta ba piiye wuɔ: «Ma s̄i u yaa puurii yironḡo yufienḡa-i k̄ɛ? Bige-i cie u saa cie Lasaar baa ku?»

38 Yesu huɔŋgaŋ ŋa naa gbuu k̄ūɔl dumaanḡo-na, wuɔ k̄a ba k̄a c̄incorre terienḡu-na. Di waa tāmp̄ɛfuon-nu aa ba ce tāmp̄ɛlle suuye di nuŋgu-i. Baŋ kaa hi,

39 wuɔ cira: «Halaan tāmp̄ɛlle-i!»

Marti wuɔ cira: «Itie, u yinni naa yaa d̄ɛ-i uŋ fuuriye; u ka doŋ tuɔ h̄ūŋ dii.»

40 Yesu wuɔ cira: «Marti, ma s̄i mi waan-ma baa-ni miɛ da ŋ haa ŋ nanḡa miɛ ŋ ka da Diilonḡ uŋ hii dumaa k̄ɛ?»

41 Baa halaŋ tāmp̄ɛlle-i. Yesu wuɔ t̄a u yuŋgu-i d̄ɔrɔ aa naa cira: «Baba, niŋ nuɔ mi nuŋgu-i mi jaal-ni b̄ɔi.

42 Mi suyaa miɛ ŋ sa yagar mi nuŋgu-i, ŋga bamaŋ dii mi caanḡu-na mi piiye ba yaa da ba suɔ wuɔ nuɔn̄ɛi puɔraa-mi.»

43 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Lasaar, sire ŋ hel ŋ jo bande!»

44 Kulonḡ wuɔ hel jo; u gbeini fiɛnya baa u nammu-i hiere ka hel baa u yuŋgu-i. Yesu wuɔ cira: «Firiŋ-yonḡ aa na yanḡ u k̄a!»

Ba taara ba ko Yesu-i

(Matie 26.1-5; Marke 14.1-2; Like 22.1-2)

45 *Yuifubaa b̄ɔi baa k̄aa Maari ba terienḡu-na da ba ka jaal ba t̄ūɔ kuliŋgu-i. Baŋ juɔ da Yesu cie nel daama-i, ba f̄ɔŋḡūɔ baa h̄ūu u maama-i.

46 Banaŋ baa bir yanḡ aa k̄a ka t̄ūnu *Faris̄ɛbaa-ba-i baa uŋ cie mamaŋ.

47 Baŋ t̄ūnu-b̄ɛi dumaanḡo-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa Faris̄ɛbaa baa tigiŋ *nellentaamba-i aa naa cira: «Naacolḡ daa u wuɔra u ce himma b̄ɔi, i ka ce niɛ?»

48 Diɛ bi yanḡ u cor tuɔ ce, nuɔmba-i hiere ba ka cu u huɔŋ-nu. Da ŋ bi da ba cuu u huɔŋ-nu, *Orom̄ɛbaa-ba ka jo ji muonu i *Diilodubuɔ-i aa ko-ye hiere.»

49 Unanḡo waa ba h̄ɔlma-na, ba taa ba b̄i-yo Kayifu. U yaa waa *Diilojigāntaamba yuntienḡo-i belle fand̄e-na. Fuɔ wuɔ cira: «Na sa suɔ ku yaanḡa-i d̄ɛ!»

50 Na saa suɔ wuɔ nelduɔŋ duɔ ku a kor nelle-i hiere ku b̄ɔyaa nelle da di muonu wei?»

51 Kayifuŋ waan nelma maŋ daama-i fuɔ maawamma s̄i. Uŋ waa Diilojigāntaamba yuntienḡo-i belle fand̄e-na dumaanḡo-na, Diilonḡo yaa diyaa-ma u nuŋgu-na, wuɔ Yesu yaa saaya u ku Yuifubaa-ba maama-na

52 aa bi ku tigiŋ Diilonḡ-bis̄ālm̄ba maŋ dii h̄iɛŋgu-na a ce-ba kuuduɔŋgu.

53 Yinduɔŋgu faŋgu-na, Yuifu ba yuntaanḡ baa yiera-m̄ɛi wuɔ fuɔ ba ko Yesu-i.

54 Baŋ puu mafamma-i, Yesu wuɔ yanḡ-ba aa tuɔ fuo u hel. Duɔ hel u sa yanḡ ba da-yo. Ku huɔŋgu-na, wuɔ ji ta baa u *h̄āalābiemba-i ka fiɛna nelle nande-na ba b̄i-de Efirmu, di saa maa baa h̄iɛkuraanḡu-i.

⁵⁵ *Kərsinni tımman-ponsaanḡuḡ juo piε, *Yuifubaa baa jānu ba-naa da bāmbāale *Yerusalemu-i-na da ba tigiinḡ ba fεε a saa baa ba Diilonḡ-hūmelle-i aa ponsaanḡu suo da ku hi.

⁵⁶ Nuombanḡ juo dumaanḡ-na, baa ta ba taara Yesu-i Diilodubuḡ dumelle huḡḡga-na, ba sa da-yo ba da-yo. Baa ta ba piye wuḡ: «Na yuu ba'a naacolḡ daayo ka jo ponsaanḡ daaku-na wεi?»

⁵⁷ A ne da Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa Farisēbaa-ba naa wanḡ baa nuomba-i wuḡ umanḡ duḡ suḡ unḡ yenḡ kusuḡḡ-nu, kutienḡo pigāanḡ-ba baa-yo ba ka bel-o.

12

Maari kūna natikolo-hūmma Yesu gbeini-na

(Matie 26.6-13; Marke 14.3-9)

¹ *Kərsinni tımman-ponsaanḡuḡ juo tīε yinni niediei aa da ku hi, Yesu wuḡ kā Lasaarbaa-ba wulaa dii Betani-i-na. Lasaar faḡo yaa naa kuu aa Yesu wuḡ sire-yuḡ.

² Uḡ kāa, baa haa bituḡḡḡ u yerrenḡ. Marti yaa ciε niiwuoni-i aa biε hā-ba. Lasaar waa baa-ba tuḡ wuḡ.

³ Maari wuḡ biε natikolo nanḡo-i litiri boluḡḡḡ, a kūnna Yesu gbeini-na aa ce u yukuḡsinni-i hurre-niε. Natikolo faḡo-i baa ciε-yo baa *naar-yomma ma kula. U sullu waa kpelle. Wuḡ sire nyaayā dūḡḡḡ-i.

⁴ Yesu *hāalābilonḡo manḡ ba nanḡ bīn-yonḡ *Yuda-Isikaro-i, umanḡ juḡ hel Yesu huḡḡḡ-na, wuḡ cira:

⁵ «Natikolo daayo naa gbāa da *deniebaa nuḡsūḡo komuḡḡḡa ndii. Bige-i ciε u saa yanḡ i suor-o a hā sūntaamba baa gbeinḡa faḡa-i?»

⁶ Ku saa ce ḡaa sūntaamba hujarre waa-yuḡ ku'i ciε u tuḡ wanḡ mafamma-i dε! U taa u wanḡ-ma baa u huḡya-maama. U yaa taa u tiera ba gbeinḡa-i, a ne da u taa u cuo; a ce dumaanḡo-na u taa u dii u nanḡa-i yei.

⁷ Uḡ waanḡ mafamma-i, Yesu wuḡ cira: «Yuda, yanḡ ciεḡo fiisa! U kūna natikolo daayo-i miε tuḡ cie mi kuliinḡḡu yaa-i.

⁸ Sūntaamba dii baa-na bāanḡu-i baa isuḡḡḡu-i, ḡga muḡmi siε tīεna baa-na gbula.»

Nuomba gbagbarra Yesu huḡḡ-nu

⁹ *Yuifubaa-banḡ juḡ nu wuḡ Yesu juḡ dii Betani-i-na, baa sire kaal ba-naa kā da ba ka ne-yo aa bi ne Lasaar.

¹⁰ *Diilojigāntaamba yuntaanḡ baa sire wuḡ ba ko Lasaar

¹¹ wuḡ u siremma ciε Yuifubaa bōi nanna ba bīncuḡḡḡ-hūmelle-i aa hūu Yesu maama-i.

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na

(Matie 21.1-11; Marke 11.1-11; Like 19.28-40)

¹² Ku cuo kaala-i-na, nelpūḡḡḡ manḡ naa juḡ *Yerusalemu-i-na da ba ji ce *kərsinni tımman-ponsaanḡu-i, baa nu-ma hiere ka saa wuḡ Yesu jo dii.

¹³ Baa sire kar nampurni ta ba kā da ba ka jāḡā-yuḡ. Ba taa ba hāl wuḡ: «Diilonḡo temma si dii!

Itienḡ unḡ saanḡ umanḡ jo, Diilo baa-yo!

Diilo baa *Isirahēl-baamba nellentienḡo-i!»*

¹⁴ Yesuḡ jonḡ hūmelle-na, wuḡ ji da kakūmuḡo nanḡo-i, wuḡ bel-o nyugūḡ. Ma bi nyεḡāanḡ dumēi Diilonḡ-nelma-na wuḡ:

¹⁵ «*Sinyḡtaanḡ namaa, baa na tie holle.

Niεḡ, na nellentienḡo'i juḡḡ daayo na wulaa.

U nyugāanḡ tīεna kakūmbilonḡ-na.»†

* 12:13 Gbelieman-nalāanḡu (Psaume) 25.26 † 12:15 Sakari (Zacharie) 9.9

16 Nel daamanj taa ma ce huɔŋgu manj nuɔ-i, u *háalábiemba saa naa suɔ ma yaan̄ga-i. Yesun juɔ nyugún̄ ká dɔrɔ-i-na, maa suɔ t̄fenu-bei wuɔ *Diilopɔpuɔrbiembanj waan̄ mamanj u kún̄gu-na, ma yaa taa ma ce-yuɔ dumaan̄o-na.

17 Bamanj waa hiere da unj siire Lasaar duma, baa ta ba wan̄-ma baa nuɔmba-i.

18 Nuɔmban̄ nuɔ gbɛɛ daayo maama-i, baa kúɔl ba-naa ta ba jo u wulaa.

19 *Faris̄iɛbaa baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ma sí na daa kɛ? Nuɔmba-i hiere baa dii u huon̄-nu; ma maaraa-na na gbáa ce b̄n̄kún̄gu!»

Yesu wan̄ u kuliŋgu maama

20 Bamanj naa juɔ *Yerusalemu-i-na da ba ji jaal Diilon̄o-i ponsaan̄gu-na, Girɛkibaa-ba bi waa-bei.

21 Baa ká ka ta ba piiye baa Filipu-i wuɔ: «I taara diɛ piiye baa Yesu-i.» Filipu waa Yesu *háalábilon̄o. U taa u hel Betisada dii *Galile mara nuɔ.

22 Filipu wuɔ ká ka t̄nu Andere. Baa sire ba hái-i-na ka hi Yesu-i baa-ma.

23 Yesu wuɔ cira: «*Molon̄-Biɛn̄o unj ka da yerre huɔŋgu manj nuɔ-i, ku yaa hii daaku-i.»

24 Aa naa cira: «Yaan̄ mi wan̄ ninson̄o-i baa-na: Da ŋ da díbelle saa suur híema-na a hɔr, di bi t̄fɛ di diei yaa-i; ŋga da di suur híema-na a hɔr, ŋ da di diyaa bien̄a b̄i.

25 Uman̄ duɔ tuɔ dɔl u fɛɛ, kutien̄o ka kɔsuon̄ u fɛɛ; ŋga umanj duɔ hiel u nan̄ga u fɛɛn̄ nuɔ miwaan̄ daayo-na, kutien̄o ka da cic̄lma manj sa t̄fɛn̄ dede-i.

26 Uman̄ duɔ tuɔ taara duɔ ce mi cáarān̄o, kutien̄o saaya u tuɔ nyaanu-miɛ. Muɔ da mi waa kusuon̄-nu, mi cáarān̄o ka bi waa kusuon̄-nu'i. Mi To ka ce mi cáarān̄o ce b̄i.

27 «Min̄ yɛn̄ terien̄gu manj nuɔ-i fiɛfiɛ-i-na, mi huɔŋga si dii huɔŋga. Mi sa suɔ min̄ ka wan̄ mamanj baa mi To-i. Mi juɔ yaahuolo daayo maama yaa nuɔ-i, mi siɛ bi siɛ cira u kor-mi yuɔ.»

28 Aa naa cira: «Baba, ce ŋ yerre ce b̄i!» Unj waan̄ mafamma-i, baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi ciɛ mi yerre ce b̄i t̄fɛ, mi ka tiraa ce di ce b̄i.»

29 Bamanj waa nu molon̄ daa unj piiye, baa ta ba piiye wuɔ: «Diilon̄o'i naaraa!» Bananj ba'a: «*Dɔrɔpuɔrbilon̄o'i piiye baa-yo!»

30 Yesu wuɔ gb̄ɛ-ba wuɔ: «Molon̄ daa u saa piiye m̄ei maa-na, u piiye namaa maa-na.

31 Fiefiɛ yaa Diilon̄o ka pigāan̄ nelbiliemba-i u jáyamma-i. Kun̄ hii terien̄gu manj fiɛfiɛ-i, Diilon̄o ka donya miwaan̄ daayo tien̄o-i‡.

32 Aa da ba ji haa-mi dɔrɔ, mi ka fa nelbiliemba-i hiere piɛ-ba mi caan̄-nu.»

33 Yesu waan̄ nel daama-i a pigāan̄ unj ka ku kuliŋgu manj.

34 Nuon̄ baa cira: «*Ānj̄namma ciɛra wuɔ Diilon̄ unj p̄aa nun̄gu-i wuɔ u ka saan̄ *Kon̄kortien̄o manj, u sa ku dede. Ma da niɛ nan̄'a Molon̄-Biɛn̄o gb̄iɛ ba haa-yo dɔrɔ? Ma diei ma hái Molon̄-Biɛn̄o yaa hai molon̄o-i?»

35 Yesu wuɔ gb̄ɛ-ba wuɔ: «Fit̄nuɔ dii baa-na yogo, ŋga u siɛ cɔ. Terien̄gu fan̄gu-na, wuɔsaan̄gu manj dii na gbeini-na, siiren̄ na ce-ku, ku yaa na ka hi baa cecerma-i. Na saa da, da ŋ ta ŋ wuɔ kukulma-na ŋ sa suɔ nin̄ k̄an̄ kusuon̄-nu.

36 Da na ta na taara na waa cecerma-na, fit̄nuon̄ yɛn̄ baa-na huɔŋgu manj nuɔ-i, haan̄ na nan̄ga yuɔ huɔŋgu fan̄gu'i nuɔ-i.»

Yesun̄ waan̄ mafamma-i, wuɔ hel ba hɔlma-na ka fuo.

Yuifubaa-ba saa h̄uu Yesu nelma-i

37 Yesun̄ fiɛ ce gbɛɛ-weima b̄i *Yuifubaa-ba yufelle-na, molo saa h̄uu u nelma-i.

38 Diilon̄ unj puɔraa *Isayin̄ wan̄ mamanj, ma'i sí daama-i wɛi? Isayi ciɛra wuɔ: «Itie, ŋ daa hai molon̄o-i h̄uyāa i nelma-i?

N̄ pigāan̄ hai molon̄o-i wuɔ ŋ hii?»§

39 Kuman̄ ciɛ ba siɛ gb̄aa h̄uu-ma, Isayi bi waan̄-ma. U ciɛra wuɔ: «Diilon̄o ciɛra:

40 *Mi ciɛ-ba yiriemba,*

‡ 12:31 Miwaan̄ daayo tien̄o yaa *Sitāni-i. § 12:38 Isayi (Ésaie) 53.1

a ce ba baa ta ba da baa ba yufien-a-i.
Mi guɔlaa ba anjɔguɔma-i,
a ce ba baa ta ba suɔ nelma yaanɔga-i.

*Ku'i cie ba sie gbāa hūu mi nelma-i aa jo mi ji sire-bei ba jarma-na.»**

⁴¹ Isayi naa fara da Yesu bɔbɔima-i ku'i cie u piiye nel daama-i. U waan Yesu maama'i dumaanɔ-na.

⁴² *Yuifu ba yuntaamba famba ferɛ-i, ba fɔŋgũɔ baa hūyāa Yesu nelma-i, nga baa kālā *Fariɛbaa-ba-i wuɔ da ba waŋ-ma, ba ka nyaa-ba *Diilonelhāalādūngu-na.

⁴³ Bafamba wulaa, bɔlbɔl nelbiliemba dɔl-ba aa Diilonɔ bigāan-ba.

Yesu jomman-yiingu-i

⁴⁴ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa nuɔmba-i da gbagaga wuɔ: «Uman duɔ hūu mi nelma-i, kutienɔ saa hūu mɛi nelma, u hūyāa uman puɔraa-mi u nelma.

⁴⁵ Da ŋ da muɔŋo-i, ŋ daa uman puɔraa-mi.

⁴⁶ Muɔmi dii ŋaa fitnuɔ. Mi juɔ hīema-na miɛ uman duɔ hūu mi maama-i, kutienɔ baa tīɛ kukulma-na.

⁴⁷ Mi saa jo da mi ji gāŋ baa nelbiliemba-i, mi juɔ da mi ji kor-ba; a ce dumaanɔ-na, uman duɔ nu mi nelma-i aa yagar ma hūmelle wuɔsaanɔgu-i, mɛi sa gāŋ baa-yo.

⁴⁸ Uman duɔ cīna-miɛ baa mi nelma-i hiere, kutienɔ daa muotienɔ u ferɛŋ nuɔ tī. Miŋ waan nelma man baa-yo, ma'i ka gāŋ baa-yo miwaanɔ timman-yiingu-na.

⁴⁹ Hama-i nuɔ-i? Mi sa waŋ mɛi kusūŋ-maama. Mi To yaa puɔraa-mi, aa miŋ gbīɛ mi waŋ maman hiere, u pigāan-mi baa-ma u ferɛ.

⁵⁰ Aa mi suyaa miɛ uŋ waan maman baa-mi, ma yaa diyaan nelien nuɔŋo-i cicēlman-hūmelle-na. A ce dumaanɔ-na uŋ waan-ma baa-mi dumaa, mi bi waŋ-ma dumei.»

13

Yesu saaraaya u hāalabiemba gbeini-i

¹ *Kɔrsinni timman-ponsaanɔgu waa ŋaa bisin ku temma. Nyunɔgo ku temma-i, Yesu wuɔ suɔ wuɔ u tamman-huonɔgu hii tī duɔ kā Tuonɔ wulaa. Baman waa baa-yo hīema-na, ba maama taa ma dɔlnu-yuɔ. U dɔlaa-ba a ji hi u tamma.

² Ku isuonɔgu-na, baa tīena ta ba wuo niiwuoni-i. A ne da huonɔgu fanɔgu-na, *Sitāni naa dii-ma tī *Yuda huonɔga-na wuɔ u hel Yesu huonɔgu-na. Yuda to yaa Simɔ-Isikaro-i.

³ Nga Yesu wuɔ suyaa wuɔ fuɔ ferɛ hilaa Diilon-terien-nu jo, aa u ka bir kā u wulaa. Aa tiraa suɔ wuɔ u To birii weima-i hiere hā-yo.

⁴ Wuɔ sire jukalaanɔgu-na a hiel u jonɔguo-i aa biɛ kompanɔga nanɔga pēyɛ u nɛgelle-i.

⁵ Uŋ cie mafamma-i, wuɔ biɛ binɔkūŋgu a dii hūmma tuɔ saara u *hāalabiemba gbeini-i aa tuɔ hurre-niɛ baa kompanɔga man u nɛgelle-na.

⁶ Uŋ kaa hi Simɔ-Pier, Simɔ-Pier wuɔ gbē-yo wuɔ: «Itie, nan sie gbāa saara mɛi gbeini-i.»

⁷ Yesu wuɔ: «Pier, miŋ ceŋ kuman daaku-i ŋ sie gbāa suɔ ku yunɔgu-i nyunɔgo-i-na, nga yiingu dii baa yiingu ŋ ka suɔ-ku.»

⁸ Pier wuɔ: «Mi sie sie aa yan nuɔ ŋ saara mi gbeini-i!»

Yesu wuɔ: «Da ŋ saa yan mi saara-niɛ, ŋ suɔ kerre ŋ nunɔgu sī baa-mi weima-na!»

⁹ Simɔ-Pier wuɔ: «Da ma waa dumaanɔ-na, saara-niɛ aa ŋ saara baa mi nammu-i baa mi yunɔgu-i hiere.»

¹⁰ Yesu wuɔ: «Uman duɔ ce hūmma-i u ne welewele hiere, u kuɔŋ, u saara u ferɛ ce niɛ? Mi saa yagar-ma u gbeini. Namaa na kuɔŋ, nga na hieronɔ sī.»

¹¹ Uu naa suɔ uman ka hel u huonɔgu-na ku'i cie wuɔ ba saa koŋ hiere.

¹² Uŋ juɔ saara ba gbeini-i tī, wuɔ biɛ u jonɔguo-i dii, aa kā ka tīena u muntīenammu-na aa cira: «Miŋ cie kuman nei daaku-i, na suyaa ku yunɔgu-i wei?»

* 12:40 Isayi (Ésaie) 6.10

13 Da na ce na ta na bī-mi wuɔ: «Hāalātie.» Kunie na'a: «Itie.» Ma dɔlaa-na; na saa kar coima.

14 Muɔmi maŋ na Tien muɔ baa na hāalātien muɔ, da mi saara na gbeini-i, namaa na saaya na bi ta na saara na-naa gbeini.

15 Mi pigāaŋ-na nelma'i. Taa na ce ku yaa-i na hɔlma-na.

16 Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Maacembiloŋo sa maar u yuntienŋo-i, aa pɔpuɔrbiloŋo sa maar umaŋ puɔraa-yo.

17 Da kuɔ na saa naa suɔ-ma, fiefie-i-na na suyaa-ma. Da na wuɔ ma hūmelle-i, na yunni dɔlaa.

18 «Da na da mi piiye de-i-na, mi sa gbɛ na hieroŋo. Mi suɔ miŋ fiɛlaa bamaŋ. Nga mamaŋ nyegāaŋ Diiloŋ-nelma-na, ma gbɛ ma ce. Ma nyegāaŋ wuɔ: «Umaŋ taa u wuo baa-mi kaladuŋgu-na, u birii tuɔ gāŋ baa-mi.»*

19 Mi ka wuɔya waŋ-ma baa-na aa ma suɔ da ma ce; ku yaa da ma ji ce, na ka hūu-ma wuɔ umaŋ dii gbula u yaa muoŋo-i.

20 Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duɔ bel mi pɔpuɔrbiloŋo-i fafamma, kutienŋo bilaa muɔmɛi; aa umaŋ duɔ bel muoŋo-i fafamma, u bilaa umaŋ puɔraa-mi.»

Yesu firiiye Yuda-i

21 Yesuŋ waan mafamma-i, u huonŋa pāŋ kūl. Wuɔ cira: «Mi sie fuo-ma nei: Na hɔlma-na, unaa ka hel mi huonŋ-nu.»

22 *Hāalābieŋ baa bir ta ba ne ba-naa aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U gbɛ hai?»

23 Hāalābiloŋo maŋ maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i ma yaŋ, u waa tɛna u caaŋgu-na.

24 Simɔ-Pier wuɔ piiye baa-yo baa u naŋga, wuɔ u yuu-yo u gbɛ hai?

25 Hāalābiloŋ wuɔ miel cira: «Itie, ŋ gbɛ hai moloŋo-i?»

26 Yesu wuɔ cira: «Da mi nafiye *buruo-i hā umaŋ, u yaa-i.» Aa naa būl buruo-i a nafiye hā *Yuda-Isikaro.

27 Yudaŋ hūyāa buruo-i, *Sitāni wuɔ pāŋ sire-yuɔ. Yesu wuɔ cira: «Yuda, sire ŋ ce niŋ saaya ŋ ce mamaŋ, baa sere baa-ma!»

28 Bamaŋ waa hiere juwuoterienŋu-na ba saa suɔ u nelma yaanŋa-i.

29 Yudaŋ taa u tiera ba gbeinŋa-i, banamba da nie sɪ Yesu taara u ka sāa baŋ saaya ba ce ponsaanŋu-i baa nimaŋ, sisɔ wuɔ u ka hā sūntaamba-i bɪŋkūŋgu.

30 Yudaŋ hūyāa buruo-i dumaanŋo-na, wuɔ pāŋ sire hel. Ku waa isuonŋu.

Taa na dɔl na-naa

31 *Yudaŋ hilaa, Yesu wuɔ cira: «Fiefie-i-na, nuɔmba daa *Moloŋ-Bienŋo bɔbɔima-i baa Diiloŋo maama-i Moloŋ-Bienŋo-na.

32 [Uŋ cie ba da Diiloŋo bɔbɔima-i yuɔ,] ku sie vaaya, Diiloŋo ka bi ce ba da Moloŋ-Bienŋo maama-i fuɔ-i-na.»

33 Aa naa cira: «Mi jēnaaŋ namaa, mi yinni saa tiraa tɛe bɔi na hɔlma-na. Na ka taaramie na sie da-mi. Miŋ taa mi waŋ mamaŋ baa *Yuifubaa-ba-i, mi waŋ-ma baa namei fiefie-i-na: «Miŋ kāŋ kusuonŋ-nu, na sie gbāa kā.»

34 Mi ka hā-na nelfemma aa suɔ ta. Nelfemma famma yaa daama: Taa na dɔl na-naa. Muɔ miŋ dɔlaa-na dumaa, taa na dɔl na-naa dumɛi.

35 Da na ta na dɔl na-naa, nuɔmba ka suɔ ku yaa nuɔ-i wuɔ mɛi baanŋ namaa.»

36 Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, ŋ kā hie?»

Yesu wuɔ cira: «Pier, miŋ kāŋ kusuonŋ-nu, ŋ sie gbāa kā baa-mi fiefie-i-na, nga ŋ ka ta ŋ jo huonŋ-nu.»

37 Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, bige-i dii fiefie-i-na aa ŋ'a mi sie gbāa kā baa-ni? Da mi fie'a mi ka ku naŋ maama-na, weima sɪ.»

* 13:18 Gbeliemaŋ-nalāanŋu (Psaume) 41.10

³⁸ Yesu wuɔ cira: «ŋ ka siε ku mɛi maama-na ninsoŋo wɛi? Ne! Yan mi wan ninsoŋo-i baa-ni: Kɔholdielɔŋo siε hi bu, ŋ ka ciina-miε da i siεi wuɔ nan sa suɔ-mi.»

14

Da ŋ da Yesu-i ŋ daa Diilonŋo yaa-i

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ cira: «Baa na yan na hɔmmu cu. Yaan aa na haa na nanŋa-i Diilonŋo-na baa muɔmi-na.

² Muntienammu bɔi dii mi To dumelle-na. Kuɔ muntienammu saa naa waa, mii naa waa hie wuɔ mi ka tigiin muntienammu cie-na?

³ Da mi kã ka tigiin na muntienammu-i tɛ, mi ka bir ji biε-na na ka tiena mi caan-nu.»

⁴ Aa naa cira: «Min kãŋ kusuŋ-nu na sa bi yan ku hũmelle-i suɔma.»

⁵ Toma wuɔ cira: «Itie, i sa suɔ nin kãŋ kusuŋ-nu, i ce niε gbãa suɔ ku hũmelle-i?»

⁶ Yesu wuɔ: «Muɔmɛi hũmelle-i, muɔmɛi ninsoŋo-i aa muɔmɛi cicɛlma-i. Molo siε gbãa kã mi To wulaa ni kutienŋo saa cor baa muɔ.

⁷ Da na suɔ muɔŋo-i, na ka suɔ mi To-i. Nga fiεfiε-i-na, na suyaa-yo aa na daa-yo.»

⁸ Filipu wuɔ cira: «Itie, da ŋ pigãan-ye ŋ To-i i siε tiraa yuu-ni baa wɛima.»

⁹ Yesu wuɔ: «Filipu, mi bãanŋu cuɔ baa-na, aa nan waa yogo nan sa suɔ-mi! Da ŋ da muɔŋo-i, ŋ daa mi To yaa-i; ku ce niε ŋ'a mi pigãan-na mi To-i?

¹⁰ Ŋ saa hũu-ma wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduŋgu yaa-i wɛi? Min wan nelma man baa-na, mɛi huɔya-maama sɪ. In yɛŋ kuuduŋgu baa mi To-i, u'i ciεŋ u fεrɛŋ maacemma.

¹¹ Da mi cira muɔ baa mi To-i kuuduŋgu yaa-i, na saaya na hũu-ma wuɔ ninsoŋo. Da kuɔ coima, na sa ne min ceŋ maman wɛi?

¹² Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na, min ceŋ maman daama-i, uman duɔ haa u nanŋa miε, u gbãa ce ma temma. Aa ji da min kãŋ mi To wulaa dε-i-na, kutienŋo gbãa ce maman maaraa daama-i yεrε.

¹³ Da na cãrã binŋkũŋgu binŋkũŋgu, aa bɪ mi yerre-i, mi ka ce-ku hã-na a ce mi To ce bɔi.

¹⁴ Da na cãrã kuman aa bɪ mi yerre-i, mi ka ce-ku hã-na.»

Yesu wan u hortienŋo maama

¹⁵ «Da kuɔ mi maama dɔlnu-nɛi, na ka vaa na fεrε ta na ce min waan maman baa-na.

¹⁶ Mi ka wan baa mi To-i u hã-na kakãyãtienŋo u ji tɛ baa-na gbula.

¹⁷ Kakãyãtienŋo faŋo yaa *Diilonŋ-Yalle-i; di yaa ninsontienŋo-i. Nelbiliemba sa da-yo, ba sa bi suɔ-yo, a ce dumaanŋo-na u siε gbãa jo ba wulaa. Nga un yɛŋ baa namaanŋo-i, na suɔ-yo aa u ka tɛ baa-na gbula.

¹⁸ Mi siε ta aa yan-na yombin namaa; mi ka bir jo.

¹⁹ Cɛllε, nuɔmba siε tiraa ta ba da-mi, ŋga namaanŋo-i, na ka ta na da-mi. Mi ka tɛ gbula aa namaa na ka tɛ gbula.

²⁰ Ku yiin da ku hi, na ka suɔ wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduŋgu yaa-i, aa namaa baa muɔŋo-i kuuduŋgu bi yaa-i.

²¹ Uman duɔ bella mi nelma-i aa tuɔ ce-ma, mi maama dɔlnu u yaa-i. A ne da mi maaman dɔlnun uman, kutienŋo maama ka dɔlnu mi To-i aa bi dɔlnu mɛi fεrε-i, aa mi ka pigãan kutienŋo-i mi fεrε.»

²² *Yuda nanŋo waa a naara *Yuda-Isikaro-i, fuɔ wuɔ cira: «Itie, bige-i ciε ŋ'a ŋ ka yan nuɔmba namba-i aa pigãan miεmɛi baa ŋ fεrε?»

²³ Yesu wuɔ cira: «Mi maama da ma ta ma dɔlnu uman, u ka tuɔ ce min waan maman. Duɔ tuɔ ce-ma, u maama ka dɔlnu mi To-i. Aa u maan da ma dɔlnu mi To-i, i ka jo ji har kutienŋo-na.

²⁴ Mi maan da ma'a ma sa dɔlnu uman, u sa ce min waan maman. A ne da min wan maman baa-na, mɛi kusũŋ-maama sɪ, mi To maama. U yaa puɔraa-mi.

²⁵ Mii dii baa-na yogo aa wan daama-i hiere baa-na.

26 Mi To ka saan Diilonj-Yalle jo mei yerrenj. Di ka kāyā-nei. Di ka jo ji waŋ ma yaanġa-i baa-na hiere aa miŋ waanj mamanj cor hiere, di ka ce ma t̄enu-nei.

27 Mi f̄e na h̄ommu-i, aa mi f̄e-mu mei f̄emma. Mi sa f̄e-mu ŋaa nelbiliembanj f̄eŋ ba-naa h̄ommu dumaa. Baa na yaŋ na h̄ommu cu, baa na bi yaŋ korma ta ma da-na.

28 Ma s̄i mi waanj-ma baa-na mie: «Mi ka ta ŋga mi ka bir jo ke?» Da kuɔ mi maama d̄olnu-nei, miŋ kāŋ mi To wulaa, ku saaya ku d̄olnu-nei. Hama-i nuɔ-i? Mi To maaraa muɔŋo-i.

29 Mi waliɛya waŋ nel daama-i baa-na ku yaa da ma ji ta ma ce na ka suɔ wuɔ mi waanj ninsoŋo.

30 Miwaanj daayo tienjo* jo dii mi huonj-nu; a ce dumaanjo-na, mi sie tiraa da piiye boi baa-na. Ŋga u sie gb̄aa ce b̄iŋkūŋgu mie.

31 Nelbiliemba saaya ba suɔ wuɔ mi To maama d̄olnu-mie, aa tiraa suɔ wuɔ mi Toŋ'a mi ce mamanj, mi ce ma yaa-i ku'i cie *Bigāarāŋo tuɔ jo. Siirenj i halanj bande-i-na!»

15

Yesu dii ŋaa ɛɛs̄ē-tibiinj-kerre

1 Ku huonjgu-na, Yesu wuɔ ji nanj gb̄analāan daaku-i baa u *h̄aalābiemba-i wuɔ: «Muɔmei *ɛɛs̄ē-tibiinj-kerre-i aa mi To yaa ku tienjo-i.

2 Mi negemmu manj sa maanj hiere, u ka kar-mu nanna aa mumanj maanj, u ka jūrā-muɔ a ce mu migāan ta mu manj fafamma.

3 Miŋ waan nelma manj baa-na, ma migāan-na t̄i.

4 Nyaarāan-mie ŋaa muɔ miŋ nyaarāa-nei dumaa. Na suyaa wuɔ negenja manj da ka saa nyaar ka nyu-i-na ka sie gb̄aa manj d̄e! Kuuduŋgu yaa baa namaanjo-i: Da na saa nyaar muɔmi-na, na sie gb̄aa ce b̄iŋkūfafaanġu.

5 «Muɔmei tibiinġu-i, aa namei ku negemmu-i. Muɔ da mie mii si dii, na sie gb̄aa ce b̄iŋkūŋgu. Umanj duɔ nyaar-mie aa muɔmi bi nyaar-yuɔ, kutienjo gb̄aa ce weima boi.

6 Umanj duɔ saa nyaar-mie, ba būul kutienjo-i ka nanna puona ŋaa da ba jā negenja-i banj būul-kanj ka nanna dumaa ka kuol ba biɛ-ka dii-ka d̄āamu-na caa-ka.

7 Ŋga da na nyaar-mie, aa mi nelma waa na h̄ommu-na, da na ta na taara kumanj, na cārā-kuɔ, na ka da-ku.

8 Da na ta na ce maacenfafamma na h̄a Diilonjo-i, aa cu mi huonj-nu, ku yaa cieŋ mi To ce boi.

9 Mi Toŋ d̄olaa-mi dumaa, muɔmi bi d̄olaa namaanjo-i dumei. Tiyāan mi caan-nu mi ta mi ce baa-na.

10 Miŋ waanj mamanj baa-na, da na ta na ce-ma, na maama ka ta ma d̄olnu-mie ŋaa muɔ miŋ ceŋ mi To maama-i mi maama ta ma d̄olnu-yuɔ dumaa.»

Yesu h̄aalābiemba birii u j̄enaamba

11 Yesuŋ waanj mafamma-i, wuɔ cira: «Mi taara na h̄ommu f̄e da yogogo mei kaanġa temma-i ku'i cie mi ta mi waŋ nel daama-i baa-na.

12 Mi nelma yaa daama: Taa na d̄ol na-naa ŋaa muɔmiŋ d̄olaa-na dumaa.

13 Nelieŋ nuɔ da ŋ h̄ūu-ma ku ŋ j̄enaamba maama-na, nelnyul hamu-i dii ji maar mufammu-i?

14 Miŋ waanj mamanj baa-na, da na ce-ma, na ka ce mi j̄enaan namaa.

15 Mi sa tiraa mi b̄i-na maacembienj namaa, mi b̄i-na mi j̄enaan namaa. Hama-i nuɔ-i? Maacembilonjo sa suɔ u yuntienjo kusūŋgu-i. A ne da namaanjo-i, mi Toŋ waanj mamanj baa-mi hiere, mi waanj-ma baa-na. Terieŋgu fanġu-na, mi sie gb̄aa b̄i-na mi maacembienj namaa.

* 14:30 Miwaanj daayo tienjo yaa *Sitāni-i.

16 Ku saa ce ɲaa namei fiɛlaa muɔ, muɔmei fiɛlaa namaa aa puɔr-na wuɔ na ka ce maacenfafamma aa na yaŋ na maacemma da belle, ku yaa da na cārā bɪŋkūŋgu bɪŋkūŋgu mi To wulaa aa bɪ mi yerre-i u ka hā-na baa-ku.

17 Nɣa miŋ taaraŋ kumaŋ na wulaa, ku yaa daaku: Taa na dɔl na-naa.»

Nelbiliemba bigāaŋ Diiloŋo-i

18 «Da na da nelbiliemba bigāaŋ-na, na saaya na suɔ wuɔ ba bigāaŋ muɔmei igēna.

19 Kuɔ na waa baa-ba, baa naa dɔl-na wuɔ bafamba baan namaa. Nɣa mi fiɛlaa namaaŋo-i hiel-na ba hɔlma-na; bafamba baan namaa sɪ, ku'i ciɛ ba bigāaŋ-na.

20 Yaan mi nel daama ta ma tɛnu-nei: «Maacembiloŋo sa maar u yuntienŋo-i.»* Da ba huol mi yaan-na, ba ka bi huol namaa na yaan-na. Da ba nu mi nuŋgu-i, ba ka bi nu namaa kūŋgu-i.

21 Ba ka ce mafamma-i meɪ maa-na. Baŋ'a ba saa suɔ umaŋ puɔraa-mi, ku'i ciɛ.

22 Kuɔ mi saa naa jo ji piye baa-ba, molo naa saa cāl-ba. Nɣa de-i-na, ba siɛ gbāa da āntāalāmma.»

23 «Umaŋ duɔ bigāaŋ muɔŋo-i, kutienŋo bi bigāaŋ mi To-i.

24 Miŋ ciɛ himma maŋ ba daa-ma. Aa ba suyaa wuɔ molo siɛ gbāa ce ma temma. Kuɔ ba saa naa da-ma, molo naa saa cāl-ba. Nɣa ba daa-ma aa cor ta ba bigāaŋ-mi baa mi To-i hiere.

25 Na saa da! Mamanŋ nyegāaŋ ba *ānjɪnamma-na, ma'i saa ce daama-i wei? Ma nyegāaŋ wuɔ: «*Ba bigāaŋ-mi gbāŋgbāŋ.*»†

26 «Mi To uŋ ka hā-mi kakāyātienŋo maŋ mi saan-yo hā-na, u yaa ninsontienŋo-i. Duɔ jo, u ka piye mi maama-i tūnu nuɔmba-i.

27 Aa namaa fere-i, iŋ waa baa i-naa dii ku domma-na, na ka bi ce mi siertaan namaa.

16

Diiloŋ-Yallen ka jo ji ce maman

1 «Mi sa taara ku ji nuɔl-na Diiloŋ-hūmelle-na ku'i ciɛ mi ta mi waŋ daama-i hiere baa-na.

2 Ba ka nyaa-na *Diilonelhāalādūnni-na. Aa yiingu dii baa yiingu, bamaŋ ji taa ba kona, ba ka da nie sɪ ba cāa Diiloŋo'i dumaanŋo-na.

3 Baŋ'a ba saa suɔ mi To-i baa meɪ fere-i hiere, ku'i ka dii-ba mafamma cemma-na.

4 Kumaŋ ciɛ mi wuɔya ta mi waŋ-ma baa-na, mi taara da ma ji ta ma ce, na suɔ wuɔ mi waan-ma baa-na cor tɪ. Mii naa waa na caan-nu ku'i ciɛ mi saa waŋ-ma baa-na dii ku domma-na.

5 De-i-na, mi ta da mi kā umaŋ puɔraa-mi u wulaa, aa molo saa da duɔ yuu-mi wuɔ: «N kā hie?»

6 Mi suyaa miɛ miŋ waanŋ mamaŋ baa-na daama-i, ma'i saa dɔlnu-nei.

7 A ne da mi waanŋ ninsoŋo yaa baa-na. Da mi ta, ku ka kāyā-nei. Na saa da, da mi saa ta, kakāyātienŋo siɛ gbāa jo. Fuɔ mi kā ka hi aa saan-yo hā-na.

8 Duɔ jo, u ka pigāaŋ nelbiliemba-i wuɔ ba piera āmbabalma kūŋgu-na, ba piera viisinni kūŋgu-na aa pira Diiloŋ-berru kūŋgu-na.

9 Baŋ'a ba saa hūu meɪ nelma-i, ku'i pigāaŋ āmbabalma-i.

10 Aa miŋ kāŋ mi To wulaa, na siɛ tiraa da-mi, ku'i pigāaŋ viisinni-i.

11 Aa miwaanŋ daayo tienŋo* yuŋ-maamaŋ fielaanu tɪ, ku'i pigāaŋ Diiloŋ-berru-i.

12 «Nelma bɔi dii yogo mi da mi waŋ-ma baa-na, nɣa da mi waŋ-ma baa-na fiefiɛ-i-na, ma ka mulien-na.

* 15:20 Niɛŋ Matie 10.24; Nsāa 13.16. † 15:25 Gbeliemaŋ-neini (Psaumes) 35.19; 69.5 * 16:11 Miwaanŋ daayo tienŋo yaa *Sitani-i.

13 *Diilonɔ-Yalle da di ji jo, di yaa ninsonɔ tienɔ-i, di ka kaala ninsonɔ-belle-i baa-na. Di sa ji waɲ difande kusɔŋ-maama. Din nuɔ mamanɲ, di ji waɲ ma yaa-i aa bi tɔnu-nei mamanɲ juɔŋ.

14 Di ka da mi kusɔŋ-maama-i ji piiye tɔnu-nei, a ce dumaanɔ-na di ka ce-mi boi.

15 Mi To maama-i hiere mei maama, ku'i cie na da mi ciɛra di ka da mi kusɔŋ-maama-i ji piiye tɔnu-nei.»

Yesu tamma saa dɔlnu u haalabiemba-i

16 Kufanɲu huonɲu-na, Yesu wuɔ gbɛ u *haalabiemba-i wuɔ: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.»

17 U haalabiemba namba ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Nel hama-i temma'i dumandɛ-i: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi»? Aa tiraa cira u kã u To wulaa.

18 Uɲ gbɛŋ celle manɲ, u yunɲu yaa wuɔ nie? I saa suɔ u nelma yaanɲa-i.»

19 Yesu wuɔ suɔ wuɔ ba taara ba yuu-yo. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi waanɲ-ma baa-na mie: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.» Na yuu na-naa ma yaa nuɔ-i wei?

20 Yaanɲ mi waɲ ninsonɔ-i baa-na: Namaanɔ-i na kaa haa na nammu-i na yunniɲ ta na gbu na kaal aa banamba waa ponsaanɲ-nu. Na hɔmmu ka guɔla, ŋga na hɔguɔla ka bir ce hɔfɛlle.

21 Ciɛnɔ kusɔŋ da ku bel-o, yaanɲa sa waa-yuɔ. Ŋga duɔ ji gbãŋ da u yunɲu-i, bilonɔ fɛ u huonɲa-i a ce u mulɛma karaanu-yuɔ.

22 Ku yaa ŋaa namaa kɔŋgu-i: Na yammu vãa fiɛfiɛ-i-na, ŋga yiinɲu dii baa yiinɲu, mi ka tiraa da-na. Da mi ji'a mi da-na, na hɔmmu ka fɛ aa molo cɛraa u gbãa guɔla-muɔ.

23 Ku yiinɲ da ku ji hi, na siɛ yuu-mi baa nelma. Yaanɲ mi waɲ ninsonɔ-i baa-na: Da na cãrã kumanɲ aa bi mi yerre-i, mi To ka hã-na baa-ku.

24 Na saa hi cãrã binɲkɔŋgu yogo aa bi mi yerre-i. Cãarãŋ, na ka da, aa da na da, na hɔmmu ka fɛ gbarnu.

25 «Mi waanɲ nel daama-i hiere baa-na gbãɛiniɲ. Ŋga yiinɲu dii baa yiinɲu, mi siɛ tiraa ta mi piiye baa-na dumaanɔ-na. Mi To u maamanɲ yeɲ dumaa, mi ka bi waɲ-ma baa-na dumɛi.

26 Ku yiinɲu da ku hi, na ka cãrã Diilonɔ-i aa bi mi yerre-i. Mi saa cira mi kaa cãrã Diilonɔ-i hã-na dɛ! Na maama dɔlnu-yuɔ, na gbãa cãrã-yuɔ na fɛɛɛ.

27 Nanɲ dɔlaa muonɔ-i aa hũu-ma wuɔ mi hilaa fuɔ terienɲ-nu'i jo, ku'i cie na maama ta ma dɔlnu-yuɔ.

28 Mi hilaa mi To yaa wulaa-i jo hiɛma-na. Fiɛfiɛ-i-na, mi ka ta hiɛma-na bir kã mi To wulaa.»

29 Uɲ waanɲ mafamma-i, u haalabienɲ baa cira: «Fiɛfiɛ fuɔ, ŋ yaanɲ gbãɛini-i aa ta ŋ kaala ŋ nelma-i.

30 I suyaa yende-i-na wuɔ ŋ suɔ weima-i hiere. Diɛ tie taara diɛ yuu-ni baa mamanɲ, ŋ wuɔya suɔ-ma. Terienɲu fanɲu-na, i hũyãa-ma wuɔ ŋ juɔ Diilonɲ-jomma.»

31 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ma sɪ na'a na hũyãa mi nelma-i fiɛfiɛ-i-na kɛ?

32 Ŋga mi tɔnu-nei, huonɲu nanɲu ka hi, aa ku hii tɪ yeɛ, na ka pisãllã; nelienɔ nelienɔ baa u munɲãmmu aa yanɲ mi tɛ mi diei yonɲ. Ŋga mi siɛ tɛ mi diei; mi To dii baa-mi.

33 Nanɲ cuu mi huonɲ-nu, mi taara na hɔmmu fɛ ku'i cie mi ta mi waɲ mafamma-i baa-na. Nelbiliemba ka mulɛŋ-na miwaanɲ daayo-na, ŋga vaanɲ na fɛɛɛ, mi guɔlaaya ba fɔŋgũɔ-i.»

17

Yesu Diilocãrãlle-i

1 Yesuɲ juɔ piiye tɪ, wuɔ tã u yunɲu-i dɔrɔ aa naa cira: «Baba, ku hii. Ce ŋ Biɛnɔ ce boi, kumanɲ ka ce fuɔ bi ce nuɔ ŋ ce boi.

2 Ŋ haa-yo nelbiliemba yunɲ-nu wuɔ u hã u dombũurãamba-i cicɛlma manɲ sa tɛŋ dede-i.

³ A ne da cicēlma maŋ sa t̄ieŋ dede-i ma yaa a suɔ ninsoŋ-Diilonɔ nuɔŋo-i aa bi suɔ *Kɔŋkortieŋo muɔmi maŋ niŋ puɔraa-mi.

⁴ Mi cie ŋ ce bɔi h̄ɛma-na. Niŋ ŋa naa h̄a-mi maacemma maŋ, mi cie-ma.

⁵ Baba, miŋ ŋa naa waa baa-ni aa miwaanɔ suɔ duɔ doŋ, niŋ ŋa naa ce mi ce bɔi dumaa, ce mi ce bɔi dumɛi fiefie-i-na.

⁶ «Niŋ fielaa bamaŋ miwaanɔ-na h̄a-mi, mi pigāaŋ-ba ŋ sinni-i. Naŋ baamba'i waa, ŋ bir-ba h̄a muɔ baa-ba. Ba nuɔ ŋ nuŋgu-i.

⁷ Ba suyaa fiefie-i-na wuɔ niŋ h̄a-mi mamaŋ hiere, naŋ kusūŋ-maama.

⁸ Niŋ waan mamaŋ baa-mi, mi waan-ma baa-ba. Ba siyaa-ma. Ba suyaa wuɔ mi hilaa naŋ terieŋ-nu'i jo. Aa ba suyaa wuɔ nuɔnei puɔraa-mi.

⁹ Mi cārā-nie da mi h̄a-ba. Mi sa cārā-nie da mi h̄a nelbiliemba-i hiere de! Niŋ h̄a-mi bamaŋ, mi cārā-nie da mi h̄a ba yaa-i; naŋ baamba-i.

¹⁰ Mei kūŋgu-i naŋ kūŋgu, aa naŋ kūŋgu-i mei kūŋgu. Mi bɔbɔima da ba yaa nuɔ-i.

¹¹ Muɔmi sa tiraa mi ye dii miwaanɔ-na, mi k̄a naŋ terieŋ-nu, a ne da bafamba dii-yuɔ yogo. Baba, cālmuo s̄i nuɔni maŋ nuɔ-i, jande, ta ŋ niya-bei ŋ fere baa naŋ fereŋ f̄ŋgū; ŋ h̄a muɔŋo-i u yaa-i. Ku yaa ba ka waa baaduɔmba ŋaa muɔ baa nuɔŋo-i in yey baaduɔŋ mie dumaa.

¹² Niŋ h̄a-mi f̄ŋgū maŋ, miŋ cie huɔŋgu maŋ baa-ba, mi nieya-bei baa u yaa-i. Mi nieya-bei, u diei saa ji balla mi wulaa, da ku saa waa umaŋ naa saaya u balla ŋaa maŋ nyegāaŋ dumaa Diilonɔ-nelma-na.*

¹³ «Fiefie-i-na, mi ka bir k̄a ŋ wulaa. Mi taara ba h̄ommu f̄e gbarnu mei kaŋga temma-i, ku'i cie mi t̄ie h̄ɛma-na aa ta mi waŋ mafamma-i.

¹⁴ Miŋ waan ŋ nelma-i baa-ba, nelbiliemba bigāaŋ-ba wuɔ ba sa wuɔ h̄umeduɔle baa-ba ŋaa muɔ.

¹⁵ Ku saa ce ŋaa mi cārā-nie wuɔ ŋ hiel-ba miwaanɔ-na de! Ma'i s̄i. Mi cārā-nie wuɔ ŋ ta ŋ niya-bei *Bigāaraŋo baa da suur ba h̄olma-na.

¹⁶ Ba sa wuɔ h̄umeduɔle baa nelbiliemba-i ŋaa muɔ.

¹⁷ Naŋ nelma yaa ninsoŋo-i. Pigāaŋ-ba baa-ma ba suɔ-ma aa ta ba cāa nuɔnei yoŋ.

¹⁸ Niŋ puɔraa muɔmi-i dumaa miwaanɔ-na, mi bi puɔraa bafamba-i dumɛi miwaanɔ-na.

¹⁹ Muɔ mi cāa nuɔnei yoŋ ba da ba da ninsoŋo-i aa fulnu nuɔnei ta ba bi cāa-ni.

²⁰ «Mi sa cārā-nie da mi h̄a bafamba yoŋ de! Bamaŋ ka nu ba nelma-i aa h̄u mi maama-i, mi bi cārā-nie da mi h̄a kutaamba-i.

²¹ Baba, mi cārā-nie wuɔ ŋ yaŋ ba ce kuuduŋgu ŋaa muɔ baa nuɔ in yey baaduɔŋ mie dumaa. Yaŋ i suurnu i-naa, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi.

²² Niŋ cie mi ce bɔi dumaa, mi bi cie ba ce bɔi dumɛi, ku yaa ba ka gbāa ce kuuduŋgu ŋaa muɔ baa nuɔ in yey kuuduŋgu dumaa.

²³ Ku yuŋgu yaa daaku: Mi ka waa baa-ba aa ŋ waa baa-mi, ku yaa ba ka gbāa ce kuuduŋgu kelkel. Dumaanɔ-na, nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi aa tiraa suɔ wuɔ ba maama dɔlnu-nie ŋaa mei maamaŋ dɔlnuŋ-nie dumaa.

²⁴ «Baba, niŋ dɔlaa-mi dumaa aa miwaanɔ suɔ duɔ doŋ, mi taara niŋ cie mi ce bɔi dumaa, da mi waa kusuɔŋ-nu, mi dombūurāamba waa mi caaŋ-nu ta ba da-mi.

²⁵ Baba, ŋ faa teu! Nelbiliemba saa suɔ-ni, ŋga mei suyaa-ni aa dombūurāamba suyaa wuɔ nuɔnei puɔraa-mi.

²⁶ Mi pigāaŋ-ba ŋ sinni-i, aa mi ka cor ta mi pigāaŋ-ba baa-ni, ku yaa niŋ dɔlaa muɔŋo-i dumaa, bafamba ka bi dɔl ba-naa dumɛi, aa muɔ baa bafamba-i i gbonu ce baaduɔŋ mie.»

* 17:12 Nieŋ Nsáa sebe-i-na 13.18 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na.

18

*Yesu belma hii**(Matie 26.47-56; Marke 14.43-50; Like 22.47-53)*

¹ Yesuṅ juo cārā Diilonṅo-i tī, wuṅ hel baa u *hāalābiemba-i a jāal Sedurō kaanṅu-i kā bomborma namma-na. Tibinniṅ-suonṅu nanṅu waa terienṅu fanṅu-na, baa kā ka suur-kuṅ.

² Ba taa ba kā terienṅ daaku-na koko; a ce dumaanṅo-na, *Yuda manṅ taa u taara u hel u huonṅu-na, u taa u suṅ ku saanṅu.

³ Wuṅ sire nyaa ba huonṅ-nu dii tibinniṅ-suonṅu-na baa sorosibaa-ba-i a naara *Diilodubuṅ niyataamba namba. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Farisīεbaa-ba yaa naa hāa-yo Diilodubuṅ niyataamba-i. Fitimbaa-ba waa baa-ba a naara jigāmmu.

⁴ Yesu wuṅ suyaa mamanṅ ka da-yo. Baṅ kāa ka hi, wuṅ piε yuu-ba wuṅ: «Na taara hai moloṅo-i?»

⁵ Baa cira: «I taara Nasarētitaanṅ Yesu.»

Yesu wuṅ cira: «Muṅmei.» Yuda manṅ taa u taara u hel u huonṅu-na, u waa baa-ba.

⁶ Yesuṅ ciεra muṅmei terienṅu manṅ nuṅ-i, baa bir baa ba honni kā ka cii da buronṅ!

⁷ Yesu wuṅ tiraa yuu-ba wuṅ: «Na taara hai?»

Baa cira: «I taara Nasarētitaanṅ Yesu.»

⁸ Yesu wuṅ cira: «Mi saa cira muṅmei wei? Da na'a na taara muṅmei, yaanṅ bamanṅ daaba kā.» U gbē u hāalābiemba yaa-i.

⁹ Uṅ ṅa naa wanṅ mamanṅ, ma'i sa ciεṅ daama-i wei? Uu naa cira: «Baba, ninṅ hāa-mi bamanṅ, u diei saa balla mi wulaa.»*

¹⁰ A ne da jigānṅa waa baa Simṅ-Pier; wuṅ fa-ka hiel-ka pānṅ jafūṅ *Diilojigāntaamba yuntienṅo maacembilonṅo nadietūṅu-i a yer-ku. Ba taa ba bī naacolṅo-i Malkusi.

¹¹ Yesu wuṅ cira: «Pier, dii ṅ jigānṅa-i ka foguonṅu-na!» Aa naa cira: «Mi To uṅ ciεra mamanṅ da-mi, ṅ sa taara ma da-mi wei?»

¹² Yesuṅ bi waanṅ mafamma-i, sorosibaa-ba-i baa ba yuntienṅo-i a naara Diilodubuṅ niyataamba kā ka bel-o vaa u nammu-i mu hāi-i-na.

¹³ Belle fande-na, Kayifu yaa waa Diilojigāntaamba yuntienṅo-i. Baṅ vaa-yo, baa kā baa-yo Kayifu cura yaa wulaa-i igēna. Ba taa ba bī-yo Ani.

¹⁴ A ne da Kayifu duṅṅo fanṅo yaa naa gbē *Yuifu ba yuntaamba-i wuṅ nelduṅ duṅ ku a kor nelle-i hiere ku bōyaa nelle da di muonu.†

*Simṅ-Pier ciinaana Yesu-i**(Matie 26.69-70; Marke 14.66-68; Like 22.55-57)*

¹⁵ Baṅ bilaa Yesu-i ta ba kā baa-yo, Simṅ-Pier baa u nahāalābilonṅo nanṅo-i baa cu ba huonṅ-nu. *Diilojigāntaamba yuntienṅo taa u suṅ Simṅ-Pier nabentienṅo-i, a ce dumaanṅo-na, baṅ kaa hi Diilojigāntaamba yuntienṅo ciṅṅu-i, *hāalābilonṅ daa wuṅ kā ka suur baa Yesu-i hiere.

¹⁶ Pier wuṅ yiera fondumelle-na u saa suur. Hāalābilonṅ daa wuṅ hel piiye baa ciεṅo manṅ taa u niya dumelle-i aa naa ce Pier suur.

¹⁷ Ciεṅ daa wuṅ yuu Pier wuṅ: «Ma sī naacolṅ daa u hāalābilonṅo nanṅo'i nuṅṅo-i ke?»

Pier wuṅ cira: «U hāalābilonṅo sī muṅ de!»

¹⁸ Waanṅu waa; *Diilojigāntaamba yuntienṅo maacembiemba-i baa bamanṅ niεyanṅ-yuṅ baa dii dāamu ta ba yiraanṅ. Pier wuṅ kā ka tuṅ yiraanṅ baa-ba.

(Matie 26.59-66; Marke 14.55-64; Like 22.66-71)

¹⁹ Baṅ kāa baa Yesu-i, *Diilojigāntaamba yuntienṅo wuṅ yuu-yo a kā u *hāalābiemba yanṅa, baa uṅ wuṅraṅ u wanṅ nelma manṅ baa nuṅmba-i ma yanṅa.

* 18:9 Niεṅ 6.39; 17.12. † 18:14 Niεṅ 11.50.

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Mamaŋ waa mi wulaa, mi piiye-mɛi nuɔmba-i hiere ba yufellen. Mi piiye-mɛi *Diilonelhāalādūnni-na aa piiye-mɛi *Diilodubuɔ-i-na. *Yuifubaa-ba jānu banna terni fanni'i nuɔ-i. Mi saa fuo ma diei bɛi.

²¹ Ma ce niɛ ŋ ta ŋ yuu-mi? Miŋ piiye baa bamaŋ, ba suyaa miŋ waan mamaŋ baa-ba; yuu ba yaa-i, ba ka waŋ ma yaanŋa-i baa-ni.»

²² Yesuŋ piiye dumaanɔ-na, Diilojigāntaamba yuntienɔ niyatienɔ nan wuɔ caa u tūŋgu-i aa naa cira: «Ŋ piiye baa Diilojigāntaamba yuntienɔ yaa de-i-na wei?»

²³ Yesu wuɔ cira: «Da kuɔ mi cālāa piyemma, pigāan-mi miŋ cālāa kusuɔŋ-nu; ŋga da kuɔ mi saa cāl piyemma, ŋ muyaa-mi hama-i nuɔ-i?»

²⁴ Ani wuɔ yaŋ-yo baa iyiemba-i aa saan-yo hā Kayifu-i baa-yo, u yaa waa Diilojigāntaamba yuntienɔ-i.

(Matie 26.71-75; Marke 14.69-72; Like 22.58-62)

²⁵ Baŋ taa baa Yesu-i ta ba kā Kayifu terienŋu-na, Simɔ-Pier wuɔ tɛna dii dāntorre-na. Naacolŋo nan wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ma sɪ naacolŋ daa u *hāalābilonŋo nano'i nuɔŋo-i ke?»

Pier wuɔ cira: «U hāalābilonŋo sɪ muɔ de!»

²⁶ *Diilojigāntaamba yuntienɔ maacembilonŋo nano waa, ba kuuduɔŋgu'i baa Pierŋ jafāan umaŋ tūŋgu-i yer-ku. Fuɔ wuɔ cira: «Ma sɪ mei daa nuɔ baa naacolŋ daayo-i tibinniŋ-suonŋu-na ke?»

²⁷ Pier wuɔ tiraa hel-kuɔ wuɔ coima, fuɔ sɪ. Kəhəldiɛlāŋ wuɔ don tuɔ bu.

Ba kaa baa Yesu-i fāamaanŋ ba terien-nu

(Matie 27.1-2,11-31; Marke 15.1-20; Like 23.1-5,13-25)

²⁸ Cuonŋ kaalaa kəŋkəŋkəŋ, baa naar hel baa Yesu-i Kayifu terienŋu-na a kā baa-yo ba fāamaanŋo wulaa. Fāamaanŋo faŋo waa *Oromɛyienŋo. Baŋ kaa hi, *Yuifu ba yuntaamba saa siɛ suur fāamaanŋo dumelle-na; wuɔ da ba suur, ba ka guɔla ba fɛɛ a ce ba siɛ gbāa wuɔ *kərsinni timmanŋ-ponsaanŋu niwuoni-i.

²⁹ *Pilati yaa waa fāamaanŋo-i belle fande-na. Wuɔ hel yuu-ba wuɔ: «Na'a naacolŋ daayo ciɛ bige-i?»

³⁰ Baa cira: «Kuɔ u maacemma naa fa, ii naa saa jo baa-yo ji hā-ni.»

³¹ Pilati wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Biyaan-yonŋ na kā baa-yo na ka ce u āndaanŋu-i namaa cemma.»

Baa cira: «Miɛ siɛ gbāa hā-ba hūmelle-i i fɛɛ wuɔ ba ko molonŋo.»

³² Yesuŋ ŋa na'a u ka ku kuliinŋu manŋ, ku'i sa juɔŋ daaku-i wei?‡

³³ Pilati wuɔ bir suur u dumelle-na aa bɪ Yesu-i ji yuu-yo wuɔ: «Nuɔnei Yuifu ba nellentienŋ nuɔŋo-i wei?»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Molonŋo-i waanŋ mi maama baa-ni wei? Sisɔ nanŋ kusūŋ-maama'i?»

³⁵ Pilati wuɔ cira: «Ne niŋ feŋ-min! Ŋ daa muɔ Yuifuyienŋ muɔ wei? Ŋ nellenŋ-baamba'i hāa muɔ baa-ni baa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, ŋ guɔlaaya bige-i ba wulaa?»

³⁶ Yesu wuɔ cira: «Mei nellentesinni sa hel hɛma-na bande. Kuɔ ni taa ni hel hɛma-na bande, bamaŋ cuu mi huonŋ-nu baa naa gbāŋ kpelle a hūu-mi Yuifubaa-ba nammu-na. Ŋga mei nellentesinni-i miwaanŋ daayo niini sɪ.»

³⁷ Uŋ waanŋ mafamma-i, Pilati wuɔ cira: «Terienŋu fanŋu-na, nellentienŋ nuɔ wei?»

Yesu wuɔ cira: «Nellentienŋ muɔ ŋaa niŋ waanŋ-ma dumaa. Mi juɔ ji honŋ hɛma-na da mi waŋ ninsonŋo maama. Umaŋ duɔ cu ninsonŋo huonŋ-nu ŋ da kutienŋo nu mi nelma-i.»

³⁸ Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ninsonŋo yaa bige-i fuɔ?» Aa naa tiraa hel kā Yuifubaa-ba wulaa ka cira: «Mei saa da kumaŋ ciɛ na'a na ko naacolŋ daayo-i.

³⁹ Ŋga ma diei dii, kumaŋ ciɛŋ koko, belle belle, da na'a na ce na kərsinni timmanŋ-ponsaanŋu-i, mi nanna kasobilonŋo diei hā-na. Na taara bende-i mi nanna Yuifu ba nellentienŋo yaa hā-na wei?»

‡ 18:32 Niɛŋ 12.32-33.

⁴⁰ Baa kaasɪŋ wuɔ: «I sa taara ŋ nanna ufaŋo-i! I taara ŋ nanna Barabasi!» A ne da Barabasi faŋo waa cuoyuo.

19

Pilati hāa-ba hūmelle-i wuɔ ba ko Yesu-i

¹ Maŋ juɔ waa dumaŋo-na, *Pilati wuɔ cira ba jo baa Yesu-i ji muo-yo.

² Sorosibaa baa ce huɔni a sū nyantuoluo dii u yuŋgu-na. Aa naa bi dii joŋgorbuɔ hā-yo ce-yo ŋaa nellentienjo. Joŋgorbuɔ faŋo waa dāa-wuonjo.

³ Baŋ ciɛ mafamma-i, baa ta ba piɛ ba jaal-o. Umanj duɔ piɛ, wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni.» Aa caa u tūŋgu-i.

⁴ Pilati wuɔ tiraa hel waŋ baa-ba wuɔ: «Mi ka ce ba hel baa-yo jo baa-yo, ku yaa na ka suɔ wuɔ meɪ saa da kumanj ciɛ na'a na ko-yo.»

⁵ Aa naa bi ce ba hel baa Yesu-i baa huɔniŋ-nyantuoluo-i u yuŋgu-na a naara joŋgorbuɔ-i u nuonju-na. Baŋ juɔ baa-yo, Pilati wuɔ cira: «U yaa daayo!»

⁶ *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Diilodubuɔ niyataaŋ baŋ juɔ'a ba ne da Yesu-i, baa pāŋ doŋ ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Gbu-yo *daaŋ-nu! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Kāaŋ na ka gbu-yo na fɛɛ; meɪ saa da kumanj ciɛ na'a na ko-yo.»

⁷ Yuifubaa baa cira: «U ciɛ u fɛɛ Diilonj-Bienjo; a ne da a saa baa miɛ *ānjɪnamma-i, fuɔ temma-i i saa saaya i yaŋ-yo, i gbɛ i ko-yo.»

⁸ Baŋ waan mafamma-i, Pilati holle pāŋ caar.

⁹ Wuɔ bir suur baa Yesu-i ka yuu-yo wuɔ: «Naŋ hel hie?» Yesu saa seŋ sūnuŋgu yuɔ.

¹⁰ Pilati wuɔ cira: «Ŋ fiinaaŋ muɔmeɪ nuɔ-i wei? Ŋ saa suɔ wuɔ mi gbāa nanna-niɛ, mi gbāa bi ce ba gbu-ni *daaŋgu-na wei?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ Diilo saa naa hā-ni baa ku fōŋgūo-i, nii naa saa gbāa ce biŋkūŋgu muɔmi-na. Terienju fangu-na, umanj juɔ baa-mi ji hā-ni, fuɔ cālmuo maaraa naŋ wuonjo-i.»

¹² Pilatiŋ nuɔ nel daama-i wuɔ pāŋ tuɔ taara u nanna Yesu-i. Yuifubaa baa sire ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Da kuɔ naŋ jienjo si *jāmatigi-i, nanna-yuɔ! Umanj duɔ ce u fɛɛ nellentienjo, jāmatigi bigāarāŋ!»

¹³ Baŋ piiye dumaŋo-na, Pilati wuɔ tiraa hel baa Yesu-i kā baa-yo terienju nangu-na ba bi-ku «Gabata» ebiremman-na. Fāamaaŋo tiena kusuon-nu'i u gɛr. Baŋ kāa, wuɔ tiena u teterre-na.

¹⁴ Bāaŋgu naa hi yuhuŋga-i tɪ, aa *kōrsinni tɪmmanj-ponsaŋgu waa ŋaa bisɪŋ ku temma. Pilati wuɔ gbɛ Yuifubaa-ba-i wuɔ: «Na nellentienjo yaa daayo!»

¹⁵ U waan mafamma-i ce niɛ? Baa sire ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Ko-yo! Ko-yo! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Na'a mi gbu na nellentienjo yaa daaŋgu-na wei?»

*Diilojigāntaamba yuntaaŋ baa cira: «Da ma hel *Oromɛ ba *jāmatigi-i-na, nellentienjo naŋo si dii baa-ye.»

¹⁶ Pilati wuɔ hā-ba Yesu-i wuɔ ba ka gbu-yo daaŋgu-na.

Ba taa baa Yesu-i da ba ka ko-yo

(Matie 27.32-44; Marke 15.21-32; Like 23.26-43)

¹⁷ *Pilatiŋ hāa-ba hūmelle-i, baa hel baa Yesu-i nellenj-huŋga-na kā baa-yo baŋ biŋ terienju maŋ ebiremman-na «Gɔlgota-i», ku yuŋgu yaa wuɔ yukoluonju. Baŋ ka gbuŋ-yonj *daaŋgu maŋ nuɔ-i, baa haa-ku hā fuɔ fɛɛ yaa tūu-ku.

¹⁸ Ba kāa baa-yo kusuon-nu'i ka gbu-yo, a naara nuɔmba namba ba hāi; unanjo-i kɔtuonj daaku-na, unanjo-i kɔtuonj daaku-na.

¹⁹ Pilati wuɔ nyegɛŋ haa Yesu yudɔrɔ-i-na wuɔ: «Nasaretitaŋ Yesu, *Yuifu ba nellentienjo.»

²⁰ Ba nanḡ gbuu-yo terienḡu maḡ nuḡ-i, kuḡ sa maa baa nellenḡ-huḡḡga-i, aa ba nanḡ nyegāaḡ nelma maḡ haa u yudḡḡ-i-na, baa nyegāaḡ-ma ebiremma-na, baa latēmma-na, baa girekimma-na; a ce dumaḡḡo-na, Yuifubaa bḡi baa kalaḡ-ma.

²¹ *Diilojigāntaamba yuntaaḡ baa sire kā Pilati wulaa ka cira: «Hur Yuifu ba nellenḡ-tienḡo-i aa ḡ nyegēḡ wuḡ: «Naacolḡ daayo ciēra u yaa Yuifu ba nellentienḡo-i.»»

²² Pilati wuḡ gbē-ba wuḡ: «Miḡ nyegāaḡ kumaḡ, mi nyegāaḡ ku yaa-i; mi siē gbāa hur-ku aa nyegēḡ kuaḡḡu.»

²³ Sorosibaa-baḡ gbuu Yesu-i, baa biē u niidiini-i calnu-niē sḡmma naa; nelduḡḡo biē sḡmma diei. Aa naa bi biē u jonḡorbuḡ-i. Jonḡorbuḡ daayo-i muḡḡbommu saa waa-yuḡ; kompaḡḡa diei duḡḡ dḡḡḡ-i-na ji hi cicaara-i.

²⁴ Baa ta ba piiye baa ba-naa wuḡ: «Baa na yaḡ i taalnu jonḡorbuḡ daayo-i, yaḡḡ i ful tienḡa i ne umaḡ ka da-yo.» Mamaḡ nyegāaḡ Diilonḡ-nelma-na ma'i sḡ daama-i wei? Ma nyegāaḡ wuḡ: «*Ba calaanu mi niidiini-i ba-naa nuḡ aa ful tienḡa biē mi jonḡorbuḡ-i.*»*

²⁵ Baḡ gbuu Yesu-i, u nyu waa u caaḡḡu-na baa u nyu hāaḡḡo naḡḡo, a naara Maari maḡ Kulopasi ciēḡo-i, baa Maari maḡ taa u hel Magidala-i-na.

²⁶ Yesu wuḡ ne da u nyu-i baa u *hāalābilonḡ maḡ maama-i taa ma dḡlnu-yuḡ ba waa yiera ba-naa canniḡ; wuḡ gbē nyuḡḡo-i wuḡ: «Nnaa, ḡ biēḡo yaa-i.»

²⁷ Aa gbē hāalābilonḡo-i wuḡ: «ḡ nyu yaa-i.»

Uḡ piiye dumaḡḡo-na, hāalābilonḡ daa u saa bir u huḡḡḡu nyuḡḡo-na; wuḡ biē-yo u ka tḡena fuḡ terienḡ-nu.

Yesu kuliḡḡu-i

(Matie 27.45-56; Marke 15.33-41; Like 23.44-49)

²⁸ Yesuḡ ciē mafamma-i, wuḡ ne da mamaḡ waa cemma hiere ma ciē. Wuḡ cira: «Hūḡkuḡsḡnni bilaa-mi.»† U waaḡ ma yaa-i a ce mamaḡ nyegāaḡ Diilonḡ-nelma-na ma da ma gbāa ce.

²⁹ Būnaḡḡa naḡḡa waa terienḡu-na niisaarni'i naa yuu-ka. Sorosibaa baa dii kānsaarma niisaarḡ daani-na aa naa ful-ma *isopeḡboruḡḡ-nu kā baa-ma Yesu nuḡḡu-na.

³⁰ Yesu wuḡ mḡsūnya niisaarḡ daani-i aa naa cira: «Fieḡie fuḡ, weiḡma tḡie.» Aa naa bi niḡḡḡ u yuḡḡu-i, u tamma yaa dumaḡḡo-na.

Ba fuḡ Yesu gbugbeḡḡo-i baa puḡluḡḡu

³¹ Baḡ gbuu Yesubaa-ba-i yiḡḡḡu maḡ nuḡ-i, ku waa jumayiḡḡu. Ku cuo kaala waa *yitḡenḡḡu; a ce dumaḡḡo-na, *Yuifu ba yuntaamba saa ta ba taara yitḡenḡḡu hi Yesubaa-ba-i dii dḡḡḡ-i-na. A tiraa naara yitḡenḡḡu faḡḡu waa yibuḡ ba wulaa. Baa kā ka cāḡā *Pilati-i wuḡ u yaḡ ba ka kara ba gbeini-i ku yaa ba ka ku donduo ba har-ba aa yitḡenḡḡu suḡ da ku hi.

³² Pilati wuḡ hā-ba hūmelle-i. Sorosibaa baa kā. Baḡ ḡa naa gbu bamaḡ baa Yesu-i, baa kara dḡelā-wuḡḡo gbeini-i aa kā ka kara hāalḡḡ-wuḡḡo niini-i.

³³ Ba birii ku yaa nuḡ-i da ba kara Yesu niini-i, a da u kuu; a ce dumaḡḡo-na ba saa kara-niē.

³⁴ Sorosiyiēḡo naḡḡo yagar fḡ u gbugbeḡḡo-i baa u puḡluḡḡu-i. Uḡ fūḡ-yo dumaḡḡo-na, tāḡ maa ta ma hel baa hūmma.

³⁵ Umaḡ nyegāaḡ nel daama-i, u daa-ma nuḡ baa u yufelle, u sa kar u huḡyasaaḡḡa. Fuḡ fere suyaa wuḡ u waḡ ninḡḡo. U taara na hūu-ma wuḡ ninḡḡo ku'i ciē u tuḡ waḡ-ma baa-na.

³⁶ Diilonḡ-nelmaḡ piiye terienḡu maḡ nuḡ-i wuḡ: «*Ba siē kanu halle u gboluḡḡu diei*»‡, ma'i saa ce daama-i wei?

* 19:24 Gbeliemaḡ-nalāaḡḡu (Psaume) 22.19 † 19:28 Niēḡ Gbeliemaḡ-neini (Psaumes) 69.22 baa 22.16. ‡ 19:36 Helmaḡ-sebe (Exode) 12.46; Gbeliemaḡ-nalāaḡḡu (Psaume) 34.21

37 Aa ma tiraa piiye terienḡu nanḡu-na wuɔ: «Ba ka bir ta ba ne ban fūɔ uman.»§

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Marke 15.42-47; Like 23.50-56)

38 Ku huonḡu-na, Yosefu manḡ taa u hel Arimate-i-na, wuɔ kā ka cārā *Pilati-i aa duɔ ka har Yesu-i. Fuɔ bi waa Yesu huonḡu-na, nḡa fuɔ taa u kāalā *Yuifu ba yuntaamba-i, a ce dumaanḡo-na, u taa u fuo u künḡu-i. Pilati wuɔ hā-yo hūmelle-i u kā ka har Yesu-i.

39 Nikodemu manḡ naa kāa Yesu wulaa isuonḡu nanḡu-na, wuɔ kā ka naara-yuɔ. Nikodemu wuɔ guɔlāa *miir-namma baa alowesi*-namma a kā. Ma yoyondonḡ maa yuu kilobaa komorre baa cinciēl temma.

40 Baa kāyā ba-naa ba hāi-i-na a tiil kulonḡo-i baa natikolo-nanḡ daama-i aa finya-yuɔ. Ba migāanḡ-yo nḡa Yuifubaa-banḡ bi migāanḡ ba kuomba-i dumaa aa suɔ fuure-bei.

41 Ba nanḡ gbuu Yesu-i kusuonḡ-nu, tibinninḡ-suonḡu nanḡu waa ku caanḡu-na. Tibinninḡ-suonḡ daaku huonḡa-na, cincorfelende waa, baa sa hi fuure molonḡo die yogo.

42 *Yitienanḡunḡ hii tī dumaanḡo-na, baa kā baa Yesu-i kusuonḡ-nu'i ka fuure-yuɔ aa da ba da ba fere tigiinḡ cie yitienanḡu-i.

20

Yesu siire hel kuomba hālma-na

(Matie 28.1-8; Marke 16.1-8; Like 24.1-12)

1 *Yitienanḡu cuo kaala-i-na*, Maari manḡ taa u hel Magidala-i-na, wuɔ sire naar cicānjāale-na a kā Yesu cincorre-na. Tāmpēbuɔ nanḡo naa suuye di nunḡu-i. Unḡ kāa ka hi, wuɔ da tāmpēl daade būmalāa halanḡ.

2 Wuɔ bir gūunu baa gbarunḡu kā ka da Simɔ-Pier baa *hāalābilonḡ manḡ maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i. Wuɔ gbē-ba wuɔ: «Ba hielaa Itienḡo-i cincorre-na, aa i saa suɔ ban diyaa-yo kusuonḡ-nu.»

3 Pier baa hāalābilonḡ daayo-i baa sire ta ba gbar ba kā cincorre terienḡu-na.

4 Hāalābilonḡ daa wuɔ gbar ka hi yaanḡa Pier-na.

5 Unḡ hii, u saa suur, wuɔ yiera aa naa gbīina tuɔ ne. U niē ku yaa-i a da kompabienḡa† yaa yonḡ cincorre huonḡa-na.

6 Simɔ-Pierḡ juɔ ji hi, wuɔ cor suur a bi da kompabienḡa jīena dumandē hīema-na.

7 Baa naa ce kompanḡa nanḡa a finya kulonḡo yaanḡa-i, wuɔ da kafanḡa fiēḡ jīna ka denḡ.

8 Hāalābilonḡ daayo suɔ suur fiēfiē-i-na. Unḡ suurii ka da-ku dumaanḡo-na, wuɔ suɔ hūu-ma wuɔ Yesu siire ninsonḡo.

9 Ninsie ninsie, Diilonḡ-nelmanḡ waanḡ mamanḡ wuɔ Yesu naa saaya u sire hel kuomba hālma-na, u hāalābiemba saa naa hi suɔ ma yaanḡa-i yogo.

10 Hāalābienḡ daabanḡ kaa da-ma dumaanḡo-na, baa bir künḡ.

Yesu caraaya Magidalataḡ Maari-i

(Matie 28.9-10; Marke 16.9-11)

11 *Hāalābienḡ daabanḡ taa, Maari wuɔ yiera cincorre nunḡu-na tuɔ kaal. Unḡ kaal, wuɔ ji gbīina wuɔ fuɔ ne cincorre huonḡa-i;

12 a da bige-i daaku-i? *Dɔrpɔpuɔrbiemba hāi baa jonḡorpiēlmba. Ba tīenaana banḡ nḡa naa galla Yesu-i kusuonḡ-nu: Unanḡo-i u yunḡunḡ waa kusuonḡ-nu, unanḡo-i u gbēininḡ waa kusuonḡ-nu.

13 Dɔrpɔpuɔrbiemba yuu-yo wuɔ: «Bige-i cie ḡ ta ḡ kaal?»

Maari wuɔ cira: «Ba hielaa mi Tienḡo-i aa mi saa suɔ ban diyaa-yo kusuonḡ-nu.»

14 Wuɔ u miēl ne ku yaa-i a da Yesu-i u huonḡu-na, nḡa u saa suɔ wuɔ u yaa-i;

15 u daa niē sī ban fuuriye Yesu-i suonḡu manḡ nuɔ-i kutienḡo yaa-i.

§ 19:37 Sakari (Zacharie) 12.10 * 19:39 Alowesi: Tibiinḡu nanḡ yerre-i dumaanḡo-na, ba ce natikolo baa-ku. * 20:1 Ku cuo kaala waa jumaansi. † 20:5 Bafamba taa ba finya ba kuomba-i baa kompabienḡa.

Yesu wuɔ cira: «Cieŋ nuɔ, bige-i cie ŋ ta ŋ kaal? Ŋ taara hai moloŋo-i?»

Wuɔ cira: «Naacolŋ nuɔ, da kuɔ nuɔnei biyaa-yo, pigāaŋ-mi niŋ j̄ena-yuɔ kusuɔŋ-nu mi ka biɛ-yo.»

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Maari!»

U mielāa ku yaa-i a suɔ suɔ-yo. Wuɔ piye ebiremma-na wuɔ: «Araabuuni!» Ku yuŋgu yaa wuɔ: Hāalātie.

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Baa bella-mie! Mi saa hi nyugūŋ kā mi To wulaa yogo. Maman̄ dii cemma: Kā ŋ ka waŋ baa mi baamba-i wuɔ mie mi nyugūŋ kā mi To wulaa, u yaa namaa bi To. Mi kā mi Diilon̄o wulaa, u yaa namaa bi Diilon̄o.»

¹⁸ Maari wuɔ bi ta ka tūnu hāalābiemba-i wuɔ u daa Itien̄o-i, aa bi waŋ uŋ puɔraa-yo baa maman̄.

Haalabiemba daa Yesu yufelle

(Matie 28.16-20; Marke 16.14-18; Like 24.36-49)

¹⁹ Yinduɔŋgu faŋgu dānambāaŋgu-na, *hāalābiemba tigiŋ ba-naa dūŋgu naŋgu-na aa naa gbonu-kuɔ ba fereŋ nuɔ. Ba taa ba kālā *Yuifu ba yuntaamba-i ku'i cie baa gbonu-kuɔ ba fereŋ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne da Yesu-i ba hōlma-na. Wuɔ gbē-ba wuɔ: «T̄iyāaŋ dei!»

²⁰ Uŋ waŋ mafamma-i, wuɔ pigāaŋ-ba u nammu-i baa u gbugbeiŋo-i. Hāalābiemban̄ daa-yo, ba hōmmu gbuu pāŋ fē da yogogo.

²¹ Yesu wuɔ tiraa cira: «T̄iyāaŋ dei!» Aa naa cira: «Mi To uŋ puɔraa-mi dumaa, muɔ mi bi puɔr-na dumai.»

²² Uŋ waŋ mafamma-i, wuɔ hul fafalmu dii-bei aa naa cira: «Mi hāa-na *Diilon̄-Yalle yaa-i.

²³ Da na pir baman̄ āmbabalma-i, ma ka pir, ŋga da na saa pir baman̄ maama-i, ma ka t̄ie ba yunni-na.»

Toma daa Yesu yufelle

²⁴ *Hāalābiemban̄ daa Yesu-i, Toma maŋ ba naŋ biŋ-yoŋ P̄iebaa-ba-i u saa waa.

²⁵ U nabaamba kā ka tūnu-yuɔ wuɔ ba daa Itien̄o-i. Toma wuɔ cira: «Muɔ da mi saa da heiŋa fonni-i u nammu-na, da mi saa dii mi niele-i foŋ daani-na, da mi saa dii mi naŋga-i u gbugbeiŋo-na, mi cɛraa mi hūu-ma.»

²⁶ Yinni niediei cor, niehāi yiŋgu-na, hāalābiemba tiraa tigiŋ ba-naa duduɔŋgu faŋgu-na. Toma waa baa-ba kufaŋgu-i. Baa gbonu dūŋgu-i ba fereŋ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne tiraa da Yesu-i ba hōlma-na. Wuɔ gbē-ba wuɔ: «T̄iyāaŋ dei!»

²⁷ Aa naa cira: «Toma, jo baa ŋ niele-i bande. Ne mi nammu-i. Dii ŋ naŋga-i mi gbugbeiŋo-na ŋ ne. Baa ce ŋ hōmmu-i mu hāi; hūu-ma wuɔ muɔmei!»

²⁸ Toma wuɔ cira: «Nuɔnei mi Tien̄ nuɔ, nuɔnei mi Diilon̄ nuɔ!»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Ŋ daa mi yufelle ku'i cie ŋ hūu-ma; yaŋ mi tūnu-nie: Baman̄ da ba saa da mi yufelle aa hūu-ma, kutaamba yunni dōlāa.»

³⁰ Yesu cie gbere-weima namma u hāalābiemba hōlma-na aa ma saa waŋ seɓe daayona. Gbere-weima famma bi ciinu.

³¹ Ŋga maman̄ nyegāaŋ daama-i, ma nyegāaŋ wuɔ na suɔ aa hūu-ma wuɔ Yesu yaa *Konkortien̄o maŋ Diilon̄ uŋ saŋ-yo, u yaa Diilon̄-Bien̄o-i. Aa da na hūu u nelma-i, na ka da cicēlma maŋ sa t̄ieŋ dede-i fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i.

21

Haalabiemba tiraa da Yesu-i

¹ Ku huongu-na, Yesu *hāalābiemba namba tiraa da-yo dii Tiberiyadi dalanga-na. Ban̄ daa-yo dumaa ku yaa daaku:

² Simō-Pier, baa Toma man̄ ba nan̄ bīn̄-yon̄ Piεbaa-ba-i, ba waa yiinḡu nan̄gu-na baa baa-naa, a naara Natanayel man̄ taa u hel Kana nelle-na dii *Galile mara-i-na, baa Sebede bepuamba-i a naara hāalābiemba namba ba hāi.

³ Simō-Pier wuō gbē-ba wuō: «Mei taara da mi ka nan̄ juōŋo.»

Baa cira: «Miε fεε-i i ka kã baa-ni.» Ba taa ku yaa-i, ku waa isuōŋgu, kã ka suur beŋo-na a nan̄ juōŋo-i da suu, ba saa da bīŋkūŋgu bel.

⁴ Kuŋ juō ta ku kaala huōŋgu man̄ nuō-i, baa da moloŋo nan̄o yiεraaya bomborma-na; ŋga ba saa suō wuō Yesu yaa-i.

⁵ Yesu wuō cira: «Mi jēnaaŋ namaa, na daa bel wei?»

Baa cira: «I saa da bīŋkūŋgu.»

⁶ Yesu wuō cira: «Naaŋ juōŋo-i na nadieyanga-i na ka da.» Baa bi nan̄ juōŋo-i a bel titiraamba-i juōŋo yu tuō yar-ba famma.

⁷ *Hāalābiloŋo man̄ maama-i taa ma dōlnu Yesu-i u waa. Fuō wuō gbē Simō-Pier wuō: «Itien̄o yaa-i!» Simō-Pierŋ nuō mafamma-i, uu naa hiel u jon̄goruo-i, wuō pāŋ biε-yo dii-yo aa naa tie suur hūmma-na.

⁸ U nabaan̄ baa fa titiraan̄ daaba-i kã baa-ba bomborma-na baa beŋo-i. Ku saa naa gbāa maa dumaa, mεtiribaa komuōŋa ndii temma.

⁹ Baŋ huōlaa, baa da dāamu baa teterien̄o mu dōrō a naara *buruo.

¹⁰ Yesu wuō cira: «Nan̄ bilaa titiraamba man̄, juōŋ baa banamba bande.»

¹¹ Simō-Pier wuō suur beŋo-na a fa juōŋo-i hel baa-yo bomborma-na. Uu naa yu baa tetekāŋkareŋa. Ba waa komuōŋ-niehāi baa cīcieluo titiraamba siεi juōŋo-na. Baŋ fiε ciinu dumaan̄o-na, juōŋo saa kar.

¹² Yesu wuō cira: «Juōŋ na ji wuo niuwuoni-i.» Hāalābien̄ baa pāŋ suō wuō Itien̄o yaa-i, ŋga hai ka siε yuu-yo?

¹³ Yesu wuō piε a biε buruo-i būlnu-yuō hā-ba; aa naa bi hā-ba titiraamba-i.

¹⁴ Yesuŋ siire hel kuomba hōlma-na, u caraaya u hāalābiemba-i i siεi yaa dε-i.

Yesu yuu Pier a ka hi u beyufien̄a-i

¹⁵ Baŋ juō wuo niuwuoni-i tī, Yesu wuō cira: «Simō, Nsãa biεŋ nuō, mi maama dōlnu-niε a yan̄ daaba-i wei?»

Simō wuō siε wuō: «Ūu.» Aa naa cira: «Itie, nan̄ fεε ŋ suyaa wuō ŋ maama dōlnu-miε.»

Yesu wuō cira: «Bel mi dombūurāamba-i* dεi.»

¹⁶ Aa naa tiraa cira: «Simō, Nsãa biεŋ nuō, mi maama dōlnu-niε wei?»

Simō wuō siε wuō: «Ūu.» Aa naa cira: «Itie, nan̄ fεε ŋ suyaa wuō ŋ maama dōlnu-miε.»

Yesu wuō cira: «Ta ŋ ne mi dombūurāamba-i.»

¹⁷ Aa naa tiraa yuu-yo ku yu u beyufien̄a-i wuō: «Simō, Nsãa biεŋ nuō, mi maama dōlnu-niε wei?» Simō huōŋ kaa pāŋ du baa Yesu-i, wuō u ciε niε tuō yuu-yo i sa-i-siεi dumaan̄o-na. Wuō cira: «Itie, ŋ suō nelma-i hiere, aa ŋ suyaa kerre wuō ŋ maama dōlnu-miε!»

Yesu wuō cira: «Bel mi dombūurāamba-i dεi.»

¹⁸ Aa naa cira: «Yan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-ni: Niŋ ŋa naa waa naacolōŋ nuōŋo-i, ŋ taa ŋ pēyē ŋ negelle-i ŋ fεε, aa terien̄gu man̄ dōlaanu-niε ŋ kã kusuōŋ-nu'i; ŋga da ŋ ji vāa, ŋ ka tetēŋ ŋ nammu-i ba pēyē ŋ negelle-i hā-ni, aa niŋ'a ŋ sa taara ŋ kã kusuōŋ-nu, ba kã baa-ni kusuōŋ-nu'i.»

¹⁹ Yesu piiye āndaan̄ daaku-i duō pigāan̄ Pierŋ ka ku kuliŋgu man̄ a ce Diiloŋo ce bōi. Uŋ waan̄ mafamma-i, wuō gbē-yo wuō: «Suur mi nallu-na.»

²⁰ Pier wuō u miel ne ku yaa nuō-i, a da *hāalābiloŋo man̄ maama-i taa ma dōlnu Yesu-i ma yan̄ ba huōŋgu-na. Hāalābiloŋo faŋo yaa naa yuu Yesu-i jukalaan̄gu-na wuō: «Itie, ŋ'a hai ka hel ŋ huōŋgu-na?»

²¹ Pierŋ daa-yo dumaan̄o-na, wuō cira: «Itie, daa fuō, hama-i ka da-yo?»

* **21:15 Dombūurāamba-i:** Ku birii a saanu baa cerma. Girεkimma-na ba blε-ba tūmbiemba. Baman̄ hūyāa Yesu maama-i u taa u hinu u bī-ba u tūmbiemba. Nierŋ sap. 10.

²² Yesu wuɔ cira: «Da mi fiε cira u tiε ji hi mi birma-i ma hii nuɔ baa bige-i? Nuɔ suur mi nallu-na.»

²³ Nel daa maa sire gbuo terni-i hiere wuɔ hāalābilonɔ daayo siε ku. A ne da Yesu saa waŋ mafamma; u ciera: «Da mi fiε cira u tiε ji hi mi birma-i ma hii nuɔ baa bige-i?»

²⁴ Hāalābilonɔ faŋo yaa daa nel daama-i aa nyεgēŋ-ma, aa i suyaa wuɔ u saa kar u huɔyasaŋga.

²⁵ Yesu ciε nelma bɔi. Diε i biε-ma ma yuŋ-nu hiere nyεgēŋ-ma maŋ ciε dumaa, mei huɔŋ-na, sebebaa-ba famba siε gbāa suur miwaanɔ-na.

Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sɛbɛ Nelmuoyamma

Like sɛbɛbaa-ba dii ba hāi Diilonj-nelmaŋ-sɛbɛ-i-na. Yesuŋ siire ce mamaŋ hiere, u nyɛgāaŋ ma yaa-i u sɛbɛdɛlāŋo-na (Yesu maama maŋ Likenj nyɛgāaŋ-ma). Hāalɪŋ-wuonjo yaa daayo-i. Mamaŋ ciɛ Yesu huonju-na, ma yaa dii-yuɔ: *Hāalābiembanj daa *Diilonj-Yalle-i dumaa kuu dii, a naara Diilonj-Yallenj ciɛ ba da holle-i dumaa a waŋ *Kirsanelma-i aa nuɔmba bɔi hūu-ma. Diilonj-dūŋ-baambaŋ ciɛ sūlma maŋ, u nunju bi hii-ma. Diilonj-Yallenj bi kāayā-bɛi dumaa ba nyaar aa ma dɔl-ba, u bi waan mafamma-i.

Hāalābiembanj duɔŋ dumaa ta ba waŋ Kirsanelma-i baa *Yuifubaa-ba-i *Yerusalɛmu-i-na, sɛbɛ daayo duɔŋ baa ku yaa-i (sap. 1-7). Ku huonju-na, maŋ hii *Yude-i baa *Samari-i dumaa, mafamma suɔ waŋ (sap. 8-12). Aa perienj baa Pol baa u nabaamba-i banj wuɔraaya dumaa yayargaa-terni-na a waŋ Kirsanelma-i baa *niɛraamba-i (sap. 13-28).

Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sɛbɛ pigāaŋ wuɔ molo siɛ gbāa fillā Diilonj-nelma-i baa u Yalle-i wuɔ ni siɛ da ce ni maacemma-i. Yesu maama-i nelduɔŋ-maama sɪ, nuɔmba-i nilɛiŋa-na hiere ba maama.

Yesu nyugūmma-i duɔ kā Tuonjo wulaa

¹⁻² Tofil, Yesuŋ siire waŋ Diilonj-nelma-i aa ce mamaŋ hiere a ji hi u nyugūmma-i, mi waan ma yaa-i mi sɛbɛdɛlāŋo-na. Aa suɔ duɔ ta, uŋ ŋa naa hiel bamaŋ ce-ba u *pɔpuɔrbiemba, *Diilonj-Yalle ciɛ u pigāaŋ-ba ba maacemma-i.

³ Uŋ kuu aa sire, u taa u carra ba yaa-i ba da ba suɔ wuɔ u siire. U ciɛ yinni komuɔŋa hāi baa-ba tuɔ carra-bɛi u piiye *Diilonj-bāaŋgu maama-i.

⁴ Yiinju nanju-na, ba waa ta ba wuo niwuoni, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Baa na maa *Yerusalɛmu-i-na; miŋ waan mamaŋ baa-na wuɔ mi To pāa-na nunju, ciyaan ma ce igɛna.

⁵ Na saa da, Nsāa *baatisenj nuɔmba-i baa hūmma, ŋga namaaŋo-i, ku siɛ da yinni, mi ka batisenj-na baa Diilonj-Yalle-i.»

⁶ Yiinju nanju-na, baa ji tigiin ba-naa. U pɔpuɔrbiemba yuu-yo wuɔ: «Itie, ku ce ŋ ka bir hā *Isirahel-baamba-i baa fɔŋgūɔ-i fiɛfiɛ dumandɛ wɛi?»

⁷ Yesu wuɔ cira: «Mi To uŋ diyaa huonju maŋ baa ma cemma-i, kuu sɪ namaa kuusuonju.

⁸ Ŋga u Yalle da di jo-nɛi, na ka da fɔŋgūɔ ta na waŋ mi maama-i Yerusalɛmu-i-na, baa *Yude-i-na, baa *Samari-i-na ka cor baa nilɛiŋa naŋa-i hiere hɛma-na.»

⁹ Uŋ waan mafamma-i, ba'a ba ne da u nyugūŋ u kā dɔrɔ, u nyugūŋ u kā dɔrɔ, kā ka balla nyaasinni-na.

¹⁰ Baa bi yagar yiɛra tā ba yunni-i ta ba ne. Ba juɔ'a ba ne da jonjorpiɛlntaamba hāi ba caanju-na.

¹¹ Jonjorpiɛlntaanj daaba gbɛ-ba wuɔ: «Galiletaanj namaa, bige-i ciɛ na yiɛra dɪŋ dɔrɔ-i-na ta na ne dumaanjo-na? Nanj daa Yesuŋ taa dumaa kā dɔrɔ-i-na, duɔ ji cira u jo, u ka bi jo dumɛi.»

¹² Ba waa *Olivi-tibinni-tānuŋ-nu. Ku hɔlma yuu kilo diei temma baa Yerusalɛmu huonja-i. Baa bir gūunu jo Yerusalɛmu-i-na.

¹³ Banj juɔ, baa kā ka nyugūŋ suur dūŋgu nanju-na, ba jo ba tigiin ba-naa kusuonju-nu'i koko. Bamaŋ waa, ba yaa daaba: Piɛr, Nsāa, Sake baa Andere, Filipu baa Toma, Batelemi baa Matie, Sake maŋ Alfe biɛŋo waa, Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i a naara *Yuda maŋ Sake biɛŋo-i, ba'i waa dumaanjo-na.

14 Ba hieroŋo-i, baa ta ba tigiin ba-naa kpēkpē ba cārā Diiloŋo-i. Caamba namba waa baa-ba, Yesu nyu waa a naara u hām̄ba-i.

Hai ka suur Yuda fuoŋgu-na?

15 Yiinŋu nanŋu-na, Pier wuɔ ji sire yiɛra Diiloŋ-dūŋ-baamba hɔlma-na, ba waa nuɔmba komuɔŋ-niediei temma, aa naa cira:

16 «Tobiŋ namaa, nelma maŋ nyegāaŋ Diiloŋ-nelma-na, maa naa saaya ma ce. *Diiloŋ-Yallen ciɛ *Davidi waŋ mamaŋ* *Yuda kūŋgu-na, ma ciɛ. Yuda yaa juɔ ce tayaana ba ka bel Yesu-i.

17 Yuda waa baa-ye i tie ce maacenduɔma.

18 Uŋ ciɛ maacembabalaŋ daama-i da gbeina maŋ, u sāa suoŋgu baa-ya.† U juɔ par diire u yuŋ-nu suoŋgu faŋgu-na a muonu u kusūŋgu-i, u purru hel hiere bomborma-na.

19 Yerusalemutaamba nuɔ nel daama-i hiere ka saa, a ce ba haa suoŋgu faŋgu yerre-i ba nelma-na wuɔ «Hakeldama», ku yuŋgu yaa wuɔ tāmmanŋ-suoŋgu.

20 A ne da ma nyegāaŋ Gbeliemaŋ-neini-na wuɔ:

U dumelle saaya di muonu;

molo baa waa tɛna-diɛ.‡

Aa tiraa nyegēŋ wuɔ:

Molo saaya u biɛ u maacemma-i.‡

21 «Terienŋu faŋgu-na, bamaŋ waa baa-ye i wuɔramma-na hiere baa Itienŋo-i,

22 a doŋ Nsāa uŋ *baatiseŋ-yo huɔŋgu maŋ nuɔ-i, a ka hi u nyugūmmaŋ-yiinŋu-i, kutienŋo saaya u hel ba yaa nuɔ-i a naara-yiɛ i tie waŋ u siremma kūŋgu-i.»

23 Uŋ juɔ piiye tɪ, baa hiel nuɔmba hāi da ba fiɛl u diei bei: Yosefu baa Matiyasi. Yosefu yerre nande yaa waa Barsabasi aa dinande-i Yutusi.

24 Baŋ ciɛ mafamma-i, baa cārā Diiloŋo-i cira: «Itienŋ nuɔ, nuɔnei suyaan i hōmmu-i hiere. Niŋ ka hiel umaŋ ba hāi baan daaba-na, pigāaŋ-ye baa-yo

25 u biɛ maacemma* maŋ Yudaŋ naana-mɛi aa kā u muŋkām̄mu.»

26 Baŋ juɔ cārā tɪ, baa ful tienŋa a hiel. Tienŋa bel Matiyasi. Matiyasi wuɔ suur naara *pəpuərbiemba-i. Baa naa tɛ cinciɛluo u diei.

2

Diiloŋ-Yalle jomma-i

1 *Pāntekōti-yiinŋu-na, Diiloŋ-dūŋ-baamba waa hiere tigiin terduɔŋ-nu.

2 Ba juɔ'a ba ne da ijieni nanŋ temma hilaa dɔrɔ-i-na ŋaa fafalmu, a jo ji yu baŋ waa dūŋgu maŋ nuɔ-i.

3 Ba'a ba tiraa ne, a da dāamu nammu calnu mu haa ba yunni-na.

4 Muŋ calaanu haa-bei dumaanŋo-na, *Diiloŋ-Yalle pāŋ yu ba hōmmu-i a ce ba doŋ ta ba piiye niɛraanŋ-nelma.

5 A ne da *Yuifubaa-ba maŋ wuɔyaanŋ ba Diiloŋ-hūmelle-i fafamma, ba fōŋgūɔ baa hilaa nilɛiŋa-na hiere jo *Yerusalemu-i-na yibienŋa faŋa-na.

6 Baa tɛna ji nu ijienŋ daani-i, baa sire gbar kā ka yu. Bamaŋ waa hiere, nelienŋo nelienŋo u nuɔ Yesu *pəpuərbiemba piiye fuɔ fɛrɛŋ nelma-i.

7 Kuɔ cu ba hōmmu-i, baa ta ba piiye wuɔ: «Ma sɪ Galiletaamba-i daaba-i hiere kɛ?

8 Ba ciɛ niɛ ta ba nu i nelma-i hiere ba waŋ-ma baa-ye?

9 N siɛ suɔ wuɔ miɛ maŋ jāanu i-naa bande-i-na, Partitaamba dii-yiɛ, Meditaamba dii, Elamutaamba dii, Mesopotamitaamba dii, bamaŋ hilaa *Yude-i-na baa bi dii, Kapadōsitaamba dii, Pōtaamba dii, Asitaamba dii,

* 1:16 Niɛŋ Gbeliemaŋ-nalāanŋu (Psaume) 41.10. † 1:18 Niɛŋ Matie sebɛ-i-na 27.3-8. ‡ 1:20 Gbeliemaŋ-nalāanŋu (Psaume) 69.26 § 1:20 Gbeliemaŋ-nalāanŋu (Psaume) 109.8 * 1:25 Yudaŋ taa u ce maacemma maŋ baa Yesu *pəpuərbiemba-i ba gbɛ ma yaa-i.

10 Firgitaamba dii, Pānflitaamba dii, Esipitaamba dii, Libitaamba maŋ dii Sirəni caaŋgu-na baa dii, bamaŋ hilaan *Ɔrəmu-i-na bafamba bi dii,

11 Yuifukireiŋa dii, bamaŋ bi suurii Yuifusinni-na baa bi dii, Kiretitaamba dii, Arabubaa-ba dii, aa i hieroŋo-na, Diilonŋ unŋ ciε maacenfafamma maŋ, neliεŋo neliεŋo u nuə-ma u fereŋ nelma-na.»

12 Kuə ce-ba gberε, ba sa suə banŋ jəguəŋ mamaŋ. Baa ta ba yuu ba-naa wuə: «Nel hama-i temma-i dumandε-i?»

13 Banaŋ baa bir yaŋ aa ta ba nyε pəpuərbiemba-i wuə ba nyuəŋ kolma.

Pier āndaanŋu-i

14 Maŋ juə waa dumaanŋo-na, Pier wuə sire yiεra baa u nabaamba-i* aa naa doŋ tuə piiye da gbagaga wuə: «*Yuifubaa namaa, baa namaa namaŋ dii tīεna *Yerusalemu-i-na, mi ka waŋ nelma diei baa-na, karaaŋ na tūnni-i dēi na nu-ma.

15 Na suyaa wuə bāaŋgu saa hi boŋ yogo aa na'a ba nyuəŋ kolma, ba daa-ma hie?

16 Na saa da, Diilonŋ unŋ puəraa Yowel waŋ mamaŋ, ma'i ciεŋ.

17 Yowel waanŋ-ma wuə:

⟨Diilonŋo ciεra wuə:

«Miwaanŋo tīmmaŋ-huəŋgu-na,
mi ka gbuo nuəmba-i hiεre baa mi *Yalle-i.

Na bisālm̄ba ka ta ba ce mi pəpuərŋgu-i.

Mi kaa ta mi carra naaciemba-i mi piiye baa-ba.

Aa ta mi piiye baa bīncuəmba-i dānsānniŋ.

18 Coima saa fa, bamaŋ cāa-minŋ hiεre,

caamba-i baa bεmba-i,

mi ka gbuo-ba baa mi Yalle-i huəŋ daaku-na,

ba ka waa mi pəpuərbiemba.

19 Mi ka ce gberε-weima dərə-i-na baa hīεma-na hiεre:

Tāmma kaa waa, dāamu kaa waa, nyaasinni kaa bi waa bəi.

20 Bāaŋgu kaa bir cure ŋaa isuəŋgu

aa cēiŋo bir ce dāa ŋaa tāmma.

Mafamma ka ce aa Itieŋo jommaŋ-yiŋgu suə hi.

Yiŋgu faŋgu temma siε ji waa;

ku kaa waa yibuə.

21 A ce dumaanŋo-na, umaŋ duə ji tuə gbuuse Itieŋo-i, kutieŋo ka kor.»†»

22 Pier wuə suonu u āndaanŋu-i wuə: «*Isirahel-baan namaa, yaanŋ mi waŋ nelma diei baa-na: Diilonŋo pigāaŋ-na Nasaretitaanŋ Yesu fəŋgūə-i. U ciε u ce gberε-weima bəi na həlma-na. Namaa fere-i na saa yaŋ-ma damma.

23 Ba bel diilonŋo-i bel-o hā-na. Diilonŋo suə weima-i hiεre; uu naa suə wuə na siε yaŋ-yo. Ma bi ciε: Na bilaa-yo a hā bamaŋ sa kāaŋ Diilonŋo-i ba gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo.

24 Ŋga hīεma saa naa waa ma gbāa wuo-yo. A ce dumaanŋo-na, banŋ kuə-yo, Diilonŋo yaŋ-ba aa sire-yuə.

25 Na saa da, *Davidi piiye u maama wuə:

⟨Mi da Itieŋo-i hən̄ni maŋ joŋ mi yaanŋga-na.

U sa taara mi kūəma nyεŋ,

ku'i ciε u jo ji waa mi caaŋ-nu.

26 Kufanŋgu həfelle yaa yuu mi huəŋga-i

a ce mi ta mi piiye dumandε-i-na.

Mi suyaa wuə da mi ku, mi ka fiisa.

27 Diilo, mi suyaa wuə ŋ siε yaŋ mi tīε dii kuon-nelle-na.

* 2:14 Yesu pəpuərbiemba yaa banŋ gbēŋ-banŋ. † 2:21 Yowel (Joël) 3.1-5a

Ny sie sie yan nan nolho hɔr dii hɛma-na.

²⁸ *Humelle man kaan η wulaa,
η pigaan-mi baa-de.*

*Da mi waa η caangu-na
η ka ta η ce baa-mi. †»*

²⁹ Pier wuɔ cor baa u āndaangu-i wuɔ: «Tobin namaa, mi ka wan ninsoŋo-i baa-na i bincɔŋo-i Davidi kungu-na: Davidi kuu ba fuure-yuɔ, a ji hi baa nyunŋo u cɛncorre dii i hɔlma-na.

³⁰ Davidi waa Diilopɔpuɔrbilonŋo. Diilonŋo naa pā nunŋu baa-yo wuɔ duɔ saa ji waa, u jamatigisinni-i, u ka hā u hāayɛlŋo nanŋo'i baa-ni.

³¹ A ce dumaanŋo-na, Davidi naa tɛna baa-ma wuɔ *Konkortienŋo ka ku aa sire. Na saa da u ciɛra: «Diilonŋo sie yan u nolho tɛ dii kuon-nelle-na» aa «u sie yan u hɔr dii hɛma-na.»

³² Konkortienŋo fanŋo yaa Yesu-i. Diilonŋ uŋ siire-yuɔ, miɛ man daaye-i hiere i daa-ma nuɔ.

³³ Diilonŋo kaa baa-yo u ka tɛna u caan-nu, aa uŋ ŋa naa pā nunŋu man baa-yo wuɔ u ka hā-yo u Yalle-i, u hāa-yo baa-de u gbuo-ye baa-de hiere. Nan dan manŋ daama-i baa nan nunŋ manŋ, difande maacemma'i.

³⁴ Davidi fuɔ fɛɛ saa kā dɔrɔ-i-na, ŋga u piiye Yesu kungu-i wuɔ:

Itienŋo gbɛ mi Tienŋo-i wuɔ:

«Jo η ji tɛna mi caan-nu

³⁵ *aa η yan mi mal η bigaaraamba-i hā η ce η baangu-i bei.» §*

³⁶ Terienŋu fanŋu-na, nuharunŋu si dii, Isirahel-baanŋ namaanŋo-i hiere na saaya na suɔ wuɔ nanŋ gbuu Yesu manŋ *daangu-na, Diilonŋo ciɛ u yaa-i Itienŋo-i aa tiraa ce-yo Konkortienŋo.»

³⁷ Ban juɔ nu nel daama-i, kuɔ ce-ba bɛnkungu. Baa yuu Pierbaa-ba-i* wuɔ: «Dumaanŋo-na, i saaya i ce bige-i?»

³⁸ Pier wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Naananŋ na cilɔbabalanŋo-i aa na jo ba ji *batiŋ-nu Yesu-Kirsa yerre-na, ku yaa Diilonŋo ka hur na āmbabalma-i. Mafan da ma ce, Diilonŋo ka hā-na u Yalle-i.

³⁹ Na saa da, Diilonŋo pāa nunŋu-i baa namei baa na bisalmba, wuɔ u ka hā-na u Yalle-i. U bi pāa-ku baa uŋ ka bɛ bamanŋ yaayargaa-terni-na hiere ba cu u huon-nu.»

⁴⁰ Pier waan nelma bɔi baa-ba a dii sireŋa bei ba da ba hūu-ma. U taa u piiye baa-ba wuɔ: «Siyaanŋ konkoro-i, ku yaa manŋ kaa da fɛfɛ ku nuamba-i ma sie ka da-na.»

⁴¹ Yiinŋu fanŋu-na, nuamba bɔi hūyāa Pier nelma-i aa ce ba batiŋ-ba. Ba yuu nuamba neifelle nuɔsiba ndii temma bamanŋ naa suurii naara Diilonŋ-dūŋ-baamba-i.

⁴² Baa bilaanu ta ba jo ba nu Diilonŋ-nelma-i Yesu pɔpuɔrbiemba wulaa. Ba waa ŋaa cɛduan-biemba, ta ba wuo niwuoni-i baa ba-naa aa ta ba bi cārā Diilonŋo-i baa ba-naa.

⁴³ Yesu pɔpuɔrbiemba taa ba ce gbɛɛ-weima bɔi, a ce dumaanŋo-na korma taa ma da nuamba-i baa-ba.

⁴⁴ Diilonŋ-dūŋ-baamba naa bel ba-naa hiere, ba saa ta ba ce huonŋa baa ba nagāŋ-niini-i.

⁴⁵ Ba waa umanŋ duɔ da kumanŋ, u suor-ku aa jo baa gbɛŋa-i ba ji cal-a ba-naa nuɔ a saa baa gbɛŋ-maamanŋ yɛŋ-bei dumaa.

⁴⁶ Yinni manŋ jonŋ baa dii *Diilodubuɔ-i-na, ba sa nanna yiinŋu. Ba taa ba wuo niwuoni-i baa ba-naa cinni-na. Ba niwuoni wuoma taa ma dɔl aa ba hɔmmu na firnu baa mu-naa.

⁴⁷ Ba taa ba hāl nɛini-i ba tuɔlnu Diilonŋo-i. Ba maama taa ma dɔlnu nuamba-i hiere nelle-na. Aa yinniŋ taa ni cor dumaa, Itienŋo taa u kor nuamba-i dumɛi u naara ba kalle-na.

† 2:28 Gbeliemanŋ-nalāanŋu (Psaume) 16.8-11 § 2:35 Gbeliemanŋ-nalāanŋu (Psaume) 110.1 * 2:37 Pierbaa-ba-i: Ba gbɛ Pier baa u napɔpuɔrbiemba namba yaa-i.

3

Murgu naŋo siire

¹ Yiinŋu naŋgu-na, bātaruŋgu-na, Pier baa Nsāa-i ba taa ba kā da ba ka cārā Diilonŋo-i.

² A ne da naacolŋo naŋo waa, uŋ siire, u saa gbāa wuɔ dede. Yinni maŋ jon, ba biε-yo ba kā ba jina *Diilodubuɔ dumelle nande yaanŋa-na u tuɔ cārā bamaŋ suuriin ba wulaa. Dumelle fande-i, ba bi-de wuɔ «Dumεfafalle».

³ Pierbaa-baŋ kāa da ba ka suur, wuɔ tuɔ cārā ba wulaa.

⁴ Baa ne-yo aa naa cira: «Ne bande.»

⁵ Naacolŋ wuɔ tuɔ ne-ba wuɔ sī ba taara ba hā-yo biŋkūŋgu.

⁶ Pier wuɔ cira: «Warbelle sī mi yerren, ŋga kumaŋ dii baa-mi, mi ka hā-ni baa-ku.» Aa naa cira: «Nasaretitaanŋ Yesu-Kirsa yerre-na, sire ŋ ta ŋ wuɔ!»

⁷ Aa kā ka bel u nadienaŋga-i duɔ sire-yuɔ. Naacolŋo gbein nie pāŋ firnu.

⁸ Wuɔ wuɔr sire pāŋ tuɔ wuɔ. Uŋ siire dumaanŋo-na, wuɔ tuɔ gbeliεŋ Diilonŋo-i aa tuɔ tetiera aa kā ba ta ba suur baa Pierbaa-ba-i Diilodubuɔ-i-na.

⁹ Nuɔmba juɔ'a ba ne da hai moloŋo-i gbelaanŋ Diilonŋo-i u suur daayo-i?

¹⁰ Umanŋ tīenaanŋ Diilodubuɔ dumelle yaanŋa-na u cārā, u yaa-i. Kuɔ ce-ba gbεε aa tiraa dii kūnyelle-bei.

Piεrŋ waanŋ mamaŋ Diilodubuɔ-i-na

¹¹ Naacolŋ daa uŋ siire, wuɔ pāŋ nyaarāa Pierbaa-ba-i. Nuɔŋ baa jo ji yu-bei dii *Salomɔ kukuruuŋgu-na ta ba ne-ba.

¹² Piεrŋ daa baŋ neŋ-baŋ dumaanŋo-na, wuɔ cira: «*Isirahel-baanŋ namaa, baa na yaŋ ku ce-na gbεε. Baa na ta na ne wuɔ sī miεmei siire naacolŋ daayo-i baa i fεrεŋ fōŋgūɔ, sisɔ i wuɔ Diilonŋ-hūmelle-i fafamma ku'i ciε i gbāa sire-yuɔ; ku'i sī.

¹³ I biŋcuɔmbaŋ siire wuɔ Diilonŋo maŋ hūmelle-i, *Abiramu-i baa *Isaki-i a naara *Yakɔbu-i, baŋ siire wuɔ Diilonŋo maŋ hūmelle-i, u'i ciε u cāarāŋo ce bɔi. U cāarāŋo faŋo yaa Yesu-i. Na ciε ba bel-o ka hā *Pilati-i baa-yo. Pilati wuɔ u nanna-yuɔ, na'a ma siε gbāa wuɔ.

¹⁴ Na cīnaana Diilonŋ-nolŋo-i, na ciε ba bel nelviinŋo-i aa ce ba nanna nelkoronŋo-i.

¹⁵ Na ciε ba ko cicēlma tienŋo-i. Ŋga naŋ fiε ko-yo, Diilonŋo siire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na, i daa-yo nuɔ.

¹⁶ Inŋ haa i naŋga-i yuɔ ku'i kāayā naacolŋ daayo-i; na sa bi yaŋ-yo suɔma. Inŋ haa i naŋga-i Yesu-i-na, ku'i ciε u sire-yuɔ yeryer dumandε-i-na na yufelle-na.

¹⁷ «Tobiŋ namaa, mi suyaa miε na saa naa suɔ-ma aa ce-ma, halle baa na yuntaamba-i hiere.

¹⁸ Ŋga Diilonŋ uŋ ŋa naa ce u *pəpuərbiemba wuɔya waŋ mamaŋ, wuɔ uŋ ka saanŋ *Konŋkortienŋo maŋ, u ka mulŋεŋ; nelma famma yaa ciε.

¹⁹ «Mamaŋ dii cemma fiεfiε-i-na, naananŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na bir na jo Diilonŋo wulaa, ku yaa u ka hur na āmbabalma-i.

²⁰ Mafaŋ da ma ce, u ka pa kufiεŋ-bāanŋu nεi. Aa uŋ ŋa naa hiel Konŋkortienŋo maŋ dii ku domma-na, u ka bir saanŋ u jo. Konŋkortienŋo faŋo yaa Yesu-i.

²¹ Dumandε-i-na, uu dii tīena dii dɔrɔ-i-na tuɔ cie miwaanŋo duɔ bibirre ŋaa Diilonŋ uŋ ciε u pəpuərbiemba waŋ-ma dumaa dii ku bembienŋa-na.

²² Na saa da, *Moisi waanŋ Yesu-Kirsa maama yaa wuɔ: «Diilonŋo ka hiel u *pəpuərbielonŋo naŋo mεi temma na hɔlma-na. Pəpuərbielonŋo faŋ duɔ waŋ mamaŋ, baa na yagar-ma.

²³ Umanŋ duɔ saa nu u nuŋgu-i, ba ka hiel kutienŋo nuŋgu-i Diilonŋo baamba-na aa ba ka ko-yo.»*

²⁴ Diilopəpuərbiemba maŋ siire piie hiere, a donŋ *Samiel-na, ba waanŋ nyunŋo ku yinŋ daani maama-i.

* 3:23 Anjɪnamma tiyemmanŋ-sεbe (Deutéronome) 18.15,18,19.

²⁵ Diilonɔ ŋɔ pãa nuŋgu maŋ aa ce u pɔpuɔrbiemba waŋ ku maama-i, u pãa-ku baa namei. Aa ŋɔ pãa nuŋgu-i baa na bɛncuɔmba-i kusuɔŋ-nu aa gbɛ Abiramu-i wuɔ: «*Mi ka ta mi cor baa naŋ hãayɛlmbayaa-i mi ce baa dũnni-i hiere hɛma-na*»†, na nuŋgu dii nupãlle fande-na.

²⁶ Ku'i ciɛ na da Diilonɔ ciɛ u cãarãŋo jo namei wulaa-i igɛna duɔ ji kãyã-nei na nanna na maacembabalamma-i.»

4

Ba bilaa Piɛrbaa-ba-i

¹ Piɛr baa Nsãa-i baŋ waa ta ba piiye baa nuɔmba-i, *Diiløjigãntaamba-i baa *Diilodubuɔ sorosibaa-ba yuntienɔ-i, a naara *Sadusɛbaa-ba jo ji da-ba.

² Piɛrbaa-ba taa ba piiye baa nuɔmba-i wuɔ Yesu kuu aa sire, kɛɛ yiŋgu dii baa yiŋgu kuomba ka bi sire fuɔ temma-i. Baŋ juɔ ji da ba piiye dumaanɔ-na, ku saa dɔlnu-bei.

³ Baa bel-ba. Bãaŋgu naa tɪ tɪ. Baa kã ka dii-ba kaso ba cɔ.

⁴ Baŋ fiɛ bel-ba, baŋ hii piiye baa bamaŋ hiere, ba fɔŋgũɔ baa hũu-ma. Bamaŋ naa hũyãa-ma, ba gbãa yu nuɔmba neifienɔ hãi nuɔsiba ndii temma.

⁵ Ku cuo kaala-i-na, *Yuifu ba yuntaamba-i baa nelle bɛncuɔmba-i, a naara *ãnjɛnamma pigãataamba-i, baa jãnu ba-naa *Yerusalemu-i-na.

⁶ *Diiløjigãntaamba yuntienɔ maŋ ba naŋ bɛŋ-yonɔ Ani-i, u waa baa u dumellenbaamba-i hiere, a naara Kayifu, baa Nsãa, baa Alesãndire.

⁷ Baŋ jãnu ba-naa, baa ce ba jo baa Piɛrbaa-ba-i. Baŋ juɔ, baa yuu-ba wuɔ: «Namaa hilaa baa hiŋ daama-i hie a ji sire naacolɔ daayo-i? Hai moloŋo-i puɔraa-na?»

⁸ Huɔŋgu fanɔgu-na, *Diilonɔ-Yalle naa yu Piɛr huɔŋga-i, wuɔ cira: «Nelle yuntaanɔ namaa, baa bɛncuɔŋ namaa,

⁹ i ciɛ ãnfafamma molo-na aa na bɛ-ye ji ta na yuu-ye iŋ ciɛ dumaa sire-yuɔ u murgusinni-na, dumɛi sɪ wɛi?

¹⁰ Nelma diei dii na saaya na suɔ-ma hiere baa *Isirahel-baamba-i: Naŋ gbuu Nasaretitaanɔ Yesu maŋ *daaŋgu-na ko-yo aa Diilonɔ sire-yuɔ, fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i naacolɔ daayonɔ siire yeryer na yufelle-na dumandɛ-i.

¹¹ Ba waanɔ Yesu fuɔ maama yaa Diilonɔ-nelma-na wuɔ:

«*Tampɛlle maŋ dumarãanɔ namaanɔ-i naŋ cɛinaana-die,*

di yaa juɔ bella dũŋgu-i.»*

¹² Yesu yaa gbãa kor nelbiliemba-i u diei yonɔ. Da ma hel ufaŋo-na, Diilonɔ saa hã-ye moloŋo yanɔga nanɔga umaŋ gbãa kor-e.»

¹³ Piɛrbaa-baŋ daa holle-i piiye dumaa, kuɔ cu ãndacetaamba hɔmmu-i. Da ba ne, ba da-ba nelgbãŋgbãlãamba; ba sa suɔ sɛbɛ. Baa pãŋ suɔ wuɔ Yesu wuɔrataamba.

¹⁴ Da ba ne naacolɔ maŋ siire ba caaŋgu-na, ba siɛ suɔ baŋ ka waŋ mamaŋ.

¹⁵ Baa ce ba hiel Piɛrbaa-ba-i gɔŋgũɔŋ-nu aa naa yuu ba-naa wuɔ:

¹⁶ «I ka ce-ba niɛ? Nuɔmba-i hiere Yerusalemu-i-na ba suyaa wuɔ ba yaa siire naacolɔ daayo-i, nuharuŋgu si dii-mɛi; i siɛ bi gbãa ju-ma.

¹⁷ Nga die i sa taara nel daama gbuo nelle-i hiere, i saaya i gboya-bei wuɔ ba baa yanɔ i tiraa nu ba bɛ Yesu yerre-i baa moloŋo. Umaŋ duɔ bɛ-de, kumaŋ da ku waa, u ka da-ku.»

¹⁸ Baŋ juɔ da ba-naa tɪ, baa bɛ Piɛrbaa-ba-i a ji waŋ baa-ba wuɔ ba baa yanɔ ba tiraa nu ba bɛ Yesu yerre-i ba nunni-na, ba baa bi waŋ u maama baa moloŋo.

¹⁹ Piɛrbaa baa gbɛ-ba wuɔ: «Namaa fɛɛ-i niɛ-kuŋ na ne! I ce namaa maama yaa-i aa yanɔ Diilonɔ-maama-i wɛi?

²⁰ Miɛ fuɔ, iŋ nuɔ mamaŋ, aa da mamaŋ, i siɛ gbãa fiinanɔ-mɛi.»

† 3:25 Miwaanɔ jɛnammaŋ-sɛbɛ (Genèse) 22.18

* 4:11 Gbeliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 118.22

²¹ Baŋ siire naacolŋo-i, kuɔ gbuu dɔlnu nuɔmba-i, baa ta ba gbɛliɛŋ Diilonŋo-i, a ce dumaanŋo-na āndacetaamba saa da nelma da ba cāl-ba; baa naa ba sɛl ba yufienja yaa piiye baa-ba aa nanna-bei ba kā.

²² Baŋ siire naacolŋo maŋ, u bienja naa cor bienj komuɔŋa hāi.

Diilonŋ-dūŋ-baamba cāarā Diilonŋo-i

²³ Baŋ naana Pier-i baa Nsāa-i, baa ta kā ba nabaamba wulaa. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa bincuɔmbaŋ waanŋ mamaŋ baa-ba hiere, baa tūnu ba nabaamba-i baa-ma.

²⁴ Baŋ tūnu-bei dumaanŋo-na, baa gbonu cārā Diilonŋo-i wuɔ: «Itie, nuɔnei hielaa dɔrɔ-i baa hɛma-i, baa dāmmanŋ-nuoraanŋu-i. Aa bi hiel ni huɔya-niini-i hiere.

²⁵ Nuɔnei cie ŋ *Yalle dii nel daama-i i bincɔiŋo-i *Davidi† nuŋgu-na u waŋ-ma wuɔ: *«Bige-i cie nuɔmba sire ta ba pepiena nilɛiŋa-na?»*

Ba saa suɔ wuɔ baŋ puu mamaŋ, ma siɛ kā terienŋu wei?

²⁶ *Fōŋgōtaamba siire tereŋ yiera,*

aa yuntaamba pūulā Itienŋo-i baa u Yufellenŋ-Nolŋo-i.‡

²⁷ Ninsie ninsie, *Erɔdi-i baa *Pōse-Pilati-i a naara *nieraaamba-i baa *Isirahel-baamba-i hiere, ba tigiinŋ ba-naa nel daadeŋ yaa nuɔ-i, a pūulā ŋ cāarāŋo-i Yesu-i. Ba tigiinŋ ba-naa a pūulā ŋ Yufellenŋ-Nolŋo-i.

²⁸ Dumandɛ-i-na, niŋ ŋa naa pu mamaŋ, mamaŋ waa ŋ huɔŋga-na, ba cie ma yaa-i.

²⁹ Fiɛfiɛ-i-na, Itie, ŋ daa baŋ wur ŋ cāarāanŋ miɛŋo-i dumaa. Hā-ye holle i tie gbā i waŋ ŋ nelma-i.

³⁰ Kāyā-yiɛ i tie gbā i sire jaamba-i aa bi tie ce nelma bɔi baa gbɛɛ-weima bɔi ŋ cāarāŋo-i Yesu yerre-na.»

³¹ Baŋ juɔ cārā Diilonŋo-i tɪ, hɛŋ maa sagalla baŋ waa tigiinŋ kusuɔŋ-nu. Diilonŋ-Yalle pāŋ yu ba hɔmmu-i hiere. Baa da holle ta ba waŋ Diilonŋ-nelma-i.

Diilonŋ-dūŋ-baambaŋ bilaa ba-naa dumaa

³² Diilonŋ-dūŋ-baamba-i baa ba ciinumma-i hiere baa naa gbuu bel ba-naa fafamma. Ba hɔlma-na, ŋ siɛ gbāa suɔ wuɔ mɛl kūŋgu-i daaku-i aa mɛl kūŋgu-i daaku-i.

³³ Himma nanŋ temma waa Yesu *pɔpuɔrbiemba āncemma-na ta ma pigāanŋ wuɔ Yesu siire kelkel. Diilonŋo naa silaa tuɔ ce baa-ba u cor.

³⁴⁻³⁵ Sonniŋ waa baa bamaŋ hiere, baa cinniŋ bi waa baa bamaŋ, ba taa ba suor-ni ba jo ba hā Yesu pɔpuɔrbiemba-i baa ni gbeinja-i. Bafaŋ da ba hūu-ya, ba ne ba gbeinŋ-maamaŋ jɛnya ma-naa dumaa aa bi hɔnu-yɛi dumɛi. A ce dumaanŋo-na sūntie saa waa ba hɔlma-na.

³⁶ Unaŋo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bɪ-yo Yosefu. U waa *Levitiyiɛŋo. U taa u hel Sipire. Pɔpuɔrbiemba taa ba bɪ-yo Barnabasi, ku yunŋu yaa wuɔ Sirɛintienŋo.

³⁷ Suonŋu nanŋu waa baa-yo, wuɔ suor-ku aa naa jo baa ku gbeinja-i ji hā pɔpuɔrbiemba-i baa-ya.

5

Diilo sa siɛ huhurma-i

¹ Naacolŋo nanŋo waa, ba taa ba bɪ-yo Ananiyasi aa bɪ u ciɛŋo-i Safira. Terienŋu nanŋu waa baa-ba, baa suor terienŋ daaku-i

² aa naa saa-ma aa bɔlŋo hiel gbeinja nanja aa kā baa a boluonŋu-i ka hā Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa-ya.

³ Uŋ kāa, Pier wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Ananiyasi, bige-i cie ŋ yanŋ *Sitāni tāal-ni ŋ hiel kunanŋu gbeinja-na aa jo ji ta ŋ kar coima-i baa *Diilonŋ-Yalle-i?»

† 4:25 Ku birii a saanu baa cerma. Girɛkimma-na ba naaraaya Davidi yerre-na wuɔ Diilonŋ-cāarāŋo. ‡ 4:26 Gbɛliemaŋ-nalāanŋu 2.1-2 § 4:27 Ba gbɛ *Yerusalemu.

⁴ Terienḡu-i naŋ künḡu, molo saa cira ŋ suor-ku. Niŋ fiε suor-ku, gbeinḡa-i naŋ waanḡa. Bige-i ciε ŋ ce maacenḡ daama temma-i? Niŋ karaa coima maŋ, ŋ saa kar-ma baa ŋ nanuɔmba, ŋ karaa-ma baa Diilonḡo.»

⁵ Ananiyasiŋ nuɔ nel daama-i, u pāŋ cii, u bi kuliinḡu yaa dumaanḡo-na. Umanḡ duɔ nu nel daama-i, u kūɔma pāŋ ta ma nyεŋ.

⁶ Naacienḡ baa jo ji biε-yo ka fuure.

⁷ Ciεŋo saa waa. Bəlŋonḡ kuu, lɛrbaa-ba siεi temma cor aa u suɔ tuɔ jo. Uŋ juɔ ji suur, u saa suɔ wuɔ wεima ciε.

⁸ Pier yuu-yo wuɔ: «Ciεŋ nuɔ, na suora a na terienḡu-i sul daadu'i nuɔ-i wεi?»

Ciεŋ wuɔ siε wuɔ: «Ūu, ku sullu yaa-i.»

⁹ Pier wuɔ cira: «Bige-i ciε na saa-ma baa ŋ bəlɔ-i aa da na cure Diilonḡ-Yalle-i? Ne, bamanḡ kāa ka fuure ŋ bəlɔ-i ba yaa bi suuriinḡ daaba, ba ka bi biε nuɔŋo-i ka fuure-niε.»

¹⁰ Ciεŋ wuɔ pāŋ cii terienḡu faŋḡu-na a ku Pier caanḡu-na. Naacienḡ ba'a ba suur ku yaa nuɔ-i, a da u kuu. Baa tiraa biε ufanḡo-i bir ḡūunu ka fuure bəlŋo caanḡu-na.

¹¹ Diilonḡ-dūŋ-baamba kūɔma migāanḡ ta ma nyεŋ ma naara. Umanḡ duɔ nu nel daama-i, ku ce-yo kūɔnyelle.

Gberεkulaŋo

¹² Yesu *pəpuərbiemba taa ba ce nelma bəi baa gberε-wεima bəi nuɔmba həlma-na. Ba taa ba tigiinḡ ba-naa *Salomɔ kukuruunḡu yaa nuɔ-i.

¹³ Nuɔmba-i hiere nelle-na ba taa waŋ ba yefafalle, ŋga molo saa tuɔ siε u piε-ba.

¹⁴ Caamba-i baa bεmba maŋ naa hūyāanḡ Itienḡo maama-i baa sa waa dεi baa yuliinḡu-i.

¹⁵ Nuɔmba waa da ba ce ba hel baa gbāŋgbaarbaa, baa figinni a galla ba jaamba-i Pier muncormu-na, wuɔ duɔ tuɔ cor aa u yalle yiεya umanḡ, u sire.

¹⁶ Nilεinḡa maŋ *Yerusalemu kətənni-na hiere, nuɔmba bəi taa ba hel-yεi ba jo baa ba jaamba-i pəpuərbiemba wulaa. *Jinabaa-banḡ bi waa bamanḡ nuɔ-i, ba taa ba jo baa-ba. Umanḡ duɔ jo baa u wuonḡo, u sire.

Banḡ haa kumanḡ Yesu pəpuərbiemba-na

¹⁷ Nuɔmbanḡ jonḡ pirpir Yesu *pəpuərbiemba wulaa dumaanḡo-na, ku saa dəlnu *Diilodububaa yuntienḡo-i baa u kuoyataamba-i *Sadusīεbaa-ba-i. Baa ce-ku nenemunḡu

¹⁸ aa naa bel pəpuərbiemba-i ka dii-ba kaso.

¹⁹ Ku isuonḡu-na, Itienḡo *dərɔpəpuərbielonḡo jo ji hīl kaso-i a hiel-ba aa naa gbε-ba wuɔ:

²⁰ «Kāanḡ *Diilodubuɔ-i-na na ka waŋ hūmefelende maama-i hiere baa nuɔmba-i.»

²¹ Ku cuo kaala-i-na, pəpuərbiemba baa naar kā Diilodubuɔ-i-na ka donḡ ta ba waŋ Diilonḡ-nelma-i. Diilodububaa yuntienḡo-i baa u kuoyataamba saa suɔ wuɔ ba hilaa. Cuonḡ kaalaa, baa bī bincuɔmba-i da ba ji ce āndaanḡu-i. Banḡ juɔ, baa puər wuɔ ba ka hiel-ba kaso-i-na jo baa-ba.

²² Baa kā ba saa ka da-ba. Baa bir jo ji cira:

²³ «I saa ka da molonḡo kaso-i-na. Inḡ kāa, kaso naa waa bīŋ u temma-i, aa bamanḡ niεyanḡ-yuɔ ba waa ba munyierammu-na hiere dumienḡa yammu-na. I hīlāa-yo ku yaa nuɔ-i, i saa da molonḡo huonḡa-na.»

²⁴ Sorosibaa-ba maŋ niεyanḡ Diilodubuɔ-i ba yuntienḡo-i, baa *Diilodububaa yuntienḡo-i baa *Diilodububaa yuntienḡo-i, baa *Diilodububaa yuntienḡo-i, baa *Diilodububaa yuntienḡo-i, baa *Diilodububaa yuntienḡo-i.

²⁵ Ba'a ba ne da naacolḡo naŋo juɔ ji tuɔ tūnu-bei wuɔ: «Naŋ bilaa balamba maŋ ka dii-ba kaso-i-na, baa dii ta ba waŋ Diilonḡ-nelma-i dii Diilodubuɔ-i-na.»

²⁶ Sorosi ba yuntienḡ wuɔ pāŋ sire baa u sorosibaa-ba-i ka bel-ba jo baa-ba. Banḡ kāa, ba saa kā baa bubuɔsīnni, wuɔ sī nuɔmba ka naŋ-ba baa tāmpēlēinḡa.

Ba ce Yesu pəpuərbiemba āndaanḡu-i

²⁷ Banḡ kāa ka bel Yesu *pəpuərbiemba-i jo baa-ba, *Diilodububaa yuntienḡ wuɔ yuu-ba wuɔ:

28 «Ma sī i waan̄-ma baa-na kuola-m̄ei wuə na baa bī naacol̄ daayo yerre-i baa moloŋo k̄e? Ma daa niē na yan̄-ye aa sire gbuo *Yerusalemu-i hiere baa u maama-i? Na taara na cira miēmi kuə-yo k̄e?»

29 Pier baa u nabaamba-i baa cira: «I siē gbāa maar Diilon̄o nuŋgu-i ka ce nelbilien̄ k̄uŋgu.

30 Nan̄ gbuu Yesu man̄ *daan̄gu-na ko-yo, i tobaa-ban̄ siire wuə Diilon̄o man̄ h̄melle-i, u siire-yuə

31 aa kā baa-yo ka j̄ina u caan̄-nu. U h̄aa-yo yuntes̄inni-i aa ce-yo koŋkortien̄o. U ciē kufan̄gu-i duə kāyā *Isirahel-baamba da ba nanna ba ciləbabalaŋo-i aa u duə hur ba āmbabalma-i.

32 Nel daama-i miē i daa-ma nuə, *Diilon̄-Yalle bi daa-ma. Baman̄ nuəŋ Diilon̄o nuŋgu-i, u h̄a-ba di yaa-i.»

33 *Nellentaamban̄ juə nu nel daama-i, ba h̄ommu p̄an̄ guəla. Baa p̄an̄ ta ba taara ba komma.

34 *Faris̄iēyiēŋo nan̄o waa baa-ba, ba taa ba bī-yo Gamaliel. U waa *ānj̄inamma pigāatien̄o. Nuəmba taa ba k̄an̄-yo nelle-na. Wuə sire yiēra ba h̄olma-na aa naa cira: «Ciēŋ ba hel ḡōŋḡuəŋ-nu.»

35 Ban̄ hilaa, wuə gbē nuəmba-i wuə: «Isirahel-baan̄ namaa, j̄ogaan̄ na ne igēna aa na suə na ce nan̄ taaran̄ na ce kuman̄ balan̄ daaba-na.

36 Ku belle-na, Tedasi siire ce u f̄er̄ nelbuə. Nuəmba sire cu u huon̄-nu ta ba kā nuəmba nuəsiba h̄ai caan̄-nu. Ban̄ juə ko-yo, ba curaa hie? Ba saa pisallā hiere w̄ei?

37 Fuə k̄uŋguŋ curaa, ban̄ taa ba k̄an̄ nuəmba-i belle-na, Yuda man̄ taa u hel *Galile-i-na, u siire hiel u yerre-i. Nuəmba b̄oi cu u huon̄-nu. Ban̄ juə ko ufan̄o-i, baman̄ naa cu u huon̄-nu, na daa-ba w̄ei?

38 Fiēfiē-i-na, baman̄ daaba-i, mi gbāa wan̄ man̄an̄: Niēŋ-ban̄ aa na yan̄-ba. Da kuə ba ce nelien̄-maama, yiŋgu dii baa yiŋgu, ma ka b̄iēna.

39 Nga da kuə Diilon̄-maama ninsoŋo, na siē gbāa b̄iēna-m̄ei. Niēŋ torro, na baa ji ta na ḡan̄ baa Diilon̄o aa cira na ḡan̄ baa nelbiliemba?»

40 Gamaliel̄ŋ piye dumaan̄o-na, ba kā ka ciire aa naa bī pəpuərbiemba suur. Ban̄ suurii, baa bel-ba muo-ba da d̄ei aa naa wan̄ baa-ba wuə ba baa tiraa yan̄ ba da ba b̄iē Yesu yerre-i baa moloŋo! Ban̄ ciē mafamma-i, baa nanna-b̄ei ba ta.

41 Ban̄ bilaa-ba muo-ba Yesu maama-na, kuə gbuu silaa d̄olnu-b̄ei wuə Diilon̄o ka tuə k̄an̄-ba nelfafaamba Yesu huon̄gu-na.

42 Kuŋ ciē dumaan̄o-na, yinni man̄ jon̄, ba wan̄ *Neld̄əd̄olma-i *Diilodubuə-i-na baa c̄inni-na wuə Yesu yaa *Koŋkortien̄o man̄ Diilon̄ uŋ saan̄-yo.

6

Yesu pəpuərbiemba calaanu maacemma-i

1 Nuəmba b̄oi taa ba h̄ū Yesu maama-i huəŋ daaku-na, a ce dumaan̄o-na baman̄ piyen̄ girekimma-i, baa ta ba waana wuə baman̄ piyen̄ ebirem̄ma-i, ba cal niuwuoni-i yinni man̄ jon̄ aa ba sa h̄a bafamba bikulcaamba-i.

2 Yesu *pəpuərbiemban̄ daa ba waana dumaan̄o-na, baa tigiŋ Diilon̄-d̄ūŋ-baamba-i hiere a wan̄ baa-ba wuə: «Tobiŋ namaa, na suyaa wuə i siē gbāa yan̄ Diilon̄-nelma wamma-i aa diē ne niuwuoniŋ-k̄uŋgu, ku saa biē dumaan̄o-na.

3 Hielaan̄ nuəmba nieh̄ai na h̄olma-na. Nuəmba famba yefafalle saaya di waa nuəmba nunni-na. *Diilon̄-Yalle saaya di yu ba h̄ommu-i aa ba saaya ba ta ba nu nelma. Da na hiel-ba, i ka bir maacen̄ daama-i h̄a ba yaa-i

4 aa miē i fulnu Diilocār̄alle baa u nelma wamma.»

5 Baman̄ waa hiere, baa h̄ū-ma aa naa sire hiel Etiēni. Diilon̄-maama-i baa Diilon̄-Yalle naa yu Etiēni huəŋga-i. Ban̄ hielaa Etiēni-i, baa hiel Filipu, baa Purok̄ər, baa Nikan̄ər,

baa Timə a naara Parmenasi, baa Nikola. Nikola taa u hel Antiyəsi, ŋga uu naa suur Yuifusinni-na.

⁶ Baŋ hielaa-ba, baa pigāaŋ pəpuərbiemba-i baa-ba. Baa haa ba nammu-i ba yunni-na a cārā Diiloŋo-i hā-ba.

⁷ Diiloŋ-nelma taa ma gbuo terni-i ma kā. Yinniŋ cor dumaa, nuamba hūu-ma duməi *Yerusaləmu-i-na. *Diilojigāntaamba maŋ naa hūyāa Yesu maama-i baa sa waa dəi.

Ba bilaa Etiəni-i

⁸ Diiloŋo naa silaa ce baa Etiəni-i: Uu naa hā-yo himma u tuə ce gbεε-weima bəi nelle-na.

⁹ A ne da *Yuifubaa-ba namba taa ba kā *Diilonelhāalādūŋgu naŋgu-na ba kā ba nu Diiloŋ-nelma-i. Ba taa ba bī Diilonelhāalādūŋgu faŋgu-i «Kufiəŋ ba dūŋgu»*. Yuifubaa-ba famba kā ba ta ba fanu ba-naa baa Etiəni-i Diiloŋ-nelma-na. Ba həlma-na, banamba taa ba hel Sireni, banamba Aləsāndiri, banamba Silisi, banamba *Asi.

¹⁰ *Diiloŋ-Yalle naa waa baa Etiəni a ce ba saa gbāa piye yar-o.

¹¹ Kuŋ nuəlaa-ba, ba bir yaŋ aa biε nuamba gbeiŋa-na ba ta ba wuəra ba waŋ wuə: «Naacolŋ daayo u wuəra u tuora *Moisi-i baa Diiloŋo-i; baanŋo sī.»

¹² Ba ciε ku yaa-i nuamba həmmu du baa Etiəni-i nelle-na. Bincuəmba-i baa *āŋjinaamma pigāataamba-i hiere ba həmmu duu baa-yo. Baŋ ciε kufaŋgu-i, ba kā ka bel-o kā baa-yo *nellentaamba wulaa.

¹³ Baŋ kāa baa-yo, ba tiraa bī coikartaamba namba kā, wuə siertaamba. Baa kā ka ta ba kar coima-i ba haa-yuə wuə: «Naacolŋ daayo sa gbuu piye *Diilodubuə yefafalle, halle baa *āŋjinaamma-i hiere.

¹⁴ I daa u wuəra u piye wuə Nasarətitaan Yesu ka muonu Diilodubuə-i aa bir Moisi nelma-i birma namma.»

¹⁵ Bamaŋ waa hiere gēŋgərteriəŋgu-na, baa diŋ-yuə ta ba ne-yo. U yaanŋa taa ka caa ŋaa *dərɔpəpuərbielon yaanŋa.

7

Etiəni āndaanŋu-i

¹ Siertaambaŋ juə piye tī, *Diilojigāntaamba yuntien wuə yuu Etiəni-i wuə: «Baŋ waŋ mamaŋ ninsoŋo wəi?»

² Etiəni wuə cira: «Mi nellen-tobiŋ namaa, baa mi tobaa namaa, mi ka waŋ nelma diei baa-na: Na suyaa wuə aa i bincəiŋo-i *Abiramu suə duə sire Mesopotami-i-na ka tīəna Arā-i-na, Cagaan-Diiloŋo naa carra-yuə

³ a waŋ baa-yo wuə u yaŋ u huraamba-i aa u sire ba jāmalā-i-na, kεε u ka pigāaŋ-yo jāmalā naŋo u ka tīəna.

⁴ Abiramu sire* ka tīəna Arā-i-na. Uŋ kāa teriəŋgu-na, u toŋ juə ku, Diiloŋo ce u jo ji tīəna naŋ yəŋ jāmalā maŋ nuə-i daayo-i.

⁵ «Uŋ juə, Diiloŋo saa hā-yo munturemmu aa bi cira mu yaa daamu. U yaan aa pā nuŋgu baa-yo wuə: «Mi ka hā-ni jāmalā daayo-i. Da ŋ saa ji waa, ŋ huon-baamba ka biε-yo cor.»† A ne da huonŋu faŋgu-na, bilo saa waa baa Abiramu-i.

⁶ Diiloŋo gbē-yo wuə: *Ŋ huon-baamba ka waa juəma-na, ba ka bel-ba kərsinni-na jāmalā faŋo-na gbuu muliəŋ-ba. Ba ka ce bien nuəsiba hāi muliəma.*

⁷ *Ŋga bamaŋ ka bel-ba kərsinni-na, muəməi ka pā kutaamba-i mi fεε. Da mi ji ce mafamma-i, ŋ hāayēlmba ka suə sire teriəŋgu-na ji tīəna bande ta ba buol-mi.»‡*

* **6:9** Baa bilaa Yuifubaa-ba namba-i kərsinni-na a kā baa-ba *Ɔrəmu aa ji nanna-bei. Ku gbāa waa Yuifubaa-ba famba hāayēlmba yaa baŋ gbēŋ-baŋ bande-i-na. * **7:4** Girekimma-na ba ciera u siire Kalde jāmalā-i-na. Kalde-i baa Mesopotami-i jāmalā duəŋo yaa-i. † **7:5** Nieŋ Miwaanŋo jinaammaŋ-sebe-i-na (Genèse) 12.7; 13.15; 15.18; 17.8. ‡ **7:7** Nieŋ Miwaanŋo jinaammaŋ-sebe-i-na (Genèse) 15.13-14, Helmaŋ-sebe-i-na (Exode) 3.12.

8 «Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bel *tobisinni baa Abiramu-i aa naa ce u *jā a dānya tobisinni fanni-iš. Ku'i ciε na da *Isakin juɔ hon, yinni niehāi cor, niisiei yiingu-na, Abiramu jā-yo. Isakin bi siire da *Yakɔbu-i, u bi jā-yo. Yakɔbu bi sire ce maaduɔma baa i bincuɔmba-i*.

9 «I bincuɔmba sire bigāan ba hāanɔ-i Yosefu-i aa bel-o suor-o ba sāa-yo kā baa-yo Esipi. Nga Diilonɔ waa baa Yosefu-i.

10 U hielaa u yunɔ-i muliema-na hiere aa ce-yo nelnurānɔ aa tiraa ce u künɔ dɔlnu Esipitaan jāmātigi-i. Jāmātigi haa-yo u jāmālā yun-nu baa u dumelle bi yunɔ-na.

11 «Nyulmu nammu ji suur Esipi-i-na, ka hel baa *Kanaa jāmālā-i hiere. Kuu naa balan cor, a ce i bincuɔmba sa da niwuoni ba wuo dii Kanaa-i-na.

12 Yakɔbu ji nu wuɔ ba suor dīmma dii Esipi-i-na. U puər i bincuɔmba kā ka sāa bir kün.

13 «Ban juɔ kā hāalɔnɔ-i, Yosefu pigāan-ba u fere wuɔ fuɔ yaa Yosefu-i. Terienɔ fanɔ'u nuɔ-i, jāmātiginɔ suyaa Yosefu baamba-i.

14 Yosefu wuɔ ce u mɔlbaa-ba bir kün ka jo baa tuonɔ-i baa u dumellen-baamba-i hiere. Ba künɔ-na, ba waa nuɔmba komuɔna siei baa cinciueluo nuɔmba ndii.

15 Yakɔbu kāa kamma famma yaa-i Esipi-i-na. Diilon-babimuɔ kaa hi-yo kusuɔn-nu'i baa i bincuɔmba-i hiere.

16 Ba waa uman duɔ ku, ba biε-yo ka fuure-yuɔ Sisemu. Ba fuuriye-bei Abiramun sāa cincorre man Amər bisāimba wulaa†.

17 «Diilon un pāa nunɔ man baa Abiramu-i, ku cemman-huonɔn juɔ ta ku piε, mie baamba sire gbuu ciinu Esipi-i-na.

18 Jāmātigi nanɔ ji nyugūn. Jāmātigi fanɔ saa tuɔ suɔ Yosefu-i.

19 Wuɔ fūnun tuɔ ce karaanɔ baa i bincuɔmba-i. U waa cienɔ man duɔ hon u bilonɔ-i, u bel diilonɔ-i ce u nanna-yuɔ u kaal ji ku.

20 *Moisi huɔn huonɔn fanɔ'u nuɔ-i. U maama saa naa fa baa fafaanɔ-i. Un huɔn, u bincuɔmba gbāan fuo-yo ba dūnɔ-na u ce caamba siei yon baa-ba.

21 Ban juɔ suɔ baa-ba aa ce ba biε-yo ka nanna, jāmātigi bilon wuɔ biε-yo ce-yo ŋaa fuɔ bilohonɔ, a fie-yo u ji vāa.

22 Ku ciε dumei Moisi suɔ Esipitaamba āncemma-i hiere. U taa u nu nelma-i ŋaa u yunɔ ka muonu aa weiima saa ta ma yar-o cemma.

23 «Un juɔ da bien komuɔna hāi, wuɔ kā duɔ ka ne u nellen-baamba-i‡.

24 Yiingu nanɔ-na, wuɔ ji da Esipiyienɔ nanɔ ce ba wuonɔ nanɔ-i sūlma. Wuɔ hūu naacolnɔ-i aa naa muo Esipiyienɔ-i ko-yo.

25 U taa u taara u ce u nellen-baamba suɔ wuɔ Diilonɔ ciε u'i jo duɔ ji kor-ba. Nga ba saa suɔ-ma.

26 «Ku cuo kaala-i-na, wuɔ da ba baamba namba gān. Wuɔ karnu-bei aa naa tuɔ piiye baa-ba wuɔ: ‹Bige-i ciε na ta na gān, ma sī namei kuuduonɔ?›

27 Uman taa u jinya u nawuonɔ-i wuɔ sε Moisi-i da yer, aa naa cira: ‹Hai molonɔ-i diyaa nan nunɔ-i?›

28 N taara da n ko-mi ŋaa nin kuɔ Esipiyienɔ-i duma cicuonɔ-na wei?›

29 Un piiye dumaanɔ-na, Moisi saa gbāa duɔ tiraa tiena; wuɔ gbar ka tiena Madiyā. U kaa bie cienɔ-i kusuɔn-nu'i a hon bisāimba hāi baa-yo.

30 «Bien komuɔna hāi cor. Yiingu nanɔ-na, *dərpuərbielon nanɔ carra Moisi-i dii *hiekuraanɔ-na Sinayi tannunɔ holma-na. Wuɔ u ne da bige-i daaku-i? Dāamu'i caan tibiyelle nande-i aa dərpuərbielon waa dii mu huonɔ-na.

§ 7:8 Niεn Miwaanɔ jnamman-sebe-i-na (Genèse) 17.10-14. * 7:8 Yakɔbu bepɔmba waa cinciueluo baa ba hāi. Etieni bie ba yaa-i bande-i-na wuɔ ba bincuɔmba. † 7:16 Niεn Miwaanɔ jnamman-sebe-i-na (Genèse) 23.1-18; 33.19; 50.7-13. ‡ 7:23 Moisi waa *Isirahel wuonɔ nanɔ.

31 Kuɔ cu u huɔŋga-i. Wuɔ ta tuɔ piɛ duɔ ka ne dāamu fammu-i dɛi. Wuɔ u ne da Itienɔ piye baa-yo wuɔ:

32 «Moisi, ɲ bɪncuɔmba Diilonɔ yaa muɔŋo-i: Abiramu siire wuɔ mɛi hūmelle yaa-i, Isaki-i baa Yakɔbu-i hiere maaduɔma.» Moisi kūɔma pāŋ ta ma nyɛŋ, a ce u saa tiraa siɛ duɔ ne terienɔŋu faŋgu yaŋga-na.

33 Itienɔ gbɛ-yo wuɔ: «Hiel naatenni-i ɲ gbeini-na; niŋ yeŋ terienɔŋu maŋ nuɔ-i daaku-i Diilonɔ-terienɔŋu.

34 Mi baambaŋ ceŋ sūlma maŋ Esipi-i-na, mi daa-ma; baŋ bireŋ, mi nuɔ, ku'i ciɛ mi hiire jo miɛ mi ji kor-ba. Jo mi ji puər-ni ba wulaa.»[§]

35 «*Isirahel-baambaŋ siɛ Moisi maŋ wuɔ u halaŋ, molo saa dii u nuŋgu ba berru-na, Moisi duɔŋo faŋo yaa Diilonɔ uŋ ciɛ dɔrpəpuərbielonɔ jo ji puər-o wuɔ u ka waa ba yuŋ-nu aa hūu-ba Esipitaamba nyisɛnni-na.

36 Moisi yaa ciɛ himma-i a hiel i bɪncuɔmba-i Esipi-i-na. U ciɛ-ma Esipi-i-na, aa ce-ma dāmman-nuoradāama-i-na aa tiraa ce-ma hɛkuraŋgu-na duɔ gbāa kor-ba. U ciɛ kufaŋgu-i bien komuɔŋa hāi.

37 «Moisi duɔŋo faŋo yaa gbɛ Isirahel-baamba-i wuɔ Diilonɔ ka hiel ba nellenɔ-wuɔŋo naŋo ce-yo u *pəpuərbielonɔ fuɔ temma hā-ba*.

38 Aa i bɪncuɔmbaŋ waa hɛkuraŋgu-na, u yaa waa ba hɔlma-na baa Diilonɔ-i. Dɔrpəpuərbielonɔ taa u piye baa u yaa-i Sinayi tɔnuŋgu-na u tuɔ kɔ u tūnu i bɪncuɔmba-i. U yaa taa u jo baa cicɛlman-nelma-i u jo u waŋ-ma baa-ye.

39 I bɪncuɔmba bir yaŋ ba sa nu u nuŋgu-i. Ba cɪinaana-yuɔ aa ta ba taara ba bir kɔ Esipi-i-na.

40 «Baŋ diyaa mafamma-i ba hɔmmu-na, ba gbɛ *Aarɔ-i wuɔ: *«Ce tɪnni ɲ hā-ye, niman ka kɔyā-yiɛ i hi i munjāmmu-i. Moisi hielaa-ye Esipi-i-na, u yaa daayo i sa suɔ uŋ curaa kusuɔŋ-nu.»*†

41 Yibienɔ faŋa-na, baa sire kul nambilonɔ a ce-yo tɪŋgu ta ba buol. Baŋ kulii nambilonɔ-i, kuɔ silaa gbuu dɔlnu-bei ɲaa bige-i! Baa ce ponsaŋgu ma yerrenɔ.

42 Diilonɔ wuɔ ne-ba aa yaŋ-ba ba ta ba buol mɔɛŋa baa ceɲo baa bāŋgu ɲaa maŋ nyɛgāaŋ dumaa Diilopəpuərbiemba sebe-i-na wuɔ:

*Isirahel-baana namaa,
naŋ ciɛ bien komuɔŋa hāi maŋ hɛkuraŋgu-na,
na taa na ko niikonni-i na hā muɔmɛi wɛi?
Na taa na bi pā niipānni-i na hā muɔmɛi wɛi?*

43 *Ma sɪ na birii yaŋ aa kul tɪnni ta na buol?*

*Na saa tūu Molɔki‡dūŋgu-i
baa Erefa§mɔɛle-i ta baa-ni wɛi?*

Na ciɛ kolluŋ-nobimba famba-i ta na buol-ba.

*Mi ka ce ba kɔ baa-na dii *Babilɔni huon-nu.»**

44 Etiɛni wuɔ cor baa u āndaŋgu-i wuɔ: «*Tobisinnin-dūŋgu waa baa i bɪncuɔmba-i hɛkuraŋgu-na. Diilonɔ-nelma waa ku yaa nuɔ-i. Moisi ciɛ-ku ɲaa Diilonɔŋ pigāaŋ-yo ku cemma-i dumaa.

45 Ku huonɔŋu-na, i bɪncuɔmba huon-baamba ji wuo dūŋ daaku ciilunɔŋu-i. Yosuwe yaa waa ba yaŋga-na. Diilonɔ wuɔ kɔyā-bei ba donya nuɔmba maŋ waa hiere jāmālā daayo-na aa biɛ dūŋ daaku-i ji tɪɛna baa-ku. Ku tɪyāa dumɛi ji hi *Davidi bāŋgu-i.

§ 7:34 Niɛŋ Helman-sebe-i-na (Exode) 3.1-10. * 7:37 Anjɪnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 18.15. † 7:40 Helman-sebe-i-na (Exode) 32.1,23. ‡ 7:43 Molɔki: Tɪŋgu naŋ yerre-i dumaŋo-na. Isirahel-baamba naa biɛ tɪŋgu faŋgu-i Kanaataaŋ wulaa ta ba buol-ku. § 7:43 Erefa: Tɪŋgu naŋ yerre-i dumaŋo-na. Baa kulii-ku ɲaa mɔɛle ta ba buol-ku, Isirahel-baamba bi nɪya kutaamba-i kul ku temma ta ba bi buol. * 7:43 Amosi (Amos) 5.25-27

46 Diilonɔ taa u ce baa Davidi-i u cor; Davidi wuɔ cārā hūmelle-i u wulaa wuɔ u yaŋ u ma ninsoŋ-dūŋgu hā-yo *Isirahel-baamba ta ba jo ba jaal-o kuɔ.†

47 Dūŋgu faŋgu-i, *Salomɔ'i juɔ ma-ku hā Diilonɔ-i.‡

48 Nga Dɔrwuonɔ sa cɔ dūŋ-nu ŋaa Diilopɔpuɔrbilonɔ uŋ waan-ma dumaa wuɔ:

49 ‹Itienɔ ciera wuɔ:

«Dɔrɔ yaa mɛi fɔŋgɔtesinnɔ-teterre-i.

Mi ciɛ hɛma-i ta mi haa mi gbeini.

Namaa gbāa ma dūŋ haku-i hā muonɔ-i?

Mi munfisammun-terienɔ yaa hie hɛma-na?

50 Bimbinni maŋ dii hiere,

mɛi napɔrren-niini'i sɪ wɛi?»§»

51 Etieni wuɔ cira: «Ānyagarmantaan namaa temma-i daana-i, Diilonɔ biɛ-na ji gbɛ! Na sa siɛ *Diilonɔ-Yalle wulaa. Na biyaa na bincuaŋ-maama.

52 Diilopɔpuɔrbilonɔ hayo-i siire aa na bincuaŋba saa ce-yo sūlma? Halle bamaŋ siire piiye Nelviinɔ jommaŋ-kūŋgu-i, na bincuaŋba kuɔ-ba. Fieɛ-i-na Nelviin uŋ juɔ, namaa na hel u huonɔ-nu aa bel-o ko-yo.

53 Ŋ siɛ suɔ wuɔ Diilonɔ puɔraa dɔrɔpuɔrbiemba ji hā namei baa u *ānjɪnamma-i, na yaŋ aa hūu-ma nanna.»

Ba naan Etieni-i ko-yo

54 Etienin piiye dumaanɔ-na, u piiye suur *nellentaamba-na. Baa pāŋ pu baa-yo.

55 A ne da *Diilonɔ-Yalle naa yu u huonɔga-i. Wuɔ tā u yunɔgu-i tuɔ ne dɔrɔ. Wuɔ u ne da Diilonɔ yaanɔga caa da kpoikpoi aa da Yesu yieraaya Diilonɔ caanɔgu-na.

56 Wuɔ cira: «Niɛŋ, dɔrɔ puurii, aa *Molonɔ-Bienɔ yaa yieraaya daayo Diilonɔ caanɔgu-na!»

57 Baa pāŋ suunu ba tūnni-i aa naa ta ba kaasɪŋ, aa kā ka yu-yuɔ bel-o.

58 Baŋ bilaa-yo, baa hel baa-yo nellen-huonɔga-na, kā baa-yo kɔtuonɔgu ka ta ba nanɔ-yo baa tāmpɛlɛiŋa da ba ko-yo. Naacombilonɔ nanɔ waa baa-ba, ba taa ba bi-yo Sol. Siertaan baa hielaa ba jongorbaa-ba-i hā u yaa tuɔ niya-bei aa kā ka ta ba nanɔ Etieni-i.

59 Baŋ nanɔ-yonɔ dumaanɔ-na, wuɔ ji cira: «Yesu, Itienɔ nuɔ, hūu-mi.»

60 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ dūuna aa naa piiye da gbagaga wuɔ: «Itie, baa ne baŋ cen kumaŋ.» Uŋ waan mafamma-i, wuɔ cii, u kuliŋgu yaa dumaanɔ-i.

8

Solɔ haa kumaŋ Diilonɔ-dūŋ-baamba-na

1 Etieni kuliŋgu dalaanu Sol ŋaa bige-i! Etienin kuu yiŋgu maŋ nuɔ-i, baa sire suuye Diilonɔ-dūŋ-baamba-i *Yerusalemu-i-na. Baa pisállā hiere; banamba ta ba kā *Yude, banamba *Samari aa naa yaŋ Yesu *pɔpuɔrbiemba yaa yonɔ.

2 Nelfafaamba namba biɛ Etieni-i ka fuure aa ce mamaŋ waa cemma hiere u kuliŋgu-na.

3 Sol wuɔ gbuu faya u fɛrɛ tuɔ ce karaanɔgu-i baa Diilonɔ-dūŋ-baamba-i: U taa u wuɔra cinni-na u bel caamba-i baa bɛmba-i hiere u kā u dii-ba kaso.

Diilonɔ-nelma hii Samari-i

4 Diilonɔ-dūŋ-baamba maŋ gbaraa pisállā, ba taa ba wuɔra ba waŋ *Neldɔdɔlma-i nileiŋa-na.

5 Filipu wuɔ kā ka hel *Samari nelle nande-na, a donɔ tuɔ piiye *Konkortienɔ maama-i.

6 U bi taa u ce gbɛrɛ-wɛima ba hɔlma-na. U waa duɔ waŋ mamaŋ, u ce-ma nuɔmba yufelle-na. A ce dumaanɔ-na duɔ tuɔ piiye, ba kar ba tūnni-i fafamma ta ba nu.

† 7:46 Niɛŋ Samiel sebhāalɔŋo-na (2 Samuel) 7.1-16. ‡ 7:47 Niɛŋ Jāmatigi ba sebedɛlɔŋo-na (1 Rois) 6.1-38. § 7:50 Isayi (Ésaïe) 66.1-2a

7 U duɔnya *jinabaa bɔi nuɔmba-na. Duɔ donya uman, u kaasɪŋ da gbagaga aa hel. U bi siire murgubaa bɔi baa jaamba bɔi.

8 Kuɔ gbuu fununɔ dɔlnu nuɔmba-i nelle fande-na.

9 A ne da hironɔ nanɔ waa nelle fande-na, ba taa ba bi-yo Simɔ. Simɔ himma naa ce *Samaritaamba-i gberɛ, a ce dumaanɔ-na u saa tuɔ jina u fɛrɛ kpaga.

10 Bincuaamba-i baa bisalmba-i hiere, ba taa ba kɔalɔ-yuɔ. Ba taa ba piiye wuɔ: «Diilonɔ-himma yaa dii baa naacolɔ daayo-i, banɔ bɪŋ mamanɔ <ninsonɔ-himma-i>.»

11 Simɔ naa da yinni baa u himma cemma-i ba hɔlma-na, ku'i ciɛ ba ta ba kɔalɔ-yuɔ kɔalɔŋ daama temma-i.

12 Filipunɔ juɔ kɔ ka wanɔ *Diilonɔ-baanɔ maama-i baa Yesu-Kirsa maama-i, caamba-i baa bɛmba-i hiere baa hɔu Neldɔdɔlɔŋ daama-i aa naa ce ba *batisenɔ-ba.

13 Simɔ fuɔ fɛrɛ wuɔ bi hɔu-ma aa ce ba *batisenɔ-yo. Banɔ baatisenɔ-yo, wuɔ pɔŋ nyaarɔa Filipu-i. Filipu himma bir yanɔ aa ta ma ce fuɔ fɛrɛ-i gberɛ.

14 Yesu *pɔpuɔrbiembanɔ juɔ nu-ma dii *Yerusalemu-i-na wuɔ Samaritaamba hɔyɔa Diilonɔ-nelma-i, baa saanɔ Pɛr-i baa Nsɔa-i ba wulaa.

15 Pɛr-i baa Nsɔa-i banɔ kɔa, baa cɔrɔ Diilonɔ-i hɔ-ba wuɔ u hɔ-ba u *Yalle-i.

16 Huɔŋgu fanɔgu-na, Samaritaamba saa naa hi da *Diilonɔ-Yalle-i yogo. Baa baatisenɔ-ba yaa yonɔ.

17 Ku'i ciɛ Pɛrbaa-banɔ kɔa, baa haa ba nammu-i ba yunni-na a cɔrɔ Diilonɔ hɔ-ba u Yalle-i.

18 Simɔ daa mafamma-i ce bige-i? Wuɔ hiel gbeɪna duɔ hɔ Pɛrbaa-ba-i. Aa naa cira:

19 «Hɔanɔ-muɔ baa hiŋ daama-i; da mi haa mi nammu-i umanɔ nuɔ-i, kutienɔ da Diilonɔ-Yalle-i!»

20 Pɛr wuɔ cira: «Simɔ, ŋ daa niɛ sɪ ba sɔa Diilonɔ-calua-i baa gbeɪna wei? Niŋ diyaa mafamma-i ŋ huɔŋga-na, mi waasaanɔ-ni baa ŋ gbeɪna-i hiere.

21 N saa koŋ baa Diilonɔ-i. N siɛ gbɔa da bɪŋkɔŋgu bande-i-na.

22 Hiel nel daama-i ŋ huɔŋga-na, ma saa fa, aa ŋ cɔrɔ Itienɔ-i si u ka ce jande niɛ.

23 Mi niɛ da ŋ balaanɔ cor, aa da *Sitani taa yaanɔga niɛ.»

24 Uŋ piiye dumaanɔ-na, Simɔ wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Namaa fɛrɛ-i, cɔarɔŋ Itienɔ-i na hɔ-mi, wuɔ nanɔ waanɔ mamanɔ daama-i, u baa yanɔ ma da-mi.»

25 Pɛrbaa-banɔ juɔ wanɔ Itienɔ melma-i tɪ, baa bir kɔ Yerusalemu-i-na. Ba taa ba wanɔ Neldɔdɔlma-i Samari niɛɪna bɔi-na ba kɔ.

Fɔamaanɔ nanɔ hɔyɔa Yesu maama-i

26 Yiɪŋgu nanɔgu-na, Itienɔ *dɔrɔpɔuɔrbilonɔ ji wanɔ baa Filipu-i wuɔ: «Sire ŋ ka biɛ hɔmelle manɔ hilaa *Yerusalemu-i-na ta di kɔ Gasa-i-na. Hɔmelle fande-i nuɔmba sa biɛ-de dumaa.»

27 Filipu wuɔ sire ta, u saa sɛrɛ. Uŋ biyaa hɔmelle-i tuɔ kɔ, wuɔ fara da wotortienɔ nanɔ kɔ u yaanɔga-na. Fɔamaanɔ nanɔ'i waa u huɔŋga-na. U taa u hel Etiyopi. Jɔmatigi* manɔ waa Etiyopi-i-na ba ta ba bi-yo Kɔndasi, u yaa waa u nagɔŋ-niini yunɔgu-na. Wuɔ juɔ Yerusalemu-i-na ji jaal Diilonɔ

28 aa bir tuɔ kɔŋ. U taa u kalanɔ *Isayi sɛbɛ-i u kɔŋ.

29 *Diilonɔ-Yalle gbɛ Filipu-i wuɔ: «Gbɔana ŋ ka hi wotortienɔ daayo-i.»

30 Filipu wuɔ gbar ka hi-yo. Uŋ hii, wuɔ da u kalanɔ *Isayi sɛbɛ. Wuɔ yuu-yo wuɔ: «Niŋ kalanɔ mamanɔ, ŋ suɔ-ma wei?»

31 Naacolɔ wuɔ cira: «Molo duɔ saa hielnu-mɛi baa-mi, mi siɛ gbɔa suɔ-ma.» Aa naa ce Filipu nyugɔŋ tɛna u caanɔgu-na.

32 Uŋ taa u kalanɔ terienɔgu manɔ, ku yaa daaku:

«Ba ciɛ-yo sɔlma

* 8:27 Jɔmatigi daayo waa ciɛŋo a saanu baa mamanɔ nyɛgɔan girekimma-na.

*u saa ji puur u nunngu-i wan weima ηaa tūmaanjo.
Ba bilaa-yo da ba ka ko-yo wa,
ba bilaa-yo ta ba karra u kuəsinni-i wa,
u sa wan weima.*

³³ *Ba ciε-yo nelsəsəiŋo*

aa hūu ninsoŋo-i u wulaa.

Baŋ kuə-yo, u ka ce niε da huonngu molo duə ji wan ku maama?»†

³⁴ Naacolŋ wuə yuu Filipu-i wuə: «*Diilopəpuərbiŋo piiye hai maama-i dumandε-i? U piiye fuə maama waa u piiye unan maama?»

³⁵ Filipu wuə suur nelma yaannga-na, a doŋ tuə piiye Yesu *Neldədəlma-i baa-yo.

³⁶ Baŋ kaa hi yaannga-i, baa da hūmma namma. Naacolŋ wuə cira: «Hūmma namma yaa daama, η sa *batiŋ-mi wei?» [

³⁷ Filipu wuə cira: «Da kuə η hūyāa Yesu maama-i hīŋ, mi gbāa batiŋ-ni, weiima si dii.» Naacolŋ wuə cira: «Mi hūyāa-ma wuə Yesu-Kirsa yaa Diilon-Bieŋo-i.»]

³⁸ Aa naa ce ba yiεra. Baŋ yiεraaya, baa hiire ba hāi-i-na suur hūmma-na, Filipu wuə batiŋ-yo.

³⁹ Baŋ hilaa, naacolŋo huəŋga gbuu fε. Wuə u ne naa Filipu-i; Diilon-Yalle biyaa-yo ta baa-yo. Ku saa ce-yo bīŋkūŋgu; wuə cor baa hofelle-i tuə kūŋ.

⁴⁰ Filipu juə'a u suə da u fεε Asoti. Wuə cor tuə wan Neldədəlma-i nilēiŋa-na hiere u kā. U ciε dumεi fuə ka hi Sesare.

9

Solŋ hūyāa Yesu maama-i dumaa

(Pəpuər: 22.5-16; 26.12-18)

¹ A ne da huəŋgu fanngu-na, Sol waa yogo u sa taara u da Itieŋo baamba-i baa u yufelle, wuə duə hi uman, u ko-yo. Yiingu nanngu-na, wuə ji sire kā *Diilojigāntaamba yuntieŋo wulaa,

² wuə u ce sebebaa hā-yo, u kā Damasi *Diilonelhāalādūnni-na, wuə ba hā-yo hūmelle-i duə da baman suurii Itieŋo hūmelle-na; caamba-i ka hel baa beмба-i hiere, u bel-ba jo baa-ba *Yerusalemu-i-na.

³ Diilojigāntaamba yuntieŋo ce sebebaa-ba-i hā u ta.

Uŋ kaa tuə piε Damasi-i, wuə u ne da cecerma nan temma hilaa dərɔ-i-na jo ji dii-yo huəŋga.

⁴ Wuə pāŋ hel cii. Uŋ cii dumaanjo-na, wuə nu molo piiye baa-yo wuə: «Sol, bige-i ciε η ta η ce karaan daaku temma-i baa-mi?»

⁵ Wuə yuu wuə: «Hai moloŋo'i?» Kutieŋ wuə cira: «Muə Yesu. N ce karaanngu-i baa muəmεi.

⁶ Sire η perieŋ η suur nelle-na; manan dii cemma, da η suur ba ka wan-ma baa-ni.»

⁷ Nuamba namba waa baa Sol-i, bafamba bi nuə moloŋ daayo piiye, da ba ne, ba siε da-yo. Baa yiεra kar da hāmmu!

⁸ Sol wuə sire. Duə puur u yufieŋa-i, u siε da bīŋkūŋgu. Baa bel u nan-na, a perieŋ suur baa-yo Damasi-i-na.

⁹ U ciε yinni siεi aa u yufieŋa suə da a puur. Yiŋ daani-i ni siεi-i-na, u saa dii bīŋkūŋgu u nunngu-na.

¹⁰ A ne da Itieŋo wuoŋo nanjo waa Damasi-i-na, ba taa ba bi-yo Ananiyasi. Itieŋ wuə carra-yuə aa naa cira: «Ananiyasi!»

Ananiyasi wuə cira: «Mi siyaa.»

Itieŋ wuə cira:

† 8:33 Isayi (Ésaie) 53.7-8a

11 «Sire mi puər-ni naacolŋo naŋo wulaa, ba bī-yo Sol; u hel Tarse. U haraa Yuda dumellen, dii hūmelle maŋ baŋ bīŋ-den Hūmeviile-i di tūŋgu-na. Dumandε-i-na, uu dii tuə cārā Diilonŋo-i,

12 aa u daa ŋ k̄aa u wulaa dii dūŋgu-na ka haa ŋ nammu-i yuə a cārā Diilonŋo-i u yufienja da a puur.»

13 Ananiyasi wuə cira: «Itie, nuəmba bəi waan naacolŋ daayo maama baa-mi. Bamaŋ cuu ŋ huonŋ-nu Yerusalemu-i-na, uŋ haa kumaŋ bēi, mi nuə-ku.

14 Niŋ daa uŋ juə bande-i-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba'i hāa-yo hūmelle-i u duə ji bel bamaŋ gbuusiŋ ŋ yerre-i.»

15 Itienŋ wuə cira: «Yaŋ aa ŋ k̄a, mi hielaa naacolŋ daayo-i u duə pigāaŋ *nieraamba-i mi sinni-i, aa bi pigāaŋ nellentaamba-i baa-ni, baa *Isirahel-baamba-i hiere.

16 Uŋ ka mulienŋ dumaa mi maama-na, mei fεε yaa ka pigāaŋ-yo baa-ku.»

17 Uŋ juə piiye dumaanŋo-na, Ananiyasi wuə sire ta k̄a Yuda cīŋgu-na ka haa u nammu-i Sol-na aa naa cira: «Sol, Itienŋo yaa puəraa-mi ŋ wulaa wuə mi ji puur ŋ yufienja-i aa yu ŋ huŋga-i baa *Diilonŋ-Yalle-i. Ba bī-yo Yesu. Niŋ taa ŋ jo hūmelle-na u yaa caraaya-nie.»

18 Uŋ bi waan mafamma-i, ninanni nanni yer u yufienja-na ŋaa tetefuoru a diire. U yufienja pāŋ puur. Wuə pāŋ sire baa *batisenŋ-yo.

19 Ku huonŋgu-na, wuə wuo niwuoni-i a da fōŋgūə.

Sol yufienjaŋ puurii, wuə tiena Damasi-i-na ce yinni cεlle baa Yesu baamba-i.

20 Uŋ tienaana, wuə donŋ tuə waŋ Yesu maama-i Diilonelhāalādūnni-na, wuə Yesu yaa Diilonŋ-Bienŋo-i.

21 Kuə cu nuəmba hōmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuə: «Bamaŋ taa ba gbuuse Yesu yerre-i Yerusalemu-i-na, naacolŋ daayo'i saa tuə huol ba yammu-i wēi? Ku baa ji waa u suyaa u fεε jo duə ji bel-ba ka hā Diilojigāntaamba yuntaamba yaa baa-ba?»

22 Baŋ fiε ba waŋ mafamma-i, Sol kūəma saa kara; yinniŋ cor dumaa, kunanŋu'i suuriŋ-yuə ku naara. Duə biε tagaaya pigāaŋ wuə Diilonŋ uŋ saanŋ *Kōŋkortienŋo maŋ, u yaa Yesu-i, *Yuifubaa-ba maŋ Damasi-i-na ba siε da nelma waŋ.

23 Ku huonŋgu-na, Yuifubaa-ba ji saa-ma wuə ba ko-yo.

24 Baŋ puu mafamma-i, baa ta ba niya nelle munsuurmu-i* bāanŋu-i baa isuəŋgu-i. Sol wuə nu-ma wuə ba'a ba ko-yo.

25 Isuəŋgu nanŋu-na, bamaŋ waa u huonŋgu-na, baa dii-yo sām̄baga nuə a hiire-yuə jina nelle huonŋ-yanŋa-na.

Sol birii k̄a Yerusalemu-i-na

26 Baŋ hiiriye Sol jina nelle huonŋgu-na, wuə ta bir k̄a *Yerusalemu-i-na. Uŋ k̄aa ka hi, wuə k̄a Diilonŋ-dūŋ-baamba wulaa. Baa bir yaŋ aa ta ba k̄aalā-yuə. Baa sa hūu-ma wuə u hūyāa Yesu maama-i ninŋo.

27 Barnabasiŋ daa ba k̄aalā-yuə dumaanŋo-na, wuə k̄a baa-yo Yesu *pəpuərbiemba wulaa. Baŋ k̄aa, Itienŋ uŋ caraaya-yuə dumaa Damasi hūmelle-na a piiye baa-yo, Barnabasi wuə suur ma yaanŋa-na hiere a waŋ-ma baa-ba, aa uŋ bi daa holle-i dumaa a waŋ Yesu maama-i Damasi-i-na, wuə bi waŋ mafamma-i baa-ba.

28 A donŋ huəŋgu fanŋu-na, Sol wuə ce ba wuəratienŋo: U taa u wuəra baa-ba Yerusalemu huəŋga-na u waŋ Itienŋo maama-i. Uu naa fē u huəŋga-i baa ma wamma-i.

29 Ba taa ba bi fanu ba-naa baa *Yuifubaa-ba maŋ piiyenŋ girekimma-i, a ce bafamba ta ba taara-yuə baa komma.

30 Diilonŋ-dūŋ-baambaŋ juə nu wuə ba taara-yuə baa komma, baa saanŋ-yo ba k̄a Sesare, ka ce u cor k̄a Tarse.

* **9:24 Nelle munsuurmu:** Yiinaa-i-na, nuəmba bəi taa ba ma kokobaa ba cīlāa ba nileiŋa-i aa hiel dumierja. Ba taa ba ce mafamma-i ba bigāarāamba baa gbāa tugol-ba. Dumierja yammu-na, ba taa ba jina nuəmba ta ba niya-yēi.

³¹ Huoŋgu fanġu-na, Diilon-đūŋ-baamba waa ba fereŋ nuə *Yude-i-na, baa *Galile-i-na, baa *Samari-i-na hiere. Kunanġu taa ku naara ba Diilon-hūmellen-kūŋgu-na. Ba taa ba sie Itienjo wulaa aa *Diilon-Yalle naa ce ba ta ba ciinu ba kā.

Ene siire u jarma-na

³² Pier fuə taa u wuəra terni-na hiere u wanġ Diilon-nelma-i. Yiinġu nanġu-na, wuə ji kā Lida duə ka ne Diilon-đūŋ-baamba manġ waa terienġu-na.

³³ A ne da murgu nanjo waa nelle fande-na, ba taa ba bi-yo Ene. U bienġ niisie i waa belle fande-na u sa gbāa sire.

³⁴ Pier wuə kā ka da-yo. Wuə cira: «Ene, Yesu-Kirsa siire-nie! Sire ŋ piŋ ŋ figiŋgu-i ŋ jina.» Ene wuə bi pāŋ yiiye sire.

³⁵ Uŋ siire dumaanjo-na Lidataamba da-yo, baa pāŋ hūu Itienjo maama-i baa Sarōtaamba-i hiere.

Tabita kuu aa sire

³⁶ Diilon-đūŋ-wuonjo nanjo waa Yope-i-na, ba taa ba bi-yo Tabita, Girekibaa ba'a Dorkasi. Ku yunġu yaa wuə yəreŋjo. U waa cieŋjo. Uu naa firnu u nanġa-i cor baa nuəmba-i. U taa u kāyā sūntaamba-i.

³⁷ Pierŋ waa yibienġa manġ nuə-i Lida-i-na, Dorkasi wuə cii jarma-na a ji yii ji ku. Baa ce-yuə hūmma-i aa bie-yo ka galla-yuə dūŋgu nanġu-na. Dūŋgu fanġu waa dərə.

³⁸ Lida-i baa Yope-i ni saa gbāa da hōlma baa ni-naa, a ce dumaanjo-na, Diilon-đūŋ-baamba naa nu-ma Yope-i-na wuə Pier juə ji waa dii Lida-i-na. Baa puər nuəmba hāi u wulaa wuə ba ka cārā-yuə u jo donduo.

³⁹ Pəpuərbiembanġ kāa ka hi, baa wanġ ma yaanġa-i baa Pier. Pier saa tiraa tēna; wuə kā ba gbonu ta ba jo Yope-i-na. Banġ juə ji hi, baa nyugūŋ baa Pier kulonġ uŋ waa dūŋgu manġ nuə-i. Bikulcaamba sire baa kaalunġu-i jo ji ta ba pigāanġ Pier kulonġ uŋ waa baa-ba aa nye jonġorbaa-ba manġ hā-ba.

⁴⁰ Pier wuə ce nuəmba hel hiere dūŋgu-na aa wuə dūuna cārā Diilonjo-i. Uŋ juə cārā tī, wuə bir u yaanġa-i kulonjo-na aa naa cira: «Tabita, sire!» Kulonġ wuə puur u yufienġa-i. Uŋ puurii u yufienġa-i da-yo, wuə sire tēna.

⁴¹ Pier wuə bel u nanġ-na u sire u gbeiniŋ. Uŋ siire, wuə bi Diilon-đūŋ-baamba-i baa bikulcaamba-i ji pigāanġ-ba baa-yo.

⁴² Nel daa maa sire gbuo Yope-i hiere, a ce dumaanjo-na, Yopetaamba fōŋgūə baa hūu Itienjo maama-i.

⁴³ Pier wuə tēna Yope-i-na da huonġu. U nanġ haraa naacolġo manġ nuə-i, ba bi-yo Simə, u waa jeruo.

10

Kərnei hūyāa Yesu maama-i

¹ *Oromə ba sorosibaa-ba namba waa Sesare-i-na, ba taa ba bi-ba *Italitaanġ-sorosibaa. Ba yuntienjo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Kərnei.

² U taa u wuə *Yuifu ba Diilon-hūmelle-i fafamma baa u dumellenġ-baamba-i. U taa u kālā Diilonjo-i. U taa u kāyā sūntaamba-i aa bi tuə cārā Diilonjo-i bāanġu-i baa isuonġu-i.

³ Bātarunġu nanġu-na, wuə tēna u dūŋgu-na a ji da *dərəpəpuərbielonjo nanjo suurii-yuə ka cira: «Kərnei!»

⁴ Kərnei kūəma pāŋ donġ ta ma nyeŋ. Wuə đinġ dərəpəpuərbielonjo-na tuə ne aa yuu-yo wuə: «Kuu dii nie?»

Dərəpəpuərbielonjo cira: «Diilonjo'i puəraa-mi ŋ wulaa; niŋ cārāŋ-yuə aa bi tiraa ta ŋ kāyā sūntaamba-i ku dōlaanu-yuə.

⁵ Ku'i cie wuə mi ji wanġ baa-ni ŋ puər nuəmba Yope-i-na, ba ka bi naacolġo nanjo jo; ba bi-yo Simə. U yerre nande yaa Pier.

6 Uɲ haraa uman̄ nuɔ-i, ba bi bɪ-yo Simɔ; jeruo. U ciɲgu dii dāmman̄-nuoraan̄gu nuɲ-nu.»

7 Dɔrpɔpuɔrbilon̄on̄ juɔ piiye tɪ aa ta, Kɔrnei wuɔ bɪ u maacembiemba hāi baa u sorosiyien̄o nan̄o. Sorosiyien̄o fan̄o taa u bi wuɔ Yuifu ba Diilon̄-hūmelle-i fafamma.

8 Ban̄ juɔ, u biɛ piiye maman̄ ciɛ hiere tūnu-bei, aa puɔr-ba Yope-i-na Pier wulaa.

9 Ku cuo kaala-i-na, Pier fuɔ saa bi suɔ wuɔ ba puɔraa nuɔmba ta ba jo dii u wulaa. Bāan̄gun̄ juɔ hi yuhuɔn̄ga-i, u nyugūn̄ dūn̄gu nan̄gu dɔrɔ-i-na duɔ jaal Diilon̄o-i. A ne da huɔn̄gu fan̄gu-na, Kɔrnei pɔpuɔrbiemba naa piɛ nelle-i tɪ.

10 Nyulmu ji bel Pier dii dɔrɔ-i-na, u ce ba ta ba ce niwuoni da ba hā-yo. Wuɔ u ne dɔrɔ-i-na, a da bige-i daaku-i?

11 Dɔrɔ puurii aa bɪnkūn̄gu nan̄gu ta ku hiire ku jo. Ku waa n̄aa kompan̄ga, da bāmbāale aa to ka nunni naa-i-na hiere.

12 Bimbaamba-i ba sinni-na hiere ba waa: Hien̄-baamba-i, baa huriimba-i a naara baabūlāamba waa hiere.

13 Kan̄ juɔ saanu baa Pier, wuɔ nu molo piiye wuɔ: «Pier, sire n̄ bel n̄ ko n̄ wuo!»

14 Pier wuɔ cira: «Mi siɛ wuo; niwuoni man̄ nyaa-ye, niwuoni man̄ saa fa hiere, min̄ siire mi saa wuo-ni dede.»

15 Molon̄ daa wuɔ cira: «Diilon̄ duɔ migāan̄ kuman̄, nuɔ baa ce-ku kuubabalaan̄gu.»

16 Ku tirii ce i siɛi aa kompan̄ga bir nyugūn̄ dɔrɔ-i-na.

17 Kɔrnei pɔpuɔrbiemban̄ kāa ka hi Yope-i, baa yuure ba pigāan̄-ba Simɔ dumelle-i. A ne da huɔn̄gu fan̄gu-na, Pier waa tuɔ jɔguɔn̄ nel daama-i u sa da yaan̄ga m̄ei. Pɔpuɔrbiemban̄ kāa ka hi fondumelle-i,

18 ba fara ta ba yuu wuɔ: «Ban̄ bɪn̄ Simɔ man̄ Pier, u haraa bande yaa nuɔ-i wei?»

19 *Diilon̄-Yalle gb̄ɛ Pier wuɔ: «Sire, nuɔmba namba juɔ ji ta ba yuu n̄ maama, baa dii nuɔmba siɛi.

20 Hiire n̄ kā na kā, muɔm̄ei puɔraa-ba n̄ wulaa, baa ce n̄ hɔmmu-i mu hāi.»

21 Pier wuɔ hiire jo ji cira: «Muɔm̄ei Pier. Ku faa wei?»

22 Baa cira: «Ku faa. Sorosi ba yuntien̄o nan̄o'i puɔraa-ye n̄ wulaa, ba bɪ-yo Kɔrnei. Naacoln̄ daayo-i nelfeɛin̄o aa u kālā Diilon̄o-i. Yuifubaa-ba-i hiere ba bɪ u yefafalle. Diilon̄o puɔraa dɔrpɔpuɔrbilon̄o nan̄o ji wan̄ baa-yo wuɔ u ce n̄ kā u wulaa k̄ere nelma dii n̄ da n̄ ka piiye baa-yo.»

23 Pier wuɔ ce ba suur nyɔn̄ hūmma-i aa naa cɔ yiin̄gu fan̄gu-na. Ku cuo kaala-i-na, wuɔ sire baa-ba ba ta ba kā Sesare-i-na. Diilon̄-dūn̄-baamba man̄ waa Yope-i-na, ban̄an̄ baa sire kā baa-ba.

24 Pierbaa-ba wuɔyaa yififiɲgu diei. Ku cuo kaala-i-na, ba suɔ hi Sesare-i. Ba kāa ka da Kɔrnei tigiin̄ u dūn̄-baamba-i baa u j̄enakpekpelm̄ba-i tuɔ cie-ba.

25 Pier n̄ kāa ka tuɔ suur, Kɔrnei wuɔ sire jārā-yuɔ kā ka dūuna duɔ jaal-o.

26 Pier wuɔ cira: «Baa ce dumaa, Diilon̄ muɔ sɪ, sire!» Aa naa bel u sire.

27 Uɲ siire, baa ta ba piiye ba suur. Pier suurii ku yaa-i, a da nuɔmba t̄enaana da bāmbāale.

28 Wuɔ jaal-ba aa naa cira: «Na suyaa wuɔ a saanu baa *Yuifubaa miɛ Diilon̄-hūmelle-i, Yuifubaa-ba saa saaya ba ta ba piɛ *niɛraamba-i, ba saa bi saaya ba ta ba suur ba dumien̄a-na. N̄ga ma min̄ yey terien̄gu man̄ nuɔ-i nyun̄go-i-na, Diilon̄o pigāan̄-mi wuɔ mi baa ta mi ne molon̄o wuɔ u balaan̄.

29 Ku'i ciɛ na da nan̄ b̄iɛ-mi, mi saa ce mi hɔmmu-i mu hāi, mi sire ta jo. Dɛ-i-na mi taara mi suɔ, ku faa na b̄i-mi wei?»

30 Kɔrnei wuɔ cira: «Ku faa. Ku yinni naa yaa dɛ-i, bāan̄gu naa bi don̄ ta ku t̄eren̄ fiɛfiɛ ku bi temma yaa dɛ-i. Mi suur mi dūn̄gu-na ta mi jaal Diilon̄o-i. Mi juɔ'a mi ne da naacoln̄o nan̄o-i mi yaan̄ga-na, u jon̄gorbaa-ba carra n̄aa duɔlen̄o.

31 Naacoln̄o gb̄ɛ-mi wuɔ: «Kɔrnei, nin̄ cārān̄ kuman̄ Diilon̄o wulaa u ka hā-ni baa-ku. Aa nin̄ kāyān̄ sūntaamba-i u daa-ni.

³² Puər nuamba Yope-i-na, ba ka bī naacolŋo naŋo jo, ba bī-yo Simə. U yerre nande yaa Pier. Uŋ haraa naacolŋo maŋ nuə-i, ba bī bī-yo Simə; jeruo. U ciŋgu dii dāmman- nuoraanŋu nuŋ-nu.»

³³ Miŋ nuə mafamma-i mi saa sere; mi pāŋ puər miε ba ka bī-ni. Niŋ hūyāa-ma jo, ku faa. Itien uŋ hāa-ni maman ŋ da ŋ ji waŋ baa-ye, i tigiŋ i-naa diε nu ma yaa-i.»

Pierŋ andaanŋu-i

³⁴ Pier wuə biε andaanŋu-i aa naa cira: «Yende-i-na, mei suyaa miε Diilonŋo sa ce ciεluə.

³⁵ Da ŋ fiε ta ŋ hel hie, aa ta ŋ kāŋ-yo, aa bi ta ŋ ce kuuviŋgu, ŋ maama ta ma dəlnu-yuə.

³⁶ U puəraa ba ka waŋ *Neldədalma-i baa *Isirahel-baamba-i, wuə Yesu-Kirsa diyaa-ye i-naa nuə baa-yo, keε u yaa nuamba-i hiere ba Tienŋo-i.

³⁷ Nsāan waan Diilon-nelma-i aa *batiŋ nuamba-i aa kuman ce *Yude-i-na hiere na suyaa-ku. Ku duəŋ *Galile yaa nuə-i.

³⁸ Diilon uŋ hiela Nasaretitaan Yesu-i dumaa aa hā-yo u *Yalle-i baa himma-i, na suyaa-ku. Diilonŋo waa baa-yo, a ce duə cor terienŋu terienŋu, u kāyā nuamba-i aa donya *jinabaa-ba-i nuamba-na.

³⁹ Uŋ ciε maman *Yerusalemu-i-na baa *Yuifu ba niliŋa naŋa-na hiere i daa-ma nuə. Ba waŋ aa bel-o gbu-yo *daan-nu ko-yo.

⁴⁰ Baŋ fiε ko-yo, u ciε yinni hāi yoŋ hiεma-na, sieliŋ-yiŋgu-i, Diilonŋo sire-yuə aa ce u wuəra carra nuamba-i.

⁴¹ Nuamba hiero saa da-yo. Diilon uŋ hiela miε maŋ ku domma-na wuə siertaan miε, miεmei daa-yo. I wuyaa baa i-naa, aa nyəŋ baa i-naa.

⁴² U puəraa-ye wuə i waŋ Neldədalma-i baa Isirahel-baamba-i, aa waŋ baa-ba wuə Diilonŋo haa u yaa-i gēŋertienŋo-i nuamba-i hiere ba yunŋu-na ka hel baa bikuomba-i.

⁴³ *Diilopəpuərbiemba-i hiere ba siire waŋ u maama cor, wuə nuəni maŋ da ŋ hūu u maama-i, ŋ āmbabalma hur halaŋ.»

Nieraamba daa Diilon-Yalle-i

⁴⁴ Nelma saa ji ti Pier nunŋu-na, Diilon wuə saan u *Yalle-i Kərneibaa-ba-na hiere.

⁴⁵ *Yuifubaa-ba maŋ naa hilaa jo baa Pier, kuə ce-ba gberε wuə *nieraamba bi daa *Diilon-Yalle-i.

⁴⁶ Nieraan baŋ daa Diilon-Yalle-i, baa doŋ ta ba piiye nelfeemma-na aa ta ba hāl neini ba tuəlnu Diilonŋo-i. Pier wuə cira:

⁴⁷ «Ba daa Diilon-Yalle-i miε bi temma-i, hai gbāa cie-ba wuə ba siε da *batiŋ.»

⁴⁸ Aa naa ce ba *batiŋ-ba Yesu-Kirsa yerre-na. Kərneibaa baa cārā-yuə wuə u tiεna ce yinni cellε baa-ba.

11

Yerusalemutaamba cāl Pier

¹ *Nieraaman hūyāa Yesu maama-i, Yesu *pəpuərbiemba-i baa Diilon-dūŋ-baamba maŋ waa *Yude-i-na baa nu-ma.

² Pierŋ juə bir kā *Yerusalemu-i-na, Diilon-dūŋ-baamba maŋ waa *Yuifubaa-ba-i, baa ta ba waŋ baa-yo

³ wuə u ciε niε suur *nieraamba dūnni-na, aa tiraa wuo niwuoni-i baa-ba?

⁴ Maŋ ciε dumaa hiere, Pier wuə suur ma yaanŋa-na a waŋ-ma baa-ba wuə:

⁵ «Mi waa Yope-i-na ta mi cārā Diilonŋo-i, mi juə'a mi ne da biŋkūŋgu nanŋu hilaa dərə-i-na ta ku jo. Ku waa ŋaa kompanŋa, da bāmbāale aa to ka nunni naa-i-na. Kaŋ juə saanu baa-mi, ka yiεra.

⁶ Mi ne ka huəŋga-na da suu a da bimbaamba-i ba sinni-na hiere: Hiεŋ-baamba-i, baa huriiamba-i a naara baabūlāamba waa hiere.

⁷ Miŋ daa-ba dumaanŋo-na, mi nu molo piiye baa-mi wuə: «Pier, sire ŋ bel ŋ ko ŋ wuo!»

8 Miε: «Molon nuə, məi siε wuo. Niiwuoni maŋ nyaa-ye baa nimaŋ saa fa hiere, miŋ siire mi saa dii ku diei mi nuŋgu-na dede.»

9 Molon daa u tɛ dii dərɔ-i-na aa cira: «Diilon duə migāaŋ kumaŋ, nuə baa ce-ku kuubabalaanɡu.»

10 Ku tirii ce i siεi aa kompaŋga bir nyugūŋ baa bɪmbaamba-i hiere dərɔ-i-na.

11 «Kaŋ bi birii nyugūŋ, miε mi ne da nuəmba siεi juə ji ta ba suur miŋ haraa dumelle maŋ nuə-i, wuo ba hilaa Sesare. Ba puəraa-ba muəmei wulaa-i.

12 *Diilon-Ƴalle gbē-mi wuo: «Baa ce ŋ həmmu-i mu hāi, sire na kā.» Naŋ daa nuəmba niediei maŋ daaba-i, ba yaa saan-mi i kā Kərnei terienɡu-na.

13 In kāa, u biε piiye pigāaŋ-ye, wuo u tɛnaana u dūŋgu-na, a ji da *dərɔpəpuərbielononəo caraaya-yuə a waŋ baa-yo wuo u puər ba ka bɪ-mi Ƴope-i-na

14 mi ka waŋ nelma namma baa-yo, kεre nelma famma ka kor-o baa u dumellen- baamba-i hiere.

15 Miŋ kāa ka hi don ta mi piiye, ku saa vaaya, Diilon-Ƴalle suur ba həmmu-na ŋaa diŋ bi suurii miεŋo-na dumaa ku domma-na.

16 Itien uŋ waan nelma maŋ, wuo Nsāa *baatisen-ye baa hūmma, ŋga yiiŋgu dii baa yiiŋgu Diilononəo ka batisen-ye baa u *Ƴalle-i; nelma famma pāŋ tɛnu-miε.

17 Miε in hūyāa Itienonəo-i Yesu-Kirsa maama-i aa Diilononəo hā-ye kumaŋ, u bi hāa bafamba-i kuuduonɡu fanɡu yaa-i. Muəmi naa gbāa cie Diilononəo-i wuo u baa hā-ba wɛi?»

18 Piern juə piiye dumaanəo-na, ba həmmu suə ciire. Baa ta ba piiye wuo: «Diilononəo-i bibiεŋo! U bi kāayā niεraamba da ba nanna ba ciləbabalaŋonəo-i aa duə kor-ba.»

Antiyəsi Diilon-dūŋ-baamba maama

19 Baŋ kuə Etieni-i aa pisállā* Diilon-dūŋ-baamba maŋ, banamba kā ka hel dii Fenisi, banamba Sipire, banamba Antiyəsi. Baa naa fulnu *Yuifubaa-ba yaa yon ta ba waŋ Yesu maama-i baa-ba.

20 Sipiretaamba namba waa ba həlma-na baa Sirenitaamba namba. Baŋ kaa hi Antiyəsi-i, baa bi piiye-məi baa *niεraamba-i.

21 Itienonəo taa u kāyā-bei, a ce dumaanəo-na, nuəmba bəi baa hūyāa Diilon-nelma-i a cu Itienonəo huon-nu.

22 Nel daama kā ka hi Diilon-dūŋ-baamba-i *Yerusalemu-i-na. Baŋ nuə-ma, baa saan Barnabasi-i ba wulaa dii Antiyəsi-i-na.

23 Barnabasiŋ kāa ka hi da Diilon uŋ cie baa-ba cemma maŋ, kuə gbuu fūnuŋ dəlnu-yuə. Wuo dii sireiŋa bei, wuo ba baa hel Itienonəo huon-nu.

24 Barnabasi waa nelviinonəo, *Diilon-Ƴalle naa yu u huonɡa-i baa Yesu maama-i, a ce dumaanəo-na, nuəmba bəi baa hūyāa Itienonəo maama-i.

25 Ku huonɡu-na, Barnabasi ji ta kā Tarse duə ka taara Sol-i.

26 Uŋ kaa da-yo, wuo ce ba bir kā Antiyəsi-i-na ka tɛna ce benfille baa Diilon-dūŋ-baamba-i. Ba hāalāyā nuəmba bəi Diilon-hūmelle-i terienɡu-na. Ba duəŋ Antiyəsi yaa nuə-i ta ba bɪ Diilon-dūŋ-baamba-i «Kertiebaa-ba-i».

27 Huonɡu fanɡu-na, *Diilopəpuərbiemba namba hel Yerusalemu-i-na a kā Antiyəsi-i-na.

28 Ba taa ba bɪ unanəo-i Agabusi. Diilon-Ƴal diε sire-yuə a ce u tuə piiye wuo nyulbabal- ammu ka suur niliŋa-na hiere. (Ninsie ninsie, nyulmu fammu yaa juə suur *Oromε ba *jāmatigi maŋ ba naŋ bɪŋ-yon Kulodi-i u bāanɡu-na.)

29 Uŋ piiye dumaanəo-na, Diilon-dūŋ-baamba-i Antiyəsi-i-na, baa saa-ma wuo umaŋ duə saanu kumaŋ, u jo baa-ku ba saan-ku hā tobimba maŋ *Yude-i-na ba kāyā ba fεre.

30 Baŋ saanu baa kumaŋ hiere, baa jānu-kuə a puər Barnabasi baa Sol ba ka hā yaataamba-i baa-ku dii Yude-i-na.

* 11:19 Nier 8.1.4.

12

Ba diyaa Pier kaso

¹ Huɔŋgu bi fanɔgu-na, jãmatigi maŋ waa *Yude-i-na, wuɔ bel Diilonɔ-dũŋ-baamba namba-i tuɔ ce-ba sũlma. Ba taa ba bĩ-yo *Erɔdi*.

² U tĩyãa kufanɔgu-na ji ce ba ko Nsãa mɔlɔ-i Sake-i†.

³ Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ ne da ku dɔlaanu *Yuifubaa-ba-i, wuɔ tiraa ce ba bel Pier. Baŋ bilaa Pier yibienɔa maŋ nuɔ-i, *baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuɔ-i, ba taa ba ce u ponsaanɔgu-i yinni fanni yaa nuɔ-i.

⁴ Wuɔ ce ba kã ka dii-yo kaso aa naa ce sorosibaa cĩncieluo niediei ba ta ba niya-yuɔ ba hor ba-naa, ba na-ba-naa. U taa u ne wuɔ *kɔrsĩnni timmaŋ-ponsaan da ku cor, u bĩ nuɔmba-i ji ce u ãndaanɔgu-i.

⁵ Pier wuɔ tĩɛ ba nammu-na dii kaso-i-na. Diilonɔ-dũŋ-baamba gbuu faya ba fɛɛ ta ba cãrã Diilonɔ-i ba hã-yo.

⁶ Andaanɔgu naa saaya ku ce ŋaa bisinɔ ku temma, isuɔŋgu-na, sorosibaa-ba hãi jo ji yiera Pier yudɔrɔ-i-na u tuɔ duɔfũŋ aa banamba waa dumelle yaanɔga-na. Baa naa vaa-yo baa jɔlgɔbaa-ba hãi.

⁷ Itienɔ *dɔrɔpɔuɔrbilonɔ naŋo hiire jo. Piern waa dũŋgu maŋ nuɔ-i, kuɔ pãŋ ce da cerre. Wuɔ kã ka muo Pier aa cira: «Sire donduo!» Pier wuɔ sire. Jɔlgɔbaa-ba fir u nammu-na hiere.

⁸ Dɔrɔpɔuɔrbilonɔ cira: «Migãan ŋ vaa ŋ kpaŋkpaanɔgu-i aa ŋ vaa naatenni comienɔa-i.» Pier wuɔ migãan vaa u kpaŋkpaanɔgu-i aa naa bi vaa u naatenni comienɔa-i. Dɔrɔpɔuɔrbilonɔ wuɔ cira: «Dii ŋ jonɔgoruo-i i ta.»

⁹ Pier wuɔ dii u jonɔgoruo-i aa naa hel ba ta. Ku waa u wulaa ŋaa dãnsãanɔgu.

¹⁰ Ba kã ka cor munniyadielãmmu-i, aa sire ka cor hãalinɔ-muumu-i. Baŋ kaa hi dumɛbuɔ-i, wuɔ puur u fɛɛ ba hel. Dumelle fande waa kɔllunɔ-diele. Baŋ hilaa a wuɔ maa cellɛ, Pier wuɔ u ne naa dɔrɔpɔuɔrbilonɔ-i, u taa.

¹¹ Uŋ taa huɔŋgu-na, Pier wuɔ suɔ suɔ wuɔ dãnsãanɔgu sɪ. Wuɔ cira: «Fieɛ-i-na, mi suyaa miɛ Itienɔ yaa puɔraa dɔrɔpɔuɔrbilonɔ ji hũu-mi Erɔdi nyisɛnni-na. Yuifubaa-baŋ taa ba jɔguɔŋ-mi baa mamanɔ, Diilonɔ saa hũu-ma.»

¹² Piern juɔ suɔ u fɛɛŋ maa-na dumaanɔ-na, wuɔ ta kã Nsãa maŋ ba naŋ bĩŋ-yonɔ Marke-i u nyu dumelle-na; ba taa baa bĩ nyunɔ-i Maari. Nuɔmba bɔi waa terienɔgu-na ta ba cãrã Diilonɔ-i.

¹³ Uŋ kãa ka hi tuɔ muo dumelle-i, maacembilonɔ‡ naŋo waa, ba taa ba bĩ-yo Ɔrɔdi, wuɔ kã duɔ ka hĩl-de.

¹⁴ Uŋ kaa nu Pier yalle-i, u huɔŋga pãŋ fɛ a ce dumelle hĩlma maama karaanu-yuɔ. Wuɔ bir gũunu baa gbarunɔgu ka tũnu-bɛi wuɔ Pier juɔ.

¹⁵ Nuɔŋ baa cira: «Ŋ yunɔgu si dii wei?» Maacembilonɔ wuɔ cira: «Mi sa kar coima, Pier yaa-i.» Baa cira: «Pier sɪ, ku ka waa u jufoinɔ.»

¹⁶ Pier wuɔ bi faya u fɛɛ tuɔ muo dumelle-i. Ba ji naa ba kã ka hĩl-de a da-yo; kuɔ ce-ba gbɛɛ.

¹⁷ Pier wuɔ ce u nanɔga-i ce ba budii aa naa suur ma yaanɔga-na piiye tũnu-bɛi Itien uŋ hielaa-yo dumaa kaso-i-na. Uŋ juɔ piiye tĩ, wuɔ cira: «Kãan na ka tũnu Sake-i§ baa tobimba namba-i.» Aa naa hel ta tuɔ kã yanɔga nanɔga.

¹⁸ Cuonɔ juɔ kaal, sorosibaa-ba saa suɔ Piern curaa kusuɔŋ-nu. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U curaa hie?»

* 12:1 Ba gbɛ *Erɔdi maŋ ba naŋ bĩŋ-yonɔ Agirpa-dielãno-i. † 12:2 Ba gbɛ Sebede bɛmba maŋ waa Yesu *pɔpuɔrbiemba yaa-i. Yesu pɔpuɔrbiemba-na, ba kaanɔ ko Sake yaa Yesu maama-na. ‡ 12:13 Maacembilonɔ daayo waa ciɛno. § 12:17 Ba gbɛ Yesu hãanɔ yaa-i.

¹⁹ Jāmatigi wuə ce ba wuəra taara-yuə ba saa da-yo. Wuə ce ba bel sorosibaa daaba-i ka yuu-ba baŋ ciε dumaa u ji tuə kor, aa naa ko-ba. Uŋ ciε mafamma-i, wuə ta kā Sesare ka da yinni cεllε.

Erədiŋ kuu dumaa

²⁰ *Erədi waa berruŋ baa Tiirtaamba-i baa Sidōtaamba-i. A ne da niwuoni hel *Erədi jāmalā yaa nuə-i ni kā ba wulaa. Baa nunu ba-naa da ba ka cārā-yuə. Uman taa u ce maacemma-i Erədi ducəŋgu-na, ba taa ba bī-yo Bilatusi; baa cārā u yaa duə ta ba yaan-na.

²¹ Baŋ diyaa yiŋgu maŋ kuŋ juə hi, Erədi wuə dii u nellentesinnin-jongoruo-i ka tīna u fəŋgōsinnin-teterre-na tuə gbu u piiye baa nuamba-i.

²² Duə piiye, nuəŋ ba'a: «Diilonŋo'i piiyeŋ daayo-i, nelbilonŋo sī.»

²³ Terduəŋgu faŋgu-na, Itienŋo *dərəpuərbilonŋo pāŋ naŋ Erədi-i baa jarma, wuə u ciε niε hūu Diilonŋo yerre-i ce-de u diele? U naan-yo baa jīaŋ-jarma. Jīamba wuo-yo ko-yo.

²⁴ Diilonŋ-nelma taa ma muonu terni-na hiere ma kā.

²⁵ Barnabasi-i baa Sol baŋ kāa baa congoruonŋu* maŋ *Yerusalemu-i-na, baŋ kaa hūuku, baa gūunu kā Antiyōsi-i-na. Ba kāmna-na, baa kā baa Nsāa maŋ ba naŋ bīŋ-yon Marke-i†.

13

Diilonŋo puəraa Sol baa Barnabasi

¹ *Diilopəpuərbiemba namba waa Antiyōsi Diilonŋ-dūŋ-baamba-na, baa Diilonelpigāataamba namba. Ba hōlma-na Barnabasi waa a naara Siminyō. Siminyō faŋo-i, ba taa ba bī-yo Uubilonŋo. Lusiwusi maŋ taa u hel Sireni-i-na, u waa. Manahai maŋ ciε niεŋgu-i baa *Erədi-Antipasi-i, u waa; Sol bi waa.

² Yiŋgu nanŋu-na, ba ji dii sūŋgu aa tigiŋ ba-naa ta ba cārā Itienŋo-i. *Diilonŋ-Yalle gbē-ba wuə: «Miŋ hāa Barnabasi-i baa Sol maacemma maŋ, yaan-baŋ ba fereŋ nuə ba ce-ma.»

³ Baŋ juə bāl sūŋgu-i baa Diilojaale-i, baa haa ba nammu-i Barnabasibaa-ba-na aa cārā Diilonŋo-i hā-ba, aa hā-ba hūmelle-i ba ta.

Barnabasibaa-ba kāa Sipire

⁴ *Diilonŋ-Yalleŋ ciε Barnabasi-i baa Sol ba ta dumaanŋo-na, baa kā Selusi ka biε baatonŋo-i ta ba kā Sipire.

⁵ Baŋ kaa hi Sipire-i, baa hiire Salamine ta ba waŋ Diilonŋ-nelma-i *Yuifu ba *Diilonelhālādūnni-na. Baŋ bīŋ Nsāa maŋ Marke-i, u waa baa-ba tuə kāyā-bei.

⁶ Baa karnu Salamine huəŋga-i hiere ka hi Pafōsi. Baŋ kāa Pafōsi-i-na, ba da hironŋo naŋo-i, ba bī-yo Bar-Yesu. U waa Yuifuyieŋo. U taa u wuəra u tāal nuamba-i wuə fuə Diilopəpuərbilonŋo.

⁷ U waa Serju-Polusi dumellenŋ. Serju-Polusi yaa waa fāamaanŋo-i nelle fande-na. U taa u cē ŋaa jumēlieŋo. Barnabasibaa-baŋ kāa, wuə ce ba bī-ba wuə ba ka waŋ Diilonŋ-nelma-i baa-yo, kere ma nyulmu dii-yuə. Baa kā ku'i nuə-i ka ta ba piiye.

⁸ Hironŋ daayo-i Girekibaa-ba taa ba bī-yo Elimasi, ku yuŋgu yaa wuə hironŋo. Wuə sire wuə hīi, wuə Serju-Polusi baa hūu ba nelma-i, kere ba tāal-o.

⁹ Sol yerre nande yaa wuə Pol, Diilonŋ-Yalle naa yu u huəŋga-i. Wuə diŋ hironŋo-na tuə ne,

¹⁰ aa ji gbē-yo wuə: «Huhurmantienŋ nuəni maŋ daani-i, ŋ balaanŋ cor. Nuəŋo-i Sitānitienŋ nuə. Ŋ sa taara ŋ da ānfamma-i baa ŋ yufelle. Ŋ sa yaŋ Itienŋo maacemma biēnamma-i dumaa wei?

* 12:25 Nierŋ 11.30. † 12:25 Barnabasi horonŋo-i Nsāa faŋo-i. Nierŋ Kol. 4.10.

11 Ne! Diilonjo ka gān baa-ni, u ka ce ŋ yir suur dūn-nu a da huɔngu cellɛ.» Terduɔngu fanɔ-ya, hironɔ daa u yufienɔ pān dīn aa yaŋ-yo. Wuɔ da terienɔ-ɔ hiere da kullu. Wuɔ tuɔ wuɔra u tafūrrā u taara molo duɔ bel u naŋ-na.

12 Serju-Polusinj daa mafamma-i, Itienjo nelma pān ce-yo gbɛɛ; wuɔ pān hūu-ma.

Polbaa-ba kaa Pisidi

13 Ku huɔngu-na, Pol baa u wuɔrataamba sire Pafɔsi-i-na a bie baatonjo-i kaa Pɛrge, dii Pānfili mara nuɔ. Baŋ kaa Pɛrge-i-na, Nsāa wuɔ ka bir kaa *Yerusalemu aa yaŋ-ba.

14 Pol baa Barnabasi baa cor kaa Antiyɔsi, dii Pisidi mara nuɔ. *Yitienanɔnɔn juɔ hi, baa kaa *Diilonelhaalādūngu-na ka suur tīena.

15 Baŋ juɔ kalan *ānjnamma seɓe-i tī, baa *Diilopɔpuɔrbiemba baamba-i, Diilonelhaalādūngu yuntaamba puɔr ba waŋ baa Polbaa-ba-i wuɔ da kuɔ nelma dii ba da ba piiye dii sireiŋa nuɔmba-na, kɛɛ ba gbāa sire piiye.

16 Pol wuɔ sire yiera aa naa ce nuɔmba budii baa u nanga. Baŋ budii, wuɔ cira: «*Isirahel-baan namaa, baa *nieraan namaa naman suurii *Yuifu ba Diilon-hūmelle-na, karaan na tūnni-i na nu mi nelma-i.

17 Isirahel-baan miɛ in wuɔ Diilonjo man hūmelle-i, Diilonjo faŋo yufelle hilaa miɛ bincuɔmba yaa nuɔ-i u hā-ba huɔngu bɔi baŋ ŋa naa waa juɔma-na huɔngu-na dii Esipi-i-na. Uŋ ciɛ mafamma-i, u kāyā-bei ba hel terienɔ fanɔ-ya,

18 aa fiɛ-ba bien komuɔŋa hāi temma *hīkuraanɔnɔn-na.

19 Mafaman curaa, u ko siyaabaa niehāi *Kanaa jāmalā-i-na aa hā Isirahel-baamba-i baa ba terienɔ-ɔ*.

20 Nel daama-i hiere ma ciɛ bien nuɔsiba hāi komuɔŋa hāi baa cīnciel temman hɔlma-na. Ku huɔngu-na, u hā-ba yuntaamba. Yuntaan daaba tīyāa baa-ba a ji hi *Samiel† bāanɔnɔn.

21 «Kufanɔ huɔngu-na, i bincuɔmba ji cira ba taara jāmatigi. Diilonjo hā-ba Sawul. Ba taa ba bī u to-i Kisi. *Bensaamiɛ dūn-baamba'i waa. Sawul ciɛ bien komuɔŋa hāi jāmatigisinni-na.

22 Ku huɔngu-na, Diilonjo halan-yo aa haa *Davidi. Uŋ haa Davidi-i, u cira: «Min taa mi taara uman, mi daa-yo, u yaa Davidi-i Yese bienjo-i. U'i ka tuɔ ce mi huɔnga-i.»

23 «Diilonjo ciɛ Davidi hāayēlŋo nanjo yaa jo Yesu-i ji kor Isirahel-baamba-i ŋaa uŋ ŋa nan pāa ma nunɔnɔn-i dumaa.

24 Aa Yesu suɔ duɔ don u maacemma-i, Nsāa waan Diilon-nelma-i baa Isirahel-baamba-i hiere, aa cira ba nanna ba cilɔbabalanjo-i aa jo u ji *batisen-ba.

25 «Nsāa maaceman juɔ piɛ tīmma, wuɔ tuɔ piiye wuɔ: «Uman saaya u jo, uu dii huɔn-nu. Baa na ta na ne wuɔ sī muɔmɛi; muɔ sī. Naacolŋo faŋo-i mɛi saa piɛra u natāanɔnɔn-i.»

26 «Tobin namaa, nelma man kuraan-yen, Diilonjo saan-ma hā miɛmɛi baa-ma. U saan-ma hā *Abiramu hāayēlmaba-i aa bi saan-ma hā namaa naman suurii Yuifu ba Diilon-hūmelle-na.

27 Yerusalemutaamba-i baa ba yuntaamba saa suɔ Yesu sinni-i, ba bel-o ko-yo. Baŋ waŋ man yitienanni-na hiere *Diilopɔpuɔrbiemba seɓebaa-ba-na, ba ciɛ ma yaa-i.

28 «Baŋ bilaa-yo a fiɛ ka da u saa cāl, ba yagar ce *Pilati ko-yo.

29 Maama nyegāan Yesu kūngu-na, man juɔ ce-yuɔ hiere, ba har-o *daanɔnɔn-na ka fuure-yuɔ.

30 Diilonjo yaŋ-ba aa sire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na.

31 Baman cuu u huɔn-nu a hel *Galile-i-na a kaa Yerusalemu-i-na, uŋ siire, u caraaya ba yaa-i yinni bɔi-na. Nyunɔnɔn ku bāanɔnɔn-na, ba yaa dii ta ba waŋ u maama-i baa Isirahel-baamba-i.

* 13:19 Nien Anjnamma tiyeman-seɓe-i-na (Deutéronome) 7.1; Yosuwe (Josué) 14.1. † 13:20 Ku birii a saanu baa cerna. Girɛkimma-na ba naaraaya *Samiel yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbiemba.

32 Miε fεrε-i, i juə die ji waŋ *Neldədəlma famma yaa baa-na wuə Diilonj unj pāa nuŋgu maŋ baa i bīncuəmba-i,

33 u ciε-ku hā ba huonj-baanj miεmεi: U siire Yesu-i hiel-o kuomba həlma-na ŋaa maŋ nyεgāaŋ dumaa Gbeliεmaŋ-nalāaŋgu maŋ hāaliŋ-kūŋgu-na wuə:

«Mi biεŋo yaa nuəŋo-i.

Muəmεi huəŋ-ni nyuŋgo-i-na.»‡

34 Diilonjo siire-yuə hiel-o kuomba həlma-na, u saa yaŋ u hər. Uu naa hi waŋ-ma wuə:

«Miŋ pāa nufafaanŋu maŋ baa Davidi-i,

nuharuŋgu si dii, mi ka ce-ku hā-na.»§

35 Ku'i ciε na da ma waan terienŋu nanŋu-na wuə:

*«Ŋ siε siε yaŋ ŋ nolŋo hər hiεma-na.»**

36 A ne da Davidi maŋ waan mafamma-i, u siire ce Diilonjo huəŋga-i ji ku. Unj kuu, ba fuuriye-yuə baa u bīncuəmba-i aa u hərəaa.

37 Ŋga Diilonjo siire Yesu yaa hiel-o hiεma-na, u saa da hər.

38 Tobin namaa, terienŋu faŋgu-na, na saaya na suə wuə fuə barguə yaa nuə-i in juə ji tiε waŋ āmbabalma hurmaŋ-maama-i baa-na. *Moisi ānjinamma saa gbāa hur na āmbabalma-i.

39 Ŋga bamaŋ hūyāa fuə maama-i, ba āmbabalma hurii aa yaŋ-ba ba fεrεŋ nuə.

40 Terienŋu faŋgu-na, bilaan na fεrε, baa na yaŋ Diilopəpuərbiembanj waan mamaŋ, ma ji wuo-na.

41 Ba ciεra wuə: «Diilonjo ciεra:

«Bombolmantaan namaa, niεŋ!

Mi ka ce nelma namma na bāanŋu-na.

Nelma famma-i molo duə waŋ-ma baa-na na siε hūu-ma.

Ma ka ce-na gbεrε aa na ka ku halan.»†»

42 Baŋ juə hel Diilonelhāalādūŋgu-na, nuəmba jo ji ta ba cārā Pol baa Barnabasi-i wuə yitienanŋu maŋ juəŋ, ba tiraa ba tir nelduəŋ daama-i.

43 Nuəmban juə bərə, Yuifubaa-ba-i baa niεraamba maŋ suurii Yuifusinni-na, baa cu Pol baa Barnabasi-i ba huonj-nu ta ba piiye baa-ba ba dii siεiŋa bei wuə ba ne Diilonjo ānfafamma-i aa ba nyaar-yuə. Ba maama saa waa dεi baa yuliŋgu-i.

44 Yitienanŋuŋ juə hi, nuəmba-i hiere nelle-na baa tigiin ba-naa da ba nu Itienjo nelma-i.

45 Yuifubaa-ban juə da nelpūŋ daaku temmanj hilaa, ba bir yaŋ aa ce-ku nenemuŋgu. Pol duə waŋ mamaŋ, ba'a coima aa ta ba tuora-yuə.

46 Polbaa-ba donj holle waŋ baa-ba wuə: «Diilonj-nelma naa vii Yuifubaa namεi igēna. Ŋga nan juə ta na ciina-mεi wuə na sa taara na da cicēlma maŋ sa tiεŋ dede-i, i ka yaŋ-na aa ka waŋ-ma baa niεraamba.

47 Itienjo waan ma yaa baa-ye wuə:

«Mi ciε-ni nileiŋa-i hiere a fitnuə nuə

ŋ da ŋ gbāa hi terni-i hiere baa koŋkor-nelma-i.»‡»

48 Niεraamban juə nu nel daama-i, kuə gbuu dəlnu-bei. Baa pāŋ ta ba kaal Itienjo nelma-i wuə ma faa. Bamaŋ naa waa da ba da kor, baa hūu-ma.

49 Itienjo nelma donj ta ma gbuo nileiŋa faŋa-i hiere.

50 Yuifubaa-ba bir yaŋ aa tāal caamba maŋ waa biŋkūntaamba-i aa suur Yuifu ba Diilonj-hūmelle-na, baa nellenj-bīncuəmba-i a gbo-ba Polbaa-ba-na. Baa bel-ba huol ba yammu-i da dεi aa donya-bei ba nelle-na.

51 Pol baa Barnabasi-i baa pir ba nallu-i ba terienŋu-na, aa ta kā Ikoniyəmu.

‡ 13:33 Gbeliεmaŋ-nalāaŋgu (Psaume) 2.7 § 13:34 Isayi (Ésaïe) 55.3 * 13:35 Gbeliεmaŋ-nalāaŋgu (Psaume) 16.10
† 13:41 Abakuke (Habaquq) 1.5 ‡ 13:47 Isayi (Ésaïe) 49.6

52 Baŋ fiε donya-bei, bamaŋ naa cu Yesu huonŋu-na, baa cor baa ba hɔfɛlle-i. *Diilonŋ-Yalle naa bi yu ba hɔmmu-i.

14

Polbaa-baŋ ciε kumaŋ Ikoniyɔmu-i-na

¹ Pol baa Barnabasi-i baŋ kãa Ikoniyɔmu-i-na, baa tiraa kã *Yuifu ba *Diilonelhãalãdũŋgu-na ka ta ba waŋ Diilonŋ-nelma-i. Baŋ waŋ-maŋ dumaa, Yuifubaa-ba saa gbãa da ba yagar-ma baa *niεraamba-i. Ba bɔi baa hũyãa-ma.

² Yuifubaa-ba maŋ saa hũu-ma, baa yaŋ aa kã ka gbo niεraamba-i baa Diilonŋ-dũŋbaamba-i.

³ Baŋ fiε gbo-ba, Polbaa-ba saa ta; baa tɛna da huonŋu Ikoniyɔmu-i-na. Baa naa haa ba naŋga Itienŋo-na aa ta ba piiye. U taa u kãyã-bei ba ta ba ce nelma bɔi baa gbεε-weima bɔi a pigãaŋ wuɔ baŋ waŋ u añfafamma maŋ, coima sɪ.

⁴ Kuŋ ciε dumaanŋo-na, nuɔmba saa gbãa nunu ba-naa nelle-na: Banamba waa baa Yuifubaa-ba-i, banamba waa baa Yesu *pəpuərbiemba-i.

⁵ Yuifubaa-ba-i baa niεraamba-i a naara ba yuntaamba-i, baa nunu ba-naa da ba bel Polbaa-ba-i huol ba yammu-i aa naŋ-ba baa tãmpɛlɛiŋa ko-ba.

⁶⁻⁷ Polbaa-ba nu-ma. Baŋ nuɔ-ma, baa gbar kã Likawoni ka ta ba waŋ *Neldɔdɔlma-i. Ba waanŋ-ma Lisire-i-na, baa Dɛrbu-i-na baa nilɛiŋa maŋ kɔtɔnni-na hiere.

Mamaŋ ciε Lisire-i-na

⁸ Naacolŋo naŋo waa Lisire-i-na, u saa gbãa tuɔ sire u yiεra. Uŋ siire, u saa gbãa tɛtɛŋ u gboluonŋu-i dede.

⁹ Yiinŋu naŋgu-na, wuɔ tɛna tuɔ nu Pol tuɔ piiye. Pol wuɔ ji dɪŋ-yuɔ tuɔ ne, a ji da u suyaa wuɔ Diilonŋo gbãa sire-yuɔ u jarma-na.

¹⁰ Wuɔ piiye baa-yo da gbagaga wuɔ: «Sire ŋ yiεra ŋ gbeiniŋ!» Naacolŋ wuɔ tie sire pãŋ tuɔ wuɔ.

¹¹ Lisiretaambaŋ daa mafamma-i, baa ta ba piiye likawonimma-na wuɔ: «I tɪnni ciεŋ nelbiliemba a hiire* jo ji tɛna baa-ye.»

¹² Kuŋ ciε dumaanŋo-na, baa ta ba bɪ Barnabasi-i Yewusi. Ba waa da ba cor kusuɔŋ-nu Pol yaa piiyeŋ, a ce dumaanŋo-na baa ta ba bɪ ufaŋo-i Hɛrmeɪ.†

¹³ Yewusi jigãntienŋ wuɔ kã ba nunu ba-naa baa nuɔmba-i aa wuɔ bel balmba namba a tuɔlnu-bei jo baa-ba u tɪnniŋ-dũŋgu-na duɔ ji ko-ba tɪnni-na hã Pol baa Barnabasi-i. U tɪnniŋ-dũŋgu waa nelle munsuurmu-na‡.

¹⁴ Polbaa-ba saa suɔ ku yunŋu. Baŋ juɔ suɔ, ba hɔmmu pãŋ guɔla; baa taalnu ba jonŋorbaa-ba-i aa gbar kã ba wulaa ka ta ba waŋ baa-ba wuɔ:

¹⁵ «Na ce bige-i maacemma-i dumandε-i-na? Caamba'i bi huɔŋ miεŋo-i namaa temma-i. I juɔ baa *Neldɔdɔlma'i die ji tũnu-nei, wuɔ na nanna añsɔsɔŋ daama-i aa na cu Cicɛlmantienŋo huonŋ-nu. U yaa hielaa dɔrɔ-i baa hɛma-i baa dãmmanŋ-nuoraanŋu-i baa ni huɔya-niini-i hiere.

¹⁶ Yiinaa-i-na, u yaanŋ nuɔmba-i ba fεrɛŋ nuɔ ba sire wuɔ ba hũmienŋa.

¹⁷ Naŋ fiε waa na fεrɛŋ nuɔ, u saa yaŋ u añfafamma cemma-i: U dãa u hã-na dii, u ce na dɪmma ta ma ce fafamma, u hã na ta na wuo na ye aa tiraa tuɔ fɛ na hɔmmu-i.»

¹⁸ Polbaa-baŋ fiε piiye dumaanŋo-na, nuɔmba saa ta ba ne da ba yaŋ niinŋ daaba komma-i da ba hã-ba.

¹⁹ Ku huonŋu-na, *Yuifubaa-ba namba ji jo; banamba hilaa Ikoniyɔmu, banamba hel Antiyɔsi maŋ Pisidi mara-i-na. Baŋ juɔ, baa gbo nuɔmba-i Polbaa-ba-na. Ba sire ta ba

* **14:11** Bafamba wulaa tɪnni waa tãnuŋ-nu. † **14:12** Girɛkibaa-ba wulaa, tɪnni waa bɔi. Ba tɪnni yuntienŋo yaa baŋ taa ba bi-yo Yewusi-i, aa u pəpuərbiilonŋo-i Hɛrmeɪ. ‡ **14:13 Nelle munsuurmu:** Niεŋ 9.24 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na.

nan Pol baa tãmpɛlɛiŋa wuɔ ba ko-yo. Huɔŋgu nanŋu juɔ hi, ba da nie sɪ u kuu, baa bũul-o hel baa-yo nelle-na ka nanna.

²⁰ Diilon-dũŋ-baamba kã ka tigiin u caaŋgu-na, wuɔ sire ba bir suur nellen-huɔŋga-na.

Polbaa-ba birii ta ba kã Antiyɔsi maŋ Siiri-i-na

Ku cuo kaala-i-na, Pol wuɔ ta baa Barnabasi-i ta ba kã Derbu.

²¹ Baŋ kaa hi, baa waŋ *Neldɔdɔlma-i baa Derbutaamba-i. Nuɔmba fɔŋgũɔ baa hũu-ma. Baŋ siire Derbu-i-na, baa bir kã Lisire-i-na ka cor kã Ikoniyoŋmu. Baŋ hilaa Ikoniyoŋmu-i-na, baa kã Antiyɔsi maŋ Pisidi mara-i-na.

²² Ba waa da ba cor terienŋu terienŋu, ba ta ba piiye ba dii sireiŋa Diilon-dũŋ-baamba-na wuɔ ba bel Yesu maama-i nammu hãi. Aa bi ta ba piiye baa-ba wuɔ: «I saaya i mulien da dei aa suɔ die suur *Diilon-nelle-na.»

²³ Diilon-dũŋ-baamba maŋ waa hiere nileiŋa faŋa-na, Polbaa-ba hiel yaataamba bei aa dii sũŋgu, aa cãrã Itienɔ-i hã-ba, ba haa ba nanŋa-i u yaa nuɔ-i.

²⁴ Baŋ cie mafamma-i, baa sire karnu Pisidi mara-i a kã Pãnfili mara nuɔ.

²⁵ Baŋ kã Pãnfili-i-na, baa waŋ Diilon-nelma-i Perge-i-na, aa cor kã Atali

²⁶ ka bie baatonɔ-i ta ba kã Antiyɔsi maŋ Siiri-i-na. Ba wuɔsaŋgu duɔŋ kusuɔŋ-nu'i. Baŋ wuɔraaya ce mamaŋ daama-i hiere, ba cãarã Diilonɔ-i hã-ba kusuɔŋ-nu'i aa ba suɔ ta.

²⁷ Diilon uŋ kãayã-bei ba ce mamaŋ hiere, baŋ kãa ka hi, baa tigiin Diilon-dũŋ-baamba-i hiere tũnu-bei baa-ma, aa uŋ bi kãayã *niɛraamba-i dumaa ba hũu Yesu maama-i, baa tiraa waŋ mafamma-i baa-ba.

²⁸ Baŋ cie mafamma-i, baa tiɛna ce huɔŋgu baa-ba cɛlle.

15

Niɛraamba saaya ba jã wei?

¹ Nuɔmba nan baa hilaa *Yude-i-na jo Antiyɔsi-i-na ji ta ba piiye baa *niɛraamba maŋ hũyãa Yesu maama-i wuɔ: «Da na saa *jã ŋaa *Moisi *ãnjĩnammaŋ waŋ-ma dumaa, na sie gbãa kor.»

² Pol baa Barnabasi-i ba saa hũu-ma baa-ba. Kuɔ sire bel vaa.

Diilon-dũŋ-baamba ji naa ba hiel Pol baa Barnabasi-i a naara terienŋu faŋgu taamba namba, wuɔ ba kã *Yerusalemu-i-na ka hi Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa yaataamba-i baa-ma.

³ Aa naa tigiin ba hũmelle-i hã-ba; ba sire ta. Ba kãmma-na, ba curaa baa Fenisi, a kã ka hel *Samari. Niɛraambaŋ hũyãa Itienɔ maama-i dumaa, da ba hi nelle nelle, ba tũnu Diilon-dũŋ-baamba-i baa-ma aa cor. Da ba waŋ-ma baa bamaŋ, ku gbuu fũnuŋ dɔlnu kutaamba-i.

⁴ Baŋ kaa hi Yerusalemu-i, Diilon-dũŋ-baamba jãrã-bei. Yaataamba waa hiere baa Yesu pɔpuɔrbiemba-i. Diilon uŋ kãayã Polbaa-ba ce mamaŋ hiere, baa tũnu-bei baa-ma.

⁵ Baŋ juɔ piiye ti, *Farisiɛbaa-ba maŋ hũyãa Yesu maama-i ba hɔlma-na, banamba sire wuɔ niɛraamba maŋ hũyãa Yesu maama-i, ba saaya ba jã aa ta ba wuɔ Moisi ãnjĩnamma hũmelle-i.

Nelma ka da yaanŋa

⁶ Baŋ piiye dumaŋɔ-na, Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa yaataamba da ba-naa ku ãndaanŋu-na.

⁷ Andaan daaku waa pãna cor. Pier wuɔ ji naa u sire yiɛra aa naa cira: «Tobiŋ namaa, na suyaa wuɔ dii ku domma-na Diilon uŋ hielaa-mi na hɔlma-na wuɔ mi ka waŋ *Neldɔdɔlma-i baa *niɛraamba-i ba nu-ma aa hũu-ma.

⁸ Fuɔ maŋ suyaan nuɔmba kusũnni-i, da na da u hãa-ba u *Yalle-i ŋaa uŋ hãa miɛŋo-i baa-de dumaa, kuu dii ŋaa u pigãan wuɔ u hũyãa-ma ba da ba pie-yo.

9 Diilonɔ kãŋ-ye kuuduɔŋgu hiere baa-ba. Ba hũyãa u maama-i ku'i ciɛ u hur ba ɔmbabalma-i aa yaŋ-ba welewele waŋ daama temma-i.

10 Conɔgoruɔŋgu maŋ i bĩncuɔmba saa gbãa tũu-ku, miɛ fɛrɛ-i i saa gbãa tũu-ku, bige-i ciɛ na'a i haa-ku hã niɛraamba-i baa-ku? Baa na feŋ Diilonɔ-i.

11 I hũyãa-ma wuɔ Yesu kuraa-ye gbãŋgbãŋ, kuuduɔŋgu yaa baa bafamba-i.»

12 Piɛrŋ piiye dumaŋɔ-na, terienɔ ce da sensensen ɲaa molo si dii. Diilonɔ un kãayã Pol baa Barnabasi-i ba ce nelma maŋ hiere niɛraamba hɔlma-na, ka hel baa gbɛrɛ-weima-i, bafan baa suur ma yaanɔga-na ta ba waŋ-ma.

13 Baŋ juɔ piiye ti, Sake* wuɔ cira: «Tobiŋ namaa, niɛŋ,

14 dii ku domma-na, Diilonɔ un curaa corma maŋ duɔ hiel niɛraamba namba ce-ba fuɔ baamba, Simɔ† waŋ ma yaanɔga-i hiere baa-ye.

15 Kuŋ curaa corma maŋ, ku juɔ ji ce kuuduɔŋgu baa *Diilopɔpuɔrbiemba nelma-i. Diilopɔpuɔrbiemba nyegãan wuɔ:

16 Itienɔ ciɛra: *«Yiinɔ dii baa yiinɔ, mi ka bir jo.*

*Da mi jo, *Davidi dũŋgu maŋ cii,*

mi ka sire-kuɔ.

Mi ka migãan-ku ma-ku

ku yiera ku gbɛiniŋ.

17 Mafan da ma ce, nuɔmba maŋ saa hi suɔ-mi yogo,

ba ka taara-miɛ suɔ-mi.

Min biɛ bamaŋ nilɛiŋa-na hiere da mi ce-ba mi baamba,

ba ka ta ba taara ba Tienɔ-i.

Muɔmɛi waŋ-ma dumaa.

Da mi waŋ mamaŋ, mi ce-ma.

18 *Aa min waŋ-ma ku bãanɔgu cuɔ.‡»*

19 Sake wuɔ suonu u ɔndaanɔgu-i wuɔ: «Ku'i ciɛ na da niɛraamba maŋ cuu Itienɔ huonɔ-nu, mɛi sa taara i mulien-ba.

20 Nɔga mamaŋ dii cemma, i nyegɛŋ seɓe a waŋ baa-ba wuɔ ba yaŋ cuffien-kũɔma wuoma-i, baa bimbaamba maŋ ba saa cãa ba nonni-i, ka hel baa tãmma-i hiere. Aa ba hiel ba nanɔga biŋwosĩnni-na.

21 Na saa da, a donɔ dii i bĩncuɔŋ-bãan-nu, *Moisi *ɔnɔŋinamma waŋ nilɛiŋa-na hiere, aa ba sa nanna *yitiɛnanɔgu baa ma kalamma-i *Diilonelhãalãdũnni-na.»

22 Sakenɔ juɔ piiye dumaŋɔ-na, Yesu pɔpuɔrbiemba-i baa Diilonɔ-dũŋ-baamba-i, ka hel baa ba yaataamba-i hiere, baa cira ba ka hiel nuɔmba ba hɔlma-na a puɔr-ba baa Polbaa-ba-i Antiyɔsi-i-na. Aa naa sire hiel yaataamba hãi; Silasi baa *Yuda. Yuda yerre nande yaa waa Barsabasi.

23 Baŋ hielaa-ba, baa nyegɛŋ seɓe-i hã-ba. Seɓe huɔya-maama yaa daa-ma:

«I natobiŋ namaa namaŋ niɛraan namaŋɔ-i Antiyɔsi-i-na, baa Siiri-i-na, baa Silisi-i-na, i jaalaa-na.

Yesu pɔpuɔrbienɔ miɛnɔ-i a naara *Yerusalemu Diilonɔ-dũŋ-baamba yaataamba-i, miɛmɛi nyegãan seɓe daayo-i diɛ hã-na.

24 I nuɔ wuɔ i nellen-baamba namba kãa na terienɔgu-na ka piiye cu na hɔmmu-i. Baa na tie holle, miɛ saa puɔr-ba.

25 In nuɔ-ma, i daa i-naa aa hiel nuɔmba diɛ puɔr-ba na wulaa. Kutaamba ka gbonu baa Pol baa Barnabasi-i.

26 Ba yaa i jɛnaamba. Ba siyaa kuliinɔgu-i Itienɔ-i Yesu-Kirsa maama-na.

27 I hielaa Yuda baa Silasi ba da ba ka waŋ in nyegãan mamaŋ seɓe-i-na hã-na baa ba fɛrɛŋ nunni.

* 15:13 Ba gbɛ Yesu hãanɔ yaa-i. Niɛŋ 12.17 baa 21.18. † 15:14 Ba gbɛ Pier yaa bande-i-na, u yerre nande yaa Simɔ-i.

‡ 15:18 Amɔsi (Amos) 9.11-12

28 *Diilonj-Yalle-i baa miε fεrε-i i sa taara i haa congoruonju nanj temma hā-na, nja mamanej sie gbāa ciel kətuonju ma yaa daa-ma:

29 Na hiel na nanja cuffen-kūoma wuoma-na, baa bīmbaamba manj ba saa cāa ba nonni-i, baa tamma-i. Aa na ne bīnjosinni-i aa na yan-ni. Da na ce-ma nja inj waan-ma dumaa, ku ka fa.

I ka waa Diilonj-yiingu.»

30 Ba taa baa seβε-i ku yaa nuo-i, kā ka hi Antiyosi-i; ba tigiinj Diilonj-dūnj-baamba-i hiere a hā-ba baa-yo.

31 Diilonj-dūnj-baamba hūu-yo kalañ-yo. Bañ kalañ-yo, u huoya-maama gbuu silaa dōlnu-bei hiere nja bige-i! Ba kūoma pāñ firnu.

32 Yuda-i baa Silasi-i ba waa *Diilopəpuərbiemba, baa piiye nelma bəi baa Diilonj-dūnj-baamba-i a dii sirəinja bei ba migāañ bel Yesu maama-i nammu hāi.

33 Ba daa huonju cəlle baa-ba aa suo da ba bir kūñ. Bañ'a ba ta yiingu-na, Diilonj-dūnj-baamba gbuu jaal-ba da dei aa hā-ba hūmelle-i.

34 [Bañ hāa-ba hūmelle-i, Silasi saa ta.]

35 Pol baa Barnabasi-i bafamba waa tēna Antiyosi ta ba wanj Itienjo maama-i. Nuomba bəi waa baa-ba naara.

Pol baa Barnabasi-i ba buəra

36 Huonju nanju juo hi, Pol wuo gbε Barnabasi-i wuo: «Inj curaa wanj Itienjo maama-i niləinja manj nuo-i hiere, yanj i bir i kā-yei i ka ne bamanj hūyāa-ma banj yenj mamanej nuo-i.»

37 Barnabasi wuo tuo taara ba kā baa Nsāa manj ba nanj bīñ-yonj Marke-i.

38 Pol saa hūu-ma, wuo uu naa kā baa-ba aa ka bir aa yanj-ba dii Pāñfili.

39 Kuə sire bel vaa. Ba saa ji nunu ba-naa, ba naa ba bəro. Barnabasi wuo biε Marke-i ba kā ka biε baatonjo ta ba kā Sipire.

40 Diilonj-dūnj-baamba cārā Diilonjo-i hā Pol aa u biε Silasi-i ba ta.

41 Ba wuəraaya bīñ Siiri niləinja-na hiere baa Silisi waanja-i ta ba dii sirəinja Diilonj-dūnj-baamba-na.

16

Timote cuu Polbaa-ba huonju

1 Pol baa Silasi-i banj taa dumaanjo-na, ba kā ka hel Dərbu, cor ka hel Lisire. A ne da Yesu wuonjo nanjo waa nelle fande-na, ba taa ba bī-yo Timote. U nyu waa *Yuifuyienjo aa hūu Yesu maama-i aa u to-i Girekiyenjo.

2 Tobimba manj waa Lisire-i-na baa Ikoniyomu-i-na, ba taa ba bī Timote yefafalle.

3 Pol wuo tuo taara u ta baa-yo. A ne da Yuifubaa-ba manj waa terienju-na, baa suyaa wuo Timote to-i Girekiyenjo. Pol wuo naa u *jā-yo aa ba suo ta.

4 Yesu *pəpuərbiemba-i baa *Yerusalemu Diilonj-dūnj-baamba yaataambanj yieraaya nelma* manj nuo-i, Polbaa da ba cor terienju terienju, ba wanj ma yaa-i baa Diilonj-dūnj-baamba-i; aa cira ba wuo ma hūmelle-i nja banj waan-ma dumaa.

5 Yinninj taa ni cor dumaa, Diilonj-dūnj-baamba taa ba nanj kaasinni Diilonj-hūmelle-na duməi, aa bi ta ba ciinu ba kā.

Pol dānsāañ Torasi-i-na

6 Ku huonju-na, Polbaa-ba ji ta ba taara ba ka wanj Diilonj-nelma-i *Asi niləinja-na. *Diilonj-Yalle saa hūu-ma. Ba naa ba karnu Firgi mara-i cor baa Galasi wuonjo-i.

7 Bañ kaa piε Misi-i, baa ta ba taara ba kā Bitini. Yesu Yalle saa hūu-ma.

8 Ba naa ba karnu Misi-i cor, a kā ka hi Torasi.

9 Isuonju nanju-na, Pol wuo dānsā da Maseduoniyienjo nanjo juo ji yiera tuo cārā-yuo wuo u kā ka kāyā-bei dii Maseduoni-i-na.

* 16:4 Nelma famma yaa piiye cor 15.29.

10 Yiε† pāŋ suə yiε Diilonjo taara i ka waŋ *Neldəɔɔlma-i baa Maseduənitaamba-i. I saa tiraa tɛna, yiε pāŋ sire tiε tigiin i hūmelle-i.

11 In juə'a i ta yiingu maŋ nuə-i Torasi-i-na, yiε biε baatonjo-i pāŋ kar vii Samotirase, ka hiire. In hii yiingu maŋ nuə-i, ku cuo kaala-i-na, yiε cor kā Neyapolisi.

12 In siire terienju-na, yiε kā Filipu ka tɛna da yinni terienju fangu-na. Filipu yaa waa nebuə-i Maseduəni-i-na. *Oromεbaa-ba'i waa tɛna terienju-na.

Lidi hūyāa Itienjo maama-i

13 In kāa Filipu-i-na, *yitɛnanangun juə hi, yiε hel nellen-huəŋga-na a kā kaangu nanju nunju-na. Ii naa suə wuə Diilojaalterienju ka waa terienju-na. In kāa, yiε da caamba namba; yiε tɛna piiye baa-ba.

14 Unanjo waa ba hōlma-na, ba taa ba bi-yo Lidi. U taa u hel Tiyatire. U taa u suor nelbōmbōŋ ba kompammu aa u taa u kuye Diilon-kūŋgu-i. In kāa ka tiε piiye dumaanjo-na, wuə kar u tūŋgu-i tuə nu in waŋ maman. Polŋ waan maman hiere, Itien wuə kāyā-yuə ma suur u tūnni-na dɛi.

15 Maŋ suurii u tūnni-na dɛi dumaanjo-na, wuə ce ba *batisenjo-yo baa u dumellen-baamba-i hiere aa naa gbē-ye wuə: «Da kuə na hūyāa-ma wuə mi hūyāa Itienjo maama-i kelkel, juəŋ na ji har mɛi terien-*nu*.» Aa naa gbāŋ baa-ye i ji hūu-ma.

Ba diyaa Polbaa-ba-i kaso Filipu-i-na

16 Yiingu nanju-na, i taa i kā Diilojaalterienju-na a suu baa maacembilonjo‡ naŋo. Maacembilon daayo-i, *jina waa u yungu-na a ce u tuə suə maman juəŋ u waŋ-ma. U taa u da gbeinjo bəi kufangu-na u hā baman biyaa-yo maacemma-na.

17 Maacembilon daa wuə cu i huon-*nu* tuə piiye da gbagaga wuə: «Balaj daaba cāa Dərwuonjo. Ba pigāan-na konkor-hūmelle yaa-i.»

18 U ciε kufangu-i da yinni bəi i huongu-na. Pol huongga ji guəla baa-yo. Wuə waŋ baa u jina-i wuə: «Yesu-Kirsa yerre-na, cor ŋ hel ciεŋo-na!» Terduəŋgu fangu-na, jina wuə pāŋ waŋ ciεŋo-i.

19 U taambaŋ juə da u sa tiraa u da biŋkūŋgu u hā-ba, baa bel Pol baa Silasi-i kā baa-ba āndacetaamba wulaa dii gēŋgerterienju-na§

20 ka hā *Oromε ba fāamaambaa-ba-i baa-ba aa cira: «*Yuifubaa-ba'i daaba-i, ba juə ji ta ba guəl nelle-i ba hā-ye.

21 Ba juə baa hūmefelende. A ne da hūmelle fande nyaa Oromεbaa miεŋo-i: I siε gbāa siε-de, i siε bi gbāa wuə-de.»

22 Baŋ piiye dumaanjo-na, nuəmba maŋ waa hiere, baa sire wuə ba siε waŋ Polbaa-ba-i. Fāamaambaa-ba ce ba col ba jonjorbaa-ba-i aa hā-ba hūmelle-i wuə ba muo-ba.

23 Baa fūnuŋ muo-ba da dɛi aa kā ka dii-ba kaso. Baŋ diyaa-ba, baa waŋ baa uman niεyaŋ kasobiemba-i wuə u tuə ne-ba dɛi.

24 Naacolŋ uŋ nuə mafamma-i, wuə kā baa Polbaa-ba-i dubilonjo maŋ dii tuogbuole-na ka səgəlŋu ba gbeini-i daangu naŋ-*nu*.

25 Isuəhollen juə hi, Pol baa Silasi-i baa ta ba cārā Diilonjo-i aa ta ba hāl neini ba tuəlŋu-yuə. Kasobiemba namba waa dii ba dūnni-na aa ta ba fara ba nu.

26 Ba juə'a ba suə, da hīema sagalaaya həduəŋgu, ka hel baa kasodūŋgu-i hiere! Dūnfenni pāŋ puur. Baŋ ŋa naa vaa kasobiemba-i baa jəlgəbaa-ba maŋ, ba fir hiere.

27 Uman taa u niya kasobiemba-i u taa u duəfūŋ; wuə cē. Wuə u ne da dūnfenni puurii hiere. Wuə fa u taacereŋo-i hiel-o duə ko u fεε wuə sī kasobiemba gbaraa hiere.

28 Pol wuə kaasŋ wuə: «Baa ce ŋ fεε gbomma, molo saa kā terienju!»

29 Naacolŋo kūoma nyεŋ dumaa ma fεreŋ nuə. Wuə ce ba hā-yo dāamu; u gbar kā ka dūuna Polbaa-ba caangu-na

† 16:10 Like naa bi tuə wuəra baa Pol hōnni nanni. ‡ 16:16 Maacembilon daayo waa ciεŋo. § 16:19 Bafambaŋ ger āndenni-i kusuəŋ-*nu* ba bi nyəŋ sanŋa-i kusuəŋ-*nu*'i. Terienju fangu dii yuəyuə hōnni-na hiere.

³⁰ aa cira ba hel gɔŋgũɔŋ-nu. Baŋ hilaa, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Mi jɛnaaŋ namaa, muɔmi saaya mi ce bige-i a gbãa da mi kor?»

³¹ Baa cira: «Da ŋ hũu Itienɔ-i Yesu maama-i, ku yaa gbãa kor-ni baa ŋ dumellen-baamba-i hiere.»

³² Aa naa doŋ ta ba waŋ Itienɔ maama-i baa-yo baa u dumellen-baamba-i hiere.

³³ Isuɔduɔŋgu faŋgu-na, wuɔ kã baa-ba ka saar ba pãnni-i aa naa pãŋ ce ba *batischen-yo baa u baamba-i hiere.

³⁴ Baŋ juɔ batischen-ba tĩ, wuɔ kã baa Polbaa-ba-i u dumelle-na ba ka wuo niwuoni. Uŋ hũyãa Yesu maama-i baa u baamba-i hiere, ba hɔmmu gbuu pãŋ fɛ da yogogo.

³⁵ Cuon juɔ kaal, fãamaambaa-ba puɔr sorosibaa-ba ka waŋ baa kasobiemba niyatienɔ-i wuɔ u nanna Polbaa-ba-i.

³⁶ Naacolŋ wuɔ kã ka cira: «Pol, fãamaambaa-ba puɔraa ba jo wuɔ mi nanna-ŋei. Hilaan na kã na muŋkãmmu.»

³⁷ Pol wuɔ yagar aa naa gbɛ sorosibaa-ba-i wuɔ: «Ku cie niɛ ba bel-e ba saa bi yuu-ye, ba muo-ye nuɔmba-na ŋ sie suɔ wuɔ Oromɛbaa miɛ*, aa jo ji dii-ye kaso. Fiefie-i, ba ta ba taara ba fuo nanna-yie! Ma sie gbãa wuɔ dumaanɔ-na! Kãan na ka waŋ baa-ba wuɔ ba jo ba fɛɛ ba ji hiel-e.»

³⁸ A ne da fãamaambaa-ba saa naa suɔ wuɔ Pol baa Silasi-i Oromɛbaa. Sorosibaa-baŋ kãa ka hi-ba baa nelma-i, ba kũɔma pãŋ ta ma nyɛŋ.

³⁹ Baa sire jo ba wulaa ji cãrã-bei aa ce ba hel kaso-i-na. Baŋ hilaa, baa cãrã-bei wuɔ ba ce jande aa ba hel nelle-na.

⁴⁰ Baa ta kã Lidi terien-nu; kã ka da Diilon-dũŋ-baamba-i. Baa piiye dii sireiŋa bei aa naa cãrã hũmelle-i ta.

17

Maman daa Polbaa-ba-i Tesalonike-i-na

¹ Pol baa Silasi-i baŋ taa Filipu-i-na, baa cor baa Anfipolisi, kã ka hel Apoloni a suɔ ta ba kã Tesalonike-i-na. *Diilonelhãalãdũŋgu waa baa *Yuifubaa-ba-i nelle fande-na.

² A ne da Pol sa da Diilonelhãalãdũŋgu aa cor-ku. Wuɔ kã ka suur a tuɔ firnu Diilon-nelma-i baa-ba. U cie mafamma-i *yitienanni siei.

³ U tagaaya pigãan-ba wuɔ *Konkortienɔ naa saaya u mulien aa ku. Aa duɔ ku, Diilonɔ sire-yuɔ. Aa Konkortienɔ faŋo yaa Yesu maŋ uŋ waŋ u maama-i baa-ba.

⁴ Polŋ piiye dumaanɔ-na, Yuifubaa-ba namba hũu-ma cu ba huon-nu fuɔ baa Silasi-i, a naara Girɛkibaa-ba maŋ taa ba kuye Diilon-kũŋgu-i ba bɔi bi cuu ba huon-nu, baa caamba bɔi. Caamba famba waa nelbõmbõmbaa.

⁵ Ku saa dɔlnu Yuifubaa-ba namba-i. Baa ce-ku nenemungu aa wuɔra taara nanjalbaa a tigiin nuɔmba-i ta ba wuɔra ba ce ijieni ba du nelle-i. Aa naa kũɔl ba-naa kã Yasɔ dumelle-na wuɔ ba ka bel Polbaa-ba-i ka hã fãamaambaa-ba-i baa-ba. Polbaa-ba naa har kusuon-nu'i.

⁶ Ba kãa ku yaa-i ba saa ka da-ba. Baa bel Yasɔ yaa-i baa Diilon-dũŋ-baamba namba kã baa-ba fõŋgõtaamba wulaa ka ta ba piiye da gbagaga wuɔ: «Balaŋ daaba wuɔraaya du nilienɔ-i hiere, ba hii bande yaa fiefie-i-na.

⁷ Yasɔ yaa haraa-ba u dumelle-na. Ba maacemma saa fa; ba yagaraa *jãmatigi nunɔŋu-i aa ta ba piiye wuɔ jãmatigi nanɔ dii, kɛɛ ba bĩ-yo Yesu.»

⁸ Nel daama saa dɔlnu nuɔmba-i baa fõŋgõtaamba-i hiere.

⁹ Yasɔbaa-ba juɔ pã gbeibuɔ hã-ba aa ba suɔ nanna-bei.

Polbaa-ba kãa Bere

* **16:37** *Yuifubaa bɔi saa naa gbãa da *Oromɛ ba sɔnni-i, ŋga Pol naa da-ni (niɛŋ Pɔpuɔɔɔɔ 22.25-29; 23.27). Da ŋ waa Oromɛyiɛŋ nuɔŋo-i, molo saa saaya u muo-ni baa daanɔ, molo saa bi saaya u muo-ni baa nyanɔgbãanɔ.

¹⁰ Ku isuɔŋgu-na, Diilonɔ-dũŋ-baamba ce Polbaa-ba ta kã Bere. Baŋ hii, baa kã *Yuifu ba *Diilonelhãalãdũŋgu-na ka ta ba waŋ Diilon-nelma-i.

¹¹ Yuifubaa-ba maŋ waa Bere-i-na baa naa fa yaŋ bamaŋ waa Tesalonike-i-na. Diilon-nelma numma taa ma dɔlnu bafamba-i ŋaa bige-i! Yinni maŋ jon ba kalaŋ-ma ba ne da kuɔ Polŋ waŋ mamaŋ baa-ba ma yaanɔa yaa-i.

¹² Nuɔmba bɔi baa hũyãa Yesu maama-i ba hɔlma-na. Aa Girɛkibaa-ba maŋ bi waa, ba fɔŋgũɔ baa hũyãa-ma. Caamba waa-bei. Caamba famba waa nelbɔmbɔmbaa.

¹³ Yuifubaa-ba maŋ waa Tesalonike-i-na baŋ juɔ nu wuɔ Pol kãa Bere-i-na ka tiraa tuɔ waŋ Diilon-nelma-i, baa sire nyaa u huɔŋ-nu wuɔ ba ka du terienɔu-i aa gbo nuɔmba-i yuɔ.

¹⁴ Diilonɔ-dũŋ-baambaŋ daa-ma dumaanɔ-na, baa kã baa Pol dãmmanɔ-nuoraanɔgu-na ka biɛ baatonɔ ta, aa yaŋ Silasi yaa baa Timote-i Bere-i-na.

¹⁵ Ba saanɔ Pol ka hi Ateni aa bir. Baŋ'a ba bir, wuɔ puɔr-ba wuɔ ba ka waŋ baa Silasi-i baa Timote-i ba jo u wulaa donduo.

Polŋ waan mamaŋ baa Atenitaamba-i

¹⁶ Polŋ tĩenaana Ateni-i-na tuɔ cie Silasi-i baa Timote-i, duɔ cor kusuɔŋ-nu, u da cufɛllu, a cor kusuɔŋ-nu, u da tĩnni; kuɔ gbuu fũnuŋ ta ku kukul-o.

¹⁷ A ce duɔ kã *Diilonelhãalãdũŋgu-na, u waŋ ma yaa-i baa *Yuifubaa-ba-i baa *niɛraamba maŋ taa ba kuye Diilon-kũŋgu-i. Aa yiŋgu yiŋgu, duɔ kã nellen-huɔŋga-na ka da bamaŋ, u bi piiye baa-ba.

¹⁸ Bamaŋ naa cie Epikure ba kalaŋo-i baa Sitoyisi ba kalaŋo-i kã yaan-na, yiŋgu nanɔgu-na, banamba jo ji ta ba piiye baa Pol. Banamba ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Åndapirrentien daa u waŋ wuɔ niɛ?» Bamaŋ naa nuɔ Polŋ piiyen Yesu maama-i baa kuomba siremmaŋ-kũŋgu-i, baa cira: «Ku biyaa ŋaa u piiye Diilohũmefelendenɔ-maama.»

¹⁹ Baŋ piiye dumaanɔ-na, baa bel Pol kã baa-yo gɛŋgertaamba* wulaa ka cira: «Niŋ juɔ ji ta ŋ piiye hũmefelende maŋ maama-i, i taara i suɔnu kuanɔgu die.

²⁰ Niŋ waŋ mamaŋ, ma cie nerma miɛŋo-na, i taara i suɔ ma yaanɔa-i.»

²¹ A ne da nelfɛlemma numma-i baa ma wamma taa ma dɔlnu Atenitaamba-i baa niraamba maŋ waa ba hɔlma-na ŋaa bige-i!

²² Pol wuɔ sire yiera gɛŋgertaamba yaanɔa-na aa naa cira: «Atenitaan namaa, ma miŋ daa-na damma maŋ, ku biyaa ŋaa cufɛllu sa cor-na.

²³ Na saa da, mi wuɔramma-na, mi daa na cufɛllu-i hiere nellen-huɔŋga-na. Aa mi daa ba nyɛgãan dunandu-na wuɔ: «Cufɛnerienɔ.» Naŋ buol cufɛnerienɔ maŋ aa na sa suɔ-yo, muɔmi juɔ da mi ji pigãan-na u yaa-i.

²⁴ U yaa Diilonɔ-i. U yaa hielaa bimbinni-i hiere. U yaa dɔrɔ-i baa hĩema-i ni Tienɔ-i. Molo siɛ gbãa ma dũŋgu a hã u suur.

²⁵ U yaa hãan-yenɔ fafalmu-i i tie fiisa. Binɔkũŋgu binɔkũŋgu, u yaa hãan nelbiliemba-i baa-ku, a ce dumaanɔ-na, u sa taara moloŋ napɔrrenɔ-binɔkũŋgu.

²⁶ U hielaa siyaabaa-ba-i hiere nelduɔŋo diei nuɔ ba tĩena gbuo hĩema-i hiere. U huɔnu huɔŋgu-i hã-ba belle-na aa dii yumma ba nilɛiŋa-na.

²⁷ U taara nelbiliemba taara-yuɔ, ku'i cie u ce-ma dumaanɔ-na. Da ku fie balanɔ niɛ niɛ, ŋ gbãa tafũrrã da-yo. Coima saa fa, Diilonɔ saa maa baa-ye.

²⁸ Fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i inɔ yenɔ hĩema-na tie gbã i ce i weimambaa-ba-i. Na fãnaamba namba waan ma yaa-i wuɔ: «Diilonɔ bisãlmba namba'i miɛŋo-i.»

²⁹ Inɔ yenɔ Diilonɔ bisãlɔ miɛ, bige-i cie da na ce na kul sɛnɛ jina wuɔ Diilonɔ yaa dumaanɔ-na? Bige-i cie da na ce na kul wargbɛ? Bige-i cie da na ce na sisinɔ tãmpɛlle jina? Diilonɔ-i nelɛ siɛ gbãa suɔ-yo kul-o.

* 17:19 Ba taa ba bɔi gɛŋgertaan daaba belienɔgu-i Aropasi.

³⁰ Mamanj ciε cor ku huonju-na, Diilonjo sa ne-ma, wuə nuamba saa ta ba suə kuyunju. Fiefiε-i-na, u taara neliεno neliεno, duə fie waa hie, u nanna u ciləbabalanjo-i.

³¹ Bige-i ciε wuə ma ce dumaanjo-na? U diyaa yiingu duə ce nuamba-i hiere ba andaangu-i ku cemma-i. U hielaa molo duə ji ce-ma. U siire kutienjo-i hiel-o kuomba həlma-na a pigaan wuə u yaa hielaa-yo.»

³² Polj juə cira Diilonjo siire molojo hiel-o kuomba həlma-na, bananj baa bir yanj aa ta ba nyε-yo, bananj baa cira: «Cie yiingu nanju nj ji wanj mafamma-i baa-ye.»

³³ Pol wuə ta aa naa yanj-ba.

³⁴ Kunj fiε ce dumaanjo-na, banamba yagar hūu Yesu maama-i a cu u huon-nu. Ba həlma-na, gēngertienjo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Deni, aa ciεno nanjo bi waa, ba taa ba bi-yo Damarisi, a naara nuamba namba.

18

Pol kaa Korēnti

¹ Ku huonju-na, Pol wuə ji ta Aten-i-na kaa Korēnti.

² Belle fande-na, *jāmatigi manj waa *Ɔromu-i-na, wuə ciεra *Yuifubaa-ba sire hiere Ɔromu-i-na. Ba taa ba bi-yo Kulodi. A ne da Yuifuyienjo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Akilasi, u taa u hel Pō. Ba taa ba bi u ciεno-i Pirsili. Bafamba waa tiena *Itali. Banj juə cira ba sire, baa sire kaa Korēnti-i-na. Banj kaa, ku saa da huonju Pol wuə kaa ka da-ba; wuə bel jieru baa-ba.

³ Ba taa ba ce maacenduoma hiere. Ba taa ba ce kompadūnni. Polj wuə har ba yaa nuə-i ba ta ba gbonu ba ce maacemma-i.

⁴ Da ku waa *yitienanju-i, u kaa *Diilonelhāalādūngu-na ka tuə gbānj baa Yuifubaa-ba-i baa *niεraamba-i ba da ba hūu Yesu maama-i.

⁵ Silasi-i baa Timote-i banj juə hel Maseduoni-i-na jo, Pol wuə yanj u maacemma-i aa fulnu Diilon-nelma wamma yaa yonj. U taa u piiye u pigaan Yuifubaa-ba-i wuə Yesu yaa *Korjortienjo-i.

⁶ Baa bir yanj aa bigaan-yo aa ta ba tuora-yuə. Pol wuə muora u jonjorbaa-ba-i* aa gbē-ba wuə: «Mamanj da ma ji da-na, namaa yunj-maama-i; na baa feņ-mi! Mi ka ta kaa niεraanj wulaa.»

⁷ Uņ taa terienju-na, wuə kaa nieryienjo nanjo ciingu-na, ba taa ba bi-yo Titiyusi-Yutusi. U taa u kuye Diilon-kūngu-i. U ciingu naa kuo Diilonelhāalādūngu-na.

⁸ Umanj waa Diilonelhāalādūngu yungu-na, ba taa ba bi-yo Kiripusi. Fuə wuə hūu Itienjo maama-i baa u dumellenj-baamba-i hiere. Korēntitaamba boi taa ba hūu Yesu maama-i Pol wulaa aa ta ba ce ba ta ba *batischenj-ba.

⁹ Isuonju nanju-na, Itienjo ji piiye baa Pol dānsaan-nu wuə: «Baa kaaalā, cor nj ta nj piiye.

¹⁰ Mi dii baa-ni, molo siε gbāa ce-ni binjūngu. Mi baamba dii boi nel daade-na, ta nj piiye.»

¹¹ Pol wuə tiena Korēnti-i-na tuə wanj Diilon-nelma-i. U tienaana ce belle diei baa boluonju.

¹² Yiingu nanju-na, Yuifubaa-ba ji gbo ba-naa bel Pol kaa baa-yo fāamaanj ba terien-nu. Umanj waa ku huonju-na Akayi† yungu-na, ba taa ba bi-yo Galinyə.

¹³ Banj kaa baa-yo, baa gbē-yo wuə: «Naacolj daa u juə baa u denj Diilojaale, a ne da di sa kaa hūmeduəle baa *ānjnamma-i.»

¹⁴ Pol wuə u puur u nunju-i duə piiye, Galinyə wuə siεnj-yo cira: «Yuifubaa namaa, kuo uu naa ce kuubabalaangu nanj temma-i, mii naa ce andaangu-i ku cemma-i.

¹⁵ Njga nanj ceņ na-naa na Diilon-hūmellenj-kūnj-nu, baa yireinj-kūnj-nu, baa na ānjnammanj-kūnj-nu, namei saaya na fiεnu-kuə na-naa nuə; mei nunju si.»

¹⁶ Aa naa hiel-ba gēngerdūngu-na.

* 18:6 Pol ciε kufanju-i a pigaan wuə u siε tiraa dii u nunju-i ba weima-na. † 18:12 Korēnti dii Akayi huonju-na.

17 Baŋ hilaa, ba hieroŋo-i baa bel Diilonelhāalādūngu yuntieno-i ta ba muo-yo gēŋgerdūngu yaanŋa-na. Ba taa ba bī naacolŋo-i Səsiteni. Galinyo wuo gbuu finaana ce ŋaa u saa da-ba.

Pol birma-i duo kã Antiyəsi-i-na

18 Ijien daaniŋ cie cor, Pol wuo tiraa tēna da huonŋu Korēnti-i-na. Ku huonŋu-na, wuo ji cārā hūmelle-i tobimba wulaa duo kã Siiri mara nuo; fuo baa Akilasi-i baa u ciēŋo-i Pirsili-i hiere. Wuo pāa nuŋgu baa Diilonŋo-i, a ce dumaanŋo-na baŋ kaa hi Sāŋkire-i, wuo ce ba cir u yuŋgu-i aa ba suo da ba suur baatonŋo-na.

19 Baŋ kaa hi Efesi-i, baa bəro. Pol wuo kã *Diilonelhāalādūngu-na ka tuo piiye baa *Yuifubaa-ba-i.

20 Uŋ juo'a u ta, baa cārā-yuo wuo u yaŋ aa tēna ce yinni cēlle baa-ba.

21 Wuo cira: «Yaana mi ta. Diilonŋ duo sie, mi ka bir jo.» Aa naa ta ka biē baatonŋo-i ka hiire Sesare.

22 Uŋ hiiriye Sesare-i-na, wuo kã *Yerusalemu-i-na ka jaal Diilonŋ-dūŋ-baamba-i aa suo tuo kã Antiyəsi-i-na.

23 Polŋ kaa Antiyəsi-i-na, wuo tēna da huonŋu cēlle aa naa tiraa sire biē Galasi nilēiŋa-i a yuŋ-nu baa Firgi waanŋa-i tuo wuora u dii sirēiŋa bamaŋ cuu Yesu huonŋ-nu hiere.

Apoləsi maama

24 Polŋ taa u wuora u dii sirēiŋa-i Diilonŋ-dūŋ-baamba-na huonŋu maŋ nuo-i, *Yuifuyieŋo naŋ wuo jo Efesi-i-na, ba taa ba bī-yo Apoləsi. U taa u hel Alesāndiri. Naacolŋ daa u taa u suo u piiye aa tiraa tuo suo Diilonŋ-nelma-i ŋaa bige-i!

25 U taa u suo Yesu hūmelle-i aa u taa u hinu pāama baa u nelma wamma-i. Aa duo u waŋ-ma, ma sa ciel; ŋ sie suo wuo u taa u suo Nsāa *batemu yaa yon.

26 Yiinŋu nanŋu-na, wuo gbuu fē u huonŋa-i baa nelma-i *Diilonelhāalādūngu-na. Akilasi waa baa u ciēŋo-i. Baŋ juo hel, baa bī-yo ka migāanŋ kaala Diilonŋ-hūmelle-i baa-yo.

27 Akayi kāmmanŋ-maama waa-yuo, Diilonŋ-dūŋ-baamba dii sirēiŋa yuo aa naa nyegēŋ sebe hā Akayi Diilonŋ-dūŋ-baamba-i wuo duo kã, ba bel-o dei.

Uŋ kaa, Diilonŋ uŋ cie baa bamaŋ ba hūu Yesu maama-i, ku kāayā-bei bəi.

28 U waa duo ce u biē Diilonŋ-nelma-i a tagaaya pigāanŋ Yuifubaa-ba-i nuomba-na, wuo ba suurii hēŋ-nu, kere Diilonŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuo u ka saanŋ *Konkortienŋo maŋ, u yaa juo Yesu-i.

19

Pol birii kã Efesi-i-na

1 Apoləsiŋ waa Korēnti-i-na huonŋu maŋ nuo-i, Pol wuo karnu tānni-i kã ka hi Efesi-i. Uŋ kaa, wuo da Diilonŋ-dūŋ-baamba namba-i,

2 wuo yuu-ba wuo: «Naŋ hūyāa Yesu maama-i, na daa *Diilonŋ-Yalle-i wei?»

Baa cira: «Ba bī bige-i Diilonŋ-Yalle-i? I saa nu di maama dede!»

3 Pol wuo yuu-ba wuo: «Naaa daa *batemu hayo-i?»

Baa cira: «Nsāa batemu.»

4 Pol wuo cira: «Bamaŋ naana ba ciləbabalaŋo-i Nsāa taa u hā ba yaa-i u batemu-i aa tuo piiye baa nuomba-i wuo umaŋ ka jo fuo huonŋu-na, ba haa ba nanŋa yuo. U taa u gbē Yesu yaa-i.»

5 Polŋ piiye baa-ba dumaanŋo-na, baa ce ba *batisenŋ-ba Itienŋo-i Yesu yerre-na.

6 Baŋ baatisenŋ-ba, wuo haa u nammu-i bei aa cārā Diilonŋo saanŋ u *Yalle-i hā-ba. Baŋ juo da Diilonŋ-Yalle-i, baa donŋ ta ba piiye nelfelemma-na. Diilonŋ uŋ diyaa mamaŋ ba nunnina, baa ta ba waŋ-ma baa nuomba-i.

7 Bamaŋ naa ciēŋ mafamma-i, ba gbāa yu nuomba cīncieluo baa ba hāi temma.

⁸ Pol saa tuə naa *Diilonelhāalādūngu-na. Duə kā, u biε *Diilon- bāanġu maama-i a piye ma yaanġa-i baa nuəmba-i ba da ba hūu-ma. U nunġu saa ta ku ce yelma baa ma wamma-i. U ciε mafamma-i caamba siεi.

⁹ Nġa banamba saa hūu-ma, aa bir ta ba nyε Itienġo hūmelle-i nuəmba-na. Polġ juə da ba ce dumaanġo-na, wuə kā baa bamanġ hūyāa-ma Tiranusi nakolenġ-cīnġu-na ka tuə wanġ Diilon-nelma-i baa-ba kusuəġ-nu'i yinni manġ jonġ.

¹⁰ U ciε mafamma-i bienġa hāi. A ce dumaanġo-na, *Yuifubaa-ba manġ waa hiere *Asi-i-na baa *niεraamba-i, baa nu Itienġo maama-i.

¹¹ Diilonġo naa hā Pol himma nanġ temma u tuə ce gberε-weima-i.

¹² A ce nyarkpātāanġu manġ da ku yiεya Pol kūəma-i aa ba haa-ku jeinġo manġ nuə-i, u sire. Jaamba bəi siire dumaanġo-na, aa *jinabaa-ba bi hilaa nuəmba bəi-na dumaanġo-na.

Sikeva bεpuəmba maama

¹³ *Yuifubaa-ba namba bi waa ta ba wuəra ba donya *jinabaa-ba-i ba hiel-ba nuəmba-na. Yiinġu nanġu-na, baa ji sire wuə bafamba cīnġ Yesu-i-na aa donya-bεi ne si ba ka gbāa. Aa naa maa cira: «Polġ piyenġ Yesu manġ maama-i, fuə yerre-na curaanġ na hel naacolġ daayo-na!»

¹⁴ Diilojigāntaamba yuntienġo manġ ba nanġ bīn-yonġ Sikeva-i, fuə bεpuəmba'i naa ciε maacemma famma-i. Ba waa nuəmba niehāi.

¹⁵ Banġ piye dumaanġo-na, jina bir gbē-ba wuə: «Mi suə Yesu-i baa Pol hiere, namaa fuə, namaa hilaa hie?»

¹⁶ Uġ waa naacolġo manġ nuə-i wuə pān diire-bεi baa muoru. Ma saa ji fa baa gbar. Ba gbaraa hel tāmporni naacolġo cīnġu-na, baa tāmma-i nyelēlē ba kūəma-na.

¹⁷ Korma pānġ ta ma da Yuifubaa-ba manġ waa Efesi-i-na hiere baa *niεraamba-i, a ce ba sa siε bī Yesu yerre-i ānsəsəmna-na.

¹⁸ Bamanġ naa hūyāa Yesu maama-i, banġ ciε guəyuə manġ cor hiere, ba fōnġūə baa ta ba jo ba yiera nuəmba-na ba wanġ-ma a pigāanġ wuə ba siε tiraa ce ma temma.

¹⁹ Bamanġ naa bi waa hiriemba-i, ba fōnġūə baa jo baa ba himmanġ-sebεbaa-ba-i ji tigiinġ-ba caa-ba nuəmba yufelle-na. Baa tagaaya sebεbaa daaba sullu-i, a da ba yuu bafamba neifienġ-komorre baa a ndii* temma.

²⁰ Itienġo barguə-i-na, Diilon-nel maa da fōnġūə ta ma gbuo terni-i hiere ma kā.

Efesi siire yiera u gbeiniġ

²¹ Ku huonġu-na, Pol wuə ji cira u ka cor kā *Yerusalemu. Nġa aa suə duə kā Yerusalemu-i-na, u ka cor Maseduəni igēna baa Akayi. U taa u bi piye wuə duə hi Yerusalemu-i, u saaya u bi kā *Ōrəmu.

²² Uġ puu mafamma-i dumaanġo-na, wuə saanġ kakāyātaamba hāi Maseduəni-i-na: Timote baa Erati; aa fuə wuə tīεna *Asi-i-na a ce yinni cεllε.

²³ Kufanġu yinni-na, Itienġo hūmelle kūnġ kuə ce nelle sire du.

²⁴ Fānanġo nanġo waa tuə kul niikulni, ba taa ba bī-yo Demetursi. Uu naa biε maacenci-raamba ta ba kul baa-yo. Tīinġu nanġu waa Efesi-i-na, ba taa ba bī-ku Artemisi. Tīinġu fanġu dūnġu-i, Demetursibaa-ba taa ba kul ku temma baa wargbε ba suor. Ba taa ba kūəl gbeinġa-i ku maacemma-na.

²⁵⁻²⁶ Polġ kāa ka tuə wanġ Yesu maama-i, Demetursi wuə da u gbuonu bafamba sanġa. Wuə bī u maacenciraamba-i baa u nafānaamba-i hiere a ji tuə piye baa-ba wuə: «Naacolġo manġ juə ji tuə wuəra u piye daayo-i, wuə ba bī-yo Pol; uġ wuəranġ u wanġ mamanġ na saa bi yanġ-ma numma. Wuə inġ kul tinni manġ, yunġu si dii-niε. A ne da miε i wuo ma'i nuə-i. Nuəmba cuu u huonġ-nu wuə u wanġ ninsonġo. U saa bāl-ku Efesi bande yonġ; u yii duə gbuo Asi nilēinġa-i hiere baa nel daama-i.

* **19:19** Huonġu fanġu-na, ku waa ba gbāa pā maacembienġ komuəġ-niehāi baa cīncieluo baa gbeinġ daaya-i belle diei-i-na.

²⁷ Maman jaan muo, ku saa ce ŋaa u yii duo biɛna hã miɛ yon, ŋga u ka ce Artemisi dũngu nuonngu hel nuamba-na, a ce ba siɛ tiraa ta ba kãŋ Artemisi fuo fɛɛ-i, a ne da Asitaamba-i baa nuamba-i hiere miwaanjo-na ba buol u yaa-i.»

²⁸ Demetursin piye dumaanjo-na, nuamba hõmmu gbuu pãŋ guola; baa sire ta ba kaasɪŋ wuo: «Efesitaan Artemisi temma si dii!»

²⁹ Ijien daa niɛ ce nelle-i hiere di sire yiɛra di gbeinin. A ne da Maseduonitaamba namba naa nyaanu Pol jo. Ba waa ba hã. Ba taa ba bɪ unanjo-i Gawusi aa bɪ unanjo-i Aritarke. Baa bel bafamba-i kã baa-ba ponsanatigerre-na.

³⁰ Pol wuo cira u kã. Diilon-dũŋ-baamba cie-yo wuo u baa kã.

³¹ U jɛnaamba namba bi waa nelbõmbõmbaa Asi-i-na, bafamba puor ba ji wan baa-yo wuo u baa kã.

³² Ijieni saa waa dɛi ponsanatigerre-na: Hooi haai! Hooi haai! Ba fõŋgũo waa da ŋ yuu-ba, ba siɛ suo kuman cie nuamba tigiin ba-naa.

³³ *Yuifuyienjo nanjo waa ba hõlma-na, ba taa ba bɪ-yo Alɛsãndiri. Baa wan ma yaannga-i baa-yo aa naa titiire-yuo dii-yo nuamba hõlma-na wuo u piye baa-ba. Wuo sire u nannga-i wuo nuamba budii.

³⁴ Nuamba saa naa suo wuo Yuifuyienjo. Ban juo suo, baa cor ta ba kaasɪŋ wuo: «Efesitaan Artemisi temma si dii! Efesitaan Artemisi temma si dii!» Ba cie lɛrbaa-ba hã temma kaasɪŋgu-na.

³⁵ Kombiyienjo man waa ba nelle-na, u yaa juo gbãŋ baa nuamba-i ba budii. Ban budii, wuo cira: «Efesitaan namaa, hai moloŋo-i dii aa u saa suo wuo Artemisi dũngu-i baa ku nobinjo man hilaa dɔrɔ-i-na diire, miɛ niini?»

³⁶ Kutienjo si dii. Teriengu fanngu-na, na saaya na budii. Aa da na'a na ce kuman, na jɔguon na ne aa na suo na ce-ku.

³⁷ Nan siire bel balan daaba-i ta na jo baa-ba, ba saa bi guola bɪŋkũngu Artemisi dũngu-na, ba saa bi bɪ u yebalande, na'a i ce-ba niɛ?

³⁸ Demetursi-i baa u nabaamba-i, da ba'a ba ka bɪ uman, gɛŋgertaamba dii, ba bɪ kutienjo-i kusuon-nu'i; ba jɛna yinni ta ba ce andenni-i.

³⁹ Da ku bi waa nelma namma dii na wulaa, diɛ ji tigiin i-naa hiere, na jo, i ka fiɛlnu-mɛi.

⁴⁰ Ni ma'i sɪ, dumandɛ-i-na, fõŋgõtaan da ba bɪ-ye yuu-ye wuo: «Bige-i dii nyunngo-i-na aa na tigiin na-naa?» I da hama-i wan-ma aa ba hũu-ma? I ka ce ba da niɛ sɪ i taara i hel ba huon-nu, a ne da ma'i sɪ.»

⁴¹ Un waan mafamma-i, wuo ce nuamba bɔrɔ kũŋ ba cɪnnin.

20

Pol taa Efesi-i-na

¹ Ijien daanin juo bãl, Pol wuo tigiin Diilon-dũŋ-baamba-i a dii sirɛina bei, aa cãrã hũmelle-i ba wulaa a ta tuo kã Maseduoni.

² Un kaa hi, wuo tuo wan Diilon-nelma-i baa tobimba-i u dii sirɛina bei u kã, ka hi Girɛsi.

³ Un hii Girɛsi-i wuo tɛna ce caamba siɛi. Ku huonngu-na, u ji tuo taara u biɛ baatonjo-i kã Siiri. Baa gbuya-yuo wuo *Yuifubaa-ba taara-yuo baa wɛima. Wuo yan baatonjo-i aa naa bir hel Maseduoni yannga.

⁴ Baman taa ba wuora baa-yo, ba yirɛina yaa daaya: Sopater waa. Sopater to-i ba taa ba bɪ-yo Pirusi, ba taa ba hel Bere. Aritarke waa, baa Sekõndusi. Bafamba taa ba hel Tesalonike. Gawusi waa, fuo taa u hel Derbu. Tisike waa baa Turofimu. Bafamba taa ba hel *Asi. A naara Timote-i.

⁵ Yiɛ ce ba ta yaannga ka ta ba cie-ye Torasi.

⁶ *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo man nuo-i, u ponsaangu naa piɛ tɪ, kun juo ce cor tɪ, yiɛ biɛ baatonjo-i Filipu-i-na a nyaa ba huon-nu Torasi-i-na. I cie yinni ndii hũmelle-na aa suo diɛ hi.

Pol siire naacombilonjo nanjo

Inj kaa Torasi-i-na, yie ce yinni niehāi terienḡu-na.

⁷ Sāmadi-dānambāanḡu-na, yie tigiinḡ i-naa baa Diilonḡ-dūnḡ-baamba-i die wuo Itienḡo niwuoni-i. Pol naa saaya u ta ku cuo kaala-i-na, a ce dumaanḡo-na u nelma sa tī. U piiye ji tuɔ hi isuɔholle.

⁸ Ii naa waa sānḡānsɔ dɔɔɔ. Inj waa dūnḡu maḡ nuɔ-i, fiḡmbaa-ba waa bɔi kuɔ.

⁹ Naacombilonjo nanjo waa baa-ye tīena fēnētiri-i-na tuɔ nu Pol tuɔ piiye; ba bi-yo Etike. Nelmaḡ juɔ'a ma sa tī ma tī dumaanḡo-na, naacombilonḡ daa wuo kor duɔfūnḡ. Inj juɔ'a i suɔ, u hilaa dii sānḡānsɔ dɔɔɔ-i-na a cor dūnni siei jo ji diire hīema-na. I kaa ka sire-yuɔ ku yaa nuɔ-i, a da u kuu.

¹⁰ Pol wuo hiire pānḡ jo ji tūu-yo aa naa cira: «Baa na tie holle, uu dii cicēlma!»

¹¹ Inj birii nyugūnḡ kufanḡu-i, wuo calnu Itienḡo niwuoni-i i wuo aa tiraa cor baa u nelma-i. U piiye dumei ji kaal cuo-i aa suɔ ta.

¹² Uḡ siire naacombilonḡo-i, kuɔ fūnuḡ dɔlnu nuɔmba-i ḡaa bige-i! Baa saanḡ-yo kūnḡ baa-yo.

Pol curaa kā Miletī

¹³ Inj siire Torasi-i-na, yie kā Asɔsi. Inj'a i ta, Pol wuo fuɔ ka wuo kā. Mie yie suur baatonḡ-na ta yaanḡa ka tie cie-yo.

¹⁴ Uḡ juɔ jo, wuo suur baa-ye yie cor kā Mitilēni.

¹⁵ Inj siire Mitilēni-i-na yiinḡu maḡ nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, yie kā ka tie hi Kiyɔsi. Inj siire Kiyɔsi-i-na, cuo kaal yie kā ka tie hi Samɔsi. Sielinḡ-yiinḡu-i, i suɔ tie suur Miletī-i-na.

¹⁶ Pol taa u taara u hi *Yerusalemu-i donduo a ce *Pāntekoti-i kusuɔnḡ-nu'i, a ce dumaanḡo-na, wuo bella Efesi-i cor; wuo duɔ haar ba kaa bella-yuɔ.

¹⁷ Inj hii Miletī-i, wuo puɔɔr ba ka bi Diilonḡ-dūnḡ-baamba yaataamba yaa Efesi-i-na ba jo.

¹⁸ Baḡ juɔ, wuo cira: «Minḡ waa waama maḡ na hɔlma-na ji ta mi ta, na suɔ-ku.

¹⁹ Mi saa ce Itienḡo maacemma-i baa bombolma. Da ku ce kuniē mi ji ta mi hiel nyinyɔlma. *Yuifubaa-baḡ haa kumaḡ mie, Diilonḡo'i suyaanḡ-kunḡ.

²⁰ Mamanḡ gbāa fa na maama-i hiere, mi saa fuo ma diei nei: Mi waanḡ-ma baa-na puonḡa-na aa tiraa waḡ-ma baa-na na dumienḡa-na.

²¹ Mi muyaa mi natiēnḡa Yuifubaa-ba-na baa *niēraamba-i hiere wuo ba nanna ba cilɔbabalaḡo-i a gbāa cu Diilonḡo huonḡ-nu, aa hūu Itienḡo-i Yesu maama-i.

²² Dumandē-i, *Diilonḡ-Yalle cie mi ta mi kā Yerusalemu; mi saa suɔ mamanḡ ciyaanḡ-minḡ terienḡu-na.

²³ Minḡ suyaa mamanḡ, da mi kā terienḡu terienḡu, Diilonḡ-Yalle gbuya-mie wuo ba kaa huol mi yaanḡ-na aa dii-mi kaso.

²⁴ Da mi fie ku, mei wulaa weima sī. Kumaḡ gbāanḡ, minḡ biyaa mi gboluonḡu-i mamanḡ nuɔ-i, mi ce-ma ma cemma-i. Diilonḡ uḡ cie baa nelbiliemba-i cemma maḡ, aa Itienḡ wuo mi wuɔra waḡ-ma, mi donya ku yaa-i.

²⁵ «Mi curaa na terni-na hiere a waḡ *Diilonḡ-bāanḡu maama-i baa-na, ḡga fiefie-i-na, mi suyaa mie na sie tiraa da mi yufelle.

²⁶ Ku'i cie mi ta mi kuola-mei baa-na nyunḡo-i-na mie nuɔni maḡ da ḡ hūu mi nelma-i nanna, mei yunḡ-maama sī.

²⁷ Diilonḡ uḡ taaranḡ kumaḡ, mi waanḡ-ku baa-na hiere, mi saa fuo ma diei nei.

²⁸ Bilaanḡ na fere fafamma, aa na bi bel Diilonḡ-Yallenḡ hāa-na bamanḡ. Taa na ne Diilonḡ-dūnḡ-baamba-i fafamma. Diilonḡo pāa fuɔ fereḡ Biēnḡo yaa duɔ gbāa da-ba.

²⁹ Mi suyaa mie da mi bir mi huonḡu-i, nelbabalaamba ka jo ji suur na hɔlma-na a guɔla-nei. Ba sa ce hujarre ḡaa maamunaamba.

³⁰ Namaa fere-i na hɔlma-na, banamba ka sire baa coima-i a tāal Diilonḡ-dūnḡ-baamba cu ba huonḡ-nu.

³¹ Terienḡu fanḡu-na, suyaan na fereḡ belma, aa na baa yan ma karaanu-nei wuɔ mi cie biena siei baa-na ta mi dii nelma-i na tūnni-na bāanḡu-i baa isuḡḡu-i, kunie mi ji ta mi kaal baa-ma yeɛ.

³² «Fieɛi-na, mi diyaa-na Diilonḡo nan-na aa tiraa dii-na u hujarren-nelma nan-na. U yaa gbāa ce na nan kaasinni u hūmelle-na aa hā-na ciilunḡu man jiena ta ku cie u baamba-i.

³³ Minḡ waa baa-na, mi saa ji nenu molon warbelle dede, mi saa bi nenu molon nyarkpātānḡu dede.

³⁴ Nieḡ mi nammu-i, mi cie maacemma-i baa mu yaa-i a yiera baa i yun-maama-i muɔ baa mi nabaamba-i hiere; namaa fere-i na suyaa-ma.

³⁵ Mi taa mi ce da mi pigāan-na wuɔ na saaya na sieya na napuḡa-i dumei a gbāa da na da kāyā sūntaamba-i aa yan Itienḡo-i Yesu nelma ta ma tēnu-nei wuɔ: «Yudɔdolle dii hāmma-na yan hūuma-na.»»

³⁶ Polḡ juɔ piye ti, baa dūna hiere cārā Diilonḡo-i.

³⁷ Baḡ juɔ ta ba jaal-o aa u duɔ ta, baa nan yunḡu hiere ta ba kaal.

³⁸ Uḡ cierra ba sie tiraa da u yufelle, ku yaa migāan ce ba ta ba kaal. Baḡ juɔ jaal-o ti, baa saan-yo u ka suur baatonḡo-na.

21

Pol kamma-i Yerusalemu-i-na

¹ Inḡ buɔra baa Efesi Diilonḡ-dūḡ-baamba yaataamba-i, mie ye ta baa baatonḡo-i tie kā Kosi. Ku cuo kaala-i-na, ye sire Kosi-i-na a kā Ḳɔdi. Inḡ siire Ḳɔdi-i-na, ye kā Patara.

² Inḡ kāa Patara-i-na, ye da baatonḡo nanḡo kā Fenisi; ye suur ufanḡo-na a ta.

³ Inḡ kaa pie Sipire-i, ye yan-yo i nanyuḡ-nu aa naa bella cor tie kā Tiir, dii Siiri mara nuɔ. Congorni man waa baatonḡo-na, nii naa saaya ni hiere kusuḡ-nu'i.

⁴ Inḡ hii terienḡu-i, ye da Diilonḡ-dūḡ-baamba namba, ye tēna ce yinni niehāi baa-ba. Bafan baa ta ba piye baa Pol wuɔ u baa kā *Yerusalemu-i-na. *Diilonḡ-Yalle'i naa diyaa nelma famma-i ba nunni-na.

⁵ Inḡ juɔ'a i ta yiḡḡu man nuɔ-i, baa hel hiere baa ba caamba-i baa ba bisālmba-i a saan-ye kā baa-ye dāmman-nuoraanḡu-na. Inḡ kaa hi nuoraanḡu nunḡu-i, ye dūna cārā Diilonḡo-i

⁶ aa sire jaal i-naa. Inḡ jaalaa i-naa, mie ye suur baatonḡo-na aa bafan baa ḡunu ta ba kūḡ.

⁷ Inḡ siire terienḡu-na, ye kā Pitolemayisi. Inḡ hiiriye Pitolemayisi-i-na, molo saa ji tiraa suur baatonḡo-na. Inḡ hiiriye, ye kā ka jaal tobimba man dii terienḡu-na aa tēna ce yiḡḡu diei baa-ba.

⁸ Ku cuo kaala-i-na, ye sire cor kā Sesare. Inḡ hii, ye har Filipu terienḡ-nu. Filipu fanḡo waa Diilonelwaranḡo. Ba nan hielaa nuamba niehāi man Yerusalemu-i-na wuɔ ba ta ba kāyā Yesu *pɔpuɔrbiemba-i, u waa ba hɔlma-na.*

⁹ U biemba waa ba naa. Ba saa naa hi sonḡo yogo. Ba waa *Diilopɔpuɔrbiemba hiere.

¹⁰ Yiḡḡu nanḡu-na, *Diilopɔpuɔrbilonḡo nanḡ wuɔ hel *Yude-i-na jo, ba taa ba bi-yo Agabusi.

¹¹ Uḡ juɔ ji da-ye, wuɔ bie Pol kpanḡkpaanḡu-i a vaa fuɔ fereḡ gbeini-i baa u nammu-i aa cira: «Diilonḡ-Yalle cierra wuɔ kpanḡkpaanḡ daaku tienḡ duɔ kā Yerusalemu-i-na, *Yuifubaa-ba ka bel-o vaa-yo dumandɛ yaa nuɔ-i a hā *nierraamba-i baa-yo.»

¹² Uḡ piye dumaanḡo-na, mie fere-i ye gbuu cārā Pol baa terienḡu fanḡu taamba-i wuɔ u baa kā Yerusalemu-i-na.

¹³ Wuɔ bir gbē-ye wuɔ: «Bige-i cie na ta na kaal da na caar mi holle-i? Da ba ka vaa-mi, weima sī. Da ba fie ka ko-mi, weima sī. Mi hūyāa-ma da mi ku Yerusalemu-i-na Itienḡo-i Yesu maama-na.»

* 21:8 Nieḡ 6.5.

14 Uŋ yagaraa miε nuŋgu-i, i saa ce-ku ku hāi; yiε yaŋ-yo aa naa cira: «Ma ce ŋaa Itien uŋ taaraŋ-mei dumaa.»

15 Ku huonŋu-na, yiε tigiin ta tie kã Yerusalemu-i-na.

16 Diilonŋ-dünŋ-baamba namba hel Sesare-i-na a cu i huonŋ-nu. Inŋ kaa hi, baa ce i kã ka har naacolŋo naŋo-na, ba bi-yo Minasõ. U taa u hel Sipire. U huonŋu cuo Yesu hümelle-na.

Pol kãa Sake dumellen

17 Inŋ kãa *Yerusalemu-i-na, kuo fūnuŋ dōlnu tobimba maŋ waa terienŋu-na!

18 Ku cuo kaala-i-na, Pol wuo kã baa-ye Sake† dumelle-na. Yiε kã ka da Diilonŋ-dünŋ-baamba yaataamba-i hiere terienŋu-na.

19 Pol wuo jaal-ba, aa Diilonŋ uŋ kãayã-yuo u ce mamaŋ hiere *niεraamba hōlma-na, wuo suur ma yaanŋa-na a waŋ-ma baa-ba.

20 Uŋ juo piiye ti, baa gbēliεŋ Diilonŋo-i aa naa cira: «Pol, ne, *Yuifubaa-ba maŋ cuu Yesu huonŋ-nu aa yagar nyaar *Moisi *ānjīnamma-na ba ciinu cor.

21 Ba nuo ŋ maama-i. Ba gbē-ba wuo naŋ wuōra ŋ piiye baa Yuifubaa-ba maŋ dii juōma-na wuo ba nanna Moisi ānjīnamma-i. Wuo naŋ ciεra ba baa tiraa ba ta ba *jã ba bisālmba-i aa ba nanna ba bīncuoŋ-maama-i.

22 Dε-i-na, nuharuŋgu si dii-mei, ba ka suo wuo ŋ juo. Terienŋu faŋgu-na, i ka ce-ma niε?»

23 Aa naa cira: «Ne, mamaŋ dii cemma, nuōmba naa dii bande-i-na, ba pãa nuŋgu baa Diilonŋo-i,

24 ne-ba na ka migāaŋ na yunniŋ-maama-i aa ŋ yiεra baa nimaŋ dii pāmma hiere ba yunni-na aa ba cir ba yunni-i. Da ŋ ce mafamma-i, nuōmba ka ne da naŋ fεre-i ŋ wuo Moisi ānjīnamma hümelle-i. Ba ka suo terienŋu faŋgu-na wuo baŋ waŋ mamaŋ ŋ künŋu-na hiere coima.

25 Aa niεraamba maŋ cuu Yesu huonŋ-nu, inŋ yiεraaya mamaŋ‡, i nyεgāaŋ-ma hã-ba, wuo ba yaŋ cufiεŋ-kūōma wuoma-i, baa bīmbaamba maŋ ba saa cãa ba nonni-i, baa tamma famma fεre-i aa ba hiel ba naŋga bīŋwosīnni-na.»

26 Baŋ piiye dumaanŋo-na, ku cuo kaala-i-na, Pol wuo gbonu baa balanŋ daaba-i ka donŋ tuo migāaŋ u yuŋ-maama-i. Baŋ hilaa migāmmanŋ-terienŋu-na, wuo kã *Diilodubuō-i-na ka tūnu *Diilojigāntaamba-i kuŋ saaya ku bāl yiinŋu maŋ nuō-i aa ba ko ba niikonni-i.

Ba bilaa Pol Diilodubuō-i-na

27 Polbaa-ba yunniŋ-maama migāama naa saaya ma ce yinni niehāi. Yiŋ daaniŋ juo ta ni kã bālma-i, *Yuifubaa-ba naŋ baa da Pol *Diilodubuō-i-na, baa gbo nuōmba-i yuo ba bel-o. Yuifubaa-ba famba taa ba hel *Asi.

28 Ba siire ta ba kaasīŋ wuo: «*Isirahel-baanŋ namaa, kuraanŋ-kuŋ! Naacolŋo maŋ wuōraayanŋ u biεna i yerre-i terni-na hiere u yaa daayo. U wuōra u piiye wuo Isirahel-baanŋ miε i saa fa, nuōŋ miε sī. Aa tiraa cira *Moisi *ānjīnamma saa fa baa Diilodubuō-i hiere. U yaa tiraa sire biε *niεraamba jo ji suur baa-ba Diilodubuō-i-na a guōla-yuo hã-ye.»

29 Kumaŋ ciε ba ta ba piiye wuo u juo baa niεraamba Diilodubuō-i-na, ba daa-yo baa Efesiyiεŋo naŋo nellenŋ-huonŋa-na, ba da niε sī u juo baa-yo Diilodubuō-i-na. Efesiyiεŋo faŋo-i, ba taa ba bi-yo Turofimu.

30 Ijienŋ daani sire gbuo nelle-i hiere. Nuōmba hel terni-na hiere jo ji yu Pol-na a bel-o hiel-o Diilodubuō-i-na§ aa pāŋ bīŋ dūnfenni-i.

31 Baŋ hielaa-yo, baa ta ba taara ba ko-yo. Yalle kã ka hi *Oromε ba sorosi ba yuntienŋo-i, wuo *Yerusalemu huolaa.

† 21:18 Sake yaa waa Diilonŋ-dünŋ-baamba yuŋ-nu Yerusalemu-i-na. Niεŋ Gal. 1.19. ‡ 21:25 Niεŋ 15.1-29. § 21:30 Ba saa hiel-o *Diilodubuō-i-na koi koi, ba kãa baa-yo niεraanŋ-gōŋgūonŋu'i nuō-i.

³² Sorosi ba yuntienɔ pɔn sire ne sorosibaa-ba namba baa u nayuntaamba namba, ba ta ta ba gbar ba kã. Nuɔmban ju'a ba ne da sorosibaa-ba jo dii, baa yan Pol muoma-i aa naa yiera ta ba ne.

³³ Ban juɔ ji hi, sorosi ba yuntienɔ bel Pol aa ce ba vaa-yo baa jɔlgɔbaa-ba hã. Ban vaa-yo, wuɔ yuu u sinni-i aa naa yuu un ciɛ kuman.

³⁴ Nga, nuɔmban yuu dumaanɔ-na, ba piiye ba da-ba-deɲ hiere; a ce sorosi ba yuntienɔ saa ji suɔ ban wan maman. Wuɔ naa wuɔ cira ba kã baa-yo sorosi ba ciɲ-nu.

³⁵⁻³⁶ Baa biɛ-yo ta. Nuɔmba-i hiere baa cu ba huon-nu ta ba kaasɲ wuɔ: «Kuɔn-yon! Kuɔn-yon!» Ban kaa ta ba nyugun baa-yo munyugummu-na da ba suur baa-yo, baa ta ba nii-yuɔ. Sorosibaa baa naa baa tuu-yo ta ba suur baa-yo.

Polɲ waan maman baa Yerusalemutaamba-i

³⁷ Ban suur baa Pol sorosi ba ciɲgu-na, wuɔ yuu sorosi ba yuntienɔ-i girɛkimma-na wuɔ: «Mi gbãa piiye baa-ni wei?»

Sorosi ba yuntienɔ cira: «Naɲ daa girɛkimma-i hie ta ɲ nu-ma?»

³⁸ Esipiyenɔ man siire pu aa nuɔmba neifienɔ hã cu u huon-nu hiɲgu-na, mei na'a si u yaa nuɔnɔ-i.»

³⁹ Pol wuɔ cira: «Muɔnɔ-i, *Yuifuyien muɔ, mi huon Tarse, dii Silisi mara nuɔ; mi hel nebuɔ-na; nelgbɔngbɔlɔn muɔ si. Jande mi cãrã-niɛ, yan mi piiye cɛllɛ baa nuɔmba-i.»

⁴⁰ Sorosi ba yuntienɔ hã-yo hümelle-i. Pol wuɔ yiera munyugummu-na aa naa ce u nanɲa-i wuɔ nuɔmba budii. Baa bi budii. Wuɔ biɛ nelma-i ebiremma-na wuɔ:

22

¹ «Mi mɔlbaa namaa, baa mi tobaa namaa, yaan mi wan nelma yaanɲa-i baa-na.»

² Polɲ duɔn tuɔ piiye ebiremma-na, baa gbuu budii da tententɲ ɲaa molo si dii. Wuɔ cira:

³ «Muɔnɔ-i *Yuifuyien muɔ. Mi huon Tarse, dii Silisi mara nuɔ; ɲga mi vãa bande yaa nuɔ-i. Mi waa baa Gamaliel. U yaa hãalãayã-miɛ bɲncuɔn-hümelle-i hiere. Mi Diilon-kunɲu waa kpelle ɲaa kun yɛn kpelle namaa na wulaa dumaa nyunɲo-i-na.

⁴ Baman naa suur Itienɔ hümelle-na, mi taa mi ko-ba. Mi ciɛ ba bel caamba namba baa bɛmba namba dii-ba kaso.

⁵ Da na'a mi taal-na, na yuu *Diilɔjigãntaamba yuntienɔ-i baa nelle bɲncuɔmba-i, ba ka wan-ma baa-na.»

(Pɔpuɔr. 9.1-19; 16.12-18)

«Ba nyegãan seɛbaa hã-mi wuɔ mi ka hã i nellen-tobimba man dii Damasi-i-na, wuɔ ba hã-mi hümelle-i mi bel baman cuu Yesu huon-nu terienɲu-na jo baa-ba *Yerusalemu-i-na bande-i-na ji huol ba yammu-i.

⁶ Mi taa ku yaa-i. Min kaa ta mi piɛ Damasi-i, bãanɲu naa hi yuhuɔnɲa-i ti. Mi ju'a mi suɔ da cecerma nan temma hilaa dɔrɔ-i-na jo ji dii-mi huonɲa.

⁷ Mi pɔn cii. Min cii dumaanɔ-na, mi nu molo piiye baa-mi wuɔ: «Sol, bige-i ciɛ ɲ ta ɲ ce karaan daaku temma-i baa-mi?»

⁸ «Mi yuu miɛ: «Hai molonɔ-i piiyen?»

Kutienɔ gbɛ-mi wuɔ: «Muɔ Nasaretitaan Yesu, muɔmei piiyen. ɲ ce karaanɲu-i baa muɔmei.»

⁹ Baman waa baa-mi, ba daa cecerma-i, ɲga molon daa un waan maman ba saa nu-ma.

¹⁰ Un piiye dumaanɔ-na, mi yuu miɛ: «Mei Tie, mi saaya mi ce niɛ?»

U gbɛ-mi wuɔ: «Diilon un taaran ɲ ce maman, sire ɲ kã Damasi-i-na ba ka pigãan-ni baa-ma.»

¹¹ Cecerɲ daama pɔn yir muɔ gbula. Baa bel mi nan-na kã baa-mi Damasi-i-na.

¹² «A ne da naacolɲo nanɔ waa Damasi-i-na, ba taa ba bi-yo Ananiyasi. U taa u wuɔ *ãnjamma-i fafamma. *Yuifubaa-ba man waa hiere Damasi-i-na, ba taa ba bi u yefafalle.

13 Wuə jo ji da-mi. Wuə piε mi caaŋ-nu aa naa cira: «Sol, puur η yufieŋa-i!» Mi yufieŋa bi pāŋ puur terduəŋgu faŋgu-na mi ta mi da.

14 Wuə gbē-mi wuə: «I bīncuəmbaŋ siire cu Diilonŋo maŋ huəŋ-nu'i, u hielaa-ni duə pigāaŋ-ni u huəŋga-i aa duə ce η da η da Nelviinŋo-i baa η yufelle, aa tiraa ce u piiye baa-ni baa fuə fεrεŋ nuŋgu.»

15 U taara niŋ daa mamaŋ aa nu mamaŋ, η wuəra η waŋ-ma baa nuəmba-i hiere.

16 Baa sεrε, siire η ce ba *batisenŋ-ni aa η gbuuse-yuə u hur η āmbabalma-i hiere niε.»

17 «Miŋ juə bir kā Yerusalemu-i-na, yiŋgu naŋgu-na, mi kā *Diilodubuə-i-na ka ta mi cārā Diilonŋo-i. Itieŋ wuə carra-miε.»

18 Miε mi ne da-yo. U gbē-mi wuə: «Pol, da η fiε waŋ wuə niε mi maama-na, Yerusalemutaamba siε hūu-ma. Sire η hel ba nelle-na donduo, baa tīena!»

19 «Miε cira miε: «Itie, ba suyaa wuə bamaŋ cuu η huəŋ-nu muəmei taa mi wuəra *Diilonelhaalādūnni-na mi bel-ba mi muo-ba aa ta mi dii-ba kaso.»

20 «Aa mi waa baŋ taa ba ko Etiēni maŋ taa u waŋ η maama-i. U kuliŋgu dolaanu-miε. Bamaŋ kuə-yo, muəmei taa mi niya ba jonŋorbaa-ba-i.»*

21 Miŋ waŋ mafamma-i, Itieŋo gbē-mi wuə: «Sire η kā, mi taara mi puər-ni termaŋ-nu *niεraamba wulaa.»

22 Nuəmba naa kar ba tūnni-i ta ba nu Pol tuə piiye. Uŋ juə cira wuə Diilonŋ wuə u ka saŋ u yaa-i niεraamba wulaa, baa pāŋ doŋ ta ba kaasŋ wuə: «Kuəŋ naacolŋ daayo-i, baa na yaŋ-yo!»

23 Ba taa ba kakarra aa hiel ba jonŋorbaa-ba-i ta ba naŋ-ba dərə aa ta ba bi kūəl hīema-i ba naŋ dərə-i-na.

24 Maŋ juə waa dumaŋŋo-na, sorosi ba yuntieŋ wuə cira ba suur baa Pol ba cīŋgu-na ka muo-yo, ku yaa u ka waŋ ninŋo-i.

25 Baa suur baa-yo ka vaa-yo aa da ba muo-yo. Wuə yuu sorosi ba yuntieŋo maŋ waa u caaŋgu-na wuə: «Hai hāa-na hūmelle-i wuə da na bel *Oromεyiēŋo maŋ, na gbāa muo-yo a ne da na saa ce u āndaŋgu-i yogo?»

26 Uŋ piiye dumaŋŋo-na, yuntieŋ daayo kā ka gbē ba yuntieŋo maŋ naa cira ba muo-yo wuə: «Yuntie, i taa i yii die cāl dε! Naacolŋ daayo-i Oromεyiēŋo.»

27 Sorosi ba yuntieŋ wuə siire jo ji yuu Pol wuə: «Nuəŋo-i Oromεyiēŋ nuə wεi?»

Pol wuə cira: «Ūu.»

28 Sorosi ba yuntieŋo cira: «Muəmi hielaa gbeibuə da mi gbāa da Oromεsīnni-i.»

Pol wuə cira: «Muə fuə, mi huəŋ baa-ni.»

29 Uŋ piiye dumaŋŋo-na, bamaŋ naa saaya ba muo-yo, baa pāŋ forra u caaŋgu-na. Sorosi ba yuntieŋ uŋ ciε ba vaa-yo, kor maa pāŋ ta ma da-yo.

Ba juə baa Pol Yuifu ba nellentaamba wulaa

30 Ku cuo kaala-i-na, sorosi ba yuntieŋo ce ba bī *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *nellentaamba-i duə ji suə baŋ cāl Pol mamaŋ nuə-i jebi. Baŋ juə, wuə ce ba fir Pol jo baa-yo ba wulaa.

23

1 Pol wuə tuə ne *nellentaamba-i da kelkelkel, aa naa cira: «Tobiŋ namaa, mi suyaa miε ji hi baa nyuŋgo, mi wuəyaa Diilonŋ-hūmelle-i baa huəŋga diei; terieŋgu faŋgu-na, mi sa cāl mi fεrε baa wεima.»

2 *Diilojigāntaamba yuntieŋo-i ba taa ba bī-yo Ananiyasi; wuə gbē bamaŋ waa Pol caaŋgu-na wuə: «Muyaŋ u nuŋgu-i na hā-yo!»

3 Pol wuə cira: «ŋ ciεra ba muo muəmei wεi? Diilonŋo ka bi muo nuəŋo-i. Huhurmantieŋ nuəni maŋ daani-i; ma sī η juə da η ji ce āndaŋgu-i a saanu baa *āŋjīnamma yaa kε? Ma ce niε η bir ciεl-ma jīna aa cira ba muo-mi?»

* 22:20 Niεŋ 7.58; 8.1.

⁴ Nuon̄ baa cira: «ŋ tuora Diiløjigāntaamba yuntien̄o yaa wei?»

⁵ Pol wuō cira: «Aoo! Tobin̄ namaa, mi saa naa suō wuō u yaa-i Diiløjigāntaamba yuntien̄o-i, mi cālāa. Diilon̄-nelma ciēra wuō: *«Baa piye babalaa ŋ hā nellentien̄o-i.»*»

⁶ Pol wuō suyaa wuō nellentaamba namba waa *Sadusīēbaa aa banamba *Farisīēbaa, wuō cira: «Tobin̄ namaa, muōŋo-i Farisīēyiēŋ muō, mi bīncuōmba-i Farisīēbaa. Da na da na ce mēi āndaan̄gu-i nyun̄go-i-na, kuu dii ŋaa min̄ hīŋ taalun̄gu-i kuomba siremma-na, ku'i juō baa mafamma-i.»

⁷ Un̄ piye dumaan̄o-na, Sadusīēbaa-ba-i baa Farisīēbaa-ba sire ta ba fanu ba-naa u nelma-na, a ji ce calnu sōmma hāi.

⁸ Kuman̄ ciē ku ce ijieni-i, Sadusīēbaa-ba ciēra bafamba saa hūu-ma wuō kuomba ka sire, ba saa bi hūu-ma wuō *dər̄pəpuərbiemba dii baa Diilon̄o-i, ba saa bi tiraa hūu-ma wuō jīnabaa-ba dii. Farisīēbaa ba'a bafamba hūyāa-ma wuō daani-i hiere nii dii; ku'i juō baa ijieni-i.

⁹ *Anjīnamma pigāataamba namba waa ba hōlma-na, ba waa Farisīēbaa; bafamba sire muo jāŋ wuō bafamba saa da Polŋ cālāa kusuōŋ-nu, kere jīna'i ka carra-yuō dii; da ma'i sī dər̄pəpuərbilōŋo.

¹⁰ Kuō sire bel vaa. Korma don̄ ta ma da sorosi ba yuntien̄o-i wuō sī ba ka hōnu Pol. Wuō ce sorosibaa-ba jo ji hiel-o ba hōlma-na a kā baa-yo ba cīŋgu-na.

¹¹ Ku isuōŋgu-na, Itien̄ wuō carra Pol a wan̄ baa-yo wuō: «Vaa ŋ fere! Niŋ waan̄ mi maama-i dumaa *Yerusalemu-i-na bande-i-na, da ŋ kā, ŋ wan̄-ma dumēi *Ɔrōmu-i-na.»

Yuifubaa-ba saa-ma da ba ko Pol

¹² Ku cuo kaala-i-na, *Yuifubaa-ba sire nunu ba-naa cucuuyun̄gu-na da ba ko Pol, aa naa waasa wuō da ba saa ko-yo, juuru sa wuo, hūmma sa nyōŋ.

¹³ Baman̄ naa ciē mafamma-i baa curaa nuōmba komuōŋa hāi-i.

¹⁴ Baa sire kā ka ne *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i, baa nelle bīncuōmba-i a wan̄ baa-ba wuō: «I daa i-naa, aa i waasaan̄ wuō diē saa ko Pol, molo sa dii bīŋkūŋgu u nuŋgu-na.

¹⁵ Fiēfiē-i-na, namaa da na siē baa *nellentaamba-i, na kā sorosi ba yuntien̄o wulaa, wuō u ce ba jo baa-yo na ji migāan̄ ce u āndaan̄gu-i fafamma. Da ba ta ba jo baa-yo, miē i ka gbāŋ kpelle ko-yo hūmelle-na.»

¹⁶ Pol hāsīŋo nan̄o waa nu-ma. Wuō kā ka tūnu Pol baa-ma dii sorosi ba cīŋgu-na.

¹⁷ Pol wuō bī sorosi ba yuntien̄o nan̄o-i a ji wan̄ baa-yo wuō: «Kā baa naacombilon̄ daayo-i na yuntien̄o wulaa, nelma dii u duō wan̄-ma baa-yo.»

¹⁸ Sorosiyiēŋ wuō kā baa naacombilon̄o-i ba yuntien̄o wulaa ka cira: «Pol yaa bīē-mi hā-mi naacombilon̄ daayo-i wuō mi jo baa-yo ŋ wulaa, kere ŋ pəpuərŋgu dii u wulaa.»

¹⁹ Ba yuntien̄ wuō bel naacombilon̄o nan̄-na ba kā ba den̄ ka yuu-yo wuō: «Ku faa wei?»

²⁰ Naacombilon̄ wuō cira: «Ku faa. Kuu dii ŋaa Yuifubaa-ba saa-ma wuō ba ka jo ji wan̄ baa-ni ŋ kā baa Pol bisīnuō-i-na ba ka migāan̄ ce u āndaan̄gu-i.

²¹ Da ba jo, ŋ baa hūu-ma. Baman̄ taaraayan̄-yuō baa komma-i ba curaa nuōmba komuōŋa hāi-i. Ba waasaan̄ wuō da ba saa ko-yo, molo sa dii bīŋkūŋgu u nuŋgu-na. Bafamba tigiin̄ tī, ba ciē nuōnei.»

²² Sorosi ba yuntien̄ wuō cira: «Mi nuō, ŋga ma diei dii: Baa yan̄ molo suō wuō ŋ tūōnu-miē.» Aa naa ce u bir kūŋ.

Ba saan̄ Pol hā fāamaan̄o-i baa-yo

²³ Naacombilon̄ un̄ taa, sorosi ba yuntien̄o bī baman̄ cuu ufan̄o-i ba hāi, a ji gbē-ba wuō: «Hielaan̄ sorosibaa nuōsūō na tigiin̄-ba, baa sūŋgbartaamba komuōŋa siēi baa cīncieluo, a naara puōlnintaamba nuōsūō. Diē wuo isuōn̄iiwuoni-i tī, na ka kā Sesare.

²⁴ Niēŋ sūnaamba namba na ji kā baa Pol. Mi taara u hi fāamaan̄o terien̄gu-i u yun̄gu baa jan̄-yo.» Fāamaan̄o fan̄o-i ba taa ba bī-yo Felisi.

* 23:5 Helman̄-sebē (Exode) 22.27

25 Aa nyegēŋ seβε daayo-i hā-ba wuə ba ka hā-yo. U nyegān wuə:

26 «Fāamaa, mi pāa-ni jaaluŋgu.

Muə Kulodi-Lisiyasi, muəmei nyegān seβε daayo-i da mi hā-ni.

27 Baŋ kāa baa naacolŋo maŋ, *Yuifubaa-ba naa bel-o ta ba taara ba ko-yo. Miŋ juə suə miε *Oromeyieŋo, mi kā baa sorosibaa-ba-i ka hūu-yo ba wulaa

28 kā baa-yo ba *nellentaamba wulaa da mi ka suə baŋ cāl-oŋ mamaŋ nuə-i jebi.

29 Mi kāa ku yaa nuə-i, ka da ba cāl-o ba hūmellen-kūŋ-nu. U saa ce mamaŋ hii ba bel-o dii-yo kaso aa ji da baa a ko-yo.

30 Dumandε-i-na, mi nuə ba'a ba jəguəŋ-yo baa komma, ku'i cie mi saan-yo hā-ni. Mi waan-ma baa-ba miε da kuə weima dii, ba kā naŋ wulaa.

I ka waa.»

31 Sorosibaa baa bi biε Pol isuəŋgu fanġu-na a kā ka hi Antipatirisi.

32 Ku cuo kaala-i-na, bamaŋ waa baa ba gbeini-i, baa gūunu aa naa yaŋ bamaŋ waa baa sūnaamba yaa cor baa Pol.

33 Baŋ kaa hi Sesare-i, baa dii seβε-i fāamaaŋo naŋ-na baa Pol hiere.

34 Fāamaaŋ wuə kalaŋ seβε-i aa naa yuu Pol uŋ hel yasinni maŋ nuə-i. Pol wuə cira u hel Silisi mara nuə.

35 Fāamaaŋ wuə cira: «Bamaŋ cālān-niŋ da ba jo, nelma maŋ dii yuuma-i, mi ka yuu-ni baa-ma.» Aa naa ce ba kā baa-yo ka jina-yuə *Erədi ciin-nu.

24

Fāamaaŋo tīenaana Pol āndaanġu-na

1 Baŋ juə baa Pol ji hā fāamaaŋo-i, yinni naa cor, diiluŋ-yiingū-na, *Diilojigāntaamba yuntieŋo-i Ananiyasi wuə sire baa nelle bincuamba namba-i a jo baa āndaanġu-i fāamaaŋo wulaa. Baa naa bi jo baa naacolŋo naŋo u duə ji piiye cu ba huon-nu. Ba bī naacolŋo-i Tertulusi.

2 Baŋ juə, fāamaaŋ wuə ce ba bī Pol jo. Uŋ juə, Tertulusi wuə doŋ tuə piiye wuə: «Yuntie, inŋ yeŋ fiisaanġu maŋ nuə-i daaku-i nuənei juə baa-ku. Nŋ migān weima bəi hā-ye.

3 I siε gbuu gbāa jaal-ni.

4 Mi sa taara mi bella-niε jina ku'i cie mi ta mi cārā-niε miε ŋ ce jande aa ŋ kar ŋ tūŋgu-i i piiye cəlle yoŋ baa-ni.

5 Naacolŋ daayo-i nelieŋo sī; i daa u wuəra u gbo *Yuifubaa-ba-i baa ba-naa terni-na hiere. Nasaretitaan Diilonŋ-hūmelle yuntieŋo naŋo'i.

6 U taa u yii duə bi bīena *Diilodubuə-i hā-ye, ku'i cie i bel-o. [Ii naa cira i ce āndaanġu-i miε cemma,

7 Lisiyasi* yaŋ aa kā ka hūu-yo i wulaa fōŋgūə

8 aa cira mamaŋ da ma waa i jo naŋ wulaa.] Miŋ waan mamaŋ, da kuə coima, u yaa-i ŋ yuu-yo.»

9 Yuifubaa baa cira ma yaanġa yaa-i, keε ma cie dumei.

10 Fāamaaŋ wuə hā Pol baa āndaanġu-i. Pol wuə cira: «Yuntie, mi suyaa miε nyunġo saa jina-niε āndacelle-na miε jāmalā-i-na. Terieŋgu fanġu-na, mi holle sa tie baa weima.

11 Mi kāa *Yerusalemu-i-na da mi ka jaal Diilonŋo. Miŋ kāa, ku saa cor yinni cīncieluo ni hāi yogo. Da ŋ'a mi tāal-ni yuu-ba ŋ ne.

12 Aa ŋ yuu-ba da kuə ba daa mi cie āndapirre baa moloŋo Diilodubuə-i-na, siə *Diilonelhāalādūnni-na, da ma'i bi sī yaŋġa naŋġa, ba waŋ-ma. Da kuə ba bi daa mi wuəra mi gbo nuəmba-i, ba bi tiraa ba waŋ mafamma-i.

13 «Baŋ waan mamaŋ hiere daama-i āŋgbāŋgbālamma.

14 Mi gbāa waŋ mamaŋ baa-ni, ma yaa daama: Hūmelle maŋ bafamba ciεra di saa fa, muə mi suurii di yaa nuə-i ta mi cāa i bincuambaŋ siire cu Diilonŋo maŋ huon-nu'i.

* 24:7 Sorosi ba yuntieŋo maŋ bilaa Pol ba bī u yaa dumaanġo-na. Niεŋ 23.26.

Maman nyegāan *ānjīnamma-na baa *Diilopəpuərbiemba seɓɓaa-ba-na, mi hūyāa-ma wuɔ ninsoŋo.

¹⁵ Mi hūyāa-ma miɛ nelfafaamba maŋ kuu baa nelbabalaamba-i hiere, yiingu dii baa yiingu, Diiloŋo ka sire-bei. Bafamba fere maŋ daaba-i ba bi hūyāa-ma mei temma-i.

¹⁶ Terienŋu faŋgu-na, ku'i ciɛ mi ta mi gbāŋ kpelle, mi baa cāl Diiloŋo-i, mi baa bi cāl moloŋo.

¹⁷ «Miŋ hilaa Yerusalemu-i-na ku bāaŋgu cuɔ. Miŋ kaa wuɔra, mi da gbeina cellɛ bel mi naŋ-na da mi ji kāyā mi nellen-baamba-i aa bi da hā Diiloŋo-i.

¹⁸ Da ŋ da ba daa-mi Diilodubuɔ-i-na, kuu dii ŋaa mii naa kā baa ma yaa-i: Mi kāa ka migāan mi yuŋ-maama. Nuɔmba bəi saa waa baa-mi! Ijieni saa bi waa!

¹⁹ Da ku waa weiima, Yuifubaa-ba maŋ hilaan *Asi-i-na, ba yaa waa. Kuɔ mii naa cāl, ba yaa naa saaya ba waa nyuŋgo-i-na a pigāan-ni miŋ cālāa terienŋu maŋ nuɔ-i.

²⁰ Baŋ kāa baa-mi *nellentaamba wulaa, ba kaa da cālmuɔ hayo-i haa-miɛ?

²¹ In kāa, aa mi sire yiɛra waŋ nelma maŋ miɛ: «Mi suyaa miɛ da ŋ da ba ce mei āndaanŋu-i nyuŋgo-i-na, kuu dii ŋaa miŋ hiŋ taalunŋu-i kuomba siremma-na ku'i juɔ baa mafamma-i», ba ka ta ba nii-miɛ ma yaa nuɔ-i, ni ma'i sī, ba nuɔ wuɔ mi guɔlaaya bige-i?»

²² Fāamaanŋo-i ba taa ba bī-yo Felisi, wuɔ suyaa Yesu hūmelle-i konnu-diɛ. Polŋ juɔ piiye tī, u saa kar āndaanŋu-i yiingu faŋgu-na, wuɔ gbē-ba wuɔ: «Lisiyasi duɔ ji jo, maman da ma waa, mi ka tūnu-nei baa-ma.»

²³ Aa naa waŋ baa sorosi ba yuntienŋo naŋo-i wuɔ u dii Pol kaso jina. Duɔ dii-yo, u yaŋ u waa u fereŋ nuɔ u jēnaamba ta ba gbā ba kā ba ne-yo aa ta ba ce u pəpuərni-i.

²⁴ Ku saa da yinni, wuɔ jo baa u ciɛŋo-i aa naa puɔr ba ka bī Pol wuɔ u ji piiye Yesu-Kirsa hūmellen-kūŋgu-i pigāan-ba. U ciɛŋo-i, ba taa ba bī-yo Durusil, u waa Yuifuyienŋo.

²⁵ Pol wuɔ jo ji tuɔ piiye baa-ba nelien nuɔ niŋ saaya ŋ ce Diiloŋo huɔŋga-i dumaa, baa niŋ saaya ŋ bel ŋ fere dumaa, baa Diiloŋ uŋ kaa yuu-ye dumaa. Uŋ piiyen, Felisi hol die doŋ ta di tie, wuɔ cira: «Yiɛra dumaa nyuŋgo-i-na; da mi ji da mi fere yiingu maŋ nuɔ-i, mi ka tiraa ce ba bī-ni ŋ jo.»

²⁶ U taa u bi ne wuɔ sī Pol ka hā-yo gbeina. A ce dumaanŋo-na, wuɔ tuɔ puɔr ba ta ba bī-yo kpēkpē ba hā-yo.

²⁷ U ciɛ dumɛi suu! Naacolŋo naŋo ji jo ji hor-o fāamaansinni-na. A ne da biena hāi naa cor tī. Naacolŋo faŋo-i ba taa ba bī-yo Pərkusi-Fetusi. Felisiŋ taa u taara Yuifubaa-ba dɔl-o dumaanŋo-na, wuɔ yaŋ Pol dii kaso-i-na u saa hiel-o.

25

Fetusi tīenaana Pol āndaanŋu-na

¹ Fetusiŋ juɔ ji hor Felisi-i, wuɔ ce yinni siɛi aa naa sire kā *Yerusalemu-i-na.

² Uŋ kāa, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle yuntaamba sire kā baa Pol maama-i u wulaa ka ta ba waana.

³ Aa naa cira wuɔ u ce jande aa u jo baa-yo Yerusalemu-i-na ba ji ce u āndaanŋu-i. A ne da ba taa ba taara u jomma-na ba ko-yo hūmelle-na.

⁴ Fetusi wuɔ waŋ baa-ba wuɔ Pol siɛ gbāa jo, uu dii kaso. Aa cira fuɔ fere-i u saa jo duɔ ji vaaya Yerusalemu-i-na;

⁵ da kuɔ Pol cālāa, duɔ u ta, ba hiel nuɔmba ba gbonu, da ba ka hi Sesare-i ba ka ce u āndaanŋu-i.

⁶ Fetusiŋ ciɛ yinni maŋ Yerusalemu-i-na aa bir kā Sesare-i-na, ni saa cor yinni cīncieluo-i. Uŋ kāa yiingu maŋ nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, wuɔ kā gēŋgerterienŋu-na aa naa ce ba jo baa Pol.

⁷ Baŋ juɔ baa-yo, *Yuifubaa-ba maŋ hilaa Yerusalemu-i-na kā, baa sire cīlā-yuɔ hiere ta ba gbu ba kar coikāŋkarɛiŋa ba haa-yuɔ.

8 Pol wuɔ cira: «Mi saa cāl manamma Yuifu ba Diilonɔ-hūmelle-na, mi saa bi cāl manamma *Diilodubuɔ-i-na, mi saa bi tiraa cāl *Oromɛ ba *jāmatigi-i, na hiire-miɛ hama-i nuɔ-i?»

9 Fetusin taa u taara Yuifubaa-ba dɔl-o dumaanɔ-na, wuɔ yuu Pol wuɔ: «Ŋ taara mi kā baa āndaanɔ daaku-i ka ce-ku Yerusalemu wɛi?»

10 Pol wuɔ cira: «Mei āndaanɔn hii fāamaanɔ ba terienɔgu-i ku kar kusuɔn-nu'i, ku siɛ gbāa bir kā terienɔgu nan-nu. Nan fɛɛ-i ŋ suyaa kerre wuɔ mi saa cāl Yuifubaa-ba-i.

11 Da kuɔ mi cālāa ninsonɔ, aa minɔ ciɛ mamanɔ ma hii ba ko-mi, mi siɛ cīina kuliɔgu-i. Nga ban haa mamanɔ miɛ, da kuɔ mi saa ce-ma, molo siɛ gbāa hā-ba baa-mi. Kun hii terienɔgu manɔ daaku-i, yaan āndaanɔgu-i na hā Oromɛ ba jāmatigi-i baa-ku.»

12 Fetusi wuɔ piiye baa u caantaamba-i aa naa wan baa Pol wuɔ: «Nin'a i yan āndaanɔgu-i hā jāmatigi-i, ŋ ka kā u wulaa.»

Fetusibaa-ba saa Pol āndaanɔgu maama

13 A ne da nellentienɔ nanɔ waa ba taa ba bi-yo Agirpa*. Agirpa tūɔ nanɔ waa, ba taa ba bi-yo Berenisi. Fetusin ciɛ Pol āndaanɔgu-i, ku saa da yinni, Agirpa-i baa u tūɔ-i baa jo Sesare-i-na wuɔ ba ji jaal Fetusi-i.

14 Ban juɔ ji ta ba da yinni dumaanɔ-na, yiɔngu nanɔgu-na, Fetusi wuɔ biɛ Pol kūɔgu-i tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Mi juɔ ji da Felisi bilaa naacolɔ nanɔ-i jina dii kaso-i-na.

15 Minɔ kāa *Yerusalemu-i-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Yuifu ba bincuamba jo mi wulaa wuɔ mi ko-yo, mi baa yan-yo.

16 Mi gbɛ-ba miɛ *Oromɛbaa miɛ diɛ bel moloɔ-i aa i saa ce u āndaanɔgu-i i siɛ gbāa ko-yo.

17 Ba sire jo baa-mi. Inɔ juɔ mi saa sɛɛ; ku cuo kaala-i-na, mi ce ba jo baa-yo i diɛ ji ce u āndaanɔgu-i.

18 Mei na'a sī u ciɛ kuubabalaanɔ nanɔ temma-i, a ji da ma'i sī.

19 Ba fanu ba-naa ba Diilonɔ-hūmellen-kūɔ-nu, baa naacolɔ nanɔ kūɔ-nu. Naacolɔ fanɔ-i wuɔ ba bi-yo Yesu. U kuu, Pol fuɔ wuɔ u kuu aa sire.

20 Mei ne nel daama cu mi huɔnɔga-i; mi saa suɔ minɔ ka ce kumanɔ. Mi naa mi yuu Pol da kuɔ u taara āndaanɔ daaku kā Yerusalemu.

21 Pol wuɔ fuɔ āndaanɔgu sa kā terienɔgu, kɛɛ kun hii terienɔgu manɔ nuɔ-i, i yan-ku i hā *jāmatigi-i baa-ku. Mi naa mi ce ba bir dii-yo jina miɛ da mi da yiɔngu, mi saan-yo hā jāmatigi-i baa-yo.»

22 Agirpa wuɔ cira: «Naacolɔ daayo-i mei taara mi da-yo baa mi yufelle u piiye mi nu.»

Fetusi wuɔ cira: «Wɛima sī, bisinɔ ŋ ka da-yo.»

23 Ku cuo kaala-i-na, baa saan Agirpa-i baa niimarni u jo ji suur gɛnɔgɛrdūngu-na baa u tūɔ-i baa sorosi ba yuntaamba-i a naara nelbōmbōmbaa-ba manɔ waa nelle-na. Ban juɔ, Fetusi wuɔ ce ba jo baa Pol.

24 Ban juɔ baa-yo, Fetusi wuɔ cira: «Nellentienɔ-i baa namaa namanɔ dii bande-i-na hiere, na daa naacolɔ daayo-i kɛ? Minɔ kāa Yerusalemu-i-na, Yuifubaa-ba-i hiere ba sire jo mi wulaa, aa tiraa nyaanu-miɛ jo bande-i-na, wuɔ naacolɔ daa u saa baa kuliɔgu.

25 Muɔ da mi ne, mi siɛ da unɔ ciɛ kumanɔ aa ba'a ba ko-yo. Nga unɔ ciɛra i yan āndaanɔgu-i hā jāmatigi-i baa-ku, mi ka saan-yo hā-yo baa-yo.

26 Mi saa da nelma jebi u kūɔgu-na da mi nyɛgɛn saan hā jāmatigi-i, ku'i ciɛ na da mi ciɛ ba jo baa-yo nyunɔgo-i-na i diɛ ji yuu-yo Agirpa nanɔ fɛɛ-i ŋ yufelle-na, ku niɛ sī mi ka gbāa da manamma nyɛgɛn.

27 Mei niɛ da, da na bel moloɔ-i da na saan-yo terienɔgu nan-nu, unɔ ciɛ kumanɔ na bel-o, na saaya na nyɛgɛn-ku hā terienɔgu fanɔgu taamba-i bafamba bi suɔ.»

* 25:13 Ba gbɛ Erɔdi-Agirpa manɔ hāalɔn-wuonɔ yaa-i. Niɛn *Erɔdi sinni-na dii ānfirnumma-na.

26

Polŋ waanŋ mamanŋ baa Agirpa-i

¹ Agirpa wuə cira: «Pol, āndaangu-i dii nuənei wulaa-i; piiye mamanŋ dii nanŋ wulaa.» Pol wuə fara u nanŋa-i aa naa cira:

² «Nellentie, *Yuifubaa-banŋ haa mamanŋ miε hiere, niŋ hāa-mi hūmelle-i mi da mi wanŋ manŋ bilaa dumaa tūnu-niε nyunŋo-i-na, ku dolaanu-miε cor.

³ Na niŋ yeŋ terienŋu manŋ nuə-i, molo siε gbāa pigāanŋ-ni Yuifu ba bincuoŋ-maama-i, aa ŋ suə banŋ fanuŋ ba-naa nelma manŋ nuə-i hiere. Terienŋu fanŋu-na, jande, fē ŋ huəŋga-i aa ŋ nu mi nelma-i.

⁴ «Ma miŋ siire ce kumanŋ *Yerusalemu-i-na, Yuifubaa-ba-i hiere ba suyaa-ku.

⁵ Nyunŋo saa jina-yiε baa i-naa. Ba suyaa wuə *Fariŋeyienŋ muə, aa tiraa suə wuə i Diilonŋ-hūmellenŋ-kūŋgu kuolaaya yanŋ Yuifubaa-ba namba-i. Da ŋ yuu-ba, da ba'a ba ka wanŋ ninsoŋo-i baa-ni, ba ka wanŋ-ma baa-ni.

⁶ Aa da ŋ da ba ce mei āndaangu-i nyunŋo-i-na, kuu dii ŋaa Diilonŋ unŋ pāa nunŋu manŋ baa i tobaa-ba-i, miŋ hiŋ ku taalunŋu-i, ku'i juə baa mafamma-i.

⁷ *Isirahel-baamba-i hiere ba kūŋgu-na ba hiŋ ku taalunŋu-i, ku'i ciε ba ta ba cārā Diilonŋo-i bāanŋu-i baa isuəŋgu-i.

«Nellentie, muə miŋ bi hiŋ taaluduəŋgu fanŋu-i, Yuifubaa-ba gāŋ baa-mi ma yaa nuə-i.

⁸ Namaa niε-ma niε, Yuifubaa namaanŋo-i, aa cira Diilonŋo siε gbāa sire kuomba-i?

⁹ Mei fεε manŋ daami-i, mii naa da niε sī mi saaya mi gbāŋ kpelle a hiel Nasaretitaanŋ Yesu yerre-i nuəmba nunni-na.

¹⁰ Mi taa mi ce ma yaa-i Yerusalemu-i-na. Bamanŋ naa cu Yesu huəŋ-nu, *Diilojigāntaamba yuntaamba naa hā-mi hūmelle-i mi bel ba fōŋgūo dii-ba kaso, aa da ba'a ba ko-ba, mi sa yagar.

¹¹ Mi taa mi wuəra *Diilonelhāalādūnni-na hiere mi ce-ba gbomma. Mi taa mi taara mi kpakpaa-ba hiel-ba Yesu hūmelle-na. Mi huəŋganŋ ŋa naa gbuu du baa-ba dumaanŋo-na, da mi ce mi hel nyaa ba huəŋ-nu niliŋa nanŋa-na.»

(Pəpuər. 9.1-19; 22.5-16)

¹² «Miŋ waa ta mi ce karaanŋu fanŋu-i, yiinŋu nanŋu-na, Diilojigāntaamba yuntaamba ji hā-mi hūmelle-i mi ta mi kā Damasi.

¹³ Mi waa baa nuəmba namba. Nellentie, muəmei tūə-niŋ, bāanŋunŋ juə hi yuhuəŋga-i, miε mi ne da cecerma nanŋ temma hilaa dərə-i-na jo ji dii-ye huəŋga. Cecerŋ daama taa ma carra ma yanŋ bāanŋu-i.

¹⁴ Yiε pāŋ cii hiere, mei nu molo piiye baa-mi ebiremma-na wuə: «Sol, bige-i ciε ŋ ta ŋ ce karaanŋ daaku temma-i baa-mi? Ŋ saa suə wuə ŋ ce gbāŋgbāŋ wei?»

¹⁵ «Miε yuu miε: «Hai moloŋo-i piiyen?»

«Kutienŋo gbē-mi wuə: «Muə Yesu, muəmei piiyen, ŋ ce karaanŋu-i baa muəmei.

¹⁶ Sire ŋ yiεra. Mi caraaya-niε da mi ce-ni mi cārāŋ nuə, aa niŋ daa mamanŋ daama-i nyunŋo-i-na, ŋ ce ma watienŋ nuə baa miŋ ka ta mi pigāanŋ-ni mamanŋ hiere.

¹⁷ Mi ka puər-ni ŋ nellenŋ-baamba wulaa baa *niεraamba bi wulaa. Mi ka waa baa-ni, molo siε gbāa ce-ni biŋkūŋgu.

¹⁸ Kā ŋ ka hiel-ba kukulma-na ŋ dii-ba cecerma-na. Kā ŋ ka hūu-ba *Sitāni wulaa ŋ hā Diilonŋo-i baa-ba. Da ba hūu mi maama-i, ba āmbabalma ka hur aa ba nunŋu ka waa baa Diilonŋ-baamba-i.»

¹⁹ «Nellentie, Itienŋ unŋ caraaya-miε a wanŋ mamanŋ baa-mi mi siε gbāa yagar-ma.

²⁰ Mi duəŋ Damasi yaa nuə-i igēna ta mi wanŋ u maama-i, aa hel terienŋu-na kā *Yerusalemu. Miŋ siire Yerusalemu-i-na, mi wuəra gbuo *Yude niliŋa-i hiere ka cor baa niεraamba-i. Mi taa mi piiye baa-ba miε: «Naananŋ na ciləbabaŋo-i aa na suur Diilonŋ-hūmelle-na. Yaanŋ na ciluə tuə fa ku yaa pigāanŋ wuə na naana na ciləbabaŋo-i ninsoŋo.»

21 Da η da *Yuifubaa-ba bilaa-mi *Diilodubuə-i-na ta ba taara ba ko-mi, ku yunḡu yaa kufanḡu-i.

22 Nḡa Diilonḡo saa hūu-ma. Ji hi baa nyunḡo, muəmei daami ta mi waḡ u maama-i baa nuəmba-i hiere, mi sa bə moloḡo baa-ma. *Diilopəpuərbiembanḡ siire waḡ mamanḡ a naara *Moisi-i, mi tir ma yaa-i; mi saa haa manamma meḡ.

23 Ba waanḡ-ma wuə: «Diilonḡ unḡ ka saanḡ *Konḡkortienḡo manḡ, u ka muliēḡ. Aa duə ku, u yaa ka sire igēna kuomba həlma-na. Duə sire, u ka pigāanḡ i baamba-i konḡkor-hūmelle-i baa niēraamba-i hiere.»

24 Polḡ juə piiye hi terienḡ daaku-i, Fətusi wuə kaasiḡ da gbagaga wuə: «Pol, nuə η sie waa dii η fεε nuə! Sebe siire η yunḡu-i!»

25 Pol wuə cira: «Fətusi, mi saa piel. Miḡ waḡ-manḡ dumaa ma ciē dumēi.

26 Manḡ ciē terienḡu manḡ nuə-i, ku saa fuo. Agirpa suyaa-ma hiere, ku'i ciē mi da holle yiēra u yaanḡa-na ta mi waḡ-ma.»

27 Aa naa cira: «Nellentie, Diilopəpuərbiembanḡ waanḡ mamanḡ, η hūyāa-ma wei? Mi suyaa miē η hūyāa-ma.»

28 Agirpa wuə cira: «Pol, η taara η ce-mi Kirsa wuonḡ muə hoi dumandε-i-na wei?»

29 Pol wuə cira: «Da ku fiē waa fiēfiē sī, weiima sī. Aa nanḡ diei sī, miḡ piyenḡ baa namaa namanḡ hiere nyunḡo-i-na, mi cārā Diilonḡo-i miē u ce-na mēi temma-i; nḡa mamanḡ daa-mi daama-i u baa yaḡ ma yaa da-na.»

30 Polḡ juə piiye tī, Agirpa-i baa Fətusi-i a naara Berenisi-i baa bamanḡ waa hiere, baa sire ta ba hel.

31 Umanḡ duə puur duə piiye, wuə: «Mēi saa suə kumanḡ ciē ba bel naacolḡ daayo-i aa migāanḡ ta ba taara ba ko-yo.»

32 Agirpa wuə tuə piiye baa Fətusi-i wuə: «Kuə u saa naa cira na yaḡ āndaanḡu-i hā *jāmatigi-i baa-ku, dumandε-i-na nii naa nanna-yuə.»

27

Ba kaa baa Pol jāmatigi wulaa

1 I tammaḡ juə hel yiinḡu-na die kā *Itali-i-na, baa cira i ta baa baatonḡo, aa naa dii Pol sorosi ba yuntienḡo nanḡo nanḡ-na a naara kasobiemba namba. Ba taa ba bī sorosi ba yuntienḡo fanḡo-i Yulusi. U waa *jāmatigi sorosibaa-ba yaa nuə-i.

2 Inḡ taa baa baatonḡo manḡ, uu naa hel Adarmiti jo aa bir tuə kā *Asi-i-na. Naacolḡo nanḡo waa baa-ye, ba taa ba bī-yo Aritarke; u taa u hel Tesalonike, dii Maseduəni mara nuə.

3 Inḡ taa yiinḡu manḡ nuə-i, ku cuo kaala-i-na, yiē kā ka hi Sidō. Yulusi taa u ce baa Pol u cor. Inḡ hii Sidō-i, wuə hā-yo hūmelle-i u suur nellenḡ-huəḡga-na ka taara u yufienḡ-niini-i u jēnaamba wulaa bir jo.

4 Inḡ siire Sidō-i-na die cor, fafal muə ta mu jārā-yiē. Yiē naa yiē ciil ka bella Sipire kətuəḡu-i tiē kā,

5 kā ka cor Silisi-i aa sire ka cor Pānfili-i kā ka hi Mira, dii Lisi mara nuə.

6 Inḡ hii Mira-i, sorosi ba yuntienḡ wuə da baatonḡo nanḡo hilaa Alēsāndiri tuə kā Itali-i-na, wuə ce i hel suur u yaa nuə-i.

7 Inḡ biyaa hūmelle-i, i saa gbāa tiē gbar fafamma; i ciē sūlma-i dumēi die ka hi Kinide-i. Kuḡ ciē dumaanḡo-na, i daa yinni hūmelle-na. Inḡ juə ne da fafalma sa hūu-ma, yiē karnu hel Salmone, a ciil Kirēti kətuəḡu nanḡu-na.

8 Inḡ fiē kā terienḡu-na, i ciē sūlma-i dumēi aa die hi baatonḡ ba munyierammu manḡ banḡ bīnḡ-munḡ «Munyierafafammu-i»; dii Lase caanḡu-na.

9 I bāanḡu cuə hūmelle-na cor, a ce *Yuifu ba sūnḡu manḡ banḡ dii-kuḡ dikara-huəḡgu-na, ku ji cor. Kuə migāanḡ ta ku balanḡ-yiē baatonḡo gbarma-na ku kā. Polḡ daa-ku dumaanḡo-na, wuə gboya bamanḡ waa baatonḡo-na wuə:

¹⁰ «Mi jēnaaŋ namaa, diē suuye i yufieŋa-i aa cor, i siē ka hi. Baatoŋo siē hi, coŋgorni siē hi! Aa miē fere-i diē saa gbāŋ, i ka tīe-manŋ.»

¹¹ Baatoŋo yuntieŋo-i baa u tieŋo-i baa yagar Pol nuŋgu-i. Sorosi ba yuntieŋ wuə bi cu ba huoŋ-nu.

¹² Inŋ ŋa naa yiēra munyierammu maŋ nuə-i, mu saa fa waanŋ-huoŋgu-i. Munyierammu nammu bi waa Feniki-i-na dii Kireti bāsuuruŋgu-na. Inŋ waa baa bamaŋ, ba fōŋgūə baa cira i gbāŋ kpelle a hi terieŋgu faŋgu-i, keŋe ba taara ba ka tīena kusuəŋ-nu'i aa waanŋgu cor.

¹³ Fafalmu maŋ taa mu jo huəŋgu faŋgu-na, mu saa waa baa fōŋgūə dumaa. Muə hilaa cicaaryanŋa ta mu kā doryanŋa. Baa da niē sī ma ka dəl-ba. Baa ce yiē sire bella Kireti kətuəŋgu-i tiē kā.

¹⁴ I saa maa, fafalmu naŋ teŋ muə sire i doryanŋa-na a jo ji suuye-yiē; ba bī fafalmu fammu-i «Erakilō».

¹⁵ Baatoŋ wuə tuə kā kətuəŋgu; i saa gbāa diē yiēra-yuə, yiē naa yiē yaŋ muə ta mu kā baa-ye mu munjāmmu.

¹⁶ Yiē kā ka cor terieŋgu nanŋu kətuəŋgu-na aa yaŋ-ku i nadienŋ-na. Ba bī terieŋgu-i Koda. Kuə cīnnu-yiē cellē fafalmu-na. Beŋo naŋo waa baa-ye tuə kāyā-yiē. Inŋ cīenu dumaanŋo-na, yiē gbāŋ baa ufaŋo-i haa-yo baatoŋo-na.

¹⁷ Inŋ haa-yo, maacenciraamba maŋ dii baatoŋo-na, baa ce iyiiemba a pērā baatoŋo-i wuə u baa ji biēna. Yiē kāalā yiē sī fafalmu ka kā baa baatoŋo-i Libi jāmalā yanŋa u ka nyugūŋ hīemugāanŋu-na yiēra i wulaa; a ce dumaanŋo-na, yiē hiire baatoŋo kompaŋga-i aa naa yaŋ i fere hā fafalmu ta mu kā baa-ye mu munjāmmu.

¹⁸ Ku cuo kaala-i-na, fafalmu yagar ce hūmma ta ma sagalla-yiē bōmbōŋ ma naara. Yiē naa yiē parra coŋgorni-i nanna hūmma-na.

¹⁹ Yiinŋgu faŋgu curoŋo-na, bamaŋ cieŋ maacemma-i baatoŋo-na, baa biē baatoŋ-bimbinni-i baa ba fereŋ nammu a nanna-niē.

²⁰ I ciē yinni bōi molo sa da bāanŋu yufelle baa mœŋa-i hiere. Fafal muə bi tīe mu temma-i kuanŋgu sa parra-muə. I saa tiraa tiē hīŋ taalunŋu i fereŋ nuə.

²¹ I daa yinni i saa wuo kuuwuəŋgu. Pol wuə sire yiēra i hōlma-na aa cira: «Mi jēnaaŋ namaa, kuə naa naa nu mi nuŋgu-i aa i tīena dii Kireti-i-na, mamaŋ juə ta ma da-ye daama-i a ji ce i tiē nanna coŋgorni-i, maa naa saa da-ye.

²² Mamaŋ dii fiēfiē-i-na, fiēŋ na hōmmu-i, molo siē ku, baatoŋo yaa ka tīe-manŋ yoŋ.

²³ Miŋ cuu Diiloŋo maŋ huəŋ-nu'i ta mi cāa-yo, u puəraa *dərpuərbiloŋo naŋo-i mi wulaa isuəŋgu-na u ji waŋ baa-mi

²⁴ wuə mi baa kāalā, keŋe da ku fiē ce niē niē, mi ka hi jāmatigi-i u ce mi āndaanŋu-i. A ce dumaanŋo-na, bamaŋ dii baa-mi hiere u ka bi kor-ba, u siē yaŋ ba ku.

²⁵ Terieŋgu faŋgu-na, fiēŋ na hōmmu-i, mi haa mi nanŋa-i Diiloŋo-na. Uŋ waanŋ-ma dumaa u ka bi ce-ma dumēi.

²⁶ Mi suyaa miē fafalmu ka kā baa-ye ka nanna bomborma nammaŋ.»

²⁷ Fafalmu biēŋ baa-ye da suu hūmma-na a ce yinni cīncieluo ni siēi. Cīncieluo ni naa yiinŋgu isuəŋgu-na, isuəholleŋ juə ta di hi, bamaŋ cieŋ maacemma-i baatoŋo-na, baa suə wuə i piē bomborma namma.

²⁸ Baa fi hūmma pupurma-i a da ma yuu metiribaa komorre baa cīncieluo niehāi. Yiē cor. Inŋ kaa maa cellē, ba tiraa fi-ma, a da ma yuu metiribaa komorre baa niisiēi.

²⁹ Baa ta ba kāalā wuə sī baatoŋo ka kā ka jūŋ tāmpīeŋa hūmma-na. Baa ful baatoŋo fagammu naa huəŋ-yanŋa-na aa tīena ta ba niya cuo kaalma-i.

³⁰ Ku huəŋgu-na, baa ji ta ba taara ba hel gbar. Baa hiire beŋo maŋ waa baa-ye baatoŋo-na aa gbē-ye dumaa wuə ba taara ba hiire gbu baatoŋo fagammu nammu yaanŋa-na a bella-yuə u baa ji bibirre.

³¹ Pol wuɔ gbē sorosibaa-ba-i baa ba yuntienjo-i wuɔ: «Da ŋ da na yaan balan daaba hel, na ka t̄ie-manj.»

³² Baa naa hiel beŋo-i aa vaa-yo baa iyiemba namba bella-yuɔ. Polŋ juɔ piiye dumaanjo-na, sorosibaa baa kar iyien daaba-i aa naa yan beŋo ta.

³³ In t̄ienaana tie cie cuo kaalma-i, Pol wuɔ cira: «I cie yinni c̄incieluo baa ni naa yaa dei hoculle-na, aa molo saa dii kuuwuongu u nungu-na.

³⁴ Jande, wuyaanj! Ku yaa f̄onḡuɔ ka da-nei na hel-meɪ. Baa na tie holle, i ka hi h̄inni hiere unanj yunḡu sie jan-yo.»

³⁵ Uŋ piiye dumaanjo-na, *buruo nanjo waa, wuɔ biɛ-yo aa jaal Diilonjo-i ba yaanja-na hiere aa b̄ul-onj a donj tuɔ wuo.

³⁶ Sireiŋa suɔ da-ba hiere baa k̄a ba ta ba wuo.

³⁷ Miɛ manj waa baatonjo-na, i waa nuonj miɛ nuɔs̄uɔ komuonja siei baa c̄incieluo nuonj miɛ niediei.

³⁸ Baatonj daa wuɔ t̄uyāa d̄imma yaa b̄oi. Ban juɔ wuo t̄i, baa huɔl-ma k̄inna h̄umma-na a parra conjorni-i aa baatonjo duɔ ce fiɛfiɛ.

³⁹ Cuonj juɔ kaal, maacenciraanj baa fara da terienḡu nanḡu-i ba saa suɔ-ku, aa da h̄umma wuyaa terienḡu fanḡu yiɛnḡu nanḡu-i. Baa cira ba ka gb̄anj kpelle hi terienḡu fanḡu-i.

⁴⁰ Baa fir baatonjo-i aa yanj fagammu-i dii h̄umma-na, aa naa bi fir yilemmu iyiemba-i. Ban cie mafamma-i, baa vaa baatonjo kompanḡa-i yaanja-na fafalmu da mu k̄a baa-ye terienj daaku-na.

⁴¹ Inj taa ka hi holma namma-i, h̄iemugāanj kuɔ yiera baatonjo-i u saa gb̄aa duɔ cor. U yaanja suurii hiere h̄iemugāanḡu-na. H̄uŋ maa ta ma jo ma nanj u tuole-i ma kara-die.

⁴² Sorosibaa-banj daa-ma dumaanjo-na, baa cira ba ko kasobiemba manj waa baa-ye hiere wuɔ s̄i da ba s̄o hel ba ka gbar.

⁴³ Ba yuntienj wuɔ cie-ba. U saa tuɔ taara ba ko Pol ku'i cie wuɔ cie-ba aa naa cira: «Bamanj suyaanj s̄omma, ba ta yaanja ba ta ba s̄o ba k̄a bomborma-na,

⁴⁴ banamba ka nyugūŋ baatonj-yilanni-na cu ba huonj-nu.» Ba cie dumɛi a gb̄aa huɔl hiere; molo saa t̄ie-manj.

28

Polbaa-ba huɔlaa k̄a Malti

¹ Inj namalāayā huɔl h̄umma-na t̄i huonḡu manj nuɔ-i, yie yuu, baa cira terienḡu fanḡu-i ba b̄i-ku Malti.*

² A ne da diilo taa u d̄aa, waanḡu'i daaku. Terienḡu fanḡu taamba silaa ce baa-ye, a dii d̄anḡb̄oḡuonḡu nanj temma aa b̄i-ye i ka tie yiraanj.

³ Pol wuɔ kaal daamiɛŋa nanja duɔ dii d̄amu-na, a ne da gbeina waa galla-yɛi, Pol saa da-yo. D̄amunj wurii bel-o, wuɔ donj Pol nanḡa-i a p̄anj nyaar.

⁴ Terienḡu fanḡu taambanj daa mafamma-i, ba t̄iŋḡu nanḡu waa ba taa ba b̄i-ku «Ninsontienjo», baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Naacolŋ daayo sie waa dii nelfɛfiɛŋo, u ka waa nelkoronjo. Na saa da, uŋ fiɛ kor h̄umma-na, Ninsontienjo saa yan-yo.»

⁵ Pol wuɔ mis̄irra j̄ienjo-i dii-yo dii d̄amu-na aa yiera tuɔ ne; b̄iŋkūŋḡu saa ce-yo.

⁶ Ba taa ba ne wuɔ s̄i u ka p̄anj nyurā terduonḡu fanḡu-na, sis̄o u ka p̄anj ku. Baa niya, niya, ba saa ji da b̄iŋkūŋḡu cie. Baa bir yan aa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ daa u sie waa dii gb̄anḡb̄anj.»

⁷ Inj waa terienḡu manj nuɔ-i, ba f̄aamaanjo dumelle saa naa maa baa-ku. Ba taa ba b̄i-yo Pubilusi. Wuɔ gbuu bel-e ŋaa u j̄enaanj miɛ aa ce i ce yinni siei baa-yo u dumelle-na.

* 28:1 H̄umma-i diyaa Malti-i huonḡa.

⁸ U to wuə waa galla; wuə sa waa hinni, təgətəgəniŋo'i waa-yuə aa u kūəma tiraa huol da pāmpāmpāŋ. Pol wuə suur ka haa u nammu-i yuə aa cārā Diilonjo-i hā-yo; wuə pāŋ sire.

⁹ Polŋ siire bincəiŋo-i, jaamba maŋ waa nelle-na, baa jo u ji sire-bei.

¹⁰ Uŋ siire jaamba-i dumaŋo-na, baa migāŋ bel-e fafamma naara. In juə'a i ta, bimbinni maŋ maama-i waa-yiē hiere, baa hā-ye baa-ni wuə i bel i naŋ-na tiē kā.

Polbaa-ba curaa Ɔrəmu

¹¹ I ciē caamba siēi Malti-i-na aa suə diē cor. In'a i ta, yiē suur baatonjo naŋo-na, ba bī-yo «Diyosikuur» ku yunŋu yaa wuə pīēbaa.† Baatonjo faŋ wuə hilaa Alesāndiri a jo ji yiēra ciē waaŋ-huəŋgu cor.

¹² In taa dumaŋo-na, yiē kā ka hi Sirakuse; yiē ce yinni siēi kusuəŋgu-na aa cor.

¹³ In curaa, yiē bella koŋkondaŋgu-i kā ka hi Erejo.

Ku cuo kaala-i-na, fafalmu naŋ muə sire i huəŋ-yaŋga-na ta mu tiŋŋ-ye; a ce dumaŋo-na, yiē ce yinni hāi yoŋ aa hi Pusoli-i.

¹⁴ In hii nelle fande-i, yiē da Diilon-dūŋ-baamba namba. Baa cira i tēna ce yinni niehāi baa-ba. Yiē tēna ce yinni fanni-i aa suə cor tiē kā *Ɔrəmu-i-na.

¹⁵ Diilon-dūŋ-baamba maŋ Ɔrəmu-i-na baŋ juə nu wuə i jo dii, baa sire jārā jo nelle nande-na, ba bī-de «Ducənni siēi». Banəŋ baa cor jo Apiyusi saŋga-na da ba ji jārā-yiē. Polŋ juə'a u ne da-ba, wuə jaal Diilonjo-i aa naa migāŋ dii sireiŋa u fereŋ nuə.

¹⁶ In kaa hi Ɔrəmu-i, ba saa dii Pol kaso-i-na baa kasobiemba namba-i; baa ce u kā ka biē dūŋgu u deŋ, aa jina sorosiyiē tuə niya-yuə.

Polŋ ciē kumaŋ Ɔrəmu-i-na

¹⁷ Polbaa-baŋ hii *Ɔrəmu-i, wuə ce yinni hāi, siēiŋ-yiŋgu-i, wuə bī *Yuifu ba bincuəmba maŋ waa terienŋu-na ba jo u wulaa. Baŋ juə, wuə gbē-ba wuə: «Tobiŋ namaa, naŋ daa mi biē-na de-i, ku saa balan. Mi saa cāl miē nellen-baamba-i, mi saa bi guəla manamma i bincuəŋ-hūmelle-na, ŋga ba bilaa-mi *Yerusalemu-i-na a hā *Oroməbaa-ba-i baa-mi.

¹⁸ Oroməbaa-ba yuu-mi, mi biē piye. Ba ne da mafamma saa hi mi kuliŋgu. Ba'a ba nanna-miē,

¹⁹ ŋga i nellen-baamba yagar wuə ma siē gbāa ce. Ku yaa nuə-i mi naa miē ba yaŋ mi āndaŋgu-i hā *Oromə ba *jāmatigi ka ce-ku. Na baa ji da niē sī mi taara da mi dii mi nellen-baamba yunni-i wēima-na? Ma'i sī.

²⁰ Ku'i ciē mi bī-na da mi ji waŋ ma yaŋga-i baa-na. *Isirahel-baambaŋ hiŋ kumaŋ taalunŋu-i, ba bilaa muəŋo-i kufanŋu maama'i nuə-i dumandē-i-na.»

²¹ Bincuəŋ baa cira: «Fē ŋ huəŋga-i; i saa da sebe hilaa *Yude-i-na jo wuə ŋ ciē wēima, i saa bi da i natobiŋo naŋo juə wuə ŋ guəlaaya biŋkūŋgu.

²² I suyaa yiē niŋ suuri Diilon-hūmelle maŋ nuə-i, nuəmba ciina-diē terni-na hiere, ŋga miē taara naŋ fere-i ŋ waŋ di maama baa-ye.»

²³ Baŋ piye dumaŋo-na, baa dii yiŋgu baa ba-naa.

Yiŋgu fanŋu juə hi, baa jo maar yidiēlāŋgu-i Pol wulaa dii u dumelle-na. Pol wuə biē *Diilon-bāŋgu maama-i tuə piye baa-ba, a doŋ cucuuyunŋu-na ji tuə hi dānambāŋgu. Duə tuə piye u kā, u ka biē *Moisi *āŋjinamma-i piye baa-ba, kuniē u biē *Diilopəpuərbiemba maama-i a piye baa-ba. U taa u ce mafamma-i ba da ba suə wuə uŋ waŋ mamaŋ Yesu kūŋgu-na coima sī.

²⁴ Banəŋ baa hūu-ma, banamba saa hūu-ma.

²⁵ Kuŋ ciē dumaŋo-na, baa hel ba-naa honniŋ aa naa sire ta ba ta. Pol wuə cira: «Ma dɔlaa *Diilon-Yalle puər *Isayi-i i bincuəmba wulaa. Diilon-Yalle gbīē-yo wuə:

²⁶ *Ka ŋ ka waŋ baa Isirahel-baamba-i*

† 28:11 Pīēbaa daaba-i, ba taa ba bī unanjo-i Kasitor aa bī unanjo-i Polusi. Gireki ba tiŋgu-i waa. Baaton-maacenciraŋ baa biyaa-ku ku ta ku niya-bei.

*wuɔ ba nu nelma-i ŋga ba sa suɔ ma yaan̄ga-i;
ba ne colcol ŋga ba sa da biŋkūŋgu.*

²⁷ *Ba nyaayā ba fεε.*

*Ba suuye ba tūnni-i ba sa taara ba nu baa-ni,
aa suuye ba yufien̄a-i ba sa taara ba da baa-ya.*

Ba sa taara ba suɔ mi nelma yaan̄ga-i aa jo mi ji kor-ba.‡»

²⁸ Pol wuɔ cira: «Terien̄gu fan̄gu-na, na saaya na suɔ wuɔ fiefiε-i-na, Diilon̄o birii saan̄ kon̄kor-nelma-i hā *nieraaamba baa-ma. Bafamba fuɔ, ba ka nu-ma.» [

²⁹ Polŋ piiye dumaan̄o-na, Yuifubaa baa gbuu ta ba fanu ba-naa u nelma-na ba kūŋ.]

³⁰ Pol wuɔ biyaa u yerren̄ dūŋgu Ɔɔɔmu-i-na. U cie bien̄a hāi dūŋgu fan̄gu-na. Nuɔmba taa ba kā u wulaa. U saa tuɔ donya moloŋo u fεεŋ nuɔ.

³¹ U taa u wan̄ Diilon̄-bāan̄gu maama-i baa nuɔmba-i aa tuɔ kalan̄-ba baa Itien̄o-i Yesu-Kirsa maama-i. U holle saa ta di tie baa ma cemma-i aa u waa u fεεŋ nuɔ.

Polɔ nyegãaŋ seɓe maŋ hã Ɔrɔmɔtaamba-i Nelmuoyamma

Ɔrɔmɔtaamba nuɔ Diilonɔ-nelma-i nuɔmba naŋ wulaa aa hũu-ma. Polɔ nuɔ ba maama-i dumaango-na, uŋ juɔ'a u kã, u nyegẽŋ seɓe daayo-i duɔ tũnu-bei wuɔ u ka kã ba terienɔgu-na ka jaal-ba.

Pol firiinu *Neldɔdɔlma-i baa-ba seɓe daayo-na. U nelma-i hiere ma kãa ka jũŋ nelma diei nuɔ; wuɔ *Yuifuyienɔ nuɔ o, Yuifuyienɔ nuɔ sɪ o, da ŋ haa ŋ naŋga-i Yesu-i-na yon, Diilonɔ tuɔ kãŋ-ni nelviinɔ nuɔ aa u *Yalle ta di kãyã-nie ŋ wuɔsaango-na (sap. 1-8).

U piiye Yuifubaa-ba maŋ ciinaana Yesu-i ba kũŋgu-i: Wuɔ baŋ ciinaana Yesu-i, Diilonɔ firiinu u huɔŋga-i baa *nieraamba maŋ hũyãa u maama-i a kor-ba. U cie kufango-i a pigãaŋ wuɔ nuɔmba-i hiere ba maama dɔlɔnu-yuɔ, u sa ce cieluɔ. A ce dumaango-na u saa bi nanna Yuifubaa-ba-i. Yiinɔgu dii baa yiinɔgu ba ka hũu Yesu maama-i aa Diilonɔ kor-ba (sap. 9-11).

U bi tagaaya pigãaŋ Diilonɔ-dũŋ-baambaŋ saaya ba waa dumaa ba-naa nuɔ, baa baŋ bi saaya ba bel banamba-i dumaa tɛnamma-na (sap. 12-15). U perienɔ u seɓe-i baa jaalupãlle, aa cira ba ta ba cãrã Diilonɔ-i ba hã-yo u wuɔsaango-na, aa duɔ hi ba terienɔgu-i ba kãyã-yuɔ u cor baa u hũmelle-i (sap. 15-16).

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, muɔmei nyegãaŋ seɓe daayo-i. Yesu-Kirsa cãarãŋ muɔ. Diilonɔ cie-mi Yesu *pɔpuɔrbilonɔ muɔ aa bɔ-mi mi denɔ mi ta mi wuɔra mi wanɔ u *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i.

² Nelma famma-i Diilonɔ uŋ pãa ma nuŋgu-i ku bãango cuɔ. Wuɔ cie u *pɔpuɔrbiemba yaa nyegẽŋ-ma u seɓe-i-na.

³ Ma vii u Biɛŋo yaa-i Itienɔ-i Yesu-Kirsa-i. A saa baa u nelbilosinni-i, u waa jãmatigi *Davidi hãayɛlɔ.

⁴ Nga uŋ kuu aa sire, *Diilonɔ-Yalle pigãaŋ wuɔ Diilonɔ-Biɛŋo kelkel.

⁵ Fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i Diilonɔ uŋ cie baa-mi a ce-mi u pɔpuɔrbilonɔ muɔ u yerre fafaango maama-na, nuɔmba-i nilɛiŋa-na hiere ba da ba haa ba naŋga yuɔ aa ta ba nu u nuŋgu-i.

⁶ Diilonɔ uŋ biɛ namaa namaŋ a hã Yesu-Kirsa-i, na nuŋgu bi dii nuɔŋ daaba-na.

⁷ Diilonɔ uŋ dɔlaa namaa namaŋ Ɔrɔmu-i-na hiere aa bi-na ce-na u baanɔ namaa, mi nyegẽŋ seɓe daayo-i da mi hã namei.

I To-i Diilonɔ-i, baa Itienɔ-i Yesu-Kirsa-i ba kãyã-nei aa fɛ na hɔmmu-i.

Pol taara u ce horre baa Ɔrɔmɔtaamba-i

⁸ Mi ka jaal Diilonɔ yaa igẽna na maama-na, Yesu-Kirsa barguɔ-i-na. Hama-i nuɔ-i? Ku yunɔgu yaa daaku: Nilɛiŋa-na hiere ba wanɔ na Diilonɔ-hũmellenɔ-kũŋgu-i.

⁹ Yinni maŋ jonɔ na maama sa karaanu-mie mi Diilocãrãlle-na; Diilonɔ yaa mi siera. Mi wanɔ u Biɛŋo *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i, kuu dii ŋaa mi cãa Diilonɔ-i baa huɔŋga diei yon.

¹⁰ Mi bi cãrã-yuɔ bãango-i baa isuɔŋgu-i, wuɔ duɔ sie, u yanɔ mi da kã na wulaa.

¹¹ Mi gbu mi taara mi da na yufelle a cal Diilonɔ sãmma-i baa-na ku yaa fõŋgũɔ ka da-nei.

¹² Mi taara mi cira: Da mi kã i ka da i-naa, i ka gbãa dii sirɛiŋa i-naa nuɔ i Diilonɔ-hũmelle wuɔsaango-na.

¹³ Tobinɔ namaa, mi taara na suɔ wuɔ miŋ duɔŋ ta mi dii yinni-i wuɔ mi kã na terienɔgu-na ku yuu niele, nga ji hi baa nyunɔgo, mi saa hi da mi fere yogo. Mi taara mi maacemma da belle na hɔlma-na ŋaa maŋ daa belle dumaa yammu nammu-na.

14 Mi saaya mi hi nuɔmba-i hiere baa Neldɔdɔlma-i: bamaŋ yufieŋa-i puurii baa bamaŋ yufieŋa-i saa puur, ka cor baa bamaŋ suyaan yiɛŋgu-i baa bamaŋ sa suyaan yiɛŋgu-i hiere.

15 Ku'i ciɛ mi ta mi taara mi ka waŋ-ma baa namaa namaŋ bi dii tɛna Ɔrɔmu-i-na.

Fɔŋgũɔ dii Neldɔdɔlma-na

16 Senserre sa da-mi baa *Neldɔdɔlma wamma-i. Ma yaa Diilonjo fɔŋgũɔ-i. U ce ma yaa-i u kor bamaŋ hũyaa-ma hiere, a doŋ *Yuifubaa-ba-na ka cor baa *niɛraamba-i hiere.

17 Neldɔdɔl daama pigãaŋ Diilonj uŋ kãŋ nuɔmba-i dumaa nelviimba. Viisinni da Yesu yaa nuɔ-i yonj; da ŋ haa ŋ naŋga-i yuɔ, Diilonjo tuɔ kãŋ-ni nelviin nuɔ ŋaa maŋ nyegãaŋ dumaa u nelma-na wuɔ: «*Umaŋ duɔ haa u naŋga-i Diilonjo-na, nelviinjo; u ka kor.*»*

Nelbiliemba cal ba cor

18 Diilonjo tɛyãa dii dɔrɔ-i-na aa tuɔ pigãaŋ nelbiliemba-i wuɔ u huɔŋga duu baa-ba, kɛɛɛ ba sa kãŋ-yo aa ba sa bi tiraa ce u huɔŋga-i. Ba ce ba maacembabalamma-i ba fiɛna ninsoŋo-i.

19 Nj siɛ suɔ wuɔ kumaŋ gbãa suɔ Diilonj-kũŋgu-na, ku saa fuo-bei. Diilo fuɔ fɛɛɛ yaa pigãaŋ-ba baa-ku.

20 U pigãaŋ-ba baa-ku niɛ niɛ? Molonj yufelle saa haa Diilonjo-na dede, ŋga diɛ ne uŋ hielaa miwaanjo-i dumaa dii ku huɔŋgu-na ji hi baa nyuŋgo, i da u sɛnni-i baa u himma-i u maacemma-na. A ce dumaŋjo-na nelbiliemba siɛ da ãntãalãmma.

21 Ba suyaa Diilonjo-i aa yagar ba sa dii u nuŋgu-i ku diima, ba sa jaal-o ku jaalunju. Ba yunni kuu aa yaŋ-ba, ba ãnjɔguɔma piɛra-bei dii-ba kukulma-na.

22 Ba daa niɛ sɪ ba cɛ a ne da ba milãaŋ.

23 Ba birii yaŋ Cagaŋ-Diilonjo maŋ sa ji kãaŋ terieŋgu aa sisɪŋ nelbiliemba baa bimbaamba-i ta ba buol. Huriimba-i dii, baabũulãamba bi dii. A ne da tãmmaŋ-biŋkũŋgu sa cɔ.

24 Diilonjo daa-ma dumɛi u yaŋ-ba ba fɛɛɛŋ nuɔ ba kakarkuonj-maacemma-na ba ta ba ce kumaŋ dɔlaanuj-bei. Ba tɛyãa ku yaa nuɔ-i ta ba ce senda-weima-i ba-naa nuɔ.

25 Ba yaan Diilonjo ninsoŋo-i aa cu coimaŋ huon-nu. Diilonj uŋ hielaa bimbinni maŋ, ba buol ni yaa-i aa ta ba pã niipãnni ba hã-ni aa bir yaŋ umaŋ hielaa-ni. A ne da u yaa saaya gbɛliɛma hɔnni maŋ jonj. Ma ciɛ!

26 Diilonjo daa-ma dumɛi u yaŋ-ba ba fɛɛɛŋ nuɔ ba ta ba ce ba senda-weima-i. Ba caamba birii yaŋ bɛmba-i aa ta ba galla baa ba nacaamba.

27 Bɛmba-i maaduɔma, ba yaan caamba-i aa ta ba ku ba-naa maa-na. Ba naan biŋwosɪnniŋ; ba galla baa ba nabɛmba. A ce dumaŋjo-na, baŋ taaranj kumaŋ ba da-ku.

28 Baŋ juɔ'a Diilonj-maama saa hi-ba, Diilonjo naa u yaŋ-ba baa ba ãnjɔgɔbabalamma-i ba ta ba ce kumaŋ saa saaya cemma.

29 Balaanju-i hiere ku gbuɔra ku-naa bei. Ba sa fũnuŋ suɔ baŋ biŋ kumaŋ ãnfafamma-i gbula: cãncaya'i daayo, hɔbabalaŋga'i daaka, nenemuŋgu'i daaku, nelkolle'i daade, berru'i daadu, huhurma'i daama, balaanju'i daaku. Ba yaa sikuɔntaamba,

30 yebɛnataamba. Ba bigãaŋ Diilonjo-i, bubɔlaamba, bombolmantaamba, fofort-aamba, ba hinu kuubabalaanju cemma'i ŋaa bige-i, ba sa nu ba biŋcɔiŋ nuŋgu.

31 Ba yunni kuu aa yaŋ-ba, ba sa kã yaduɔŋga, hɔduraamba, ba sa ce hujarɛ nelieŋ-na.

32 A ne da ba suyaa wuɔ Diilonjo wulaa, bamaŋ ciɛŋ kumaŋ daaku temma-i, ba saa baa kuliinju! Nga ba suuye ba yufieŋa-i ta ba ce-ku, aa tiraa ta ba dii sũnuŋgu ba hã bamaŋ ciɛŋ-kuŋ.

* 1:17 Abakuke (Habaquq) 2.4

2

Diilonɔ ɔn ɔer duma

¹ Nuɔni maŋ daan nelma ɔ cāl banamba-i, da ɔ fiɛ waa niɛ niɛ, ɔ siɛ kor. Da ɔ ta ɔ cāl banamba-i, kuu dii ɔaa ɔ cāl ɔ fɛrɛ. Hama-i nuɔ-i? Naa dii kuuduɔŋgu yaa hiere.

² I suyaa wuɔ bamaŋ ciɛŋ maacembabalaŋ daama temma-i, Diilonɔ ɔn haa kumaŋ bei, u ninsoŋo.

³ Nuɔ da ɔ ta ɔ cāl banamba-i, aa bi ta ɔ ce ba temma-i, ɔ yuu wuɔ ɔ ka kor Diilonɔ wulaa wɛi?

⁴ Sisɔ Diilonɔ ɔn gbuu fūnuŋ fa aa waa hɔhɪnantienɔ, nanɔ daa kufanɔu-i ānsɔsɔmma wɛi? N ɔaa suɔ wuɔ u fafaanɔu saaya ku ce ɔ bir ɔ ciluɔ-i wɛi?

⁵ Nɔa nin'a ɔ sa nu baa ɔ tūnni-i, aa yagar wuɔ ɔ siɛ bir ɔ ciluɔ-i, nanɔ fɛrɛ'i taaraayan yaahuolbabalaŋo-i ɔ hā ɔ fɛrɛ Diilonɔ ɔn ka pigāan nuɔmba-i u jāyāmma-i yiinɔu maŋ nuɔ-i. U suɔ u pā.

⁶ U ka pā nelienɔ nelienɔ baa u maacemma sullu-i.

⁷ Bamaŋ vaa ba fɛrɛ baa ānfaanɔo-i Diilonɔ duɔ gbɛlienɔ-ba aa da ba da cicɛlma maŋ sa tiɛŋ dede-i, ma ka dɔl-ba.

⁸ Nɔa bamaŋ puu bubuɔsinni baa-yo, bamaŋ ciinaana ninsoŋo-i aa faya ba fɛrɛ baa āmbabalma cemma-i, u ka pigāan-ba u jāyāmma-i.

⁹ Bamaŋ ciɛŋ āmbabalma-i, ba ka da yaahuolo-i baa mulɛma yar-ba. A donɔ *Yuifubaa-ba-na ka cor baa *niɛraamba-i hiere.

¹⁰⁻¹¹ A ne da umaŋ ciɛŋ ānfafamma-i, duɔ fiɛ tuɔ hel hie, Diilonɔ sa ce ciɛluɔ; u ka gbɛlienɔ kutienɔo-i aa ce-yo bɔi aa fɛ u huɔŋga-i. A donɔ Yuifubaa-ba-na ka cor baa niɛraamba-i hiere.

¹² Bamaŋ saa suɔ *Moisi *ānjɪnamma-i aa ta ba wuɔ ba cāl, Diilonɔ ka caa-ba; ɔga u sa ka ne ānjɪnamma aa caa-ba. A ne da bamaŋ suyaa-ma hiere aa suuye ba yufienɔa-i ta ba wuɔ ba cāl-ma, u ka yuu-ba saa baa ma yaa-i aa caa-ba.

¹³ Baa na ta na ne wuɔ sɪ bamaŋ nuɔŋ ānjɪnamma-i yonɔ ba yaa nelviimba-i Diilonɔ wulaa; ba'i sɪ. Bamaŋ wuɔyaan ma hūmelle-i di kūŋgu-na hiere, ba yaa nelviimba-i.

¹⁴ Na saa da, ānjɪnamma si dii baa niɛraamba-i, ɔga ba suɔ-ma ba karnu ba wuɔ ma hūmelle-i. Maŋ fiɛ'a maa si dii baa-ba ba nammuna, maa dii ba hōmmuna.

¹⁵ Dumaanɔ-na, ba ciluɔ pigāan wuɔ ānjɪnammanɔ taaranɔ nuɔmba ta ba ce kumaŋ, kuu dii ba hōmmuna. A naara kufanɔu-i, banɔ suɔ ānfafamma-i bɔ-ma āmbabalma-na, ba hōmmu sa hūu-ma ba ce mananɔ temma, ku bi pigāan wuɔ ānjɪnamma dii ba hōmmuna.

¹⁶ Gɛŋgɛryiinɔu-na, mafamma-i hiere ma ka suɔ. A saanu baa minɔ wanɔ *Neldɔdɔlma maŋ, yiinɔu fanɔu-na, Diilonɔ ka ce Yesu-Kirsa ɔer nuɔmba yun-maama-i. Mamanɔ fuyaa hiere, ma ka hel bomborma-na.

Yuifubaa-ba-i baa ānjɪnamma-i

¹⁷ Nuɔni maŋ wuɔ nuɔ *Yuifuyienɔ nuɔ, wuɔ nanɔ suɔ *Moisi *ānjɪnamma-i, ɔ kaal ɔ fɛrɛ wuɔ Diilonɔo-i namaa wuonɔ,

¹⁸ ɔ suɔ Diilonɔ kusūŋgu-i, aa ānjɪnamma ciɛ ɔ ta ɔ suɔ kumaŋ faa cemma.

¹⁹ Nuɔni maŋ wuɔ nuɔnɛi diyaanɔ nuɔmba-i hūmelle-na, wuɔ nuɔnɛi puuriinɔ nuɔmba yufienɔa-i,

²⁰ wuɔ nuɔnɛi pigāan bamaŋ sa suyaanɔ kuyunɔu, wuɔ nuɔnɛi kalaanɔ bamaŋ sa suyaanɔ yienɔu, wuɔ ānjɪnamma ciɛ nanɔ suɔ nelma-i hiere baa ninsoŋo-i hiere.

²¹ Nuɔni maŋ hāalāayān banamba-i, bige-i ciɛ ɔ sa hāalā ɔ fɛrɛ? Nuɔni maŋ wuɔ cuoyunɔu saa fa, bige-i ciɛ nanɔ ta ɔ cuo?

²² Nuɔni maŋ wuɔ *fuocesinni saa fa, bige-i ciɛ nanɔ ta ɔ ce-ni? Nuɔni maŋ sa taaraayanɔ ɔ da tinni-i baa ɔ yufelle, bige-i ciɛ ɔ ta ɔ biɛ bɪmbɪnni-i tinninɔ-dūnni-na?

23 Nuɔni maŋ kaalaŋ ɲ fere wuɔ ʔnjɪnamma dii baa-ni, bige-i ciɛ ɲ ta ɲ cāl ma wuɔsaŋgu-i ɲ biɛna Diilonɔ yerre-i.

24 Diilonɔ-nelma gbaraa-ma wuɔ: «Namei ciɛ *niɛraamba sa kɔŋ Diilonɔ-i.»*

25 Da ɲ ta ɲ wuɔ ʔnjɪnamma-i, yuŋgu dii ɲ *jɔmma-na. Nɔga da ɲ'a ɲ sa wuɔ ʔnjɪnamma-i, yuŋgu si dii ɲ jɔmma-na.

26 Naa umaŋ duɔ saa *jɔ aa tuɔ wuɔ ʔnjɪnamma-i fafamma, ku ce Diilonɔ ka ciina-yuɔ wuɔ u saa jɔ wei?

27 Terieŋgu faŋgu-na, nuɔni maŋ jɔa aa ʔnjɪnamma seɓe waa baa-ni aa ɲ sa wuɔ ma hɔmelle-i, fuɔ maŋ saa jɔ aa tuɔ wuɔ-de u ka cira ɲ cālɔa cemma.

28 Da ɲ nu wuɔ Yuifuyieŋo-i, yufieŋ-nemma sɪ; aa *sɪnjɔaŋgu-i pɔdorre sɪ.

29 Nɔga da ɲ nu wuɔ Yuifuyieŋo-i, ba suɔ-yo u huɔŋ-na. Aa da ɲ bi nu wuɔ sɪnjɔaŋgu-i ba da-ku ɲ huɔŋ-na. *Diilonɔ-Yalleŋ-sɪnjɔaŋgu yaa kufaŋgu-i, ʔnjɪnammaŋ-sɪnjɔaŋgu sɪ. Yuifuyieŋ fuɔ temma-i nuɔmba sa gbɛlieŋ-yo, ɲga Diilonɔ'i gbɛlaaŋ-yoŋ.

3

1 Terieŋgu faŋgu-na, yuŋ haku-i dii Yuifusɪnni-na? Yuŋgu dii sɪnjɔaŋgu-na wei?

2 Yuŋgu dii Yuifusɪnni-na bɔmbɔale. Diɛlɔ-kɔŋgu yaa daaku: Diilonɔ diyaa u nelma-i *Yuifubaa-ba nammu yaa nuɔ-i.

3 Baŋ fiɛ'a ba hiero saa ji yiera-meɪ, ku ce Diilonɔ ka bir baa huɔŋ-ɔndaŋgu wuɔ ba saa ji yiera-meɪ wei?

4 U siɛ bir baa huɔŋ-ɔndaŋgu. Nelbilieŋ da ba fiɛ waa huhurmantaamba hierɛ, Diilonɔ siɛ gbɔa ce huhurmantieŋo dede, ɲaa maŋ nyegɔaŋ dumaa u nelma-na wuɔ:

«Ninsoŋo ka waa baa-ni ɲ nelma-na hierɛ.

Umaŋ duɔ cɔl-ni, u cɔlɔa-ni gbɔŋgbɔŋ.»*

5 Nelbiliemba gbɔa bi cira wuɔ diɛ tie ce ɔmbabalma-i ku saa balan, keɛ ku faa. Ku faa yuŋgu maŋ nuɔ-i ku yaa daaku: Diɛ ne miɛ ɔncemma-i baa Diilonɔ-maama-i, i suɔ ku'i nuɔ-i wuɔ Diilonɔ faa. Wuɔ da kuɔ miɛ ɔmbabalma ce i tie da Diilonɔ fafaŋgu-i, ma bilaa niɛ u tuɔ gɔŋ baa-ye?

6 Diilonɔ duɔ tuɔ gɔŋ baa-ye, u ninsoŋo! Kuɔ u saa naa fa, uu naa ce niɛ tuɔ suɔ nuɔmba pɔmma baa ba maacemma sully-i?

7 Nɔga da kuɔ miŋ kar coima maŋ, ma kaala Diilonɔ sɪnni-i ninsoŋo aa ta ma ce Diilonɔ-i bɔi, ma da niɛ u dii-mi baa ɔmbabalmanciraamba tuɔ gɔŋ baa-mi?

8 Da kuɔ miɛ ɔmbabalma yaa ciɛŋ i tie da Diilonɔ fafaŋgu-i, i gbɔa cira ku saaya i tie ce ɔmbabalma-i Diilonɔ tuɔ pigɔaŋ u fafaŋgu-i ke? Yebɛnataamba gbɛ-ku dumaa wuɔ meɪ wuɔra mi waŋ ma yaa-i. Kutaamba-i Diilonɔ ka gɔŋ baa-ba; aa ba yaa taaraaya-meɪ.

Molo saa vii

9 Mi gbɔa waŋ wuɔ niɛ? *Yuifubaa miɛ i bɔyaa banamba-na wei? I saa buɔ-beɪ! Mi tagaaya pigɔaŋ-na cor miɛ Yuifubaa-ba-i baa *niɛraamba-i hierɛ ɔmbabalma nyugɔaŋ-beɪ hierɛ ka saa.

10 Ma nyegɔaŋ Diilonɔ-nelma-na wuɔ:

«Nelviŋo si dii aa bi cira u yaa daayo.

11 Molo sa nu nelma, molo si dii umaŋ taaraayaŋ Diilonɔ-i.

12 Ba naana hɔmelle-i hierɛ, ba ciɛ nelsɔsɔyaamba.

Anfafammancero si dii aa bi cira u yaa daayo.†

13 Ba nuŋ-ɔndɛnni balaŋ ɲaa kuudɔlɔŋgu.

Ba nunnyi baa huhurma yaa yoŋ.

Ba nuŋ-ɔndɛnni dii ɲaa tɪmma.‡

14 Ba haa ba nubabalaŋgu yaa nuɔmba-na ka naŋ bɔaŋgu-i.

* 2:24 Isayi (Ésaïe) 52.5 * 3:4 Gbɛliemaŋ-nalɔaŋgu (Psaume) 51.6 † 3:12 Gbɛliemaŋ-neini (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4

‡ 3:13 Gbɛliemaŋ-nalɔaŋgu (Psaume) 140.4

Ba nunni yuu baa āndababalanni. §

¹⁵ *Aa ba nammu dii fiɛfiɛ nelkolle-na.*

¹⁶ *Da ba cor kusuɔŋ-nu, ba guɔla-kuɔ aa kəsusɔŋ nuɔmba-i aa cor baa ba fɛrɛ.*

¹⁷ *Ba sa suɔ ban bɪŋ kumanɔ yaafɛlle-i.**

¹⁸ *Ba sa kālā Diilonɔ-i halle cɛkūɔ.»†*

¹⁹ A ne da i suyaa wuɔ *ānjɪnammanɔ waanɔ mamanɔ hiere, ma vii bamanɔ dii ānjɪnamma yaa nuɔ-i. Mafamma ciɛ molo baa gbāa duɔ da āntāalāmma aa nuɔmba-i hiere ba da ba suɔ wuɔ ba cālāa Diilonɔ-i.

²⁰ Na saa da, molo siɛ gbāa wuɔ ānjɪnamma-i ma kūŋgu-na hiere a vii Diilonɔ wulaa. Anjɪnamma ce nelieŋ nuɔ ŋ suɔ wuɔ āmbabalmanceronɔ nuɔ.

Viisɪnni da niɛ?

²¹ Nga fiɛfiɛ-i-na, Diilonɔ pigāanɔ-ye unɔ kāŋ-yenɔ nelviinɔ miɛ dumaa aa u sa ne *Moisi *ānjɪnamma-i, ŋaa manɔ nyegāanɔ dumaa ānjɪnammanɔ-seɓe-i-na baa *Diilonɔpuɔrbiemba seɓeɓaa-ba-na.

²² Diilonɔ ne nelbiliembanɔ haa ba nanɔga Yesu-Kirsa-i-na dumaa aa suɔ tuɔ kāŋ-ba nelviimba. Nuɔni manɔ da ŋ hūu *Kirsa maama-i, u tuɔ kāŋ-ni nelviinɔ nuɔ. Na saa da, nuɔmba-i hiere baa dii kuuduɔŋgu,

²³ ba cālāa Diilonɔ-i; a ce dumaanɔ-na molo sa gbāa piɛ Diilonɔ-i.

²⁴ Nga Diilonɔ-i baa u fafaanɔgu-i u ce-ba nelviimba ba ta ba gbā ba piɛ-yo. U ce mafamma-i gbāŋgbāŋ u sa hūu bɪŋkūŋgu ba wulaa. U ciɛ Yesu-Kirsa yaa hūu-ba āmbabalma nammu-na ce-ba nelviimba.

²⁵ Diilonɔ ciɛ u yaa-i tāmmanɔ-kūŋgu a pir āmbabalma-i bamanɔ haa ba nanɔga yuɔ ba yunni-na. Ambabalma manɔ ciɛ yiinaa-i-na, uu naa suuye u yufieŋa meɪ, u saa yuu ma cɛmelle; nga u pigāanɔ baa tāmmanɔ-kūŋ daaku-i wuɔ u wuɔ hūmelle.

²⁶ Tāmmanɔ-kūŋ daaku bi pigāanɔ Diilonɔ viisɪnni-i nyunɔgo ku bāanɔ daaku-na. Ku pigāanɔ wuɔ Diilonɔ-i nelviinɔ dii yiinaa, aa u bi kāŋ bamanɔ haa ba nanɔga-i Yesu-i-na nelviimba.

²⁷ Da ma waa dumaanɔ-na, molo gbāa kaal u fɛrɛ wuɔ fuɔ nelviinɔ wei? Molo siɛ gbāa kaal u fɛrɛ. Hama-i nuɔ-i? Diilonɔ sa kāŋ-ye nelviinɔ miɛ wuɔ i wuɔ ānjɪnamma, nga inɔ haa i nanɔga Yesu-Kirsa-i-na, ku'i ciɛ u tuɔ kāŋ-ye nelviinɔ miɛ.

²⁸ I gbāa wanɔ mamanɔ ma yaa daama: Diilonɔ kāŋ nelieŋ nuɔŋo-i nelviinɔ nuɔ wuɔ ŋ haa ŋ nanɔga-i Yesu-Kirsa-i-na, u sa kāŋ-ni wuɔ ŋ wuɔyaa ānjɪnamma.

²⁹ Mi saa yagar-ma da kuɔ Diilonɔ ciɛ *Yuifu ba wuonɔ yonɔ. Diilonɔ bi si dii baa banamba-i wei? Uu dii baa-ba.

³⁰ Diilonɔ dii u dieɪ yonɔ, unanɔ si dii yanɔga nanɔga. Yuifubaa-ba manɔ haa ba nanɔga Yesu-i-na u ka tuɔ kāŋ-ba nelviimba, aa *niɛraamba manɔ bi haa ba nanɔga Yesu-i-na u ka bi tuɔ kāŋ bafamba-i nelviimba.

³¹ Die cira wuɔ Diilonɔ ne nelieŋ nuɔ ninɔ haa ŋ nanɔga Yesu-i-na dumaa aa suɔ tuɔ kāŋ-ni nelviinɔ nuɔ, ku pigāanɔ wuɔ yunɔgu si dii ānjɪnamma-na wei? Ku'i sɪ; nga ku ce i migāanɔ suɔ ānjɪnamma munyiɛrammu-i Diilonɔ-hūmelle-na.

4

Abiramu nahaale maama

¹ Niɛŋ i bɪncɔinɔ-i *Abiramu kūŋgu-i. I gbāa wanɔ wuɔ niɛ u maama-na? Unɔ siire u daa bige-i?

² Unɔ ciɛ kumanɔ, kuɔ Diilonɔ naa ne ku yaa-i aa cira nelviinɔ, uu naa gbāa tuɔ kaal u fɛrɛ. Nga u siɛ gbāa kaal u fɛrɛ Diilonɔ yaanɔga-na.

³ Diilonɔ-nelma waan wuɔ niɛ u kũngu-na? Ma ciera wuɔ: «Abiramu haa u nanɓa Diilonɔ-na, Diilonɔ ne u nahaale-i aa cira nelviinɔ.»*

⁴ Nelien nuɔ da ŋ ta ŋ taara bɪŋkũngu, ŋ ce maacemma-i a gbãa da ku bɪŋkũngu-i. Dumaanɔ-na, ŋ saa da-ku gbãŋgbãŋ; ŋ cufalaa aa da-ku.

⁵ Kuuduɔŋgu sɪ baa viisinni-i. Nj sie gbãa ce maacemma da viisinni-i; ŋga da ŋ haa ŋ nanɓa-i Diilonɔ-na yon, wuɔ u yaa cien nelbabalaŋo-i nelviinɔ, Diilonɔ ne nin haa ŋ nanɓa-i yuɔ dumaa aa tuɔ kãŋ-ni nelviin nuɔ.

⁶ Diilonɔ un'a u saa ne uman ciluɔ-i aa suɔ tuɔ kãŋ-yo nelviinɔ, *Davidi hãlãa kutienɔ yudɔdallen-nalãanɓu yaa wuɔ:

⁷ «Diilonɔ un cie jande baman cãlmuɔ nuɔ-i,
un hurii baman ambabalma-i,
kutaamba yunni dɔlãa.

⁸ Itien un'a u sa kãŋ uman ambabalma-i,
kutienɔ yunɓu dɔlãa.»†

⁹ Yudɔdalle fande vii baman *jãa yon wei? Baman saa jã, ba nunɓu bi si dii-die wei? I waan ma yaa cor yie: «Diilonɔ niɛ Abiramun haa u nanɓa-i yuɔ dumaa yaa aa cira nelviinɔ.»

¹⁰ Mafamma cie yaku-i? Abiramu naa jã tɪ sisɔ u saa naa hi jã yogo? U saa naa hi jã yogo.

¹¹ Aa Abiramu suɔ duɔ jã, uu naa haa u nanɓa Diilonɔ-na, a ce dumaanɔ-na Diilonɔ naa tuɔ kãŋ-yo nelviinɔ. Ku huonɓu yaa nuɔ-i Diilonɔ cie u suɔ jã a duɔ pigãan wuɔ fuɔ viisinni danyuɔ yaa *jãmma-i‡. A ce dumaanɔ-na, baman saa jã hiere aa haa ba nanɓa-i Diilonɔ-na, Abiramu cie ba to. Diilonɔ bi kãŋ bafamba-i nelviimba.

¹² Baman jãa, u yaa bi cie ba to-i. Mi sa gbẽ baman jãa yon de; ŋga mi gbẽ baman jãa aa tiraa haa ba nanɓa-i Diilonɔ-na ŋaa fuɔŋ ŋa naa haa-ka yuɔ dumaa aa suɔ duɔ jã.

Diilonɔ-nupãlle vii baman haa ba nanɓa yuɔ

¹³ Ku saa ce ŋaa Diilonɔ niɛ *Abiramun wuɔyaa *ãnjɪnamma-i dumaa aa pã nunɓu-i baa-yo de! Ŋga un haa u nanɓa-i Diilonɔ-na dumaa, Diilonɔ niɛ ku yaa-i aa pã nunɓu-i baa-yo. Diilonɔ kãan-yo nelviinɔ aa pã nunɓu-i baa-yo wuɔ u ka hã fuɔ baa u huonɓu-i hɛma-i§.

¹⁴ Diilonɔ un pãa nunɓu man, kuɔ baman taa ba wuɔ ãnjɪnamma-i ba yaa naa saaya ba da-ku yon, yunɓu naa saa waa nahaale-na, aa Diilonɔ nupãlle naa waa andagbãŋgbãlãanɓu.

¹⁵ Die i ne, ãnjɪnamma jo baa Diilonɔ-berru; a ne da ãnjɪnamma da ma'a maa si dii kusuɔŋ-nu, cãlmuɔ si dii.

¹⁶ Ku'i cie ŋ da Diilonɔ pãa u ciilunɓu nunɓu-i baa baman haa ba nanɓa yuɔ, ku da ku ce gbãŋgbãŋ-kũngu a vii Abiramu hãayɛlmba-i hiere. Ku saa ce ŋaa baman wuɔyaan ãnjɪnamma-i bafamba da-ba-diei kũngu-i; Abiramun yen i to hiere, baman haa ba nanɓa-i Diilonɔ-na fuɔ temma-i, ba nunɓu bi dii-kuɔ.

¹⁷ Ma nyegãan Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «Mi ka ce-ni siyaabaa boi bincɔin nuɔ.»* Diilonɔ man siiren bikuomba-i, uman hielaan bimbinni man saa hi hel yogo baa u nun-ãndaanɓu, Abiramu haa u nanɓa-i Diilonɔ faŋo yaa nuɔ-i. Diilonɔ faŋo wulaa Abiramu yaa i to-i.

¹⁸ Nelma man nelie sie gbãa hũu-ma, Abiramu hũyãa ma yaa-i. U haa u nanɓa-i Diilonɔ-na ma yaa nuɔ-i aa tɛna tuɔ cie. U cie dumɛi a ce siyaabaa boi bincɔinɔ ŋaa Diilonɔ un'a naa wan-ma dumaa baa-yo wuɔ: «Ŋ huonɓu ka ciinu.»†

* **4:3** Miwaanɔ jɪnamman-seɓe (Genèse) 15.6 † **4:8** Gbelieman-nalãanɓu (Psaume) 32.1-2 ‡ **4:11** Nien Miwaanɔ jɪnamman-seɓe-i-na (Genèse) 17.9-14 § **4:13** Nien Miwaanɔ jɪnamman-seɓe-i-na 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18. * **4:17** Miwaanɔ jɪnamman-seɓe (Genèse) 17.5 † **4:18** Miwaanɔ jɪnamman-seɓe (Genèse) 15.5

19 U bienja taa a kā bienj komuɔŋa ndii-i-na; duɔ ne, u da fuɔ kuu tɪ aa u ciɛŋo-i Sara naa cor bilodalle-i aa u nanja saa kā u huon-nu dede; ŋga Abiramu saa kar Diilonjo-na.

20 Uu naa tɛna baa-ma wuɔ Diilonj unj paa nunju man, u ka ce-ku. U saa naa ce u hɔmmu-i mu hāi. Unj haa u nanja-i Diilonjo-na, ku diyaa sireiŋa yuɔ a ce u gbeliɛŋ Diilonjo-i.

21 Uu naa fūnuŋ suɔ wuɔ Diilonj unj waanj mamanj, ku fōŋgūɔ dii-yuɔ u duɔ ce-ma.

22 Ku'i ciɛ *Diilonjo ne unj haa u nanja-i yuɔ dumaa aa cira nelviinjo*.

23 «*Diilonjo niɛ unj haa u nanja-i yuɔ dumaa aa cira nelviinjo*»‡: Nelma famma saa nyegēŋ vii fuɔ da-u-diei.

24 Ma bi vii miɛ manj haa i nanja-i Diilonjo-na. U yaa siire Itienjo-i Yesu-i hiel-o kuomba hɔlma-na. U ji ne inj haa i nanja-i yuɔ dumaa aa cira nelviin miɛ.

25 U siyaa ba ko Yesu-i i āmbabalma maama-na aa sire-yuɔ ce-ye nelviin miɛ.

5

I suuriiu i-naa baa Diilonjo-i

1 Inj haa i nanja Diilonjo-na a ce nelviin miɛ u wulaa, Itienjo-i Yesu-Kirsa diyaa-ye i-naa nuɔ baa-yo fiɛfiɛ-i-na.

2 Inj haa i nanja Diilonjo-na, fuɔ yaa ciɛ i tiɛ da u hujarre-i. Hujar daade dii baa-ye bāanngu-i baa isuɔŋgu-i. Aa inj tɛnaana baa-ma wuɔ i ka ce i bāanngu-i baa Diilonjo-i, ku'i gbu ku fɛ i hɔmmu-i.

3 Aa ku'i sɪ yonj, diɛ fiɛ waa yaahuolo-na, i hɔmmu fɛ. I suyaa wuɔ yaahuolo yaa ciɛŋ i dολουu-mɛi.

4 Aa diɛ dολουu-mɛi ku ce i nyaar-mɛi. Aa diɛ nyaar-mɛi ku ce i tiɛ hɪŋ ma taalunju.

5 Inj hɪŋ taalunju manj, ku siɛ gbāa tāal-e. Hama-i nuɔ-i? Diilonjo silaa ce baa-ye cor; unj hāa-ye u *Yalle manj di ciɛ i tiɛ suɔ unj kunj i maama-na dumaa.

6 Coima saa fa, kunj ŋa naa gbuu bɪŋ dūŋgu yiɛ huɔŋgu manj nuɔ-i, Diilonj unj ŋa naa dii huɔŋgu manj, kunj juɔ hi, *Kirsa kuu āmbabalmanciraan miɛ i maama-na.

7 A hūu-ma ku nelviin maama-na kuu dii kpelle! Molo gbāa ji da sireiŋa a ku nelfɛiŋ maa-na.

8 A ne da miɛ inj ŋa naa gbuu suur āmbabalma-na bāl i nuhɔɛŋ-na, Kirsa kuu i maama-na. Diilonjo ciɛ ku yaa-i a pigāan-ye unj dɔlaa-ye ka hi kusuɔŋ-nu.

9 Fiɛfiɛ-i-na, Yesunj ciɛ u fɛrɛ tāmmanj-kūŋgu a ce-ye nelviin miɛ Diilonjo yaannga-na, u ce niɛ aa u siɛ kor-e u berru-na?

10 Ii naa waa bigāaruŋ baa Diilonjo-i, u siɛ u Biɛŋo ku a dii-ye i-naa nuɔ baa-yo. Inj suurii i-naa nuɔ tɪ, fiɛfiɛ-i-na u Biɛŋonj siire, u ce niɛ aa u siɛ kor-e?

11 A naara kufanngu-i, Itienjo-i Yesu-Kirsa ciɛ i hɔmmu gbuu fɛ baa Diilonjo-i. U yaa diyaa-ye i-naa nuɔ fiɛfiɛ-i-na baa Diilonjo-i.

Adāmanj guɔlaaya kumanj Yesu migāan-ku

12 Adāma yaa diyaa āmbabalma-i hɪɛma-na. Kuu dii ŋaa nelduɔŋo'i diyaa āmbabalma-i hɪɛma-na aa kuliinju nyaanu āmbabalma-i jo. A ce dumaanjo-na nuɔmba-i hiere banj ciɛ āmbabalma-i, kuliinju naa cure-bɛi hiere.

13 Aa Diilonjo suɔ duɔ hā *Moisi-i *āŋjinamma-i, āmbabalma naa suur tɪ hɪɛma-na, ŋga āŋjinammanj ŋa na'a ma saa waa dumaanjo-na, Diilonjo saa tuɔ kāŋ āmbabalma-i.

14 A ne da a donj Adāma bāanngu-na, a ji hi Moisi kūŋgu-i, kuliinju ciɛ ku bāanngu-i, halle bamanj saa cāl Adāma temma-i a yagar Diilonjo nunju-i, ku taa ku wuo-ba.

Adāma-i baa *Konjortienjo manj naa saaya u jo, ba maacemma nyaanu ma-naa. Adāma guɔlaaya nelbiliemba-i, Konjortienjo jo ji migāan-ba.

15 Adāma cālmuo siɛ gbāa fi baa Diilonj-sāmman-i. Nelduɔŋ cālmuo maama-na kuliinju wuyaa nuɔmba bɔi ninsoŋo, ŋga Diilonjo hujarre temma si dii. Aa unj ciɛ sāmman manj

‡ 4:23 Miwaanjo jɪnammanj-sebe 15.6

nelduɔŋ maama-na, Yesu-Kirsa maama-na, ma maaraa kufanɔŋu-i aa ma bi hii nuɔmba bɔi.

¹⁶ Aa Diilonɔŋ-sɔmmaŋ juɔ baa kumaŋ, kuuduɔŋgu sɪ baa nelduɔŋ cɔlmuɔŋ juɔ baa kumaŋ. Ambabalma dieiŋ juɔ baa gɛŋgeruɔ maŋ, gɛŋgerɔ faŋo juɔ baa Diilonɔŋ-berru, a ne da iŋ ciɛ ɔmbabalpepetieŋo maŋ, Diilonɔŋ ciɛ hujarre yiɛ u saa cɔl-e.

¹⁷ Da kuɔ cɔlmuɔtieŋo diei maama-na kuliŋgu ciɛ ku bɔaŋgu-i ninsoŋo, bamaŋ siyaa Diilonɔŋ sɔmma-i aa u ce-ba nelviimba u saa hɔu bɪŋkɔŋgu ba wulaa, Yesu-Kirsa da-u-diei ciɛ ba da ba ce ba bɔaŋgu-i ka hi hie?

¹⁸ Terieŋgu fanɔŋu-na, nelduɔŋ ɔmbabalmaŋ ciɛ Diilonɔŋ gɔŋ baa nelbiliemba-i hiere dumaa, nelduɔŋ ɔncenviima bi kuraa nelbiliemba-i hiere dumɛi aa hiel-ba kuliŋgu-na.

¹⁹ Nelduɔŋo diei uŋ yagaraa Diilonɔŋ nuŋgu-i dumaa a ce nuɔmba bɔi ce ɔmbabalmanciraamba, nelduɔŋo diei bi siyaa Diilonɔŋ nuŋgu-i dumɛi a ce nuɔmba bɔi ce nelviimba Diilonɔŋ wulaa.

²⁰ Kumaŋ ŋaa *ɔŋjɪnamma-i, Diilonɔŋ hɔa-ye baa-ma i die suɔ wuɔ i ɔmbabalma maaraaya cor. Nga i ɔmbabalma-i baa ma maaramma-i hiere Diilonɔŋ-hujarre maaraa-ma aa bir jɔrɔ.

²¹ Diilonɔŋ ciɛ hujarre yiɛ aa ce-ye nelviin miɛ i die da cicɛlma maŋ sa tieŋ dede-i Itieŋo-i Yesu-Kirsa barguɔ-i-na. A ce dumaanɔŋo-na ɔmbabalmaŋ ciɛ ma bɔaŋgu-i baa nelkolle-i dumaa, Diilonɔŋ-hujarre ce di bɔaŋgu-i baa koŋkoro-i dumɛi.

6

I karaanu i-naa nuɔ baa ɔmbabalma-i

¹ Kufanɔŋu terieŋgu-na i gbɔa cira niɛ? I saaya i cor baa ɔmbabalma-i Diilonɔŋ duɔ ce hujarre yiɛ bɔi wei?

² Ma'i sɪ! Ii dii ŋaa i kuu a karnu i-naa nuɔ baa ɔmbabalma-i, i ce niɛ gbɔa tiraa cor baa-ma?

³ Na saa suɔ wuɔ miɛ maŋ *baatiseŋ hiere a suur Yesu-Kirsa horre-na, kuu dii ŋaa i kuu baa-yo'i wei?

⁴ Iŋ daa *batɛmu-i, kuu dii ŋaa i kuu baa *Kirsa-i aa ba fuure-yiɛ baa-yo i To-i Diilonɔŋ duɔ sire-yiɛ ŋaa uŋ siire fuɔ-i dumaa baa u himma-i i die waa bɔfeliɛŋ-nu.

⁵ Na saa da, da kuɔ i kuu kulduɔŋgu baa Kirsa-i, i ka bi sire sireduɔma baa-yo.

⁶⁻⁷ Umanɔŋ duɔ ku, u kuraa ɔmbabalma nammu-na. Terieŋgu fanɔŋu-na na saaya na suɔ wuɔ ba gbuu i cicuɔŋgu-i baa Kirsa-i a ko i balaanɔŋgu-i a hɔu-ye ɔmbabalma nammu-na.

⁸ Da kuɔ i kuu baa Kirsa-i, i suyaa wuɔ i ka sire waa baa-yo.

⁹ I suyaa kerre wuɔ Kirsaŋ siire hel kuomba hɔlma-na, u siɛ tiraa ku; kuliŋgu siɛ tiraa gbɔa ce bɪŋkɔŋgu yuɔ.

¹⁰ Kirsa kuu i diei a kure ɔmbabalma-i gbula. Uŋ siire fiɛfiɛ-i-na, u cɔa Diilonɔŋ.

¹¹ Kuuduɔŋgu yaa baa namaa bi fɛrɛ-i: Na gbɛ na dii-ma na hɔmmu-na wuɔ na kuu a karnu na-naa nuɔ baa ɔmbabalma-i aa sire waa Yesu-Kirsa horre-na ta na cɔa Diilonɔŋ.

¹² Terieŋgu fanɔŋu-na, ɔmbabalma saa saaya ma tiraa ta yaanɔŋa nei a ce na ta na ce kumaŋ dɔlaanunɔŋ-nei.

¹³ Baa na tiraa na nanna na fɛrɛ na hɔ ɔmbabalma-i ma ce-na kɔraanɔŋ namaa ta ma ce kuubabalaanɔŋu baa-na. Nga nanɔŋ kuu aa sire waa cicɛlma fiɛfiɛ-i-na, yaanɔŋ aa na hɔ Diilonɔŋo-i baa na fɛrɛ u ce-na ɔnfafammanciraanɔŋ namaa, tuɔ ce ɔnfafamma baa-na.

¹⁴ Nanɔŋ yaanɔŋ ɔŋjɪnamma-i aa cu Hujarrentieŋo huonɔŋ-nu, ɔmbabalma siɛ tiraa gbɔa ce bɪŋkɔŋgu nei.

¹⁵ Nga iŋ yaanɔŋ ɔŋjɪnamma-i aa cu Hujarrentieŋo huonɔŋ-nu, i ka cor tie ce ɔmbabalma-i wuɔ ɔŋjɪnamma sa tiraa ma ye dii i yunɔŋ-nu wei? Ma'i sɪ!

¹⁶ Na saa suɔ wuɔ da ŋ nanna ŋ fɛrɛ hɔ nelieŋo ŋaa kɔrieŋ nuɔ, a ta ŋ nu u nuŋgu-i, ŋ ciɛ kutieŋo kɔrieŋ nuɔ ninsoŋo wei? Ku gbɔa waa ŋ naana ŋ fɛrɛ hɔ ɔmbabalma, mafamma

kā baa-ni kuliin-nu. Ku gbāa bi waa η naana η fere hā Diilonjo ta η nu u nunngu-i; kufanngu kā baa-ni viisinnin.

¹⁷ Nga yaan i tie jaal Diilonjo-i: Namaa namaη āmbabalma naa ce-na kōraan namaa, na yaan fiεfiε-i-na aa ta na nu Diilonjo nunngu-i baa huŋga diei, aa sie ban waan maman baa-na.

¹⁸ Na hilaa āmbabalma kōrsinni-na a suur viisinnin-kōrsinnin. Kuu dii ηaa na hielaa na nannga āmbabalma cemma-na, na suurii kuuviiin-nu fiεfiε-i-na.

¹⁹ Na nelnulle gbie baa-na ku'i cie mi bie nel daama-i da mi tagaaya pigāan-na. Dielūo-i-na, nan ηa naa nanna na fere dumaa ηaa kōraan namaa a hā āmbabalma-i ta na ce kakarkuonjo-i, a ji ce na pu baa Diilonjo-i, naanaη na fere dumεi fiεfiε-i-na na hā Diilonjo-i, na ta na ce kuuviiingu a waa nelfafaan namaa.

²⁰ Ambabalman ηa naa ta na yaan-na huŋgu-na, na saa ta na yuure viisinnin-maama.

²¹ Nan taa na ce kuman ku huŋgu-na, na daa bige-i ku? Ma si nyunngo-i-na ku da-na senserre ke? Maacemma famma temma kā baa nelienjo kuliin-nu.

²² Nga fiεfiε-i-na, na kuraa āmbabalma nammu-na ta na cāa Diilonjo. Nan daa kuman ku, ku yaa daaku: Na cilu faa a saanu baa Diilonjo un taaran-yu dumaa, aa na ka da cicelma man sa tien dede-i.

²³ Na saa da, āmbabalma pā ma tienjo-i baa kuliingu, a ne da da η waa Itienjo-i Yesu-Kirsa horre-na, Diilonjo hā-ni baa cicelma man sa tien dede-i gbāngbān.

7

I karaanu i-naa nuɔ baa anjinamma-i

¹ Tobin namaa, mi suyaa mie na suɔ kun wuɔ dumaa i hɔlma-na. Na suyaa wuɔ nelien nuɔ da η waa cicelma yaa-i η saaya η ta η wuɔ hūmienja-i an saaya a wuɔ dumaa.

² Terienngu fanngu-na, casoijo bɔlɔ duɔ waa cicelma, u sie gbāa hel ānsorre-na. Nga bɔln duɔ ku, bin̄kūngu sie gbāa bella-yuɔ ba ānsorre-na.

³ Duɔ yan u bɔlɔ-i cicelma aa kā ka son bibienjo nan-na, u cālāa; u cie *fuocesinni. Nga u bɔlɔ duɔ ku, nelma sie gbāa yuu-yo; u gbāa son bibienjo nan-na aa u sie cāl.

⁴ Tobin namaa, kuuduŋgu yaa baa namaanjo-i; nan kuu baa *Kirsa-i, kuu dii ηaa na karaanu na-naa nuɔ baa *Moisi *anjinamma-i. Na cie unan baan namaa. Uman siire kuomba hɔlma-na, i cie fuɔ baan miemei die gbāa tie ce kuman dɔlaanun Diilonjo-i.

⁵ In waa tie ce kuman dɔlaanun-yie, anjinamma taa ma pigāan kuman saa fa cemma. Da ma cira kuman saa fa, i tie taara i ce ku yaa-i, a ne da ku yaa kāan baa-ye kuliingu-na.

⁶ Nga fiεfiε-i-na, in kuu baa Kirsa-i, kuu dii ηaa i karaanu i-naa nuɔ baa anjinamma-i. Iyonjo man waa i gbeini-na, u karaa aa yan-ye i feren nuɔ; i gbāa cāa Diilonjo-i cāafelamma. I yan cāacɔlamma-i, Moisin nyegāan maman, aa i tie nu *Diilonjo-Yalle yaa wulaa-i.

Anjinamma sinni-i

⁷ Terienngu fanngu-na, i gbāa cira nie? Anjinamma balaan āmbabalma temma-i wei? Ma'i si! Anjinamma yaa cie mi suɔ āmbabalma-i. Kuɔ anjinamma saa naa cira: «Baa ce nenemungu-i»*, mii naa saa suɔ wuɔ nenemungu balaan.

⁸ Ambabalma deraa anjinamma yaa nuɔ-i a ce muonjo-i nenemuntien muɔ. Anjinan da ma'a maa si dii, āmbabalma kure.

⁹ Dielūo-i-na, anjinaman ηa na'a ma saa waa, mi taa mi ce mi bāanngu-i; nga anjinaman juɔ jo, āmbabalma yaa cien ma bāanngu-i

¹⁰ aa muɔmi cer kure. Anjinamma man naa saaya ma kāyā-yie i tie ce i bāanngu-i, ma birii yan aa kɔsuon muonjo-i.

¹¹ Ambabalma deraa anjinamma yaa nuɔ-i a tāal-mi kɔsuon-mi.

* 7:7 Helman-seɓe (Exode) 20.17; Anjinamma tiyemman-seɓe (Deutéronome) 5.17

12 Anjɔnɔmma fanna fɛrɛ-i Diilon-maama, ma hɔmɛnɔ-i Diilon-waanɔ. A vii aa tiraa fa.

13 Binjɔfafaanɔ gbɔa jo baa mɛi kɔsuɔma-i wei? Ku siɛ gbɔa! Ambabalma yaa juɔ baa-ma. Ma ciɛn binjɔfafaanɔ yaa nuɔ-i a kɔsuɔn-mi da ma pigɔan ma balaanɔ-i baa ma hɔdorɛ-i.

Ambabalma taa yaanɔa nelbilonɔ-na

14 I suyaa wuɔ *anjɔnɔmma hilaa Diilon wulaa, a ne da muɔnɔ-i nelbilogbɔngbɔlɔn muɔ, aa ambabalma tiraa ta yaanɔa miɛ.

15 Mi sa suɔ min cɛn kumanɔ: Min taaran kumanɔ mi sa ce kufanɔ, kumanɔ sa dɔlaa-min mi bir mi ce ku yaa-i.

16 Mi suyaa wuɔ min cɛn kumanɔ ku saa fa. Terienɔ fannu-na mi suyaa wuɔ anjɔnɔmma faa.

17 A ce dumaanɔ-na ku pigɔan wuɔ mɛi maacemma si mafamma-i; ambabalma man mi huɔnɔga-na, mafamma maacemma'i.

18 Kumanɔ ciɛ mi wan-ma dumaanɔ-na, mi suyaa wuɔ anfafamma si dii mi kusunɔgu-na. Mi niɛ da anfafamma cemman-nuonɔgu dii-miɛ, nɔga ma cemman-fɔngɔɔ yaa hie?

19 Min taaran anfafamma man, mi sa ce mafamma; min'a mi sa taara ambabalma man, mi ce ma yaa-i.

20 Da mi ta mi ce kumanɔ mi sa taara-kuɔ, mɛi maacemma si mafamma-i; ambabalma man mi huɔnɔga-na, mafamma maacemma'i.

21 Fiefiɛ-i-na, mi suyaa kumanɔ dii-miɛ: Da mi ta mi taara mi ce anfafamma-i, ambabalma yaa bir ta yaanɔa.

22 Mi huɔnɔga-na, Diilon-anjɔnɔmma dɔlnu-miɛ.

23 Nɔga mi niɛ da nelma namma'i dii ta ma gɔn baa man dɔlaa-min mi huɔnɔga-na. Ma ciɛ ambabalma ta yaanɔa miɛ, a ce mi ta mi hel mi ce ma yaa-i.

24 Mɛi sɔln daama fuɔ! Ma kɔ baa muɔmɛi daami da ma ka kɔsuɔn-mi, hai ka hu-mi?

25 Mi jaal Diilonɔ yaa Itienɔ-i Yesu-Kirsa maama-na, u yaa huɔyaa-mi.

Mi gbɔa cira: Muɔ fuɔ, mi siyaa Diilonɔ anjɔnɔmma-i, ma dɔlnu-miɛ, nɔga mi kusun-maama ce mi ta mi cu ambabalman-huon-nu.

8

Iyuni dii Diilon-Yalle nammu-na

1 Fiefiɛ-i-na fuɔ! Baman suurii Yesu-Kirsa horre-na, Diilonɔ siɛ ka gɔn baa-ba.

2 Bige-i ciɛ mi wan-ma dumaanɔ-na? *Diilon-Yalle fɔngɔɔ man haan-yeɔ ninon-cicɛlma-i Yesu-Kirsa horre-na, u kuraa-ye ambabalma nammu-na baa kulinɔgu bi nammu-na.

3 *Moisi *anjɔnɔmma saa waa ma gbɔa ce mafamma-i. Nelbiliemba nayusinni yaa naa ce ku ta ku yar anjɔnɔmma-i. Kumanɔ yaraa anjɔnɔmma-i, Diilonɔ ciɛ u Biɛnɔ ce-ku: U saan-yo u jo ambabalmanciraan miɛ temma, a ji bal baa ambabalma-i nelbilien miɛ i hɔlma-na. U ciɛ dumɛi a kure-mɛi.

4 Miɛ man yaan i kusun-maama-i aa tie ce Diilon-Yalle kusunɔgu, Diilonɔ ciɛ mafamma-i i die gbɔa tie wuɔ anjɔnɔmma-i man saaya ma wuɔ dumaa.

5 Baman ciɛn ba fɛrɛn kusun-maama-i, ba yii baa kumanɔ dɔlaanun-bei. A ne da baman ciɛn Diilon-Yalle kusunɔgu-i, ba yii baa kumanɔ dɔlaanun Diilon-Yalle.

6 Da n ta n yii baa nan kusun-maama yon, ma kɔ baa-ni kɔsuɔma-na; nɔga da n ta n yii baa kumanɔ dɔlaanun Diilon-Yalle-i, ku kɔ baa-ni cicɛlma-na baa hɔfellen.

7 Baman hammu-i yuu baa bafamba fɛrɛn kusun-maama yon, kutaamba-i Diilon-bigaarɔamba; ba sa siɛ Diilonɔ wulaa aa ba siɛ gbɔa siɛ u wulaa.

8 Baman yaan ba kusun-maama ta yaanɔa bei, ba siɛ gbɔa ce binjɔnɔgu hel Diilonɔ yufellen.

⁹ Nga namaaŋo-i, Diilon-Ƴallen yey na hɔmmu-na, na sa ce na kusūŋ-maama. Diilon-Ƴallen taaraŋ kumaŋ, na ce ku yaa-i. *Kirsa Ƴal da die di sɪ umaŋ nuɔ-i, kutieno-i Kirsa wuonɔ sɪ.

¹⁰ A ne da da kuɔ Kirsa dii na hɔmmu-na, Diilonɔ cie-na nelviin namaa, a ce dumaanɔ-na u Yalle hãa-na cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede-i. Ambabalma ka ce na ku banamba temma-i,

¹¹ nga umaŋ siire Yesu-i hiel-o kuomba hɔlma-na, u Ƴallen yey baa-na, u ka bi sire namaanɔ-i baa-de.

¹² Terienɔ fangu-na tobiŋ namaa, cɛmɛlle dii-yiɛ. Nga cɛmɛlle maŋ dii-yiɛ di yaa daade: I yaŋ i kusūŋ-maama-i aa i tɛ ce kumaŋ dɔlaanuŋ Diilon-Ƴalle yaa-i.

¹³ Na saa da, da na ta na ce kumaŋ dɔlaanuŋ-nei, na ka kɔsuon na fere. Nga da na yaŋ Diilon-Ƴalle kãyã-nei na hiel na gboluonɔ kuubabalaŋgu cemma-na, na ka da cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede-i.

Diilon-Ƴalle ce-ye Diilon-bisãlɔ miɛ

¹⁴ Bamaŋ yaan *Diilon-Ƴalle ta ba yaan-na hiere, Diilon-bisãlɔmba.

¹⁵ Kumaŋ cie mi waŋ-ma dumaanɔ-na, naŋ daa Diilon-Ƴalle maŋ, di sa ce-na kɔraan namaa, a ce na ta na kãalã; nga di ce-na Diilon-bisãlɔ namaa, a ce i tɛ gbã i bi Diilonɔ-i «Baba!»

¹⁶ Diilon-Ƴalle fande fere yaa fiɛŋ i hɔmmu-i a pigãan-ye wuɔ Diilon-bisãlɔ miɛ.

¹⁷ Aa in yey Diilon-bisãlɔ miɛ, u ciilunɔ vii miɛmɛi; i ka wuo-ku baa i-naa baa *Kirsa-i. In mulien baa-yo, i ka bi ce i bãanɔ-i baa-yo u yuntesinni-na.

¹⁸ Mi suyaa miɛ in ceŋ mulɛma maŋ nyunɔgo-i-na, ma sie gbãa fi baa in ka ce i bãanɔ-i dumaa bisinuɔ-i-na.

¹⁹ Na saa da, Diilon-bisãlɔmba sinnin ka suɔ yiinɔ maŋ nuɔ-i, hɛemaŋ-niini-i hiere ni niya yiinɔ fangu himma-i.

²⁰ Hɛemaŋ-niini-i hiere ni naa yunɔ, aa ni nagãŋ-na sɪ, Diilonɔ yaa cie-ni dumaanɔ-na. Mafammaŋ fiɛ ce, kuu dii ŋaa ku cii ŋga ku saa kũna.

²¹ Yiinɔ dii baa yiinɔ, Diilonɔ ka hũu-ni guɔyuɔ nammu-na ni waa ni feren nuɔ Diilon-bisãlɔ temma, ta ni ce ni bãanɔ-i.

²² I suyaa kerre wuɔ ji hi baa nyunɔ, hɛemaŋ-niini-i hiere ni gbu ni biren aa ta ni cufal ŋaa kusunɔ bilaa cieŋo.

²³ Aa ni'i sɪ yon, Diilon-bisãlɔ miɛ i bi biren dii cicaara. Diilonɔ hãa-ye u Yalle-i i die suɔ wuɔ un pãa nunɔ maŋ, u ka ce-ku. I cie Diilonɔ duɔ hã-ye Diilon-bisãlɔmba munyerammu-i a kor-e mulɛma-na hiere gbula.

²⁴ I kuraa, ŋga i hɪŋ konkoro faŋo taalunɔ yon. Niŋ hɪŋ kumaŋ taalunɔ-i, da ŋ da-ku, ŋ sie gbãa tiraa ta ŋ hɪŋ ku taalunɔ-i. Hai molonɔ'i daa binɔŋgu dede aa tiraa cor tuɔ hɪŋ ku taalunɔ-i?

²⁵ Nga niŋ hɪŋ kumaŋ taalunɔ-i, da ŋ'a ŋ sa da ku yufelle, ŋ da ŋ fiɛ ŋ huonɔga-i ta ŋ cie-ku.

²⁶ A naara kufanɔ-i, kuŋ nuɔl-en dumaanɔ-na, Diilon-Ƴalle bi kãyã-yiɛ. Na saa da, i sa suɔ kumaŋ saaya cãrãmma Diilonɔ wulaa. Nga Diilon-Ƴalle fande fere yaa gbuu di biren di cãrã Diilonɔ-i di hã-ye. Din biren baa mamaŋ, ma sie gbãa hel nelien nuŋ-nu.

²⁷ Diilon un suɔ nuɔmba kusunɔ-maama-i dumaanɔ-na, u suɔ u Ƴallen cãrãŋ kumaŋ u wulaa. Diilon un taaraŋ kumaŋ, u Yalle cãrã ku yaa-i u wulaa di hã u baamba-i.

²⁸ I suyaa wuɔ Diilonɔ maamaŋ dɔlnun bamaŋ, un biɛ bamaŋ a saanu baa un yieraaya-mɛi dumaa, wɛima-i hiere ma fa ba maama.

²⁹ Kumaŋ cie mi waŋ-ma dumaanɔ-na, Diilonɔ yufellen hilaa bamaŋ nuɔ-i dii ku domma-na, u cie ba yaa da ba ce u Biɛŋo nabiɛraamba a ce u Biɛŋo duɔ da hãmba boi.

³⁰ U yufellen hilaa bamaŋ nuɔ-i dii ku domma-na, u biɛ ba yaa-i piɛ-ba u caan-nu. Aa un biɛ bamaŋ, u cie ba yaa-i nelviimba. Aa un cie bamaŋ nelviimba-i, u cie ba yaa da ba ce ba bãanɔ-i baa u Biɛŋo-i.

Diilonj-nelnyulmu temma si dii

³¹ I gbāa tiraa naara hama-i? Diilonj duɔ gbān waa baa-ye tɪ, hai gbāa bɛna i maama-i?

³² U saa nyaayā fuɔ fɛɛɛɛ Biɛno-i; u hāa-ba baa-yo ba ko-yo i maama-na hiere. U ce nie aa u siɛ hā-ye bɪmbɪnni-i hiere a naara u Biɛno-i?

³³ Diilonjo yufellen hilaa bamanj nuɔ-i, hai moloŋo'i gbāa cāl-ba? Diilonj fuɔ fɛɛɛ wuɔ ba saa cāl,

³⁴ hai gbāa cira ba cālāa? Yesu-Kirsa yaa kuu i sɔlaanɟu-i, aa ku'i sɪ yonj; u siire ka waa Diilonjo caanɟu-na tuɔ cārā Diilonjo-i u hā-ye. Terienɟu fanɟu-na molo siɛ gbāa cāl-e.

³⁵ I maamanj dɔlnuj *Kirsa-i dumaa, bige-i gbāa bɔrɔ-yiɛ baa-yo? Muliɛma siɛ gbāa, sɪlma siɛ gbāa, yaahuolo siɛ gbāa, nyulmu siɛ gbāa, naaluɔ siɛ gbāa, bāani siɛ gbāa, kuliinɟu siɛ bi gbāa.

³⁶ Naa manj nyɛgāanj dumaa Diilonj-nelma-na wuɔ:

«Itie, nanj maama-na, cuo duɔ kaal, kuliinɟu hūn ku cu-ye dumaa ka nanj bāanɟu-i.

Ba hɔmmu doŋ baa-ye mu cor:

*Ba ce-ye ŋaa banj kān baa tɪlmba manj da ba ka ko-ba banj ceŋ-banj dumaa.»**

Miɛ ii bi dii dumɛi i muntienammu-na.

³⁷ Nɟa mafamanj fiɛ ma ce, i maamanj dɔlnuj umanj, u ce ma ta ma tɛɛ miɛ maama'i nuɔ-i.

³⁸ Coima saa fa, mi suyaa miɛ Diilonj unj dɔlaa-ye dumaa, bɪnɟkūnɟu siɛ gbāa bɔrɔ-yiɛ baa-yo. Kuliinɟu siɛ gbāa, cicɛlma siɛ bi gbāa, *dɔrɔpɔpuɔrbiemba siɛ gbāa, *jɪnabaa-ba siɛ bi gbāa, isuɔtaamba siɛ gbāa, nyunɟo ku weima siɛ gbāa, bisɪnɟ ku weima siɛ bi gbāa, himma siɛ gbāa,

³⁹ dɔr-niini siɛ gbāa, hɛmanj-niini siɛ bi gbāa. Diilonj unj pigāan-ye unj dɔlaa-ye dumaa Itienjo-i Yesu-Kirsa jomma-na, ku bɪnɟkūnɟu si dii kumanj gbāa bɔrɔ-yiɛ baa-yo.

9*Diilonj unj hielaa u yufelle bamanj nuɔ-i*

¹ Muɔno-i *Kirsa wuonj muɔ, a ce dumaanjo-na minj ka wanj mananj coima sɪ; ninsonjo yaa-i. *Diilonj-Yalle ce mi ta mi suɔ-ma mi huonɟa-na wuɔ mi wanj ninsonjo.

² Minj taaranj mi wanj mananj ma yaa daama: Mi huonɟa si dii huonɟa, ma gbu ma kukul-mi.

³ Kuɔ Diilonjo naa gān baa muɔmɛi aa hiel mi nunɟu-i Kirsa horre-na aa cɛr yanj mi nellenj-tobimba-i, kuu naa dɔlnu-miɛ yanj.

⁴ Ba yaa haba-i? Ba yaa *Isirahɛl-baamba-i. Diilonjo ciɛ ba yaa-i u bisālmba, u caraaya ba yaa-i, u bilaa *tobisɪnni-i baa ba yaa-i, u hāa ba yaa u *ānɟɪnamma-i, u pigāanj ba yaa ba ta ba buol-o, u pāa nunɟu-i baa ba yaa-i.

⁵ Bafamba bɪncuɔmba yaa Abiramubaa-ba-i. Aa nelsɪnni-na, Kirsa manj bɪmbɪnni-i hiere ni yunɟu-na, u bɪncuɔmba yaa bafamba-i. Kirsa-i Diilonjo, u gbɛɛ baa gbɛliɛma hɔnni manj jonj. Ma ciɛ!

⁶ Nɟa banj'a ba saa hūu Kirsa maama-i, ku pigāanj wuɔ Diilonj-nupālle ciɛ gbānɟbān wei? Ku'i sɪ! Na saa da, Isirahɛl-baamba-i hiere, ba hieronjo sɪ Isirahɛl-baamba Diilonjo wulaa;

⁷ aa *Abiramu bisālmba-i hiere, ba hieronjo sɪ Abiramu bisālnɟ-kireinɟa. Hama-i nuɔ-i? Diilonjo gbɛɛ Abiramu-i wuɔ: *«Minj pāa nunɟu manj baa-ni wuɔ mi ka hā-ni huonɟu, *Isaki yaa ka hā-ni baa huonɟu fanɟu-i.»**

⁸ U taara u cira wuɔ Abiramu unj huonj bisālmba manj hiere fuɔ homma-i, Diilonjo sa kān-ba Abiramu bisālmba. Nɟa unj pāa nunɟu-i aa hā-yo bamanj, u kān ba yaa-i Abiramu bisālmba-i.

* 8:36 Gbɛliɛmanj-nalāanɟu (Psaume) 44.23 * 9:7 Miwaanjo jɪnammanj-seɓe (Genèse) 21.12

⁹ Diilonɔ pãa nunɔgu-i baa-yo wuɔ: «*Mi ka bir jo belle maɲ juɔɲ fiɛfiɛ ku temma-i, huɔɲgu faɲgu-na, Sara ka da bɛpɔlɔ.*»†

¹⁰ Aa u'i sɪ yon. Erebeke bi daa piɛbaa baa i bɪncɔɲɔ-i Isaki-i.

¹¹ Bisãlɲ daaba saa naa hi hon yogo, ba saa naa ce kuufafaanɔ dede, ba saa naa bi ce kuubabalaanɔ dede. Nɔga Diilonɔ hiel nuɔmba-i fuɔ hielma.

¹² Wuɔ gbɛ Erebeke-i wuɔ: «*Bɛpɔmɔlɔ ka tuɔ cãa hãaɲo-i.*»‡ U cie mafamma-i duɔ pigãan wuɔ u sa ne moloɲo ãncemma aa hiel-o, nɔga u nyaanu fuɔ fɛrɛɲ nuɲ-ãndaanɔ.

¹³ Ma bi nyɛgãan dumei wuɔ: «**Yakɔbu-i baa Esawu-i, mi yufelle hilaa Yakɔbu yaa nuɔ-i.*»§

Diilonɔ yufelle bi hilaa banamba-na

¹⁴ Terienɔgu faɲgu-na, i gbãa cira niɛ? Diilonɔ maacemma saa fa wɛi? Ku'i sɪ!

¹⁵ U gbaraa-ma baa *Moisi-i wuɔ: «*Da mi ta mi taara mi ce hujarre umaɲ nuɔ-i, mi ce-yuɔ. Da mi ta mi bi taara mi ce baa umaɲ, mi bi ce baa-yo.*»*

¹⁶ Diilonɔ sa ne ɲ huɔɲga, u sa bi ne ɲ ãncemma. U ne u hujarre yon.

¹⁷ Diilonɔ-nelmaɲ-seɓe-i-na, Diilonɔ gbɛ Esipi jãmatigi-i wuɔ: «*Mi ciɛ-ni jãmatigi nuɔ da mi pigãan-ni mi fɔɲgũɔ-i, ku yaa mi yerre ka du terni-na hiere ka saa.*»†

¹⁸ Terienɔgu faɲgu-na, Diilonɔ duɔ tuɔ taara u ce hujarre umaɲ nuɔ-i, u ce. Duɔ bi tuɔ taara u naara kunaanɔ ãnyagarma maɲ nuɔ-i, u bi naara.

¹⁹ Unaa ka gbɛ-mi wuɔ: «*Bige-i cie Diilonɔ tiraa tuɔ cãl-e? Hai moloɲo-i gbãa cie Diilonɔ-i u huɔya-maama cemma-na?*»

²⁰ Naɲ hilaa hie, nuɔni maɲ nelbilon nuɔ, aa ta ɲ fanu baa Diilonɔ-i? Birenɔga gbãa gbɛ ka matienɔ-i wuɔ: «*Bige-i cie ɲ ma-mi dumandɛ-i?*»

²¹ Kumaɲ da ku dɔlɲu bitomarãɲo-i u ma ku yaa-i baa u yemaanɔgu-i. Da ku dɔlɲu-yuɔ u ma sukpekpellun-bituonɔgu, da ku bi dɔlɲu-yuɔ u ma sudɔdɔllun-bituonɔgu baa yemaduonɔgu faɲgu-i.

²² Bamaɲ duu Diilonɔ huɔɲga-i, bamaɲ gbɛ kɔsuɔma-i, Diilonɔ duɔ tiera ba nuonɔgu-i duɔ ji pigãan-ba u jãyãmma-i baa u fɔɲgũɔ-i yiinɔgu nanɔgu, naɲ'a niɛ?

²³ Aa unɔ cie hujarre-i bamaɲ nuɔ-i, unɔ tigiinɔ bamaɲ dii ku domma-na ba da ba ta ba ce ba bãanɔgu-i baa-yo, duɔ ce baa-ba ceɲ daama temma-i, a pigãan wuɔ hujantienɔ, naɲ'a niɛ?

²⁴ Unɔ bɛ miɛ maɲ *Yuifubaa-ba hɔlma-na baa *nieraamba bi hɔlma-na hiere, u cie baa miɛmɛi, u saa ce baa Yuifubaa yon.

²⁵ U waan ma yaa-i Ose seɓe-i-na wuɔ:

«*Bamaɲ saa waa mi baamba,*

mi ka ce-ba mi baamba.

Bamaɲ maama-i saa ta ma dɔl-minɲ,

mi ka ta mi ku ba maama-na ɲaa nelienɔ baa u dɔrɲo.

²⁶ *Aa banɲ ɲa naa gbɛ nuɔmba-i terni maɲ nuɔ-i wuɔ mɛi baamba sɪ,*

kufanɔgu terni-na, ba ka ta ba bi-ba Cicɛlmantienɔ bisãlmba.»‡

²⁷ *Isayi bi waan *Isirahɛl-baamba maama wuɔ: «*Halle da ku fiɛ'a Isirahɛl-baamba ka ciinu niɛ niɛ, ba da-ba-diei ka kor-bɛi yon;*

²⁸ *kɛrɛ Itien unɔ waan mamaɲ nelbiliemba kɔɲgu-na, u ka ce-ma hiere aa u ka tiraa ce-ma pãmpãɲ.*»§

²⁹ Isayi duɔɲo faɲo naa bi wuɔya waɲ-ma wuɔ:

«*Kuɔ Dombuɔ saa naa yan huonɔgu hã-ye,*

ii naa gbuo hiere ɲaa Sodɔmɔtaambaɲ gbuyaa dumaa.

† 9:9 Miwaanɔ jɲnammaɲ-seɓe (Genèse) 18.10 ‡ 9:12 Miwaanɔ jɲnammaɲ-seɓe (Genèse) 25.23 § 9:13 Malaki (Malachie) 1.2-3 * 9:15 Helmaɲ-seɓe (Exode) 33.19 † 9:17 Helmaɲ-seɓe (Exode) 9.16 ‡ 9:26 Ose (Osée) 2.1,25 § 9:28 Isayi (Ésaïe) 10.22-23

*Mamanɗ daa Gomɔrtaamba-i maa naa bi da-ye.»**

Viisinni da Diilonɗ-na, ni sa da anjinamma-na

³⁰ Inj taaranɗ i waɗɗamanɗ ma yaa daama: *Nieraamba manɗ saa ta ba wuɔ *anjinamma-i da ba da viisinni-i, ba daa-ni. Ba daa-ni danɗ hama-i temma-i? Baɗ haa ba nanɗa-i *Kirsa-i-na ku'i ciɛ ba da-ni.

³¹ A ne da *Isirahel-baamba famba manɗ taa ba wuɔ anjinamma-i da ba da-ni, ba saa gbãa da-ni.

³² Bige-i ciɛ ba saa gbãa da-ni? Ba saa haa ba nanɗa Kirsa-na taara-niɛ, ba taaraaya-niɛ baa ba ciluɔ, ku'i ciɛ ba saa gbãa da-ni. Ba kãa ka tisiɗɗ ba fereɛ tãmpɛlle† manɗ malãan nuɔmba-i.

³³ Diilonɗ unɗ waanɗ dimanɗ maama-i u seɓe-i-na wuɔ:

«*Mi ka jina tãmpɛlle *Sinyɔ-i-na,*
nuɔmba ka ta ba tisiɗɗ ba fereɛ diɛ.

Di ka ta di mal nuɔmba-i.

Nga umanɗ duɔ haa u nanɗa diɛ, u yaanɗa siɛ ture.»‡

10

¹ Tobinɗ namaa, manɗ yuu mi huɗɗa-i, mi taara *Yuifubaa-ba kor. Mi gbu mi cãrã ku yaa Diilonɗo wulaa mi hã-ba.

² Coima saa fa: Ba hinu pãama baa Diilonɗ-kũngu-i, nga ba saa suɔ hũmefafalle-i.

³ Nelienɗ nuɔ ninɗ saaya ɗ ce kumanɗ Diilonɗo tuɔ kãɗ-ni nelviinɗ nuɔ, ba saa suɔ-ku aa ta ba taara ba ce nelviimba bafamba fereɗɗ cemma. A ce dumaanɗo-na, Diilonɗ unɗ ciɛ kumanɗ duɔ gbãa ce-ye nelviinɗ miɛ, ba saa siɛ-ku.

⁴ A ne da *Kirsa yaa juɔ ji baal *Moisi *anjinamma-i. U ciɛ mafamma-i kumanɗ ka ce bamanɗ da ba haa ba nanɗa-i yuɔ Diilonɗo tuɔ kãɗ-ba nelviimba.

⁵ Na saa da, umanɗ taaraayanɗ viisinni-i anjinamma barguɔ-i-na, Moisiɗ waanɗ manɗ ku kũngu-na, ma yaa daama wuɔ: «*Umanɗ duɔ gbãa wuɔ anjinamma hũmienɗa-i hiere, a ka kor-o.*»*

⁶ Nga umanɗ hũyãa Diilonɗ-maama-i duɔ taara viisinni-i, manɗ waanɗ baa-yo ma yaa daama wuɔ: «*Baa cira: <Hai ka nyugũɗ dɔrɔ-i-na ka bɪ Kirsa-i?>*

7 Baa bi tiraa ɗ cira: <Hai ka suur hĩema-na ka sire Kirsa-i?>»

⁸ Ma nyegãanɗ wuɔ: «*Diilonɗ-nelma dii ɗ caanɗu-na; maa dii ɗ nunɗu-na, maa dii ɗ huɗɗa-na.*»† Ma ciɛra wuɔ na hũu Diilonɗ-maama-i. I wuɔra i waɗɗamanɗ ma yaa-i baa nuɔmba-i.

⁹ Na saa da, da ɗ puur ɗ nunɗu-i a waɗɗamanɗ nuɔmba yufelle-na wuɔ Yesu yaa Itienɗo-i, aa hũu-ma hĩɗ wuɔ Diilonɗo siire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na, ɗ ka kor.

¹⁰ Da ɗ hũu-ma hĩɗ, Diilonɗo tuɔ kãɗ-ni nelviinɗ nuɔ. Da ɗ puur ɗ nunɗu-i a waɗɗamanɗ, Diilonɗo kor-ni.

¹¹ Na saa da, Diilonɗ-nelma ciɛra wuɔ: «*Umanɗ duɔ haa u nanɗa yuɔ, kutienɗo yaanɗa siɛ ture.*»‡

¹² A ce dumaanɗo-na Yuifubaa-ba-i baa *nieraamba-i kuuduɗɗu yaa-i; biɗkũngu saa bɔrɔ-bei. Yunteduɗɗo'i yiɛɗ ba yuɗ-nu hiere tuɔ ce anfafamma-i bamanɗ muyaanɗ ba natiɛɗa yuɔ.

¹³ Naa manɗ nyegãanɗ dumaa Diilonɗ-nelma-na wuɔ: «*Umanɗ duɔ muo u natiɛɗa Itienɗo-na, u ka kor-o.*»§

¹⁴ Nga da ba saa haa ba nanɗa yuɔ, ba ka ce niɛ gbãa muo ba natiɛɗa yuɔ? Aa da ba saa nu u maama-i, ba ka ce niɛ gbãa haa ba nanɗa yuɔ? Aa molonɗ duɔ uu si dii duɔ tuɔ waɗɗamanɗ u nelma-i, ba ka ce niɛ gbãa nu-ma?

* **9:29** Isayi (Ésaïe) 1.9. Mamanɗ daa **Sodɔmɔtaamba-i** baa **Gomɔrtaamba-i** ku da Miwaanɗo jɗnammanɗ-seɓe-i-na (Genèse) 19.23-28. † **9:32** **Tãmpɛlle manɗ malãan nuɔmba-i**: Ba gbẽ Yesu yaa-i. Nienɗ Pier ðiɛ. 2.4,8. ‡ **9:33** Nienɗ 10.11; Isayi seɓe-i-na (Ésaïe) 8.14; 28.16; Pier ðiɛ. 2.6-8. * **10:5** Buolmanɗ-seɓe (Lévitique) 18.5; Gal. 3.12 † **10:8** Anjinamma tiyemmanɗ-seɓe (Deutéronome) 30.12-14 ‡ **10:11** Isayi (Ésaïe) 28.16 § **10:13** Yowel (Joël) 3.5

15 Aa molonɔ duɔ saa puɔr ma yerrenɔ, ma ka ce niε gbāa wanɔ? Ma waanɔ Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «*Bamanɔ juonɔ baa neldɔdɔlma-i, ba jomma sa suɔ aa fɛ huonɔga.*»*

16 Nga nuɔmba-i hiere ba saa siε *Neldɔdɔlma-i. *Isayi waanɔ-ma wuɔ: «*Itie, inɔ wanɔ nelma manɔ, η daa hai hūyāa-ma?*»†

17 Terienɔgu fanɔgu-na, Kirsa nelma numma yaa juonɔ baa ma hūuma-i.

18 Yaanɔ mi yuu-na: Nuɔmba saa nu nelma famma-i wei? Ba nuɔ-ma! Diilonɔ-nelma ciεra wuɔ:

«*Ba nelma gbuyaa hiεma-i hiere.*

Nuɔmba nuɔ ba nelma-i niεinɔ-na hiere ka saa.»‡

19 Mi ka tiraa yuu ne: *Isirahel-baambanɔ nuɔ-ma, ba saa naa suɔ ma yaanɔga-i wei? Ma yaanɔga suyaa! Moisi yaa waanɔ-ma dielūɔ wuɔ: «*Diilonɔ ciεra:*

«*Nan'a na sa kɔnɔ bamanɔ wuɔ niεraamba,*
mi ka ce na ta na ce yeɔlma bei.

Mi ka ce na hɔmmu du baa bamanɔ sa suyaanɔ binɔkūngu.»§

20 Aa Isayi daa holle cira: «*Diilonɔ ciεra:*

«*Bamanɔ saa ta ba taara-miε, ba daa-mi.*

Bamanɔ saa ta ba yuu-mi baa wei-ma, mi caraaya ba yaa-i.»*

21 Nga kumanɔ nɔaa Isirahel-baamba kūngu-i, Diilonɔ ciεra:

«*Bāanɔgu-i baa isuanɔgu-i mi bi mi baamba-i, nɔga ba sa siε-mi.*

Ba sa nu mi nunɔgu-i aa tiraa pu bubuɔsɔnni baa-mi.»†

11

Diilonɔ saa ciina Isirahel-baamba-i

1 Terienɔgu fanɔgu-na, yaanɔ mi yuu-na: Diilonɔ ciinaana u baamba-i *Isirahel-baamba-i wei? U saa ciina-bei. Mei fεrε-i Isirahel nellenɔ-wuonɔ muɔ, *Abiramu hāayēɔnɔ muɔ aa *Bensaamiε dūnɔ-wuonɔ muɔ.

2 Diilonɔ u yufellenɔ hilaa bamanɔ nuɔ-i dii ku domma-na, u siε gbāa ciina-bei. *Elinɔ muyaa u natiεnɔ Diilonɔ-na Isirahel-baamba maama-na kusuonɔ-nu Diilonɔ-nelma-na, ma si na suɔ ku terienɔgu-i kε?

3 U ciεra wuɔ: «*Itie, ba kuɔ η *pɔpuɔrbiemba-i aa muonu mumbuolmunɔ-terni-i. Muɔmei tiyāa mi diei η huonɔgu-na, nɔga baa dii ta ba taara-miε baa komma.*»*

4 Unɔ waanɔ mafamma-i Diilonɔ siyaa-yo baa hama-i? U ciεra wuɔ: «*η saa tiε η diei! Nuɔmba neifienɔ siεi nuɔsiba ndii dii baa-mi mi jinamma-na, kutaamba saa pigenɔ dede Baal†yaanɔga-na.*»‡

5 Kuubiduonɔ daaku yaa nyunɔgo ku bāanɔgu-na: Diilonɔ unɔ fiεlaa celle-baamba manɔ Isirahel-baamba-na, baa dii yogo.

6 U ciε baa-ba aa fiεl-ba, u saa ne ba maacemma. Kuɔ uu naa ne ba maacemma, baa naa saa cira u ciε baa-ba.

7 Ku yunɔgu yaa daaku wuɔ Isirahel-baambanɔ taa ba taara kumanɔ, ba saa da-ku; Diilonɔ unɔ fiεlaa bamanɔ bei, ba'i daa-ku yonɔ. Ba boluonɔgu ciε ānyagarmantaamba

8 nɔaa manɔ nyεgāanɔ duma Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «*ji hi baa nyunɔgo Diilonɔ ciε ba hɔmmu ku aa yanɔ-ba, aa cu ba yammu-i, aa suuye ba tūnni-i ba sa nu baa-ni.*»§

9 *Davidi bi ciεra wuɔ:

«*Banɔ wuɔ niidɔdɔlni manɔ,*
mi taara Diilonɔ ce-ni nɔaa kɔllu a bel-ba,
u ce-ni nɔaa juonɔ a cure-bei,

* 10:15 Isayi (Ésaïe) 52.7 † 10:16 Isayi (Ésaïe) 53.1 ‡ 10:18 Gbeliemanɔ-nalāanɔ (Psaume) 19.5 § 10:19 Anjinamma tiyemmanɔ-sebe (Deutéronome) 32.21 * 10:20 Isayi (Ésaïe) 65.1 † 10:21 Isayi (Ésaïe) 65.2 * 11:3 Jāmatigi ba sebedelēlānɔ (1 Rois) 19.10,14 † 11:4 Baal: Tinɔgu nanɔ yerre-i dumaanɔ-na. ‡ 11:4 Jāmatigi ba sebedelēlānɔ (1 Rois) 19.18 § 11:8 Anjinamma tiyemmanɔ-sebe (Deutéronome) 29.3; Isayi (Ésaïe) 6.10; 29.10

u ce ni yaa u sɔgɔlɔnu ba gbeini-i a suu ba ɔmbabalma sɔlaaŋgu-i.

¹⁰ *Mi taara u yir-ba, ba baa tiraa ta ba da baa ba yufienɔ-i.*

*Aa u haa yaahuolo-i bei, ba baa gb̃aa ciir wuɔ baa-yo.»**

¹¹ Yaan mi yuu-na: Isirahel-baambaŋ tisaaŋ ba fere a cii, ba ka pɔŋ tɛe dii hiema-na wei? Ba sie pɔŋ tɛe dii. Ba cɔlmuɔ birii yaŋ aa kɔyɔ *niɛraamba kor. A ce dumaanɔ-na, Isirahel-baamba ka ta ba ce yelma bei.

¹² Da kuɔ ba cɔlmuɔ cie ɔnfafamma nelbiliemba-na, da kuɔ ba ciima kɔyɔ niɛraamba-i, da ba sire, ku ka kɔyɔ nelbiliemba-i ka hi hie?

Niɛraamba kormanɔ-kɔŋgu-i

¹³ Fiɛfiɛ-i mi nelma vii *niɛraanɔ namaɛi. Namaa namaŋ *Isirahel-baanɔ namaa si, Diilonɔ puɔraa-mi namaa hɔlma yaa nuɔ-i. Mi maacemma sa suɔ aa dɔlɔnu-mie.

¹⁴ Mi bi ce kufanɔgu-i da mi ce mi nellen-tobimba-i yelɔmantaamba a gb̃aa da mi kor banamba bei.

¹⁵ Na saa da, Diilonɔ uŋ ciɛlɔa-ba kɔtuɔŋgu, ku cie fuɔ baa niɛraamba-i ba suurnu banna. Duɔ ji sie ba pie-yo, kufanɔgu ka waa nie nie? Ku ka waa ŋaa ba kuu aa sire.

¹⁶ Na saa da, da ŋ pɔ didiɛlɔmma-i hɔ Diilonɔ-i, ŋ dimma-i hiere ma cie Diilonɔ-maama. Da ŋ pɔ tibikɔalɔmba-i hɔ Diilonɔ-i, tibinegemmu-i hiere mu cie Diilonɔ-muumu.

¹⁷ Isirahel-baamba dii ŋaa ciin-tibiinɔgu aa niɛraanɔ namaanɔ-i na waa ŋaa hiɛŋ-tibiinɔgu. Diilonɔ karaa ciin-tibiinɔgu negemmu nammu nanna, aa bie hiɛŋ-tibiinɔgu negemmu gbo mu fonni-na. Ciin-tibiinɔgu negemmuŋ daŋ tibiyɔmma maŋ, namaa na bi da maaduɔma famma yaa-i, aa ma hel hiere kaasiduɔŋ daani yaa nuɔ-i.

¹⁸ Kufanɔgu terienɔgu-na, baa na nye ban karaa negemmu maŋ. Na ce nie aa nye-mu? Negenɔa sa tɔu kaasinni, ŋga kaasinni'i tɔyɔan negenɔa!

¹⁹ Unaa gb̃aa bi cira: «Diilonɔ karaa negemmu fammu-i aa dii muɔmei mu fuonɔgu-na.»

²⁰ U waan ninsonɔ, ŋga kumaŋ cie Diilonɔ kar-mu, ku yaa daaku: Mu saa haa mu nanga yuɔ ku'i cie u kar-mu halan-mu. Nuɔniŋ haa ŋ nanga-i yuɔ ku'i cie u dii-ni mu fuonɔgu-na. Yaŋ aa ŋ nanna bombolma-i aa ŋ ta ŋ kɔalɔ Diilonɔ-i.

²¹ Diilonɔ duɔ kar ciin-tibiinɔgu negemmu-i nanna, bige-i gb̃aa cie-yo hiɛŋ-tibiinɔgu muumu karma-na?

²² Ŋ saa da, Diilonɔ pigaaŋ u fafaanɔgu-i baa u hɔdorre-i pigaaŋ daama temma yaa-i: U huɔŋga doŋ baa bamaŋ naana u hɔmelle-i aa fa baa nuɔni maŋ nyaaraa-yuɔ. Da ŋ bi nanna-yuɔ, u bi kar-ni nanna ciin-negemmu temma.

²³ Aa Isirahel-baanɔ da ba nanna ba ɔnyagarma-i, Diilonɔ ka bir dii-ba ba fonni-na. Ku fɔŋgɔ dii-yuɔ u duɔ ce-ma.

²⁴ Nuɔŋo-i, nanɔ waa hiɛŋ-tibiinɔ-nu, ba kar-ni jo ji gbo-ni ciin-tibiinɔ-nu; mafanɔ da ma saa yar Diilonɔ-i, ciin-tibiinɔgu ferɛŋ negemmu gbomma ce nie gb̃aa yar-o?

Isirahel-baamba kormanɔ-kɔŋgu-i

²⁵ Tobinɔ namaa, mi taara na suɔ Diilonɔ kusunɔgu-i, ku yaa na ka suɔ wuɔ na nelɔulle gb̃ie baa-na. *Isirahel-baamba namba nyaayɔ ba fere. A ce dumaanɔ-na Diilonɔ yaan-ba tuɔ cie *niɛraamba maŋ dii da ba kor hiere, ba kor aa u suɔ kor-ba.

²⁶ Isirahel-baamba ka kor hiere dumɛi ŋaa maŋ nyegaaŋ dumaa wuɔ:

«Kɔŋkortienɔ ka hel *Sinyɔ;

*u ka hiel *Yakɔbu haayɛlɔmba-i ɔnyagarma-na.*

²⁷ *Mi ka hur ba ɔmbabalma-i halan-ma bei aa bel *tobisinni baa-ba.»†*

²⁸ Isirahel-baambaŋ'a ba saa sie *Neldɔdɔlɔma-i, die i ne-ku, ba cie Diilonɔ-bigaaaraamba, ŋga ku kuraa niɛraanɔ namaanɔ-i. A ne da die ne Diilonɔ u yufellen hilaa-bei dumaa, i ne da ba maama dɔlɔnu-yuɔ yogo ba bincuamba maa-na.

* 11:10 Gbelieman-nalaanɔgu (Psaume) 69.23-24 † 11:27 Isayi (Ésaïe) 59.20-21

²⁹ Na saa da, Diilonɔ duɔ hã-ni, u hãa-ni. U yufel da di hel-niɛ, di hilaa-niɛ; u sa bir baa huon-ãndaanɔ.

³⁰ Yiinaa-i-na, namaa na saa ta na nu Diilonɔ nunɔgu-i, Isirahel-baambaɔ juɔ cɔina u nunɔgu-i huonɔgu maɔ nuɔ-i, u suɔ ce hujarre namaanɔ-na.

³¹ Ba yagaraa Diilonɔ nunɔgu-i fiɛfiɛ-i-na a ce u ce hujarre namaanɔ-na, aa bafamba da ba bi da u hujarre-i.

³² Kumaɔ ciɛ mi waɔ-ma dumaanɔ-na, Diilonɔ yaan Isirahel-baamba-i baa niɛraamba-i hiere ba ferɛɔ nuɔ ba suur ambabalma-na bãl ba nuhɔɛɔ-na aa suɔ duɔ ce hujarre bei hiere.

³³ Coima saa fa, Diilonɔ fafaanɔ temma si dii! U nu nelma-i ma numma-i aa tuɔ suɔ weiima-i hiere. Molo siɛ gbãa suɔ u huɔya-maama-i ti-ma, molo siɛ bi gbãa konnu u kusunɔgu-i

³⁴ ɔaa maɔ nyɛgãanɔ dumaa u nelma-na wuɔ:

«Hai gbãa suɔ Itienɔ kusunɔ-maama-i?

Hai gbãa dii nelma u tun-nu?»‡

³⁵ Hai diyaa cɛmelle yuɔ dede aa u duɔ ji suu-de huon-nu?»§

³⁶ Bimbinni-i hiere u yaa hielaa-ni, nii dii fuɔ nagãɔ-na aa ni tiyãa fuɔ tiɛma. Yaan i tie gbɛliɛɔ u yaa-i hɔnni maɔ jon! Ma ciɛ.

12

Diilon-bilon-wuɔsaanɔ

¹ Tobin namaa, Diilonɔ unɔ ciɛ hujar daade temma-i yiɛ, jande, mi cãrã-nei, hãan-yon baa na ferɛ ɔaa ban hãɔ-yonɔ tãmmaɔ-kunɔgu dumaa. Yaan na ciluɔ tuɔ fa. Taa na ce kumaɔ dɔlaanun-yuɔ. Ba buol Diilonɔ-i dumɛi ninson-buolma-i.

² Baa na ta na nyaanu nelbiliemba kuucɛnɔgu-i, yaan Diilonɔ bir-na u birma a hã-na anɔgɔfɛlemma, ku yaa na ka ta na suɔ Diilonɔ huonɔga-i: Kumaɔ faa, kumaɔ dɔlaanun-yuɔ baa kumaɔ vii, na ka ta na suɔ-ku.

³ Diilonɔ unɔ firiinu u huonɔga-i aa ce baa-mi, mi ka dii nelma na tunni-na hiere: Yaan bombolma-i aa nelienɔ nelienɔ u jina u ferɛ u fuonɔgu-na. Nan haa na nanɔga-i Diilonɔ-na aa u hã-na fɔngɔbaa-ba maɔ, taa na ce na weimambaa-ba-i na saanu baa ba yaa-i.

⁴ Nelbilonɔ unɔ yɛɔ dumaa baa terni bɔi u kũma-na, terienɔgu terienɔgu baa ku maacemma,

⁵ miɛ inɔ fiɛ ciinu, i suuriinu i-naa dumɛi. Ii dii ɔaa i gbuɔnu ce nelduonɔ *Kirsã horrena, nelienɔ nelienɔ baa u munyierammu.

⁶ Diilonɔ firiinu u huonɔga-i a hã-ye i de-i-denɔ fɔngɔbaa. Duɔ hã nuɔni maɔ u pɔpuɔrunɔgu cemman-fɔngũɔ-i, baa haar baa-yo u hũmelle-na.

⁷ Kãyãmmaɔ-fɔngũɔ duɔ waa baa umaɔ, u tuɔ kãyã. U nelma pigãamaɔ-fɔngũɔ duɔ waa baa umaɔ, u tuɔ waɔ-ma u pigãanɔ.

⁸ Sireinɔ-fɔngũɔ duɔ waa baa umaɔ, u tuɔ dii sireinɔ-i banamba-na. Umaɔ duɔ da u nagãɔ-na, kutienɔ yanɔ u nanɔga ta ka fara baa huonɔga diei. Umaɔ duɔ da yaanɔga-i, u ce u yaatesinni-i baa pãama. Duɔ hã umaɔ fɔngũɔ-i wuɔ u tuɔ kãyã sũntaamba-i, kutienɔ tuɔ ce-ma baa hɔfɛlle.

⁹ Na nelnyulmu saaya mu konɔ, huhurma saa saaya ma waa-muɔ. Gbuu na bigãan ambabalma-i aa na vaa na ferɛ baa anfafamma yaa-i.

¹⁰ Taa na dɔl na-naa ɔaa cɛduɔɔ-bienɔ namaa. Taa na jina na ferɛ banamba huon-nu.

¹¹ Taa na hinu pãama-i, baa na ce yentaanɔ namaa. Vaan na ferɛ baa Itienɔ maacemma-i, baa na fɛ baa-ma.

¹² Nan hinɔ kumaɔ taalunɔgu-i, yaan ku ta ku fɛ na hɔmmu-i. Weiɔ da ma da-na, na dɔluonu-mɛi. Taa na hinu Diilocãrãlle-i.

‡ 11:34 Isayi (Ésaïe) 40.13 § 11:35 Yɔbu (Job) 41.3

13 Taa na kãyã Diilonɔ-dũŋ-baamba maŋ naaluɔ uŋ suurii-bei. Taa na ce niraamba nersinni-i fafamma.

14 Taa na cãrã Diilonɔ-i na hã bamaŋ ciɛŋ-naŋ kpãncɔlgũɔ-i. Taa na cãrã kuufafaanɔ na hã-ba; baa na haa na nubabalaanɔ bei.

15 Taa na nyɛ baa bamaŋ nyiɛŋ, aa na ta na kaal baa bamaŋ kaalaanɔ.

16 Taa na nunu na-naa. Baa na ta na tetɛŋ na fɛɛ; yaan aa na ta na siɛ maacemma maŋ sɔlsɔl-maama-i*. Baa na da niɛ sɪ na suɔ wɛima-i hiere.

17 Baa na ta na suu ãmbabalma sɔlaanɔ-i baa ãmbabalma. Gbãan na ta na ce kumaŋ faa na hã nuɔmba-i hiere.

18 Gbãan na ta na gbo baa nuɔmba-i hiere; baa na yaŋ ma hella namaa.

19 Mi jɛnaan namaa, baa na ta na suu sɔlaanɔ-i na fɛɛ, yaan Diilonɔ yaa tuɔ suu-ku. Na saa da, ma nyɛgãan Diilonɔ-nelma-na wuɔ: Itiɛŋo ciɛra wuɔ: «*Yaan sɔlaanɔ-i na hã muɔ. Muɔmɛi ka pã nɛliɛŋo nɛliɛŋo baa kumaŋ saaya baa-yo.*»†

20 Nga kumaŋ namaa kũŋgu-i, ku yaa daaku: «*Nyul da mu ta mu ko ŋ bigãarãŋo-i, hã u wuo. Hũŋkuɔsɪŋ da ni bel-o, hã u nyɔŋ. Da ŋ ce mafamma-i kuu dii ŋaa ŋ gbãlãa dãnciɛŋa'i kũnna u yuŋgu-na.*»‡

21 Baa na yaŋ ãmbabalma da yuŋgu nɛi, ciɛŋ ãnfafamma-i na hiel ãmbabalma-i na hɔlma-na.

13

Taa na siɛ fõŋgõtaamba wulaa

1 Nɛliɛŋo nɛliɛŋo u saaya u tuɔ siɛ fõŋgõtaamba wulaa. Kumaŋ ciɛ mi waŋ-ma dumaanɔ-na, fõŋgõtesinni-i hiere ni hel Diilonɔ-na, u yaa jɛna fõŋgũɔ-i hiere.

2 A ce dumaanɔ-na umaŋ duɔ tuɔ gãŋ baa fõŋgõtaamba-i, u gãŋ baa Diilonɔ. Bamaŋ ciinaanan fõŋgõtaamba nuŋ-ãndaanɔ-i, baŋ taaran kumaŋ ba ka da-ku.

3 Da ŋ ta ŋ ce kuuviŋgu, korma sa da-ni baa fõŋgõtaamba-i. Korma da ãmbabalmanciraamba-i baa-ba. Teriɛŋgu faŋgu-na, da ŋ'a ŋ sa taara korma ta ma da-ni baa-ba, yaŋ aa ŋ ta ŋ ce kuuviŋgu, ku yaa bafamba fɛɛ-i ba ka ta ba gbɛliɛŋ-ni.

4 Fõŋgõtaamba ce Diilonɔ-maacemma'i dumaanɔ-na da ba dii-ye hũmefafalle-na. Nga da ŋ bir yaŋ aa ta ŋ ce kuubabalaanɔ, ŋ saaya ŋ kãalã-bei. Diilonɔ uŋ hãa-ba comelle maŋ, u saa hã-ba baa-de gbãŋgbãŋ, ba ce fuɔ maacemma'i baa-de. Umaŋ duɔ cãl, baŋ haa kumaŋ yuɔ, ku pigãan Diilonɔ-berru.

5 Ku'i ciɛ i gbɛi i tiɛ siɛ fõŋgõtaamba wulaa. I baa ne muoru yon aa tiɛ siɛ, i ne i hɔmmu, i suyaa wuɔ ku faa.

6 Ku'i bi ciɛ ŋ da na saaya na ta na pã na nampobaa-ba-i. Bamaŋ hũyãan nampo-i, Diilonɔ'i bi hãa bafamba-i maacemma famma-i.

7 Niŋ saaya ŋ pã kumaŋ, pã-ku ŋ hã kuŋ vii umaŋ. Taa na pã nampobaa-ba-i na hã ba taamba-i, umaŋ duɔ saaya baa kãmma, na kãŋ-yo. Umaŋ duɔ saaya baa bɔbɔima, na ce-yo bɔi.

Anjɪnamma tuole-i

8 Da ma hel nelnyulmu-na, baa na yaŋ biŋkũŋ cɛmɛlle waa unaŋ nuɔ-na. Na saa da, umaŋ duɔ yaŋ banamba maama ta ma dɔlnu-yuɔ, kuu dii ŋaa kutiɛŋo tiɛ baa *Moisi *anjɪnamma-i ma kũŋgu-na hiere.

9 Kumaŋ ciɛ mi waŋ-ma dumaanɔ-na, mamaŋ nyɛgãan ãnjɪnamma-na wuɔ: «*Baa ce *fuocesinni, baa ko nɛliɛŋo, baa cuo, baa nenu nɛliɛŋo*»* ka cor baa manamma-i hiere, ma

* 12:16 *Yaan aa na ta na siɛ maacemma maŋ sɔlsɔl-maama-i*: Girekimma-na teriɛŋ daaku gbãa bi nu nuŋ daama-i: «*Yaan aa na ta na siɛ na piɛ nawalaamba-i.*» † 12:19 Anjɪnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 32.35 ‡ 12:20 Bincuan-nelmaŋ-sebe (Proverbes) 25.21-22 * 13:9 Helman-sebe (Exode) 20.13-17; Anjɪnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 5.17-21

juɔ ji gbura ma-naa nelma diei maan daama yaa nuɔ-i wuɔ: «*ŋ saaya ŋ dɔl ŋ nanolŋo-i ŋaa niŋ dɔl ŋ fɛrɛ duma.*»†

¹⁰ Da ŋ ta ŋ dɔl ŋ nanolŋo-i, ŋ sa jɔguɔŋ-yo baa kuubabalaanŋu. Terienŋu fanŋu-na, nelnyulmu da mu waa-niɛ, kuu dii ŋaa ŋ tɛ baa ɔnjɔnnaama-i hiere ma kɔŋgu-na.

Ku piɛ ku jo dii

¹¹ Baa na hɔu nel daama-i na nanna. In yɛŋ huɔŋgu maŋ nuɔ-i daaku-i, namaa fɛrɛ-i na suɔ-ku. Baa na duɔfɔŋ, siireŋ, ku hii! Kɔŋkoro piyaa-ye fiɛfiɛ-i-na a yaŋ in ŋa naa hɔu Diilonŋ-maama-i fɛlemma-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i.

¹² Isuɔŋgu niinu tɛ, cuo piyaa kaalma. Yaan i nanna kukulmaŋ-maacemma-i aa i tɛ ce bɔantɔmma.

¹³ Yaan i tɛ ce kuuviinŋu, bɔantaamba ce dumei. I yaŋ niwuoniŋ-gbuolaanŋu-i, baa kolmaŋ-gbuolaanŋu-i, baa biŋwosinni-i ni sinni-na hiere. I yaŋ berkarre-i baa nenemuŋgu-i.

¹⁴ Yaan i biɛ Itienŋo-i Yesu-Kirsa maama aa i ne i kusɔnniŋ-maama-i aa i yaŋ-ma.

14

Baa cɔl ŋ nawuonŋo-i

¹ Baa na ta na tɛl umaŋ saa naŋ kaasinni dei yogo Diilonŋ-hɔmelle-na; taa na piɛ-yo na caan-nu. Baa na ta na fanu na-naa baa-yo u ɔnjɔguɔma-na.

² Naa unanŋo dii u suyaa wuɔ niwuoni-i hiere ni gbɔa wuo. A ne da umaŋ saa naŋ kaasinni dei yogo Diilonŋ-hɔmelle-na u sa dii kɔɔma u nuŋgu-na, u wuo dimma yon.

³ Umaŋ wuyaŋ niwuoni-i hiere, u baa nyɛ umaŋ wuɔ ninanni nyaa-yo, aa umaŋ sa wuyaŋ niwuoni-i hiere u baa cɔl umaŋ wuyaŋ-niŋ. Diilonŋ un siyaa dii-yo u horre-na, yunŋu si dii u cɔlma-na.

⁴ Naŋ hilaa hie aa da manamma ta ŋ cɔl unanŋ cɔarɔŋo-i? Ku nuɔlaa-yo wa, ku saa nuɔl-o wa! Ma hii nuɔ baa bige-i? Aa ku sie gbɔa nuɔl-o; Itienŋo dii tuɔ kɔyɔ-yuɔ. Ku fɔŋgɔ dii-yuɔ u tuɔ kɔyɔ-yuɔ.

⁵ Bananŋ wulaa, yinni-i hiere ni sa saa; ni maar ni-naa. Bananŋ ba'a yinni-i hiere nii dii niiduɔni. Neliɛŋo neliɛŋo, u yaŋ mamaŋ dii u huɔŋga-na ma ye-yo.

⁶ Umaŋ buɔraŋ yinni-i, u bɔrɔ-niɛ Itienŋo maa-na. Umaŋ wuyaŋ bimbinni-i hiere, u bi wuo-ni Itienŋo maa-na. Kumaŋ ciɛ mi waŋ-ma dumaanŋo-na, kutienŋo jaal Diilonŋo-i ni maama-na. Aa umaŋ wuɔ niwuoni nanni nyaa-yo, u bi ce-ma Itienŋo maa-na. Fuɔ bi jaal Diilonŋo-i.

⁷ Na saa da, i hɔlma-na, molo si dii tɛna u fɛrɛŋ maa-na, molo sa bi ku kɔ u fɛrɛŋ maa-na.

⁸ Da ŋ hon Diilonŋ-horre-na, ŋ huɔŋ Itienŋo maa-na, aa da ŋ bi ku, ŋ kuu Itienŋo maa-na. A ce dumaanŋo-na ii dii cicɛlma wa, i kuu wa, i tienŋo yaa Yesu-Kirsa-i.

⁹ Bige-i ciɛ mi waŋ-ma dumaanŋo-na? U kuu aa sire jo ji waa bikuomba-i baa cicɛlmantaamba-i hiere ba yun-nu.

¹⁰ Nga ma bilaa niɛ naŋ da manamma ta ŋ cɔl ŋ nawuonŋo-i? Ma bilaa niɛ naŋ ta ŋ nyɛ ŋ nawuonŋo-i sɔlma? I ka cor hiere Diilonŋ-fuore-na u yuu-ye i de-i-diei.

¹¹ Na saa da, ma nyɛgɔan Diilonŋ-nelma-na wuɔ:

«*Muɔ Cicɛlmantienŋ muɔ,*

mi sie kar ku coima,

nuɔmba-i hiere ba ka jo ji dɔuna mi yaanŋa-na.

*Aa neliɛŋo neliɛŋo u ka puur u nuŋgu-i waŋ-ma wuɔ muɔmɛi Diilonŋo-i kelkel.»**

¹² Terienŋu fanŋu-na, neliɛŋo neliɛŋo un ciɛ kumaŋ, u ka yiɛra Diilonŋo yaanŋa-na a waŋ-ku.

Baa guɔl ŋ nawuonŋo gbeini-i

† 13:9 Buolmaŋ-seɓe (Lévitique) 19.18 * 14:11 Isayi (Ésaïe) 45.23

13 A ce dumaanɔ-na, yaan i yan i-naa cālma. Yaan aa na bel na fere unan nuɔ η baa ji guɔl unan gbeini-i a pira-yuɔ Diilon-hūmelle-na.

14 Itienɔ-i Yesu cie mei suɔ, aa tiraa tir suɔ wuɔ kuuwuonɔ sa nyaa nelienɔ. Nga uman duɔ tuɔ jɔguɔn wuɔ kuuwuon daaku nyaa-yo, η bi da ku nyaa-yo.

15 Da η ta η ce kuujanɔ η natobiɔ-na baa nin wuo kuman, η naana nelnyulmun-hūmelle-i. *Kirsan kuu uman maa-na-i, η ka kɔsuɔn-yo kuuwuon maa-na yon wei?

16 Kuman faa nan yufelle-na, da η suɔ wuɔ ku cemma gbāa bīena Diilon-hūmelle yerre-i, ne-ku aa η yan-ku.

17 Na saa da, *Diilon-nellen-kūngu-i niwuonin-kūngu sī, niinyɔnnin-kūngu bi sī. Diilon-nellen-kūngu yaa viisinni, baa yaafelle baa hɔfelle, ni da *Diilon-Yalle yaa wulaa-i.

18 Uman duɔ tuɔ cāa Kirsa-i cāama famma temma-i, u kūngu dɔlnu Diilon-o-i aa nuamba bi bī u yefafalle.

19 Terienɔ fanɔna, kuman juɔn baa yaafelle-i muntienammu-na aa ta ku ce i hieron-o-i i tie nan kaasinni Diilon-hūmelle-na, yaan i vaa i fere baa kufanɔ cemma yaa-i.

20 Baa na guɔla Diilon-maacemma-i baa niwuoni. Niiwuoni-i hiere ni faa ninsonɔ, nga kuuwuonɔ man ka guɔl η natobiɔ gbeini-i Diilon-hūmelle-na, ku wuoma saa fa.

21 Bīnkūngu bīnkūngu, kuman gbāa guɔl η natobiɔ gbeini-i Diilon-hūmelle-na, ne-ku aa η yan-ku. Da kuɔ nan kūɔwuole-i sisɔ η konyolle ka guɔl u gbeini-i, ne-ku aa η yan-ku.

22 Nin suɔ kuman η huɔnga-na kufanɔ bīnkūngu yanɔna, yan ku tie nuɔ baa Diilonɔ na hɔlma-na. Uman sa cien u weima-i baa hɔmmu hāi, kutienɔ yunɔ dɔlaa.

23 Nga uman duɔ tuɔ wuo bīnkūngu aa u huɔnga saa hūu-ma baa-ku a kā u Diilon-hūmelle yanɔna, Diilonɔ ka yuu-yo. U ka yuu-yo niε niε? U āncemma-i baa u Diilon-hūmelle sa kā yanduɔnga. A ne da kuman sa kāan yanduɔnga baa η Diilon-hūmelle-i kuubabalaanɔ.

15

Biyaan Yesu-Kirsa maama

1 Mie man yieraaya don Diilon-hūmelle-na, ku saaya i tie kāyā baman saa yiera don mie temma-i. I saa saaya i tie ce kuman dɔlaanun mie yon.

2 Nelienɔ nelienɔ i hɔlma-na, u saaya u vaa u fere baa kuman dɔlaanun banamba-i a kāyā-bei ba nan kaasinni Diilon-hūmelle-na.

3 Na saa da, *Kirsa saa tuɔ ce kuman dɔlaanun fuɔ. Ma nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Diilo, baman taa ba tuora-nie, ba tuosinni birii haa muɔmei nuɔ-i.*»*

4 Maman nyegāan Diilon-nelma-na hiere dii ku biena-na, ma nyegāan da ma pigāan-ye nelma. Ma ce-ye hɔhinantaan mie aa ta ma dii sireiɔa yie i die gbāa die tie hin Diilon-ciilunɔ taalunɔ.

5 Diilo fuɔ man hɔhinammu tien-o-i baa sireiɔa tien-o-i, u kāyā-nei na ta na nunu na-naa ηaa Yesu-Kirsan waan-ma dumaa.

6 Ku yaa na ka gbonu hiere ce noduɔnɔ ta na gbelen Diilon-o-i Itien-o-i Yesu-Kirsa To-i.

7 Terienɔ fanɔna, taa na sie na-naa Diilonɔ yerre fafaanɔ maama-na, ηaa Kirsan siyaa namaan-o-i dumaa.

8 Yaan mi tūnu-nei, Kirsa juɔ duɔ ji kāyā *Yuifubaa-ba-i. Diilon un ηa naa pā nunɔ man baa ba bīncuamba-i, Yesu juɔ ce ku yaa-i a pigāan wuɔ Diilon duɔ wan man, u ce-ma.

9 U bi juɔ *nieraamba da ba gbāa gbelen Diilon-o-i u ānfafamma maama-na ηaa man nyegāan dumaa Diilon-nelma-na wuɔ:

«*Ku'i cie mi ka ta mi gbelen-ni nieraamba hɔlma-na, aa ta mi hāl nei mi tuɔlnu-nie.*»†

10 Ma bi nyegāan wuɔ:

* 15:3 Gbelieman-nalāanɔ (Psaume) 69.10 † 15:9 Gbelieman-nalāanɔ (Psaume) 18.50

«Nieraan namaa, yaan na hɔmmu fɛ Itienjo baamba muumu temma-i.»‡

11 Ma bi tiraa nyegɛɛn wuɔ:

«Nieraan namaanjo-i hiere, taa na gbɛliɛn Itienjo-i!

Nelbilien namaanjo-i hiere nilɛɛna-na, taa na hɔl nɛini na tuɔlɛnu-yuɔ.»§

12 Aa bi tiraa nyegɛɛn *Isayi seɓe-i-na wuɔ:

«Yese *hɔayɛlɔ naŋo ka jo.

U ka sire waa nieraamba yuŋ-nu.

Nuɔmba-i nilɛɛna-na hiere ba ka haa ba nanŋa-i u yaa nuɔ-i.»†

13 Nan haa na nanŋa Diilonjo-na, fuɔ man i cicuɔŋgu tienjo-i, u fɛ na hɔmmu-i da hinni, aa gbuu dii yaafɛlle na muntɛnammu-na, ku yaa *Diilon-Yalle ka ce na ta na hiŋ u ciilunŋu taalunŋu boi.

Maman yuu Pol huɔŋga-i

14 Tobin namaa, mɛi fɛɛ-i mi suyaa-ma wuɔ na hɔmmu yuu baa ɔnfafamma, na suɔ wɛima-i hiere, aa na gbɔa dii nelfafamma na-naa tɔnniŋ.

15 Nga mi suuye mi yufienja-i aa wan manamma cor seɓe daayo terni boi-na, da mi ce nelma namma tɛnu-nɛi. Diilonjo firiinu u huɔŋga-i baa-mi ku'i ciɛ mi ce-ma dumaanjo-na.

16 U ciɛ-mi Yesu-Kirsa cɔarɔŋ muɔ *nieraamba hɔlma-na. U diyaa u *Neldɔdɔlma-i mi nammu-na mi ta mi wan-ma baa-ba kuman ka ce *Diilon-Yalle bo-ba ba den, a migɔan-ba ba pɔ ba fɛɛ hɔ Diilonjo-i.

17 Terienŋu fanŋu-na, Diilo baa Yesu-Kirsa-i, mi gbɔa gbɛliɛn mi fɛɛ Diilon-maacemma-na.

18 Mi gbɔa cira *Kirsa yaa kɔayɔ-miɛ mi bir nieraamba yammu-i Diilonjo-na ba ta ba nu u nunŋu-i. U ciɛ-ma baa mi nuŋ-ɔndaanŋu a naara mi ɔncemma.

19 U ciɛ-ma baa himma baa gbɛɛ. U ciɛ-ma baa Diilon-Yalle fɔŋgɔ yaa-i. Ku ciɛ dumɛi mi gbuo terni-i hiere baa Kirsa Neldɔdɔlma-i, a doŋ dii *Yerusalemu, jo ji hel baa Iliri nilɛɛna-i hiere.

20 Maman naa yu mi huɔŋga-i, mi taa mi taara mi fulnu nilɛɛna man saa nu Kirsa maama-i dede, a wan Neldɔdɔlma-i baa-ba. Mi saa ta mi taara mi haaya unan dɔŋgu ku'i ciɛ mi fulnu nilɛɛna man saa nu u maama-i dede.

21 Mi ciɛ-ma ŋaa man nyegɔan duma Diilon-nelma-na wuɔ:

«Ban ŋa na'a ba saa wan u maama baa baman dede,
ba ka da-yo,

aa baman saa naa nu u maama da,

ba ka suɔ ma yaanŋa-i.»‡

Wuɔsaanŋu man dii Pol gbeini-na

22 Maacen daama yaa taa ma bella-miɛ a ce mi saa gbɔa kɔ ka ne-na.

23 Fieɛi-na ma tɛ terien daaku-na. Miŋ duɔŋ ta mi taara da mi kɔ ka ne-na ku daa bienja boi.

24 Mi ka kɔ Esipanyi. Mi kɔmma-na, mi ka yiɛra na terienŋu-na a ce yinni cellɛ baa-na aa suɔ cor, ku yaa mi huɔŋga ka fɛ. Aa mi hil mi ne na kakɔyɔŋgu yaa-i da mi gbɔa ka cor baa mi hɔmelle-i.

25 Dumandɛ-i-na, mi kɔ *Yerusalemu da mi ka hɔ Diilon-dɔŋ-baamba-i pɔpuɔrunŋu.

26 Diilon-dɔŋ-baamba man Maseduɔni-i-na, baa baman dii Akayi-i-na, ba naan gbeina da ba kɔyɔ Diilon-dɔŋ-baamba man nawalaamba-i Yerusalemu-i-na. Mi kɔ baa conŋoruŋgu fanŋu yaa-i.

‡ 15:10 Anŋnamma tiyemman-seɓe (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Gbelieman-nalaaŋgu (Psaume) 117.1 * 15:12 **Yese:** Davidi to yaa-i. Niɛn u sɔnni-i Samiel sebedɛlɔŋo-na (1 Samuel) 16.5-13. U bi waa Yesu haayienjo. Niɛn Matie seɓe-i-na 1.6. † 15:12 Isayi (Ésaie) 11.10 ‡ 15:21 Isayi (Ésaie) 52.15

27 Ku dɔlaanu ba yaa-i ba ce-ma. Aa ma cemma faa, baa naa saaya ba ce-ma. Baa naa saaya ba ce-ma yuŋ haku-i nuɔ-i? *Yuifubaa-ba maŋ hũyãa Yesu maama-i, ba calaa ba Diilonɔ-hũmelle-i baa *niɛraamba-i; niɛraamba saaya ba bi cal ba nagãŋ-niini-i baa bafamba-i ke!

28 Da mi ji bãl baa mafamma-i, da mi gbãŋ kã ka hã-ba congoruonɔŋgu fanɔŋgu-i, mi pãŋ biɛ ɛsipanyi hũmelle a ka yiɛra na terienɔŋgu-na aa suɔ cor.

29 Mi suyaa miɛ da mi hi na terienɔŋgu-i, *Kirsã ka silaa ce baa-ye cor.

30 Tobinɔŋ namaa, minɔŋ ka taara kumaŋ na wulaa, ku yaa daaku: Niɛŋ Itienɔ-i Yesu-Kirsã-i baa *Diilonɔ-Yallenɔŋ diyaa nelnyulmu maŋ i hõmmu-na, aa na ta na cãrã Diilonɔ-i na hã-mi, a kãyã-miɛ mi malunɔŋgu-na.

31 Cãarãŋ Diilonɔ-i u kor-mi *Yude aňyagarmantaamba nammu-na, aa minɔŋ kãŋ baa pɔpuɔrunɔŋgu maŋ Yerusalɛmu-i-na, Diilonɔ-dũŋ-baamba ka hũu-ku mi wulaa.

32 Mafãŋ da ma ce, mi ka hi na terienɔŋgu-i baa hõfɛlle, aa Diilonɔ duɔ siɛ, mi kaa bi da fiisa cɛlle.

33 Diilonɔ-i Hõfɛllentienɔŋ waa baa-na hiere. Ma ce dumaa.

16

Jaalupãlle

1 Mi ka dii i tũɔ-i Febe-i na nan-na, u ce Diilonɔ-maacemma-i u kãyã Diilonɔ-dũŋ-baamba maŋ Sãŋkire-i-na*.

2 Duɔ kã, na ne Itienɔ-i aa na bel-o fafamma ŋaa maŋ saaya ma ce dumaa Diilonɔ-dũŋ-baan miɛ i hõlma-na. Kumaŋ maama-i da ma waa-yuɔ, na kãyã-yuɔ baa ku biŋkũŋgu-i. U kãyã nuɔmba bõi, halle mei fɛɛ maŋ daami-i.

3 Mi jaalaa Pirsika-i† baa Akilasi-i, ba yaa mi namaacenciraamba Yesu-Kirsã suonɔŋgu-na.

4 Ba hĩerã kuliinɔŋgu-i da ba gbãa hũu muɔŋo-i kuɔ. Mi jaal-ba. Aa mei da-mi-diei si yonɔ. Diilonɔ-dũŋ-baamba maŋ *niɛraan-nileinɔŋ-na hiere, ba jaalaa-ba.

5 Mi jaalaa Diilonɔ-dũŋ-baamba maŋ tigiinɔŋ ba cãrã Diilonɔ-i Akilasi ba dumelle-na.

Mi jaalaa mi j̄lenɔ-i Epayinɛti-i. U yaa hũyãa *Kirsã maama-i igɛna *Asi-i-na.

6 Mi jaalaa Maari-i, u vaa u fɛɛ baa na maama-i.

7 Mi jaalaa Andorkusi-i baa Yuniya-i. Bafamba-i mei nellenɔ-tobimba. I waa kaso-i-na baa i-naa. Yesu *pɔpuɔrbiemba namba'i bafamba-i, ba kũŋgu dɔlnu nuɔmba-i. Bafamba daa yuŋ-bĩncɔsĩnni muɔ-na Kirsã horre-na.

8 Mi jaalaa Ampilatusi-i, u maama dii kpelle mi huɔŋga-na Itienɔ horre-na.

9 Mi jaalaa Urbɛ-i, u yaa i namaacenceronɔ Kirsã suonɔŋgu-na. Aa bi jaal Sitakisi-i; fuɔ maama bi dii kpelle mi huɔŋga-na.

10 Mi jaalaa Apelesi-i, u pigãan wuɔ u nyaarãa Kirsã-i-na.

Mi jaalaa Aritobul dumellenɔŋ-baamba-i.

11 Mi jaalaa mi nellenɔ-tobinɔŋo-i Erodiyɔ-i. Aa jaal Narsisi dumellenɔŋ-baamba maŋ hũyãa Itienɔ maama-i.

12 Mi jaalaa Tirfɛni-i baa Tirfosi-i. Caanɔ daaba-i ba hãi-i-na, ba vaa ba fɛɛ baa Itienɔ maacemma-i. Aa bi jaal Pɛrside-i, fuɔ maama bi dii kpelle mi huɔŋga-na, aa u bi vaa u fɛɛ baa Itienɔ maama-i.

13 Mi jaalaa Urufusi-i, Itienɔ yufellenɔ-nolɔŋo-i. Aa bi jaal u nyu-i, uu dii ŋaa mei fɛɛ-i mi bi nyu.

14 Mi bi jaalaa Asɛŋkiri-i, baa Filegɔ-i, baa ɛrmesi-i, baa Paturobasi-i, baa ɛrmasi-i baa tobimba maŋ dii baa-ba hiere.

15 Mi jaalaa Filologi-i baa Yulusi-i, aa jaal Nerienɔŋo-i baa tõncienɔŋo-i, aa bi jaal Olɛmpasi-i baa Diilonɔ-dũŋ-baamba maŋ dii baa-ba hiere.

* **16:1** *Sãŋkire*: Niɛŋ Pɔpuɔr. 18.18. † **16:3** Pirsika yerre nande yaa wuɔ Pirsili. Niɛŋ Pɔpuɔr. 18.2.

¹⁶ Taa na jaal na-naa fafamma ŋaa cɛduɔŋ-bien namaa. Baman dii Kirsa horre-na hiere ba pãa-na jaaluŋgu.

¹⁷ Tobin namaa, jande mi cãrã-nei, Diilonŋ-hūmelle maŋ maama-i waan baa-na, baman mielãa-ma, bilaan na fɛɛ kutaamba-na; ba jo baa bɔrɔmma, aa ba pira nuɔmba-i Diilonŋ-hūmelle-na. Baa na ta na piɛ kutaamba-i.

¹⁸ Ba sa cãa Itienŋo-i *Kirsã-i, ŋga ba cãa ba kusūnni. Ba tãal baman sa suyaan ku yaanŋa-i baa ba nudɔdɔlle-i.

¹⁹ Namaanŋo-i, nuɔmba-i hiere ba suyaa wuɔ na nu Itienŋo nuŋgu-i. Terienŋu fanŋu-na, ku dɔlnu-miɛ baa-na. Ŋga mi taara na ta na suɔ ãnfafamma-i na ce-ma aa na baa yan ãmbabalma ji kpatalla-nei.

²⁰ Diilonŋo-i Hɔfɛllentienŋo-i, a saa baa cɛllɛ, u ka mal *Sitãni-i hã na ce na bãanŋu-i yuɔ. Itienŋo-i Yesu u kãyã-nei.

²¹ Mi nabentienŋo-i Timote jaalaa-na, a naara mi nellen-tobimba-i Lusiwusi-i baa Yasɔ-i baa Sosipater hiere.

²² Muɔ Tertusi, mi bi jaalaa-na. Ii dii baa i-naa Itienŋo horre-na. Muɔmɛi nyegãan Pol sɛbɛ daayo-i hã-yo.

²³ Gawusi bi pãa na jaaluŋgu. Muɔ Pol, mi haraa u yaa nuɔ-i. Diilonŋ-dūŋ-baamba-i hiere ba tigiin fuɔ terienŋ-nu'i ba jaal Diilonŋo-i. Nelle gbeitieratienŋo-i Erati jaalaa-na baa i natobinŋo-i Kartusi-i.

[²⁴ Itienŋo-i Yesu-Kirsã u kãyã-nei hiere. Ma ce dumaa.]

Jaaluŋgu

²⁵ Yaan i tie jaal Diilonŋo-i! Min wan *Neldɔdɔlma maŋ baa-na Yesu-Kirsã maama-na, u yaa gbãa ce na yiɛra don u hūmelle-na a saa baa nelma famma-i. Diilonŋo kusūŋgu maŋ naa fuo dii ku domma-na, ku puuriye fiɛfiɛ-i-na Neldɔdɔl daama yaa nuɔ-i.

²⁶ Diilonŋo maŋ si dii duɔ ji kã terienŋu, u ciɛ u *pɔpuɔrbiemba wan u kusūŋgu-i ba sɛbɛbaa-ba-na nuɔmba-i hiere nilɛinŋa-na ba da ba suɔ-ma aa hūu-ma aa ce-ma.

²⁷ Diilonŋo yaa u diei yon nelnurãŋo-i. Yaan i tie jaal-o hɔnninŋ jonŋ Yesu-Kirsã barguɔ-i-na! Ma ciɛ!

Polņ nyegāaņ sebedielāņo maņ hā Korēntitaamba-i Nelmuoyamma

Pol cie belle diei baa boluonģu Korēnti-i-na. Korēntitaamba nuō Yesu maama-i u yaa wulaa-i igēna. Huonģu fanģu-na, gbeinģa saa waa dei Korēnti-i-na, baa biņwosinni-i ka hel baa sitāni-maacemma-i ma sinni-na hiere. A ce dumaanģo-na Diilonģ-hūmelle wuōsaanģu waa kpelle Diilonģ-dūņ-baamba wulaa.

Huonģu nanģu juō hi, Pol wuō nu wuō ba sa tiraa ba nunu ba-naa. Bafamba fere-i baa bi nyegāaņ sebe hā Pol a yuu-yo baa nelma bōi. Pol wuō nyegēņ sebe daayo-i duō dii nelma ba tūnni-na; wuō ba yaņ berru-i aa ba bel ba-naa fafamma ku yaa faa Diilonģ-dūņ-baamba hōlma-na (sap. 1–4). Aa cira ba hiel ba nanģa biņwosinni-na, aa weiņ da ma suur ba hōlma-na, ba fielnu-mei ba fere; ba baa kā nelgbāņgbālāņ wulaa wuō u ka fielnu-mei hā-ba (sap. 5–6). U nuņģu hii ānsorrenģ-maama-i (sap. 7), baa cufieņ-kūōma wuomanģ-kūņģu-i (sap. 8–10), baa Itieņo niiwuonģ-kūņģu-i (sap. 11). *Diilonģ-Yallenģ hāņ nuōmba-i fōņģōbaa-ba maņ, u nuņģu hii ba kūņģu-i (sap. 12–14). U nuņģu bi hii kuomba siremmanģ-kūņģu-i (sap. 15).

Aa suō duō pā-ba jaaluperienģu-i, u diyaa sireinģa bei wuō ba naņ gbeinģa ba hā *Yerusalemu Diilonģ-dūņ-baamba-i (sap. 16).

Sebe daayo-na, Pol yuu nyōlma baa nelnyulmuņ-kūņģu-i: Wuō Diilonģ-dūņ-wuonģ duō tuō ce biņkūņģu biņkūņģu, u saaya u ce-ku baa nelnyulmu (sap. 13).

Jaaluņģu

¹ Muō Pol, Diilonģo biē-mi ce-mi Yesu-Kirsa *pōpuōrbilonģ muō ņaa unģ'a ma ce dumaa. Muō baa i natobiņģo-i Sōsitēni-i

² miēmei nyegāaņ sebe daayo-i die hā Diilonģ-dūņ-baanģ namaa namaņ dii Korēnti-i-na. I nyegāaņ-yo die hā Diilonģ unģ buō namaa namaņ na deņ a ce-na fuō baanģ namaa Yesu-Kirsa horre-na. I bi nyegāaņ-yo die hā bamaņ biēņ Itieņo yerre-i terni-na hiere. Bafamba Yuntieņo miē bi Yuntieņo.

³ I To-i Diilonģo-i baa Itieņo-i Yesu-Kirsa-i ba kāyā-ņei aa fē na hōmmu-i.

Pol pā Diilonģo-i jaaluņģu

⁴ Diilonģo niē na horre-i baa Yesu-Kirsa-i aa ce baa-na. Terienģu fanģu-na, mi jaal-o yinni maņ jonģ mafamma-na.

⁵ Coima saa fa, naņ hūyāa *Kirsa maama-i Diilonģo cie-na biņkūntaanģ namaa weiima-na hiere: Na nu nelma-i ma numma-i aa tiraa ta na suō yieņģu.

⁶ Kumaņ cie ma ce dumaanģo-na, Kirsa nelma daa muntienafafammu na hōlma-na ku'i cie.

⁷ A ce namaa namaņ niēyaņ Itieņo-i Yesu-Kirsa jommanģ-yiinģu himma-i, Diilonģ unģ hāņ nuōmba-i fōņģōbaa-ba maņ, u diei saa naa-ņei.

⁸ Diilo fuō fere yaa ka kāyā-ņei na nyaar u nelma-na a ji hi yiinģu fanģu-i; ku yaa cālmuo sie ji da haa-ņei.

⁹ U yaa biē-na wuō na ce horre baa u Biēņo-i Yesu-Kirsa-i; u sa waņ weiima aa ji bir baa huonģ-āndaanģu.

Korēnti Diilonģ-dūņ-baamba sa nunu ba-naa

¹⁰ Tobinģ namaa, jande mi cārā-ņei, niēņ Itieņo-i Yesu-Kirsa-i aa na bel na-naa. Baa na bir na honni-i na-naa nuō. Bilaanģ na-naa fafamma na ce noduonģu aa na waa baa āņģōduōma.

11 Tobij namaa, kumanj cie mi ta mi wanj mafamma-i Kiloe dumellenj-baamba tũonu-mie wuɔ na sa nunu na-naa.

12 Wuɔ na hɔlma-na, banamba cierra wuɔ ba cuu mei huonj-nu, bananj ba'a bafamba cuu Apolosi huonj-nu, bananj ba'a bafamba dii Pier* huonj-nu, bananj ba'a bafamba dii *Kirsa huonj-nu.

13 Namaa wulaa, Kirsa calaanu wei? Ba gbuu muɔmei *daangu-na ko-mi na maama-na wei? Na daa *batemu-i mei yerre yaa nuɔ-i wei?

14 Da ma hel Kiripusi-i-na baa Gawusi-i-na, mi jaal Diilonjo-i min'a mi saa *batisenj molojo na hɔlma-na.

15 Ku yaa molo sie gbãa cira na baatisenj mei yerrenj.

16 Ninsojo! Muɔmei baatisenj Sitefanasi dumellenj-baamba-i, mafamma naa karaanu-mie. Da ma hel bafamba-na, mi saa hũu-ma mie mi baatisenj molojo na hɔlma-na.

17 Kirsa saa puɔr-mi wuɔ mi ji batisenj nuɔmba, nga u puɔraa-mi wuɔ mi wuɔra wanj *Neldɔdɔlma yaa-i aa mi baa ce-ma baa nelbilienj-cẽcẽmunju ku yaa Kirsa kuliingu ku waa baa yungu daangu-na.

18 Na saa da, da ba ta ba wanj Kirsa kuliingu maama-i daangu-na, bamanj piera, ba da-ku miminsinni. Nga mie manj biyaa konkor-hũmelle-i, i suyaa wuɔ Diilonjo hii.

19 Na saa da, ma nyegãanj Diilonj-nelma-na wuɔ:

«Mi ka biɛna nelnurãamba nelnulle-i
aa biɛna cẽcẽmuntãamba cẽcẽmunju-i.»†

20 Terienju fanju-na, nelnurãamba gbãa da hama-i wanj? Bamanj suyaanj yiengui, ba gbãa da hama-i? Bamanj wuɔ ba suɔ ba piiye, ba gbãa da hama-i? Ma si Diilonjo birii nelbiliemba cẽcẽmunju-i miminsinni ke?

21 Na saa da, Diilonjonj cie u cẽcẽmunju-i kusuɔnj-nu, nelbiliemba-i baa ba cẽcẽmunju-i hiera ba saa suɔ-yo. Ku'i cie Diilonjo cira wuɔ nelbiliembanj neñ kumanj wuɔ miminsinni, u ka ce ku yaa-i kor bamanj hũyãa u maama-i.

22 *Yuifubaa-ba taara ba da gberɛ-weima-i baa ba yufelle aa suɔ hũu-ma, Girekibaa ba'a bafamba taara cẽcẽmunju.

23 Nga mie fuɔ, banj gbuu Kirsa manj daangu-na ko-yo, mie wanj fuɔ maama yaa-i. Yuifubaa da ba nu-ma, ku gbuu janj-ba wuɔ i tuora Diilonjo-i. Girekibaa ba'a i ce miminsinni.

24 Nga Diilonj unj biɛ bamanj kor-ba hiera, Yuifubaa o, Girekibaa o, inj wanj Kirsa manj maama-i daayo-i, ba suyaa wuɔ u yaa pigãanj Diilonjo himma-i baa u nelnulle-i.

25 Nelbiliembanj neñ Diilonjo maacemma manj wuɔ miminsinni, ma bɔyaa bafamba cẽcẽmunju-na, aa banj neñ kumanj wuɔ nayusinni Diilonjo wulaa, ku bɔyaa bafamba fõngõtesinni-na.

26 Tobij namaa, nieñ na hɔlma-na na ne. Diilonjonj biɛ namaa namanj, nelbiliemba ne wuɔ nelnurãamba si dii bɔi nei, fõngõtaamba si dii bɔi, nelbõmbõmbaa-ba bi si dii-nei dumaa.

27 Nga nelbiliembanj neñ bamanj wuɔ mimielmba, Diilonjo hielaa ba yaa-i a ture nelnurãamba yammu-i. Aa banj neñ bamanj wuɔ yungu si-bei, u hielaa ba yaa-i a dii senserre-i fõngõtaamba-na.

28 Nelbiliembanj'a ba sa kãnj bamanj, banj neñ bamanj wuɔ nelsɔsɔyaamba, Diilonjo hielaa ba yaa-i duɔ pigãanj wuɔ banj neñ kumanj hiema-na wuɔ binjkũbuɔ, fuɔ wulaa yungu si dii-kuɔ.

29 U cie mafamma-i molo baa gbãa duɔ kaal u ferɛ u yaanga-na.

30 U yaa cie na ce Yesu-Kirsa baanj namaa, aa Yesu-Kirsa yaa cie u hã-ye u cẽcẽmunju-i: Na saa da, Yesu-Kirsa yaa cie Diilonjo ce-ye nelviinj mie, aa ce-ye fuɔ baanj mie aa tiraa hũu-ye *Sitãni nammu-na.

* 1:12 Pier yerre nande yaa Sefasi. Nieñ Nsãa 1.42. † 1:19 Isayi (Ésaie) 29.14

³¹ Terienġu fanġu-na, ŋaa maŋ nyegāaŋ duma Diilon-ŋelma-na wu: «*Umaŋ du tu taara u kaal u fere, u saaya u cira: <Diilo baa Itienjo yaa-i.>*»‡

2

¹ Tobin namaa, mu min bi kaa na terienġu-na da mi ka waŋ Diilon-kusunġu-i baa-na, mi saa ka piye pigāaŋ wu mu mei suyaan mi piye mi waŋ nuamba-i hiere, mi saa bi ka piye pigāaŋ wu mu mei suyaan yiġu mi waŋ-ba.

² Mii naa waŋ-ma aa yiera-mei wu baŋ gbuu Yesu-Kirsa maŋ *daanġu-na ko-yo, mi kaa ka waŋ fu maama yaa yoŋ baa-na, mi sie haa manamma mei.

³ Min taa mi kaa na terienġu-na, fōŋgū sa waa-mie aa korma naa ce mi kūma ta ma nyen.

⁴ Min kaa, mi saa ka puur-na baa neldodolma na da na cu mi huon-nu ŋaa nuambaŋ puur ba-naa duma, ŋa *Diilon-Yalle himma yaa cie na sie mi nelma-i.

⁵ A ce dumaanjo-na, naŋ hūyāa Yesu maama-i ku saa ce ŋaa nelbilien-cēcēmunġu'i cie na hū-ma, ŋa Diilon-himma yaa cie na hū-ma.

Diilonjo nu nelma

⁶ Bamaŋ naaŋ kaasinni Diilon-hūmelle-na i hāalā-bei nelnulle. Ŋa nelnulle fande-i diiduole si baa nelbiliemba diele-i, diiduole bi si baa miwaan daayo yuntaamba diele-i. Bafamba yuntasinni sa c.

⁷ I pigāaŋ nuamba-i Diilon-nelnulle. Diilonjo kusunġu maŋ fuyaa nelbiliemba-na, i hāalā nuamba-i ku yaa-i. Aa miwaanjo su du don, Diilonjo naa yiera-mei du pigāaŋ-ye u kusunġu-i i die ji tie ce i bāanġu-i baa-yo.

⁸ Diilonjo kusun daaku-i miwaanjo yuntaamba sa su-ku. Ku ba taa ba su-ku, baa naa saa gbu yuntaamba Yuntienjo-i *daanġu-na ko-yo.

⁹ Ŋa ma cie ŋaa maŋ nyegāaŋ duma Diilon-ŋelma-na wu:

«*Molon yufellen'a di saa haa kumaŋ nu-i dede,*

*kumaŋ maama-i saa suur nelien tūn-nu dede,**

kumaŋ molo saa jōguŋ ku maama dede,

Diilonjo tigiin ku yaa-i a hā u maamaŋ dōlnuŋ bamaŋ.»

¹⁰ Binġunġu fanġu-i, Diilonjo cie u *Yalle pigāaŋ miemei baa-ku. *Diilon-Yalle su nelma-i hiere; halle di su Diilonjo huaya-maama-i.

¹¹ Hai molonjo-i gbāa su u nanoljo kusun-maama-i ji cor kutien fu fere-i? Ku yaa ŋa Diilonjo kunġu-i: Da ma hel u Yalle-na, molo sie gbāa su u kusunġu-i.

¹² A ne da mie in daa Yalle maŋ, nelbilien diele si, Diilon diele. U hā-ye baa-de i die su uŋ cie ānfafamma maŋ yie hiere.

¹³ Anfafaŋ daama-i, die i waŋ ma maama-i, i sa waŋ-ma baa mie cēcēmunġu, i waŋ-ma baa nelma maŋ Diilon-Yallen hāalāyā-yie baa-ma. A ce dumaanjo-na, i waŋ Diilon-Yalle maama-i baa Diilon-Yallen yeŋ bamaŋ nu-i.

¹⁴ Nelbilon nuonjo-i ŋ yundaanġu-i, ŋ sie gbāa hū Diilon-Yalle maama-i. Diilon-Yallen'a di si dii ŋ huŋga-na, ma maaraa-ni ŋ su ma yaanġa-i. Da ŋ nu-ma, ŋ da-ma miminsinni.

¹⁵ Diilon-Yal da di waa umaŋ nu-i, u gbāa su nelma-i hiere ma yaanġa-i, a ne da fuŋ cen mamaŋ, nelgbāngbālāaŋ sie gbāa su ma yaanġa-i.

¹⁶ Na saa da, ma nyegāaŋ Diilon-ŋelma-na wu:

«*Hai suyaan Itienjo kusunġu-i?*

Hai gbāa pigāaŋ-yo nelma?»†

*Ŋa miēno-i i su *Kirsa kusunġu-i.*

‡ 1:31 Seremi (Jérémie) 9.23 * 2:9 Isayi (Ésaïe) 64.3 † 2:16 Isayi (Ésaïe) 40.13

3

I hieroņo-i Diilonj-maacenciraņj miē

¹ Tobinj namaa, coima saa fa, *Diilonj-Yallenj yēj bamaņ nuo-i, baņ piijenj baa-ba dumaa, mi saa gbāa piije baa-na dumaano-na. Mi piije baa-na ņaa nuomba maņ ciej ba fereņ kusūņ-maama, aa tiraa piije baa-na ņaa tontobaa namaa *Kirsa horre-na.

² Mi hāa-na nyolma'i dumaano-na na mōsūņ. Kuo mii naa hā-na juuru, naa naa saa gbāa wuo-du. Halle ji hi baa fiēfiē, na siē gbāa wuo bīņkūņgu.

³ Kumaņ cie mi waņ-ma dumaano-na, ku yaa daaku: Naa dii ta na ce na kusūņj-maama-i yogo. Nenemunģu maņ dii na hōlma-na, baa berru maņ bi dii, ni yaa pigāaņ wuo na ce na kusūņj-maama, na saa nanna nelbiliba ciluo-i yogo.

⁴ Da na ta na piije wuo: «Mei dii baa Pol», «Mei dii baa Apolosi*», bamaņ sa suyaaņ Diilonj-i ba'i sa piijenj dumaano-na wei?

⁵ Ma diei ma hāi, hai moloņo-i Apolosi-i? Aa hai moloņo-i Pol? Ma si Diilonj-maacembienj miē yonj ke? Kunanģu si dii ji cor kufanģu-i. Miē waaņ Yesu maama-i baa-na yonj aa na bi siē-ma. Itienj uņ calaanu maacemma maņ hā-ye, i cie ma yaa-i.

⁶ Kuu dii ņaa, mei sūo tibinni-i aa Apolosi kūnna hūmma-i niē, ņga Diilonj yaa cie ni cē.

⁷ Umaņ sūo, baa umaņ kūona hūmma-i, i sa kāņ bafamba-i. Umaņ cie ni cē, i ne u yaa-i. U yaa Diilonj-i.

⁸ Umaņ sūoņ baa umaņ kūoņ hūmma-i ba saa hiere, unaa saa maar unano; nelieno nelieno u ka da u maacemma sullu-i.

⁹ Kumaņ cie mi waņ-ma dumaano-na, i ce maacemma-i baa Diilonj aa namei u suoņgu-i.

Mi gbāa saa-na baa dūņgu maņ Diilonj uņ yēj tuo ma-ku.

¹⁰ Diilonj cie baa-mi a hā-mi baa-ku mi fu ku tuole-i. Mi fuu-ku fafamma ņaa dumarāfefeij muo. Fiēfiē-i-na, banamba dii ta ba haaya-kuo. ņga nelieno nelieno, uņ maņ dumaa, u tuo ne-ku torro.

¹¹ Dūņgu tuole jiena ti; Yesu-Kirsa yaa ku tuole-i, molo siē gbāa tiraa jina dūņgu naņ tuole.

¹² Banamba ka jo baa sēne ji ma, banamba wargbe, banamba tāmpēfefeija, banamba jo baa denni ji ma, banamba hienģu, banamba tireija.

¹³ ņga maacenfafamma-i baa maacembabalamma-i ma ka suo gēņģeryiņģu yaa nuo-i. Yiņģu fanģu kaa waa dāamuņ-yiņģu. Aa dāamu fammu yaa kaa pigāaņ nelieno nelieno u maacemma sinni-i.

¹⁴ Umaņ duo ma baa kumaņ aa dāamu siē gbāa caa-ku, kutienj ka da u maacemma sullu-i.

¹⁵ ņga umaņ maacemma-i da ma caa, kutienj cii. Fuo fuo, u ka kor, ņga u ka waa ņaa nelieno maņ u dūņgu bilaa ta ku caa aa u gbāņ gbar hel.

¹⁶ Na saa suo wuo namei Diilonj dūņgu-i aa u *Yalle waa na hōmmu-na wei?

¹⁷ Umaņ duo biēna Diilonj-dūņgu-i, Diilonj ka kōsuoņ kutienj-i. Kumaņ cie mi waņ-ma dumaano-na, Diilonj cie dūņgu fanģu-i fuo da-u-diei kūņģu aa namei dūņģu fanģu-i.

¹⁸ Molo baa tāal u fere na hōlma-na! Umaņ duo fer nelbiliba-i a tuo ne u fere wuo nelnurāņo, kutienj duo tuo taara Diilonj-nelulle-i, u saaya u ce u fere mimilāņo.

¹⁹ Bige-i cie mi waņ-ma dumaano-na? Nelbilienj baņ bīņ kumaņ nelulle-i, Diilonj daa-ku miminsinni. Na saa da, Diilonj-nelma ciera wuo: «Diilonj bel cēcēmuntaamba-i baa bafamba fereņ cēcēmunģu yaa-i.»†

²⁰ Ma tiraa nyegēņ wuo: «Itienj suo nelnurāamba āņģuoma-i. U suyaa wuo yunģu si dii-meī.»‡

²¹ Terienģu fanģu-na, molo baa kaal u fere wuo fuo dii baa melņo. Na saa da, bimbinni-i hiere namaa niini-i:

* 3:4 Niēņ Pōpuor. 18.24-28. † 3:19 Yōbu (Job) 5.13 ‡ 3:20 Gbeliēmaņ-nalāanģu (Psaume) 94.11

²² Muo baa Apolōsi-i baa Pier, namaa baan miē. Miwaanjo-i baa cicēlma-i a naara kuliingu-i, namaa niini-i. Nyunjo-i baa bisīnuo-i, namaa niini-i.

²³ Ņga namaanjo-i Kirsa baan namaa, aa Kirsa-i Diilonjo-wuonjo.

4

Kirsa pōpuorbiemba maama

¹ Kumanjo Ņaa miē kūnjo-i, muo baa Apolōsi-i, na saaya na ta na kān-ye *Kirsa maacem-bien miē. Diilonjo-kusūnjo man naa fuo, u hāa-ye baa-ku i die puure-kuo pigāanjo nuomba-i baa-ku.

² A ne da da ba dii wēima nelienjo nuo Ņ nanjo-na, ba taara Ņ ce-ma manjo saaya ma ce dumaa.

³ Mēi wulaa, da na fiē ta na wanjo wuo niē, sisō nelbilienjo da ba fiē ta ba wanjo wuo niē, maasūmpīē. Mēi fēre-i, mi sa ji cira mi maacemma faa, mi sa ji cira ma balaanjo.

⁴ Mi saa da mi cālmuo terienjo-i, Ņga miŅ fiē'a mi saa da cālmuo mi fērenjo nuo, kufanjo sa pigāanjo wuo mi vii dē. Itienjo yaa gbāa cira mi maacemma faa sisō ma balaanjo.

⁵ Terienjo fanjo-na, baa na wuoya na ta na cāl nuomba-i a ne da ba cālmanjo-huonjo saa hi. Yaanjo Itienjo jo. Duo jo, manjo ciē kukulma-na hiere, u ka puure-mēi aa bi puure nuomba kusūnniŅ-maama-i. Mafanjo da ma ce, nelienjo nelienjo Diilonjo ka pā-yo baa jaalunjo manjo saaya baa-yo.

⁶ Tobinjo namaa, nelienjo nuo Ņ saa saaya Ņ ce ji cor kumanjo nyegāanjo. A ce dumaanjo-na, mi biyaa nelma bōi muo baa Apolōsi-i i kūnjo-na a tagaaya pigāanjo-na na da na suō nelma famma yaanjo-i. Mi sa taara na hōlma-na, unaa tuo wuōra u hōgōrra u fēre wuo fuo dii baa meljo aa cīina unanjo-i. Ku'i ciē mi biē miē maama-i tagaaya pigāanjo-na.

⁷ Da Ņ ta Ņ wuōra Ņ hōgōrra Ņ fēre dumaanjo-na, hai moloŅo-i juo ce-ni bōlbōl banamba-na? Bige-i dii baa-ni nanjo yerrenjo-kūnjo-i? Nimanjo dii baa-ni hiere, Diilonjo'i saa hā-ni baa-ni wēi? Da kuō Diilonjo'i hāa-ni baa-ni, ma bilaa niē Ņ ta Ņ wuōra Ņ hōgōrra Ņ fēre Ņaa nanjo niidanni?

⁸ Tobinjo namaa, na daa niē sī na yiē. Namaa wulaa na ciē binjūntaanjo namaa. Na duonjo yaanjo miēnjo-na ta na ce na yuntesīnni-i. Kuō naa naa ce ninsonjo-yuntaanjo namaa, kuu naa saa gbuu suō aa dōlno-miē. Ii naa kā ka tie ce i bāanjo-i baa-na.

⁹ Mēi huonjo-na Yesu *pōpuorbienjo miēnjo-i, Diilonjo jīena miēmēi huonjo-na Ņaa kaso-biemba manjo banjo jīena-bēi ba denjo da ba ka ko-ba. A ce dumaanjo-na, nelbiliemba-i baa *dōrpōpuorbiemba-i hiere ba ta ba hel ba nyē-ye.

¹⁰ Miēmēi birii ce mimiēl miē Kirsa maama-na, aa namaa na ce nelnurāanjo namaa Kirsa horre-na! Miē i naa yunjo aa fōnjo cēr waa namaanjo-na! Nuomba sa kānjo miēnjo-i, aa ta ba kānjo namaanjo-i!

¹¹ A ji hi baa nyunjo, ii dii nyulmu-na baa hūnjo-sīnni-na. Niidiini sī baa-ye, ba siē yanjo i muoma-i, i siē bi da tuolenjo-muntienjammu: Die cor dēi, i cor dēi.

¹² I ce maacemma-i Ņaa i ka ku die gbāa die da i nuŅ-juuru-i. Umanjo duo tuora-yiē, i cārā Diilonjo-i hā kutienjo-i. Umanjo duo ce-ye kpāncōlgūō, i hīrā i kūōma-i.

¹³ Umanjo duo tuo bīena i yireiŅa-i, i suō nuonjo baa kutienjo-i. A ji hi baa nyunjo, nelbiliemba ne-ye nelsōsaanjo miē, ba ne-ye Ņaa juoraanjo miē.

¹⁴ Ku saa ce Ņaa mi nyegēŅ nel daama-i da mi ture na yammu-i dē! Ku'i sī. Kuu dii Ņaa nanjo yenjo mi bisāljo namaa, aa na maama tiraa ta ma dōlno-miē, ku'i ciē mi ta mi nyegēŅ-ma da mi tigāanjo-na nelma.

¹⁵ Na saa da, halle da na fiē da nuomba neifienjo ndii ba ta ba kalanjo-na Kirsa maama-i, na to dii u diei yonjo; u yaa muo. Bige-i ciē miē na to yaa muonjo-i? Muōmēi waanjo *Neldōdōlma-i baa-na na hūu-ma a ce Yesu-Kirsa baanjo namaa.

¹⁶ Terienjo fanjo-na, jande, mi cārā-nēi, taa na ce mēi temma-i.

17 Mi puu ma yaa-i mi saañ mi biēno-i* Timote-i na wulaa. Timote maama sa suō aa dōlnu-miē, u vii Diilon-ḥūmelle-na. Miñ wuō wuōsaangu mañ Yesu-Kirsa ḥūmelle-na, mi saañ-yo u duō ka tir kufangu maama yaa baa-na ḡaa miñ wuōrañ mi wañ-ma dumaa baa Diilon-dūñ-baamba-i terni-na hiere.

18 Na ḥolma-na, banamba daa niē sī mi siē bir kā, ba don ta ba ḥōgōrra ba fēre.

19 Nga Diilon duō siē, ku siē vaaya mi ka kā na wulaa. Da mi kā, bombolmantaamba famba-i, mi ka ne da kuō bañ wañ mamañ ba gbā ba ce-ma.

20 Da ḡ siē Diilonō nunḡu-i, ku sa bāl nun-āndaan-nu yon, ku saaya ku da ḡ ciluō-i-na.

21 Na taara da mi ta mi kā, mi bel nyanḡbāangu mi nanḡa-na ta mi kā, sisō na taara mi ta mi kā baa ḡḡḡḡ? Niēñ na par.

5

Korēntitaambañ ceḡ bīḡwosīnni mañ

1 I wuōra i nu-ma terni-na hiere wuō bīḡwosīnni nanni ciē na ḥolma-na. Bīḡwosīñ daani-i, halle bamañ sa suyaan Diilonō-i ba sa siē ce-ni: Ba'a na ḥolma-na unaa galla baa u to ciēno.

2 Mafamañ fiē ce, na cor ta na kaal na fēre. Ma sī kuu naa saaya ku jañ-na, aa umañ ciē maacembabalamma famma-i na donya-yuō hiel-o na ḥolma-na.

3 Muō fuō, mii si dii baa-na terienḡu-na, ḡga mi ḡuḡḡa dii. Kumañ saaya ku ce kutienḡo-na, mi yieraaya-kuō tī ḡaa mii dii baa-na terienḡu-na.

4 Terienḡu fanḡu-na, tigiin na-naa Itienḡo Yesu yerre-na. Da na tigiin na-naa, u ka kāyā-nei aa muōmi ka ta mi bi jōḡuḡ na maama.

5 Da na tigiin, na nyaa-yo na hiel-o na ḥolma-na na ḡā *Sitāni-i baa-yo. Mi taara u nanna u cilōbabaḡo-i aa Diilonō kor-o Itienḡo jommañ-yiinḡu-i ku'i ciē miē na donya-yuō hiel-o na ḥolma-na.*

6 Na kaal na fēre ḡbāḡḡbāḡ! Na saa suō wuō siini-i baa ni yornumma-i ni ḡbāa sire burjūmmu bōi wei?

7 Ambabalma dii ḡaa siini. Hielaan-mañ na ḥolma-na, ku yaa na ka koñ hiere, na ka waa ḡaa burjūmmu mañ siini saa dii muō. Aa na kuḡ tī. Yesu-Kirsa ciē u fēre tāmmañ-kūḡu a migāan na ḡōmmu-i. U yaa *kōrsīnni tīmmanḡ-ponsaangu tūmbilonō-i†.

8 Terienḡu fanḡu-na, yaan i nanna i cilōbabaḡo-i baa bīḡwosīnni-i, nii dii ḡaa siini; aa i ce ponsaangu-i baa ḡuḡḡa diei, ku yaa ḡaa burjūmmu mañ siini saa dii muō.

9 Miñ nyēḡāan sebe‡ mañ ḡā-na cor, mi waan-ma yuō miē baa na ta na piē kakarkuontaamba-i.

10 Da mi cira na baa piē kakarkuontaamba-i, mi sa ḡbē kakarkuontaamba-i hiere miwaanḡo-na, mi sa bi ḡbē bamañ ciēñ cāncaaya-i hiere miwaanḡo-na, mi sa ḡbē bamañ ciēñ dudubūole-i hiere miwaanḡo-na, mi sa bi ḡbē cufēbuoltaamba-i hiere miwaanḡo-na. Da ḡ'a ḡ sa taara ḡ piē bafamba-i hiere daaba-i, ḡ ka naa ḡ hel miwaanḡo-na.

11 Da mi cira na baa piē kakarkuontaamba-i, mi ḡbē bamañ wuō ba ḡyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba ce kakarkuonḡo-i. Mi ḡbē bamañ wuō ba ḡyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba buol cufiēḡa-i. Mi ḡbē bamañ wuō ba ḡyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba bīena nuōmba yireiḡa-i. Mi ḡbē bamañ wuō ba ḡyāa Yesu-Kirsa maama-i aa yañ kolma ta yaanḡa bēi. Mi ḡbē bamañ wuō ba ḡyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba du nuōmba-i. Halle na saa saaya na wuo niwuoni baa kufangu taamba-i.

* 4:17 Timote-i, Pol fēreñ biēno sī, ḡga u taa u kāñ-yo u biēno Diilon-ḡūmelle-na. Niēñ Pōpuōr. 16.1. * 5:5 Niēñ Kor. ḡāa. 2.6-11: Terienḡu-na, ḡ ḡbāa da wuō u donyamma-i Diilon-dūḡu-na ku kāyā-yuō bōi. Ku ciē u nanna u cilōbabaḡo. † 5:7 *Kōrsīnni tīmmanḡ-ponsaangu tūmbilonō-i*: Niēñ ku nelma-i Helmanḡ-sebe-i-na (Exode) 12.3-21. ‡ 5:9 Sebe fanḡo nunḡu saa dii Diilon-nelmañ-sebebaa-ba-na.

¹² Bamanj saa hüu Yesu maama-i, mei sie gbãa wanj bafamba yunj-maama-i. Bamanj dii hümeduöle-na baa namaa, na saaya na ta na wanj bafamba yunj-maama yaa-i

¹³ aa na yanj puonj-nuomba-i na hä Diilonjo baa-ba, u'i ka suö unj ka ce-ba dumaa. Terienju fangu-na, «*duonyanj nelbabalanjo-i na hiel-o na hølma-na*»§, njaa manj nyegãan dumaa Diilonj-nelma-na.

6

Taa na fielnu na nelma-i na fere

¹ Bige-i cie nel da ma suur Diilonj-dünj-baanj namaa na hølma-na, na sa fielnu-mei na-naa nuö, na sire bi na-naa bamanj sa suyaañ Diilonjo-i ba wulaa wuö ba ka fielnu-mei?

² Namaa saa suö wuö Diilonj-dünj-baamba yaa kaa ger nuomba-i hiere hïema-na ba yunj-maama-i wei? Da na waa da na ji ger nuomba-i hiere ba yunj-maama-i, nelyilemma gbãa yar-na germa wei?

³ Na saa suö wuö i ka bi ger *dörpöpuörbiemba yunj-maama-i wei? Aa ji da baa miwaan daayo nelma!

⁴ Da na da weima-i baa na-naa, na bir yanj aa kã ka ne umanj si dii baa-na na Diilonj-hümelle-na u duö fielnu-mei hä-na!

⁵ Senserre sa da-na wei? Ku ce namaa hølma-na nelnurã si dii umanj gbãa fielnu na nelma-i wei?

⁶ Ma ce nie Diilonj-dünj-baanj namaanjo-i na-naa nuö, na ji ta na bi na-naa? Aa tiraa bi na-naa nelgbãngbälãan wulaa?

⁷ Da na gbãñ bi na-naa ti, ku'i pigãan wuö na naana Diilonj-hümelle-i. Bige-i cie molon duö ce-na kuujanju, namaa sa tiil-ku nammanj temma? Bige-i cie na sa sie ba cuo-na?

⁸ Namaa sa sie ba ce kuujanju nei, aa namaa cer ta na ce kuujanju banamba-na. Na sa sie ba du-na, aa namaa ta na du banamba-i. Nj sie suö wuö na wuö Diilonj-hümeduöle yaa-i hiere.

⁹ Ma si na suyaa wuö bamanj cienj kuubabalaangu-i ba sie ka da munsuurmu *Diilonj-nelle-na ke? Baa na taal na fere: Bamanj cienj kakarkuonjo-i, baa cufëbuoltaamba-i, baa bamanj cienj fuocesinni-i, baa bamba manj cienj ba-naa,

¹⁰ baa cuobaa-ba-i, baa cãncayataamba-i, baa konyörãamba-i, baa yebiënataamba-i, baa bamanj cienj dudubüöle-i, ba sie da suur Diilonj-nelle-na.

¹¹ Na hølma-na banamba waa daama yaa nuö-i. Nga fiefie-i-na, nanj suurii Yesu-Kirsa horre-na, *Diilonj-Yalle cie Diilonjo hur na ämbabalma-i, aa bõ-na na denj a ce-na fuö baan namaa, aa ce-na nelviinj namaa.

¹² Da na ce na ta na piiye wuö: «Bĩnkũngju saa nyaa-mi», ninsonjo, nga bĩmbĩnni hieronjo saa fa baa-ni. Mi gbãa cira: «Bĩnkũngju saa nyaa-mi.» Nga bĩnkũñ maama sa ji ta yaanja mië dede.

¹³ Da na ce na bi ta na piiye wuö: «Niiwuoni cie kusũñ maa-na aa kusũngju bi ce niiwuoninj maa-na.» Mafamma-i ninsonjo, nga yiingju dii baa yiingju Diilonjo ka dññ-ni ni häi-i-na hiere. I kũöma saa ce da ma ta ma ce kakarkuonjo, ma cie i die tie cãa Itienjo yaa baa-ma; ma tienjo yaa ufanjo-i.

¹⁴ Na saa da, Diilonjonj siire Itienjo-i kuomba hølma-na baa kumanj, u ka bi sire mienjo-i baa kuuduõngju fangu yaa-i.

¹⁵ Ma si na suyaa wuö na kũöma-i *Kirsa kũöma ke? Terienju fangu-na, mi gbãa bie Kirsa kũöma-i ka ce-ma saasorcienj maama wei? Ma nu dei wei?

¹⁶ Na saa suö wuö da nj galla baa saasoro-i nj cie kuuduõngju baa-yo wei? Ma nyegãan Diilonj-nelma-na wuö: «*Ba häi-i-na ba gbonu ce kuuduõngju.*»*

¹⁷ Nga umanj duö waa horre-na baa Itienjo-i, Diilonj-Yalle ce-yo kuuduõngju baa-yo.

¹⁸ Hielaan na nanḡa-i figiḡ-kakarkuoḡo-na. Nuḡmban ceḡ āmbabalma maḡ, ma sa kpatalla ba kūḡma-na, ḡga umaḡ duḡ ce figiḡ-kakarkuoḡo-i, kuu dii ḡaa u cie ḡbomma fuḡ fereḡ kūḡma yaa nuḡ-i.

¹⁹ Na saa suḡ wuḡ na kūḡma yaa Diilonḡ-Yalle dūḡḡu-i wei? Diilonḡ-Yalle fande-i Diilonḡo'i hāa-na baa-de; dii dii na hḡmmu-na. Na saa suḡ wuḡ na kūḡma-i namaa maama si wei?

²⁰ Diilonḡo sāa-na sukpekpelluḡ. Terieḡḡu faḡḡu-na, taa na ce-yo bḡi baa na kūḡma-i.

7

Pol piye cejällen-kūḡḡu

¹ Nanḡ nyegāan seḡe maḡ hā-mi, i ka waḡ fuḡ maama yaa fieḡie-i-na. Na ciera wuḡ bibieḡ nuḡ da ḡ saa bie cieḡo ku faa.

² Ma miḡ ka waḡ mamaḡ, ma yaa daama: Da na ta na taara na hiel na nanḡa-i kakarkuoḡo-na, bibieḡ nuḡ ḡ saaya ḡ bie ḡ yerreḡ cieḡo, aa cieḡo bi soḡ u yerreḡ bḡḡ nuḡ.

³ Bibieḡoḡ saaya u tuḡ ce kumaḡ u hā u cieḡo-i u tuḡ ce-ku, aa cieḡoḡ bi saaya u tuḡ ce kumaḡ u hā u bḡḡ-i u bi tuḡ ce-ku.

⁴ Ansorre-na, cieḡo sie ḡbāa ce kumaḡ dḡlaanu-yuḡ baa fuḡ fereḡ kūḡma-i; u bḡḡ maama. Aa bḡḡo sie bi ḡbāa ce kumaḡ dḡlaanu-yuḡ baa fuḡ bi maama-i, u cieḡ maama.

⁵ Unaa baa yagar unāḡo muḡḡallammu-na. Mi saa yagar-ma da na'a na saa-ma wuḡ na ka bel na fere a da huḡḡu celle a ḡbāa da na cārā Diilonḡo-i fafamma aa suḡ cor baa na ānsorre-i di temma-i. Ni ma'i sī da na yaḡ ku vaaya, na sie ḡi ḡbāa bel na fere, a ce dumaano-na, *Sitāni ka hi-na ḡuḡ na ḡbeini-i.

⁶ Mi waanḡ nelma'i, ku saa ce ḡaa mi ḡuor-na na da na ce-ma de!

⁷ Coima saa fa, kuḡ nuḡmba-i hiere baa naa waa siraamba mei temma-i, ku yaa naa dḡlnu muḡ. ḡga Diilonḡo saa ce-ye kuuduḡḡu hiere: U hāa unāḡo daaku aa hā unāḡo daaku.

⁸ Mamaḡ dii mi da mi waḡ-ma baa siraamba-i baa bikulcaamba-i, ma yaa daama: Da na tie dei ḡaa muḡmiḡ tiyāa dumaa mi saa bie cieḡo, ku faa.

⁹ ḡga nuḡni maḡ da ḡ suḡ wuḡ ḡ sie ḡbāa bel ḡ fere, bie cieḡo. Da ḡ bie cieḡo-i ku bḡyaa ḡ tieḡa ḡ diei aa ce-maama ta ma ko-ni. Da ku bi waa cieḡ nuḡ, ḡ soḡ. Da ḡ soḡ bibieḡ-na ku bḡyaa ḡ tie ḡ diei aa be-maama ta ma ko-ni.

¹⁰ Bamaḡ dii ānsorre-na aa waa Diilonḡ-dūḡ-baamba hiere, bafamba maama yaa daama; mei saa waḡ-ma, Itieḡo'i waanḡ-ma. Wuḡ cieḡo saa saaya u hel u bḡḡ wulaa.

¹¹ Duḡ hel, u saa saaya u bie bḡḡo nanḡo. Da kuḡ bibieḡ maama dii-yuḡ, u bir u kā ba ka nunu ba-naa baa u bḡḡ-i. Aa bibieḡ nuḡ ḡ saa bi saaya ḡ nanna ḡ cieḡo-i.*

¹² Mei fere-i, miḡ ka waḡ mamaḡ baa banamba-i ma yaa daama: Da ḡ hūu Diilonḡ-maama-i, aa ḡ cieḡo saa hūu-ma, aa hūu-ma duḡ tieḡa baa-ni, ḡ saa saaya ḡ nanna-yuḡ wuḡ u saa hūu Diilonḡ-maama-i.

¹³ Kuuduḡḡu yaa baa caamba-i; nuḡ da ḡ hūu Diilonḡ-maama-i, aa ḡ bḡḡ saa hūu-ma, aa hūu-ma ḡ da ḡ tieḡa baa-yo, ḡ saa saaya ḡ hel u wulaa.

¹⁴ Bḡḡo faḡo temma-i, uḡ hūyāa-ma kertiecie soḡ-yuḡ, u piyaa Diilonḡo-i. Aa cieḡo maḡ saa hūu Diilonḡ-maama-i aa hūu-ma soḡ kertieyieḡo-na, u piyaa Diilonḡo-i. Kuḡ ma saa naa waa dumaa, baa naa cira ba bisāmba-i sie ḡbāa pie Diilonḡo-i a ne da ba piyaa-yo.

¹⁵ ḡga umaḡ duḡ u saa hūu Diilonḡ-maama-i, aa u tieḡatieḡo hūu Diilonḡ-maama-i, aa wuḡ fuḡ si dii u tieḡatieḡo maama-na, ba baa cie-yo; ba yaḡ u kā. Kufanḡu terieḡḡu-na, u tieḡatieḡo maḡ hūyāa Diilonḡ-maama-i, u yaa bḡḡo-i wa, u yaa cieḡo-i wa, uu dii u fereḡ nuḡ. Diilonḡo bie-na wuḡ na waa yaafēllenḡ.

¹⁶ Da ḡ yagar aa nyaar, nanḡ ka ḡbāa kor ḡ tieḡatieḡo-i wei? ḡ sie ḡbāa ce Diilonḡ nuḡ suḡ mafamma-i.

* 7:11 Nieḡ Matie seḡe-i-na 5.32.

Tiyäan na temma-i

¹⁷ Da ma hel daama-na, nan nja naa waa dumaa aa Diilonjo bi-na, na tie dumei; Diilonjo yaa wuo ma ce dumaa. Mi wuora mi wan ma yaa-i terni-na hiere baa Diilonj-dünj-baamba-i.

¹⁸ Diilonjon taa u bi-na huongu man nuo-i, da kuo unan nuo nja naa *jä, baa yan sengerre ta di da-ni baa nja *jamma-i. Da kuo nja saa naa bi jä, baa yan sengerre ta di da-ni wuo nja saa jä, tie dumaa, baa cira nja jä.

¹⁹ Nja o, nja saa jä o, yungu si dii-kuo. Kumanj gbään, nja baa yagar Diilonjo nunju-i.

²⁰ Nan nja naa waa waama man aa Diilonjo suo duo bi-na, na hieronjo-i hiere na saaya na tie dumei.

²¹ Diilonjon taa u bi-ni, da kuo nii naa waa korienj nuo, baa yan ma jan-ni. Nga da ba ha-ni humelle-i nja da nja hel korsinni-na, hel-nie.

²² Na saa da, Itienjo-i Yesu-Kirsa duo bi korienjo man, u jo ji ce nebinjo u wulaa, aa umanj duo waa nebinjo aa u bi-yo, u jo ji ce u korienjo.

²³ Diilonjo saa-na sukpepellun, baa na bir na ce nelbiliemba koraa namaa.

²⁴ Tobinj namaa, mi sie kar ku coima, nan waa dumaa aa Diilonjo bi-na, waanj waama famma yaa-i u humelle-na.

Bamanj saa hi suur ansorre-na

²⁵ Kumanj naa bamanj saa hi suur ansorre-na ba kungu-i, mi ka piye celle kuo. Minj ka wanj manj, ma saa hel Itienjo nun-nu, mei huoya-maama. Diilonjo faa baa-mi, a ce huhurma si dii mi nelma-na.

²⁶ Mullemanj maaraaya fiemie-i-na, mei wulaa ku boyaa nuomba tie ba temma-i ba baa suur ansorre-na.

²⁷ Da kuo cienjo dii baa-ni ti, baa nanna-yuo. Da kuo cie si baa-ni, baa dii nja yungu-i cakungu-na.

²⁸ Ku saa ce naa da nja bie cienjo-i ku balaanj de! Ku saa bi ce naa cienjo duo sonj ku balaanj de! Nga bamanj suurii ansorre-na ba ka mulienj yan siraamba-i ku'i cie mie na baa suur-die.

²⁹ Tobinj namaa, minj taaranj mi wanj manj ma yaa daama: Huongu saa tiraa tie boi. Terienju fanju-na, a donj fiemie-i-na, caantaamba saaya ba waa naa ba saa dii caamba.

³⁰ Bamanj kaalaanj ba ce naa weima saa da-ba. Bamanj nyienj ba ce naa ba hammu saa fe. Bamanj saa bimbinni-i, ba baa haa ba nanja nie.

³¹ Bamanj daanj miwaanjo ton-i, ba baa haa ba nanja yuo. Miwaanj daa unj yenj waama manj, u sie tiraa co.

³² Mi sa taara anjoguoma yu na hammu-i. Na saa da, umanj duo saa dii cienjo, nja da u yii baa Itienjo maacemma yaa yonj; u taara u ce kumanj dolaanuj Itienjo-i.

³³ Nga umanj duo dii cienjo, u yii baa miwaanj daayo maama; u taara u ce kumanj dolaanuj u cienjo.

³⁴ A ce dumaano-na uu dii somma hai. Kuuduongu yaa baa caamba-i, umanj duo saa sonj, nja da u gbu u yii baa Itienjo maacemma yaa yonj. U weima-i hiere ma kaa ka junj Diilonjo yaa nuo-i. Nga cienjo manj duo sonj, u yii baa miwaanj daayo maama; u taara u ce kumanj dolaanuj u bol.

³⁵ Da na da mi piye dumande-i-na, mi taara namaa fafaangu'i. Na baa da nie si mi taara mi cie-na, ma'i si. Mi taara na nyaar Itienjo'i nuo-i baa huonga diei aa na ta na ce kumanj faa cemma.

³⁶ Fiemie-i-na, umanj duo ne da u dorjo maama yuu u huonga-i, aa ne da fuo duo saa bie-yo ku ka ce kpelle u wulaa, u gbaa bie-yo, baanijo si.

³⁷ Nga umanj duo yiera-mei wuo u sa taara u dii cienjo, aa ne da da ba bor ba u dorjo-i ku sie ce baanijo, aa u gbaa bel u fere cakungu-na, da kuo ma hilaa fuo ferenj huon-na, ku faa.

³⁸ Terienḡu fanḡu-na, umanḡ duḡ jā u dḡrḡo-i ku faa, umanḡ duḡ hiel u nanḡa u dḡrḡo maama-na, kufanḡu tiraa fa yanḡ.

³⁹ Casoiḡ nuḡo-i, ḡ bḡlḡ duḡ waa cicēlma, ḡ siē gbāa kā ka sonḡ yanḡa nanḡa. Nḡa duḡ ku, nii dii ḡ fereḡ nuḡ, ḡ gbāa sonḡ bibiēḡo manḡ dḡlaanu-niē. Kumāḡ gbāanḡ, bibiēḡo fanḡo saaya u hūu Yesu maama-i.

⁴⁰ Nḡa mei wulaa duḡ tiē u saa sonḡ, ku ka buḡ-yuḡ yanḡ duḡ kā ka sonḡ bibiēḡo nanḡ-na. Mafamma-i mei huḡya-maama, aa mi suyaa miē *Diilonḡ-Yalle bi dii baa muḡo-i.

8

Cufiēḡ-kūḡma maama-i

¹ Fiēfiē-i-na, i ka ne cufiēḡ-kūḡma kūḡḡu-i. I hieroḡo-i i suḡ wēima bḡi fuḡ ninsoḡo ḡaa nanḡ waanḡ-ma dumaa, ḡa na saaya na suḡ wuḡ sḡsuḡmunḡu jo baa bḡlbḡsinni, a ne da nelnyulmu ce i nanḡ kaasinni Diilonḡ-hūmelle-na.

² Umanḡ duḡ tuḡ ne wuḡ fuḡ suḡ bḡḡkūḡḡu, u saa hi tuḡ suḡ ḡaa unḡ saaya u suḡ dumaa.

³ Nḡa umanḡ duḡ yanḡ Diilonḡo maama ta ma dḡlnu-yuḡ, Diilonḡo suḡ u yaa-i.

⁴ Terienḡu fanḡu-na, cufiēḡ-kūḡma-i i gbāa tiē wuo-ma wēi? I suyaa wuḡ cufēllu-i bḡḡkūḡḡu sī, aa tiraa suḡ wuḡ Diilonḡo dii u diei yonḡ!

⁵ Banamba daa ninanni ta ba buol-ni dḡrḡo-i-na baa hiēma-na hiere wuḡ bafamba diiliemba yaa-i. Bafamba wulaa diiliemba dii bḡi aa yuntaamba bi dii bḡi.

⁶ A ne da miē fuḡ miē wulaa, Diilonḡo dii u diei yonḡ. U yaa i To-i. U'i hielaa bḡmbḡnni-i hiere aa i tiēnaana fuḡ maa-na'i. Aa Itienḡo bi dii u diei, u yaa Yesu-Kirsa-i. Diilonḡo ciē u yaa hiel bḡmbḡnni-i hiere aa fuḡ barguḡ yaa nuḡ-i inḡ yenḡ cicēlma dumandē-i-na.

⁷ Nḡa i hieroḡo saa suḡ wuḡ cufēllu-i bḡḡkūḡḡu sī. Banamba miēḡ cufiēḡa-i a ce ji hi baa nyunḡo, da ba ta ba wuo cufiēḡ-kūḡma-i ba ta ba jḡḡuḡḡ cufiēḡa maama, aa da ḡaa ba guḡla ba Diilonḡ-hūmelle-i. Ba saa hi nanḡ kaasinni yogo ku'i juḡḡ baa ānjḡḡuḡma famma-i.

⁸ A ne da ku saa ce ḡaa niwuoni yaa gbāa piē-ye Diilonḡo-na. Diē saa wuo, kunanḡu sa hel-yiē, diē bi wuo, kunanḡu sa suur-yiē.

⁹ Nanḡ yenḡ na fereḡ nuḡ dumaa ta na ce kumanḡ dḡlaanunḡ-nei, gbāanḡ bamanḡ saa hi nanḡ kaasinni yogo Diilonḡ-hūmelle-na, na baa ji biēna ba Diilonḡ-hūmellenḡ-kūḡḡu-i.

¹⁰ Nḡaa bamanḡ saa hi nanḡ kaasinni-i yogo, unaa kā ka da nuḡni manḡ suyaaḡ yiēḡḡu ḡ tiēnaana tinninḡ-dūḡ-nu ta ḡ wuo kūḡma; fuḡ u siē bi kā na ta na wuo wēi?

¹¹ Duḡ wuo aa u huḡḡa saa ji hūu-ma, nanḡ sḡsuḡmunḡu'i saa jo baa mafamma-i wēi? Nuḡnei ciē u kḡsuḡḡ u fere. A ne da *Kirsa kuu fuḡ bi maama-na.

¹² Da na ta na ce gbomma famma-i Diilonḡ-dūḡ-baamba manḡ saa hi nanḡ kaasinni-i yogo na guḡl ba gbeini-i Diilonḡ-hūmelle-na, na saaya na suḡ wuḡ na ce-ma Kirsa fuḡ fere yaa nuḡ-i.

¹³ Ku'i ciē na da muḡ da mi suḡ wuḡ da mi wuo daaku-i, mi ka guḡl melḡo gbeini-i Diilonḡ-hūmelle-na, mi ne ku bḡḡkūḡḡu-i aa yanḡ-ku; mi siē tiraa dii-ku mi nunḡu-na.

9

Kumanḡ saaya baa Yesu pḡpuḡrbiemba-i

¹ Muḡ mi siē gbāa ce kumanḡ dḡlaanu-miē wēi? Yesu *pḡpuḡrbilonḡ muḡ sī wēi? Mi saa da Itienḡo-i Yesu-i baa mi yufelle-i wēi? Minḡ ciē maacemma manḡ hā Itienḡo-i, ma'i sī namaanḡo-i wēi?

² Bananḡ da ba fi'a ba saa hūu-ma wuḡ Yesu pḡpuḡrbilonḡ muḡ, namaa fuḡ na saaya na hūu-ma. Nanḡ hūyāa Itienḡo maama-i mi wulaa, ku yaa pigāanḡ wuḡ Yesu pḡpuḡrbilonḡ muḡ.

³ Bamanḡ ciēra mi maacemma saa fa, minḡ ka wanḡ mamanḡ baa-ba ma yaa daama:

⁴ Yesu pḡpuḡrbienḡ miēḡo-i i sa wuo wēi? I sa nyḡḡ wēi?

⁵ Mi saa saaya mi jā ciēḡo Diilonḡ-dūḡ-baamba-na u tuḡ wuḡra baa-mi ḡaa Yesu pḡpuḡrbiembanḡ ceḡ-manḡ dumaa baa Itienḡo hāmba-i a naara Pier wēi?

6 Sisō muō baa Barnabasi-i yon, miēmei saaya i ce maacemma-i a taara i nuņ-juuru-i?

7 Nan siire, na nuō wuō molo kāa sorosimma-na aa tuō pā u fere wei? Sisō melņ daayo sūō tibinni-i aa u sa wuo ni biena-i? Da ma'i bi sī āncīnan daayo sa nyōņ u muōru nōnō-i? Na nuō-ma dede wei?

8 Miņ waņ nelma maņ daama-i, nelbiliemba'i jōgaan dumaanō-na yon wei? Ma sī maaduōma famma yaa bi nyegāan *Moisi *ānjīnamma-na ke?

9 Ma nyegāan ānjīnamma-na ninsoņo wuō: «*Niiņ duō tuō muo dīmma-i η saa saaya η vaa u nuņgu-i.*»* Ku ce namaa na'a Diilonō kaalaaya niimba yaa aa waņ mafamma-i wei?

10 Ma sī nel daama waņ a vii miēmei ke? Coima saa fa, ma fuliinu miēmei. Ma sī umaņ duō tuō kū, u suyaa wuō u ka da bīnkūņgu ku'i cie u tuō kū ke? Nuō da η suō wuō naņ dīmma cie dēdiēni hiere, η waa hie kā wuō naņ ka muo-ma? Da η da umaņ muyaān u dīmma-i, u suyaa kerre wuō u ka da belle-mēi ku'i cie.

11 Iņ cie Diilon-*maacemma-i* na hōlma-na, kuu dii ņaa i duu dīmma. Da η duu dīmma-i, η saa saaya η kar-ma wei?

12 Bamaņ wuyaān na nagāņ-niini-i wuō ni vii-ba, ni vii miēņo-i yaņ bafamba-i. ņga i fiinaān aa bel i muliēma-i nammu hāi. I sa taara *Kirsā *Neldōdōlma bir baa ma huonģu ku'i cie i hīrā i muliēma-i.

13 Ma sī na suyaa kerre wuō bamaņ cieņ maacemma-i *Diilodubuō-i-na, ba niwuoni hel Diilodubuō yaa nuō-i ke? Aa suō wuō *Diilojigāntaamba niini bi hel ba maacemma'i nuō-i ke?

14 Kuuduōņgu yaa baa bamaņ waņ Neldōdōlma-i. Itieņ wuō ba ta ba wuo ma'i nuō-i.†

15 Na nagāņ-niini vii-mi, ņga mi niē-ni aa yaņ-ni. Baa na da niē sī mēi taara na ta na hā-mi bīnkūņgu ku'i cie mi ta mi waņ nel daama-i dē! Ma'i sī. Aa mi da mi cārā na wulaa, bōlbōl mi ku. Miņ waņ Diilon-nelma-i gbāņgbāņ mi sa hūu bīnkūņgu, ku fē mi huōņga-i. Aa molo siē gbāa ce mi yaņ kufaņgu-i.

16 Mi siē gbāa gbelieņ mi fere wuō mi waņ Neldōdōlma. Maacemma namma-i, ku dōlaanu-miē o, ku saa dōlnu-miē o, mi ka ce-ma. Aa da mi saa ce-ma, sūlma haraa-miē.

17 Kuō muōmēi naa sire mi fereņ nuō ta mi ce-ma, mii naa saaya baa pāmma, ņga mēi saa sire mi fereņ siremma, Diilonō'i ciera mi ce-ma.

18 Terieņgu faņgu-na, mēi maacemma sullu yaa hadu-i? Du yaa a waņ Diilon-nelma-i gbāņgbāņ, mi baa hūu bīnkūņgu a ne da mii naa saaya mi hūu.

19 Mii dii mi fereņ nuō, ņga mi cie mi fere na hieroņo-i na kōrieņ muō da mi gbāņ da nuōmba bōi hā Kirsā-i.

20 Da mi waa baa *Yuifubaa-ba-i, mi ce mi fere Yuifuyieņ muō da mi gbāņ da-ba. Na saa da, Moisi ānjīnamma siē gbāa yuu-mi baa weima, ņga da mi waa baa bamaņ wuōyaān-man, mi ta mi wuō-ma da mi gbāņ da-ba.

21 Kuuduōņgu yaa baa bamaņ sa suyaān Moisi ānjīnamma-i, da mi bi waa bafamba hōlma-na, mi ce mi fere ba temma-i da mi gbāņ da-ba. Ku saa ce ņaa mi taara mi cira mi ciinaana Diilonō ānjīnamma-i dē! Ma'i sī. Mi wuō ma yaa-i Kirsā wuōsaāņgu-na.

22 Da mi waa baa bamaņ saa naņ kaasīnni yogo Diilon-hūmelle-na, mi ce mi fere ņaa mēi fere-i mi saa hi naņ kaasīnni yogo, da mi gbāņ da-ba. Da mi suur terieņgu terieņgu, mi ce mi fere terieņgu faņgu taamba temma, da mi gbāņ da banamba kor-bēi.

23 Mi ce daama-i hiere Neldōdōlma da ma gbāa hi terni-i hiere aa muōmi bi da mi kūņgu-i.

24 Na suyaa wuō gbaruntaamba gbar hiere, ņga umaņ duō ta yaņ banamba-i u yaa yaraa; aa ba pā u yaa-i. Terieņgu faņgu-na, gbāān ba baa ta aa yaņ-na.

25 Bamaņ taaraayaņ ba ka finu gbaruņgu-na, ba hīrā muliēma-i ku tigiima-na. Ba ce muliēma famma-i da ba ka da kumaņ ku sa gbāņ biēnamma. A ne da miē iņ donyaņ kumaņ, ku sa biēna da.

* 9:9 Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 25.4; Tim. dē. 5.17-18 † 9:14 Nieņ Like sebe-i-na 10.7.

²⁶ Ku'i cie na da muo minj gbar mi kā, mi sa gbar mi yuŋ-nu. Mi saa baa ciekūrāno man sa jafān u yuŋ-nu.

²⁷ Mi ce mi kūma-i kpāncōlgūo aa mi suo mi fereŋ belma. Mi sa taara da mi ji wan Diilon-nelma-i tī baa banamba-i muomi hel hōntōbiloŋo.

10

Yaan cufieŋa buolma-i

¹ Tobin namaa, maman daa i bīncuamba-i *Moisi bāanŋu-na, mi taara na suo-ma hierē. Duherru nandu naa cinnu-bei a saan-ba ba kā ka karnu dāmman-nuoraanŋu-i.

² Ku cie ŋaa ba *baatiseŋ duherru-na baa dāmman-nuoraanŋu-na a ce kuuduŋgu baa Moisi-i.

³ Ba hieroŋo-i ba wuyaa Diilon-niiwuoduoni,

⁴ aa nyoŋ Diilon-hūnduoma. Hūmma famma taa ma hel tāmpēlleŋ, aa tāmpēlle fande yaa waa *Kirsa-i. U waa baa-ba terni-na hierē.

⁵ Mafaman fīe ce, ba fōŋgūo saa ta ba ce Diiloŋo huŋga-i, ku'i cie ba wuora ku dii *hīekuraanŋu-na.

⁶ Nel daama cie da ma pigāan-ye wuo i saa saaya i yan āmbabalma cemman-maama ta ma dōlnu-yie ŋaa man taa ma dōlnu i bīncuamba-i dumaa.

⁷ Baa na ta na buol cufieŋa-i ŋaa i bīncuamban taa ba ce dumaa. Diilon-nelma waan-ma wuo: «*Ba tīenaana wuo niiwuoni-i aa nyoŋ kolma-i. Baŋ juo wuo tī, ba sire ce ba bāanŋu-i.*»*

⁸ Baa na yan i tie ce figiŋ-kakarkuoŋo-i ŋaa i bīncuamba nan ceŋ dumaa. Ba cie ku yaa-i nuamba neifieŋ-cīncieluo baa di diei nuamba nuosiba ndii kuu-bei yinduŋgu-na.†

⁹ Baa na yan i feŋ Kirsa-i ŋaa i bīncuamba nan fieŋ-yo dumaa a ce jēnaamba doŋ-ba ko-ba.‡

¹⁰ Baa na ta na waana ŋaa i bīncuamba nan waanan dumaa, a ce *dōrpōpuōrbiloŋo man kuŋ nuamba-i u jo ji ko-ba.§

¹¹ Nel daama cie nuamba da ba gbāa suo ba fereŋ belma. Ba nyegāan-ma da ba gboya mie man piyaa miwaanō tīmma-i.

¹² Terieŋgu fanŋu-na, uman duō tuō ne wuo sī fuo yiēraaya u gbeiniŋ, u gbān u baa ji cii.

¹³ Maman guōlaan nelbilibiamba gbeini-i Diilon-hūmelle-na, ma yaa bi guōlaan namaa niini-i. Ŋga Diiloŋo-i nunni hāi tieŋo sī; u sie yan ma jinya-nei. Kuman da ku ta ku guō na gbeini-i, u ka kāyā-nei aa pigāan-na nan ka ce dumaa hel-kuo.

¹⁴ Mi jēnaan namaa, terieŋgu fanŋu-na, jande, nieŋ cufieŋa buolma-i aa na yan-ma.

¹⁵ Mi suyaa mie na suo kuyunŋu ku'i cie mi ta mi piiye baa-na dumandē-i. Minj wan maman, namaa fere-i nieŋ-man na ne, coima wei?

¹⁶ Die tie wuo Itieŋo niiwuoni-i, in jaal Diiloŋo-i ciinŋa man maa-na-i, ka sa pigāan wuo Kirsa tāmma yaa cie i waa u horre-na wei? In bi calnuŋ *buruo man baa i-naa, u'i sa pigāan wuo Kirsa kūma yaa cie i waa u horre-na wei?

¹⁷ Buruo diei dii; in fīe ciinu, i wuo burduŋo faŋo yaa-i. Ku yaa pigāan wuo ii dii horduŋeŋ.

¹⁸ Nieŋ *Isirahel-baamba-i, ba mumbuolmun-terieŋgu-i Diilon-kūŋgu, a ce dumaanō-na, baman wuyaan bīmbaamba man ban koŋ-ban terieŋgu-na, kutaamba dii Diiloŋo horre-na.

¹⁹ Ku saa ce ŋaa mi taara mi cira cufēllu-i baa du kūma-i nii dii baa yunŋu waama namma,

²⁰ ma'i sī. Ŋga mi taara mi cira ban koŋ bīmbaamba man cufieŋa-na, ba sa ko-ba ba hā Diiloŋo, ba ko-ba ba hā *jinabaa. A ne da mi sa taara weima waa na hōlma-na baa jinabaa-ba-i.

* **10:7** Helman-sebe (Exode) 32.6 † **10:8** Nieŋ Kāmman-sebe-i-na (Nombres) 25.1-9. ‡ **10:9** Nieŋ Kāmman-sebe-i-na (Nombres) 21.4-7. § **10:10** Nieŋ Kāmman-sebe-i-na (Nombres) 17.6-14.

²¹ Na sie gbãa nyon baa Itienjo ciing-a aa miel nyon baa jina ba kaanga-i. Na sie gbãa wuo Itienjo niwuoni-i aa tiraa miel wuo jina ba niini-i.

²² Die vaaya kufangu-i, Itienjo huonga ka du baa-ye; a ne da i sie gbãa fi baa-yo.

Yaaj i tie kayä i-naa Diilon-hümelle-na

²³ Na ciera binjüngu saa nyaa-ye. Ninsono, binjüngu saa nyaa-ye, nga bimbinni hierono saa fa baa-ye. Binjüngu saa nyaa-ye, nga bimbinni hierono sa ce i nan kaasinni Diilon-hümelle-na.

²⁴ Neliëno neliëno, u saaya u tuo taara banamba fafaangu, u baa tuo ne fuo küngu-i.

²⁵⁻²⁶ Ma nyegãan Diilon-nelma-na wuo: «*Miwaanjo-i baa u huoya-niini-i hiere Itie fuo niini-i*»*, a ce dumaano-na, da na da küöma man sanja-na, na baa cira na yuu ma sinni-i, na säa na wuo; na baa jaana na hommu-i.

²⁷ Molon duo bi-ni wuo n ka na ka wuo niwuoni, da ku kutienjo saa hüu Yesu maama-i, da n ka, da ba hä-ni kuman, n baa jaana n huonga-i, n hüu n wuo fiya aa n baa yuu molono baa weima.

²⁸ Nga molon duo da tünu-nie wuo küön daama-i cufëllun-küöma, ne kutienjo-i aa n yan; baa wuo. Da n wuo, n ka hä kutienjo-i anjogobabalamma.

²⁹ Mi saa ne namaa anjoguöma aa piye, mi nie uman gbuöya-nei fuo maama'i aa piye.

Unaa gbãa cira: «Da ku binjüngu saa nyaa-mi, ma da nie na'a mi saa saaya mi wuo daaku-i, wuo da mi wuo-ku mi ka hä unano anjogobabalamma?»

³⁰ Da mi da kuuwuongu-i aa jaal Diilonjo-i aa suo da mi wuo-ku, ma ce nie unaa jo ji tuo gan baa-mi wuo mi cie nie wuo-ku?»

³¹ Mi gbãa wan man, ma yaa daama: Na wuo wa! Na nyon wa! Sisö da na ta na ce binjüngu binjüngu, na saaya na ta na ce-ku Diilon-yerre fafaan-nu.

³² Baa na yan na ciluo tuo guol banamba gbeini-i; u baa guol *Yuifu ba niini-i, u baa guol *niëraamba niini-i, u baa bi guol Diilon-dün-baamba niini-i.

³³ Taa na ce mei temma: Muömi vaa mi ferë weima-na hiere ta mi ce kuman kaayän nuömba-i. Mi sa taara mei fafaangu, mi taara nuömba-i hiere ba fafaangu Diilonjo duo kor-ba.

11

¹ Muömin biyaa *Kirsa maama-i dumaa, namaano-i biyaan mei bi maama-i dumëi.

Cienjo saaya u suuye u yungu-i Diilocärälle-na

² Kasi saa da-na: Min waan nelma man baa-na, na wuo ma hümelle-i. Weima-na hiere mi nelma sa karaanu-nei.

³ Nga mi taara na suo wuo *Kirsa yaa nuömba-i hiere ba yungu-i. Bibienjo yaa cienjo yungu-i aa Diilonjo yaa Kirsa yungu-i.

⁴ Bibien nuö da n yan n cucüngu-i n yungu-na aa ta n carä Diilonjo-i, sisö ta n wan Diilopöpuorongu-i, kuu dii naa n saa kan Kirsa yaa-i.

⁵ Aa cien duo yan u yungu-i gbängbän aa tuo carä Diilonjo-i sisö duo yan-ku aa tuo wan Diilopöpuorongu-i, kuu dii naa u saa kan u bolö yaa-i, a ne da u yaa u yungu-i. Cienjo fanjo temma dii naa cienjo man cirii u yungu-i.

⁶ Cienjo man duo u sa taara u vaa binjüngu u yungu-na, u sa häyã-kuö bolbol wei? Nga i suyaa wuo cien duo cir u yungu-i, sisö duo häyã-kuö, ku da-yo senserre, terienju fangu-na bolbol u tuo suuye-kuö.

⁷ Bibienjo yaa Diilonjo nabieraño-i, u yaa pigãan Diilonjo fafaangu-i, a ce dumaano-na, duo tuo carä Diilonjo-i, u saa saaya u suuye u yungu-i. Aa cienjo pigãan bibienjo fafaangu.

⁸ Na saa da, Diilonjo saa hiel bibienjo-i cien-na, u hielaa cienjo yaa bibienjo-na.

⁹ Aa ku saa ce naa ba maa bibienjo yaa a hä cienjo-i de! Ba maa cienjo yaa a hä bibienjo-i.

* 10:25-26 Gbelieman-naläänju (Psaume) 24.1

10 Terienģu fanģu-na, ciēņo saaya u ne *dōrpōpuōrbiemba-i aa tuō suuye u yunģu-i a pigāaņ u munyierammu-i.

11 Nga na saaya na suō wuō Itienģo wulaa, bibienģo sie gbāa muo sāntorma baa ciēņo-i, aa ciēņo sie bi gbāa muo sāntorma baa bibienģo-i.

12 Mi taara mi cira, ciēņo hilaa bibienģ-na aa bibienģo hel ciēņ-na, aa ba hāi-i-na hiere ba hilaa Diilonģ-na.

13 Namaa fēre-i niēņ-kuņ na ne! Ciēņ duō yaņ u yunģu-i u saa suuye-kuō aa tuō cārā Diilonģo-i, ku biyaa wēi?

14 Ma sī na daa bibienģo yukuōsīņ da ni tu cor ku ta ku da-yo senserre kē?

15 A ne da ku'i saaya caamba-i. Diilonģo hāa bafamba-i yukuōsīnni-i ni da ni ta ni suuye ba yunni-i.

16 Umaņ duō u dii nuharunģu nel daama-na, kutienģo saaya u suō wuō Diilonģ-dūņ-baamba-i terni-na hiere a naara miē fēre-i i ce-ma dumei.

Itienģo niiwuoni maama-i

17 Miņ ka dii mi nuņģu-i mamaņ nuō-i fiefie-i-na, mi sie gbēlienģ-na. Na tigiima sa kāyā-nei Diilonģ-hūmelle-na, ma guōla-nei.

18 Mi nuō ba'a da na tigiinģ na-naa, banamba bō ba deņ, aa mi suyaa miē ma gbāa ce.

19 Mi suyaa miē na saaya na bōrō ku yaa bamaņ nyaarāa Diilonģ-na ba ka suō.

20 Da na jānu na-naa da na wuo Itienģo niiwuoni-i, na sa wuo-ni niņ saaya ni wuo duma.

21 Niiwuonģ da ni hi wuoma, na kā ka biē na juurumbaa. A ce dumaņģo-na, bamaņ da ba ce ba tie baa nyulmu-i aa banamba wuo ye aa nyōņ ye ta ba ce koņhiliinģu.

22 Da na da na sa taara na cal baa moloņģo, bige-i ciē na sa wuo dii na cinninģ aa ta na jo? Sisō na taara na biēna Diilonģ-dūņ-baamba yerre yaa wēi? Bige-i ciē na ta na ture sūntaamba yammu-i? Na'a mi waņ wuō niē baa-na? Na taara mi gbēlienģ-na wēi? Mi sie sie aa gbēlienģ-na.

23 Miņ daa mamaņ Itienģo wulaa aa waņ-ma baa-na ma yaa daama: Baņ ņa naa saaya ba bel Itienģo-i Yesu-i isuōņģu maņ nuō-i, wuō biē *buruo

24 aa jaal Diilonģo-i, aa būlnu-yuō aa cira: «Mi kūōma yaa daama-i miņ hāņ-naņ baa-ma, taa na ce miņ ciē kumaņ daaku-i mi maama ta ma tieņu-nei.»

25 Baņ juō wuo niiwuoni-i ti, wuō biē duvēņģo ciinģ-na hā-ba aa cira: «Ba ka bel-mi ko-mi. Mi tamma maņ ka kūnna, kuu dii ņaa ma yaa daama-i ciinģa-na. Diilonģo ka bel u *tobisifelenni-i baa ma yaa-i. Da na ta na nyōņ-yo huōņģu huōņģu, na ce miņ ciē kumaņ daaku-i mi maama tieņu-nei.»

26 Na saa da, aa Itienģo suō duō bir jo, huōņģu huōņģu, da na wuo buruo-i wuonģ daama temma-i aa nyōņ duvēņģo-i, na waņ u kuliinģu maama yaa dumaņģo-na.

27 Ku'i ciē na da umaņ duō waa waama namma aa wuo Itienģo buruo-i, sisō aa nyōņ Itienģo duvēņģo-i, kutienģo saa kāņ Itienģo kūōma-i baa u tamma-i hiere; a ce dumaņģo-na, Diilonģo ka yuu-yo.

28 Terienģu fanģu-na, nelienģo nelienģo, u saaya u ne u fēre igēna aa suō duō wuo buruo daayo-i aa nyōņ duvēņģo daayo-i.

29 Umaņ duō saa kāņ buruo daayo-i baa duvēņģo daayo-i wuō Itienģo kūōma*, aa suuye u yufieņa-i a wuo-ni, Diilonģo ka gāņ baa-yo.

30 Ku'i ciē na da jaamba-i baa jeiliemba maaraaya na hōlma-na baa kuliinģu-i hiere.

31 Kuō i taa i ne i fēre igēna aa suō tie wuo, Diilonģo naa waa hie tuō gāņ baa-ye?

32 Nga Diilonģo sa taara i ka caa baa banamba-i ku'i ciē u tuō gāņ baa-ye u dii-ye hūmelle-na.

* 11:29 Verse daayo gbāa bi nu nuņģ daama-i: «Umaņ duō saa kāņ Itienģo horre-i aa suuye u yufieņa-i wuo buruo daayo-i aa nyōņ duvēņģo daayo-i, Diilonģo ka gāņ baa-yo.»

³³ Tobinj namaa, terienğu fanğu-na, da na jānu na-naa da na wuo Itienjo niwuoni-i, ciyaan na-naa.

³⁴ Nyul da mu waa uman nuo-i, u wuo dii u cīn-nu aa u tuo jo, ku yaa da na ji jānu na-naa u sie cāl Diilonjo ji tuo gān baa-yo.

Nelma man tīyāa, da mi kā mi ka fienu-mei.

12

Diilon-Yallen hān nuamba-i fōngōbaa-ba man

¹ Tobinj namaa, mi nunğu ka hi *Diilon-Yalle maacemma yaa fiēfiē-i-na; mi taara ma kaala na wulaa.

² Na suyaa wuo nan nā na'a na saa hi hūu Itienjo maama-i na taa na gbar na nyaanu tīnni, a ne da nunni sī baa-ni ni ta ni piye.

³ Ku'i cie mi ta mi taara mi wan-ma baa-na mie Diilon-Yalle sie gbāa waa molon-na aa kutienjo wuo Yesu dāngāan! Ma sie gbāa ce. Aa molo sie bi gbāa cira Yesu yaa Itienjo-i, da Diilon-Yalle saa dii-ma u nun-nu.

⁴ Diilon-Yallen hān nuamba-i fōngōbaa-ba man ba ta ba ce Diilon-maacemma-i baa dii sīnni bōi, nga Diilon-Yalduol daade yaa hāan-ban baa-ba.

⁵ Maacemma sīnni dii bōi, nga ma ce hā Yunteduonjo yaa-i.

⁶ Ancemma dii bōi, nga Diiloduonjo fanjo yaa hāan i hieronjo-i ku fōngūo-i i tie ce-ma.

⁷ Diilonjo hāa-ye fōngōbaa i yun-nin i tie fa i-naa maama. Fōngōbaa-ba famba yaa pigāan Diilon-Yalle maacemma-i.

⁸ Diilon-Yalle ce unanjo nelnurānjo, aa ce unanjo ānsuomantienjo.

⁹ Diilon-Yalduol daade hā unanjo fōngūo-i u haa u nanğa-i Diilonjo-na ninson-haama, aa hā unanjo fōngūo-i u tuo sire jaamba.

¹⁰ Di hā unanjo fōngūo-i u tuo gbā u ce himma, aa hā unanjo u tuo ce Diilopopuarni, aa hā unanjo u tuo suo Diilon-maacemma-i u bōrō-mei baa *jīna ba maama-i. Di hā unanjo fōngūo-i u tuo gbā u piye nelfemma, aa hā unanjo u tuo gbā u hielnu-mei.

¹¹ Diilon-Yal daade yaa cien mafamma-i di diei yon. Fōngūo man duo dōlnu-die di hā-ni baa u yaa-i.

Diilon-dūn-baamba dii nāa nelfinjo

¹² Terni bōi dii nelien nuon kōoma-na. Nga ni gbuonu hiere ce kōoduoma. Tern daani-i baa ni ciinumma-i ni gbuonu ce nelduonjo. Baman hūyāa *Kirsa maama-i baa dii dumei.

¹³ I hieronjo-i hiere i daa batemu-i Diilon-Yalduol daade'i nuo-i a gbonu ce nāa nelduonjo; *Yuifubaa o, *niēraamba o, kōraamba o, nebimba o, Diilon-Yalduol daade yaa dii i hōmmu-na.

¹⁴ Nelbilon kōoma-i terienğu diei sī, terni bōi gbuonu ce-ma.

¹⁵ Gboluon da ku cira: «Muō sī nanğa-i, mi nunğu si dii kōoma-na», gbāngbān sī wei? Kufanğu gbāa bō ku den wei?

¹⁶ Tūn da ku cira: «Muō sī yufelle-i, mi nunğu si dii kōoma-na», ku saa kar coima wei?

¹⁷ Kuō nelbilon kōoma-i hiere maa naa waa yufelle yon, ii naa tie nu nie? Aa kuō maa naa waa hiere tūngu, ii naa tie nu hūlānğu-i nie?

¹⁸ Na saa da, Diilonjo saa ma-ye u yun-nu. U maa-ye kun dōlaanu-yuō dumaa; a sōgōlnu i terni-i un taaran ni waa kusuon-nu.

¹⁹ Kuō terienğu diei waa nelbilonjo-na, baa naa saa ta ba bī u kōoma-i wuo kōoma.

²⁰ Terni bōi dii nelbilonjo kōoma-na, nga ni gbuonu ce kōoma diei.

²¹ Yufelle sie gbāa gbē nanğa-i wuo: «Mi sa taara-nie.» Yunğu sie bi gbāa gbē gboluonğu-i wuo: «Mi sa taara-nie.»

²² In nen terni man i kōoma-na wuo yunğu si dii-nie, ni yaa faan i maama-i ni yan.

²³ In'a i sa kān terni man, i bel ni yaa-i fafamma. In fuo niman aa i sa sie wan ni maama, i ne ni yaa-i fafamma

²⁴ a ne da terni maņ niifuoni sī i sa ne-ni dumaano-na. In'a i sa kāņ terni maņ i kūōma-na, Diilonjo maa-ye aa ce terni fanni waa baa yunġu.

²⁵ U saa tuō taara i kūōma terni muo sāntorma baa ni-naa; u taa u taara ni ta ni jōguoņ ni-naa maama aa ta ni fa ni-naa maama.

²⁶ Terienġu diei da ku ta ku jaņ, terni nanni ce kuuduōņġu baa-ku hiere. Da ba ce terienġu diei bōi, ninanni hōmmu bi fē hiere.

²⁷ A ne da namei Kirsa kūōma-i. Na hieroņo-i hiere naa dii baa na terni u kūōma-na.

²⁸ Ku'i cie na da Diilonjo hāa nuōmba-i ba da-ba-deņ maacemma u dūņġu-na. U duoņ ce banamba Yesu *pōpuōrbiemba igēna, aa ce banamba ta ba ce u pōpuōrunġu, aa ce banamba Diilonelpigāataamba, banamba ta ba ce gberε-weima, banamba ta ba sire jaamba, banamba ta ba kāyā nuōmba, banamba yaataamba, banamba bi ta ba piye nelfelemma.

²⁹ Ba hieroņo-i Yesu pōpuōrbiemba wei? *Diilopōpuōrbiemba wei? Ba hieroņo-i nelpigāataamba wei? Ba ce gberε-weima wei?

³⁰ Ba hieroņo-i ba sire jaamba wei? Ba gbā ba piye nelfelemma-i wei? Ba gbā ba hielnu-mei wei?

³¹ *Diilonj-Yallenj hāņ nuōmba-i fōņġōbaa-ba maņ, gbāaņ na da bamaņ faa yaņ bei. Gbāaņ na da bamaņ kāayāņ nuōmba-i ba yaņ. Mi ka pigāaņ-na kumaņ yunġu yaņ hiere; ku yaa ņaa nelnyulmu-i.

13

Nelnyulmu

¹ Halle da ņ fiε ta ņ nu nelma-i hiere hīεma-na ka cor baa *dōrpōpuōrbiemba maama-i, da kuō nelnyulmu si dii-niε, ņ ce gbāņgbāņ. Dumaano-na nii dii ņaa joloņo maņ baņ maroņ ba yuņ-nu, sisō kpoņo maņ baņ maroņ ba yuņ-nu; u tuō du u ce ijieni nuōmba tūnni-na yoņ.

² Da ņ fiε ta ņ gbāņ ņ ce Diilopōpuōrni-i; aa ta ņ suō weima-i hiere, aa bi ta ņ suō Diilonjo kusūņġu-i, da ņ fiε haa ņ naņġa-i Yesu-i-na fuō a gbāa ta ņ ce tānni ta ni forra, nelnyul da muō muu si dii-niε, ņ ce gbāņgbāņ.

³ Da ņ fiε cal ņ nagāņ-niini-i hiere hā sūntaamba, da ņ fiε siε ba dii-ni dāamu-na Diilonj-hūmelle maama-na, nelnyul da muō muu si dii-niε, ņ ce gbāņgbāņ.

⁴ Nelnyulmuņ yeņ umaņ nuō-i, u huōņġa sa huol, u faa, u sa nenu, u sa tetεņ u fεε, bombolma sa dōlnu-yuō.

⁵ Nelnyulmuņ yeņ umaņ nuō-i, u sa ce sensenda-weima, u sa taara u fεεņ fafaanġu, u huōņġa sa guōla, u sa tiera nelma u huōņ-na.

⁶ Nelnyulmuņ yeņ umaņ nuō-i, āmbabalma sa dōlnu-yuō, ninsoņo yaa dōlaanuņ-yuō.

⁷ Nelnyulmuņ yeņ umaņ nuō-i, u tiil weima-i hiere nammaņ temma, u hūu weima-i hiere, u haa u naņġa-i Diilonjo-na weima-na hiere aa tiraa tuō hīrā u kūōma-i.

⁸ Nelnyulmu sa ji tī dede, ņġa yiinġu dii baa yiinġu Diilopōpuōrunġu cemma ka bāl, nelfelemma wamma ka bāl, mēl suō yiēņġu, ku siε ji waa.

⁹ Na saa da, miε sōsuōmuņġu saa hi ku fuoņġu-i aa in ceņ Diilopōpuōrunġu maņ, i siε gbāa ce-ku hi ku fuoņġu-i.

¹⁰ ņġa Diilonj duō ji hā-ye kumaņ hii ku fuoņġu-i, kumaņ saa hi ku fuoņġu-i ku ka gbuo.

¹¹ Na saa da, in ņa naa waa bisālġ miεņo-i, i taa i piye bisānsīnni aa tiε jōguoņ bisānsīnni aa bi tiε ce bisānsīnni. I yammuņ juō cē huōņġu-na, i saa nanna bisānsīnni-i wei?

¹² Kuuduōņġu yaa baa daaku-i; in daņ mamaņ nyuņġo-i-na ma saa kaala i wulaa, ņġa yiinġu dii baa yiinġu, ma ka kaala i wulaa hiere da gbaa! I sa suō Diilonjo-i fafamma fiεfiε-i-na, ņġa yiinġu dii baa yiinġu i ka suō-yo ņaa fuō fεε uņ suō-yeņ dumaa.

¹³ In yeņ terienġu maņ nuō-i nyuņġo-i-na, bimbīnni siεi dii: āņhūuma, baa nahaale, baa nelnyulmu. ņġa ni siεi-i-na, nelnyulmu yaa yunġu.

14

Nelfelemma kūņgu-i baa Diilopōpuōrni kūņgu-i

¹ Gbāaņ kpelle nelnyulmu waa-nei. *Diilon-Ŷallen hāņ nuōmba-i fōņgōbaa-ba maņ, taa na kuye ba maama. Ku huraa baņ ceņ Diilopōpuōrni-i baa umaņ.

² Umaņ duō tuō piie nelfelemma-na, molo sa nu u nelma-i, u sa piie baa nelbiliemba, u piie baa Diilonō. Nelma maņ fuyaa nelbiliemba-na, Diilon-Ŷalle diyaa ma yaa kutieņo nūņgu-na u tuō waņ-ma.

³ Ņga umaņ cieņ Diilopōpuōruņgu-i, u kāyā banamba-i ba ta ba naņ kaasīnni Diilon-hūmelle-na, u dii sireiņa bei, aa bi dii holle bei.

⁴ Umaņ piieņ nelfelemma-na, ku kāyā fuō da-u-diei yon. A ne da umaņ cieņ Diilopōpuōrni-i, ku kāyā Diilon-dūņ-baamba-i hiere ba kūņgu-na.

⁵ Mi taara na hieroņo-i na ta na piie nelfelemma-na, ņga mamaņ yuu mi huōņga-i yaņ, ma yaa ņaa na ta na gbā na ce Diilopōpuōrni-i. Umaņ cieņ Diilopōpuōrni-i u fa weima u yaņ umaņ piieņ nelfelemma-na. Mi saa yagar-ma duō tuō piie aa tuō hielnu-mei u hā Diilon-dūņ-baamba-i.

⁶ Tobīņ namaa, ņaa muō da mi gbuu kā na terieņgu-na hāa, aa Diilo saa carra-mie baa nelma mi da mi ka piie tūnu-nei, mi saa kā baa sōsuōmufeleņgu da mi ka pigāaņ-na, mi saa kā baa Diilopōpuōruņgu da mi ka waņ baa-na, mi saa bi kā da mi ka hāalā-nei bīņkūņgu, aa kā ka ta mi piie nelfelemma-na, ku gbāa kāyā-nei bige-i nuō-i?

⁷ Kuuduōņgu yaa baa niimarni-i, da ba ta ba mar-ni ba yuņ-nu, naņ gbāa ce nie suō baņ mar nalāaņgu maņ?

⁸ Aa umaņ buuņ yerre-i, duō saa bu-de fafamma, hai ka suō wuō ku duu aa hel kā berru-na?

⁹ Kuuduōņgu yaa baa namaaņo-i; da na ta na piie nelma maņ nuōmba sa nu-ma, ba ka ce nie suō naņ waņ mamaņ? Kuu dii ņaa na hiel na nuņ-fafalmu yon.

¹⁰ Nelma bōi dii hīema-na, aa yuņgu dii ma hieroņo-na hiere.

¹¹ Ņga moloņ duō tuō piie baa-mi aa uņ piieņ baa-mi nelma maņ nuō-i mi sa nu-ma, kutieņo waa nerieņo muōmi wulaa aa mei fere-i mi bi waa nerieņ muō fuō u wulaa.

¹² Terieņgu faņgu-na, Diilon-Ŷallen hāņ nuōmba-i fōņgōbaa-ba maņ, naņ kuņ ba huoņ-nu, gbāaņ na da bamaņ kāayāņ Diilon-dūņ-baamba kā yaaņ-na.

¹³ A ce dumaaņo-na, umaņ piieņ nelfelemma-na, u saaya u cārā Diilonō hā-yo ku fōņgūō-i u tuō hielnu uņ waņ mamaņ.

¹⁴ Da mi ta mi cārā Diilonō-i nelfelemma-na, mi huōņga cārā ninsoņo, ņga mi sa suō miņ waņ mamaņ.

¹⁵ Terieņgu faņgu-na, mi ka ce bige-i? Mi ka cārā Diilonō-i nelfelemma-na, mi ka bi cārā-yuō mi nelma-na. Mi ka hāl neini-i a tuōlnu Diilonō-i nelfelemma-na, mi ka bi hāl-ni tuōlnu-yuō mi nelma-na.

¹⁶ Ni ma'i sī, da ņ jaal Diilonō-i nelfelemma-na yon, niņ yēņ baa bamaņ ba ka ce nie suō wuō ņ pāa Diilonō-i jaaluņgu aa da ba sie wuō: «Ma cie»?

¹⁷ Ņ jaaluņ da ku fie fa nie nie, ku sie gbāa kāyā moloņo Diilon-hūmelle-na.

¹⁸ Muō miņ yar-naņ hiere nelfelemma wamma-na, mi jaal Diilonō-i mafamma-na.

¹⁹ Ņga Diilon-dūņ-baaņ mie die tigiīņ, mei sa piie nelfelemma-na agaga aa nuōmba sie da manamma kūņ. Mei taara mi piie da ku fie waa nelma hāi yon, ma suur nuōmba tūnni-na ba sire baa-ma.

²⁰ Tobīņ namaa, baa na ta na jōguōņ ņaa bisālņ namaa, taa na ce bīncōmma. Ņga da kuō kuubabalaāņ cemma-i, cieņ na fere bisāmbieņ namaa. Bafamba sa suō kuubabalaāņgu cemma-i.

²¹ Ma nyegāaņ *āņjīnamma-na wuō: Itieņo ciēra:
«Miņ taaraņ mi waņ mamaņ baa *Isirahel-baamba-i,
mi ka ce niēraamba yaa waņ-ma baa-ba.

Mi ka piiye niertimma baa-ba.

*Mafaņ da ma fiε ce, ba siε nu mi nuņgu-i.»**

²² Terienģu faņģu-na, ku pigāaņ wuō nelfelemma saa ce Diilonģ-dūņ-baaņ maa-na, ma cie bamaņ saa hūu Yesu maama-i ba maa-na; aa Diilopōpuōrunģu saa ce bamaņ saa hūu Yesu maama-i ba maa-na, ņga ku cie Diilonģ-dūņ-baaņ maa-na.

²³ ņaa Diilonģ-dūņ-baaņ da ba tigiņ hierē aa doņ ta ba piiye nelfelemma-na ba hieroņo-na hierē, nelģbāņģbālāņ duō jo ji suur na hōlma-na, sisō umaņ saa hi hūu Itieņo maama-i, a da na ce dumaaņo-na, u siε cira na piela wēi?

²⁴ ņga da na waa hierē ta na ce Diilopōpuōrni, aa umaņ saa hi hūu Itieņo maama-i u jo ji suur nu na piiye, u ka suō terienģu-na wuō u maacemma saa fa. Naņ waņ mamaņ hierē u kūņģu-na u siε gbāa ju-ma.

²⁵ Kufaņģu huōņģu-na, u maama maņ naa fuo, ma ka hel bomborma-na hierē. Mafaņ da ma ce, u ka dūuna jaal Diiloņo-i aa cira: «Coima saa fa, Diiloņo dii baa-na kelkel!»

Diilojaaleņ saaya di ce dumaa

²⁶ Tobiņ namaa, naņ saaya na ta na ce dumaa ku yaa daaku: Da na tigiņ na-naa, umaņ duō da nalāaņģu, u hāl. Umaņ duō da nelma duō piiye pigāaņ banamba-i, u gbāa piiye-mēi. Diilonģ duō carra umaņ baa nelma, u gbāa waņ-ma. Umaņ duō waa duō piiye nelfelemma-na, u piiye. Umaņ duō waa duō hielnu nelfeļeņ daama-i ba nelma-na, u hielnu-mēi. Mamaņ daama-i hierē ma saaya ma ta ma kāyā Diilonģ-dūņ-baamba-i Diilonģ-hūmelle wuōsaāņģu-na.

²⁷ Bamaņ piiyeņ nelfelemma-na, ba saa saaya ba cor nuōmba hāi sisō ba siēi. Aa da ba'a ba piiye, ba ta ba piiye ba hā ba-naa; aa molo saaya u waa tuō hielnu-mēi.

²⁸ Da kuō molo saa da duō hielnu-mēi, ba yaņ aa ba ta ba piiye ba huōņ-na baa Diiloņo.

²⁹ Diilonģ uņ puōr bamaņ baa u nelma-i, ba hāi sisō ba siēi da ba piiye, banamba ne da kuō baņ waaņ mamaņ ninsoņo.

³⁰ ņga Diilonģ duō carra moloņo na hōlma-na baa nelma, umaņ duōņ tuō piiye, u saaya u budii aa Diilonģ uņ caraaya umaņ, u piiye u maama-i.

³¹ Diilonģ duō puōr-na hierē baa nelma, na gbāa waņ-ma, ņga na saaya na ta na piiye na da-na-dieī, ku yaa ma ka suur nuōmba tūnni-na aa sirēiņa ka da-ba.

³²⁻³³ Diiloņo sa taara nuōmba ta ba ce weima-i ba yuņ-nu, u taara ma ta ma ce maņ saaya ma ce dumaa. A ce dumaaņo-na, bamaņ cieņ u pōpuōrni-i, ku fōņģūō dii-bei ba ta ba gbā ba bel ba fēre.

ņaa maņ ceņ dumaa Diilonģ-dūnni-na hierē,

³⁴ Diilonģ-dūņ-baaņ da ba tigiņ ba-naa, caamba saaya ba suuye ba nunni-i; ba saa saaya ba ta ba piiye. ņaa maņ bi nyēģāaņ dumaa *āņjinaamma-na wuō ba saaya ba ta ba hiire ba fēre.

³⁵ Cieņo maņ duō tuō taara u yuu nelma namma suō, u cie da ba kūņ cīiņģu-na u ka yuu u bōlō-i. Cieņo saa saaya u piiye Diilonģ-dūņ-baamba hōlma-na, ku saa fa.

³⁶ Na daa niε sī Diilonģ-nelma hilaa namaa terienģ-nu'i wēi? Sisō na daa niε sī namei nuōma na da-na-dieī yoņ wēi?

³⁷ Umaņ duō cira fuō ce Diilopōpuōrunģu, sisō *Diilonģ-Yalle hāa fuō fōņģūō, kutieņo saaya u suō wuō miņ nyēģāaņ mamaņ hā-na daama-i ma hilaa Itieņo nuņ-nu.

³⁸ Umaņ duō cīina nel daama-i, Diiloņo ka bi cīina kutieņo-i.

³⁹ Tobiņ namaa, terienģu faņģu-na, taa na taara Diilopōpuōrni cemmanģ-fōņģūō yaa-i, ņga baa na cie moloņo wuō u baa piiye nelfelemma-na.

⁴⁰ Kumaņ gbāaņ, da na'a na ce mamaņ, ma saaya ma ce fafamma, ijieni saa saaya ni waa ma cemma-na.

* 14:21 Isayi (Ésaie) 28.11-12

15

Kirsa siremman-kūņgu-i

¹ Tobin namaa, miņ waan *Neldōdōlma maņ baa-na na hūu-ma aa bel-ma nammu hāi, mi taara mi tir ma yaa baa-na fiēfiē-i-na.

² Miņ waan-ma baa-na dumaa, da na saa bibirre-mēi, aa gbāa bel-ma nammu hāi, ma ka kor-na, da ma'i sī na ce gbāngbāņ.

³ Nelma maņ suurii mēi fēfē-i mi tūnni-na, mi bi diyaa ma yaa-i na tūnni-na. Maa dii baa yuņgu. Ma yaa daama wuō: *Kirsa kuu i āmbabalma maama-na ņaa maņ waan dumaa Diilon-nelma-na.

⁴ Uņ kuu ba fuure-yuō, siēliņ-yiņgu-i u sire hel cīncorre-na ņaa Diilon-nelmaņ waan-ma dumaa.

⁵ Uņ hilaa, u caraaya Pier aa sire carra u *hāalābiemba maņ waa cīncieluo ba hāi baamba-i.

⁶ Ku huonģu-na, tobimba maņ daa-yo, ba curaa nuōmba nuōsiba hāi komuōņa ndii-i. Ba waa hiere terduōņ-nu aa da-yo. Banamba kuu-bēi, ņga ba bōi dii yogo.

⁷ Kufanģu huonģu-na, u carra Sake-i, aa carra u *pōpuōrbiemba-i hiere.

⁸ Kufanģu huonģu-na fiēfiē-i-na, u suō carra muōņo-i. Mi waa ņaa bilonģo maņ saa vāa aa ba honģ-yo.

⁹ Na saa da, Yesu pōpuōrbiemba-i hiere ba bōyaa muōmēi nuō-i. Mi ciē karaanģu baa Diilon-dūņ-baamba-i cor, ba saa naa saaya ba ta ba bī-mi Yesu pōpuōrbilonģ muō.

¹⁰ ņga miņ yeņ dumaa nyuņgo-i-na, mi saaya mi ta mi jaal Diilonģo yaa-i. Diilonģ uņ ciē baa-mi aa hā-mi fōņģū maņ, mi saa hūu-yo nanna, mi ciē maacemma-i baa-yo a yaņ Yesu pōpuōrbiemba namba-i hiere. Mi suyaa miē mi saa ce-ma baa mēi fēfēņ fōņģū, mi ciē-ma baa Diilon-fōņģū.

¹¹ Terienģu fanģu-na, bafamba o, muō o, i waņ Neldōdōlduōņ daama yaa-i baa nuōmba-i. Namaa na bi hūyāa ma yaa-i.

Kuomba siremman-kūņgu-i

¹² Bige-i ciē die tiē piiye yiē *Kirsa siire hel kuomba hōlma-na, banamba ta ba piiye na hōlma-na wuō kuomba siē gbāa sire?

¹³ Da kuō kuomba siē gbāa sire ninsoņo, suō Kirsa saa sire kē!

¹⁴ Aa da kuō Kirsa saa sire, iņ waņ mamaņ nelgbāngbālāmma, aa na haa na naņga-i yuō gbāngbāņ.

¹⁵ A naara kufanģu-i, miē iņ wuōraņ i waņ mamaņ, da kuō kuomba siē gbāa sire, ma sī kuu dii ņaa i wuōra i kar coima i haa Diilonģo-na wuō u siire Kirsa-i hiel-o kuomba hōlma-na.

¹⁶ Da kuō kuomba siē gbāa sire, suō Kirsa saa sire.

¹⁷ Aa da kuō Kirsa saa sire, na haa na naņga-i yuō gbāngbāņ aa na āmbabalma dii ma yuņgu.

¹⁸ Dumaanģo-na, ku bi pigāaņ wuō Diilonģ-dūņ-baamba maņ kuu ba siē ka da Diilonģo-i.

¹⁹ Da kuō iņ haa i naņga-i Kirsa-i-na ku kāyā-yiē hēma-na bande yonģ, nuōmba-i hiere ba bōyaa miēmēi nuō-i.

²⁰ ņga Diilonģ wuō i waņ ninsoņo-i, Kirsa siire hel kuomba hōlma-na. Diilonģo siire u yaa igēna duō pigāaņ wuō kuomba ka sire fuō temma-i.

²¹ Na saa da, nelduōņo diei uņ diyaa kuliņgu-i dumaa hēma-na, nelduōņo diei ka ce kuomba sire dumēi.

²² Adāma huonģ-baambaņ kuņ hiere dumaa Adāma maama-na, Yesu huonģ-baamba ka bi sire hiere dumēi Yesu barguō-i-na.

²³ Baņ ka sire cu ba-naa dumaa ku yaa daaku: Kirsa fuō siire tī, u yaa siire dīelūō. Duō ji jo, bamaņ cuu u huonģ-nu, ba ka suō sire.

24 Mafan da ma ce, miwaanjo tīmma yaa hii: Kirsa ka hūu fōngūo-i baa yuntesinni-i a naara himma-i ni taamba wulaa, aa hā i To-i Diilonjo-i baa nelle-i.

25 Dumandε-i-na, Kirsa ka tie yuntesinni-na, Diilonj duo ji mal u bigaarāamba-i huonju man nuo-i, u suo bir nelle-i hā Diilonjo-i.

26 Uņ ka kōsuonj u bigaarāņo manj tuogbuole-na u yaa kuliingju-i.

27 Ma nyegāan Diilonj-nelma-na wuo: «*Diilonjo diyaa weima-i hiere u nan-na.*»* Nga da ba cira Diilonjo diyaa weima-i hiere u nan-na, ku saa ce ņaa fuo ferε uu dii u nan-na dε! Ku'i sī.

28 Diilonj duo ji dii weima-i hiere Bepolņo nan-na, Bepolņo ka bir dii u ferε Diilonjo nan-na. A ce dumaanjo-na, Diilonjo yaa ka waa weima-i hiere ma yunju-na.

29 Kuo bikuomba saa naa waa da ba sire, bamanj baatisenj ba solaanju-i, baa naa waa hie ta ba batisenj? Da kuo kutienjo sie sire, ņ ce ba batisenj-ni u maama-na yunj haku-i nuo-i?

30 Aa mie ferε-i, kuo ba saa naa waa da ba sire, ii naa waa hie tie sāa kuliingju-i hōnni manj jonj?

31 Coima saa fa, muo baa kuliingju-i i huul i-naa yinni manj jonj. Ma sī na suyaa wuo nanj hūyāa Itienjo-i Yesu-Kirsa maama-i mi huonja fie baa-na ke? Terienju fanju-na na saaya na bi suo wuo kuliingju hūj ku cu-mi yinni manj jonj.

32 Efesi-i-na bande-i-na, mi bigaarāamba dii mi huonju-na ņaa jarbaa. Miņ malāa baa-ba dumaa, da kuo mi malāa baa-ba da mi da biņkūņgu hīema-na bande yonj, yunj haku-i dii-kuo? Da kuo kuomba sa sire, banj wanj-manj dumaa: «*Juonj i tie ce i bāanju-i, kuliingju saa maa.*»†

33 Baa na tāal na-naa: Nelfefēinj duo cu nelbabalanj huon-ju, ku hīena u fafaanju-i.

34 Na piēra bōi, yaan aa na bir na jo hūmefafalle-na aa na ne kuubabalaanju cemma-i aa na yan-ku. Mi suyaa mie na hōlma-na banamba saa hi suo Diilonjo-i yogo, ku'i cie mi ta mi wanj-ma senserre da di da-na.

Kuomban ka sire waa dumaa

35 Unaa gbāa tuo jōguonj wuo: «*Kuomba ka sire nie? Aa da ba sire, ba ka waa nie?*»

36 Mimilā, ma sī da ņ duu dīmma-i ma pa aa dībelle hōr ke?

37 Niņ duu kumanj, dībelle yaa yonj fielu si dii. Ku gbāa waa jijabelle, ku gbāa bi waa kunanju.

38 Da ņ duu-de, Diilonjo ce di sire pa a hiel fielu-i kunj dōlaanu fuo dumaa. Dīmma dii baa ma fielu ma fielu.

39 Tāmmanj-niini-i hiere nii bi dii dumēi: Nelbiliemba kūōma dii ma denj, bīmbaamba maama-i ma denj, huriimba maama-i ma denj, titiraamba maama-i ma bi denj.

40 Bimbinni bi dii dōrō-i-na baa hīema-na hiere. Dōr-niini dii ni denj baa hīemanj-niini-i.

41 Bāanju carramma dii ma denj, cēinjo maama-i ma denj, mōņa maama-i ma bi denj. Halle mōņa-i a-naa nuo, a sa carra carraduōma.

42 Kuomba siremmanj-kūņgu ka waa dumēi. Da ba dii kulonjo-i hīema-na u hōr ņaa dībellenj hōr dumaa. Duo ji sire, u sa tiraa suo banj biņ kumanj kuliingju-i.

43 Umanj duo tuo suur hīema-na, u ko hujarre aa fōngūo sa waa-yuo. Duo ji sire hel, u maama sa fa baa fafaanju-i aa fōngūo tiraa waa-yuo.

44 Da ba ta ba fuure, ba fuure kūōsōsōmma, ņga bamanj ka sire, ba ka sire baa dōr-kūōma. Inj yenj hīema-na baa kūōma-i dumaa, *Diilonj-Yalle ka bi hā-ye kūōfēlemma dumēi dōrō-i-na.

45 Na saa da, Diilonj-nelma ciera wuo: «*Diilonj uņ maa nelbilonjo manj dīelūo-i-na, u diyaa cicēlma-i yuo*»‡; ba taa ba bī u yaa Adāma-i. Nga Adāma§ manj juo jo huonju-na, u yaa hāan nuomba-i cicēlma-i.

* 15:27 Gbeliemanj-nalāanju (Psaume) 8.7 † 15:32 Isayi (Ésaie) 22.13 ‡ 15:45 Miwaanjo jīnammanj-sebe (Genèse) 2.7 § 15:45 Adāma manj juo huonju-na u yaa *Kirsa-i.

46 Kūšsōsōmma yaa juōņ dīelūō aa suō hā dōr-maama-i.

47 Ba maa Adāma maņ dīelā-wuōņo-i baa hīema, aa hāalīņ-wuōņo hel dōrō jo.

48 Hīemaņ-baamba dii ņaa baņ maa umaņ baa hīema-i uņ yeņ dumaa, aa dōr-baamba waa ņaa umaņ hilaa dōrō-i-na jo uņ yeņ dumaa.

49 In yeņ hīemaņ-wuōņo temma-i dumaa, i ka bi waa Dōrwuōņo temma dumēi.

50 Tobīņ namaa, miņ taaraņ mi waņ mamaņ baa-na, ma yaa daama: In yeņ baa i kūōma maņ daama-i, i siē gbāa suur *Diilon-nelle-na baa-ma. I kūōņ daama-i kūšsōsōmma, ma hōr, i ce niē gbāa tīe baa-ma aa da cicēlma maņ sa tīeņ dede-i?

51 Mi ka puure Diilonō kusūņgu-i pigāaņ Diilon-dūņ-baaņ namaaņo-i: Na saa da, i siē ku hiere ņga i hieroņo-i hiere i kūōma ka bir.

52 Miwaaņo tīmmaņ-yiņgu-i, yerre ka bu. Yer da diē ji bu, i kūōma ka pāņ bir hōduōņgu aa kuomba ka sire baa kūōfēlemma a waa gbula ba siē gbāa ku.

53 I kūōņ daama-i kuliņgu yar-ma, aa ma hōr, a ce dumaaņo-na, ma saaya ma bir kuliņgu baa ta ku yar-ma, aa ma baa ta ma bi hōr.

54 In kuņ aa tiē hōr, i kūōņ da ma ji bir a ce i sa tiraa i ku aa i sa tiraa i hōr, mamaņ nyegāaņ Diilon-nelma-na, ma'i saa ce mafamma-i wēi? Ma nyegāaņ Diilon-nelma-na wuō: «Kuliņgu gbaraa fuo, ba yaraa-ku!»*

55 *Kuliņ nuō, ņ fōņgūō curaa hie?*

ņ naana ņ puōlunģu-i hie?»†

56 Kuliņgu puōlunģu yaa āmbabalma-i aa āmbabalma fōņgūō hel *āņjīnamma yaa nuō-i.

57 ņga yaaņ i tiē jaal Diilonō-i. U yaa ciē ku sa yar-e Itieņo-i Yesu-Kirsa barguō-i-na.

58 Terieņgu faņgu-na, mi jēnaaņ namaa, yiēraayaņ na doņ, molo baa ji gbāa halaņ-na na munyīerammu-na. Taa na gbu na kā yamma baa Itieņo maacemma-i. Na saaya na suō wuō naņ ceņ mulīema maņ Itieņo maacemma-na, na sa ce-ma gbāņgbāņ.

16

Korēntitaamba kakāyāņgu-i

1 Kumaņ ņaa gbeinalle kūņgu-i da na kāyā *Yerusalemu Diilon-dūņ-baamba-i, miņ waaņ mamaņ baa Galasi Diilon-dūņ-baamba-i, ciēņ maaduōma famma yaa-i.

2 Jumaansi jumaansi, nēlieņo nēlieņo, uņ saanu baa kumaņ, u hiel-ku u tiera-kuō u fereņ nuō u jīna. Baa na cira na cie-muō aa suō da na doņ gbeiņa namma-i.

3 Da mi ji kā, na ka hiel nuōmba, mi puōr-ba baa naņ daa kumaņ Yerusalemu-i-na, aa nyegēņ sebe haa-kuō ba ka hā-ba.

4 Da kuō mei fere-i mi saaya mi kā, i ka kā hiere.

Polņ saaya u cor terni maņ nuō-i

5 Mi ka kā Maseduōni aa suō cor kā na wulaa.

6 Da mi kā, mi taara mi da huōņgu cēlle baa-na, halle mi jōģuōņ da mi ce waaņ-huōņgu-i hiere kusuōņ-nu'i, ku yaa da mi ji'a mi cor kā kusuōņ-nu, na ka kāyā-miē mi cor.

7 Mi sa taara mi ka yiēra mi gbeiniņ aa cor. Mi taara Diilon duō siē, mi da yinni baa-na cēlle.

8 ņga mi taara mi ce *Pāntekōti-i Efēsi bande aa suō ta mi kā.

9 Diilonō tigiņ terfafaāņgu hā-mi mi da mi ce mi maacemma-i, ņ siē suō wuō mi bigāarāamba ciinu.

10 Timote duō kā, na bel-o fafamma u kūōma baa seņ. Fuō baa muōņo-i i ce maa-cenduōma yaa-i Itieņo suōņgu-na.

11 Molo baa bēņ-yo. Duō ji hi tamma, na kāyā-yuō u jo ji hi-mi baa hōfēlle. Mi cie-yo bande-i-na baa Diilon-dūņ-baamba-i.

* 15:54 Isayi (Ésaie) 25.8 † 15:55 Ose (Osée) 13.14

¹² Mi diyaa sirēiņa Apolōsi-i-na ji gbē; miē u gbonu baa tobimba-i kā na terienģu-na, u saa hūu-ma duō kā fiēfiē. Duō ji da huōņģu maņ u ka kā.

Nelperiema

¹³ Baa na duōfūņ, yiēraayan na doņ Diilon-ģūmelle-na. Baa na yan na kūōma seņ, vaan na fēre.

¹⁴ Naņ ceņ mamaņ hiere, ma saaya ma ta ma pigāaņ na nelnyulmu nolaanģu-i.

¹⁵ Ma sī na suō Sitefanasi-i baa u dumellen-ģaamba-i ke? Ma sī na suyaa wuō Akayi-i-na hiere ba yaa hūyāa Yesu maama-i igēna, aa ba yaa bi vaa ba fēre baa Diilon-ģaacemma-i Diilon-ģūņ-ģaamba hōlma-na ke? Terienģu faņģu-na, tobiņ namaa, jande, mi cārā-nei,

¹⁶ taa na nu bafamba temma-i ba wulaa baa bamaņ nyaarāa ta ba ce maacemma-i baa-ba.

¹⁷ Sitefanasi-i, baa Fōrtunatusi-i, a naara Akayikusi-i ba jomma dōlaanu-miē cor. Miņ daa bafamba-i, ku ciē ņaa mi daa namēi.

¹⁸ Baņ juō, ba fiē mi huōņģa-i ņaa baņ bi fēņ namaa muumu-i dumaa. Bafamba temma-i na gbīē na ta na gbēliēņ-ba, nelfafaamba.

¹⁹ *Asi Diilon-ģūņ-ģaamba-i hiere ba jaalaa-na. Akilasi-i baa Pirsika-i* a naara Diilon-ģūņ-ģaamba maņ tigiin ba terienģu-na, ba pāa-na Itieņo horre jaalunģu.

²⁰ Diilon-ģūņ-ģaamba maņ dii hiere bande-i-na, ba jaalaa-na.

Taa na jaal na-naa fafamma ņaa cēduōņ-bieņ namaa.

²¹ Muō Pol, mi pāa na jaalunģu; muōmēi nyegāaņ terieņ daaku-i baa mi fēreņ nanģa.

²² Umaņ duō cira Itieņo maama sa dōlnu-yuō, kutieņo dāņģāaņ! «Maranata!»† — Itie, jo!

²³ Itieņo-i Yesu-i u kāyā-nei.

²⁴ Na maama dōlnu-miē hiere Yesu-Kirsa horre-na.

* **16:19** Pirsika yerre nande yaa wuō Pirsili. Niēņ Pōpuor. 18.2. † **16:22 Maranata:** Ku yunģu yaa wuō: Itieņ nuō, jo! Niēņ Amp. 22.20.

Polŋ nyegāaŋ sebehāalŋo maŋ hā Korēntitaamba-i Nelmuoyamma

Polŋ nyegāaŋ sebedielāŋo-i hā Korēntitaamba-i, ku huonŋu-na, nuamba namba ji ta ba piye wuə Yesu *pəpuərbilonŋo sī. Ku saa dəlŋu-yuə. Uŋ juə'a u bir duə kā ba wulaa, u nyegēŋ sebe daayo-i duə kaala nelma namma baa-ba.

Nelma diei yuu u huonŋa-i: U taara terni-na hiere nuamba suə i To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i ka saa. U maacemma muliema ciinu cor. Nŋa u fiε u huonŋa-i baa-ma (sap. 1-7).

U piye kpəkpuəla naŋ maama; wuə Korēntitaamba firnu ba nammu-i a gbāa da kāyā *Yerusalemu Diilonŋ-dūŋ-baamba-i fafamma (sap. 8-9).

U nuŋgu hii bamaŋ yaan fuə nelma-i aa jo baa ba deŋ maama ji ta ba waŋ baa Korēntitaamba-i. Wuə kutaamba ciε ba fεε Yesu pəpuərbiemba yuntaamba a ne da Yesu pəpuərbiemba sī. Bombolma sa suə aa dəlŋu-bei. Wuə Yesu pəpuərbilonŋ-maacemma sī mafamma-i. Fuə fεε-i Yesu pəpuərbilonŋo, nŋa u ciε u fεε cεkūə duə gbāa ce banamba da yuŋgu. U sa taara yerre, u sa bi taara gbeinŋa. U waan Diilonŋ-nelma-i baa Korēntitaamba-i gbāŋgbāŋ; u saa ji hūu warbelle molonŋ wulaa. U pigāaŋ wuə Diilonŋo ce u nelnyulmu-i gbāŋgbāŋ (sap. 10-13).

Jaaluŋgu

¹ Muə Pol, Yesu-Kirsa *pəpuərbilonŋo muə nŋa Diilonŋ uŋ'a ma ce dumaa. Muə baa mi natobiŋo-i Timote-i, miεmēi nyegāaŋ sebe daayo-i die hā Diilonŋ-dūŋ-baanŋ namaa naman dii Korēnti-i-na a naara bamaŋ bi dii Akayi* huonŋa-na hiere.

² I To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i ba kāyā-nei aa fε na hōmmu-i.

³ Yaan i tie tuəlnu Diilonŋo-i Itienŋo-i Yesu-Kirsa To-i. U yaa hujarre tienŋo-i. U yaa Diilonŋo maŋ diyaan sireinŋa-i yiε wεima-na hiere.

⁴ U dii sireinŋa yiε i muliemaŋ-hōnni-na hiere i die gbāa tie bi dii sireinŋa bamaŋ ciεŋ muliema-i ma sinni-na hiere nŋa fuə uŋ dii-yiε dumaa.

⁵ Na saa da, inŋ siire biε *Kirsa muliema-i bāmbāale dumaa, Diilonŋo bi dii sireinŋa yiε bāmbāale dumēi Kirsa barguə-i-na.

⁶ Die tie mulienŋ, i sa mulienŋ gbāŋgbāŋ, ku ce sireinŋa ta a da-na aa ta ku bi kor-na. Aa Diilonŋ duə tuə dii sireinŋa yiε, u taara i bi tie dii namaanŋo-na na ta na hīrā muliema-i miε temma-i.

⁷ Terienŋu fanŋu-na, i huleinŋa sa tie baa na maama-i. I suyaa wuə naŋ siyaa ta na mulienŋ miε temma-i, na ka bi da sireinŋa-i miε bi temma-i.

⁸ Tobinŋ namaa, i taara na suə mamaŋ daa-ye *Asi-i-na. Muliema naa silaa jīnya-yiε cor, i taa i taara i yunni, i saa naa hūu-ma wuə i ka hel-mēi.

⁹ Ii naa tīena baa-ma wuə i kuliinŋ-belle hii. Nŋa mafamma ciε pigāaŋ-ye wuə i baa haa i nanŋa-i miε fεεŋ fōŋgūə-i-na. I haa-ka Diilonŋ-na, wuə u yaa gbāa sire kuomba-i.

¹⁰ U yaa kuraa-ye kuliinŋ daaku-na aa u ka tiraa kor-e ku temma-na. Coima saa fa, i haa i nanŋa yuə haama famma-i wuə u ka tiraa kor-e.

¹¹ Aa namaa bi fεε-i na kāyā-yiε baa na Diilocārālle-i u kor-e. A ce dumaanŋo-na duə nu nuamba bōi cacārāŋgu aa ce baa-ye, ku ka bi ce nuamba bōi da nelma jaal-o i maama-na.

Pol buraana u kamma-i Korēnti-i-na

* 1:1 Korēnti dii Akayi huonŋ-na.

12 In bilaa i fere dumaa terni nanni-na ku huraa namaa terienġu-na, ku yaa gbu ku fē i hōmmu-i. I suyaa wuō i cie maacenfafamma. I sa kā moloŋ terienġu-na baa hōmmu hāi; i kā baa huōŋga diei. Diiloŋ-āncemma, nelbilienġu-maama sī. Diiloŋo kāyā-yie i firnu i hōmmu-i baa-na weima-na hiere.

13 Aa in nyegēŋ nelma maŋ i hā-na, ma yuŋgu saa fuo. Da na kalaŋ da mamaŋ, ma yaa-i. Mi huōŋ-na ma ka kaala na wulaa.

14 Dumandē-i-na ku saa kaala na wulaa wuō Itienġo-i Yesu jommaŋ-yiingū-i, na hōmmu ka fē baa-ye aa miē muumu bi fē baa namaaŋo-i.

15-16 Miŋ ŋa naa haa mi naŋga-i nei dumaaŋo-na wuō na hōmmu fiē baa-ye, mi cira mi ka kā namaa terienġu yaa nuō-i igēna aa suō cor kā Maseduōni-na. Aa da mi ka hel Maseduōni-i-na, mi tiraa bir jo na wulaa ku ce i hāi a naara kuaŋgu na hōfelle-na. Aa da mi ji ta mi cor da mi kā *Yude-i-na, na kāyā-miē mi hi.

17 Ŋga mi kāmmanġa ma saa ji hel, ku ce ŋaa ku pigāŋ wuō mii naa bel-ma baa mi nanyuōŋgu wei? Sisō huhurmantiēŋ muō; da mi waŋ mamaŋ, cuo siē kaal, mi bir baa mi huōŋgu.

18 In waŋ nelma maŋ baa-na, huhurma diei maa si dii mei; Ninsontienġo yaa mi siēra.

19 Mei fere-i baa Silasi-i a naara Timote-i in waan Diiloŋ-Bieŋo maŋ maama-i baa-na, in waan Yesu-Kirsa maŋ maama-i baa-na, huhurma diei maa si dii-yuō. U weima-i hiere maa naa koŋ.

20 Na saa da, Diiloŋ uŋ pāa nunni maŋ hiere, fuō yaa ka ce-ni. Ku'i cie fuō yerre-na i tie jaal Diiloŋo-i wuō «Ma cie!» a tie ce-yo bōi.

21 Aa Diilo fuō fere yaa kāyāŋ miēŋo-i baa namaaŋo-i hiere *Kirsa huōŋgu-na. U yaa hielaa u yufelle yie

22 aa haa u dānyuō-i yie a ce-ye fuō baan miē. U bi hāa-ye u *Yalle-i i die suō wuō i ka da uŋ jiena ciilunġu maŋ tuō cie-ye.

23 Na saa da, kuaŋ cie mi saa tiraa bir kā Korēnti-i-na na wulaa, mi saa ta mi taara mi ce kuuaŋgu nei ku'i cie. Diiloŋo yaa mi siēra; da kuō mi kar coima u baa yaŋ-mi.

24 I sa taara i guor-na baa Diiloŋ-hūmellenġu-kūŋgu-i. Na bilaa-de nammu hāi tī, ŋga i taara i kāyā-nei na hōmmu fē baa di wuōsaŋgu-i.

2

1 A ce dumaaŋo-na miē mi siē bir kā na wulaa ka tiraa du na hōmmu-i.

2 Namei fiēŋ mi huōŋga-i, da mi kā ka du na hōmmu-i, hai ka da fē mei kaŋga-i?

3 Bamaŋ saaya ba fē mi huōŋga-i, mi sa taara mi kā ba ka du-ka, ku'i cie mi naa mi bir aa nyegēŋ sebe* hā-na. Mi suyaa miē mi huōŋ da ka fē, ku bi dōlnu namaaŋo-i hiere.

4 Coima saa fa, miŋ taa mi nyegēŋ sebe faŋo-i mi huōŋga saa naa waa huōŋga, mi nyegāŋ-yo baa nyinyōlma. Mi saa nyegēŋ-yo da mi ce-na kuuaŋgu, ŋga mi nyegāŋ-yo na da na suō wuō mi kuye na kūŋgu-i.

Ba sa muo cālmustienġo ciilā cīŋgu

5 Umanġu cie kuuaŋgu-i miē na hōlma-na, kutienġo saa ce-ku muō-na, ŋga u cie-ku na hieroŋo'i nuō-i. Da miē mi siē dii gbuoya-kuō, mi gbāa cira u cie-ku na fōŋgūō nuō.

6 Naŋ nuolaaya kutienġo-i dumaa, ku ka gbē baa-yo.

7 Fiēfiē-i-na, yaan aa na ce jande yuō aa na dii sirēiŋa yuō, ku yaa hōdulle siē coruōnu-yuō a seŋ u kūōma-i.

8 Jande, mi cārā-nei, bilaanġu-yoŋ fafamma u suō wuō u maama dōlnu-nei.

9 Na saa da, miŋ nyegāŋ sebe-i† hā-na yuŋgu maŋ nuō-i ku yaa daaku: Mi taa mi taara mi ce-na ne da kuō na nu mi nuŋgu-i weima-na hiere.

* 2:3 Sebe faŋo saa dii Diiloŋ-nelma sebe-i-na; nyuŋgo ku bāaŋgu-na molo sa suō uŋ yerj kusuōŋ-nu. † 2:9 U waan sebe faŋo maama yaa-i verse 3-i-na.

¹⁰ Da na ce jande uman̄ nuo-i, meɪ bi ce jande kutien̄o-na. Na saa da, da kuo naacol̄n daayo cålåa-mi, mi cie jande yuo, aa mi nie namei aa ce jande faŋo-i. *Kirsaa yaa mi siera.

¹¹ Mi sa taara i yan̄ ma døl *Sitani-i ku'i cie mi ta mi ce-ma dumaan̄o-na. I saa bi yan̄ u kusũŋ-maama-i suoma.

Pol saa yiera Torasi-i-na

¹² Min̄ kåa Torasi-i-na da mi ka wan̄ *Kirsaa *Neldodolma-i, Itien̄o naa gbuu tigiin̄ terien̄gu-i hå-mi mi da mi wan̄-ma.

¹³ Nga min̄ kåa, mi saa ka da mi natobiŋo-i Tite-i, mi huon̄ga saa gbåa tiena terduon̄-nu. Mi naa mi cårå hümelle-i Torasitaamba wulaa a nyaanu-yuo jo Maseduoni-i-na.

Kirsaa hülåan̄gu dii-yie

¹⁴ I sie gbuu gbåa jaal Diilon̄o-i! In̄ yen̄ horre-na baa *Kirsaa-i, Diilon̄o taa i yaan̄-na. A ce die cor terien̄gu terien̄gu, nuomba suo wuo Kirsaa yaraa bigåarån̄o-i. U cie die cor terien̄gu terien̄gu, ba ta ba nu Kirsaa hülåan̄gu-i yie.

¹⁵⁻¹⁶ Na saa da, Diilon̄o wulaa, ii dii ŋaa Kirsaa natikolo nuomba hølma-na. Baman̄ biyaa hümeebabalalle-i, bafamba wulaa kuliin̄-hülåan̄gu'i dii-yie ta ku jo baa kuliin̄gu. Baman̄ biyaa konkor-hümelle-i, cicëlman̄-hülåan̄gu'i dii-yie ta ku jo baa cicëlma. Hai gbåa ce maacen̄ daama temma-i?

¹⁷ Nga mien̄o-i Diilon̄o'i håa-ye baa-ma wuo i ce-ma. Nuomba boi cie Diilon̄-nelma-i ta ba taara gbein̄a baa-ma. Mie ii si dii kufan̄gu taamba temma-i. Mie in̄ yen̄ Kirsaa horre-na, i sa wan̄ Diilon̄-nelma-i baa hõmmu håi; i wan̄-ma baa huon̄ga diei Diilon̄o yufelle-na.

3

Tobisifelenni maaraa an̄jnamma-i

¹ Namaa wulaa, min̄ waan̄ maman̄ daama-i, na ka tiraa cira i kaal i fere wei? Sisõ na taara die i kå na terien̄gu-na, i kå baa sebe ka pigåan̄ wuo nelfafaan̄ mie ŋaa banaman̄ cen̄-man̄ dumaa wei? Mi sie sie aa ce-ma. Mi sa bi taara namaa sebe-i da mi gbåa kå yan̄ga nan̄ga.

² Mie sebe yaa namaa fere-i. Sebe faŋo nyegåan̄ i hõmmu-na. Nuomba-i hiere ba gbåa da-yo aa kalan̄-yo.

³ Sebe faŋo-i *Kirsaa yaa nyegåan̄-yo. Ku da-nei wuo u yaa nyegåan̄-yo aa puor mie fuo baa-yo. U saa nyegån̄-yo baa nyegådiele, u nyegåan̄-yo baa Cicëlmantien̄o *Yalle. U saa bi nyegån̄-yo tåmpëllen̄, u nyegåan̄-yo nelbilien̄-hõmmu-na.*

⁴ Kirsaa cie i haa i nan̄ga Diilon̄o-na, ku'i cie i tie wan̄ mafamma-i.

⁵ I suyaa wuo ma maaraa-ye i die gbåa ce maacen̄ daama-i baa mie feren̄ fõngũo-i. I fõngũo hel hiere Diilon̄-na.

⁶ U yaa håa-ye baa ku fõngũo-i i tie wan̄ *tobisifelenni maama-i baa nuomba-i. Tobisifelenni fanni saa nyegån̄ tåmpëllen̄ ŋaa *Moisi *an̄jnamman̄ nyegåan̄ tåmpëlle-na dumaa. Nga ni hilaa *Diilon̄-Yalle-na. An̄jnamma jo baa kuliin̄gu a ne da Diilon̄-Yalle jo baa cicëlma.

⁷ An̄jnamman̄ taa ma nyegån̄ huon̄gu man̄ nuo-i tåmpien̄a-na, Diilon̄o naa carra Moisi-i baa cecerma nan̄ temma, a ce *Isirahel-baamba saa gbåa da ba ne u yaanga-i.† An̄jnamma man̄ juon̄ baa kuliin̄gu, ma jomma da ma fa fafaan̄ daaku temma-i a ne da ma sa co,

⁸ Diilon̄-Yalle maacemma ka fa ka hi hie?

⁹ An̄jnamma man̄ cålåan̄ nuomba-i, ma maacemma da ma fa fafaan̄ daaku temma-i, Diilon̄-Yalle man̄ cien̄ nuomba-i nelviimba, difande maama ka fa ka hi hie?

* **3:3 Tåmpëllen̄:** Pol piye *Moisi *an̄jnamma maama yaa bande-i-na. Maa naa nyegån̄ tåmpëllen̄. Ni en̄ Helman̄-sebe-i-na (Exode) 24.12. **Nelbilien̄-hõmmu-na:** *Seremi cierra wuo an̄jnafelenna ka nyegån̄ nelbiliemba hõmmu-na. Ni en̄ Seremi sebe-i-na (Jérémie) 31.33. † **3:7** Ni en̄ Helman̄-sebe-i-na (Exode) 34.27-35.

¹⁰ Halle i gbāa cira fafaanḡu maḡ waa ānjīnamma huonḡu-na, ku sie gbāa fi baa fiēfiē ku kūḡu-i.

¹¹ Bīḡkūḡu maḡ saa waa da ku cō, Diilonḡ duō migāanḡ-ku migāanḡ daama temma-i, kumaḡ cuonḡ u ka migāanḡ-ku ka hi hie?

¹² I haa i nanḡa-i ku yaa nuō-i ku'i cie i nunni sa ce yelma baa nelma-i.

¹³ I sa ce ḡaa Moisiḡ taa u ce dumaa. Fuō taa u suuye u yaanḡa-i baa kompaḡa‡ wuō *Isirahel-baamba baa da u yaanḡaḡ dīḡ ka kā dumaa.

¹⁴ ḡga kuu naa gbuu bīḡ dūḡu Isirahel-baamba-na a ce ba saa ta ba suō u nelma tuole-i. Halle ji hi baa nyunḡo, da ba ta ba kalaḡ *Tobisiēōlōnniḡ-sebe-i, kompaḡa cienu-bei yogo, ba sa da ma tuole-i. Da ḡ haa ḡ nanḡa-i Kirsa yaa nuō-i, kompaḡa halaḡ ḡ yaanḡa-na.

¹⁵ Ji hi baa nyunḡo, Isirahel-baanḡ da ba ta ba kalaḡ Moisi sebebāa-ba-i, ku ce ḡaa kompaḡa cienu-bei ba sa da ma tuole-i dei.

¹⁶ ḡga ḡaa maḡ nyegāanḡ dumaa: «*Umaḡ duō bir jo Itienḡo wulaa, kompaḡa halaḡ u yaanḡa-na.*» §

¹⁷ Baḡ gbēḡ Itienḡo maḡ bande-i, Diilonḡ-Yalle yaa-i. A ne da Itienḡo Yal da di waa kusuonḡ-nu, kutaamba waa ba ferēḡ nuō.

¹⁸ Miē maḡ kompaḡa halaanḡ i yammu-na hiere, Itienḡo fafaanḡu da-yiē. I duonḡ tie bibirre i kā die ka fa Itienḡo temma. Itienḡo Yalle maacemma yaa mafamma-i.

4

Pol kūōma saa seḡ baa Diilonḡ-maacemma-i

¹ Diilonḡo yaa cie baa-ye aa hā-ye maacenfafaḡ daama-i ku'i cie i kūōma sa seḡ baa-ma.

² I ciinaana kukulmaḡ-maacemma-i baa senda-weima-i hiere. I sa tāal nelienḡo, i sa bi waḡ Diilonḡ-nelma-i baa huhurma. I waḡ ninsonḡ-belle yaa-i i kaala-die baa nuōmba-i Diilonḡo yufelle-na. I ce mafamma-i nelienḡo nelienḡo u duō suō wuō huhurmantaanḡ miē sī.

³ Inḡ waḡ *Neldōdōlma maḡ, da kuō ma cienu, da kuō ma sa kaala, kuu dii ḡaa ma saa kaala bamaḡ biyaa hūmebabalalle-i ba yaa wulaa-i.

⁴ Kufaḡu taamba ciinaana Neldōdōlma-i. *Sitāni cuu ba yammu-i hiere. U yaa miwaanḡ daayo tienḡo-i. U cie ba sa da cecerma maḡ dii Neldōdōlma-na ta ma pigāanḡ *Kirsa fafaanḡu-i. A ne da da ḡ da Kirsa-i ḡ daa Diilonḡo yaa-i.

⁵ I sa waḡ miē ferēḡ-maama baa nuōmba-i; i waḡ Yesu-Kirsa maama'i baa-ba, wuō u yaa Itienḡo-i. Miē fuō, i gbāa waḡ kumaḡ i kūḡu-na, i gbāa cira i cāa namei Yesu fuō maama-na.

⁶ Diilonḡo maḡ naa ciēra: «Cecerma saaya ma hel a karnu kukulma-i», uuduonḡo faḡo yaa bi diyaa cecerma-i i hōmmu-na i tie da u fafaanḡu-i Kirsa yaanḡa-na i suō-ku.

⁷ Na saa da, i sa gbāḡ muonumma ḡaa yerrunḡ-bitonni, ḡga Diilonḡo hāa miēḡo-i nelfafaḡ daama temma-i i die hi nelbiliemba-i baa-ma. Mafamma cie nuōmba da ba suō wuō hiḡ daama temma hilaa Diilonḡ-na, miē maacemma sī.

⁸ I ce sūlma-i ma sīnni-na hiere, ḡga ku saa nuōl-e dede. I hōmmu calaanu, ḡga i kūōma saa seḡ.

⁹ Ba huol i yammu-i, ḡga Diilonḡo saa nanna-yiē dede. Ba se-ye ba nanna, ḡga i saa tie-maḡ.

¹⁰ Yinni maḡ jonḡ Yesu muliēma temma haa-yiē, i nal u kuliinḡu-i i ne. Diilonḡo ce mafamma-i Yesu-Kirsa himma da ma ta ma bi da-yiē.

¹¹ Miē maḡ dii cicēlma-i, yinni maḡ jonḡ kuliinḡu hūḡ ku cu-ye Yesu maama-na. Mafamma ce u himma da ma ta ma da tāmmaḡ-nuonḡ miēḡo-na.

¹² Terienḡu faḡu-na, miē i mal baa kuliinḡu-i namaa na da na gbāa da cicēlma maḡ sa tieḡ dede-i.

‡ 3:13 Niēḡ Helmaḡ-sebe-i-na (Exode) 34.33-35. § 3:16 Helmaḡ-sebe (Exode) 34.34

¹³ Ma nyegåan Diilonj-nelma-na wuø: «*Mi hÿyåa-ma ku'i cie mi wanj-ma.*» * Mie i bi hÿyåa Yesu maama-i dumei ku'i cie i tie wanj-ma.

¹⁴ I suyaa wuø umanj siire Itienjo-i Yesu-i hiel-o kuomba hølma-na, u ka bi sire miønjo-i u temma-i, aa kã baa-ye ka jina u caanj-nu baa namaanjo-i hiere.

¹⁵ Kumanj haanj-yie daaku-i hiere, ku haa-yie namaa maa-na. Ku haa-yie Diilonj-hujarre da di ta di hi nuomba-i hiere di kã. A ce dumaanjo-na, jaalunju manj ka ta ku hã Diilonjo-i, ku ka ciinu, aa nuomba ka ta ba bi u yefafalle.

¹⁶ Ku'i cie na da i kÿøma sa senj da. I kÿøn da ma fie ta ma pøtøt, kunganju'i naaraayanj i huleinja-na yinni manj jonj.

¹⁷ Mulieema manj haanj-yie fiefie-i-na, ma ka ti. Aa i gbåa cira mulieema si. Ma tigiinj fafaanju'i ma cie-ye, aa fafaanju fanju temma si dii, aa ku sa ji ti dede.

¹⁸ Banja ba sa da kumanj baa ba yufelle, mie i fara i ne ku yaa-i. Banj danj kumanj baa ba yufelle-i ku sa cø, nga banja ba sa da kumanj baa ba yufelle, ku sa ji kã terienju.

5

¹ Na saa da, hieema-na bande-i-na, i kÿøma dii njaa gbuganni, ma sa cø. Nga i suyaa wuø die ku, Diilonjo ka hã-ye kÿøfelemma dørø-i-na. Kÿøfelemma famma ka waa njaa køllunjdÿnni a ce i sie tiraa gbåa ku.

² Inj yenj terienju manj nuø-i fiefie-i-na, i gbu i niya kÿøma famma damma-i a ce i tie waana.*

³ Nga i suyaa wuø die hel gbuganj daani-na, i sie tie bebelle.

⁴ I sa taara i ku aa suø da kÿøn daama-i, i taara i da-ma cicelma ku'i cie i tie niya aa tie waana.

⁵ Diilo fuø fere yaa tigiinj i cicuønju-i dumaanjo-na tuø cie-ye, aa hã-ye u *Yalle-i i die suo wuø unj tigiinj kumanj hiere i ka da-ku.

⁶ A ce dumaanjo-na sireinja da-ye yinni manj jonj, aa i suyaa wuø die waa baa i kÿøn daama-i, i maa baa Itienjo nelle-i.

⁷ Kumanj cie mi wanj-ma dumaanjo-na, i ne inj haa i nanja-i kumanj nuø-i aa tie wuø, i sa ne inj danj kumanj baa i yufienja.

⁸ Sireinja dii-yie ninsojo, nga i taara i yanj i kÿøn daama-i aa kã ka waa Itienjo caanj-nu.

⁹ Nga kumanj yunju, i taara i fe Itienjo huønja-i. Ii dii baa i kÿøn daama-i wa, ii si dii baa-ma wa, i taara i fe u huønja-i.

¹⁰ Na saa da, i ka cor hiere *Kirsu wulaa u yuu-ye. Neliønjo neliønjo, unj cie kumanj hieema-na bande-i-na, ku faa wa, ku balaan wa, u ka da u maacemma sullu-i.

Konkor-maacemma

¹¹ Banj binj kumanj a kanj Itienjo-i i suo-ku, ku'i cie i tie gbånj baa nuomba da ba sie-ku. Diilonjo suo i kusÿnni-i hiere fafamma. Aa namaa fere-i mi suyaa wuø na bi suo-ye fafamma.

¹² I sa taara i tiraa kaal i fere baa-na, nga i taara na hømmu fe baa-ye. Ku yaa bamanj yaanj hømmu-i aa ta ba ne bomborma, na ka ta na suo ba siema.

¹³ Aa miønjo-i, die pepiena kusuøn-nu, i pepienaana Diilonj-maa-na; die bi waa welewele kusuøn-nu, i cie welewele namaa maa-na.

¹⁴ Na saa da, *Kirsu nelnyulmu taa yaanja yie i åncemma-na hiere. Mie manj hÿyåa-ma wuø nelduønjo diei'i kuu nuomba-i hiere ba maama-na, mie manj hÿyåa-ma wuø i kuu baa kutienjo-i, Kirsu nelnyulmu taa yaanja yie i åncemma-na hiere.

¹⁵ Kumanj cie u ku nuomba-i hiere ba maama-na, u taa u taara bamanj dii cicelma-i hiere, ba baa tiraa tie bafamba ferenj maa-na, ba tie fuø maa-na. Fuø manj kuu ba sølaanju-i aa sire.

* 4:13 Gbeliemanj-nalåanju (Psaume) 116.10 * 5:2 Nienj Ørom. 8.2.

¹⁶ Terienḡu fanḡu-na, i sa tiraa i ne moloḡo munyierammu aa kāḡ-yo. Diēlūō-i-na, i taa i ne Kirsa-i nelbilogbāḡbālāḡo, ḡga fiēfiē-i-na, i sa tiraa i ne-yo dumaa.

¹⁷ Da ḡ gbāḡ suur Kirsa horre-na, ḡ ciē nelfeḡeḡ nuō: Ancōlōmma curaa, ānfēlemma'i duōḡ.

¹⁸ Kufanḡu-i daaku-i hiere Diilonḡ-maacemma. U yaa ciē Kirsa dii-ye i-naa nuō baa-yo aa dii koḡkor-maacemma-i i naḡ-na.

¹⁹ Na saa da, Diilonḡo puōraa Kirsa ji dii nelbiliemba-i ba-naa nuō baa-yo, u saa fer ba cālmuō-i. Aa u hāa miēmei baa koḡkor-āndaanḡu-i.

²⁰ Terienḡu fanḡu-na, i ciē Kirsa pōpuōrbienḡ miē. Kuu dii ḡaa Diilonḡo muo u natiēḡa nei. Jande, niēḡ Kirsa-i aa na siē Diilonḡ-koḡkoro-i na suur na-naa nuō baa-yo.

²¹ Kirsa saa naa ce halle āmbabalma diei, ḡga Diilonḡo haa i āmbabalma-i hā u yaa-i duō gbāa duō ce-ye nelviinḡ miē fuō barguō-i-na.

6

¹ Terienḡu fanḡu-na, inḡ ceḡ maacemma-i baa Diilonḡo-i, jande, i cārā-nei, Diilonḡ unḡ ciē baa-na cemma maḡ, baa na bel-ku baa na nanyuōḡu.

² Na saa da, Diilonḡo ciēra wuō:

«Niḡ cāarā kumaḡ, ku huōḡ da ku hi, mi ka ce-ku hā-ni.

*Koḡkor-yiinḡ da ku hi, mi ka kor-ni.»**

Mi tūnu-nei, koḡkor-yiinḡu yaa daaku-i. Diilonḡo taara u kor-na huōḡ daaku yaa nuō-i.

³ I sa taara i guōl unanḡ gbeini a ce nuōmba ji da muncālmu i maacemma-na.

⁴ I yaanḡ aa tiē ce weima-i hiere i pigāanḡ wuō Diilonḡ-cāarāanḡ miē kelkel. Mulīema-i baa sūlma-i a naara korma sa ce-ye bīḡkūḡḡu, i caa-ni hūmmaḡ-temma.

⁵ Ba muyaa-ye babalaa, aa dii-ye kaso-i-na, aa tūu nuōmba-i kūnna-yiē. Kunīē maacemma maaramma ce i sa da duōfūḡ, i sa bi da wuo niwuoni.

⁶ I pigāanḡ wuō Diilonḡ-cāarāanḡ miē i viisinni-na, baa i Diilonḡ-hūmelle suōma-na, baa i hōhīnanḡa-na, baa i fafaanḡu-na, baa *Diilonḡ-Yalle maacemma-na, baa i nelnyufafammu-na,

⁷ baa i ninsoḡo wamma-na, baa Diilonḡ-fōḡḡūō bi barguō-i-na. I ciē viisinni yaa-i i bercebīmbīnni-i tiē muo baa-ni aa tiē cēya i fēre baa-ni.

⁸ Yiinḡu nanḡu ba ce i ce bōi, yiinḡu nanḡu ba ture i yammu-i. Ba wanḡ i yebabalande-i dii, ba wanḡ i yefafalle-i dii. Ba ne-ye wuō coikartaanḡ miē, a ne da i wanḡ ninsoḡo yaa-i.

⁹ Ba ne-ye ḡaa ba sa suō-ye, a ne da ba suō-ye fafamma. Ba ne-ye wuō bikuonḡ miē, a ne da miēmei daaye i gbeini-na. Ba huol i yammu-i ḡga ba saa gbāa ko-ye.

¹⁰ Ba ce kuujanḡu yiē, i hōmmu bir yanḡ aa ta mu fē. Ba ne-ye wuō nawalaanḡ miē, a ne da miēmei ciēḡ nuōmba bōi waamba. Ba ne-ye wuō bīḡkūḡḡu sī baa-ye, ba saa suō wuō miēmei bīḡkūntaanḡ miēḡo-i kelkel.

¹¹ Mi jēnaanḡ namaa, Korēntitaanḡ namaa, i fūnuḡ firnu i hōmmu-i a piye baa-na.

¹² I saa fuo i kusūnni-i nei, ḡga namei fuyaa na kusūnni-i miē-na.

¹³ A ce dumaanḡo-na mi ka piye baa-na ḡaa mi piye baa mi bisālmba: Firiinuḡ na bi hōmmu-i baa-ye fafamma!

Cecerma-i baa kukulma-i ni siē gbāa gbonu

¹⁴ Bamanḡ saa hūu Kirsa-maama-i, baa na dii na nuḡḡu baa-ba ba āncemma-na. Kuufafaanḡu-i baa kuubabalaanḡu gbāa ce niē kā hūmeduōle? Cecerma gbāa nunu ma-naa baa kukulma-i nunuḡ hama-i temma-i?

¹⁵ *Kirsa-i baa *Sitāni-i, ba gbāa suurnu ba-naa niē niē? Sisō umanḡ Kirsa horre-na, u gbāa gbonu ce hama-i baa umanḡ si dii-diē?

¹⁶ Diilonḡ-dūḡḡu-i baa tīnni-i ni piyaa ni-naa bige-i nuō-i? Miēmei Cicēlmantienḡo dūḡḡu-i ḡaa fuō fēreḡ waanḡ-ma dumaa wuō:

* 6:2 Isayi (Ésaie) 49.8

«Mi ka tiena ce mi báanġu-i baa-ba.

Mi ka waa ba Diilonġ muo

aa ba waa mi baamba.»†

¹⁷ Terienġu fanġu-na, Itienġo nel daama vii namei wuo:

«Hilaanġ ba hólma-na, biriinġ ba huonġ-nu.

Banġ biġ kumanġ biġkūbabalaanġu-i, baa na yiya-kuo,

ku yaa mi ka yanġ na piε-mi.‡

¹⁸ Mi ka waa na To muo

aa na waa mi bepuonġ namaa baa mi bienġ namaa.»§

Itienġo-i Weimantienġo āndaanġu yaa-i.

7

¹ Mi jēnaanġ namaa, nuġ daaku temmanġ pāa baa-ye, yaanġ i migāanġ i kūōma-i baa i hōmmu-i i halanġ dugaanġu manġ dii-niε hiere aa i vaa i fεε i tiε kānġ Diilonġo-i a ce nelfafaanġ miε kelkel.

Pol huonġa fiε

² Baa na fuo na kusūnni yiε! I saa ce kuujanġu molo-na, i saa kōsuonġ moloġo, i saa bi du moloġo.

³ Na baa da niε sī mi piiye de-i-na da mi cāl-na, ma'i sī. Mi waanġ-ma baa-na cor tī miε: I kuye na maama-i bāanġu-i baa isuonġu-i, halle kuliinġu siε gbāa hiel na maama-i i hōmmu-na.

⁴ Mi haa mi nanġa-i nei cor. Mi huonġa fiε baa-na cor. Ku'i ciε inġ fiε i muliēnġ, mi kūōma saa kara yinduonġu, aa mi huonġa fiε da yogogo.

⁵ Na saa da, inġ juo Maseduoni-i-na* i saa da tuolenġ-muntienammu. I ciε muliema-i ma sinni-na hiere: I bigāarāamba siε yanġ-ye, korma siε tiraa yanġ-ye.

⁶ Nġa Diilo fuo manġ diyaanġ sireinġa-i nuōmba-na, u ciε Tite jomma dii sireinġa yiε.

⁷ Aa Tite jomma yaa saa dii sireinġa-i yiε yonġ, nanġ diyaa sireinġa-i juo baa nelma manġ, u juo ji hi-ye baa-ma a fē i hōmmu-i. U ciεra wuo mi kūōma gbuu bel-na, wuo mamanġ ciε cor ma saa dōlnu-nei, wuo na vaa na fεε ta na ce na kāyā-miε. Ku'i ciε mi huonġa tiraa fē naara.

⁸ Na saa da, minġ saanġ sebe manġ hā-na cor, uu naa guōla na hōmmu-i. Minġ nuo-ma, maa naa janġ-mi, aa kuu naa ce-mi biġkūnġu.

⁹ Nġa fiεfiε-i-na, u maama sa janġ-mi. Mi huonġa fiε. Ku saa ce nġaa na hōmmunġ nġa naa guōla ku'i fiε mi huonġa-i de, nġa hōguōla daayonġ juo baa kumanġ, ku'i fiε-ka. U ciε na bir na ciluo-i. Na hōguōla fanġo naa jo Diilonġ-jomma, a ce dumaanġo-na i saa ce kuujanġu nei.

¹⁰ Bige-i ciε mi wanġ-ma dumaanġo-na? Hōguōla manġ duo jo Diilonġ-jomma-i, u jo baa bibirremma a ce nġ biε koġkor-hūmelle. Hōguōla fanġo temma-i u maama sa janġ-ni. A ne da hōguōla manġ juonġ nelbilienġ-jomma-i, u jo baa nelienġ-kōsuōma.

¹¹ Namaa wuonġonġ juo Diilonġ-jomma, niēnġ u ānfaanġo-i na hólma-na: U ciε na sire yiεra na gbeiniġ, u ciε na gbāa piiye kor na fεε, u ciε mamanġ ciε cor ma janġ-na, u ciε na ta na kāalā Diilonġo-i, u ciε mi kūōma bel-na, u ciε Diilonġ-maama yu na hōmmu-i, u ciε na cāl āmbabalma cetienġo-i. Na ciluo pigāanġ wuo namaa nuġġu saa waa nel daama-na.

¹² Terienġu fanġu-na, da na da mi nyegāanġ sebe-i hā-na, mi saa nyegēnġ-yo umanġ cālāa cemma-i fuo maa-na, unġ cālāa umanġ†, mi saa bi nyegēnġ-yo fuo maa-na; nġa nanġ vaa na fεε baa i maama-i dumaa, mi nyegāanġ-yo na da na suo ma yaa-i Diilonġo yufelle-na.

¹³ Ku'i ciε nġ da sireinġa daa-ye. A naara kufanġu-i, na hieronġo-i nanġ bilaa Tite-i fafamma dumaa a fē u huonġa-i, kufanġu juo ji tiraa naara kunanġu i hōfēlle-na bōi.

† 6:16 Buolmanġ-sebe (Lévitique) 26.12; Esekiel (Ézéchiel) 37.27

‡ 6:17 Isayi (Ésaïe) 52.11; Esekiel (Ézéchiel) 20.34

§ 6:18 Samiel sebeháallŋo (2 Samuel) 7.14; Isayi (Ésaïe) 43.6

* 7:5 Inġ juo Maseduoni-i-na: Niēnġ 2.13. † 7:12

Ku biyaa nġaa kutienġo cālāa Pol fuo fεε yaa-i. Saa-ku baa 2.5.

¹⁴ Miŋ waŋ ninsoŋo-i baa namaaŋo-i dumaa yinni maŋ joŋ, mi bi waŋ-yo baa Tite-i dumēi. Miŋ kaalaa na kūŋgu-i baa-yo dumaa, u bi kaa da-ku dumēi, a ce dumaanŋo-na, na saa ture mi yaanŋa-i.

¹⁵ Duō ne na hieroŋo-i naŋ taa na nu u nuŋgu-i dumaa, naŋ taa na kāalā-yuō dumaa, baa naŋ bilaa-yo fafamma dumaa, na maama migāaŋ ta ma dōlnu-yuō ma naara.

¹⁶ Terienŋu faŋgu-na mi huōŋga fiε, mi gbāa haa mi naŋga-i nei weima-na hiere.

8

Yaan na nammu ta mu fara

¹ Tobinŋ namaa, Diilonŋ uŋ ciε baa Maseduōni Diilonŋ-dūŋ-baamba-i dumaa, i taara i pigāaŋ-na ku yaa-i na suō-ku.

² Weima bōi daa-ba. Nŋa baŋ ŋa naa fiε waa muliεma-na, ba hōmmu naa gbuu fē da yogogo a ce ba firnu ba nammu-i, ŋ siε suō wuō nawalkireiŋa.

³ Mi daa-ma nuō! Ba muoraaya ba fεrε. Mi gbāa cira ba muoraaya ba fεrε cor yεrε, a ne da molo saa guor-ba.

⁴ Ba fūnuŋ nyaar wuō i ce jande aa i yaŋ bafamba bi da saanŋ ba kakāyāŋgu-i a hā Diilonŋ-baamba maŋ *Yerusalemu-i-na.

⁵ Inŋ taa i jōguōŋ kumaŋ, ba ciε cor kufanŋu-i: Ba siyaa Itienŋo wulaa, aa tiraa sire siε miε i wulaa ŋaa Diilonŋ uŋ taaranŋ-kuō dumaa.

⁶ Maŋ ciε dumaanŋo-na, i dii sireiŋa Tite-i-na wuō uŋ ciε namaa na doŋ kpōkpuōla maŋ da na kāyā sūntaamba-i, u gbāŋ u ka perienŋ-yo.

⁷ Namaanŋo-i Diilonŋo firiinu u huōŋga-i baa-na weima-na hiere. Na wuō u hūmelle-i diŋ saaya di wuō dumaa, na suō u nelma wamma-i, na suō ma belle-i, na hinu pāama-i aa inŋ hāalāyā-nei nelnyulmu* maŋ, na bilaa-mu nammu hāi. Terienŋu faŋgu-na gbāaŋ na firnu na nammu-i kpōkpuōla daayo-na.

⁸ Ku saa ce ŋaa mi guor-na na da na ce-ma. Nŋa mi piiye da mi tūnu-nei yoŋ na da na suō banambaŋ yuu nyōlma baa-ma dumaa aa ce ba temma, ku yaa mi ka suō na nelnyulmu nolaanŋu-i.

⁹ Itienŋo-i Yesu-Kirsanŋ ciε baa-ye dumaa, na saa bi yaŋ-ku suōma: U waa muōrīeŋo dōrō-i-na, ŋga u niε u muōrētesinni-i aa yaŋ-ni duō gbāa duō ji kāyā nawalaanŋ miεŋo-i. U ciε ku yaa-i a ce-ye muōrāanŋ miε.

¹⁰ Mi piiye mi kusūŋ-maama yaa baa-na, aa ma yaa faa cemma na wulaa. Na saa da, belle maŋ curaa, namei siyaa kpōkpuōla daayo kūŋgu-i igēna, aa namei tiraa sire baa-ku igēna.

¹¹ Naŋ ŋa naa sire yiεra baa-ma dumaa, ciεŋ-maŋ dumēi bende-i-na a saanu baa kumaŋ dii na nammu-na.

¹² Da ŋ firnu ŋ huōŋga-i baa Diilonŋo-i, ŋ da u siyaa niŋ daa kumaŋ da ŋ hā-yo; u siε cira ŋ ka cuo ji hā-yo.

¹³ Ba saa cira na muora na fεrε a hā banamba-i wuō na kāyā-bei. Nŋa ba taara na waa kuuduōŋgu hiere a ta na saa.

¹⁴ Dumandε-i-na, ku haaya baa namaanŋo-i, na gbāa kāyā bamaŋ dii naaluō-i-na. Ku yaa yiinŋu naŋgu namaa da na ji waa naaluō-i-na aa ku haaya baa bafamba-i ba ka ne na yaanŋ-na. Na ka ce dumēi gbāa ce kuuduōŋgu

¹⁵ ŋaa maŋ nyegāaŋ dumaa Diilonŋ-nelma-na wuō:

«Ku waa umaŋ duō fiε biεra *mani-i bōi, u sa haaya u wulaa, aa umaŋ duō fiε biεra-yuō cεkūō, u sa yor-yuō.»†

Titebaa-ba ka kā Korēnti-i-na

* **8:7 Inŋ hāalāyā-nei nelnyulmu maŋ:** Niεŋ Kor. diε. 13. † **8:15 Helmaŋ-sebe (Exode) 16.18.**

16 I siε gbuu gbāa jaal Diilonjo-i, u ciε na maama waa kpelle Tite huɔŋga-na ŋaa maŋ yeŋ kpelle miε hɔmmu-na dumaa.

17 Inj ciεra u bir kā na wulaa, u saa dure. U ciεra na terienju kāmmanj-maama waa u huɔŋga-na dii yiinaa.

18 I natobiŋo naŋo dii, Diilonj-dūŋ-baamba kaal-o terni-na hiere *Neldɔɔɔlma wamma-na; i ka ce u saanjo ba kā.

19 Diilonj-dūŋ-baamba hielaa u yaa-i u duɔ kā baa-ye *Yerusalemu-i-na ka hā-ba congoruonj daaku-i. I ce kufanju-i Itienjo duɔ da yefafalle nuɔmba nunni-na, aa ba bi suɔ wuɔ i jɔguɔŋ kuufafaanju baa-ba.

20 I sa taara nuɔmba ji biεna i yerre-i congorbuɔ daayo maama-na.

21 I taara i tiε ce kumanj faa Itienjo yaanŋa-na halle baa nelbiliemba bi yaanŋa-na.

22 I natobiŋo naŋo bi dii, i daa u hinu pāama. Dumandε-i-na, u fūnuŋ haa u naŋga nei a ce kuanju migāan naara u pāama-na. I ka ce u kā baa-ba.

23 Terienju fanju-na, kumanj ŋaa Tite kūŋgu-i, u yaa mi wuɔratienjo, u yaa mi na-maacenceronjo. Aa tobimba hāi baamba maŋ ka saanjo, bafamba-i Diilonj-dūŋ-baamba pɔpuɔrbiemba; ba āncemma ce nuɔmba ta ba bi *Kirsa yefafalle.

24 Da ba ka hi, na bel-ba ku belma. Ciεŋ ba suɔ wuɔ ba maama ɔɔlnu-nei kelkel, ku yaa Diilonj-dūŋ-baamba-i terni-na hiere ba ka suɔ wuɔ na sa ɔɔl-ba na nuŋ-nu yonj, aa ba ka suɔ wuɔ i sa kaal-na gbāngbāŋ.

9

Kakāyāŋgu

1 Kakāyāŋgu maŋ saaya ku kā *Yerusalemu Diilonj-dūŋ-baamba wulaa, manamma si dii mi da mi naara ku kūŋgu-na.

2 Mi suyaa miε na taara na ce biŋkūŋgu. Mi gbelaan-na Maseduɔnitaamba yaanŋa-na miε: «Akayi* Diilonj-dūŋ-baamba tigiin tī dii bendiala da ba kāyā Yerusalemu Diilonj-dūŋ-baamba-i.» Maŋ yeŋ kpelle na hɔmmu-na dumaa, ku diyaa sireiŋa ba bɔi-na.

3 Mi sa taara mi ce coikartien muɔ ku'i ciε mi wuɔya puɔr tobiŋ daaba-i na wulaa. Gbāan da mi ji ta mi kā, mi kā ka da na tigiin ninsonjo ŋaa miŋ waanjo-ma baa-ba dumaa.

4 Ni ma'i sī, miŋ waan baa Maseduɔnitaamba-i miε i haa i naŋga nei, diε kā baa-ba ka da na saa tigiin tī, senserre ka da-mi baa-ba; mi siε gbāa waŋ namaa diele maama.

5 Ku'i ciε naŋ pāa kakāyāŋgu maŋ nuŋgu-i, mi cārā tobiŋ daaba-i miε ba ta yaanŋa miε ka tigiin-ku ciε-mi. Da mi kā ka da-ku mi yaanjo-na, ku yaa ka pigāan wuɔ ku ɔɔlaanu namεi na ce; molo saa guor-na.

Niŋ duu kumanj ŋ kar ku yaa-i

6 Na saa da, da ŋ duu cεkūɔ, ŋ ka kar cεkūɔ. Da ŋ bi duu bɔi, ŋ ka kar bɔi.

7 Nelienjo nelienjo, u fara u naŋga-i ŋaa maŋ yeŋ dumaa u huɔŋga-na, u baa ce u hɔmmu-i mu hāi u baa bi guor u fεrε. Bige-i ciε mi waŋ-ma dumaanjo-na? Ku yunju yaa daaku: Umanj faaranj u naŋga-i baa hɔfafanŋa, fuɔ maama yaa ɔɔlaanunj Diilonjo-i.

8 Aa Diilonjo yaa gbāa haaya biŋbini-i ni sinni-na hiere hā-na, a ce-na biŋkūntaan namaa, na ta na par na ce sāmman-i ma sinni-na hiere

9 ŋaa maŋ nyegāan dumaa Diilonj-nelma-na wuɔ:

«U firinu u naŋga baa sūntaamba-i.

U sāmman sa ji ku dede!»†

10 Umanj hāan gonguonanjo-i diduuma-i, aa tuɔ hā-yo u nuŋ-juuru-i, u ka bi firnu u huɔŋga-i hā namaanjo-i na diduuma-i aa ce na sāmman da belle.

11 Na ka ce ninsonjo-waan namaa, ta na gbā na ce na sāmman-i hɔnni-na hiere. A ce dumaanjo-na diε hi bamanj baa na kakāyāŋgu-i, ba ka gbuu jaal Diilonjo-i ku maama-na.

* 9:2 Korēnti dii Akayi huɔŋ-na. Niεŋ 1.1. † 9:9 Gbeliemanj-nalāanju (Psaume) 112.9

¹² Na saa da, naŋ ceŋ kakāyāŋgu maŋ daaku-i, ku sa kāyā Diilon-ŋ-dūŋ-baamba yoŋ, ŋga ku ka ce nuɔmba bɔi ta ba ce Diilon-ŋ-i kasi saa da-yo.

¹³ Kakāyāŋ daaku ka pigāaŋ naŋ yuu nyɔlma baa Diilon-maama-i dumaa. Naŋ siyaa *Kirsa *Neldɔdɔlma-i ta na wuɔ baa-ma dumaa, ku ka ce Diilon-ŋ-dūŋ-baamba famba ta ba gbɛliɛŋ Diilon-ŋ-i. Naŋ firiinu na hɔmmu-i a cal na nagāŋ-niini-i baa bafamba-i dumaa, ka cor baa banamba-i hiere, ba ka gbɛliɛŋ-yo ku maama-na.

¹⁴ Diilon-ŋ uŋ ciɛ baa-na cemma maŋ, ku ka ce ba ta ba cārā Diilon-ŋ-i ba hā-na a pigāaŋ wuɔ na kūŋgu dɔlnu-bɛi.

¹⁵ Yaan i tiɛ jaal Diilon-ŋ-i! Uŋ ciɛ sāmma maŋ yiɛ ma siɛ gbāa waŋ.

10

Pol pigāaŋ u fɔŋgɔtesinni-i

¹⁻² Muɔ Pol, mi taara nelma diei na wulaa. Nuɔmba gbɛi-ku dumaa wuɔ da mi waa na hɔlma-na mi waa hinni, aa da mi hel na hɔlma-na mi ta mi ce. Jande, mei fɛɛ'i cāarāŋ-nei baa *Kirsa hɔhinaŋga temma. Baa na yaŋ da mi ji kā na wulaa mi kā baa bubuɔsinni. Banamba gbɛi-ku dumaa wuɔ nelgbāŋgbālāŋ muɔ, kɛɛ fɔŋgūɔ si dii-miɛ Diilon-ŋ-hūmelle-na. Mi ka pigāaŋ kutaamba-i mi jāyamma-i.

³ Nelgbāŋgbālāŋ miɛ ninsoŋo, ŋga i sa mal nelgbāŋgbālāŋ-maluŋgu.

⁴ In kuoraaya i fɛɛ baa niman-ŋ maluŋ daaku-na, nelgbāŋgbālāŋ-niini sɪ; Diilon-ŋ niikuoranni. Ni yaa kāayāŋ-yiɛ i tiɛ muonu Diilon-ŋ-bigāarāambaŋ ciɛŋ terni maŋ nuɔ-i. I suuye coikartaamba nunn-i baa ni yaa-i.

⁵ Bombolmantaamba maŋ ciyaan nuɔmba-i Diilon-ŋ suɔma-na, i yar-ba baa ni yaa-i. Bamaŋ sa hūyāaŋ ānhūuma-i, i gbāŋ baa-ba ba ta ba nu Kirsa nuŋgu-i baa ni yaa-i.

⁶ Aa da na ji ta na nu i nuŋgu-i fafamma huɔŋgu maŋ nuɔ-i, i ka pigāaŋ ānyagarmantaamba-i i jāyamma-i.

⁷ Na ne nelma-i dɔrɔ yoŋ aa ta na piye. Uman duɔ suɔ wuɔ fuɔ Kirsa wuɔŋo, kutien-ŋ saaya u bi suɔ wuɔ miɛŋo-i Kirsa baan miɛ fuɔ temma-i.

⁸ Itien-ŋ hāa-ye fɔŋgūɔ maŋ, da ku fiɛ waa mi ciɛ bombolma baa-yo cɛllɛ, senserre siɛ gbāa da-mi. U hāa-ye baa-yo i die kāyā-nei na naŋ kaasinni Diilon-ŋ-hūmelle-na, u saa hā-ye baa-yo wuɔ i kɔsuɔŋ-na.

⁹ A ce dumaan-ŋo-na, mi sa taara na ta na jɔguɔŋ wuɔ mi du-na baa mi seɛbaa-ba-i.

¹⁰ Banamba ciɛra wuɔ mi ce mi cor mi seɛbaa-ba-na a ne da da mi waa na hɔlma-na, mi waa ŋaa ciɛŋ muɔ aa da mi ta mi piye, mi nelma sa sire kūɔma.

¹¹ Bamaŋ waan mafamma-i, ba saaya ba suɔ wuɔ in maa aa tiɛ nyɛgɛŋ mamaŋ i hā-na, die kā i ka bi ce-ma.

¹² Na saa da, bamaŋ kaalaan ba fɛɛ, miɛ i siɛ siɛ saa i fɛɛ baa-ba, i siɛ bi gbāa fi baa-ba. Bafamba saa ba fɛɛ baa bafamba fɛɛ yoŋ. Ba fi ba fɛɛ ba-naa nuɔ. Miminsinni nanni maaraa nifanni-i wei?

¹³ A ne da miɛŋo-i i siɛ siɛ kaal i fɛɛ ji cor ku terien-ŋu-i. Diilon-ŋ uŋ hāa-ye maacemma maŋ, i bāl ma yaa nuɔ-i. Ma yaa kāa baa-ye i ka hi namaa terien-ŋu-i.

¹⁴ Diilon-ŋ uŋ'a i kā terni maŋ nuɔ-i hiere, namaa terien-ŋu nuŋgu bi dii. A ce dumaan-ŋo-na, in kāa ka hi-na baa Kirsa *Neldɔdɔlma-i, i saa cor ku terien-ŋu-i.

¹⁵ Terien-ŋu fan-ŋu-na, i sa kaal i fɛɛ bamaŋ maacemma-na. Ŋga i taara na yiɛra don Diilon-ŋ-hūmelle-na i maacemma ta ma da belle ma kā na hɔlma-na a saanu baa Diilon-ŋ uŋ huɔnu suon-ŋu-i dumaa.*

¹⁶ Mafaŋ da ma ce, i ka bi gbāa tiɛ waŋ Neldɔdɔlma-i nileiŋa maŋ na kɔtɔnni-na, ku yaa i siɛ tiɛ kaal i fɛɛ bamaŋ maacemma-na ba terni-na.

¹⁷ Diilon-ŋ nelma ciɛra wuɔ: «Uman duɔ tuɔ taara u kaal u fɛɛ, u saaya u cira: «Diilo baa Itien-ŋ yaa-i.»†

* **10:15** Niɛŋ Ɔrɔm. 15.17-21. † **10:17** Seremi (Jérémie) 9.23; Kor. dɛ. 1.31

¹⁸ Terienġu fanġu-na, ku saa ce ŋaa umanġ kaalaanġ u fere u yaa faa de! Nġa Itienġ unġ kaal umanġ u yaa faa.

11

Baa na ta na sie nelma-i hiere

¹ Mi ka ce mi miminsinni-i baa-na celle, jande, tierayaanġ mi nuonġu-i.

² Na saa da, na maama dol-minġ a ce mi ta mi ce yelma nei. Aa yelma famma hilaa Diilonġ-na. Kuu dii ŋaa mi fii-na hiere dorru a hå bibienġo diei baa-na. Bibienġo fanġo yaa *Kirsa-i. Mi taara na tie famma dumandε-i-na a ji hi na nyemunġ-yiinġu-i mi hå-yo baa-na.

³ Mi suyaa mie fuo da-u-diei maama yaa yuu na hommu-i. Mi kåalå mie na baa ji yanġ ba tåal-na bir-na u huonġ-nu ŋaa Awanġ yaanġ jienġo tåal-o dumaa baa u nudodolġu-i.*

⁴ Mi nie da umanġ duo jo baa mamanġ, na tiera u nuonġu-i: Ba juo baa Yesu nanġ maama o, na sie-ma. Ba juo baa *Diilonġ-yalle nanġ maama o, na sie-ma. Ba juo baa neldodolma nanġ maama o, na hu-ma.

⁵ Nanġ kaal bamanġ wuo Yesu *põpuorbienġ-kireinġa, mei wulaa, ba saa buo muo-na.

⁶ Nelma dii yonduo mi nunġu-na ninsonġo, ŋga weima sa yar-mi suoma. Namaa fere-i na suo-mi nyunġo si.

⁷ Mi waanġ Diilonġ-*Neldodolma-i baa-na gbångbånġ mi saa huu binġunġu na wulaa. Mi cie mi fere cekũo a gbåa da mi ce na ce bõi. Minġ cie kufanġu-i, ku ce mi cålåa cemma wei?

⁸ Minġ waa na terienġu-na, yammu nanġ Diilonġ-dũnġ-baamba'i taa ba kåyå-mie. Kuu dii ŋaa mi huỹåa bafamba nagånġ-niini yaa a fa namaa maama.

⁹ Ku saa ce ŋaa binġunġ-maama saa waa-mie na terienġu-na de! Nġa mi saa ji kå yinduonġu unanġ nuo ŋ wulaa wuo ŋ hå-mi daaku baa daaku. Nimanġ maama-i waa-mie hiere, tobimba manġ naa hel Maseduoni-na kå, ba kåa baa-ni ka hå-mi.† Weima-na hiere mi bilaa mi fere, kumanġ ka ce mi baa ji ce conġoruonġu na wulaa, aa mi ka cor ta mi bel mi fere dumei.

¹⁰ Mi huonġa fie baa mafamma-i. Aa Akayi huonġa-na hiere, molo sie gbåa ce mi nanna nelma famma-i. Minġ wanġ mamanġ coima si. Kirsa yaa mi siera; u håalåayå-mie u ninsonġo wamma-i.

¹¹ Ku ce na maama sa dol-minġ ku'i cie mi sa sie na nagånġ-niini-i wei? Ma'i si. Diilo fuo fere suyaa wuo na maama dolnu-mie.

¹² Nġa mi sie huu warbelle na wulaa ku yaa bamanġ taaraayanġ da ba saa ba fere baa-ye ba sie gbåa.

¹³ Kufanġu taamba-i Kirsa põpuorbiemba si; huhurmantaamba. Ba cie ba fere Kirsa põpuorbiemba.

¹⁴ Baa na yanġ ku ce-na gberε: *Sitåni fuo fere sa ce u fere dorpõpuorbilonġo dii wei?

¹⁵ U cåaråanġ da ba ce ba fere ånfafammanciraamba, ku ce nie aa ce-na gberε? Nġa banġ cie maacembabalamma manġ, Diilonġo ka på-ba baa ma sullu-i.

Polġ daa sũlma manġ

¹⁶ Mi ka tiraa tir-ma baa-na: Molo baa tuo ne-muo mimilånġ muo. Da na yagar ta na ne-mi mimilånġ muo, dumaanġo-na yaanġ mi bi kaal mi fere baa-na celle a ce mi miminsinni-i.

¹⁷ Minġ ka wanġ mamanġ fiεfiε-i-na, Itienġo kusũnġ-maama si. Mi ka kaal mi fere ŋaa mimilånġ muo.

¹⁸ Nuomba bõi kaal ba fere a saanu baa banġ yenġ dumaa; muomi ka bi kaal mi fere.

¹⁹ Namaa namanġ wuo na nu nelma, namei tierayaanġ mimielmba nonni-i, dumaa si wei?

* **11:3** *Awanġ yaanġ jienġo tåal dumaa:* Nieġ Miwaanġo jĩnammanġ-sebe-i-na (Genèse) 3.1-6,13. † **11:9** Nieġ Filip. 4.15-18.

²⁰ Na siε ba ta ba ce-na ŋaa kōraaŋ namaa. Na siε ba ta ba du-na. Na siε ba ta ba hūu na nagāŋ-niini-i. Na siε ba ta ba fiεna-nei. Na siε ba ta ba ture na yammu-i aa na sa waŋ weima.

²¹ Miε i saa da holle ce kufaŋgu temma-i nei; jande, baa na gāŋ baa-ye!

Mi ka tiraa cor baa mi miminsinniŋ-āndenni-i. Banambaŋ siε ba kaal ba fεε mamaŋ nuo-i, muomi ka bi siε kaal mi fεε mei.

²² Kutaamba-i *Ebirebaa ninsoŋo. Mei fεε-i Ebireyienŋ muo. *Isirahel-baamba. Mei fεε-i Isirahel-wuoŋ muo. *Abiramu hāayēlmba. Mei fεε-i unaŋo'i muoŋo-i.

²³ Ba ciε mi da mi piiye ŋaa mi yuŋgu siire. Ba'a bafamba *Kirsa cāarāamba; ŋga mei curaa bafamba-i. Mi mulāaŋ ku maacemma-na yaŋ-ba. Baŋ diyaa-mi kaso-i-na dumaa, ku maaraa bafamba kūŋgu-i. Baŋ muyaa-mi dumaa, ku maaraa bafamba kūŋgu-i. Miŋ yuraaya kuliŋgu-i dumaa, ku maaraa bafamba kūŋgu-i.

²⁴ *Yuifubaa-ba muyaa-mi i ndii. Muoru da-du-diei-na hiere, ba muyaa-mi comeyufienŋ komorre baa cīncieluo nennaa‡.

²⁵ *Oromεbaa-ba muyaa-mi i siei aa mi bigāarāamba naŋ-mi baa tāmpēlēiŋa-i da ba ko-mi i diei. § Baatonŋo ciinu baa-mi i siei, aa mi ciε isuoyiŋgu diei baa bāaŋ-yiŋgu diei hūmma-na i diei.

²⁶ Mi wuoramma-na nilēiŋa-na, hōnni bōi dii hūmma wuyaa-mi naa, cuobaa-ba bilaa-mi naa, mi nellenŋ-tobimba-i Yuifubaa-ba bilaa-mi naa, *niεraamba bilaa-mi naa. Mi curaa nilεbabalēiŋa-na aa cor terbabalanni-na hīehulēiŋa-na. Dāmmanŋ-nuoraanŋgu wuyaa-mi naa, coikartaamba maŋ wuo bafamba Kirsa-baamba, ba ciε-ye sūlma.

²⁷ Mi ciε maacenŋkpekelma bōi, mi mulāaŋ cor. Hōnni bōi dii, mi taa mi cō mi yufienŋ-na; nyulmu'i daamu, hūŋkuosinni'i daani! Hōnni bōi dii, da mi ce mi naa mi cō nyulmu. Waanŋgu mulāaŋ-mi aa niidiini saa bi tiraa waa baa-mi.

²⁸ Mi ka fiinaŋ ma boluoŋgu-na. A naara mafamma-i hiere, yinni maŋ joŋ mi jōguoŋ Diilonŋ-dūŋ-baamba-i hiere ba maama.

²⁹ Umanŋ duo saa naŋ kaasinni dei Diilonŋ-hūmelle-na, mi da ŋaa muomei saa naŋ kaasinni. Molonŋ duo nanna Diilonŋ-hūmelle-i, ku sa suo aa jaŋ-mi.

³⁰ Da kuo mi saaya mi kaal mi fεε, mi ka kaal mi fεε mi nayusinni yaa nuo-i.

³¹ Diilonŋo-i Itienŋo-i Yesu To-i, baŋ gbeliŋ umanŋ hōnniŋ joŋ, u suyaa wuo mi sa kar coima.

³² Miŋ waa Damasi-i-na, fāamaaŋo maŋ waa terienŋgu-na Aretasi bāanŋgu-na, wuo jīεna nuomba nelle dumieŋa yammu-na hiere wuo da miε mi hel, ba bel-mi.

³³ Ŋga ba yaanŋ-ba aa dii-mi sāmbaga nuo a hiel-mi baa fontālma koko-i-na a jīna-miε bomborma-na mi ta. Ku ciε dumei mi gbāa kor u nammu-na.*

12

Diilonŋo caraaya Pol

¹ Na saa da, a kaal ŋ fεε yuŋgu si dii-kuo, ŋga mi siε gbāa budii; fuo mi kaal mi fεε. Miŋ ka kaal mi fεε mamaŋ nuo-i gboluonŋ daaku-na, Itienŋ uŋ caraaya-miε a pigāaŋ-mi mamaŋ, mi ka dii mi nuŋgu-i ma yaa nuo-i.

² Mi suo Diilonŋ-dūŋ-wuoŋo naŋo-i*, Diilonŋo biyaa-yo kā baa-yo dii u terienŋgu-na dii fēnfēlle-na aa bir jo baa-yo; ku bienŋ cīncieluo a naa yaa de-i. U kāa baa fuo fεε yaa wa, u kāa baa u yalle wa, mei sa suo kuanŋgu ji cor Diilo fuo fεε-i.

‡ 11:24 A saa baa ba *Moisi *ānjīnamma-i ba saa saaya ba muo nelienŋo-i ku cor comeyufienŋ komuŋa hāi. Ku'i ciε ba ta ba muo nuomba-i ba yiεra comeyufienŋ komorre baa cīncieluo nennaa. Niεŋ Anjīnamma tiyemmanŋ-sebe-i-na (Deutéronome) 25.3. § 11:25 Niεŋ Pōpuor. 16.22; 14.19. * 11:33 Niεŋ Pōpuor. 9.23-25. * 12:2 Pol gbē fuo fεε yaa dumaaŋo-na. Niεŋ verse 7-i-na.

3-4 Miŋ suyaa ma diei maama maŋ, Diilonjo k̄aa baa naacolŋ daayo-i u nelle-na. U k̄aa baa fuɔ fεε yaa wa, u k̄aa baa u yalle wa, mi sa suɔ kuanŋu ji cor Diilonjo-i. Uŋ k̄aa terienŋu-na ka nu nelma maŋ, ma sie gb̄aa waŋ; aa molo saa saaya u hiel-ma u nuŋgu-na.

5 Mi gb̄aa kaal fuɔ temma yaa-i a yaŋ m̄ei fεε-i. Muɔmi kaal mi fεε mi nayusinnin yon.

6 Da ku dɔl-miŋ, mi gb̄aa kaal mi fεε aa mi sie kar mi huɔyasanga ŋaa mimilāŋ muɔ. Nga mi sie kaal mi fεε. Mi sa taara ba haa-mi dɔrɔ ji cor. Mi taara ban nuŋ maman mi nuŋgu-na baa ban daa mi ciluɔ-i dumaa ba k̄aŋ-mi saa baa ni yaa-i.

7 Na saa da, Diilonj uŋ biyaa-mi ka pigāaŋ-mi nelma maŋ u nelle-na ma waa nelbuɔ cor. U sa taara mi ce bombolmantien muɔ ku'i cie u yaŋ mi ta mi mulien mi k̄ɔma-na. Ku cie ŋaa u h̄aa *Sitāni-i h̄umelle-i u tuɔ gāŋ baa-mi mi baa gb̄aa ce bombolmantien muɔ.

8 Mi cāarā Itienjo-i i siei wuɔ u hiel-mi mulien daama-na.

9 Miŋ cāarā-yuɔ dumaanjo-na, u gb̄ē-mi wuɔ: «Miŋ ceŋ baa-ni dumaa ku ka gb̄ē baa-ni. Mi f̄onŋūɔ da nayusinnin-huɔŋgu'i nuɔ-i fafamma.» Uŋ juɔ piiye dumaanjo-na, mi naa mi yaŋ aa ta mi kaal mi fεε mi nayusinni'i nuɔ-i. Ku yaa *Kirsā f̄onŋūɔ ka hiel-mi.

10 Ku'i cie na da mi huɔŋga fie baa mi nayusinni-i, baa mi tuosinni-i, baa mi yaahuolo-i, baa mi s̄ulma-i, baa mi muliema-i Kirsā maama-na. Muɔ da mi naa yunŋu huɔŋgu maŋ nuɔ-i, huɔŋgu fanŋu'i nuɔ-i f̄onŋūɔ da-mie.

Pol huɔŋga cuu baa Korēntitaamba-i

11 Na cie mi ta mi piiye ŋaa mi yunŋu siire, a ne da namei naa saaya na ta na kaal-mi. Mi sie gb̄aa cii muonu canŋa ninsoŋo, ŋga naŋ kaal bamaŋ bafamba-i wuɔ Yesu *pɔpuɔrbien-kireiŋa, ba saa buɔ muɔ-na halle cekūɔ.

12 Kumaŋ pigāaŋ wuɔ Yesu pɔpuɔrbilon muɔ, ku cie na hɔlma-na: Mi fie mi huɔŋga-i baa weima-i hiere, Diilonjo k̄ayā-mie mi ce gb̄erε-weima bɔi baa nelma bɔi na hɔlma-na.

13 Mi cie bige-i h̄a Diilonj-dūŋ-baamba namba-i aa mi saa ce-ku h̄a namaanjo-i? Mi saa yagar-ma miŋ'a mi saa ce na yiera baa mi yunŋu-maama-i. Da kuɔ miŋ cie mafamma-i mi cālāa cemma, cieŋ-miŋ jande.

14 Muɔm̄ei daami mi tigiin t̄i da mi k̄a na wulaa sielin-k̄amma-i, aa namaa nuŋgu sie waa mi yunŋu-maama-na. Mi taara namei, mi sa taara na nagāŋ-niini. Na saa da, bisālm̄ba sa fie ba b̄incuɔmba, b̄incuɔmba'i fiyaan ba bisālm̄ba.

15 Mi ka hiel mi nanŋa-i mi fεε aa tiraa sieya mi k̄ɔma-i na maama-na. Ku ce na maamaŋ f̄unuŋ ma dɔlnu-mie dumandε-i-na, mi maama ka ta ma balannu namaanjo-i wei?

16 Na suyaa wuɔ mi saa har mi yunŋu-maama-i haa h̄a-na. Nga banamba ka cira huhurmantien muɔ; kεε mi yaan-na aa cure-nei.

17 Miŋ saan bamaŋ ba k̄a na wulaa hiere, mi cie u diei ka t̄aal-na h̄u b̄iŋkūŋgu na wulaa dede wei?

18 Mi naŋ cāarā Tite k̄a na wulaa baa tobiŋo maŋ miŋ waan u maama-i baa-na; Tite kaa t̄aal-na h̄u b̄iŋkūŋgu na wulaa wei? Tite-i baa muɔŋo-i i saa ce maacenduɔma yaa wei? I saa wuɔ h̄umeduɔle yaa wei?

19 Dii yiinaa na jɔguɔŋ wuɔ s̄i i piiye die kor i fεε. Ma'i s̄i. In yen *Kirsā horre-na, ku'i cie i tie piiye dumaanjo-na; Diilonjo yaa i siera. Mi j̄ēnaan namaa, i taara na naŋ kaasinni Diilonj-h̄umelle-na ku'i cie i tie waŋ daama-i hiere baa-na.

20 Mi holle tie baa k̄amma-i na terienŋu-na wuɔ s̄i mi sie ka da-na miŋ taaran mi ka da-na dumaa. Da mi saa bi ka da-na dumaanjo-na, namaa na ka bi piel mi maa-na. Berru-i, baa yelma-i, baa hɔdulle-i, baa nenemunŋu-i, baa yebienande-i, baa dondorre-i, baa bombolma-i, baa āŋguɔlma-i, mi sa taara mi ka da-ni na terienŋu-na.

21 Mi holle tie wuɔ s̄i da mi k̄a na terienŋu-na Diilonjo ka tiraa ture mi yaanŋa-i na hɔlma-na. Mi holle tie wuɔ s̄i mi ka k̄a ka da nuɔmba bɔi saa nanna ba maacembabalamma-i yogo. Wuɔ s̄i mi ka k̄a ka da ba curaa baa ba *fuocesinni-i baa ba b̄iŋwosinnin-maacemma-i. Kufanŋu ka ce mi kaal ba yunŋu-nu.

13

Nelperiema

¹ Mi kām̄ma i siei yaa de-i na wulaa. Ma nyegāaŋ Diilon-*nelma*-na wuɔ: «*Siertaamba hai sisɔ ba siei da ba da nelma maŋ nuɔ-i hiere, ma ka fiɛlnu.*»*

² Miŋ ŋa naa kã hãaliŋ-kām̄ma-i mii naa hi gboya āmbabalmanciraamba-i. Du-mandε-i-na, miŋ yeŋ yargaa yogo, mi ka tir-ma baa-na na hieroŋo-i hiere: Da mi kã ka da umaŋ sa wuɔyaan hūmelle-i, mi sie yaŋ-yo.

³ Ma sɪ na taara na suɔ da kuɔ miŋ waŋ mamaŋ *Kirs̄a nuŋ-āndaan̄gu ke? Na ka suɔ-ma. Kirs̄a-i nayusinnintien̄o sɪ, u ka ce bibεsinni na hɔlma-na.

⁴ Baŋ taa ba gbu-yo huon̄gu maŋ nuɔ-i, u waa nayusinnintien̄o ninsoŋo, ŋga uŋ kuu aa sire, Diilon-fōŋgūɔ dii-yuɔ. Miε fεre-i maaduɔma, iŋ yeŋ horre-na baa-yo, i naa yun̄gu, ŋga Diilon-fōŋgūɔ cie i ka da fōŋgūɔ. Diε kã, i ka pigāaŋ-na baa-yo i ciluɔ-i-na.

⁵ Nieŋ na hōmmu-i aa na yuu na fεre na ne da kuɔ na wuɔ Diilon-hūmelle-i fafamma. Nieŋ na hōmmu-i na ne, Yesu-Kirs̄a si dii-muɔ wei? Mi saa yagar-ma da kuɔ na saa hūu u maama-i.

⁶ Ŋga mi suyaa miε da na ne miε ciluɔ-i, na ka suɔ wuɔ i wuɔ Diilon-hūmelle-i fafamma.

⁷ Iŋ cārāŋ kumaŋ Diilon̄o wulaa, ku yaa daaku: Na hiel na nan̄ga āmbabalma cemma-na. Ku saa ce ŋaa i taara i pigāaŋ wuɔ miε i faa de! Ma'i sɪ. Ŋga i taara na vaa na fεre baa ānfafamma cemma yaa-i, halle nuɔŋ da ba fiε cira miε i sa wuɔ Diilon-hūmelle-i fafamma, wei-ma sɪ.

⁸ Na saa da, miε i gbāa cu ninsoŋo huon̄-nu yon̄, ŋga i sie gbāa cie-yo u maacemma-na.

⁹ Namaa da na da fōŋgūɔ Diilon-hūmelle-na, aa ba fiε ta ba piiye wuɔ miε i naa yun̄gu, wei-ma sɪ. Iŋ cārāŋ kumaŋ Diilon̄o wulaa i hã-na, i taara u kāyã-nei na bir jo hūmefafalle-na a ji hi na fuon̄gu-i Diilon-hūmelle-na.

¹⁰ Mi sa taara da mi kã, mi ka ta mi nuola-nei ku'i cie mi waa yargaa aa nyegēŋ sebe daayo-i hã-na. Na saa da, Itien̄ uŋ hãa-mi fōŋgūɔ maŋ, u hãa-mi baa-yo wuɔ mi kāyã-nei na nan̄ kaasinni u hūmelle-na, u saa hã-mi baa-yo wuɔ mi kɔsuon̄-na.

¹¹ Tobin̄ namaa, mamaŋ t̄iyāa ma yaa daama: Taa na nye! Gbāaŋ na hi na fuon̄gu-i Diilon-hūmelle-na. Taa na dii sireiŋa na-naa nuɔ. Taa na nunu na-naa. Bilaan̄ na-naa fafamma. Mafaŋ da ma ce, Diilon̄o-i nelnyulmuntien̄o-i baa yaafɛllentien̄o-i u ka waa baa-na.

¹² Taa na jaal na-naa fafamma ŋaa ceduon̄-bien̄ namaa.

Diilon-dūŋ-baamba-i hiere ba p̄aa na jaaluŋgu.

¹³ Itien̄o-i Yesu-Kirs̄a kāyã-nei. Diilon̄o pigāaŋ-na uŋ dɔl-nan̄ dumaa aa u *Yalle waa baa-na hiere.

* 13:1 Anjinamma tiyemman̄-sebe (Deutéronome) 19.15

Pol̄ nyegāaŋ sebe maŋ hā Galasitaamba-i Nelmuoyamma

Pol nyegāaŋ sebe daayo-i hā Galasi Diilon̄-dūŋ-baamba. *Yuifubaa-ba waa-bei, *niēraamba bi waa. Ba nuō Yesu-Kirsa maama-i Pol yaa wulaa-i aa hūu-ma. Nga huōŋgu naŋgu juō hi, nuōmba namba kā ka ta ba guōl ba gbeini-i. Kutaamba taa ba piiye wuō Pol fuō fere-i Yesu *p̄p̄ūrbilon̄-kerre sī, aa uŋ waŋ Diilon̄-nelma-i dumaa, ma yaaŋga'i sī. Ba taa ba bi piiye wuō niēraamba maŋ hūyāa Yesu maama-i ba saaya ba *jā a saa baa Yuifu ba *ānjīnamma-i.

Baŋ piiyeŋ dumaan̄o-na, ma kā ka hi Pol. Pol wuō nyegēŋ sebe daayo-i a tagaaya pigāaŋ-ba ba da ba suō wuō fuō-i Yesu p̄p̄ūrbilon̄o-i kelkel (sap. 1-2). U biyaa *Tobis̄c̄l̄ōnniŋ-sebe maama-i tagaaya pigāaŋ-ba wuō molo sie gbāa wuō Yuifu ba ānjīnamma-i a ce nelviin̄o Diilon̄o yufelle-na; kere da ŋ hūu Yesu maama-i ku yaa gbāa ce-ni nelviin̄ nuō (sap. 3-4). Wuō Yesu-Kirsa hūyāa Diilon̄-dūŋ-baamba-i ānjīnamma nyisēnni-na a ce ba waa ba fereŋ nuō; kere ba yaŋ ba hōmmu fē gbarnu. Nga wuō baŋ yeŋ ba fereŋ nuō, ba baa naŋ hālmaan̄-nu baa kufaŋgu-i a ta ba ce kumaŋ dolaan̄uŋ-bei. Ba yaŋ *Diilon̄-Yalle ta di ta ba yaan̄-na ba āncemma-na hiere (sap. 5-6).

Jaaluŋgu

¹ Muō Pol, Yesu-Kirsa *p̄p̄ūrbilon̄ muō. P̄p̄ūrbilos̄inni fanni-i mi saa da-ni nuōŋ nammu-na, mi saa bi da-ni nelieŋ bargō-na, nga Yesu-Kirsa-i baa i To-i Diilon̄o maŋ siire-yuō hiel-o kuomba hōlma-na, ba yaa hāa-mi baa-ni.

² Muō baa tobimba maŋ dii bande-i-na hiere, i jaalaa Diilon̄-dūŋ-baan̄ namaa naman̄ dii Galasi-i-na.

³ I To-i Diilon̄o-i, baa Itien̄o-i Yesu-Kirsa-i, ba kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

⁴ Yesu-Kirsa cie u fere tāmman̄-kūŋgu a pir i āmbabalma-i i yunni-na a duō hūu-ye miwababalan̄ daayo nammu-na ŋaa i To-i Diilon̄ uŋ taaran̄-kuō dumaa.

⁵ Terieŋgu faŋgu-na, yaan̄ bōbōima ta ma haa Diilon̄o-na hōnni maŋ jon̄! Ma ce dumaa.

Neldōdōlma dii ma diei yon̄

⁶ Naŋ duōŋ ta na ciina Diilon̄o-i donduo dumaan̄o maŋ nuō-i, ku cuu mi huōŋga-i; ŋ sie suō wuō u yaa cie baa-na aa bī-na *Kirsa barguō-i-na duō ce-na u baan̄ namaa; na bir yaŋ ufaŋo-i aa ta na gbar na nyaanu neldōdōlma namma.

⁷ A ne da neldōdōlma namma si dii ji fa yii baa Kirsa maama-i. Ba tāal-na. Ba taara ba cure Kirsa *Neldōdōlma-i.

⁸ In̄ waan̄ Neldōdōlma maŋ baa-na, uman̄ duō kā ka waŋ u den̄ maama baa-na, Diilo baa yaŋ kutien̄o-i. Halle da ku fie'a miemei, Diilo baa yaŋ-ye. Da ku fie'a *d̄̄r̄p̄ūrbilon̄o, Diilo baa yaŋ-yo.

⁹ I gbuōya-nei baa-ma cor, mi tiraa mi tir ma yaa baa-na daama-i: Naŋ hūyāa Neldōdōlma maŋ, uman̄ duō kā ka waŋ u den̄ maama baa-na, Diilo baa yaŋ kutien̄o-i.

¹⁰ Namaa wulaa, dumandē-i-na mi taara nelbiliemba'i dōl-mi waa mi taara Diilon̄o'i dōl-mi? Mi taara mi ce kumaŋ dolaan̄uŋ nelbiliemba wei? Kuō mi taa mi taara nelbiliemba dōl-mi, mii naa saa gbāa waa Kirsa cāarāŋ muō.

Pol̄ daa Yesu p̄p̄ūrbilos̄inni-i dumaa

¹¹ Tobin̄ namaa, yaan̄ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Min̄ waan̄ *Neldōdōlma maŋ baa-na, nelbilon̄ huōyasanaŋga sī.

¹² Mi saa nu-ma nelieŋ nun̄-nu, mi saa bi hāalā-meī molon̄ wulaa; Yesu-Kirsa fuō fere yaa tigāaŋ-mi baa-ma.

¹³ Miŋ ŋa naa ta mi wuɔ *Yuifu ba Diilon-ɥumelle-i dumaa, na saa bi yaŋ-ma numma. Mi taa mi ce Diilonɔ dũŋ-baamba-i kpãncɔlgũɔ mi cor. Mi taa mi taara mi muonu Diilonɔ dũŋgu-i.

¹⁴ Mii naa silaa vaa mi fεε cor baa Yuifu ba Diilon-ɥumelle wuɔsaŋgu-i; a ce dumaanɔ-na, mi nabaamba-na, nuɔmba bɔi saa ta ba fi baa-mi.

¹⁵ Nga ku huɔŋguŋ juɔ hi, umaŋ hielaa u yufelle miε dii mi nyu kusũŋgu-na, u ciε baa-mi aa bi-mi ce-mi u wuon muɔ,

¹⁶ aa pigãaŋ-mi u Biεŋo-i mi da mi waŋ u maama-i baa *niεraamba-i. Mafammaŋ ciε, mi saa piε molon caaŋ-nu wuɔ mi ka yuu-yo baa nelma.

¹⁷ Mi saa bi kã *Yerusalemu-i-na ka ne bamaŋ taa yaanɔa muɔ-na Yesu pɔpuɔrbilontesinni-na. Mi yaan aa sire kã Arabi*. Ku huonɔgu-na, mi suɔ bir jo Damasi-i-na.

¹⁸ Mi ciε bienɔa siεi aa suɔ da mi kã Yerusalemu-i-na da mi ka taara Pier† suɔ-yo. Miŋ kaa da-yo, mi ciε yinni cɔncieluo baa ni ndii yon baa ufaŋo-i.

¹⁹ Miŋ kãa terienɔgu-na, da ma hel fuɔ baa Itienɔ hãaŋo-i Sake-i-na, mi yufelle saa haa Yesu *pɔpuɔrbilonɔ naŋ-na.

²⁰ Miŋ waŋ mamaŋ daama-i coima sɪ; Diilonɔ yaa mi siεra.

²¹ Miŋ hilaa terienɔgu-na, mi kã Siiri mara nuɔ, aa sire terienɔgu-na a kã Silisi mara nuɔ.

²² Bamaŋ cuu Kirsa huon-nu *Yude-i-na, ba saa naa hi da mi yufelle yogo.

²³ Ba taa ba nu nuɔmba piiye yon wuɔ: «Umaŋ taa u ce-ye kpãncɔlgũɔ-i, u yaan fiεfiε-i-na aa tuɔ waŋ Yesu maama baa nuɔmba-i; ŋ siε suɔ wuɔ uu naa gbuu cɔ-ma.»

²⁴ Kuŋ ciε dumaanɔ-na, baa ta ba gbɛliεŋ Diilonɔ-i mi maama-na.

2

Yesu pɔpuɔrbiemba daa ba-naa Yerusalemu-i-na

¹ Bien cɔncieluo baa a naa ku huonɔgu-na, mi tiraa bir kã *Yerusalemu-i-na baa Barnabasi. Mii naa bi ce Tite kã baa-mi.

² Mi kãa Diilon-kãmma. Miŋ kãa, yiŋgu naŋgu-na, yiε da i-naa baa Diilon-dũŋ-baamba yaataamba-i ba kula. Miŋ waŋ *Neldɔdɔlma-i dumaa baa *niεraamba-i, miε suur ma yaanɔa-na a piiye tũnu-bei. Mi saa ta mi taara mi maacemma ce maacɛŋgbãŋgbãlãmma ku'i ciε miε suur ma yaanɔa-na a piiye tũnu-bei.

³ Halle mi nawuonɔ-i Tite waa niεryiεŋo, ŋga molo saa ji guor-o yinduonɔgu wuɔ u *jã.

⁴ Ŋ siε suɔ wuɔ huhurmantaamba namba waa guɔl baa Diilon-dũŋ-baan miεŋo-i. Bafamba taa ba taara u jã. Ba yagalaa suur baa-ye da ba ne in yεŋ i fεrεŋ nuɔ dumaa Yesu-Kirsa horre-na aa da ba bir ce ku yaa sɔgɔlnu *Moisi *ãnjɪnamma-i i gbeini-na.

⁵ I saa hũu aa hã-ba halle cεkũɔ. I ciε mafamma-i ninsonɔ man dii Neldɔdɔlma-na u duɔ gbãa t̄iε u temma-i na da na suɔ-yo.

⁶ Miŋ piiye tũnu yaataamba-i, ba saa da manamma naara. A ne da ba kãŋ ba yaa-i nelbɔmbɔmbaa-ba-i Diilon-dũŋgu-na, ŋga ban niε kumaŋ aa ta ba kãŋ-ba, mei sa ne kufaŋgu-i. Diilonɔ sa ce ciεluɔ.

⁷ Ba saa da manamma haa. Nga ba daa Diilon uŋ puɔraa Pier dumaa wuɔ u waŋ Neldɔdɔlma-i baa *Yuifubaa-ba-i, u bi puɔraa muonɔ-i dumɛi wuɔ mi waŋ-ma baa niεraamba-i.

⁸ Uŋ puɔraa Pier dumaa Yuifubaa-ba wulaa, u bi puɔraa muonɔ-i dumɛi banamba wulaa.

⁹ Sake-i baa Pier a naara Nsãa-i ba taa ba kãŋ ba yaa-i Diilon-dũŋ-baamba yuntaan-kirɛŋa-i. Bafambaŋ juɔ suɔ wuɔ Diilonɔ'i ciε baa-mi aa hã-mi maacɛŋ daama-i, baa dii

* **1:17 Arabi:** Nelle naŋ yerre-i dumaanɔ-na. † **1:18 Pier** yerre nande yaa wuɔ Sefasi. Nierŋ Nsãa 1.42.

hūmma muo baa Barnabasi-i i nammu-na a pigāan wuo ba hūyāa-ma. Terienḡu fanḡu-na, yie saa-ma baa i-naa; mie yie i ka kā niēraamba hōlma-na ka tie waḡ Yesu maama-i, bafan ba'a ba ka kā Yuifu ba wulaa.

¹⁰ Ba taaraaya nelma diei yoḡ i wulaa: wuo i baa yaḡ ba sūntaamba maama karaanu-yie Yerusalemu-i-na. Mi bi ciē-ma ma cemma-i.

Pol calāa Pier nuamba-na

¹¹ Ku huonḡu-na, Pier wuo ji jo Antiyōsi-i-na i wulaa. Uḡ juo, mi saa yaḡ-yo; uu naa silaa cāl cor.

¹² Uḡ juo, u taa u gbonu u wuo niwuoni-i baa tobimba maḡ *niēraamba-i. Huonḡu nanḡu juo hi, Sake wuo saan nuamba jo. Bafamba taa ba kuye *jāmmaḡ-kūḡu-i. Baḡ juo, Pier wuo kāalā, u sa tiraa wuo niwuoni-i baa niēraamba-i.

¹³ *Yuifubaa-ba namba waa baa-yo, bafamba-i hiere baa bi suuye ba yufieḡa-i aa cu Pier huonḡ-nu. Halle Barnabasi fuo fere yaan ba tāal-o dii-yo ba dawoḡu-i-na.

¹⁴ Miḡ juo da ba ciluo sa kā hūmeduole baa ninsoḡo maḡ dii *Neldōdōlma-na, mie fulnu Pier nuamba-na mie: «Nuoni maḡ Yuifuyieḡ nuo, nuo da ḡ yaḡ Yuifusinni-i aa ce ḡ fere nieryieḡ nuo, ma da nie ḡ ta ḡ taara ḡ guor niēraamba-i ce-ba Yuifubaa?

¹⁵ «Mie fuo, mie huonḡ baa Yuifusinni-i; niēraanḡ mie si, ba kāḡ ba yaa-i āmbabalmanciraamba-i wuo ba sa wuo *Moisi *ānjīnamma-i.

¹⁶ Nga i suyaa wuo nelie sie gbāa wuo ānjīnamma-i a ce nelviinḡo Diilonḡo yufelle-na. Da ḡ hūu Yesu-Kirsa maama-i, ku yaa Diilonḡo tuo kāḡ-ni nelviinḡ nuo. Ku'i ciē mie i bi hūu Yesu-Kirsa maama-i die gbāa ce nelviinḡ mie Diilonḡo yufelle-na. Ku saa ce ḡaa ānjīnamma wuo saanḡu yaa ka ce-ye nelviinḡ mie Diilonḡo yufelle-na de! Inḡ hūyāa Yesu-Kirsa maama-i, ku yaa ka ce-ye nelviinḡ mie, ni ma'i si ānjīnamma wuo saanḡu sie gbāa ce moloḡo nelviinḡo.

¹⁷ Mie maḡ Yuifubaa mie, da kuo inḡ hūyāa Yesu maama-i die vii Diilonḡo yaanḡa-na, i ciē āmbabalmanciraanḡ mie baa niēraamba-i hiere kuuduonḡu, ku yunḡu yaa wuo *Kirsa yaa diyaanḡ nuamba-i āmbabalma cemma-na ke! A ne da ma'i si.

¹⁸ Miḡ naana hūmelle maḡ, da mi tiraa bir jo-die, ku pigāanḡ wuo mi calāa cemma.

¹⁹ Na saa da, ānjīnamma ciē mei hiel mi nanḡa ma wuo saanḡu-na da mi ta mi ce baa Diilonḡo. Kuu dii ḡaa ba gbūu-mi baa Kirsa-i ko-mi. A ce dumaanḡo-na ānjīnamma sie gbāa yuu-mi baa weima.

²⁰ Kuu dii ḡaa mi kuu, mi yalle taa aa Kirsa diele yaa cer waa-mie. Miḡ yeḡ terienḡu maḡ nuo-i nyunḡo-i-na, mi haa mi nanḡa-i Diilonḡ-Bieḡo yaa nuo-i. U yaa dōlaa-mi aa hūu-ma ku mi maama-na.

²¹ Mi sie ciina Diilonḡo hujarre-i. Kuo ānjīnamma yaa taa ma ce-ye nelviinḡ mie Diilonḡo yufelle-na, dumaanḡo-na Kirsa kuliinḡu naa ce gbāḡgbāḡ.»

3

Anjīnamma sa ce nelieḡo nelviinḡo

¹ Galasitaanḡ namaanḡo-i daana-i, na yunni kuu aa yaḡ-na. Hai moloḡo-i biēnaana na yunni-i biēnaḡ daama temma-i? N sie suo wuo Yesu-Kirsaḡ kuu yunḡu maḡ nuo-i *daanḡu-na, ma waanḡ kaala baa namaanḡo-i.

² Mi ka yuu-na baa nelma diei yoḡ: Diilonḡo hāa-na u *Yalle-i wuo na wuo yaa *Moisi *ānjīnamma yaa fafamma sisō u hāa-na baa-de wuo na yieraaya nu *Neldōdōlma-i aa hūu-ma?

³ Bige-i ciē na yunni ku aa yaḡ-na dumaanḡo-na? Bige-i ciē nanḡ duonḡ mamanḡ baa *Diilonḡ-Yalle-i na ta na taara na perieḡ-ma fiēfiē-i-na baa namaa fereḡ fōḡḡo?

⁴ Na daa nelma bōi. Na yuu ba'a Diilonḡo pigāanḡ-na baa-ma gbāḡgbāḡ wei? U saa pigāanḡ-na baa-ma gbāḡgbāḡ!

⁵ Diilonḡ duo hā-na u Yalle-i aa tuo ce gberē-weima-i na hōlma-na, u ce kufanḡu-i wuo na wuo ānjīnamma sisō u ce-ku wuo na nuo Neldōdōlma-i aa hūu-ma?

6 Na saa da, Diilonj-nelma ciɛra wuɔ: «*Abiramu hũyãa Diilonj-nelma-i aa haa u nanɗa yuɔ ku'i ciɛ Diilonjo tuɔ kan-yo nelviinjo.»*

7 Terienɗu fanɗu-na, na saaya na suɔ wuɔ bamanɗ hũyãa Diilonj-nelma-i Abiramu temma-i, ba yaa Abiramu bisãln-kirɛinɗa-i.

8 A saanu baa mamanɗ nyegãan Diilonj-nelma-na, Diilonjo taara *niɛraamba manɗ da ba hũu u maama-i u dii-ba baa nelviimba, ku'i ciɛ u wuɔya wanɗ neldɔdɔl daama-i baa Abiramu-i wuɔ: «*Mi ka ta mi cor baa nuɔnɛi mi ce baa dũnni-i hiere hiɛma-na.*»†

9 A ce dumaanjo-na, Abiramunɗ haa u nanɗa-i Diilonjo-na u ce baa-yo dumaa, umanɗ duɔ bi haa u nanɗa-i yuɔ u ka bi ce baa-yo Abiramu temma-i.

10 A ne da bamanɗ haa ba nanɗa anjinamma wuɔsaanɗu-na, Diilonjo waasaanɗ-ba. Bige-i ciɛ mi wanɗ-ma dumaanjo-na? Ma nyegãan Diilonj-nelma-na wuɔ: «*Bamanɗ sa wuɔyaan anjinamma-i hiere ma kũngu-na, Diilonjo ka waasa-bei.*»‡

11 Aa bi tiraa nyegɛnɗ wuɔ: «*Umanɗ duɔ haa u nanɗa Diilonjo-na, nelviinjo; u ka kor.*»§ Terienɗu fanɗu-na, ku kaalaaya wuɔ molo siɛ gbãa wuɔ anjinamma-i a ce nelviinjo Diilonjo yufelle-na.

12 Nga ma bi tiraa nyegɛnɗ wuɔ: «*Umanɗ duɔ gbãa wuɔ anjinamma hũmienɗa-i hiere, a ka kor-o.*»* Terienɗu fanɗu-na, ku pigãan wuɔ a haa nɗ nanɗa-i Diilonjo-na baa a haa nɗ nanɗa-i anjinamma wuɔsaanɗu-na, nelduɔma si.

13 Nga molo saa gbãa wuɔ anjinamma-i ma kũngu-na hiere. A ce dumaanjo-na Diilonjo naa waasa-yiɛ. Nga Yesu-Kirsanɗ kuu *daanɗu-na, ku pigãan wuɔ u hũyãa miɛ waasamma-i ce-ma u maama. Kumanɗ ciɛ mi wanɗ-ma dumaanjo-na, ma nyegãan Diilonj-nelma-na wuɔ: «*Da ba nunɗ umanɗ daan-nu, ku pigãan wuɔ Diilonjo waasaanɗ kutienjo-i.*»†

14 Ku ciɛ dumei Diilonj unɗ nɗa naa pã nunɗu manɗ baa Abiramu-i wuɔ u ka ce baa-yo, Yesu-Kirsa ce ku jo ji bure bi hi niɛraamba-i. Aa Diilonj unɗ pãa u Yalle manɗ nunɗu-i, i hieronjo-i inɗ hũyãa u maama-i ku'i ciɛ i tiɛ da-de.

15 Tobinɗ namaa, mi ka wanɗ nelma diei a pigãan-na a saa baa kunɗ ceɗ dumaa i tiɛ da-ku: Molonɗ duɔ pã nunɗu baa u nanolɗo aa nyegɛnɗ sebe aa haa u niele, u siɛ gbãa ka bir jo baa huonɗ-ãndaanɗu.

16 A ne da Diilonjo pãa u nunɗu-i baa Abiramu-i baa u huonɗu-i. Ba saa cira: «U huonɗ-baamba». Ku ka ce nɗaa baa dii bɔi. Ba ciɛra: «U huonɗu». A pigãan wuɔ uu dii u diei; aa u yaa *Kirsa-i.

17 Minɗ taaranɗ mi wanɗ mamanɗ ma yaa daama: Diilonj unɗ pãa nunɗu manɗ baa Abiramu-i, Moisi anjinamma siɛ gbãa jo bienɗ nuɔsiba hãi baa bienɗ komorre baa cinciɛluo ku huonɗu-na ji boruona-kuɔ. Ma siɛ gbãa ce.

18 Da kuɔ Diilonj unɗ pãa nunɗu manɗ, ku da anjinamma wuɔsaanɗu'i nuɔ-i, ba sa tiraa bi kufanɗu-i nupãlle. A ne da Diilonj unɗ ciɛ baa Abiramu-i uu naa pã nunɗu'i baa-yo aa ce-ma.

Anjinamma yunɗu yaa haku-i?

19 Terienɗu fanɗu-na, Diilonjo hãa-ye *anjinamma-i yunɗ haku-i nuɔ-i? U naaraaya-meɪ u nupãlle-na i die tiɛ da i maacembabalamma-i. U ciɛ ku yaa-i a tuɔ ciɛ *Abiramu hãayɛlnjo jomma-i; nupãlle vii u yaa-i. Anjinamma famma-i *dɔrɔpɔrɔrbiemba'i hãa *Moisi-i baa-ma u jo baa-ma ji hã-ye.

20 A ne da Diilonj unɗ pãa nunɗu manɗ baa Abiramu-i, molo saa waa ba hɔlma-na, Diilo fuɔ fɛɛ yaa piiye baa Abiramu-i.

21 Terienɗu fanɗu-na, anjinammaɗ waanɗ mamanɗ, ma hilaa ma denɗ baa Diilonj-nupãlle-i wei? Ma saa hel ma denɗ! Kuɔ anjinamma namma waa ta ma gbã ma kor nuɔmba-i, maa naa gbãa ta ma ce nelɛnjo-i nelviinjo Diilonjo yufelle-na.

* 3:6 Miwaanjo jinamman-sebe (Genèse) 15.6 † 3:8 Miwaanjo jinamman-sebe (Genèse) 12.3 ‡ 3:10 Anjinamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 27.26 § 3:11 Abakuke (Habaquq) 2.4 * 3:12 Buolman-sebe (Lévitique) 18.5; ɔrom. 10.5 † 3:13 Anjinamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 21.23

²² Nga Diilonj-nelma karaa āndaanġu-i wuō āmbabalma cuure nuōmba-i hiere, a ce dumaanġo-na bamaġ da ba hūu Yesu-Kirsa maama-i, Diilonj uġ pāa nuġġu maġ, u ka ce-ku hā-ba.

²³ Aa *Kirsa maama suō da ma jo, ānjīnamma naa ce-ye ŋaa kasobienj miē fuō Diilonġo ji pigāaġ-ye Kirsa maama-i i diē hūu-ma.

²⁴ A ce dumaanġo-na, ānjīnamma naa waa i yuġ-*nu* ta ma dii-ye hūmelle-na ma cie Kirsa duō jo i diē hūu u maama-i a ce nelviinj miē Diilonġo yufelle-na.

²⁵ Kirsaġ juō aa i hūu u maama-i, ānjīnamma sa tiraa ma ye i yuġu-na.

²⁶ Fiefiē-i-na, naġ hūyāa Yesu-Kirsa maama-i, na cie Diilonj-bisālġ namaa hiere.

²⁷ Namaa namaġ *baatiseġ hiere a suur Kirsa horre-na, na biyaa Kirsa maama.

²⁸ *Yuifuyieġ nuō o, Yuifuyieġ nuō sī o, kōrieġ nuō o, kōrieġ nuō sī o, bibieġ nuō o, cicieġ nuō o, yuġu si dii-kuō. Na cie baaduōġ namaa Yesu-Kirsa horre-na.

²⁹ Aa da na waa Kirsa baanġ namaa, na cie Abiramu huōġ-baanġ namaa, a ce dumaanġo-na, Diilonj uġ pāa nuġġu maġ baa Abiramu-i na nuġġu dii-kuō.

4

¹ Miġ taaraġ mi waġ mamaġ baa-na ma yaa daama: Kuu dii ŋaa bisālāaġo maġ saaya u sire wuo u bīncōinj-ciilunġu. Ciilunġu vii u yaa-i, ŋga u yaanġaġ'a ka saa hi kaala yogo, uu dii ŋaa kōrieġo: U sie gbāa ce kumaġ dālaanu-yuō baa ciilunġ daaku-i.

² Nuōmba'i dii ta ba ne fuō fere-i aa bi ta ba ne u weima-i ba cie u bīncōinj uġ diyaa huōġġu maġ ku da ku hi.*

³ Ku yaa naa waa ŋaa miē kūġġu-i. I waa ŋaa bisālġ miē. Bīncuōġ-hūmelle naa guor i tie wuō-de ŋaa kōraaġ miē.

⁴ Nga Diilonj uġ ŋa naa dii huōġġu maġ, kuġ juō hi, u saanġ u Bieġo jo. U juō cieġo'i ji hoġ-yo *ānjīnamma bāaġġu-na

⁵ duō gbāa sāa i yunni-i, miē maġ waa ānjīnamma nyisēnni-na. U cie mafamma-i i diē gbāa diē ce Diilonj-bisālġ miē.

⁶ Naġ yeġ Diilonj-bisālġ namaa, ku'i cie Diilonġo saanġ u Bieġo *Yalle-i† na hōmmu-na. Di yaa cieġ i tie bī Diilonġo-i «Baba».

⁷ Terieġġu faġġu-na, na sa tiraa na ye kōraaġ namaa, naa dii bepuōġ namaa. Naġ yeġ u bepuōġ namaa, u ka hā-na ciilunġu maġ uġ jīena-kuō duō hā u bisālmba-i baa-ku.

Galasitaamba maama yuu Pol huōġġa-i

⁸ Diēlūō-i-na, na saa ta na suō ninsoġ-Diilonġo-i, a ce dumaanġo-na naa naa ta na ko na fere na hā diiliesōsyaamba.

⁹ Nga fiefiē-i-na, na suō ninsoġ-Diilonġo-i, mi gbāa cira Diilonġo yaa suyaanġ-naġ fiefiē-i-na, ma da niē na ta na taara na bir dii na yunni-i ānsōsōmma-na? Na taara na bir jo kōrsīnni-na wei?

¹⁰ Na fiēlaa yinni nanni, baa caamba namba, baa bienġa naġa ta na ce ponsanni aa ta na tie maraama wuō na ce Diilonj-huōġġa.

¹¹ Na ce korma ta ma da-mi baa-na. Ku ce miġ cie muliēma maġ baa-na, mi cie-ma gbāġġbāġ wei?

¹² Tobinj namaa, muō miġ cie mi fere namaa temma-i dumaa, jande, mi cārā-nei, cieġ na fere mei bi temma-i dumēi. Na saa ce kuuġġu diei miē.

¹³ Na suyaa wuō miġ waanġ *Neldōdōlma-i baa-na diēlā-wamma-i, jarma'i cie mi waġma baa-na.

* 4:2 Pol ba bāaġġu-na, Girekibaa-ba wulaa, tuōġo yaa pigāaġ u bepolġoġ hii bibieġo huōġġu maġ nuō-i. Huōġġu faġġu'i nuō-i tuōġ duō uu si dii, bepolġo gbāa wuo u ciilunġu-i. † 4:6 Diilonj-Yalle-i baa u Bieġo Yalle-i Yaduale yaa-i.

14 Minj waa jarma-na, naa naa gbãa ciina-miɛ, naa naa gbãa bi ta na ce nyenyelma miɛ, nga mafamma saa ce. Na yaan aa bel-mi ɲaa *dɔrpɔpuɔrbilonj muɔ, na bilaa-mi ɲaa muɔmɛi Yesu-Kirsa-i.

15 Mi suyaa miɛ kuɔ naa na'a na ka gbãa, naa naa hiel na yufienja-i hã-mi. Na hɔmmu naa gbuu fɛ huɔŋgu fanɲu-na da yogogo. Bige-i juɔ ce? Hɔfɛlle falle curaa hie?

16 Minj waan ninsoŋo-i baa-na ku'i cie na da nie sɪ mi bigãan-na wei?

17 Bamanj gbaraan ba nyaanu-nei, ban jɔguɔŋ mamanj baa-na, ma saa fa. Ba taara ba kar-na muɔŋo-na na waa baa ba yaa-i ta na gbar na nyaanu-bei.

18 Da ɲ ta ɲ kuye ɔnfafamma-i hɔnni manj jon, ku faa; ku saa saaya ku waa mɛi yufellenj yonj.

19 Mi bisãlɲ namaa, na maama gbu ma ko-mi, ma janj-mi ɲaa ciɛŋo kusɔŋ da ku bel-o kunj janj-yonj dumaa. Da mi ji suɔ wuɔ na cie baaduɔŋ namaa baa *Kirsa-i, ku yaa janj daama ka ciire-miɛ.

20 Mi huɔŋga cuu baa-na, a ce dumaanjo-na mi gbuu ta mi taara dumandɛ-i-na mi waa na hɔlma-na a suɔ minj ka wanj mamanj baa-na.

Abiramu horre maama

21 Namaa namanj taaraayan na bir kã *Moisi *ɔnjɲamma-na, na'a nie? Na saa nu mamanj waanj ɔnjɲammanj-sebe-i-na wei?

22 Ma nyegãan wuɔ: *Abiramu daa bepolɲo diei baa kɔrciɛŋo-i, aa u bi diei baa nebiciɛŋo-i.‡ Kɔrciɛŋo-i ba taa ba bi-yo Agaar aa bi nebiciɛŋo-i Sara.

23 Kɔrciɛŋo biɛŋo huɔŋ nelbilienj homma, a ne da nebiciɛŋo biɛŋo-i Diilonj'o'i pãa nuŋgu baa-yo aa hã-yo baa-yo.

24 Nelma famma gbãa bi pigãan-ye bige-i? I gbãa saa caan daaba-i ba hãi-i-na baa *tobisɪnni hãi. Diɛlã-tobisɪnni yaa nimanj cie Sinayi tãnuŋgu-na.§ Ni yaa juɔ baa kɔrsɪnni-i. I gbãa saa ni yaa baa Agaar.

25 Agaar yerre yaa haa Sinayi tãnuŋgu-na dii Arabi-i-na. Agaar bi dii ɲaa ninj daa *Yerusalemu-i dumaa nyuŋgo-i-na, bamanj dii-yuɔ, ba yaa u bisãlmba-i; ɔnjɲamma cie-ba kɔraamba.

26 Nga Yerusalemu manj dɔrɔ-i-na, u yaa dii ɲaa nebiciɛŋo-i, uu dii u fɛrɛŋ nuɔ; u yaa miɛ nyu-i.

27 Na saa da, Diilonj-nelma ciɛra wuɔ:

«*Cɛparɲo bisãlmba ka ciinu yanj cenikɔruɔ baamba-i.*

Terienju fanɲu-na, ciɛŋ nuɔni manj ɲ nanja saa kã ɲ huonj-nu dede, fɛ ɲ huɔŋga-i.

*Ta ɲ nyɛ ɲ tataala, nuɔni manj saa da ku jamma-i dede.»**

28 Tobij namaa, *Isakinj yenj nupãllenj-bilonj dumaa, namaa naa bi dii nupãllenj-bisãlɲ namaa dumɛi.

29 Nga naacombilonj manj huɔŋ nelbilienj homma-i, uŋ taa u ce umanj huɔŋ *Diilonj-yalle homma-i kpãncɔlgũɔ-i dumaa, kuu bi dii dumɛi nyuŋgo-i-na.

30 Nga Diilonj-nelma waan wuɔ nie kufanɲu kũŋgu-na? Ma ciɛra wuɔ: «*Kɔrciɛŋo biɛŋo siɛ gbãa wuo tuonjo ciilunju-i kuuduɔŋgu baa nebiciɛŋo biɛŋo-i. A ce dumaanjo-na, donya kɔrciɛŋo-i baa u biɛŋo-i.*»†

31 Tobij namaa, terienju fanɲu-na, miɛ ii si dii kɔrciɛŋo bisãlɲ miɛ, nga ii dii nebiciɛŋo bisãlɲ miɛ; ii dii i fɛrɛŋ nuɔ.

5

Ii dii i fɛrɛŋ nuɔ

1 *Kirsa hũyãa-ye i die waa i fɛrɛŋ nuɔ kelkel. Terienju fanɲu-na, gbãan ba baa ji tiraa dii-na kɔrsɪnni-na!

‡ 4:22 Nienj Miwaanjo jɲammanj-sebe-i-na (Genɛse) 15–21. § 4:24 Nienj Helmanj-sebe-i-na (Exode) 19–24. * 4:27 Isayi (Ésaïe) 54.1 † 4:30 Miwaanjo jɲammanj-sebe (Genɛse) 21.9–10

² Niɛŋ, muɔ Pol, miŋ ka waŋ mamaŋ baa-na ma yaa daama: Da na ce ba *jǎ-na, Kirsa maama siɛ tiraa waa baa yunɣu na wulaa.

³ Yaan mi tiraa tir-ma baa-na: Umanɣ duɔ ce ba jǎ-yo, kutieŋo saaya u wuɔ *Moisi *anjɛnamma-i ma kũŋgu-na hiere kpãŋkpaani.

⁴ Namaa namaŋ vaa na fɛɛ baa anjɛnamma-i wuɔ na taara na vii Diilonɔ yaanɣa-na, na buɔra baa Kirsa-i; Diilonɔ anfafamma kuraaya-nɛi.

⁵ Miɛ fuɔ, in hũyǎa Kirsa maama-i, i suyaa wuɔ Diilonɔ ka tuɔ kãŋ-ye nelviin miɛ. *Diilonɔ-Yalle ciɛ i tɛna kufanɣu tɛnamma yaa-i.

⁶ Da ŋ waa Yesu-Kirsa horre-na, ŋ *jǎa o, ŋ saa jǎ o, yunɣu si dii-kuɔ. Kumanɣ yunɣu, ku yaa i hũu u maama-i a tie dɔl baa i-naa.

⁷ Naa naa biɛ hũmefafalle. Hai molonɔ-i juɔ ce na nanna-diɛ? Hai juɔ ce na ciina ninsonɔ-i?

⁸ Na saaya na suɔ wuɔ umanɣ biɛ-na ce-na u baanɣ namaa, fuɔ maacemma sɪ mafamma-i.

⁹ Siini-i baa ni yornumma-i niŋ sirenɣ burjũmmu-i dumaa, nelduɔŋo diei gbǎa guɔla Diilonɔ-dũŋ-baamba-i hiere dumɛi.

¹⁰ Muɔ fuɔ, Itienɔ ciɛ mi holle sa tie baa na maama-i. Mi suyaa wuɔ na siɛ jɔguɔŋ na den maama baa muɔmiŋ jɔguɔŋ mamaŋ. Nga umanɣ guɔlaanɣ na gbeini-i, duɔ fie waa niɛ niɛ, Diilonɔ ka yuu-yo.

¹¹ Tobinɣ namaa, mamaŋ ŋaa mɛi maama-i, kuɔ mi Diilonɔ-nelma wamma-na, mii naa cor ta mi piye baa nuɔmba-i wuɔ da ŋ ta ŋ taara ŋ vii Diilonɔ yaanɣa-na fuɔ ŋ jǎ, baa naa waa hie ta ba huol mi yaan-na? Aa Kirsanɣ kuu *daanɣu-na, baa naa waa hie ta ba ciina ku nelma-i?

¹² Bamanɣ huolaanɣ na yammu-i baa *jǎmmanɣ-kũŋgu-i, ba yaanɣ bafamba fɛɛŋ canni-i ta ba ciɛ bige-i? Ba sa fũnunɣ kar-ni nanna bɔlbɔl wɛi? Ku yaa i ka suɔ wuɔ jǎmmanɣ-maama dii kpelle ba wulaa.

I baa fer i kusũŋ-maama-i

¹³ Tobinɣ namaa, namaanɔ-i Diilonɔ biɛ-na ce-na u baanɣ namaa, na da na waa na fɛɛŋ nuɔ. Nga baa na ce kufanɣu-i gboruonɣu a ta na ce kumanɣ dɔlaanu-nɛi. Yaan aa na yan na maama ta ma dɔlnu na-naa na ta na kǎyǎ na-naa.

¹⁴ Na saa da, *Moisi *anjɛnamma-i hiere ma juɔ ji gbura ma-naa nelma diei maanɣ daama yaa nuɔ-i wuɔ: «*Ta ŋ dɔl ŋ nanolɔŋo-i ŋaa niŋ dɔl ŋ fɛɛ dumaa.*»*

¹⁵ Nga da na bir yan aa ta na hel na gǎŋ baa na-naa, na bigǎanɣ na-naa ŋaa bɪmbaanɣ namaa; da na saa gbǎŋ, na ka kɔsuɔŋ na-naa.

¹⁶ Miŋ ka waŋ mamaŋ baa-na ma yaa daama: Yaan *Diilonɔ-Yalle ta di ta na yaan-na, ku yaa na ka ne na kusũnniŋ-maama-i aa yan-ma.

¹⁷ Nelbilonɔ kusũŋ-maama-i baa Diilonɔ-Yalle kusũŋ-maama-i maaduɔma sɪ. Diilonɔ-Yalle kusũŋ-maama-i baa nelbilonɔ kusũŋ-maama-i ma sa kǎ hũmeduɔle. Ma hǎi-i-na, ma sa gbo baa ma-naa; ku'i ciɛ na sa gbǎ na ce kumanɣ dɔlaanunɣ-nɛi.

¹⁸ Da na yanɣ Diilonɔ-Yalle ta na yaan-na, anjɛnamma siɛ tiraa gbǎa yuu-na baa wɛima.

¹⁹ Kumanɣ daanɣ nelbiliemba hɔlma-na ku sa puul. Ku yaa daaku: saasorsɪnni, tɪlǎsɪnni, bɪŋwosɪnni,

²⁰ cufɛbuole, isɔmma, bigǎaru, bɛrru, nahuɔŋga, hɔdulle, yɛlma, bɔrɔmma, nuharunɣu,

²¹ nenemunɣu, konhiliinɣu, gbuolaanɣu, ni yaa kǎanɣ dumaanɔ-na. Miŋ waanɣ mamaŋ baa-na cor, mi ka tiraa tir-ma baa-na: Bamanɣ ciɛŋ kufanɣu-i, ba siɛ da munsuurmu *Diilonɔ-nelle-na.

²² Nga Diilonɔ-Yallenɣ dii kumanɣ nelieŋ nuɔ ŋ huɔŋga-na, ku yaa daaku: nelnyulmu, hɔfɛlle, yaafɛlle, hɔhɪnanɣa, hujarre, fafaanɣu, viisɪnni,

²³ hɪhɪɛŋo, gbǎŋgbǎmunɣu. Anjɛnamma sa ciina nifanni-i daani-i.

* 5:14 Buolmanɣ-sebe (Lévitique) 19.18

24 Bamaŋ hūyāa *Kirsa maama-i, ba gbuu ba kusūnniŋ-maama-i baa ba hɔbabalammu-i *daaŋgu-na ko-ni hiere.

25 Da kuɔ ii dii tɛna Diilonŋ-Yalle tɛnamma, i saaya i tiε ce diŋ taaraŋ i tiε ce kumaŋ.

26 Yaan i nanna bombolma-i baa āntaaramma-i baa nenemuŋgu-i i hɔlma-na.

6

Yaan i tiε kāyā i-naa

1 Tobinŋ namaa, *Diilonŋ-Yallenŋ yenŋ baa namaa namaŋ, da na da molo ce kuubabal-aanŋu, na bel-o da hɛhɛ na dii-yo hūmefafalle-na. Aa na bel na fεε unanŋ nuɔ ŋ baa ji suur fuɔ nallu-na.

2 Taa na kāyā na-naa. *Kirsa taara ku yaa na wulaa.

3 Umanŋ duɔ tuɔ ne wuɔ sɪ u temma si dii, a ne da u siε gbāa cii muonu caŋga, kutienŋo tǎal u fεε.

4 Neliεŋo neliεŋo, u ne fuɔ fεreŋ ciluɔ-i u ne. Duɔ da u faa, u gbāa tuɔ muo u pāmpīnaŋga-i a saa baa fuɔ fεreŋ ciluɔ-i; ŋga u baa muo-ka wuɔ fuɔ bɔyaa mel-na.

5 Neliεŋo neliεŋo baa u yuŋ-maama.

6 Umanŋ duɔ tuɔ hel u waŋ Diilonŋ-nelma-i baa-ni, kutienŋo saaya u da kumaŋgu ŋ nagāŋ-niini-na.

7 Baa na tǎal na fεε: Molo siε gbāa bīŋ Diilonŋo yaanŋa-i. Da ŋ duu kumaŋ, ŋ ji kar ku yaa-i.

8 Umanŋ duɔ vaa u fεε baa kumaŋ dɔlaanunŋ fuɔ fεε, ma ka wuo-yo; ŋga umanŋ duɔ vaa u fεε baa kumaŋ dɔlaanunŋ Diilonŋ-Yalle-i, di ka pā-yo baa cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede.

9 Baa na yaŋ i kūɔma seŋ baa ānfafamma cemma-i. I kūɔŋ da ma saa kara, i ka da i maacemma sullu-i duŋ saaya du da huɔŋgu maŋ nuɔ-i.

10 Terienŋu faŋgu-na, die da i fεε huɔŋgu huɔŋgu, i saaya i tiε ce ānfafamma-i nuɔmba-na hiere, ku huraa bamaŋ dii Diilonŋ-dūŋ-baamba horre-na.

Andaperienŋu

11 Muɔmɛi hūyāa ta mi nyεgɛŋ fiεfiε-i-na baa mi fεreŋ naŋga, na saa da mɛi nyεgɛmma dii wagaga.

12 Bamaŋ guoraanŋ-naŋ wuɔ na *jā, ba sa taara nelbiliemba bigāanŋ-ba *Kirsa kuliŋgu maama-na *daaŋgu-na, ku'i ciε. Ba taara yerre yonŋ.

13 Bamaŋ kuuyenŋ *jāmmanŋ-kūŋgu-i daaba-i wuɔ *ānjīnamma, bafamba fεε-i ba sa wuɔ ānjīnamma-i. Ŋga ba guor-na da na jā aa ba da ba gbɛliεŋ ba fεε.

14 Muɔ fuɔ, mi sa gbɛliεŋ mi fεε, ŋga mi gbɛliεŋ Itienŋo-i Yesu-Kirsa yaa u diei yonŋ. U yaa siyaa ba ko-yo i sɔlaanŋu-na. Fuɔ kuliŋgu yaa ciε miwaanŋo bimbīnni nuonŋu hel muɔ-na; ni sa tiraa gbāa yuu-mi baa wɛima.

15 Terienŋu faŋgu-na, ŋ *jāa o, ŋ saa jā o, yunŋu si dii-kuɔ. Kumaŋ yunŋu, ku yaa ŋ ce nelfɛleŋ nuɔ.

16 Bamaŋ wuɔyaanŋ hūmel daade-i hiere, Diilonŋo fɛ ba hɔmmu-i aa kāyā-bɛi, ba yaa Diilonŋ-baamba-i kelkel.

17 Pāduɔŋa maŋ mi kūɔma-na, a pigāanŋ wuɔ Yesu nolŋ muɔ, molo baa tiraa u muliεŋ-mi.

18 Tobinŋ namaa, Itienŋo-i Yesu-Kirsa u kāyā-nɛi hiere. Ma ce dumaa.

Polŋ nyegãan sebe maŋ hã Efesitaamba-i Nelmuoyamma

Polŋ taa u nyegẽŋ sebe daayo-i u waa kaso. U nyegãan-yo hã Diilonŋ-dũŋ-baamba maŋ waa Efesi. Ba hõlma-na, *Yuifubaa-ba waa, *niëraamba bi waa. Pol taa u taara ba hieroŋo-i ba suõ Diilonŋo kusũŋgu-i ku yaa ku ka gbãa kãyã-bei ba tiënamma-na.

Diilonŋ uŋ taa u taara mamaŋ aa miwaaŋo suõ duõ doŋ, u waaŋ ma yaa pigãan-ba sebe domma-na; wuõ Diilonŋo ciëra *Kirsã yaa ka waa bĩmbĩnni-i hiere ni yuŋgu-na baa nuõmba-i hiere ba bi yuŋgu-na; a ce dumaanŋo-na, bamaŋ hũyãa Yesu-Kirsã maama-i, Yuifubaa-ba-i baa niëraamba-i hiere, ba cië baaduõmba fiëfië-i-na (sap. 1-3).

Diilonŋ-dũŋ-baambaŋ saaya ba bel ba-naa dumaa, u nuŋgu hii kufanŋu-i; wuõ ba yaŋ ba maama ta ma dõlnu ma-naa, ba ta ba kãŋ ba-naa aa bi ta ba kãŋ Diilonŋo-i (sap. 4-6).

Jaaluŋgu

¹ Muõ Pol, Yesu-Kirsã *põpuõrbilonŋ muõ ŋaa Diilonŋ uŋ'a ma ce dumaa. Muõmei nyegãan sebe daayo-i da mi hã namaa namaŋ hũyãa Yesu-Kirsã maama-i Efesi-i-na a ce Diilonŋ-dũŋ-baanŋ namaa.

² I To-i Diilonŋo-i, baa Itienŋo-i Yesu-Kirsã-i, ba kãyã-nei aa fẽ na hõmmu-i.

Diilonŋ uŋ cië baa-ye dumaa Yesu-Kirsã barguõ-i-na

³ Yaanŋ i tië tuõlnu Diilonŋo-i, Itienŋo-i Yesu-Kirsã To-i. Inŋ yenŋ horre-na baa *Kirsã-i, u cië baa-ye aa hã-ye dõrciilunŋu-i ku sĩnni-na hiere dõrõ-i-na.

⁴ Aa Diilonŋo suõ duõ jĩna miwaaŋo-i, u yufelle naa hel-yië i dië waa fuõ baanŋ mië Kirsã barguõ-i-na. U cië mafamma-i i dië waa welewele u yaanŋa-na cãlmuõ baa waa-yië.

⁵ I maama dõlaanu-yuõ, a ce dii ku domma-na, u taa u taara u ce-ye u bisãlŋ mië Yesu-Kirsã barguõ-i-na.

⁶ Terienŋu fanŋu-na, yaanŋ i tië jaal Diilonŋo-i wuõ u firiinu u huõŋga-i baa-ye cor a hã-ye u Bẽduõla-i.

⁷ U yaa cië tãmmaŋ-kũŋgu a sãa i yunni-i aa pir i ãmbabalma-i. Diilonŋo pigãan-ye u fafaanŋu-i dumëi ku sĩnni-na hiere.

⁸ U firiinu u huõŋga-i baa-ye a ce-ye nelnurãanŋ mië baa cẽcẽmuntaanŋ mië.

⁹ U pigãan-ye u kusũŋgu-i. Anfafamma maŋ waa u huõŋga-na dii ku domma-na, u pigãan-ye baa-ma.

¹⁰ Ma cemmanŋ-huõŋ da ku hi, u ka ce-ma: U ka tigiinŋ dõrbĩmbĩnni-i hiere baa hĩëmanŋ-niini-i aa haa Kirsã-i ni yuŋ-nu.

¹¹ Diilonŋo hielaa u yufelle yië dii ku domma-na a saanu baa fuõŋ taaranŋ ku ce dumaa. Diilonŋo ce wẽima-i hiere kuŋ dõlaanu fuõ dumaa. Terienŋu fanŋu-na inŋ yenŋ Kirsã horre-na, uŋ pãa nuŋgu maŋ baa-ye, u hãa-ye baa-ku.

¹² A ce dumaanŋo-na, mië maŋ haa i nanŋa-i Kirsã-i-na igẽna, yaanŋ i tië gbeliëŋ Dombuõ-i.

¹³ Namaa fẽrẽ-i nanŋ bi nuõ ninsoŋo-i, nanŋ nuõ koŋkor-*Neldõdõlma-i, na hũyãa Kirsã maama-i. Nanŋ hũyãa-ma dumaanŋo-na, Diilonŋo dãanya-nei baa u *Yalle-i uŋ ŋa naa pã dimanŋ nuŋgu-i baa-na.

¹⁴ Di yaa fiëŋ i hõmmu-i wuõ Diilonŋ duõ ji kor-e gbula i ka da i nieluõ-i. Terienŋu fanŋu-na, yaanŋ i tië jaal Dombuõ-i.

Pol cãara Diilonŋo-i hã Efesitaamba-i

¹⁵ Tobinŋ namaa, ku'i cië minŋ juõ nu wuõ na haa na nanŋa Itienŋo-i Yesu-i-na aa ta na dõl Diilonŋ-dũŋ-baamba-i hiere,

¹⁶ mi sa nanna yiinŋgu baa Diilonŋo jaalma-i na maama-na. Na maama sa karaanu-mië.

17 Aa mi cārã Itienjo-i Yesu-Kirsa Diilonjo-i, i To manj fafaanġu tienjo-i, wuɔ u hã-na u *Yalle-i di ce-na nelnurãan namaa a pigãan-na baa-yo na suɔ-yo dei.

18 U puur na yufienja-i na suɔ unj b̄iε-na mamanj nuɔ-i, aa unj j̄iεna ciilufafaanġu manj tuɔ cie u baamba-i na bi suɔ ku sinni-i,

19 aa bi tiraa suɔ unj cej maacemma-i baa himma manj temma-i u hã miε manj hũyãa u maama-i.

20 U siire Yesu-i hiel-o kuomba hɔlma-na baa hiduɔma famma yaa-i a j̄ina-yuɔ u caanġu-na dii dɔrɔ-i-na.

21 Yuntēsinni-i hiere, baa f̄onġōtesinni-i hiere, baa nellentesinni-i hiere ka hel baa himma-i hiere, *Kirsa dii ni dɔrɔ. Nelbōmbōmbaa-ba manj dii nyunġo-i-na baa bamanj juɔnj bisinuɔ-i-na hiere, Kirsa dii ba yun-*nu*.

22 Diilonjo haa-yo b̄imb̄inni-i hiere ni yun-*nu*, aa bi haa-yo fuɔ d̄un-*baamba* bi yun-*nu*.

23 Diilonj-d̄un-*baamba* yaa Kirsa borre-i; ba w̄eima-i hiere ma kãa ka j̄un u yaa nuɔ-i. U yaa w̄eima-i hiere miwaanjo-na.

2

Diilonjo kuraa-ye gb̄anġb̄anġ

1 Dielũɔ-i-na, na ãmbabalma-i baa na cãlmuɔ naa ce-na ŋaa bikuonj namaa Diilonjo wulaa.

2 Na taa na wuɔ nelbilienj temma; naa naa cu *j̄ina ba yuntienjo huon-*nu*. Bamanj c̄inaana Diilonjo nunġu-i u yaa diyaa-ba kuɔ.

3 Miε f̄εε-i ii naa bi waa dum̄ei; i taa i ce kumanj dɔlaanu-yiε, i taa i ce i yufienj-maama. A ce dumaanjo-na, Diilonjo naa ka ḡan baa-ye ŋaa unj kaa ḡan baa bafamba-i dumaa.

4 Ŋga Diilonjo hujarre temma si dii, i maama silaa dɔlnu-yuɔ cor,

5 a ce i ãmbabalmanj ŋa naa fiε ce-ye bikuonj miε, u siire-yiε baa *Kirsa-i. Diilonjo cie baa-na ku'i cie na kor.

6 Inj suurii Kirsa horre-na, Diilonjo siire-yiε baa-yo a hiel-e kuomba hɔlma-na i ka tiε ce i b̄aanġu-i baa-yo dɔrɔ-i-na.

7 U cie mafamma-i duɔ pigãan bamanj juɔnj miε huonġu-na hiere wuɔ Yesu-Kirsa horre cie u fa baa-ye cor.

8 Nanj hũyãa Kirsa maama-i ku'i cie Hujarrentienjo kor-na gb̄anġb̄anġ. Namaa cufalunġu s̄i; Diilonj-maacemma.

9 U saa ne na ãnfafamma aa kor-na, ku yaa molo siε gb̄aa gb̄eliεnj u f̄εε.

10 Na saa da, Diilonjo yaa maa-ye aa ce-ye nuɔf̄elaan miε Yesu-Kirsa horre-na i diε tiε ce ãnfafamma. Anfafamma famma-i u tigiinj-ma dii ku domma-na i diε tiε ce-ma.

Kirsa horre cie Yuifubaa-ba-i baa niεraamba ce baaduɔmba

11 Ma s̄i na suyaa wuɔ dielũɔ-i-na na waa *niεraan namaa? *Yuifubaa-ba taa ba b̄i-na wuɔ na saa *j̄ã, aa ta ba gb̄ε ba f̄εε wuɔ ba j̄ã a saa baa p̄aduɔŋa manj ba kũɔma-na.

12 Huonġu fanġu-na, naa naa maa *Kirsa-i-na; na waa niεraan namaa, na nunġu saa waa baa *Isirahel-baamba-i; na nunġu saa waa Diilonj-nupãnġu-na, na saa ta na h̄in b̄inġunġu taalunġu, aa na saa ta na suɔ Diilonjo-i.

13 Ŋga fiεfiε-i-na, namaa namanj naa gbuu maa Diilonjo-na, nanj suurii Yesu-Kirsa horre-na, u tãmma piyaa-na yuɔ.

14 Yesu-Kirsa yaa juɔ baa yaaf̄elle-i. U cie Yuifubaa-ba-i baa niεraamba ce baaduɔmba. Bigãaru manj waa ba hɔlma-na ŋaa d̄unġkɔruonġu ta ku karnu-bei, u kuu naara-kuɔ.

15 U buraana Yuifu ba *ãnj̄inamma-i baa ma h̄umienja-i hiere, aa gbonu niεraamba-i baa Yuifubaa-ba-i ce-ba baaduɔmba u horre-na. U juɔ baa yaaf̄elle-i jomma famma yaa-i.

16 Kirsa kuu *daanġu-na a tigiinj niεraamba-i baa Yuifubaa-ba-i hiere ce-ba baaduɔmba, aa dii-ba ba-naa nuɔ baa Diilonjo-i. U kuu a hiel bigãaru-i ba hɔlma-na.

¹⁷ Terienḡu faḡḡu-na, namaa naman naa maa, baa namaa naman naa piε hierε, Kirsa juo baa yaafellen-nelma ji waḡ baa-na.

¹⁸ Na saa da, Kirsa ciε i hieroḡo-i hierε i gbāa tiε piε Diiloḡo-i *Diiloḡ-Yalle barguo-i-na.

¹⁹ A ce dumaḡo-na, na sa tiraa na ye niεraḡ namaa Diiloḡ-baamba hōlma-na; na ciε Diiloḡ-dūḡ-baan namaa, gbulgbulgbul.

²⁰ Naa dii ḡaa kpāḡkparabaa namaa aa Diiloḡo ce-na tuo ma dubuo baa-na. Dubuo faḡo-i Yesu *pōpuorbiemba yaa ku tuole-i baa *Diiloḡpōpuorbiemba-i, aa Kirsa yaa tintḡḡbo-i.

²¹ Fuo yaa bilaaya-kuo ku yiεra ku gbeini-na ta ku yuure ku kā da ku ce Diiloḡ-dūḡḡu.

²² Namaa nan bi yeḡ Kirsa horre-na, na nuḡḡu dii dūḡ daaku-na. Diiloḡ-Yalle dūḡḡu yaa ka waa dūḡḡu faḡḡu-i.

3

Polḡ saaya u ce maacemma maḡ

¹ Ku'i ciε muo Pol, baḡ diyaa muomi maḡ kaso-i-na wuo mi waḡḡ Yesu-Kirsa maama-i baa *niεraḡ namaḡo-i, mi ta mi cārā Diiloḡo-i mi hā-na.

² Diiloḡ uḡ ciε baa-mi a hā-mi maacemma maḡ, wuo mi ce-ma a kāyā-nei, na saa bi yaḡ nelma famma-i numma.

³ Diiloḡo pigāḡ-mi u kusūḡḡu-i. Mi hii dii mi nuḡḡu-i cεlle nelma famma-na baa-na cor.

⁴ Da na kalaḡ mi seβε-i, na ka da miḡ suyaa Diiloḡo kusūḡḡu-i dumaa a kā *Kirsa maama-na.

⁵ Nelma famma-i, Diiloḡo saa naa pigāḡ yiinataamba-i baa-ma. ḡga fiεfiε-i-na, u *Yalle pigāḡ Yesu *pōpuorbiemba-i baa fuo fεreḡ baamba-i baa-ma hierε.

⁶ Nelma famma yaa daama wuo: Niεraḡ namaḡo-i naḡ suurii Yesu-Kirsa horre-na, *Neldōdōlma ciε na da na wuo ciiluduḡḡu baa *Yuifubaa-ba-i, na ciε baaduḡḡu namaa baa Yuifubaa-ba-i; Diiloḡ uḡ pāa nuḡḡu maḡ, na nuḡḡu dii-kuo.

⁷ Diiloḡo-i bibiεḡo! U ciε baa-mi a ce-mi Neldōdōl daama watieḡ muo.

⁸ ḡ siε suo wuo Diiloḡ-dūḡ-baamba-i hierε ba bōyaa muomi nuo-i, ḡga Diiloḡo ciε baa-mi aa hiel-mi mi da mi ka waḡ Kirsa ānfafamma maḡ maatimma sī baa niεraamba-i.

⁹ Aa Diiloḡ uḡ ceḡ u kusūḡḡu-i dumaa, mi kaala-kuo baa nuomba-i. U yaa hielaa bimbinni-i hierε. Dii ku domma-na u yaḡ nel daama-i u huḡḡ-na.

¹⁰ U ciε-ma dumai duo ce Diiloḡ-dūḡ-baamba da ba pigāḡ yuntaamba-i baa fḡḡḡtaamba maḡ dii dōro-i-na u cēcēmḡḡu-i ku sīnni-na hierε.

¹¹ Mafamma-i daama-i hierε ma waa u huḡḡḡa-na dii ku domma-na. U ciε Itieḡo-i Yesu-Kirsa ce ma yaa daama-i.

¹² In yeḡ baa Yesu-Kirsa-i aa tiraa haa i naḡḡa yuo, i ka da holle piε Diiloḡo-i.

¹³ Terienḡu faḡḡu-na, jande, miḡ ceḡ sūlma maḡ na maama-na, baa na yaḡ ma seḡ na kūma-i. Sūlḡ daama yaa ka ce na ce bōi.

Polḡ cārāḡ kumaḡ Diiloḡo wulaa

¹⁴ Ku'i ciε mi ta mi dūuna i To-i Diiloḡo yaḡḡa-na aa ta mi cārā-yuo.

¹⁵ Tonaamba-i hierε dōro-i-na baa hīεma-na ba tosīnni hilaa u yaa nuo-i.

¹⁶ Wuo uḡ yeḡ nelbuo, u ce u *Yalle dii holle nei.

¹⁷ Aa naḡ haa na naḡḡa-i *Kirsa-i-na, u ce u maama yu na hōmmu-i. U kāyā-nei na naḡ kaasīnni u hūmelle-na aa nelnyulmu da muntīεnammu na hōmmu-na,

¹⁸ ku yaa Diiloḡ-dūḡ-baan namaḡo-i hierε na kūḡḡu-na, na ka gbāa suo Kirsa nelnyulmu nolaḡḡu-i.

¹⁹ Kirsa nelnyulmu maḡ cuu nelbilibemba hōmmu-i, mi cārā Diiloḡo-i wuo u kāyā namaḡo-i na suo mu yaḡḡa-i, ku yaa na hōmmu ka gbuu yu baa Diiloḡo maama-i.

²⁰ Umaḡ gbāa hā-ye cor in cārā kumaḡ baa in jōḡḡuḡ-ma dumaa a saanu baa u fḡḡḡu maḡ ciεḡ maacemma-i i hōmmu-na,

²¹ jaaluŋgu gbiε baa u yaa-i Diilon-đuŋgu-na yinni maŋ jon Yesu-Kirsa barguε-i-na! Ma ciε.

4

Diilon-đuŋ-baamba dii baaduεmba

¹ Jande, terienŋu faŋgu-na, baŋ diyaa muεmi maŋ kaso-i-na wuε mi cāa Itienjo-i, mi cārā-nei, yaan na wuεsaanŋu saa baa Diilon uŋ taaran-kuε dumaa.

² Taa na hiire na fεε aa na waa h̄eh̄iε baa na-naa. Baa na yaŋ na h̄ommu ta mu huol. Taa na dɔl baa na-naa aa umaŋ duε ce umaŋ kumaŋ, kutienjo tiil-ku namman-temma.

³ *Diilon-Yalleŋ ciε na ce kuuduεŋgu dumaa, gbāan yaaf̄elle ce na t̄iε dum̄ei.

⁴ *Kirsa borre dii di diei yoŋ, Diilon-Yalle-i di bi diei ŋaa Diilon uŋ ciε na haa na nanŋa-i nelduεma diei nuε dumaa.

⁵ Itienjo dii u diei pe, aa na h̄uyāa nelduεma diei, aa *batεmu duεŋo yaa nan daa-yo.

⁶ Diilonjo bi dii u diei, aa u yaa i hieronjo-i hiere i To-i. U yaa i yuŋ-nu hiere. U biε i hieronjo-i hiere u ce u maacemma-i, aa waa i hieronjo-i i h̄ommu-na.

⁷ Ŋga i hieronjo-i hiere, Kirsa ciε baa-ye a h̄a-ye i de-i-den maacemma a saanu baa uŋ taaran-kuε dumaa.

⁸ Ba nyεgāan fuε maama'i Diilon-nelma-na wuε:

«Uŋ nyugāan k̄a d̄arε-i-na,

u k̄aa baa kasobiemba

*aa u calaa b̄imb̄inni h̄a nelbiliemba-i.»**

⁹ A ne da da ba cira: «U nyugāan k̄a d̄arε-i-na» ku pigāan wuε u hiiriye igēna h̄iema-na.

¹⁰ Umaŋ hiiriye, uuduεŋo faŋo yaa tiraa bir nyugūŋ k̄a d̄arε-i-na duε gbāa duε gbuo terni-i hiere.

¹¹ U yaa h̄aa nuεmba-i ba da-ba-den maacemma: U ciε banamba Yesu *p̄opuεrbiemba, aa ce banamba ta ba ce u p̄opuεrunŋu, banamba *Neldɔdɔlma waraamba aa banamba tayaanabaa sisɔ Diilonelpigāataamba.

¹² U ciε ma yaa-i a ce Diilon-baamba ta ba gbā ba ce u maacemma-i ba kāyā ba-naa ba nan kaas̄inni Diilon-h̄umelle-na.

¹³ Mafan da ma ce, i ka suε Diilon-Biεŋo-i hiere kuuduεŋgu aa h̄u u maama-i. I ka ce bab̄incuεŋ miε Diilon-h̄umelle-na a t̄iε suε wεima-i hiere Kirsa temma-i.

¹⁴ I siε tiraa waa ŋaa bisālŋ miε nuεmba ta ba tāal-e ba pira-yiε Diilon-h̄umelle-na ŋaa fafalmuŋ wuεraŋ mu b̄iŋ baa beŋo dumaa h̄umman d̄arε. Nuεmba siε tiraa ta ba gbā ba guɔl i gbeini-i.

¹⁵ Ŋga yaan nelnyulmu waa i ninsoŋo wamma-na, ku yaa i ka biε Kirsa maama-i hiere. U yaa i yuŋgu-i aa miε i waa u borre-i.

¹⁶ Fuε yaa ciε i bel i-naa fafamma bel daama temma-i t̄iε kāyā i-naa; neliεŋo neliεŋo baa u maacemma. Diε t̄iε ce i maacemmambaa-ba-i maŋ saaya ma ce dumaa, ŋ da kunaŋgu naara-yiε aa ŋ da i nan kaas̄inni fafamma nelnyulmu-na.

Anf̄elεŋo

¹⁷ Miŋ gbu mi cārā kumaŋ na wulaa Itienjo yerre-na ku yaa daaku: Jande, baa na tiraa na ta na ce ŋaa bamaŋ sa suyaan Diilonjo-i baŋ ceŋ dumaa. Yuŋgu si dii ba ānjoguεma-na.

¹⁸ Ba nyaayā ba fεε aa ba sa bi tiraa suε b̄iŋkūŋgu; a ce dumaanjo-na ba nuŋgu si dii Diilon-horre-na. Ba ānjoguεma cuure aa yaŋ-ba.

¹⁹ Ba sa suε baŋ b̄iŋ kumaŋ senserre-i; a ce dumaanjo-na ba maacemma yaa t̄ilās̄inni-i; ba naa ma yaa-i ba wuo juuru-i.

²⁰ Na suya *Kirsa-i baa ma yaa w̄ei?

²¹ Mi suya miε na nuε u maama-i aa ba h̄aalāyā-nei baa ninsoŋo maŋ dii u h̄umelle-na

* 4:8 Gb̄eliemaŋ-nalāanŋu (Psaume) 68.19

22 wuɔ na nanna na āncɔlɔmma-i. Nan̄ taa na ce maman̄ d̄ielũɔ-i-na, na hiel na gboluon̄gu m̄ei. Ambabalma cemma taa ma dɔlnu-nei ŋaa bige-i! Ma yaa taa ma dii-na h̄umebabalalle-na.

23 Aa bi h̄aalā-nei wuɔ na yan̄ *Diilon̄-Yalle bir na ānjɔguɔma-i.

24 Wuɔ na biε Diilon̄-huon̄ga a ce nuɔfelaan̄ namaa aa ninson̄o ce na waa nelviin̄ namaa baa nuɔfafaan̄ namaa.

25 Terien̄gu fan̄gu-na, hielaan̄ na nan̄ga coima-na. I ciε duduon̄-baan̄ miε, a ce dumaan̄o-na na hieron̄o-i hiere na saaya na ta na wan̄ ninson̄o-i baa na-naa.

26 Uman̄ u huon̄ da ka guɔla, u bel u fεε u baa ji ce cāl. Aa u gbān̄ u hiire u huon̄ga-i aa bāan̄-yufelle suɔ da di suur.

27 Baa na yan̄ *Sitāni da mumbelmu nei.

28 Uman̄ duɔ tuɔ cuo, u yan̄ cuoyun̄gu-i aa u siεya u napuon̄a-i a taara u yerren̄-kūn̄gu aa bi da kāyā s̄untaamba-i.

29 Baa na yan̄ āndababalaan̄gu diei hel na nunni-na. Nelma man̄ gbāa kāyā tobimba-i aa dii sir̄in̄a-bei, na ta na wan̄ ma yaa-i.

30 Baa na guɔla Diilon̄-Yalle huon̄ga-i, Diilon̄o d̄ānya-nei baa di yaa-i tuɔ cie kon̄kor-yiin̄gu-i.

31 Baa na ta na nyɔ na nonni-i baa na-naa. Yaan̄ yavāale-i baa h̄odulle-i. Yaan̄ ijieni-i baa tuos̄inni-i. Niεn̄ āmbabalma-i ma sinni-na hiere aa na yan̄-ma.

32 Taa na ce ānfafamma na-naa nuɔ aa na ta na ce hujarre na-naa nuɔ. Taa na ce jande na-naa nuɔ ŋaa Diilon̄ un̄ ciε jande nei dumaa Kirsa barguɔ-i-na.

5

Na wεima-i hiere ma saaya ma waa cecerma-na

1 Namei Diilon̄-bisāl̄n̄ namaan̄o-i, na maama sa suɔ aa dɔlnu-yuɔ. Terien̄gu fan̄gu-na, gbāan̄ na ta na ce u temma.

2 Nelnyulmu saaya mu ta na wεima-i hiere ma yaan̄-na *Kirsa temma-i. Kirsa dɔlaa-ye fuɔ a ji h̄uu-ma ku i maama-na. U p̄aa u fεε, a ce u fεε t̄amman̄-kūn̄gu man̄ dɔlaanun̄ Diilon̄o-i.

3 Namaan̄o-i Diilon̄-baan̄ namaa, a ce dumaan̄o-na b̄in̄wos̄inni-i baa p̄ɔp̄ɔrs̄inni-i ni sinni-na hiere ka hel baa cāncaaya-i mi sa taara mi nu ni maama na h̄olma-na.

4 Tilās̄innin̄-āndaan̄gu saa bi saaya ku hel na nunni-na, baa mimins̄innin̄-ānd̄enni-i ka hel baa āndas̄os̄onni-i hiere. Yaan̄ aa na ta na jaal Diilon̄o yaa.

5 Na saa da, da ŋ ta ŋ ce cāncaaya-i, kuu dii ŋaa ŋ yaan̄ Diilon̄o-i aa ta ŋ kuye ŋ yufien̄-niini, a ce dumaan̄o-na baman̄ ciεn̄ cāncaaya-i, baa b̄in̄wos̄inni-i, baa p̄ɔp̄ɔrs̄inni-i, ba sie da munsuurmu Kirsa-i baa Diilon̄o-i ba nelle-na.

6 Baa na yan̄ ba t̄aal-na baa nels̄os̄omma pira-nei. Daaku temma yaa ciεn̄ Diilon̄o tuɔ gān̄ baa ānyagarmantaamba-i.

7 Terien̄gu fan̄gu-na, baa na cu ba huon̄-nu.

8 D̄ielũɔ-i-na, naa naa waa kukulma-na; fiεfiε-i-na, nan̄ yen̄ Itien̄o horre-na, naa dii cecerma-na. A ce dumaan̄o-na, taa na wuɔ ŋaa cecerman̄-bieman̄ wuɔ dumaa; ba h̄ommu kuon̄.

9 Cecerman̄-bisāl̄mba āncemma yaa ānfafamma, baa viis̄inni, baa ninsowalle.

10 Gbāan̄ na ta na suɔ kuman̄ dɔlaanun̄ Itien̄o-i.

11 Baa na dii na gboluon̄gu kukulman̄-maacemma-na; belle si dii-m̄ei. Yaan̄ aa na ta na firre baman̄ ciεn̄-man̄.

12 Ban̄ fuo ba ce maman̄; senda-wεima; ma sie gbāa wan̄.

13 Na saa da, da ŋ firre molon̄o-i, un̄ ceŋ maman̄ ŋ da ma hilaa hiere bomborma-na.

14 A ne da wεin̄ da ma hel bomborma-na, ma kaala nuɔmba-i hiere ba wulaa. Ku'i cie ba'a:

«Duɔfūmmuntie, sire!
Sire ŋ hel kuomba hɔlma-na
Kirsa ka pa bāanɔu niε.»

¹⁵ Terienɔu fanɔu-na, niεŋ na wuɔsaanɔu-i torro. Baa na ta na ce bisānsinni, taa na ce bincɔmma.

¹⁶ In yεŋ yinni maŋ nuɔ-i daani-i, yifafanni sɪ. A ce dumaanɔ-na, vaanɔ na fεε baa kuufafaanɔu cemma-i. Baa na gonya ānsɔsɔmma.

¹⁷ Baa na ce bisānsinni, yaan aa na taara Itienɔ huɔŋga-i na suɔ-ka.

¹⁸ Baa na ta na nyɔŋ kolma-i na ye. Konɔbuolaanɔu biεna nelienɔ. Yaan *Diilonɔ-Yalle yaa ta di yu na hɔmmu-i hɔnni maŋ jonɔ.

¹⁹ Diilonɔ-Yallenɔ diyaa neini maŋ na nunni-na, taa na hɔl-ni na dii sireiŋa na-naa nuɔ. Taa na hɔl gbeliεmaŋ-neini-i na tuɔlnu Itienɔ-i baa huɔŋga diei.

²⁰ Taa na jaal i To-i Diilonɔ-i hɔnni-na hiere baa weima-na hiere Itienɔ-i Yesu-Kirsa maama-na.

Diilonɔ-dūŋ-baanɔ ānsorre

²¹ Niεŋ *Kirsa-i aa na ta na siε na-naa wulaa.

²² Caanɔ namaa, taa na siε na bɔlbaa-ba wulaa ŋaa nanɔ siε Itienɔ wulaa dumaa.

²³ Na saa da, bibienɔ yaa cienɔ yunɔu-na ŋaa Kirsanɔ yεŋ Diilonɔ-dūŋ-baamba yunɔu-na dumaa. Diilonɔ-dūŋ-baamba yaa fuɔ borre-i aa fuɔ u ce ba konkortienɔ.

²⁴ A ce dumaanɔ-na, cienɔ saaya u tuɔ siε u bɔlɔ wulaa weima-na hiere ŋaa Diilonɔ-dūŋ-baambaŋ siε Kirsa wulaa dumaa.

²⁵ Bɔlaanɔ namaa, taa na dɔl na caamba-i ŋaa Kirsanɔ dɔlaa Diilonɔ-dūŋ-baamba-i dumaa aa hūu-ma ku ba maama-na

²⁶ a bɔ-ba ba deŋ hɔ Diilonɔ-i baa-ba. U ciε u nelma-i baa hūmma a caya-bei da welewele

²⁷ ba da ba ta ba ne fafamma u yaanɔa-na; dugaanɔu baa waa molo-na, unanɔ kūɔma baa yii iyiemba, aa cɔlmuɔ baa bi waa molo-na.

²⁸ Bibienɔ saaya u yanɔ u cienɔ maama ta ma dɔlnu-yuɔ dumei ŋaa fuɔ fεεŋ kūɔma maamanɔ dɔlnunɔ-yuɔ dumaa. Umanɔ duɔ tuɔ dɔl u cienɔ-i, kuu dii ŋaa u dɔl u fεε.

²⁹ Na saa da, ŋ siε gbāa bigāanɔ ŋ fεε, ŋga ŋ taara niwuoni ŋ hɔ ŋ fεε aa ta ŋ ne ŋ fεε fafamma ŋaa Kirsanɔ neŋ Diilonɔ-dūŋ-baamba-i dumaa.

³⁰ Ba yaa miεnɔ-i aa miεmei Kirsa kūɔma-i.

³¹ Ma nyεgāanɔ Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «Ku'i ciε bibienɔ ka yanɔ u to-i baa u nyu-i aa waa baa u cienɔ ba gbonu ce kuuduɔŋgu.»*

³² Nel daama tuole dii purru. Muɔ fuɔ, meɪ ciεra ma vii Kirsa yaa-i baa Diilonɔ-dūŋ-baamba-i.

³³ Ŋga ma bi vii namaanɔ-i: Bibienɔ bibienɔ, u saaya u tuɔ dɔl u cienɔ ŋaa unɔ dɔl u fεε dumaa; aa cienɔ cienɔ, u tuɔ siε u bɔlɔ wulaa.

6

Bincɔmba-i baa ba bisɔlmba-i banɔ saaya ba waa dumaa

¹ Bisɔlŋ namaa, taa na nu na bincɔmba nunni-i ŋaa Itienɔ unɔ taaranɔ-kuɔ dumaa, ku'i faa. Namaa maama yaa mafamma-i.

²⁻³ «Ta ŋ kanɔ ŋ to-i baa ŋ nyu-i ku yaa ŋ huɔŋga ka fεε aa ŋ ka da yinni hεma-na.»* Nelma famma yaa Diilonɔ-ānjɔnadiεlamma maŋ baa nupalle-i.

⁴ Bientobaa namaa, baa na ta na du na bisɔlmba hɔmmu-i, yaan aa na nuola-bei fafamma, na dii nelfafamma ba tūnni-na ŋaa Itienɔ unɔ taaranɔ-kuɔ dumaa.

Kɔraamba-i baa ba yuntaamba-i banɔ saaya ba waa dumaa

* **5:31** Miwaanɔ jɔnammanɔ-sebe (Genèse) 2.24

* **6:2-3** Helmanɔ-sebe (Exode) 20.12; Anjɔnamma tiyemmanɔ-sebe (Deutéronome) 5.16

⁵ Kɔraaŋ namaa, taa na nu na yuntaamba nunni-i, aa na firnu na hɔmmu-i baa-ba na ta na kãŋ-ba ŋaa naŋ ceŋ duma baa *Kirsa-i.

⁶ Baa na ta na ce ba yufellen yon ba da ba dɔl-na. Naŋ yeŋ Kirsa kɔraaŋ namaa, firiinuŋ na hɔmmu-i na ta na ce Diilon ŋ taaraŋ kumaŋ.

⁷ Fiɛŋ na hɔmmu-i baa ba maacemma-i. Baa na ta na ne-ma ŋaa nelieŋ-maama, taa na ne-ma ŋaa Itieŋo maama.

⁸ Na saaya na suɔ wuɔ kɔrieŋ nuɔ o, kɔrieŋ nuɔ sɪ o, niŋ cie ɔnfafamma maŋ, Itieŋo ka pã-ni baa-ma.

⁹ Yuntaaŋ namaaŋo-i, taa na bi ce maaduɔma yaa-i baa na kɔraamba-i. Baa na ta na nuola-bei. Na saaya na suɔ wuɔ namaa baa bafamba-i hiere Yunteduɔŋo'i dii-nei dɔrɔ-i-na. Aa Yuntieŋo faŋo sa ce cieluɔ.

Diilon ŋ hãa-ye bercebimbinni maŋ

¹⁰ Maman tɪyãa ma yaa daama: Itieŋo fɔŋgũɔ temma sɪ, a ce dumaŋo-na yaan na fɔŋgũɔ tuɔ hel u yaa nuɔ-i.

¹¹ Diilon ŋ hãa-na bercebimbinni maŋ, biyaaŋ-niŋ na tereŋ na yiera, ku yaa *Sitãni sie gbãa yii baa-na.

¹² Na saa da, i sa gãŋ baa nelbiliemba, i gãŋ baa jɪnabaa, baa kartaamba, baa hiriemba, baa isuɔtaamba.

¹³ Terieŋgu faŋgu-na, Diilon ŋ hãa-na bercebimbinni maŋ hiere, biyaaŋ-niŋ; baa na yaŋ ku diei! Ku yaa Sitãni duɔ diire-nei yiŋgu yiŋgu, na yiera ku diei nuɔ. Ma ka dɔl-na.

¹⁴ Siireŋ na tereŋ na yiera: Na ce ninsoŋo-i ŋaa kpaŋkpaanŋu na pɛyɛ na nageiŋa-i, aa na ce viisinni-i ŋaa kolluŋ-joŋgoruo na dii.

¹⁵ Na ce *Neldɔdɔlma wamma-i ŋaa naatenni na dii na gbeini-na; yaafɛlle da ma yaa nuɔ-i.

¹⁶ Naŋ hũyãa Yesu-Kirsa maama-i baa huɔŋga maŋ, taa na cɪnnu na fere baa huɔŋga faŋga yaa-i hɔnni-na hiere *Bigãarãŋo heiŋa baa ji hi-na.

¹⁷ Cieŋ Diilon-konkoro-i ŋaa kolluŋ-cucũŋgu na dii na yunni-na, aa na bie *Diilon-Yalle jigãŋga-i, ka yaa Diilon-nelma-i.

¹⁸ Diilon-Yalle barguɔ-i-na, taa na gbu na cãrã Diilonɔ-i weima-na hiere. Vaan na fere baa Diilocãrãlle-i aa na ta na cãrã na hã Diilon-dũŋ-baamba-i hiere.

¹⁹ Taa na bi cãrã na hã muɔŋo-i, wuɔ u kãyã-mie, da mi puur mi nuŋgu-i da mi waŋ Neldɔdɔlma-i huɔŋgu huɔŋgu, mi kũɔma baa nyen, aa u pigãaŋ-mi miŋ saaya mi waŋ mamaŋ.

²⁰ Miŋ fen mi ye kaso-i-na, ba puɔraa muɔmei baa nel daama-i. Terieŋgu faŋgu-na, maŋ gbie ma waŋ duma, taa na cãrã Diilonɔ-i wuɔ u kãyã-mie mi kũɔma baa nyen baa ma wamma-i.

Jaaluperieŋgu

²¹ Maman dii bande-i-na, i natobiŋo-i Tisike duɔ kã, u ka waŋ-ma baa-na na suɔ miŋ yeŋ mamaŋ nuɔ-i. Tisike maama dii kpelle mi huɔŋga-na, u vaa u fere baa Itieŋo maacemma-i.

²² Mi siire-yuɔ baa ma yaa-i mie u ka waŋ ma yaanŋa-i baa-na a fɛ na hɔmmu-i.

²³ I To-i Diilonɔ-i, baa Itieŋo-i Yesu-Kirsa-i, ba fɛ tobimba hɔmmu-i aa ce-ba nelnyul-muntaamba baa ɔŋhũumantaamba.

²⁴ Bamaŋ gbu ba kuye Itieŋo-i Yesu-Kirsa maama-i bãanŋu-i baa isuɔŋgu-i, Diilo kãyã-bei hiere.

Polŋ nyegãaŋ sebe maŋ há Filiputaamba-i Nelmuoyamma

Pol yaa waanŋ Diilonŋ-nelma-i baa Filiputaamba-i ba nu-ma aa hũu-ma (Pɔpuɔr. 16.11-40). Ku huonŋu-na, baa bel-o dii-yo kaso Yesu maama-na. Filiputaanŋ baa hiel moloŋo ba hɔlma-na baa conŋoruonŋu u kã ka há Pol dii kaso-i-na. Ba bí naacolŋo-i Epafuroditi. Kufanŋu maama yaa nuɔ-i Pol nyegẽŋ sebe daayo-i duɔ jaal-ba.

U duonŋ a dii sireiŋa bei wuɔ ba nyaar *Neldɔdɔlma-na aa ba muonu-mei terni-na hiere. Wuɔ ba ta ba hiire ba fere ŋaa Yesuŋ taa u hiire u fere dumaa (sap. 1-2). U gbuɔya-bei wuɔ ba bel ba fere coikartaamba-na, wuɔ da ŋ haa ŋ nanŋa-i Yesu-i-na, ku yaa gbãa ce-ni nelviinŋ nuɔ Diilonŋo yufelle-na, Yuifu ba Diilonŋ-hũmelle wuɔsaanŋu sí (sap. 3). U bi piiey baa-ba wuɔ ba yanŋ aa ba nunu ba-naa ba ce Itienŋo maacemma-i (sap. 4).

U sebe huonŋa-na hiere, u diyaa sireiŋa Diilonŋ-dũŋ-baamba-na wuɔ banŋ yeŋ Itienŋo horrena, ba ta ba nyɛ. Wuɔ Yesuŋ háa-ye kumaŋ, ku maaraa bimbinni-i hiere, a ce dumaanŋo-na umaŋ duɔ haa u nanŋa-i yuɔ weima-na hiere, kutienŋo huonŋa gbãa fẽ.

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, muɔ baa Timote, miɛmei nyegãaŋ sebe daayo-i. Yesu-Kirsa cãarãaŋ miɛ. I nyegãaŋ-yo die há namaa namaŋ hũyãa Yesu-Kirsa maama-i a ce Diilonŋ-dũŋ-baanŋ namaa Filipu-i-na, baa na yaataamba-i, baa bamaŋ kãayãŋ-bei ba maacemma-na Diilonŋ-dũŋgu-na.

² I To-i Diilonŋo-i, baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i, ba kãyã-nei bɔi aa fẽ na hɔmmu-i.

Polŋ cãrãŋ kumaŋ u há Filiputaamba-i

³ Da mi jɔguonŋ na maama huonŋu huonŋu, mi jaal Diilonŋo-i ma yerrenŋ.

⁴ Da mi ta mi cãrã Diilonŋo-i mi há-na huonŋu huonŋu, mi huonŋa fẽ da yogogo.

⁵ Nanŋ diyaa na nanŋa-i baa-mi *Neldɔdɔlma wamma-na, a donŋ dii yidielãŋgu maŋ nanŋ nuɔ Diilonŋ-nelma-i, ji hi baa nyunŋo, ku'i fienŋ mi huonŋa-i.

⁶ Mi suyaa kerre miɛ Diilonŋ unŋ duonŋ maacenfafamma maŋ na hɔmmu-na, u sie yanŋ-ma boluonŋu. U ka ce-ma ka bál-ma Yesu-Kirsa jommaŋ-yiinŋu-na.

⁷ Na maama dii kpelle mi huonŋa-na cor, a ce da mi ta mi jɔguonŋ na kũŋgu-i jɔguonŋ daama temma-i, mi ninsoŋo. Diilonŋ unŋ cie baa-mi aa há-mi maacemma maŋ, na kãayã-miɛ mi ce-ma. Na kãayã-miɛ kaso-i-na bande-i-na. Miŋ ŋa naa bi waa mi fereŋ nuɔ huonŋu-na ta mi wanŋ Neldɔdɔlma-i mi pigãaŋ nuɔmba-i, ba da ba hũu-ma wuɔ ninsoŋo, na kãayã-miɛ.

⁸ Yesu-Kirsaŋ dɔl-enŋ dumaa, muɔmi bi dɔl-na dumɛi, Diilonŋo yaa mi siɛra.

⁹ Miŋ cãrãŋ mamaŋ Diilonŋo wulaa mi há-na, ma yaa daama: Mi taara nanŋ dɔl na-naa dumaa, u yanŋ kumaŋgu ta ku suur-kuɔ ku naara a ce na ta na suɔ ninsoŋo-i aa ta na nu nelma-i ma numma-i.

¹⁰ Ku yaa na ka ta na suɔ kumaŋ faa cemma. Mafaŋ da ma ce, molo sie da cãl-na, na ka waa nelviinŋ namaa ta na cie *Kirsa jommaŋ-yiinŋu-i.

¹¹ Yesu-Kirsa ka ce na ãncemma-i hiere ma fa. Ku yaa ka ce nuɔmba ta ba gbeliɛŋ Diilonŋo-i aa ta ba tuɔlnu-yuɔ.

Pol weima-i hiere ma kãa ka jũŋ Kirsa yaa nuɔ-i

¹² Tobinŋ namaa, mi taara na suɔ wuɔ mamaŋ daa-mi daama-i, ma birii yanŋ aa ce *Neldɔdɔlma kã yaanŋ-na.

¹³ A ce dumaanŋo-na, sorosibaa-ba maŋ niɛyanŋ *jãmatigi-i a naara nuɔmba-i hiere ba suyaa wuɔ ba diyaa-mi kaso-i-na *Kirsa maama yaa nuɔ-i.

14 Baŋ bilaa-mi, ku kāayā Diilon-ḍūŋ-baamba bɔi ba da holle Itienjo hūmelle-na. Ba wuɔra ba waŋ Neldɔdɔlma-i halle ba sa kāalā nelienjo baa ma wamma-i.

15 Mi suyaa miɛ ba hɔlma-na, banamba waŋ Kirsa maama-i baa nenemuŋgu, banamba ta ba waŋ-ma baa yelma; nga banamba bi dii ta ba waŋ-ma baa hɔfafanŋa.

16 Kufanŋu taamba-i mi maama dɔlnu-bei. Ba suyaa wuɔ Diilonjo ciɛ mi jo Neldɔdɔlma maama yaa nuɔ-i da mi ji kaala-mɛi baa nuɔmba-i.

17 Aa yaŋ bamaŋ waan-manŋ baa yelma-i, ba huɔya-maama saa fa, ba taara kuanŋu naara mi muliɛma-i kaso-i-na.

18 Nga ba waan-ma baa yelma o, ba waan-ma baa hɔfafanŋa o, wɛima sɪ. Kumaŋ gbāaŋ, Kirsa maama yaa waan. Mi huɔŋga fiɛ baa ku yaa-i aa mi siɛ yaŋ ka guɔla.

19 Mi suyaa miɛ mafamma-i daama-i hiere, na Diilocārālle-i a naara Yesu-Kirsa *Yalle ka ce ma dɔl-mi.

20 Mi tiɛnaana baa mafamma cemman-maama-i mi huɔŋga-na aa mi yaanŋa siɛ ture gbula. Mi suyaa miɛ mi cicɛlma o, mi kuliŋgu o, mi ka ta mi ce Kirsa yerre ta di du.

21 Mɛi wulaa, da mi waa cicɛlma-i, mi wɛima-i hiere ma kāa ka jūŋ Kirsa yaa nuɔ-i. Da mi bi tiraa ku, mi saa cii.

22 Nga da kuɔ da mi tiɛ cicɛlma-i mi ka gbāa fa wɛima, terienŋu fanŋu-na da ba yuu-mi, mi sa suɔ miŋ ka par mamaŋ.

23 Da ba cira mi par, mi huɔŋga dii sɔmma hāi: Kanaŋga'a mi ku, kanaŋga'a mi tiɛ cicɛlma. A ku ka waa baa Kirsa-i, mi taara ku yaa-i. Ku yaa faa yaŋ.

24 Nga namaa maama-na, da mi tiɛ cicɛlma, ku ka buɔ-nei.

25 Miŋ suyaa mafamma-i, mi suyaa miɛ mi ka tiraa da huɔŋgu baa-na, a kāyā-nei Diilon-hūmelle-na aa bi fiɛ na hɔmmu-i diɛ.

26 Terienŋu fanŋu-na, da mi ji gbāa hel kaso-i-na bir kā na wulaa, ku ka fiɛ na hɔmmu-i Kirsa horre-na aa naara kuanŋu u jaaluŋgu-na.

Vaan na fɛɛ baa Diilon-maama-i

27 Kumaŋ gbāaŋ, na ta na wuɔ na saanu baa *Kirsa *Neldɔdɔlma-i. A ce dumaanjo-na, mi juɔ gbāa kā wa, mi saa ji gbāa kā wa, da mi jaal yuu, mi nu ba'a na bilaa Diilon-maama-i nammu hāi, aa bel na-naa fafamma aa ce kuuduɔŋgu aa vaa na fɛɛ baa maacemma-i nuɔmba bɔi da ba nu Neldɔdɔlma-i.

28 Baa na ta na kāalā na bigāarāamba-i, ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba kā dāamu-na aa namaa na ta na kā Diilon-nellen. Diilonjo'i ciɛ mafamma-i hiere.

29 Kumaŋ ciɛ mi ta mi waŋ mafamma-i, Diilonjo saa ce baa-ye wuɔ i hūu Kirsa maama yon, u bi ciɛ baa-ye wuɔ i muliɛn u maama-na.

30 Nan ŋa naa da-mi malunŋu man nuɔ-i, mii dii-kuɔ yogo, na saa bi yaŋ-ma suɔma; namaa na suurii ku yaa nuɔ-i dumandɛ-i-na.

2

Biyaan Yesu-Kirsa gboluonŋu-i

1 Nan dii sireiŋa na-naa nuɔ *Kirsa horre-na, aa u nelnyulmu ta mu fiɛ na hɔmmu-i, nan yɛŋ kuuduɔŋgu baa *Diilon-Yalle-i, nan dɔl baa na-naa aa ta na ce hujarre na-naa nuɔ,

2 da na ta na taara mi huɔŋga fiɛ gbarnu, taa na nunu na-naa. Terienŋu fanŋu-na, na saaya na ta na dɔl na-naa aa ce na hɔmmu-i kuuduɔŋgu baa na anjoguɔma-i hiere.

3 Da na'a na ce kumaŋ, baa na ce-ku baa yelma, baa na bi ce-ku baa bombolma. Yaan aa na ta na hiire na fɛɛ. Taa na jina na fɛɛ banamba huon-nu.

4 Baa na ta na jɔguɔŋ namaa maama yon; taa na bi jɔguɔŋ banamba maama.

5 Biyaan Yesu-Kirsa gboluonŋu-i:

6 Uu dii kuuduɔŋgu baa Diilonjo-i dii ku domma-na, nga u saa ne kufanŋu-i.

7 U yaan aa ce u fɛɛ ŋaa kərienjo.

U ciɛ u fɛɛ kuuduɔŋgu baa nelbiliemba-i.

U ciɛ u fɛɛ nelbiloŋo nelbiliemba hɔlma-na.

⁸ U siyaa hiire u fɛɛ a nu Diiloŋo nunŋu-i aa huu-ma ku kulbabalaanŋu-i *daanŋu-na.

⁹ Ku'i ciɛ Diiloŋo haa-yo dɔɔɔ

aa hā-yo yuntesinni man maaraa yuntesinni-i hiere.

¹⁰ U taara baman dii dɔɔɔ-i-na baa hɛma-na baa baman suurii hɛma-na, ba ta ba dūuna ba jaal-o.

¹¹ U taara nuɔmba-i hiere ba suɔ-ma aa wan-ma wuɔ:

«Yesu-Kirsa yaa Itienɔ-i!» a ce i To-i Diiloŋo yerre ce bɔi.

Diiloŋ-dūŋ-baambaŋ saaya ba waa dumaa

¹² Terienŋu fanŋu-na, mi jēnaan namaa, miŋ ŋa naa waa baa-na, na taa na nu mi nunŋu-i. Nyunŋo-i-na, miŋ fiɛ'a mii si dii, diyaan kunanŋu na naara-kuɔ. Vaan na fɛɛ baa na koŋkoro kūŋgu-i aa na ta na kālā Diiloŋo-i.

¹³ Na saa da, Diiloŋ un taaran kuman, u yaa diyaan ku cemmaŋ-maama-i na hɔmmu-na aa hā-na ku fɔŋgū-i na ta na ce-ku.

¹⁴ Da na ta na ce maman, molo baa waana, molo baa bi ce āndapirre;

¹⁵ ku yaa na ka waa nelfafaan namaa, na hɔmmu ka waa welewele. Na ka waa Diiloŋ-bisālŋ namaa. Cālmuo siɛ waa nei huhurmantaamba hɔlma-na baa nelbabalaamba hɔlma-na miwaan daayo-na. Na ka waa ŋaa fitinuo ba hɔlma-na

¹⁶ ta na wan cicēlman-nelma-i baa-ba. Ku yaa *Kirsa jommaŋ-yiinŋu-i mi huɔŋga ka fɛ baa-na da yogogo. Dumaanŋo-na, mi maacemma ka waa baa yunŋu, mi mulɛma siɛ ce gbāŋgbāŋ.

¹⁷ Nan hūyāa Yesu maama-i aa ce maman hiere hā Diiloŋo-i, kuu dii ŋaa na hielaa na fɛɛ sɔrguo; a ce dumaanŋo-na, da ba fiɛ ko-mi, ku ka perien yuliiye na sɔrguo-i. Mafan da ma ce, mi huɔŋga ka fɛ; aa mi huɔŋ da ka fɛ, namaa muumu ka bi fɛ mei kaanŋa temma-i.

¹⁸ Namaa fɛɛ-i, na hɔmmu saaya mu fɛ aa mei kaanŋa bi fɛ namaa muumu temma-i.

Pol taara u puɔr Timote-i baa Epafuroditi-i

¹⁹ Itienɔ-i Yesu-Kirsa duɔ siɛ, ku siɛ vaaya, mi ka puɔr Timote ka ne-na aa jo ji tūnu-miɛ mi huɔŋga fɛ.

²⁰ Fuɔ yaa dii tuɔ hel u jɔguɔŋ na maama-i kelkel mei temma-i. U yaa u da-u-diei yon.

²¹ Banamba-i hiere ba yaan Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba yii baa ba fɛɛŋ-maama.

²² Namaa fɛɛ-i na daa Timoteŋ ciɛ maacemma-i cemma man; U vaa u fɛɛ ce Diiloŋ-maacemma-i baa-mi ŋaa bisālāan un vaa u fɛɛ ce maacemma-i baa u bincɔiŋo dumaa.

²³ Mi yun-maan da ma gbāŋ kaala, mi ka puɔr u yaa na wulaa.

²⁴ Aa mi suyaa miɛ Itienɔ siɛ yan ku da huɔŋgu u ka ce mei fɛɛ-i mi da mi fɛɛ kā na wulaa.

²⁵ Mi niɛ da ku saaya mi ce mi natobiŋo-i Epafuroditi bir kā na wulaa. U yaa mi nabentienɔ maacen daama-na, u yaa kāayāŋ-miɛ malun daaku-na. Na puɔraa u yaa baa na kakāyāŋgu-i u ji hā-mi.

²⁶ Na kūɔma gbuu bel-o. U nuɔ wuɔ na nuɔ u jarma kūŋgu-i, a ce dumaanŋo-na u huɔŋga saa tɛna terduɔŋ-nu.

²⁷ Coima saa fa, u jaan. U jaan fuɔ tuɔ yii duɔ ku; ŋga Diiloŋo ciɛ hujarre-yuɔ aa sire-yuɔ. Aa fuɔ da-u-diei nuɔ sɪ yon, u bi ciɛ hujarre muɔŋo-na ni ma'i sɪ kunanŋu naa naara mi sūlma-i.

²⁸ Mi ka gbāŋ hā-yo hūmelle-i donduo u kā na ka da-yo si na hɔmmu ka fɛ. Mafan da ma bi ce, kunanŋu ka bi parra mei ānjɔguma-na.

²⁹ Duɔ hi, na bel-o fafamma. Namaa wuonŋo-i Kirsa horre-na. Nuɔmba famba temma saaya na ta na kāŋ-ba.

³⁰ Bige-i cie mi wanj-ma dumaano-na? U taa u yii duo ku *Kirsaa maacemma maama-na. Nanj saanj-yo u duo ji ce maacemma manj ha-mi na fuongo-na, u cie-ma fuo tuo yii duo tie-manj.

3

Yesu maama yaa yungu

¹ Tobin namaa, mananj tiyaa ma yaa daama: Nanj yen Itienjo horre-na, taa na gbu na nyε. Minj waanj mananj baa-na cor, da mi fie bir jo-mei, mei wulaa weima si. Aa ku yaa faa baa namaano-i.

² Bilaanj na fεε nelbabalaamba-na. Juoraanj daaba temma-i, ba yii baa *jammanj-kungu yaa yonj.

³ Da η nu wuo ninsoj-*sinjaangu-i, ku yaa mie kungu-i. Hama-i nuo-i? *Diilonj-Yalle fande fεε yaa kaayanj-yie i tie caa Diilonjo-i, aa i sa ne *Kirsaa-i ye. A naara kufangu-i i saa haa i nanja-i nelbilien-ancemmanj.

⁴ A ne da mei naa gbaa bi haa mi nanja-i nelbilien-ancemmanj-na a yanj nuamba-i hiere. Mii naa gbaa haa-ka yanj-ba nie nie?

⁵ Muojo-i *Ebireyienj muo, mi bincuamba-i Ebirebaa. *Isirahel haayelj muo aa *Bensaamie dunj-wuonj muo. Minj huonj, yinni niehai cor, niisiei yinggu-na ba ja-mi. Mi waa *Farisleyienj muo, mi wuoyaa *Yuifu ba Diilonj-humelle-i Farisiebaa-banj wuo-denj dumaa.

⁶ Mii naa vaa mi fεε baa di kungu-i fuo ta mi wuora mi ce Diilonj-dunj-baamba-i sulma. Mi wuoyaa-de dinj saaya di wuo dumaa, molo saa naa waa u gbaa cal-mi di wuosaangu-na.

⁷ Daama-i hiere mii naa da ηaa ma gbaa kayaa-mie, ηga nyungo-i-na, minj suyaa Yesu-Kirsaa-i, mi daa yungu si dii-mei.

⁸ Coima saa fa, minj juo gbaa suo Itienjo-i Yesu-Kirsaa-i, mi daa ku temma si dii aa da daama-i hiere ansosomma. Fuo maama'i nuo-i minj siyaa hiel mi nanja-i weima-na hiere. Mi daa daama-i hiere ηaa huiini. Mi cie mafamma-i da mi gbaa da mi da Kirsaa-i

⁹ a waa baa u yaa-i. Ku saa ce ηaa minj wuoyaa Yuifu ba Diilonj-humelle-i ku'i cie-mi nelviinj muo de! Ku'i si. Minj huyaa Kirsaa maama-i, ku'i cie-mi nelviinj muo. Viisinni fanni-i, da η huu Kirsaa maama-i, Diilonjo jarā-nie baa-ni.

¹⁰ Minj taaranj kumanj, mi taara mi suo Kirsaa-i baa himma manj cie u sire hel kuomba holma-na. Mi taara mi mulienj fuo temma-i aa ku fuo kuliinggu temma-i

¹¹ a gbaa da mi bi sire kuomba holma-na.

Minj donyanj kumanj mi donya ku yaa-i

¹² Ku saa ce ηaa minj donyanj kumanj mi hii-ku de! Mi saa hi-ku. Yesu-Kirsanj hii muojo-i bel-mi, ku'i cie mi vaa mi fεε da mi bi hi minj donyanj kumanj.

¹³ Tobin namaa, mei huonj-na, minj donyanj kumanj mi saa hi-ku yogo, ηga mi cie nelma diei: Mananj cie cor hiere, mi hielaa-ma mi huongga-na aa vaa mi fεε baa mananj juonj.

¹⁴ Terienju fangu-na, Diilonj unj cie Yesu-Kirsaa bi-ye duo ka pa-ye baa kumanj dorō-i-na, mi donya ku yaa-i.

¹⁵ Mie manj naanj kaasinni Diilonj-humelle-na hiere, nel daama yaa saaya ma waa i hommu-na. Nga da ku na hommu calaanu terienju nanj-nu, Diilonjo ka kaala ku terienju-i baa-na.

¹⁶ Da ku fie ce nie nie, inj wuoyaa humelle manj ji hi baa nyungo, yanj i cor baa-de.

¹⁷ Tobin namaa, taa na ce ηaa muo minj cie dumaa. Bamanj suurii mie nallu-na, taa na ne ba yaa-i aa na ta na ce.

¹⁸ Mi waanj-ma titirre-mei cor baa-na mie *Kirsanj kuu yungu manj nuo-i *daangu-na, nuamba bai sa kanj-ku, a ce dumaano-na kutaamba cie Yesu bigaaramba. Mi tiraa mi tir ma yaa baa-na aa ta mi kaal.

¹⁹ Kufanġu taamba yaan Diilonġo-i aa ta ba cāa ba kusūnni. Kumanġ saaya ku da-ba senserre, ba gbēliēġ ba fεε ku yaa nuō-i. Ba sa jōġuōġ manamma miwaaġo huonġu-na. Ba kā da ba ka kōsuōġ ba fεε.

²⁰ A ne da miēġo-i, Diilonġ-nelle taamba yaa miēġo-i. Itienġo-i Yesu-Kirsa ka hel kusuōġ-nu'i ji kor-e. I ne fuō hūmelle yaa-i dε-i-na.

²¹ Duō jo, u ka bir i kūōsōsōġ daama-i ce-ma ma waa baa fōġgūō ġaa fuō maamanġ yen dumaa. Uġ cenġ weima hiere baa himma manġ, u ka ce-ma baa ma yaa-i.

4

Andaperienġu

¹ Tobinġ namaa, na maama dōlnu-miε, na kūōma gbuu fūnuġ bel-mi! Namei fiēġ mi huōġga-i aa namei mi muliεma sullu-i! Nanġ saaya na bel Itienġo nelma-i kpelle dumaa, mi waanġ ma yaa baa-na daama-i.

² Evodi, nuō baa Sēntisi-i, jande mi gbu mi cārā-nēi, nanġ yenġ Itienġo horre-na baa na-naa, yaanġ aa na ta na nunu na-naa.

³ Mi nahāal, nanġ fεε-i, jande, mi haa mi nanġga-i nuōnei nuō-i, kāyā caanġ daaba-i ba suur ba-naa nuō. Ba yaa mulāanġ baa-mi baa Kilema-i a naara mi nabaamba namba-i *Neldōdōlma wamma-na. Diilonġo nyegāanġ bafamba yirēiġa-i tī cicēlmanġ-sebε-i-na.

⁴ Nanġ yenġ Itienġo horre-na, taa na nyε yinni manġ jonġ. Mi tiraa tir-ma: Taa na nyε!

⁵ Bilaanġ nuōmba-i hiere da hīēhīε. Itienġo jomma piyaa.

⁶ Baa na tie holle baa bīġkūġġu, kumanġ maama-i da ma waa-nēi na cārā-kuō Diilonġo wulaa aa na ta na bi jaal-o.

⁷ Mafanġ da ma ce, Diilonġ-hōfēlle manġ maaraa nelbiliemba ānġōġuōma-i hiere, di ka ce Yesu-Kirsa maama tīε na hōmmu-na baa na ānġōġuōma-na.

⁸ Tobinġ namaa, miġ ka perienġ baa mamanġ ma yaa daama: Nelma manġ ninsonġo-i hiere, baa mamanġ sa bīēnaananġ nelienġ yerre, mamanġ vii, mamanġ kuōġ, mamanġ huhurma si dii-mēi, nelma manġ faa hiere, mi taara na ta na yii baa ma yaa-i.

⁹ Miġ hāalāyā-nēi baa nelma manġ, nanġ nuō mamanġ mi nunġu-na baa nanġ daa miġ ciε mamanġ, taa na ce ma yaa-i. Mafanġ da ma ce, Diilonġo-i Hōfēllentienġo ka waa baa-na.

Poljaalaa Filiputaamba-i

¹⁰ Na gbāanġ tiraa pigāanġ-mi wuō na saa nanna-miε. Maa naa waa na hōmmu-na dii yiinaa, ġga na saa naa da na fεε da na ce-ma. A ce dumaaġo-na, mi huōġga gbuu fē da yogogo baa Itienġo hūmelle wuōsaanġu-i.

¹¹ Ku saa ce ġaa mēi naaluō-i ciε mi ta mi piiye daama-i dε! Ma'i sī. Mēi sa jaana bīġkūġġu; ku miēġ-mi.

¹² Mi suō mi fεεġ belma naaluō-huōġġu-na, aa bi suō mi fεεġ belma kuġ yenġ baa-mi huōġġu-na. Hōnni-na hiere baa weima-na hiere mēi dii mi fεεġ nuō. Mi wuyaa ye o, mi saa wuo ye o, mii dii mi fεεġ nuō. Mi daa bīġkūġġu o, mi saa da bīġkūġġu o, mii dii mi fεεġ nuō.

¹³ *Kirsa ciε mi ta mi gbā mi hīrā ku makpāanġo-i. U yaa diyaanġ ku fōġgūō-i miε.

¹⁴ ġga nanġ suyaa-ma kāyā-miε mi sūlma-na, ku faa.

¹⁵ Filipu Diilonġ-dūġ-baanġ namaanġo-i, na saa bi yanġ-ma suōma, miġ duōġ *Neldōdōlma wamma-i huōġġu manġ nuō-i aa hel Maseduōni-i-na, Diilonġ-dūġ-baamba-na hiere, namei kāayā-miε yonġ baa na nagāġ-niini-i.

¹⁶ Miġ ġa naa fiε waa Tesalonike-i-na, na kāayā-miε ku yuu niele.

¹⁷ Ku saa ce ġaa mi taara na ta na hel na kāyā muō yinni manġ jonġ, ġga mi taara kunanġu naara na ānfafamma sullu-i.

¹⁸ Nanġ saanġ nimanġ miε hiere, mi daa-ni; Epafuroditi juō ji hā-mi baa-ni. Na ciε mi ce bīġkūntienġ muō. Mi sa tiraa taara bīġkūġġu. Na kakāyāġġu dii ġaa tāmmanġ-kūġġu. Tāmmanġ-kūġġu manġ ku hūlāanġu dōlaanu Diilonġo-i u siε-ku.

¹⁹ Minj cuu Diilonjo manj huon-nu'i, binjũngu saa naa baa-yo. Nan taaranj nimanj hiere u ka hã-na baa-ni Yesu-Kirsa horre-na.

²⁰ Yaanj i tie gbeliẽj i To-i Diilonjo-i hõnni manj jonj. Ma ciẽ.

Jaaluperiẽgu

²¹ Jaalaanj na nellenj-baamba manj hũyãa Yesu-Kirsa maama-i a ce Diilonj-dũnj-baamba. I baamba manj dii baa-mi bande-i-na, ba jaalaa-na.

²² Diilonj-dũnj-baamba manj dii bande-i-na hiere, ba jaalaa-na. I baamba manj bi ciẽj *jãmatigi maacemma-i ba gbuu pã na jaaluũgu.

²³ Itienjo-i Yesu-Kirsa u kãyã-nei hiere.

Polŋ nyegāaŋ sebe maŋ hā Kolɔsitaamba-i Nelmuoyamma

Pol nyegāaŋ sebe daayo-i hā Diilonŋ-dūŋ-baamba maŋ waa Kolɔsi. Ku biyaa ŋaa Pol fuɔ fɛɛ saa hi nelle falle-i dede, u wuɔratienŋo naŋo-i kāa ka waŋ Diilonŋ-nelma-i baa-ba ba hūu-ma. U wuɔratienŋo faŋo-i ba taa ba bī-yo Epafirasi. Fuɔ taa u bi hel Kolɔsi yaa nuɔ-i.

Huɔŋgu naŋgu juɔ hi, baa dii Pol kaso. Huhurmantaamba namba kā ka ta ba guɔl Kolɔsitaamba gbeini-i wuɔ da ŋ ta ŋ taara ŋ ka da Diilonŋo-i ŋ saaya ŋ ta ŋ buol *dɔrɔpɔuɔrbiemba-i aa ŋ saaya ŋ *jā. Ŋ saaya ŋ bi ne niwuoni nanni baa niinyɔnni nanni aa yaŋ-ni, baa ma temma bɔi. Epafirasi wuɔ kā ka hi Pol baa-ma.

Pol wuɔ nyegēŋ sebe daayo-i a gbuya Diilonŋ-dūŋ-baamba-i wuɔ Diilonŋ uŋ cie Yesu-Kirsa kor-ba dumaa, ku gbīɛ; kuaŋgu si dii da ku ce naara-kuɔ. Nelbilienŋ āncemma sie gbāa ce nelienŋ nuɔ ŋ ka da Diilonŋo-i. Da ŋ haa ŋ naŋga-i Yesu-Kirsa-i-na yonŋ, ŋ kuraa nyuŋgo, ŋ kuraa bisīnuɔ (sap. 1-2).

Ku huɔŋgu-na, u dii u nuŋgu-i a piiye pigāaŋ-ba baŋ saaya ba ta ba wuɔ hūmefelēŋ daade-i dumaa ku ta ku dɔlnu *Kirsa-i (sap. 3.1-4.1-6). U piraanŋ u sebe-i baa jaalupālle (sap. 4.7-18).

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, Yesu-Kirsa *pɔpɔuɔrbilonŋ muɔ ŋaa Diilonŋ uŋ'a ma ce dumaa. Muɔ baa mi natobiŋo-i Timote-i, miɛmɛi nyegāaŋ sebe daayo-i

² die hā namaa namaŋ hūyāa Yesu-Kirsa maama-i Kolɔsi-i-na a ce Diilonŋ-dūŋ-baanŋ namaa. I natobimba yaa namaaŋo-i Yesu-Kirsa horre-na.

I To-i Diilonŋo kāyā-nei aa fē na hɔmmu-i.

Polŋ cārāŋ Diilonŋo baa maaŋ

³ Hɔnni maŋ jonŋ i cārā Itienŋo-i Yesu-Kirsa To-i i hā-na, aa tie jaal-o na maama-na.

⁴ Ku yuŋgu yaa daaku wuɔ: Naŋ haa na naŋga-i Yesu-Kirsa-i-na dumaa, baa naŋ dɔl Diilonŋ-dūŋ-baamba-i hiere dumaa, i nuɔ-ku.

⁵ *Neldɔdɔlma yaa ninsoŋ kerre-i, maŋ hii-na, ma pigāaŋ-na Diilonŋ uŋ tigiinŋ kumaŋ tuɔ cie-na dɔrɔ-i-na. Naŋ haa na naŋga-i kufanŋgu bīŋkūŋgu-na, ku'i cie na hūu Yesu maama-i aa ta na dɔl na-naa dumandɛ-i-na.

⁶ Neldɔdɔlma gbuo terni-i hiere ma kā, aa ta ma bi ce ma maacemma-i ŋaa maŋ ceŋ dumaa namaa na hɔlma-na. Dii yiinŋgu maŋ nuɔ-i naŋ nuɔ-ma, maa dii ta ma ce maacemma-i na hɔlma-na. Naŋ nuɔ-ma, na suyaa wuɔ ninsoŋo aa tiraa suɔ wuɔ Diilonŋo-i hujarrentienŋo.

⁷ Epafirasi yaa cie kufanŋgu maacemma-i baa-na, u yaa i jienŋo, u yaa i nabentienŋo. Maacembilofɛfɛinŋo'i *Kirsa suonŋgu-na na hɔlma-na.

⁸ *Diilonŋ-Yalleŋ diyaa nelnyulmu maŋ na hɔmmu-na, u waanŋ mu maama baa-ye.

⁹ Ku'i cie dii inŋ nuɔ na maama-i, i faya i fɛɛ tie cārā Diilonŋo-i i hā-na. I cārā-yuɔ wuɔ u yaŋ u *Yalle ce-na nelnurāaŋ namaa baa cēcēmuntaaŋ namaa, ku yaa na ka suɔ u huɔŋga-i fafamma.

¹⁰ Ku yaa na ka gbāa ta na ce kumaŋ dɔlaanuŋ-yuɔ wɛima-na hiere. Na ka ta na ce ānfafamma-i ma sīnni-na hiere, aa na ka migāaŋ ta na suɔ Diilonŋo-i na kā.

¹¹ I cārā-yuɔ, fuɔ maŋ u fōŋgūɔ temma si dii, wuɔ u hā-na ku fōŋgūɔ-i na gbāa ta na yiɛra baa wɛima-i hiere na hɔmmu baa ta mu huol.

¹² I Tonŋ jienŋa ciilufafaanŋgu maŋ dii gbagbaamaŋ-nelle-na tuɔ cie u baamba-i, u cie namaaŋo-i ku wuotaanŋ namaa; a ce dumaaŋo-na yaanŋ na hɔmmu fē na ta na jaal-o.

13 U hüyāa-ye kukulma nyisēnni-na a kā baa-ye u Biēṅo nelle-na. U Biēṅo maama sa suō aa dōlnu-yuō.

14 Fuō yaa ciē i kor aa i āmbabalma hur halaṅ.

Da ṅ da Yesu-i ṅ daa Diiloṅo yaa-i

15 Molon yufelle siē gbāa haa Diiloṅo-na, ṅga uṅ yeṅ dumaa, ku da u Biēṅo yaa nuō-i. Diiloṅ uṅ maa bimbinni maṅ hiere, uu dii ni yaan-na.

16 Bige-i ciē mi waṅ-ma dumaanṅo-na? Diiloṅo ciē u yaa hiel bimbinni-i hiere dōrō-i-na baa hīema-na. In dan nimaṅ baa in'a i sa da nimaṅ hiere; himma-i baa nellentesinni-i baa fōṅgōtesinni-i ka hel baa yuntesinni-i hiere, fuō yaa hielaa-ni a vii u fēre baa-ni.

17 U yaa taa yaanṅa bimbinni-na hiere, aa bimbinni-i hiere fuō yaa ciē ni tīe.

18 U yaa Diiloṅ-dūṅ-baamba yunṅu-i aa bafamba waa u borre. U yaa mundommu-i. U yaa siire igēna kuomba hōlma-na a duō gbāa waa yaanṅa hiere.

19 Ku dōlaanu Diiloṅo-i u dii u sinni-i hiere u Biēṅo-na.

20 U ciē u yaa dii fuō fēre-i baa nelbiliemba-i ba-naa nuō. U Biēṅ uṅ kuu kūnna u tāmma maṅ *daanṅu-na, ma yaa diyaa yaafēlle-i hīema-na baa dōrō-i-na hiere.

21 Namaa fēre-i, dielūō-i-na, naa naa maa Diiloṅo-na. Nan taa na ce āmbabalma maṅ, a naara āṅjōgababalamma maṅ waa na kusūnni-na, maa naa ce na bigāan Diiloṅo-i.

22 ṅga fiēfiē-i-na, u ciē u Biēṅo jo ji ku nelbilon temma a dii-na na-naa nuō baa-yo, na da na waa nelfaan namaa u caanṅu-na cālmuo baa waa-nei.

23 ṅga na saaya na ce Yesu maama-i ṅaa gboruonṅu a yīye-mei yiera; na baa yaṅ molo tāal-na halaṅ-na na munyierammu-na. Nan nuō *Neldōdōlma-i aa haa na nanṅa-i Diiloṅo ciilunṅu-na, baa na yaṅ molo pira-nei. Nelma famma-i ba waṅ ma yaa-i terni-na hiere baa nuōmba-i aa muō Pol mi ce ma watien muō.

Pol maacemma-i

24 Miṅ ceṅ muliema maṅ daama-i fiēfiē-i-na na maama-na, ma dōlnu-miē mi ta mi nyē baa-ma. *Kirsan mulien muliema maṅ Diiloṅ-dūṅ-baamba* maama-na, muōmi suyaanu muliema famma yaa-i dumandē-i-na.

25 Mi ciē Diiloṅ-dūṅ-baamba famba cāarāṅ muō. Diiloṅo hāa-mi maacemma famma yaa-i na hōlma-na wuō mi waṅ u nelma-i hiere baa-na.

26 Nelma famma naa fuo yīinataamba-na, ṅga fiēfiē-i-na u pigāan u dūṅ-baamba-i baa-ma.

27 U taara ba suō nel daama gbāa kāyā nuōmba-i nilēiṅa-na hiere kāyamma maṅ. Nelma famma yaa daama: Kirsa dii na hōmmu-na, u yaa fiēṅ na hōmmu-i wuō na ka da Diiloṅo-i.

28 I waṅ Kirsa faṅo maama yaa-i baa nuōmba-i hiere; diē da umaṅ, i dii bīncuōṅ-nelma u tūnni-na a tigiin-yo fafamma Kirsa horre-na a hā Diiloṅo-i baa-yo.

29 Ku'i ciē na da mi ce maaceṅ daama-i aa Kirsan hāa-mi fōṅgūō maṅ, mi vaa mi fēre baa u yaa-i. U yaa kāayāṅ-miē.

2

1 Namaanṅo-i baa Lawodisetaamba-i, ka hel baa bamaṅ bi nuō mi maama-i namaa temma-i aa ba sa suō-mi, mi taara na suō miṅ vaa mi fēre dumaa na maama-na.

2 Mi vaa mi fēre vaama famma-i da mi dii sirēiṅa nei aa nelnyulmu da mu ce na bel na-naa fafamma, aa Diiloṅo duō hā-na cēcēmunṅu-i ku sinni-na hiere. Ku yaa na ka suō u kusunṅu-i, ku yaa na ka suō *Kirsa-i.

3 Nelnulle-i hiere baa cēcēmunṅu-i hiere nii dii baa u yaa-i.

4 Mi sa taara nudōdōltie naa tāal-na, ku'i ciē mi ta mi waṅ mafamma-i.

* **1:24 Diiloṅ-dūṅ-baamba:** Ma nyegāan girekimma-na wuō: «Kirsan mulien muliema maṅ u borre maama-na...» Ba gbē Diiloṅ-dūṅ-baamba yaa dumaanṅo-na. Nien Kol. 2.19.

⁵ Minj fiε'a mii si dii na caaŋ-nu, mi huɔŋga dii. Aa da mi da naŋ ceŋ na wεima-i fafamma dumaa, baa naŋ bilaa Kirsa maama-i kpelle dumaa, ku sa gbuu suɔ aa dɔlnu-miε.

Kirsa yaa wεima-i hiere

⁶ Naŋ hūyāa Itienɔ-i Yesu-Kirsa maama-i dumaa, taa na wuɔ na saanu baa-ma dumεi.

⁷ Naaŋ kaasinni u horre-na aa na yaŋ na wεimambaa-ba-i hiere na hā u yaa-i. Nyaaraaŋ-yuɔ ŋaa maŋ waan baa-na dumaa aa na gbu na ta na ce Diilonɔ-i kasi saa da-yo.

⁸ Baa na yaŋ molo ji kar u huɔyasaŋga cure-nei biεna-nei. Baŋ waŋ mamaŋ baa-na, ba bɪncuɔŋ-maama. Ma hilaa nelbilienj aŋjɔguɔma-na hiεma-na bande, *Kirsa maama si.

⁹ Bige-i ciε mi waŋ-ma dumaanɔ-na? Ku yunɔgu yaa daaku wuɔ: Sinni maŋ dii Diilonɔ-na hiere, ni yaa bi dii Kirsa-i-na.

¹⁰ Aa u yaa ciε namaa na da Diilonɔ-bimbinni-i hiere ni kūŋgu-na. U yaa fɔŋgɔtesinni-i hiere baa yuntesinni-i hiere ni yunɔgu-na.

¹¹ Fuɔ maama yaa nuɔ-i namaa na *jā, aa *jamma famma-i nelbilienj-maama si, Kirsa maama. Ku yaa hielaan aŋjɔgɔbabalamma-i i hɔmmu-na.

¹² Naŋ daa *batεmu-i kuu dii ŋaa ba fuuriiye-nei baa Kirsa-i aa na sire baa-yo. Diilonɔ himma maŋ siire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na, naŋ haa na naŋga-i mei ku'i ciε na sire baa-yo.

¹³ Diεlūɔ-i-na, na āmbabalma-i baa naŋ ŋa na'a na saa jā, kuu naa ce-na ŋaa bikuon namaa Diilonɔ yaanɔga-na. Ŋga fiεfiε-i-na, u siire-nei baa Kirsa-i. U hurii i āmbabalma-i hiere.

¹⁴ I cālmuɔ ŋa naa nyεgēŋ seɓe maŋ nuɔ-i, Kirsa kuliŋgu ciε u taalnu-yuɔ.

¹⁵ U Biεŋo kuliŋgu bi ciε u yar u bigāarāamba-i aa hūu fɔŋgɔtesinni-i baa yuntesinni-i ba wulaa, aa bel-ba vaa-ba hel baa-ba nuɔmba-i hiere ba da ba suɔ wuɔ u yaraa-ba.

¹⁶ Terienɔgu faŋgu-na, nuɔmbaŋ cāl-naŋ dumaa na niwuoniŋ-kūŋgu-na baa na ni-inyɔnniŋ-kūŋgu-na, baa na ta na kāŋ-ku. Baŋ bi cāl-naŋ dumaa ponsanni kūŋgu-na, baa ceifεleŋo kūŋgu-na a naara *yitiεnaŋgu kūŋgu-na, baa na bi ta na kāŋ kufanɔgu-i.

¹⁷ Baŋ nyaarāa mamaŋ nuɔ-i daama-i hiere, ma waa ŋaa nelma maŋ juɔŋ ma foguonɔgu, a ne da Kirsa yaa ma belle-i.

¹⁸ Bamaŋ wuɔ bafamba sa ce bombolma aa ta ba buol *dɔrɔpuɔrbiemba-i, baa na yaŋ ba tāal-na hiel-na hɔntɔbilonɔ. Baŋ waŋ mamaŋ hiere, ba ciεra wuɔ Diilonɔ'i caraaya-bei baa-ma. Bafamba fεreŋ aŋjɔguɔma ce ba ta ba hɔgɔrra.

¹⁹ Ba saa bel Kirsa maama-i nammu hāi, a ne da u yaa i yunɔgu-i aa miε i waa u borre-i. Fuɔ yaa ciε i bel i-naa fafamma bel daama-i temma-i tiε kāyā i-naa aa kunaŋgu ta ku suur-yiε ku naara ŋaa Diilonɔ uŋ taaraŋ-kuɔ dumaa.

²⁰ Naŋ kuu baa Kirsa-i, nelbiliemba nunni siε tiraa gbāa bel-na. Ma daa niε na ta na nu ba nunni-i ŋaa naa dii baa-ba? Da ba ce ba'a:

²¹ «Daaku saa saaya ŋ yiεya-kuɔ, daaku saa saaya ŋ wuo-ku, daaku saa saaya ŋ biε-ku.»

²² Nimaŋ nifanni-i daani-i hiere ni cor ni kā baa ni yaanɔga. Ancemma famma-i daama-i nelbiliemba'i juɔ baa-ma.

²³ Da ŋ ta ŋ ne-ma, ma biyaa ŋaa ma faa; ma guor-ni ŋ cārā Diilonɔ-i, aa ce ŋ hiire ŋ fεre, aa tiraa ce ŋ ce ŋ kūɔma-i kpāncɔlgūɔ. Ŋga yunɔgu si dii-mei, ma sa ce nelienj nuɔ ŋ suɔ ŋ fεreŋ belma kelkel.

3

¹ Naŋ siire baa *Kirsa-i kuliŋgu-na, vaan na fεre baa dɔr-niini taaramma yaa-i. Kirsa dii kusuɔŋ-nu'i tiεna Diilonɔ caaŋgu-na.

² Yaan hiεmaŋ-niini-i aa na vaa na fεre baa dɔr-niini yaa-i.

³ Na saa da, naa dii ŋaa na kuu aa na yaleiŋa kā ka ciŋ baa Kirsa-i Diilonɔ-na.

⁴ Na yalɛina tienjo yaa Kirsa-i. Duɔ jo yiingu man nuɔ-i, na ka bi waa baa-yo ta na ce na b̃aangu-i.

Ancɔlɔmma baa ānfɛlɛmma

⁵ Terienɔ fangu-na, hielaan ānjɔgɔbabalamma-i na hɔmmu-na; ma yaa diyaan-nan b̃inwosinni-na, baa tilāsinni-na hiere, baa figiin-hālmaanɔgu-na, baa cāncaaya-i-na. Na saa da, da η ta η ce cāncaaya-i, kuu dii ηaa η yaan Diilonɔ-i aa ta η kuye η yufien-niini.

⁶ Mafamma temma yaa juɔn baa Diilon-berru-i.

⁷ Namaa nan ηa na'a na saa hi suɔ *Kirsai, na taa na ce ku yaa-i.

⁸ Nga fiɛfiɛ-i-na, hɔdulle-i, baa hɔguɔla-i, baa hɔbabalaŋga-i, baa tuosinni-i, baa tilāsinnin-āndenni-i, niɛn-nin hiere aa na yan-ni.

⁹⁻¹⁰ Nan naana na āncɔlɔmma-i aa suur ānfɛlɛmma-na, hielaan na nanɔa coima-na. Yinni man jon Diilonɔ ce-na nelfelaan namaa na da na waa fuɔ temma a ta na suɔ-yo fafamma.

¹¹ Terienɔ fangu-na, *Yuifuyien nuɔ o! Yuifuyien nuɔ s̃i o! Ñ *j̃aa o! Ñ saa j̃a o! Ñ suɔ sebe o! Ñ sa suɔ sebe o! Perruntiyien nuɔ o! K̃orien nuɔ o! Nebin nuɔ o! Na cie hiere kuuduɔŋgu, unaa saa buɔ unan-na. Nga kuman yunɔgu, ku yaa Kirsa-i. U yaa weima-i hiere na hieronɔ-i hiere na wulaa.

¹² Diilonɔ yufellen hilaa-nɛi u ce-na u baan namaa aa tuɔ dɔl-na, namaa na bi saaya na waa hujantaan namaa, aa na ta na k̃aỹa na-naa. Na saaya na waa h̃iɛh̃iɛ, aa na ta na hiere na ferɛ. Baa na bi yan na hɔmmu ta mu huol.

¹³ Uman duɔ ce uman kuujanɔ, kutienɔ tiil-ku namman-temma. Aa wein da ma waa baman hɔlma nuɔ-i, ba yan ma t̃i ηaa Itien un yaan namaa maama t̃i dumaa u huɔŋga-na.

¹⁴ Nga kuman yunɔgu hiere, ku yaa ηaa nelnyulmu-i. Nelnyul da mu waa-nɛi, ku yaa na ka gb̃aa bel na-naa fafamma.

¹⁵ Kirsan juɔ baa yaafelle man, Diilo yan na ta na kuye di maama. Na saa da, Diilonɔ jɔguɔn difande maama yaa-i baa-na na da na gb̃aa ce baaduɔn namaa. Taa na gbu na ce-yo kasi saa da-yo.

¹⁶ Yaan Kirsa nelma da muntienafafammu na hɔmmu-na. Taa na h̃aal̃a na-naa baa-ma aa na ta na dii nelma na-naa t̃unniɔ. Na ta na ce-ma b̃incɔmma. Taa na jaal Diilonɔ-i baa *Diilon-Yallen dii ñeni man na nunni-na. Taa na h̃al-ni na tuɔlnu-yuɔ aa h̃al-ni gb̃elien-yo baa na hɔmmu-i hiere.

¹⁷ Nan wan man hiere, baa nan cen man hiere, taa na ce-ma ηaa Kirsan taaran-kuɔ dumaa. Aa fuɔ barguɔ-i-na, taa na ce i To-i Diilonɔ-i kasi saa da-yo.

Diilon-d̃in-baaman saaya ba waa dumaa ba d̃unniɔ-hɔmmu-na

¹⁸ Caan namaa, taa na sie na b̃albaa-ba wulaa ηaa Itien un taaran-kuɔ dumaa.

¹⁹ B̃olaan namaa, yaan na caamba maama ta ma d̃alnu-nɛi; baa na ta na ṽaa na yammu-i baa-ba.

²⁰ Bis̃alɔ namaa, da ku fiɛ ce niɛ niɛ, taa na nu na b̃incuɔmba nunni-i, ku yaa d̃olaanun Itienɔ-i.

²¹ Bientobaa namaa, baa na ta na ce kuujanɔ na bis̃almba-na, ku gb̃aa sen ba k̃uɔma-i.

²² K̃raan namaa, da ku fiɛ ce niɛ niɛ, taa na nu na yuntaamba nunni-i. Baa na ta na ce ba yufellen yon ba da ba dɔl-na. Da ba h̃a-na maacemma-i, niɛn Itienɔ-i aa na ce-ma baa huɔŋga diei.

²³ Ñ maacemma da ma fiɛ waa hama-i temma-i, firnu η huɔŋga-i η ce-ma. Baa ta η ne-ma wuɔ ñelien maama, ta η ne-ma ηaa Kirsa maama.

²⁴ Na saaya na suɔ wuɔ Itienɔ ka p̃a-na. Un j̃ieña ciilunɔ man tuɔ cie u baamba-i, na ka da-ku. Itienɔ yaa Kirsa-i aa na c̃aa u yaa-i.

²⁵ Diilonɔ sa ce cieluɔ; a ce dumaanɔ-na, uman duɔ ce maacembabalamma-i ma ka wuo-yo.

4

¹ Yuntaan namaa, bilaan na kɔraamba-i fafamma ban bel nelienɔ duma. Na saaya na suɔ wuɔ unanɔ dii dɔrɔ-i-na namaa bi yunɔgu-na.

Amperiema

² Vaan na fɛrɛ na ta na cārā Diilonɔ-i hɔnni man jon. Taa na ce-yo kasi saa da-yo.

³ Aa na bi ta na cārā-yuɔ na hā miɛnɔ-i; wuɔ u tigiin terienɔgu-i u hā-ye i gbān wan *Kirs maama-i baa nuɔmba-i. Diɛlɔ-i-na maa na fuo, nɔa fiɛfiɛ-i-na Diilonɔ pigāan-ye baa-ma. Mii dii kaso-i-na mafamma maama yaa nuɔ-i.

⁴ Min saaya mi wan-ma kaala-mɛi duma nuɔmba suɔ-ma, cāarān-yuɔ u hā-mi ku fɔnɔgū-i.

⁵ Taa na suɔ na fɛrɛn bel-ma baman saa hi hūu Yesu maama-i ba hɔlma-na. Baa na gonya ānsɔsɔmma aa na yan kuufafaanɔgu cemma-i.

⁶ Na saaya na ta na suɔ nuonɔgu baa nuɔmba-i aa na yan belle waa na nelma-na, ku yaa uman duɔ yuu-na baa nelma na ka suɔ u siema.

Jaaluperienɔgu

⁷ Maman dii-miɛ bande-i-na, Tisike duɔ kā, u ka wan-ma baa-na. Mi kuye u maama-i. U yaa mi natobinɔ, u yaa mi wuɔratienɔ, u ce pāama baa-mi Itienɔ maacemma-na.

⁸ Mi siire-yuɔ baa ma yaa-i miɛ u ka wan ma yaanɔga-i baa-na a fɛ na hɔmmu-i.

⁹ Ba ka ce hūmelle-i kuuduonɔgu baa na nellen-wuonɔ-i Onesimu-i. I natobinɔ nanɔ'i ufanɔ-i *Kirs horre-na, u wuɔ Kirs hūmelle-i fafamma. Mi bi kuye fuɔ maama-i. Da ba kā, man dii bande-i hiere, ba ka wan-ma baa-na.

¹⁰ Aritarke man dii baa-mi kaso-i-na, u jaalaa-na. Marke man Barnabasi ba horonɔ bi pāa na jaalunɔgu. Kuman nɔa Marke kūnɔgu-i, mi waan-ma baa-na tɪ; duɔ kā yiinɔgu man nuɔ-i na terienɔgu-na, na bel-o fafamma.

¹¹ Ban bin Yesu man Yutusi-i u bi jaalaa-na. Na saa da, *Yuifubaa-ba man hūyāa Kirs maama-i, ba siei ban daaba yaa dii baa-mi i tie wan *Diilon-bāanɔgu maama-i. Ba kāayā-miɛ bɔi.

¹² Epafirasi* bi pāa na jaalunɔgu. Un yɛn Kirs cāarānɔ, u vaa u fɛrɛ tuɔ cārā Diilonɔ-i u hā-na hɔnni man jon na da na bel Diilon-hūmelle-i nammu hāi aa nan kaasinni diɛ a gbāa ta na ce Diilonɔ huonɔga-i wɛima-na hiere.

¹³ Mi ka gbɛlien-yo u huon-nu: U vaa u fɛrɛ na maama-na baa Lawodisetaamba maama-na ka hel baa Irapolisitaamba-i hiere.

¹⁴ I jienɔ-i Like-i daatɔryienɔ-i a naara Demasi-i ba bi pāa-na jaalunɔgu.

¹⁵ Jaalaan i natobimba man dii Lawodise-i-na, baa Ninfa-i baa Diilon-dūn-baamba man tigiin ba cārā Diilonɔ-i u dumelle-na.

¹⁶ Da na kalan sɛbɛ daayo-i tɪ, na saan-yo na hā Diilon-dūn-baamba man dii Lawodise-i-na bafamba bi ka kalan-yo. Mi nyegāan unanɔ bi hā bafamba-i, da ba kalan-yo ba ka saan-yo bi hā namaa na kalan.

¹⁷ Waan baa Arsipe-i wuɔ mɛi ciɛra Itien un hāa-yo maacemma man, u gbān u ce-ma fafamma.

¹⁸ Mi pāa-na jaalunɔgu bɔi. Muɔ Pol, muɔmɛi nyegāan terien daaku-i baa mi fɛrɛn nanɔga. Yaan ma ta ma tienu-nei wuɔ mii dii kaso.

Diilo kāyā-nei.

* 4:12 Ma nyegāan girekimma-na wuɔ: Na nellen-wuonɔ-i Epafirasi bi pāa na jaalunɔgu. Saa-ku baa 1.7.

Polņ nyegāņ sebedielāņo maņ hā Tesaloniketaamba-i Nelmuoyamma

Polņ hilaa hāaliņ-helma-i tuō wuōra u waņ Diilonj-nelma-i, u hii Tesalonike nelle-i ku yaa nuō-i. Uņ hii waņ-ma, nuōmba namba hūu-ma. Nga *Yuifubaa-ba maņ waa terienģu-na, banamba saa hūu-ma baa-yo, a ce u saa da huōņģu, wuō ta kā Bere (Pōpuōr. 17.1-10). Ku huōņģu-na, u wuōratienģo-i Timote wuō ji nyaanu-yuō ka da-yo dii Korēnti.

Uņ birii u huōņģu-i aa kumaņ ce Tesalonike-i-na, Timote wuō suur ku yaanģa-na a tūnu-yuō. Kuō gbuu silaa dōlnu-yuō. Wuō nyegēņ sebe daayo-i a saanģ-yo hā Tesalonike-taamba-i.

U duōņ baa Diilojaale; wuō u nuō wuō ba nyaarāa Yesu maama-na aa ba maama tiraa ta ma dōlnu ma-naa (sap. 1). Ku huōņģu-na, u dii u nuņģu-i uņ cie maacemma-i dumaa ba hōlma-na Tesalonike-i-na (sap. 2-3). U diyaa sireiņa beī wuō ba ta ba ce kumaņ dōlaanuģ Diilonģo-i. Kumaņ saa bi kaalaa ba wulaa kuomba siremmaņ-kūņģu-na, baa *Kirsā jommaņ-kūņģu-na, u kaalaaya-kuō baa-ba wuō Itienģo ka jo, aa bamaņ hūyāa u maama-i ba ka waa baa-yo (sap. 4-5).

Jaaluņģu

¹ Muō Pol, muō baa Silvē* a naara Timote, miēmei nyegāņ sebe daayo-i a die hā Diilonģ-dūņ-baanģ namaa namaņ cuu Itienģo-i Yesu-Kirsā huōņ-nu dii Tesalonike-i-na. Diilonģo kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

Tesaloniketaambaņ wuō Diilonģ-hūmelle-i dumaa

² Yinni maņ jōņ i jaal Diilonģo-i na maama-na hiere, aa die tie cārā-yuō huōņģu huōņģu, na maama sa karaanu-yiē.

³ Ninsie ninsie, naņ haa na naņģa-i Itienģo-i Yesu-Kirsā-i-na dumaa, baa nelnyulmuņ yeņ kpelle dumaa na hōmmu-na, a naara naņ gbu na niya u jomma-i dumaa, die tie jaal i To-i Diilonģo-i, mafamma sie gbāa karaanu-yiē.

⁴ Tobinģ namaa, i suyaa wuō Diilonģo dōlāa-na aa fiēl-na ce-na u baanģ namaa.

⁵ Inģ waanģ *Neldōdōlma maņ baa-na, ma saa waa nelgbāņģbālāmma yōņ, *Diilonģ-Yalle himma waa-meī aa ninsoņ-kerre yaa-i. I suyaa i fēreņ belma na hōlma-na die kāyā namei na da na fa.

⁶ Na cie ņaa miē baa Itienģo-i inģ cie dumaa: a hūu Diilonģ-nelma-i ba ta ba gbu ba muliēņ-na ma maama-na. Nga, baņ fiē ba muliēņ-na, Diilonģ-Yalle fiē na hōmmu-i.

⁷ Naņ cie mafamma-i, bamaņ hūyāa Diilonģ-nelma-i Maseduōni-i-na, baa Akayi-i-na hiere, na piģāaņ-ba hūmefafalle yaa-i.

⁸ Itienģo maama hilaa na terienģu-na a bure ka hi Maseduōni-i baa Akayi-i hiere; aa ba'i sī yōņ, naņ haa na naņģa-i Diilonģo-na dumaa, nuōmba nuō-ma terni-na hiere ka saa. A ce ii si dii die muliēņ i fēre waņ manamma meī.

⁹ Inģ kāa na terienģu-na aa na ka bel-e fafamma dumaa, ba waņ-ma terni-na hiere, aa tiraa ta ba waņ wuō na naana na cufiēņģa-i aa cu ninsoņ-Diilonģo huōņ-nu ta na cāa-yo. U yaa Cicēlmantienģo-i.

¹⁰ Dē-i-na, na cie u Biēņo-i Yesu jomma yaa-i a hel dōrō-i-na. U piēņ u yaa-i sire-yuō kuomba hōlma-na. U yaa ka kor Diilonģo-i hā-ye.

2

Polņ cie maacemma maņ Tesalonike-i-na

* 1:1 Silvē yerre nande yaa wuō Silasi.

¹ Tobin namaa, namaa fere-i na suyaa wuɔ i saa kā na nelle-na gbāngbāñ.

² Bañ tuoraaya-yiɛ dumaa aa ce-ye kpāncōlgūɔ-i Filipu-i-na aa i suɔ diɛ kā na terienḡu-na, na saa yañ-ku suɔma. Aa in kāa, i bigāaraamba fiɛ ka cira ba siɛ yañ-ye, Diilonḡo hāa-ye holle i gbāñ wañ *Neldɔdɔlma-i baa-na.

³ In wañ maman baa-na, ninson-kerre yaa-i, i sa jɔguɔñ-na baa kuubabalaanḡu, i sa bi taara i taal moloḡo.

⁴ Diilonḡo niɛ da i hɔmmu faa, ku'i ciɛ u hā-ye baa Neldɔdɔlma-i wuɔ i wañ-ma baa nuɔmba-i. Uñ ciɛra i wañ maman, i wañ ma yaa-i. Ku saa ce ḡaa i piye nuɔmba da ba dɔl-e, ḡga i piye Diilonḡo'i duɔ dɔl-e. U yaa suyaan i hɔmmu-i hiere.

⁵ Na suyaa kerre wuɔ i saa tiɛ piye dawɔruɔ, i saa bi tiɛ piye na da na hā-ye bñkūḡu; Diilonḡo yaa i siɛra.

⁶ I saa taara yerre na terienḡu-na, ka feñ ji bñ terni nanni-na.

⁷ A ne da in yeñ Yesu-Kirsa *pɔpuɔrbien miɛ, ii naa gbāa haa i fōḡgūɔ-i nei. ḡga mafamma saa ce; i yaan aa bel-na da hiɛhiɛ ḡaa bañ bel bisálāanḡo dumaa.

⁸ Na maama dɔlnu-yiɛ ma cor, a ce in ḡa naa kā diɛ ka wañ Neldɔdɔlma-i baa-na, kuɔ kuliḡu na fiɛ jo, ii naa hūu-ma ku na maama-na. Coima saa fa, na maama dii kpelle i hɔmmu-na cor.

⁹ Tobin namaa, in ciɛ mulɛma man na hɔlma-na, ma maama tiyāanu-nei ke? I ciɛ maacemma-i bāanḡu-i baa isuḡḡu-i a taara i nuñ-juuru-i i fere. I waa mafamma-na aa bi tiɛ wañ Neldɔdɔlma-i baa-na.

¹⁰ In ciɛ kuman na daa-ku, Diilo fuɔ fere bi daa-ku. I ciluɔ naa fa aa vii baa-na na hɔlma-na. I saa cāl moloḡo.

¹¹ Na suyaa kerre wuɔ ii naa bel Diilonḡ-dūñ-baan namaanḡo-i hiere ḡaa i bisálñ namaa

¹² a dii nelma-i na tūnni-na, aa dii sireḡa nei, aa wañ-ma kuola-mɛi baa-na wuɔ na ta na ce Diilonḡo huḡḡa. U yaa biɛñ-nañ wuɔ na ka ce na bāanḡu-i baa-yo u nelle-na.

¹³ In waan Diilonḡ-nelma-i baa-na, na suɔ-ma wuɔ Diilonḡ-nelma, keɛ nelien-nelma sñ, aa hūu-ma; i bi jaal Diilonḡo-i yinni man jon mafamma-na. Ninsie ninsie, Diilonḡ-nelma. Ma kāyā ma hūutaan namaanḡo-i na hɔmmu-na.

¹⁴ Tobin namaa, Diilonḡ-dūñ-baamba man dii *Yude-i-na, *Yuifubaa-bañ haa yaahuolo man bei, namaa nellen-baamba bi haa yaahuolo fanḡo temma yaa nei. Maman daa bafamba-i, ma'i bi daa namaanḡo-i.

¹⁵ Yuifuduḡ daaba'i kuɔ Itienḡo-i Yesu-i baa *Diilopɔpuɔrbiembra-i, aa tiraa haa yaahuolo-i miɛḡo-na. Ba bigāan nuɔmba-i hiere; ba maacemma sa dɔlnu Diilonḡo-i.

¹⁶ Ba sa taara i piye pigāan *niɛraamba suɔ bañ ka kor dumaa. A ce dumaanḡo-na, ba migāan ba naara kuanḡu ba āmbabalma-na. Ma saa ji fa Diilonḡo juɔ yagar ḡāñ baa-ba.

Tsaloniketaamba kūma bilaa Pol

¹⁷ Tobin namaa, in fiɛ ta hel na hɔlma-na, i hɔmmu dii kusuḡu-nu'i. In taa, ku saa da yinni na kūma fūnuñ bel-e, a ce i gbuu vaa i fere diɛ gbāñ bir kā ka ne-na.

¹⁸ In duḡ tiɛ wañ-ma wuɔ i ka kā ka ne-na, ku yuu niele. Muɔ Pol, muɔ fuɔ mɛi suyaa mi maama-i. ḡga hɔnni man jon *Sitāni tuɔ boruona i hūmelle-i.

¹⁹ Haba-i ciɛñ i tiɛ hiñ Diilonḡ-papāmunḡu taalunḡu-i? Haba-i fiɛñ i hɔmmu? Namei sñ wei? Itienḡo-i Yesu duɔ ji jo, namei ka ce i ce bɔi.

²⁰ Coima saa fa, namei ka ce i ce bɔi, namei ka fɛ i hɔmmu-i.

3

¹ Ku'i ciɛ na da in buɔra i-naa nuɔ aa i sa tiraa nunu-nei, ma saa ji fa, i naa i tɛna i kula Atɛni-i-na

² aa puɔr i natobinḡo-i Timote-i na wulaa. Timote ce Diilonḡ-maacemma; u wuɔra u wañ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i. I puɔraa u duɔ ka dii sireḡa nei na Diilonḡ-hūmellen-kūḡu-na

³ kumanɔ ka ce yaahuolo manɔ haanɔ-yiɛ daayo-i u baa ji ce unanɔ nuɔ nanna hũmelle-i. Namaa fɛrɛ-i na suyaa wuɔ miɛ manɔ hũyãa Kirsa-maama-i kuu dii nɔa i bi hũyãa-ma die mulɛnɔ yaa-i.

⁴ Inɔ waa na hɔlma-na, ii naa gbuya-nei wuɔ miɛ manɔ hũyãa Diilonɔ-maama-i, ba ka ce-ye kpãncɔlgũɔ. Ninsie ninsie, ma bi cie; na saa yanɔ-ma damma.

⁵ Ku'i cie na da minɔ'a mi sa nunu-nei, mi da mi sie gbãa tɛna da mi cie, mi naa mi puɔr Timote-i u duɔ ka ne Diilonɔ-maamanɔ yɛnɔ dumaa na hɔmmu-na aa ji tũnu-miɛ. Mi holle naa ta di tie wuɔ sɪ *Sitãni daa munsuurmu na hɔlma-na a ce i maacemma ce maacɛnɔgbãngbãlãmma.

⁶ Nga Timotenɔ kãa aa jo, u juɔ baa nelfafamma ji tũnu-yiɛ. U ciɛra wuɔ Diilonɔ-maama dii kpelle na hɔmmu-na yogo, aa na dɔl na-naa. Aa tiraa cira na gbu na kuye i maama; wuɔ na kũomanɔ bilaa miɛnɔ-i dumaa, miɛ maama bi bilaa namaanɔ-i dumɛi.

⁷ Tobinɔ namaa, inɔ fiɛ i ye yaahuolo-na baa mulɛma-na, inɔ juɔ nu wuɔ Diilonɔ-maama dii kpelle na hɔmmu-na, sireinɔ daa-ye.

⁸ Nanɔ nyaarãa Itienɔ maama-na, i kũɔma firiinu fiɛfiɛ-i-na.

⁹ Nanɔ fɛnɔ i hɔmmu-i dumaa Diilonɔ-hũmelle-na, i sie gbuu gbãa jaal Diilonɔ-i!

¹⁰ Bãanɔgu-i baa isuɔnɔgu-i, i gbu i cãrã-yuɔ wuɔ u kãyã-yiɛ i bir kã na wulaa ka da-na baa i yufelle, aa nelma manɔ saa kaala na wulaa Diilonɔ-hũmelle-na, i kaala-mɛi baa-na.

¹¹ I To-i Diilonɔ fuɔ fɛrɛ-i, baa Itienɔ-i Yesu-i, ba hã-ye hũmelle-i i gbãnɔ bir kã na wulaa.

¹² Aa nanɔ dɔl na-naa dumaa, aa bi ta na dɔl nuɔmba-i hiere, Itienɔ tuɔ dii kunanɔgu na naara-kuɔ, a ce na ta na dɔl na-naa nɔa miɛ inɔ dɔl-nanɔ dumaa.

¹³ U migãanɔ na hɔmmu-i a ce-na nelfafaanɔ namaa a ce Itienɔ-i Yesu duɔ ji jo baa u baamba-i, i To-i Diilonɔ baa da cãlmuɔ nei.

4

Wuɔsaanɔgu manɔ dɔlaanunɔ Diilonɔ-i

¹ Tobinɔ namaa, mananɔ tɛyãa i die wanɔ-ma baa-na, ma yaa daama: Nanɔ saaya na ta na wuɔ wuɔsaanɔgu manɔ ku ta ku dɔlnu Diilonɔ-i, i pigãanɔ-na baa-ku. Ninsie ninsie, na bi wuɔ wuɔsaanɔgu fanɔgu yaa-i. Nga fiɛfiɛ-i-na, i gbu i cãrã-nei, niɛnɔ Itienɔ-i Yesu-i aa na dii kunanɔgu na naara-kuɔ.

² Itienɔ-i Yesunɔ'a i tie wuɔ wuɔsaanɔgu manɔ, na saa bi yanɔ-ku suɔma; i waanɔ-ku baa-na cor.

³ Diilonɔ unɔ taaranɔ kumanɔ, u taara na ciluɔ fa; u sa taara na ta na ce binɔwosɪnni.

⁴ U taara na hieronɔ-i na vii baa na caamba-i fafamma, na baa yanɔ nelbiliemba da na yireinɔ mumbɛnammu,

⁵ na baa yanɔ cakũnɔgu ta yaanɔga nei nɔa bamanɔ sa kãalãayãnɔ Diilonɔ-i kunɔ taa yaanɔga bɛi dumaa.

⁶ Cakũnɔ daaku-i, molo baa ce gbomma famma-i u nanolɔ-na. I waanɔ-ma baa-na tɪ kuola-mɛi wuɔ, bamanɔ ciɛnɔ gbomma famma temma-i, Diilonɔ ka suu ma sɔlaanɔgu-i hiere bɛi.

⁷ Na saa da, Diilonɔ saa cira i tie wuɔra i ce pɔpɔrsɪnni, nɔa wuɔ i yanɔ i ciluɔ fa.

⁸ Terienɔgu fanɔgu-na, umanɔ duɔ ciina nel daama-i, u baa da niɛ sɪ u ciinaana nelbilienɔ-nelma, nɔa Diilonɔ manɔ hãa-na u *Yalle-i, kutienɔ ciinaana u yaa-i.

⁹ Tobinɔ namaa, nanɔ saaya na ta na dɔl na-naa dumaa, Diilo fuɔ fɛrɛ pigãanɔ-na baa-ku tɪ. A ce dumaanɔ-na, molo sie tiraa mulɛnɔ u fɛrɛ wuɔ u nyegɛnɔ-ku hã-na.

¹⁰ Diilonɔ unɔ taaranɔ na ta na dɔl na natobimba-i dumaa, ninsie ninsie na bi dɔl na-naa dumɛi Maseduɔni-i-na hiere. Nga tobinɔ namaa, jande, i cãrã-nei, diyaanɔ kunanɔgu na naara-kuɔ.

¹¹ Taa na kuye yaafɛllenɔ-kũnɔgu-i na muntɛnammu-na, baa na ta na dii na nunni-i nelma manɔ saa hi-na, taa na bi taara na nunɔ-juuru-i na fɛrɛ nɔa inɔ waanɔ-ma baa-na dumaa.

12 Mafan da ma ce, puonj-nuamba ka ta ba kãņ-na, aa na ka gbãa ta na fa na yunnij-maama-i na fere.

Itienj jommanj-kũngu-i

13 Tobij namaa, i taara na suo ninsoņo-i bamanj suurii hĩema-na ti ba kũngu-na, ku yaa ku sie ta ku jan-na ņaa bamanj sa hĩeņ taalunģu Yesu jomma-na kuņ jan-banj dumaa.

14 Inj hũyãa-ma wuo Yesu kuu aa sire, kuu dii ņaa i bi hũyãa-ma wuo bamanj hũyãa u maama-i aa ku, yiingju dii baa yiingju, Diilonj ka sire-bei ba ka waa baa Yesu-i.

15 I gbãa wanj mamaj baa-na a saa baa Itienj nuņ-ãndaanģu-i ma yaa daama: wuo duo ji tuo jo yiingju manj nuo-i, mie manj kaa waa cicelma-i, i sie ta yaanģa bamanj suurii hĩema-na.

16 Yiingju fanģu-na, Diilonj ka ce ku donj. I ka nu *dorpɔpuɔrbiemba yuntienj piiye da gbagaga, aa Diilonj-yerre bu. Die i ne, i da Itienj hiire u jo. Bamanj hũyãa u maama-i aa ku, ba yaa ka sire igēna.

17 Bafan da ba sire, mie manj kaa waa cicelma-i huonģu fanģu-na, u gbonu-yie baa-ba a teten-ye kã baa-ye dii nyaasinni-na i ka jãrã Itienj-i dii dɔrɔ-i-na aa pãņ tĩe baa-yo gbula.

18 Tobij namaa, taa na wanj nel daama-i na dii sireiņa na-naa nuo.

5

1 Tobij namaa, Itienj jommanj-belle-i baa u jommanj-yiingju-i ku kaalaaya na wulaa.

2 Namaa fere-i na suyaa wuo u jommanj-yiingju ka tugol nuamba-i ņaa cuoyuo uņ tugol dumaa isuonģu-na.

3 Huonģu manj nuo-i nuamba da ba ji ta ba cira: «Fiefie-i-na, terienģu fie, i huleiņa sa tie baa weima»; kufanģu huonģu'i nuo-i yaahuolbabalaņo ka tugol-ba ņaa cakusuntienj u kusunģuņ tugol-o dumaa. Molo cɛraa u kor yaahuolo daayo-na.

4 ņga namaanjo-i, mi natobij namaa, naa si dii kukulma-na yij daaku da ku gbãa tugol-na ņaa cuoyuo uņ tugol dumaa.

5 Na hieronjo-na hiere, cecermanj-bisãlņ namaa, na ce na weima-i gbagbaama-na. Kukulmanj-nuonj mie sĩ, isuotaanj mie sĩ.

6 Terienģu fanģu-na, baa na yanj i gonya duofũmmu banamba temma-i, ku saaya i tĩe i yufienj-na, aa i suo i ferenj belma.

7 Nuamba hinu ba duofũņ isuonģu'i nuo-i, aa ba bi hinu ba nyonj ba kure isuonģu'i nuo-i.

8 ņga mie inj yenj cecermanj-bisãlņ mie, ku saaya i suo i ferenj belma. Inj hũyãa Yesu maama-i baa huonģa manj, i ce huonģa fanģa-i baa i nelnyulmu-i i tie cĩnnu i fere *Bigãarãņo heiņa baa ji hi ye. Aa inj hĩņ konģoro taalunģu-i, kuu dii ņaa i diyaa kollunģucũnni-i tĩena.

9 Diilonj saa fiel-e duo ji gãņ baa-ye, u fiela-ye Itienj-i Yesu-Kirsa duo kor-e.

10 U kuu mie maama yaa nuo-i, wuo duo ji bir jo, i kuu ti wa, ii dii cicelma yogo wa, i waa baa-yo.

11 Terienģu fanģu-na, na saaya na cor ta na dii sireiņa na-naa nuo aa ta na kãyã na-naa Diilonj-hũmelle-na.

Pol diyaa nelma Tesaloniketaamba tũnni-na

12 Tobij namaa, bamanj ciēņ Diilonj-maacemma-i na hõlma-na, Itienj uņ haa bamanj na yunģu-na ba da ba ta ba pigãan-na hũmelle-i, jande, i cãrã-nei, taa na kãņ-ba.

13 Taa na kãņ-ba fafamma, aa na ta na dõl-ba ba maacemma maama-na. Taa na nunu na-naa fafamma.

14 Tobij namaa, bamanj yagaraa maacemma-i, jande, i cãrã-nei, diyaan nelma ba tũnni-na aa na ta na dii holle kortaamba-na. Taa na kãyã bamanj saa nanj kaasinni Diilonj-hũmelle-na yogo. Baa na yanj na hõmmu ta mu huol baa moloņo.

¹⁵ Bilaņ na fεε unāņ nuō ņ baa ji ce ņ nanolņo kuubabalaanġu wuō ņ suu sōlaanġu. Yaņ aa na ta na kuye kuufafaanġu maama yaa-i bāanġu-i baa isuōņġu-i, namaanġo-i na-naa nuō a ka cor baa niēraamba-i hiere.

¹⁶ Yaņ na hōmmu ta mu fē yinni maņ jōņ.

¹⁷ Taa na cārā Diilonġo-i hōnni maņ jōņ.

¹⁸ Taa na jaal Diilonġo-i wεima-na hiere. Naņ hūyāa-ma cu Yesu-Kirsa huon-nu, Diilonġo taara na ta na ce ku yaa-i.

¹⁹ Baa na ta na cie *Diilonġo Yalle-i di maacemma-na.

²⁰ Da ba waņ nelma maņ baa-na aa cira Diilopōpuōrunġu, baa na biε-ma nelsōsōmma.

²¹ Nġa taa na ne nelma-i hiere torro; da na da mamaņ faa, na ce ma yaa-i.

²² Niēņ āmbabalma-i ma sīnni-na hiere aa na yaņ-ma.

Jaaluperienġu

²³ Diilonġo-i Hōfēllentienġo bir-na fuō birma aa u tuō niya-nei fafamma. Ku yunġu yaa daaku: U tuō niya na yaleiņa-i baa na hōmmu-i baa na kūōma-i; cālmuo baa ji da-nei Itienġo-i Yesu-Kirsa jommaņ-yiinġu-i.

²⁴ Diilonġo maņ biε-na, u pāa nuņġu wuō u ka ce-ma, u ka bi ce-ma. U sa waņ wεima aa ji bir baa huon-āndaanġu.

²⁵ Tobin namaa, taa na bi cārā Diilonġo-i na hā miēņo-i.

²⁶ Taa na jaal tobimba-i hiere fafamma ņaa ceduōņ-bien namaa.

²⁷ Mi gbu mi cārā-nei, jande, niēņ Itienġo-i aa na kalaņ sebe daayo-i na pigāaņ Diilonġo-dūņ-baamba-i hiere.

²⁸ Itienġo-i Yesu-Kirsa u kāyā-nei hiere.

Polŋ nyegáaŋ sebeháallŋo maŋ há Tesaloniketaamba-i Nelmuoyamma

Tesaloniketaamba saa naa da tuoleŋ-muntŋenammu baa Yesu-Kirsa jommaŋ-kũngu-i. Ba hólma-na, banamba naa cira wuó *Kirsa juó tŋ, banamba yagar maacencelle wuó miwaanjo tŋe tŋ aa nuómba namba'i bir yiera baa ba yuŋ-maama-i. Polŋ daa-ma dumaanjo-na, u nyegēŋ sebe daayo-i duó kaala nelma yaanŋa-i baa-ba. U jaalaa Diilonjo yaa igēna ba maama-na aa cārā-yuó wuó u káyā-bei ba ta ba wuó u hūmelle-i fafamma (sap. 1).

Ku huonŋu-na, u suó dii u nuŋgu-i Yesu jommaŋ-kũngu-na, wuó «Nelbabalaŋo» yaa saaya u jo igēna. U ka jo ji ce u ferε wuó u yaa Diilonjo-i, a tǎal nuómba bigáaŋ Diilonjo-i.

Polŋ suyaa mafamma-i dumaanjo-na, u doŋ tuó dii nelma Diilon-dūŋ-baamba túnni-na, wuó mulŋeŋ da ma fie'a ma ka ko-ba, ba nyaar Diilon-hūmelle-na (sap. 2). U bi taaraaya-kuó Tesaloniketaamba wulaa wuó ba ta ba cārā Diilonjo-i ba há fuó ferε-i, aa yentaamba ta ba ce maacemma ba taara ba nuŋ-juuru-i yinni maŋ joŋ fuó temma-i, aa ba baa bi yan ānfafamma cemma-i (sap. 3).

Jaaluŋgu

¹ Muó Pol, muó baa Silvē* a naara Timote, miemei nyegáaŋ sebe daayo-i die há Diilon-dūŋ-baan namaa namaŋ cuu Itienjo-i Yesu-Kirsa huonŋ-nu dii Tesalonike-i-na.

² I To-i Diilonjo-i baa Itienjo-i Yesu-Kirsa-i, ba káyā-nei aa fē na hōmmu-i.

Pol dii sirēŋa Tesaloniketaamba-na

³ Tobin namaa, Diilon-hūmellen-kũngun yuŋ na hōmmu-i ku kǎ dumaa, a naara nan dǎl na-naa na bi kǎ dumaa, i sie gbāa yan Diilonjo jaalma-i; aa ku yaanŋa yaa dumaanjo-na.

⁴ Nan ceŋ sūlma maŋ nuómba nammu-na, a naara nan mulŋeŋ mulŋema maŋ, aa na yagar nyaar Yesu maama-na, ku sa gbuu fē i hōmmu-i puona. A ce dumaanjo-na die kǎ terienŋu terienŋu, i bie na kũngu-i a piiye pigáaŋ Diilon-dūŋ-baamba maŋ dii terienŋu-na.

⁵ Tobin namaa, nan mulŋeŋ *Diilon-nelle maŋ maa-na-i, kumaŋ haanŋ-nei daaku-i, ku'i ka ce di saaya-nei. Ku yaa pigáaŋ wuó Diilonjo suó pǎmma. Nelŋeŋ nuó niŋ saaya baa kumaŋ, Diilonjo bi pǎ-ni baa ku yaa-i.

⁶ Na saa da, bamaŋ cieŋ-naŋ sūlma-i, Diilonjo daa ku saaya u bi ce kutaamba-i sūlma a suu ku solaanŋu-i.

⁷ Aa ban ceŋ namaa namaŋ sūlma-i, u ka hiel-na sūlma-na baa miēŋo-i hiere Itienjo jommaŋ-yiŋgu-i. I ka da u jo dǎrǎ-i-na baa u *dǎrpǎpuǎrbiemba-i; ba hii hiere.

⁸ Dāncaamu ka dii-yo huonŋa u tuó jo. Duó jo, bamaŋ cŋinaana Diilonjo-i aa bi cŋina Itienjo *Neldǎdǎlma-i, u ka gbo kakǎlle-i ba yunni-na.

⁹ Kumaŋ ka haa-bei ku yaa daaku: Diilonjo ka kǎsuonŋ-ba gbula, ba sie da pie Itienjo-i, ba sie da un ceŋ u bāanŋu-i dumaa.

¹⁰ Nga bamaŋ hūyāa u maama-i, yiŋ daaku-na, ba ka ta ba tuólnu-yuó aa gbuu ta ba ne-yo ŋaa ba ka wuo-yo. In waan u maama-i baa-na na hūu-ma, namaa na kaa bi waa ba hólma-na.

¹¹ Ku'i cie na da i cārā Diilonjo-i yinni maŋ joŋ i há-na, wuó un blε-na mamaŋ nuó-i, u há-na ku fōŋgūó-i na gbāa ce-ma. Aa ānfafamma maŋ yuu na hōmmu-i, u há-na ma cemmanŋ-fōŋgūó-i, aa ce na yu nyólma baa Diilon-hūmellen-kũngu-i.

¹² Da ma ce dumaanjo-na, na ka ce Itienjo-i Yesu ce bǎi aa fuó ka bi ce na ce bǎi. Diilonjo-i baa Itienjo-i Yesu-Kirsa-i ban yen hujantaamba, ba yaa wuó ma ce dumaanjo-na.

* 1:1 Silvē yerre nande yaa wuó Silasi.

2

Itienjo jommaŋ-kūŋgu-i

¹ Tobinŋ namaa, kumaŋ ŋaa Itienjo jommaŋ-kūŋgu-i baa i tigiima-i u caaŋgu-na ku kūŋgu-i,

² jande, i cārā-nei, da na nu ba'a Itienjo juo, baa na yaŋ na hōmmu cu donduo dumaa, baa na bi yaŋ na huleiŋa caar. Umanŋ duo cira Itienjo jomma hii, baa na hūu-ma. Halle da ba fie cira wuo Diilopɔpuorunŋu, baa na hūu-ma. Ba gbāa bi cira miemei waanŋ-ma sisɔ miemei nyegāaŋ-ma, ba tāal-na.

³ Baa na yaŋ molo da nelma tāal-na. Halle da ba fie hel baa ku nelma-i hie, baa na hūu-ma. Na saa da, aa Itienjo jommaŋ-yiŋgu suo da ku hi, nuomba ka ciina Diilonjo-i aa Nelbabalaŋo maŋ kaaŋ dāamu-na u ka carra ba da-yo.

⁴ Nuombaŋ buol nimaŋ hiere, ka hel baa Diilo fuo fεε-i, u ka sire wuo fuo sa taara-nie, kεε fuo maaraa-ni hiere. Aa u ka bel diilonjo-i kā ka suur tīena *Diilodubuɔ-i-na wuo fuo yaa Diilonjo-i.

⁵ Ma sī ma tīyāanu-nei wuo miŋ waa na terienŋu-na, mi taa mi waŋ-ma baa-na kε?

⁶ Fiefiε-i-na, na suyaa kumaŋ bilaaya-yuo ta ku cie u yiŋgu da ku hi u duo jo.

⁷ Na saa da, Nelbabalaŋo duonŋ u maacemma-i tī dii cicaara, ku tīyāa u maŋ bilaaya-yuo u halaŋ u yaanŋa-na.

⁸ Duo halaŋ u yaanŋa-na, i ka da-yo. Kufanŋu huonŋu yaa nuo-i Itienjo ka bāl-o baa u nufafalmu, aa uŋ juo baa bibesinni maŋ, ku ka kɔsuonŋ-yo.

⁹ Nelbabalaŋ daa u ka jo baa *Sitāni himma a ji ce gberε-weima-i ma sinni-na hiere duo gbāa duo tāal nuomba-i cure-bei.

¹⁰ U ka jo ji ce kuubabalaanŋu-i ku sinni-na hiere a cure bamaŋ kaaŋ dāamu-na. Ninsonjo maŋ naa waa u gbāa kor-ba, u saa dɔlnu-bei ba ciina-yuo.

¹¹ Ku cie dumei Diilonjo hā-ba pirammaŋ-hōmmu a ce ba ta ba hūu coima-i wuo ninsonjo.

¹² Terienŋu fanŋu-na, bamaŋ saa hūu ninsonjo-i aa kuubabalaanŋu cemma ta ma dɔlnu-bei, Diilonjo ka pigāaŋ-ba u jāyamma-i.

Diilonjo fiela-na duo kor-na

¹³ Tobinŋ namaa, na maama dii kpelle Itienjo huonŋa-na. Diilonjo fiela namei dii ku domma-na* duo kor-na u *Yalle maŋ ciεŋ-naŋ nelfafaanŋ namaa di barguo-i-na, baa ninsonjo maŋ naŋ siyaa-yo u bi barguo-i-na. A ce dumaanjo-na, miε i siε gbāa yaŋ u jaalunŋu-i na maama-na.

¹⁴ Inŋ waanŋ *Neldɔdɔlma maŋ baa-na, u bīε-na baa ma yaa-i duo kor-na na da na ta na ce na bāanŋu-i baa Itienjo-i Yesu-Kirsa-i.

¹⁵ Tobinŋ namaa, terienŋu fanŋu-na, bilaanŋ Diilonjo-maama-i kpelle, aa inŋ waanŋ mamaŋ baa-na i nunni-na, baa inŋ nyegāaŋ mamaŋ hā-na hiere, baa na yaŋ ma karaanu-nei.

¹⁶ Itienjo-i Yesu-Kirsa fuo fεε-i, baa i To-i Diilonjo maŋ dɔlaa-ye aa ce hujarre yiε tuo dii sirεiŋa yiε, aa ce i haa i nanŋa-i bīŋkūfafaanŋ-nu,

¹⁷ ba hā-na holle aa ta ba dii sirεiŋa nei, a ce na maacemma-i baa na āndenni ta ni fa hiere.

3

Taa na cārā Diilonjo-i na hā-ye

¹ Tobinŋ namaa, mamaŋ tīyāa ma yaa daama: Taa na cārā Diilonjo-i na hā-ye; wuo u yaŋ Itienjo nelma gbuo terni-i hiere donduo donduo, aa ma da fōŋgūo ŋaa maŋ daa fōŋgūo dumaa namaa terienŋu-na.

* 2:13 Girekimma-na terienŋ daaku gbāa bi nu nunŋ daama-i: «U fiela namei igēna...»

² Nuɔmba hiero saa hũu-ma, a ce dumaanjo-na, taa na bi cārã Diilonjo-i wuɔ u hũu-ye nelbabalaamba nyisenni-na.

³ Itienjo sa bir baa huon-ãndaangu; u ka dii holle nei aa bi tuɔ niya-nei na baa ji suur *Bigaarãjo nammu-na.

⁴ Itienjo cie i suɔ wuɔ die wan maman baa-na na ce-ma aa na ka cor ta na ce-ma.

⁵ Itienjo-i Yesu-Kirsa ce na ta na dɔl Diilonjo-i aa ce na ta na hirã muliema-i fuɔ temma-i.

Na saaya na suur mi nallu yaa nuɔ-i

⁶ Tobin namaa, na hɔlma-na, baman bilaa yelma-i tiɛna aa ba sa ce in waan maman baa-na, niɛn Itienjo-i Yesu-Kirsa-i aa na kar-bɛi hiere.

⁷ Namaa fɛɛ-i na suyaa nan saaya na ta na ce kuman a biɛ miɛ maama-i. In kãa na terienju-na, na daa i cie i fɛɛ yentaan miɛ wɛi?

⁸ I saa hũu molon kuuwuonju dede wuo-ku gbãngbãñ. I cie maacemma-i bãangu-i baa isuonju-i ŋaa i ka ko i fɛɛ tie da i nun-juuru-i i fɛɛ

⁹ a ne da namei naa saaya na yiera baa i yun-maama-i. Nga i cie mafamma-i die pigãan-na nelma.

¹⁰ In waa na terienju-na, i saa fuo-ma nei; i taa i wan-ma baa-na yiɛ: «Uman duɔ u sa taara u ce maacemma-i u bi ne niiwuoni-i aa u yan-ni.»

¹¹ Da na da i wan mafamma-i, i nuɔ wuɔ na hɔlma-na banamba bilaa diilonjo-i yan ba maacemma-i aa ta ba wuɔra ba dii ba nunni-i maman saa hi-ba.

¹² In taaran kuman kutaamba wulaa ku yaa daaku: Ba ne Itienjo-i Yesu-Kirsa-i aa ba belnu maacemma-i ba ta ba ce-ma man saaya ma ce dumaa a yiera baa ba yun-maama-i ba fɛɛ.

¹³ Tobin namaa, namaa fuɔ, baa na yan kuufafaangu cemma-i.

¹⁴ In waan maman seɛ daayo-na, uman duɔ saa ce-ma, na ne kutienjo-i aa na yan-yo; baa na tiraa na gbonu na ce wɛima baa-yo, ku yaa senserre ka da-yo.

¹⁵ Mi saa cira na pãñ bigãan kutienjo-i, ŋga na dii nelma u tũñ-nu; namaa wuonjo'i.

¹⁶ Hɔfɛllentien fuɔ fɛɛ u tuɔ fɛ na hɔmmu-i wɛima-na hiere baa hɔnni-na hiere. Itienjo waa baa-na hiere.

¹⁷ Muɔ Pol, mi pãa-na jaaluŋgu. Muɔmei nyegãan jaaluŋ-terien daaku-i baa mi fɛɛn nannga. Mi haa mi niele-i dumɛi koko mi seɛbaa-ba-na.

¹⁸ Itienjo-i Yesu-Kirsa u kãyã-nei hiere.

Polņ nyegāaņ sebēdielāņo maņ hā Timote-i Nelmuoyamma

Timote to waa Girekiyiēņo, aa u nyu-i Yuifuciēņo. Nyuņo naa hūu Yesu maama-i. Timote-i baa Pol ba kaan da ba-naa Lisire (Pəpuər. 16.1-3). Ku huonģu yaa nuo-i Timoteņ juo ce Pol namaacenceronģo tuo wuora baa-yo nilēiņa-na. Huonģu nanģu juo hi, Pol wuo kar-o jina Efesi u duo kāyā Diilonģ-dūņ-baamba-i ba suo tigiima (1.3). U nyegāaņ sebēbaa-ba hāi hā-yo a dii sireiņa yuo ku maacemma-na.

Dielā-wuonģo yaa daayo-i. U gbuoya-yuo wuo nuomba namba dii ta ba guol Diilonģ-dūņ-baamba gbeini-i wuo miwaan daayo bimbinni saa fa, wuo cadiile saa bi fa, aa niwuoni nanni saa bi tiraa fa wuoma-i. Pol yan aa tagaaya pigāaņ Timote-i wuo Diilonģ uņ hielaa nimaņ hiere ni faa (sap. 1 baa 4).

U bi tagaaya pigāaņ-yo Diilonģ-dūņ-baambaņ gbīe ba ta ba cārā Diilonģo-i dumaa, aa yaataamba-i baa ba huonģ-baambaņ gbīe ba waa dumaa (sap. 2-3).

Timoteņ saaya u bel nuomba-i dumaa Diilonģ-dūņģu-na a saanu baa ba sīnni-i, Pol waan ku yaa-i perieņ aa dii nelma u tūnni-na (sap. 5-6).

Jaaluņģu

¹ Muo Pol, muomei nyegāaņ sebē daayo-i. Yesu-Kirsa *pəpuərbiļonģ muo ņaa i koņkortieņo-i Diilonģ uņ'a ma ce dumaa baa iņ haa i nanģa-i Yesu-Kirsa maņ nuo-i.

² Mi nyegāaņ-yo da mi hā Timote nuonei. Diilonģ-hūmelle-na, nii dii mei fereņ bieņ nuo. I To-i Diilonģo-i, baa Itieņo-i Yesu-Kirsa-i, ba ce hujarre nie aa kāyā-nie aa fē ņ huonģa-i.

Nelpirataamba kūņģu-i

³ Mi tamma-na da mi kā Maseduoni-i-na, mii naa hi dii sireiņa nie wuo ņ tēna Efesi-i-na ņ yiera bamaņ waanģ Diilonģ-nelma-i baa coima-i.

⁴ Waņ baa-ba wuo ba hiel ba nanģa bīncuonģ-nelsosomma-na baa huolunģ-maama-i, ma jo baa ijiesosonni. Ma sa kāyā nelie suo Diilonģ-huonģa-i. Da ņ haa ņ nanģa-i Diilonģo-na, ku yaa ņ ta ņ suo u huonģa-i.

⁵ Kumaņ cie mie ņ ce-ma dumaanģo-na, mi taara Diilonģ-dūņ-baamba-i hiere ba ta ba dōl nuomba-i baa huonģa diei, ba waa nelfafaamba, aa ba haa ba nanģa Diilonģo-na ku haama.

⁶ Banamba yaanģ daama-i hiere aa bie nelsosomma ta ba waņ. Ba haaraa hūmelle-na.

⁷ Ba cie ba fere *āņjīnamma pigāataamba, a ne da baņ nyaarāa mamaņ nuo-i ta ba waņ-ma, bafamba fere-i ba sa suo ma yunģu-i.

Anjīnamma anfaanģo-i

⁸ I suyaa wuo da ņ wuo *āņjīnamma-i maņ saaya ma wuo dumaa, ma faa.

⁹ Aa i saaya i suo wuo Diilonģo saa jina āņjīnamma-i nelviinģ maa-na, u jīena-mei nelbabalaanģ maa-na. Ba yaa haba-i? Ba yaa bubōlaamba-i, baa yaagbārāamba-i, baa āmbabalmanciraamba-i, baa bamaņ sa kāaņ Diilonģo-i, baa bamaņ biēnaanaņ u yerre-i, baa bamaņ kuonģ ba tobaa-ba-i sisō ba nyubaa-ba-i, baa nelkuraamba namba-i,

¹⁰ baa bamaņ cieņ bīņwosīnni-i, baa bēmba maņ cieņ ba-naa, baa bamaņ suoraanģ pərtōbaa-ba-i, baa coikartaamba-i, baa bamaņ hielaanģ ba nieņa-i Diilonģo-na coima-na. Bamaņ sa wuoyaanģ ba saanu baa ninsonģo-i hiere, āņjīnamma jīena bafamba maama yaa nuo-i.

¹¹ Baņ hāa-mi *Neldōdōlma maņ wuo mi waņ-ma, ninsonģ daayo da ma yaa nuo-i. Neldōdōl daama piiye Diilonģo yuntesīnniņ-maama baa u fafaanģ-maama.

Pol pā Kirsa-i jaaluņģu

12 Mi jaal Itieno-i Yesu-Kirsa-i, u haa u nanġa miε aa hiel-mi kāyā-miε mi ta mi cāa-yo,
 13 ņ siε suō wuō dīelūō-i-na mi taa mi bīēna u yerre-i aa ta mi ce karaanġu baa u baamba-i. Mi huōnġa taa ka doŋ ka cor. Nġa u yaanġ aa ce hujarre miε wuō miŋ'a mi saa hūu Yesu maama-i, mi sa suō ku yunġu.

14 Itieno Yesu-Kirsa ciε baa-mi cor. U ciε mi haa mi nanġa yuō aa tiraa ce mi ta mi dōl-o.

15 Nel daama-i nuharunġu si dii-mēi: Yesu-Kirsa juō hīēma-na duō ji kor āmbabalmanciraamba. A ne da muōmēi ba yuntien muōno-i.

16 Nġa u ciε hujarre āmbabalmanceron muō mi temma-na duō pigāanġ u hōhinanġa-i. U ciε kufanġu-i duō dii sireiŋa nuōmba-na ba da ba hūu u maama-i a da cicēlma maŋ sa tīēŋ dede-i.

17 Yaanġ i tiε gbēliēŋ Diilonġo-i aa i tiε tuōlnu-yuō. Uu dii gbula, u sa ji kā terienġu. Molonġ yufelle siε gbāa haa-yuō. U yaa u diei-i Diilonġo-i. Ma ciε.

18-19 Mi biε, mi ka hā-ni maacemma a saa baa Diilonġ unġ ņa naa ce ba waŋ mamaŋ ņ kūnġu-na cor. Baŋ waanġ mamaŋ, da ma tīēnu-niε, ņ ka tīē Diilonġ-hūmelle-na aa gbāa ce maacenfafamma baa huōnġa diei. Banamba suyaa kumaŋ sa dōlaanunġ Diilonġo-i aa cor ta ba ce-ku. A ce dumaanġo-na ba Diilonġ-hūmellenġ-kūnġu kūōna.

20 Imene nunġu dii kutaamba-na baa Alēsāndire-i hiere. Mi nyaa-ba hā *Sitāni baa-ba, ku yaa ba ka yaŋ Diilonġo yerre bīēnamma-i.

2

Diilocāralle faa

1 Miŋ taaranġ kumaŋ dīelā-kūnġu-i Diilonġ-dūŋ-baanġ miε i wulaa, mi taara i tiε jaal Diilonġo-i aa tiε cārā-yuō i hā nuōmba-i hiere.

2 Na ta na cārā-yuō na hā fōŋgōtaamba-i baa yuntaamba-i hiere, kumaŋ ka ce i kūōma fē, i waa i fēreŋ nuō tiε cāa Diilonġo-i aa tiε ce kuuviinġu.

3 Da na ta na jaal-o aa ta na cārā-yuō na hā nuōmba-i hiere, ku yaa faa aa tiraa ta ku dōlnu i koŋkortieno-i Diilonġo-i.

4 Diilonġo taara nelbiliemba-i hiere ba kor aa suō ninsoŋo-i.

5 Na saa da! Diilonġo dii u diei yonġ, aa koŋkortieno diei dii nelbiliemba hōlma-na baa-yo. Koŋkortieno faŋo-i nelbilonġo. U yaa Yesu-Kirsa-i.

6 Diilonġ unġ ņa naa dii huōnġu maŋ duō kor nelbiliemba-i ba āmbabalma-na kuŋ juō hi, u yaa pāa u fēre a sāa ba yunni-i. U ciε ku yaa-i a pigāanġ wuō Diilonġo taara u kor nelbiliemba-i hiere.

7 Ku'i ciε na da Diilonġo ciε-mi u nelwaranġ muō, aa bi ce-mi Yesu *pōpuōrbilonġ muō, mi ta mi waŋ Yesu maama-i *niēraamba hōlma-na, ba da ba nu ninsoŋo-i aa hūu-yo. Mi sa kar mi huōyasaŋa, mi waŋ ninsoŋo yaa-i.

8 Terienġu faŋu-na, mi taara bibēmba ta ba cārā Diilonġo-i terni-na hiere. Aa da ba'a ba cārā-yuō, ba cārā-yuō baa hōfafanġa; ba baa cārā-yuō baa hōdulle, ba baa bi cārā-yuō baa berru ba hōmmu-na.

9 Mi bi taara caamba ta ba suō ba fēreŋ diiyamma. Ba baa yaŋ bisinni ta yaanġa bei; ba yaŋ ni gbē baa-ba. Ba baa ta ba dii gbeibuō ba yukuōsinni migāmma-na, baa niibilenni-na, baa kompammu-na.

10 Ba yaŋ aa ba ta ba kuye ānfafamma cemma yaa-i. Ciēno maŋ wuō fuō kāalā Diilonġo-i u saaya u tuō ce ku yaa-i.

11 Aa da ba ta ba waŋ Diilonġ-nelma-i baa-ba, ba saaya ba fiinanġ aa hiire ba fēre ta ba nu.

12 Mi sa taara ciēno sire yiēra wuō u waŋ Diilonġ-nelma, u saa bi saaya u waa bibiēno yunġ-nu, u par fiinamma yonġ.

13 Yunġ haku-i nuō-i mi ta mi waŋ mafamma-i? Mi niε da Diilonġo maa bibiēno yaa igēna aa suō ji ma ciēno-i.

¹⁴ Aa *Sitāni saa gbāa tāal bibiēno-i, u tāalāa ciēno yaa-i u cāl Diilonjo-i.

¹⁵ Nga ciēno maŋ duo hūu Yesu maama-i, aa wuo Diilonj-hūmelle-i fafamma, aa nelnyulmu waa-yuo, u horre ka kor-o.

3

Yaatesinnij saaya ni da dumaa Diilonj-dūngu-na

¹ Umanj duo tuo taara yaatesinni-i Diilonj-dūngu-na, kutienjo taara maacenfafamma; nuharunju si dii-meī.

² Diilonj-dūng-baamba yaatienjo-i, cālmuo saa saaya u da-yuo, u saaya u waa ciēno diei tienjo, u saaya u tuo suo u ferēŋ belma, u saaya u waa nelnurāno, u saaya u waa nelfeŋeino aa tuo sie u har niraamba-i. U saaya u gbāa tuo kalan nuomba-i Diilonj-nelma-i.

³ U saa saaya u waa konyorōno, u saa saaya u waa hodorono, u saa bi saaya u waa berkartienjo, nga u saaya u waa hiehiēntienjo, u saa saaya u yanj gbein-maama ta yaanja yuo.

⁴ U saaya u suo fuo ferēŋ dumellenj-baamba nuolamma a ce u bisāimba ta ba nu u nunju-i aa ta ba kān-yo weima-na hiere.

⁵ Nelienjo maŋ sie gbāa nuola u dumellenj-baamba-i fafamma u ce nie gbāa bel Diilonj-dūng-baamba-i fafamma?

⁶ Yaatienjo saa saaya u waa nelfeŋeino Diilonj-hūmelle-na. Duo waa nelfeŋeino, bombolma gbāa cōruonu-yuo. A ce dumaano-na, mamaŋ daa *Sitāni-i ma ka da-yo.

⁷ Ku bi saaya u yefafalle waa puonj-nuomba nunni-na, ku yaa ba sie ji dii ba yaanja-i yuo a ce Sitāni da mumbelmu yuo.

Diilonj-dūngu maacenciraamba maama

⁸ Kuuduonju yaa baa Diilonj-dūngu maacenciraamba-i, ba ciluo saaya u vii aa ba baa waa huhurmantaamba. Ba saa saaya ba yanj kolma ta yaanja bei, aa ba baa taara huhurmanj-gbeinja-i.

⁹ Diilonj unj pigāan-ye ninsonjo maŋ u hūmelle-na, ba sie-yo aa ba bel-o baa huonja diei.

¹⁰ Da na'a na hā umanj Diilonj-dūngu maacemma-i, na saaya na ne kutienjo ciluo-i igēna. Da na da u faa, na suo na hā-yo baa-ma.

¹¹ Caamba* maŋ ciēŋ maacenduoma famma-i ba saaya ba bi vii, ba saa saaya ba waa yebiēnataamba. Ba saaya ba ta ba suo ba ferēŋ belma aa yanj huhurma-i weima-na hiere.

¹² Diilonj-dūngu maacencerono saaya u waa ciēno diei tienjo. U saaya u tuo suo u dumellenj-baamba nuolamma.

¹³ Diilonj-dūngu maacencerono maŋ ciēŋ u maacemma-i fafamma, nuomba bi u yefafalle aa u da holle u piye unj haa u nanja-i Yesu-Kirsa-i-na mamaŋ nuo-i.

Diilonj unj puuriye nelma maŋ pigāan-ye

¹⁴ Timote, Diilonj duo sie, ku sie da huonju mi ka kā ka ne-ni. Nga mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-ni,

¹⁵ wuo da ŋ saa ji ta ŋ da-mi, u kāyā-nie ŋ suo ŋ ferēŋ belma Diilonj-dūng-baamba hōlma-na, ŋ suo ŋ ferēŋ belma Cicēlmantienjo baamba hōlma-na. Ba yaa ninsonjo tuole-i

¹⁶ Coima saa fa, Diilonj unj pigāan-ye nelma maŋ Yesu-Kirsa kūngu-na ma temma si dii. Wuo *Kirsa juo nelbilonj temma i ji da-yo.

*Diilonj-Yalle cie i suo wuo nelviinjo.

*Dorpuorbiemba daa-yo.

Ba waan u maama-i baa niēraamba-i nilēinja-na hiere.

Ba hūyāa u maama-i terni-na hiere.

Aa Diilonjo biyaa-yo ka jina u caan-nu.

* **3:11** Girekimma-na terienj daaku gbāa bi nu nunj daama-i: «Ba caamba ciluo saaya u vii...»

4

Bilaan na fere coikartaamba-na

¹*Diilon-Yalle waan-ma gbar-ma wuɔ miwaanɔ timman-huonɔgu-na, banamba ka ciina Yesu-i aa cu coikartaan huon-nu ta ba nu Sitani-nelma.

²Ba ka yan huhurmantaamba famba taal-ba pira-bei.

³Ba wuɔra ba piiye wuɔ ansorre saa saaya di ce, aa cira niiwuoni nanni dii ni saa saaya wuoma. Nga η saaya η suɔ wuɔ niiwuoni fanni-i Diilonɔ hielaa-ni hā baman hūyāa u maama-i aa ta ba suɔ ninsonɔ-i wuɔ ba ta ba jaal-o aa ta ba wuo-ni.

⁴Diilon un hielaa niman hiere ni faa. I saa saaya i ciina kuuwuonɔgu nanɔgu wuɔ ku saa fa. Nga da η'a η wuo kuman, η saaya η jaal Diilonɔ-i ku maama-na.

⁵Ku yunɔgu yaa daaku: Diilon-nelma-i baa u cāramma yaa migāan niiwuoni-i hiere.

⁶Da η ta η piiye nel daama-i η pigāan tobimba-i, η ka ce maacembilofefeiη nuɔ Yesu-Kirsa suonɔgu-na. Ku yaa ka pigāan wuɔ η filāa Diilon-hūmelle-na aa η kalaan hūmefafalle-i hi η fuonɔgu-i.

⁷Nelma man sa kāan hūmeduɔle baa miε Diilon-hūmelle-i, baa yan ma ta ma suur η tūnni-na. Ta η kuye Diilon-kūnɔgu yaa-i.

⁸Da η ta η kuye ponsaanɔgu man firiinun η kūɔma-i, ku faa, nga ku sa fa wεima bɔi. A ne da da η ta η kuye Diilon-kūnɔgu-i ku fa nyunɔgo ku maama-i aa tiraa fa bisin ku maama-i hā-ni.

⁹Nel daama-i nuharunɔgu si dii-mei, nuɔmba-i hiere ba saaya ba hūu-ma.

¹⁰In haa i nanɔga Cicēlmantienɔ-na, ku'i cie i tie ce maacemma-i aa vaa i fere vaan daama temma-i. U yaa nelbiliemba-i hiere ba konkortienɔ-i, ku huraa baman hūyāa u maama-i.

¹¹Nin saaya η ta η wan man baa-ba ma yaa mafamma-i.

¹²Baa yan molo dii u yaanɔga-i niε wuɔ bisālāan nuɔ. Diilon-dūn-baamba saaya ba ta ba ne nuɔnei aa ta ba ce. A ce dumaanɔ-na, η nun-āndaanɔgu saaya ku ta ku fa baa η ciluɔ-i hiere. N saaya η ta η dɔl nuɔmba-i hiere aa η haa η nanɔga-i Diilonɔ-na ku haama. Cālmuɔ saa saaya u da-niε.

¹³Vaa η fere η ta η kalan Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i aa η ta η firnu-mei η cie mi jomma-i.

¹⁴Diilon un puɔraa ba wan man η kūnɔgu-na aa yaataamba haa ba nammu-i niε aa cārā Diilon hā-ni fōnɔgū man, baa hūu-yo η nanna.

¹⁵Min waan man baa-ni hiere, bel-ma nammu hai aa η ta η ce-ma man saaya ma ce dumaa, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ Diilon-maacemma wuɔ η wulaa.

¹⁶Suɔ η fereη belma, aa nin wan Diilon-nelma man, η ta η ne-ma torro. Vaa η fere baa ma cemma-i, ku yaa η ka kor η fere aa bi kor baman ka nu-ma η wulaa.

5

Timoten saaya u bel Diilon-dūn-baamba-i dumaa

¹Bincɔinɔ man duɔ cāl, piiye baa-yo da yambaa ηaa η tohoinɔ η dii-yo hūmelle-na. Da ku waa naacolɔnɔ, piiye baa-yo ηaa ceduon-bien namaa.

²Da ku waa cabincɔinɔ, η piiye baa-yo ηaa η nyu, aa da ku waa cabisālāanɔ, η piiye baa-yo ηaa η tūɔ; baa huonɔga diei.

Bikulcaaman saaya ba bel dumaa

³Bikulcaamba man taamba si-bei koikoi, bel-ba fafamma.

⁴Nga bisālɔ da ba waa baa uman, sisɔ u hāayēlmba, ba yaa saaya ba yiera baa ba dūn-maama-i a pigāan wuɔ ba kāalā Diilonɔ-i ninsonɔ. Da ba yiera baa-ma dumaanɔ-na, ba bincūamban cie kuman hā-ba, ba suu ku solaanɔgu yaa dumaanɔ-na. Diilonɔ taara ku yaa-i.

⁵ Da ņ nu wuō bikulciēņo-i, u yaa uman̆ tien̆o sī-yuō. Fuō temma-i u haa u nan̆ga-i Diilon̆o yaa nuō-i, u cārā u yaa-i bāan̆gu-i baa isuōņgu-i wuō u kāyā-yuō.

⁶ A ne da bikulciēņo maņ ciēņ u bāan̆gu-i, u ne colcol ņga u kuu, u Diilon̆-ħūmellen̆-huōņga kuu aa yaņ-yo.

⁷ ņ saaya ņ ta ņ titirre nel daama yaa baa-ba, ku yaa ba siē ji ce cāl.

⁸ Uman̆ duō u sa ne u huraamba-i fafamma, ku huraa fuō fēreņ dūņ-baamba-na, kutien̆o hilaa Diilon̆-ħūmelle huōņ-nu. Baman̆ sa suyaan̆ Diilon̆o-i ba bōyaa-yuō.

⁹ Bikulcaamba maņ naa vii baa ba bōlbaa-ba-i aa ba bien̆a yu bien̆ komuōņa sa-a-siei, na saaya na biē bafamba yirēiņa yaa-i ta na kāyā-bei.

¹⁰ Da na'a na kāyā uman̆, u yefafalle saaya di waa nuōmba nunni-na, u saaya u suō u bisālm̆ba nuolamma, u saaya u tuō ce niraamba nersīnni-i fafamma, u saaya u tuō saara Diilon̆-dūņ-baamba gbeini-i*, u saaya u tuō kāyā sūntaamba-i aa bi tuō ce ānfamma-i ma sinni-na hiere.

¹¹ Bikulcaamba maņ saa vāa yogo, baa dii ba nuņgu-i kāyāmma-na. Da ņ dii-ku, bekūņ da ku ji muonu ba yunni-i, ba ka ciēl *Kirs̆a maama-i jina kōtuōņgu aa ta ba taara ba soņ.

¹² A ce dumaan̆o-na ban̆ pāa nudielāņgu maņ baa Kirs̆a-i, ba ka guōla-kuō a taara wēima hā ba fēre.

¹³ A naara kufan̆gu-i, da na biē-ba ta na kāyā-bei, ba ka ce yentaamba ta ba wuōra ba biņ nuōņ-dumien̆-na, ba nunni ka ta ni ko-ba, ba ka ta ba dii ba nunni-i nelma maņ saa hi-ba.

¹⁴ Terien̆gu fan̆gu-na, mei taara bikulcabisālm̆ba bir soņ a hoņ bisālm̆ba aa yiera terduōņ-nu ta ba ce ba dūņ-huōya-maacemma-i, ku yaa i bigāarāamba siē da nuņgu yiē.

¹⁵ Kuman̆ ciē mi ta mi waņ mafamma-i, bikulcaamba namba naana ħūmelle-i tī aa cu *Sitāni huōņ-nu.

¹⁶ Ciēņo maņ duō ħūu Yesu maama-i aa bikulcaamba waa u dūņ-baamba-na, u'i saaya u tuō kāyā-bei aa yaņ Diilon̆-dūņ-baamba ta ba kāyā baman̆ taamba sī-bei.

Diilon̆-dūņ-baamba yaataamban̆ saaya ba bel dumaa

¹⁷⁻¹⁸ Diilon̆-nelma ciēra wuō: «Niņ duō tuō muo dīm̆ma-i, ņ saa saaya ņ vaa u nuņgu-i» aa tiraa cira: «Maacembilon̆o saaya baa u maacemma sullu-i».† Terien̆gu fan̆gu-na, Diilon̆-dūņ-baamba yaataamba maņ ciēņ ba maacemma-i fafamma, na saaya na ta na bi ne ba yaan̆-na fafamma; ku huraa baman̆ vaa ba fēre baa Diilon̆-nelma wamma-i.

¹⁹ Da ba ta ba cāl yaatien̆o-i baa maman̆, aa siertaamba saa yu ba hāi sisō ba siei, baa ħūu-ma.

²⁰ Uman̆ duō cāl, waņ baa-yo banamba yufelle-na, ku yaa bafamba ka kāalā.

²¹ Jande, ne Diilon̆o-i baa Yesu-Kirs̆a-i baa *dōrpōpuōrbiemba-i aa ņ ce nel daama-i ņaa miņ waan̆-ma baa-ni dumaa. Baa ta ņ ce ciēluō.

²² Da ņ'a ņ sa suō uman̆ ku kaala, baa tugol ņ haa ņ nammu-i u yuņgu-na ņ cārā Diilon̆o-i ņ hā-yo wuō u tuō ce maacemma Diilon̆-dūņgu-na. Baa yaņ banamba ji celien̆-ni baa ba balaan̆gu-i. Baa yaņ cālm̆uō da-niē.

²³ ņ kusūņguņ ņ'a ku sa dōl-ni, baa ta ņ nyōņ ħūņkolņo-i yon̆, ta ņ nyōņ duvēņo-i tēntēņ.

²⁴ Nuōmba nan̆ cālm̆uō dii u sa fuo; a ne da banamba dii ba tīēna ba āndaan̆gu-na aa suō da ba cālm̆uō-i.

²⁵ Anfamma sa bi fuo dumēi. Halle da ku fiē vaaya niē niē, ma ji hel.

6

Kōraamban̆ saaya ba waa dumaa baa ba yuntaamba-i

¹ Kōraamba saaya ba ta ba kāņ ba yuntaamba-i fafamma, ku yaa molo siē da biēna Diilon̆o yerre-i aa bi biēna i ħūmelle diele-i.

* **5:10** *Yuifubaa-ba jārā ba niraamba-i dumēi. Niēņ Like 7.44. † **5:17-18** Niēņ Anjīnamma tiyemman̆-sebe-i-na (Deutéronome) 25.4 baa Kor. dīē. 9.9; Matie 10.10; Like 10.7.

² Kāraamba maņ ba yuntaamba hūyāa Yesu maama-i, ba baa yagar ba nunni-i wuō ba natobimba. Ba saaya ba suō wuō ba yuntaamba hūyāa Yesu maama-i aa ba maama bi dōlnu Diilonō-i. Terienģu fanģu-na, ba saaya ba firnu ba hōmmu-i ta ba ce maacemma-i fafamma ba hā-ba. Niņ saaya ņ ta ņ waņ mamaņ baa nuōmba-i ma yaa mafamma-i.

Pol diyaa nelma Timote tūnni-na

³ Umanģ duō yaņ Itienō-i Yesu-Kirsa nelmaņ-kerre-i aa tuō waņ u denģ maama baa nuōmba-i, umaņ duō haar Diilonģ-hūmelle-na,

⁴ kutienō ce bombolma. U sa suō kuyunģu, aa nuharunģu'i dōlaanuņ-yuō baa āndapirre aa tiraa tuō ce berru nelsōsōmma-na. Ku yaa juōņ baa nenemuņģu-i, baa cōcōģoluō-ī, baa tuosīnni-i, baa ānjōģōbabalamma-i,

⁵ baa āndapirre-i bamaņ sa jōgaanģ kā yaanģ-na ba hōlma-na. Ba cīinaana ninsoņo-i aa bir ta ba ne wuō sī Diilonģ-hūmelle-i gbeitaara-hūmelle.

⁶ Coima saa fa, da ņ haa ņ naņģa-i Diilonō-na, wēisīnni nanni saa maar nifanni-i, ņģa ņ saaya ņ waa nēliēņ nuōni maņ sa niēnuņ moloņ bīņkūņģu.

⁷ ņ saa da, i juō miwaanģo-na baa i niēņa ndii, i ka bi bir baa i niēņa ndii.

⁸ Kumaņ gbāaņ, diē tiē da i nuņ-juuru-i baa kompammu-i i hī, nifanni ka saanu baa-ye.

⁹ Bamaņ kuņģ gbeiņa huonģ-nu, *Sitāni hi ba yaa-i u dii-ba u juōņo-na. U gbu-ba baa bafamba fēreņ yufienģ-niini yaa-i u bel-ba. A ne da yunģu si dii-niē, ni kōsuōņ-ba yonģ.

¹⁰ ņ saa da, gbeiņ da a ta a dōlnu-niē a corģ, ku yaa diyaanģ-niņ āmbabalma sīnni-na hierē. Gbeiņ-maama taa yaanģa banamba-na a ce ba nanna Diilonģ-hūmelle-i, a ce dumaanģo-na mulīema si dii bei dēi.

¹¹ ņģa nuō niņ yeņ Diilonģ-wuonģ nuō, baa dii ņ gboluonģu maacembabalaņ daama-na. Ta ņ kuye viisīnniņ-kūņģu-i, baa nelnyulmuņ-kūņģu-i aa ņ haa ņ naņģa-i Diilonō-na. Ta ņ hīrā ņ kūōma-i aa ņ ta ņ ce nuōmba-i hīēhīē.

¹² Vaa ņ fēre Diilonģ-hūmelle-na. Baa yaņ Diilonģ-nelle korra-niē. Diilonģo jōģuōņ-ni baa difande maama yaa-i ku'i ciē u bī-ni ce-ni u wuonģ-nuō. ņ waanģ difande maama yaa-i fafamma nuōmba yufelle-na ku belle-na.

¹³ Fiēfiē-i-na, mi ka piiye baa-ni Diilonģo maņ hāaņ nelbiliemba-i baa bīmbaamba-i cicēlma-i u nu, aa Yesu-Kirsa maņ waanģ ninsoņo-i baa *Pōse-Pilati-i u bi nu.

¹⁴ Niņ nuō nelma maņ, ce-ma maņ saaya ma ce dumaa, baa yaņ cālmuō da-niē, baa yaņ ba da āntāalāmma haa-niē a ji hi Itienō-i Yesu-Kirsa jomma-i.

¹⁵ Diilo fuō fēre yaa diyaa yiinģu fanģu-i.

U yaa u diei Itienō-i;

ānfafamma-i hierē ma tienō-i.

U yaa jāmatigibaa-ba-i hierē ba Jāmatigi-i,

aa bi waa yuntaamba-i hierē ba Yuntienō-i.

¹⁶ Fuō yaa sa kuunģ u diei yonģ.

Cecerma maņ dii u terienģu-na

molo siē gbāa piē ma caaņ-nu.

Molo saa da u yufelle dede

aa molo siē bi gbāa da u yufelle.

Yuntesīnni-i baa fōņģōtesīnni gbīē baa u yaa-i kudēi.

Ma ciē.

Bīņkūntaamba maama

¹⁷ Waņ baa bamaņ bīņkūntaamba-i wuō ba yaņ bombolma-i, aa ba baa haa ba naņģa ba nagāņ-niini-na; ni gbāa bīēna aa yaņ-ba. Ba yaņ aa ba haa ba naņģa-i Diilonģ-na. Bīņkūņģu bīņkūņģu, u yaa firiinu u huōņģa-i hā-ye baa-ku bāmbāale i tiē ce i bāaņģu-i.

¹⁸ Waņ baa-ba wuō ba ta ba ce kuufafaanģu. Ba yaņ ba ānfafamma maara. Ba ta ba ce sāmma aa ba yaņ ba nammu ta mu fara fiēfiē.

¹⁹ Da ba ta ba ce mafamma-i, kuu dii ņaa ba tiera munterfafamu-na ba jīna da ba gbāa ji da cicēlma maņ sa tīeņ dede-i.

Andaperienģu

²⁰ Timote, Diilonģ uņ hāa-ni nelma maņ, bel-ma nammu hāi. Andasōsōnni maņ sa kāaņ hūmeduōle baa miε Diilonģ-hūmelle-i, hiel ņ naņga niε. Bamaņ karaaņ coima-i wuō bafamba suō yiēņģu, baņ fanuņ ba-naa nelma maņ nuō-i, baa dii ņ nuņģu-i mēi.

²¹ Ba daa niε sī ba suō yiēņģu, a ce dumaaņo-na, ba naana Diilonģ-hūmelle-i. Diilo kāyā-nei.

Polŋ nyegāan sebēhāalŋo maŋ hā Timote-i Nelmuoyamma

Pol waa kaso aa nyegēŋ sebē daayo-i a hā Timote-i. Huoŋgu faŋgu-na, u taa u muliēŋ aa nuamba naa nanna-yuo. Uŋ juo suo wuo u yinni tīe tī, mamaŋ waa u huoŋga-na, wuo nyegēŋ-ma duo hā Timote-i baa-ma. Pol nyegāan sebē daayo yaa perien Diilon-nelma-na.

U duoŋ u sebē-i baa jaaluŋgu. U jaalaa Diilonŋo-i Timote maama-na aa suo gboya Timote-i wuo u tuo ce fuo temma; u vaa u ferē baa Diilonŋo-maacemma-i kerē bamaŋ cien-maŋ ba yammu huol baa ma cemma-i (sap. 1-2).

Wuo nuamba bir baa ba huoŋgu aa ta ba waŋ Diilonŋo-nelma-i baa coima, ŋga Timote u yaŋ aa u bel Diilonŋo-maama-i nammu hāi, aa uŋ hāalāyā mamaŋ, u nyaar-mēi fafamma (sap. 3).

Sebē periema-na, Pol kaalaa u sūlma-i, ŋga wuo yinduŋgu u saa ji hel Diilonŋo huon-nu dede. Diilonŋo uŋ kāyā-yuo dumaa, u nuŋgu bi tiraa hi mafamma-i (sap. 4).

Jaaluŋgu

¹ Muo Pol, muomēi nyegāan sebē daayo-i. Yesu-Kirsa *pəpuərbilon muo ŋaa Diilonŋo uŋ'a ma ce dumaa. Diilonŋo uŋ pāa nuŋgu-i wuo umaŋ duo suur Yesu-Kirsa horre-na uŋ ka da cicēlma maŋ, wuo mi wuəra waŋ mafamma maama yaa-i.

² Timote, mi biēŋ nuo, mi nyegēŋ sebē daayo-i da mi hā nuonēi. I To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i ba ce hujarre niē aa kāyā-niē aa fē ŋ huoŋga-i.

Pol dii sireiŋa Timote-i-na

³ Mi jaal Diilonŋo-i. Mi cāa u yaa-i baa huoŋga diei ŋaa mi bincuoŋbaŋ siire ce-ma dumaa. Da mi ta mi cārā-yuo huoŋgu huoŋgu, ŋ maama sa karaanu-miē.

⁴ Niŋ kaalaa kaaluŋgu maŋ*, ku maama saa karaanu-miē; a ce dumaŋŋo-na, ŋ kūoma gbuu bel-mi. Mi taara mi da ŋ yufelle ku yaa mi huoŋga ka fē.

⁵ Niŋ hūyāa Yesu maama-i baa huoŋga diei dumaa, mafamma saa bi karaanu-miē. Ku duoŋ baa ŋ nyubincōiŋo-i Losi yaa igēna, ŋ nyu-i Enisi sire biē-ku, mi suyaa miē nuo ŋ bi siire biē kuuduŋgu faŋgu yaa-i.

⁶ Terienŋu faŋgu-na, mi ka tir nel daama-i baa-ni: Miŋ haa mi nammu-i niē aa cārā Diilonŋo-i u hā-ni fōŋgūo maŋ, baa yaŋ u kusirre ŋ wulaa.

⁷ Baa tie holle; Diilonŋo uŋ hāa-ye u *Yalle maŋ, di sa ce-ye kortaan miē, di dii holle yiē aa ta di ce i tiē dōl i-naa aa tiē suo i ferēŋ belma.

⁸ Terienŋu faŋgu-na, baa ce senserre baa Itienŋo nelma wamma-i. Aa baŋ diyaa muoŋo-i kaso-i-na fuo maama-na, baa bi ce senserre aa ŋ hel mi huon-nu. Diilonŋo uŋ hāa-ye fōŋgūo maŋ, yaŋ i ce u yaa gboruoŋgu aa i hīrā muliēma-i *Neldōdōlma maama-na.

⁹ Diilonŋo yaa kuraa-ye aa ce-ye u baŋ miē. U saa ne i fafaŋgu aa ce-ma! U taa u taara u cor baa Yesu-Kirsa-i ce-ye dei ku'i ciē. Ma waa u huoŋga-na aa miwaanŋo suo duo jīna.

¹⁰ Fiefiē yaa nuo-i i Koŋkortienŋo-i Yesu-Kirsa jomma ciē i da cedeiŋ daayo-i. U yaa juo ji yiēra kuliŋgu-i ku maacemma-na aa pigāan wuo die hūu Neldōdōlma-i i ka da cicēlma maŋ sa tīēŋ dede-i.

¹¹ Diilonŋo ciē-mi Yesu *pəpuərbilon muo mi ta mi wuəra mi waŋ Neldōdōl daama yaa-i mi pigāan nuamba-i baa-ma.

* 1:4 Ku gbāa waa uŋ kaalaa kaaluŋgu maŋ Yesu pəpuərbiemba maacemma sebē-i-na 20.37.

¹² Ku'i cie η da mi ce sūlη daama temma-i. Nga senserre sa da-mi baa-ma. Mi suō miη haa mi nan̄ga-i umaη nuō-i aa mi suyaa miε uη hāa-mi mamaη, ku fāηgūō dii-yuō u duō gbāa ce mi bella-mēi ji hi gēηgeryiηgu-i.

¹³ Miη waan̄ ninsoη-nelma maη baa-ni, ta η wuō ma hūmelle-i. Nelnyulmu maη dii-yiε baa Diiloη-hūmelle huōηga maη dii-yiε Yesu-Kirsa horre-na, bel-ni fafamma.

¹⁴ *Diiloη-Yallen yēη η huōηga-na, bel nel daama-i fafamma.

¹⁵ N̄ saa bi yaη-ma suōma, Diiloη-dūη-baamba maη *Asi-i-na ba naana-miε hiere, halle baa Fisel baa Ermoseni-i hiere ba naana-miε.

¹⁶ Nga Diilo kāyā Onesifōr dumellen̄-baamba-i. Miη fiε mi ye kaso-i-na, senserre sa da-yo baa nuōmba-i; u juō u dii sireiηa miε.

¹⁷ Uη diyaa u gboluoηgu-i *Orōmu-i-na, u taaraaya-miε fuō ji da-mi.

¹⁸ Gēηgeryiηgu-na, Itieηō kāyā-yuō a ce Diiloηō ce hujarre yuō. Uη cie kumaη hā-mi Efesi-i-na, naη fεrε-i η suō-ku η yaη nuōmba-i hiere.

2

N̄ saaya η hīrā η kūōma-i Yesu-Kirsa maama-na

¹ Mi biε, nuō fuō, Yesu-Kirsaη cie baa-ye cemma maη, yaη ku ta ku dii sireiηa niε.

² Miη waan̄ nelma maη baa-ni nuōmba bōi yufelle-na, ne nuōmba namba η dii-ma ba nammu-na. Kutaamba saaya ba vii, aa ba saaya ba gbāa ta ba hāalā banamba baa-ma.

³ Ta η hīrā η kūōma-i ηaa sorosiyiēη nuō Yesu-Kirsa huoηgu-na.

⁴ Sorosiyiēηō maη duō tuō taara u ce u yuntieηō huōηga-i, u sa dii u nan̄ga-i wēima namma-na, u tuō yīi baa sorosisīnni yaa yoη.

⁵ Aa da ba'a na finu gbaruη-nu aa naη sa gbar baη'a na gbar dumaa, naη ka ce niε gbāa yar?

⁶ Suontieη uη mulāaη baa u suoηgu-i, fuō yufelle yaa saaya di hel igēna u dīmma-na.

⁷ Miη waη nelma maη baa-ni, ne-ma torro aa Itieηō ka ce η suō ma yaan̄ga-i hiere.

⁸ Yaη Yesu-Kirsa maama ta ma tīenu-niε, *Davidi hāayēl̄ηō, u kuu aa sire ηaa maη waan̄ dumaa *Neldōdōlma-na. Mi wuōra mi waη Neldōdōlma famma yaa-i.

⁹ Mi muliēη nelma famma maama yaa nuō-i. Ba bilaa-mi vaa-mi ηaa nelbabaη muō. Nga baη fiε vaa-mi, ba saa gbāa vaa Diiloη-nelma-i.

¹⁰ Ku'i cie η da mi niε Diiloηō yufellen̄ hilaa bamaη nuō-i aa hīerā muliēη daama-i hiere. Mi cie mafamma-i Yesu-Kirsa duō bi kor bafamba-i ba da suur Diiloη-nelle-na.

¹¹ Nel daama-i coima sī:

Da kuō i hūyāa-ma a ku baa Yesu-Kirsa-i,

i ka bi sire a waa baa-yo.

¹² Aa diε hīrā muliēma-i fuō maama-na,

i ka ce i bāaηgu-i baa-yo.

Diε cīina-yuō,

fuō ka bi cīina-yiε.

¹³ Da kuō huhurmantaη miε,

fuō-i huhurmantieηō sī;

u siε gbāa yagar fuō fεrēη nuη-āndaan̄gu-i.

Timoteη saaya u bel u fεrε dumaa

¹⁴ Diiloηō yufelle-na, ta η waη nel daama ta ma tīenu nuōmba-i, wuō ba baa gāη baa moloηō nelmaη-yuη-nu. Ijieni fanni sa fa wēima. Umaη duō waa nu-ni, ku bīena u Diiloη-hūmellen̄-kūηgu-i.

¹⁵ Gbāη waa nelfεfēiη nuō Diiloηō yufelle-na. N̄ maacemma saa saaya ma ta ma da-ni senserre. Waη Diiloη-nelma-i maη saaya ma waη dumaa.

¹⁶ Hiel η nan̄ga āndasōsōnni-na baa āndenni maη sa kāaη hūmeduōle baa miε Diiloη-hūmelle-i. Bamaη waan̄ nifanni temma-i, ba maa Diiloηō-na ba kā.

¹⁷ Ba nelma dii ŋaa pácǎǎ ta ma guǎla nuǎmba yunni-i ma kǎ. Unarŋo yaa Imene-i aa unarŋo yaa Fileti-i.

¹⁸ Ba yaan ninsoŋo-i aa ta ba pira nuǎmba-i Diilonŋ-hǔmelle-na wuǎ kuomba siire cor ti.

¹⁹ Nga Diilonŋ unŋ jǐena dǔntuole manŋ, dii dii di temma-i. Ma nyegǎan dǔntuole fande-na wuǎ: «Itienŋo suǎ u baamba-i.» Aa tiraa nyegǎn wuǎ: «Umaŋ duǎ cira fuǎ dii baa Itienŋo-i, kutienŋo saaya u hiel u nanŋa kuubabalaanŋu-na.»

²⁰ Da ŋ suur weinŋ dǔnŋu-na, ma sǐ ŋ da jukalni-i ni sinni-na hiere ke? Da ku waa yibuǎ, u hiel sukpekpellunŋ-niini yaa-i, aa da ku waa yigbǎnŋgbǎlǎanŋu-i u hiel sudǎdǎllunŋ-niini.

²¹ Kuu bi dii dumǎi baa miŋŋo-i. Miŋ tagaaya ǎmbabalma sinni manŋ pigǎanŋ-ni daani-i, umanŋ duǎ bel u fere niǎ, kutienŋo ka waa ŋaa jukalni manŋ banŋ tieraa-nyǎ jǐna ta ba hiel-ni yibǎmbǎmbaa-ba-na. Ni ka waa ta ni fa ni tienŋo maama-i u tuǎ biǎ-ni u ce maacenfafamma-i ma sinni-na hiere.

²² Timote, naaciemanŋ kuyenŋ niibabalanni manŋ, ne-ni aa ŋ yanŋ-ni. Ta ŋ kuye viisinni, baa Yesu maama, baa nelnyulmu. Taa na nunu na-naa fafamma baa bamanŋ cǎarǎn Itienŋo-i baa huǎnŋa diei.

²³ Baa dii ŋ nunŋu-i miminsinniŋ-ǎndenni-na baa nelsǎsǎmma-na, ni jo baa berru.

²⁴ A ne da Itienŋo cǎarǎnŋo saa saaya u ce berru. U saaya u fa baa nuǎmba-i hiere aa tuǎ suǎ ba hǎalǎmma baa Diilonŋ-nelma-i, aa waa hǎhinantienŋo.

²⁵ U saaya u tuǎ tagaaya Diilonŋ-nelma-i da yambaa u pigǎanŋ ǎnyagarmantaamba-i, ku niǎ sǐ Diilonŋo ka kǎyǎ-bǎi ba nanna ba cilǎbabalarŋo-i aa siǎ ninsoŋo-i.

²⁶ *Sitǎni bilaa-ba ce-ba u kǎraamba; mafanŋ da ma ce, ku yaa ba ka gbǎa hǔu ba fere u kǎrsinni-na aa waa ba fereŋ nuǎ.

3

Balaanŋu manŋ ka waa miwaanŋo timma-na

¹ Ŋ saaya ŋ suǎ wuǎ miwaanŋo timma-na yinni nanni ka huol.

² Nuǎmba ka ta ba ce nahuǎnŋa, gbeinŋ-maama ka ta yaanŋa bǎi, bombolma ka ce ba ta ba kaal ba fere. Ba ka ta ba tuora Diilonŋo-i. Ba siǎ ji ta ba nu ba bǐncuǎmba nunni-i. Ba siǎ ji ta ba suǎ ǎnfafamma-i. Ba siǎ ji ta ba kǎnŋ Diilonŋ-bǐnŋkǔnŋu.

³ Ba ka waa hǎduraamba, yebǐenataamba, kakarkuontaamba, bubǎlaamba, ba siǎ ji ta ba suǎ banŋ bǐnŋ kumanŋ ǎnfafamma-i.

⁴ Ba ka ta ba hel ba-naa honniŋ aa waa hǎhuoltaamba. Bombolma ka cǎruǎnu-bǎi. Ba yufienŋ-maama ka ta yaanŋa bǎi a yanŋ Diilonŋ-maama-i.

⁵ Ba ka ta ba cu nuǎmba yammu-i wuǎ ba wuǎ Diilonŋ-hǔmelle, a ne da ba hǎmmu-na ba cǐinaana u fǎnŋgǔǔ-i. Baa ta ŋ piǎ kufanŋu taamba-i.

⁶ Ba hǎlma-na, banamba wuǎra dumienŋa-na ba tǎal cakakarkuontaamba-i ba dii-ba ba kuǎcuǎnŋu-na. Caamba famba saa nanŋ kaasinni Diilonŋ-hǔmelle-na, ba yufienŋ-maama taa yaanŋa bǎi.

⁷ Bǎanŋu-i baa isuǎnŋu-i ba taara ba suǎ yiǎnŋu, ŋga ninsoŋo yaraa-ba suǎma.

⁸ Sanǎsi-i baa Sǎmbiresi-i* banŋ cǐinaana *Moisi-i dumaa, daaba bi cǐinaana ninsoŋo-i dumǎi. Banŋ jǎguǎnŋ mananŋ ma saa fa. Ba Diilonŋ-kǔnŋu saa jǎal kaanŋu.

⁹ Nga ku siǎ vaaya nuǎmba ka suǎ wuǎ daaba sa wanŋ ninsoŋo ŋaa banŋ suyaa baa Sanǎsibaa-ba-i† dumaa.

¹⁰ Nuǎ fuǎ, ŋ daa miŋ hǎalǎayǎ nuǎmba-i kumanŋ. Ŋ daa mi ciluǎ-i. Ŋ suǎ miŋ donyanŋ kumanŋ. Ŋ suǎ mi Diilonŋ-hǔmellenŋ-kǔnŋu-i. Ŋ daa miŋ koŋ mi huǎnŋa-i dumaa. Ŋ suǎ mi nelnyulmunŋ-kǔnŋu-i aa ŋ suǎ miŋ nyaarǎa Diilonŋ-maama-na dumaa.

* **3:8 Sanǎsi-i baa Sǎmbiresi-i:** *Yuifu ba bǐncuǎmba taa ba bi Esipitaanŋ hiriamba-i dumǎi. Niǎnŋ ba maacemma-i Helmanŋ-sebe-i-na (Exode) 7.11-12. † **3:9 Sanǎsibaa:** Ku birii a saanu baa cerma Girekimma-na ma nyegǎanŋ wuǎ «Sanǎsi baa Sǎmbiresi». Niǎnŋ 3.8.

¹¹ Kumaŋ haa-mie Antiyosi-i-na, baa Ikoniyomu-i-na, a naara Lisire-i-na, ŋ suɔ-ku. Miŋ cie sŭlma maŋ, ŋ suɔ-ma. Mulien hama-i mi saa ce-ma? Nga Itienjo hielaa mi yunŋu-i mei hiere.

¹² Ku yaanŋa yaa dumaanjo-na; bamaŋ da ba ta ba taara ba wuɔ Diilon-hŭmelle-i diŋ saaya di wuɔ dumaa Yesu-Kirsa horre-na, ba ka mulien.

¹³ Nga nelbabalaamba-i baa huhurmantaamba ka cor baa ba balaanŋu-i. Ba ka pira banamba-i aa bi pira ba ferε.

¹⁴ Nuɔ fuɔ, niŋ hāalāayā kumaŋ aa sie-ku wuɔ ninsoŋo, bel-ku nammu hāi. N suyaa niŋ hāalāayā-kuɔ umaŋ wulaa-i.

¹⁵ N suyaa Diilon-nelma-i dii ŋ bisānsinnin. Da ŋ haa ŋ naŋga-i Yesu-Kirsa-i-na, ma yaa gbāa ce-ni nelnurāŋ nuɔ ŋ kor.

¹⁶ Mamaŋ nyegāaŋ Diilon-nelma-na hiere, ma hilaa Diilon nuŋ-nu. Ma kāyā nelie suɔ ninsoŋo-i, ma hiel coima molon nuŋ-nu, ma dii nelienjo hŭmefafallen aa ce-ni nelviin nuɔ.

¹⁷ Diilon-nelma tigiin Diilon-nolŋo-i fafamma u hi u fuonŋu-i tuɔ gbā u ce ānfafamma-i ma sinni-na hiere.

4

Waŋ Diilon-nelma-i

¹ Yesu-Kirsa jomma maama-na duɔ ji ger cicēlmantaamba-i baa bikuomba-i, baa u *nellentesinni bi maama-na, mi ka waŋ nel daama-i kuola-mei baa-ni Diilonjo yufelle-na baa Yesu-Kirsa fuɔ ferε bi yufelle-na:

² Ta ŋ waŋ Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i. Ku balaan o, ku faa o, ta ŋ waŋ-ma. Dii nuɔmba-i hŭmefafalle-na. Umaŋ duɔ cāl, waŋ-ma baa-yo wuɔ u cālāa, aa ŋ ta ŋ bi dii sirēiŋa bei. Mafamma-i daama-i hiere, ta ŋ ce-ma baa hōhinaŋga.

³ N saa da, yiinŋu dii baa yiinŋu, nuɔmba ka ta ba gbar ninsoŋo-na ba nyaanu ba yufien-maama. Ba ka hiel ba yufellen-nuɔmba da bāmbāale ba ta ba piye kumaŋ suuriinun-bei.

⁴ Ba ka ciina ninsoŋo-i aa ta ba nu nelsosomma.

⁵ Nga nuɔŋo-i, ta ŋ suɔ ŋ ferεŋ belma weima-na hiere, ta ŋ hīrā ŋ kŭɔma-i, ta ŋ kuye *Neldodolma wamma-i. Diilon un hāa-ni mamaŋ hiere, ce-ma maŋ saaya ma ce dumaa.

Polyinni tie ti

⁶ Muɔ fuɔ, mi yinni tie ti. Mi ka ce ŋaa tāmman-kunŋu hā Diilonjo-i.

⁷ Mi kŭɔ ciefafaanŋu. Miŋ taa mi donya kumaŋ mi hii-ku. Mi saa nanna Diilon-hŭmelle-i.

⁸ Fieŋie-i-na, mi viisinnin-nyantuoluo dii tuɔ cie-mi. Itien un suɔ u ger, u ka hā-mi baa-yo gēŋgeryiinŋu-na. Aa muɔ sī mi diei yon, u jommaŋ ka dōlnu bamaŋ hiere, bamaŋ niyan u jomma-i, u ka hā kutaamba-i baa ba bi baamba-i.

⁹ Gbāŋ ŋ jo donduo mi wulaa.

¹⁰ Demasi nanna-mie aa tuɔ yii baa miwaan daayo huɔya-niini. Dumandε-i-na, u taa kā Tesalonike. Kiresā fuɔ kā Galasi aa Tite kā Dalmasi.

¹¹ Like yaa tiyāa baa-mi u diei yon. Ta ŋ jo baa Marke-i, u maacemma dii mi wulaa bōi.

¹² Mi puɔraa Tisike-i Efesi.

¹³ Da ŋ ta ŋ jo, ŋ bie mi waan-jonŋoruo-i Karpusi wulaa dii Torasi-i-na ŋ ji hā-mi, baa sebebbaa-ba-i. Cāaniŋ-sebebbaa-ba* kŭŋgu yaa dii kpelle yan.

¹⁴ Alēsāndire maŋ fānaŋo-i, u cie karaanŋu baa-mi cor, Itienjo ka pā-yo ku sōlaanŋu.

¹⁵ In waan Diilon-nelma maŋ, u ciinaana-mei hiere, a ce dumaanjo-na bel ŋ ferε yuɔ.

¹⁶ Baŋ'a ba ce mi āndaanŋu-i yidielāŋgu-na, molo saa cu mi huon-nu, ba naana-mie hiere. Diilo baa yuu-ba ku cēmelle.

* **4:13 Cāaniŋ-sebebbaa-ba:** Bafamba taa ba ce cāani yaa ŋaa sebebbaa ba nyegēŋ.

¹⁷ Baŋ fiε nanna miε, Itieŋo saa nanna-miε; u hãa-mi holle mi waŋ u maama-i maŋ saaya ma waŋ dumaa. *Nieraamba-i nilɛiŋa-na hiere ba nuɔ-ma ka saa. Aa u tiraa hũu-mi kuliŋgu nammu-na[†].

¹⁸ Itieŋo ka cor tuɔ hiel mi yuŋgu-i wɛima-na hiere; u ka kor-mi aa ce mi suur u nelle-na. Bɔbɔima gbɛ baa u yaa-i hɔnni maŋ joŋ. Ma ciε.

Jaaluperiŋgu

¹⁹ Jaal Pirsika-i‡ baa Akilasi-i a naara Onesifɔr dumellen-baamba-i ŋ hã-mi.

²⁰ Erati tiyãa dii Korɛnti. Turofimu saa da hinni mi yaŋ-yo dii Milɛti.

²¹ Gbãŋ ŋ jo aa waŋgu suɔ da ku tã.

Ebulusi pãa ŋ jaaluŋgu, baa Pudɛnsi-i, baa Linusi-i, baa Kulodiya-i a naara Diilon-dũŋ-baamba namba-i hiere.

²² Itieŋo tiε baa-ni. U kãyã-nɛi hiere.

[†] **4:17 Kuliŋgu nammu-na:** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyɛgãaŋ girekimma-na wuɔ: Aa tiraa hũu-mi jara nuŋgu-na. [‡] **4:19** Pirsika yerre nande yaa Pirsili. Nieŋ Pɔpuɔr. 18.2.

Polŋ nyegãan sɛbe maŋ hã Tite-i Nelmuoyamma

Tite waa Pol wuɔratienjo nano. Nga u saa waa *Yuifuyienjo; u waa *nieryienjo aa hũu Yesu maama-i (Gal. 2.1-3). U kãayã Pol boi u maacemma-na. Polŋ nyegãan sɛbe daayo-i hã-yo huɔngu maŋ nuɔ-i, u waa Kireti. Pol naa ce u tiena terienju-na duɔ kãyã Diilonŋ-dũŋ-baamba-i ba suɔ ba maacemma belma Diilonŋ-dũŋgu-na.

Pol piye Diilonŋ-dũŋ-baamba yaataambaŋ gbiɛ ba waa dumaa, aa cira bamaŋ mielãan Diilonŋ-nelma-i ba pira nuɔmba-i, ba ta ba nuola-bei (sap. 1). U pigãan Tite-i unŋ saaya u waŋ mamaŋ baa Diilonŋ-dũŋ-baamba-i: Bĩncuɔmba-i, cicɔraamba-i, naaciamba-i baa kɔraamba-i, neliɛno neliɛno baa u nelma (sap. 2). Ku huɔngu-na, u dii u nuŋgu-i Diilonŋ-dũŋ-baambaŋ saaya ba ta ba wuɔ gboluɔngu maŋ, aa da na ta na nunu na-naa tĩnamma-na kuŋ faa dumaa (sap. 3).

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, muɔmei nyegãan sɛbe daayo-i. Mi cãa Diilonjo aa tiraa waa Yesu-Kirsa *pɔpuɔrbilon muɔ. Diilonjo yufellen hilaa bamaŋ nuɔ-i, u puɔraa-mi wuɔ mi kãyã-bei ba hũu u maama-i aa pigãan-ba ninsoŋo-i ba da ba ta ba wuɔ u hũmelle-i fafamma.

² Mafamma da ma ce, Diilonjo-i Ninsontien unŋ pãa cicɛlma maŋ nuŋgu-i aa suɔ duɔ jina miwaanjo-i, ba ka ta ba hiŋ ma taalunŋu.

³ Diilonjo-i i koŋkortien unŋ ŋa naa dii huɔngu maŋ duɔ kor nelbiliamba-i, kuŋ juɔ hi, u puɔr-mi baa u nelma-i mi ta mi wuɔra mi waŋ-ma baa nuɔmba-i ba da ba suɔ-ma.

⁴ Tite, mi nyegãan sɛbe daayo-i da mi hã nuɔnei baa-yo. Mei ferɛŋ biɛno'i nuɔŋo-i i Diilonŋ-hũmelle-na. I To-i Diilonjo-i baa i Koŋkortienjo-i Yesu-Kirsa-i ba kãyã-nie aa fɛ ŋ huɔnga-i.

Diilonŋ-dũŋ-baamba yaatienjo sɪnni-i

⁵ Tite, mi yaan-ni Kireti-i-na ŋ da ŋ perien maacemma maŋ tĩyãa cemma terienju-na aa ŋ da ŋ wuɔra fiɛl yaataamba hã Diilonŋ-dũŋ-baamba-i nilɛiŋa-na hiere ŋaa miŋ waan-ma baa-ni dumaa.

⁶ Da ŋ^a ŋ fiɛl umaŋ, cãlmuɔ saa saaya u da-yuɔ aa u saaya u waa ciɛno diei tienjo. U bisãlmba saaya ba hũu Yesu maama-i, ba ciluɔ saaya u vii aa ba saaya ba ta ba nu ba bĩncuɔmba nunni-i.

⁷ Diilonŋ-dũŋ-baamba yaatienjo ce Diilonŋ-maacemma, a ce dumaanjo-na cãlmuɔ saa saaya u da-yuɔ. U saa saaya u waa bombolmantienjo, u huɔnga saa saaya ka maar-o, u saa saaya u tuɔ ce koŋhiliŋgu, u saa saaya u waa berkartienjo, u saa bi saaya u tuɔ wuo huhurma-na.

⁸ Ku saaya u tuɔ suɔ niraamba belma aa waa ãnfafammanceronjo. Ku saaya u waa nelnurãŋ, aa waa nelviinjo, aa tiraa waa Diilonŋ-noljo. Ku saaya u tuɔ suɔ u ferɛŋ belma.

⁹ Kutienjo saaya u nyaar Diilonŋ-nelma-na a wuɔ ma hũmelle-i ŋaa unŋ hãalãayã-mei dumaa, ku yaa u ka gbãa waŋ-ma fafamma a dii sireiŋa nuɔmba-na aa da nuŋgu nuharuntaamba-na.

Bel ŋ ferɛ coikartaamba-na

¹⁰ Na saa da, yaagbãrãamba maaraaya; ba nunni sa suɔ aa dɔl. *Yuifubaa-ba maŋ suurii Yesu horre-na, ba yaa boi. Da ba ce ba ta ba piye ba tãal banamba-i.

¹¹ Mamaŋ saa saaya wamma, ba waŋ ma yaa-i da ba da nallã ba niɛŋa-i. Baa yaŋ ba cor baa-ku, ba guɔla dumienja boi dumaanjo-na.

¹² Ba nellen-tobiŋo nano waa tuɔ suɔ yienju, u saa fuo-ma, u waan-ma wuɔ: «Kiretitaamba sa waŋ ninsoŋo gbula. Ba balaan ŋaa kãlãamba aa tiraa waa yentaamba. Ba yii baa ba kusũnni yoŋ.»

¹³ Uŋ waan maman, u saa kar coima. Terienɔŋu faŋgu-na, fulnu-bei ŋ waŋ ninsoŋo-i baa-ba ku yaa ba ka vii Diilonɔŋ-hūmelle-na.

¹⁴ Waŋ baa-ba wuɔ ba baa fer Yuifu ba yiinatimma-i, ninsoŋo sɪ; aa nuɔmba maŋ ciinaana ninsoŋo-i, ba baa cu ba nelma huɔŋ-nu.

¹⁵ Neliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋ da ka waa welewele, ŋ weima-i hiere ma bi waa welewele dumɛi. Nga bamaŋ guɔlaaya ba fɛɛ aa ciina Diilonɔŋo-i, fafaanɔŋu diei kuu si dii-bei. Ba balaan baa ba hɔmmu-i hiere.

¹⁶ Ba wuɔra ba piiye wuɔ bafamba suɔ Diilonɔŋo-i, a ne da ban cen kumaŋ ku pigāan wuɔ ba sa suɔ-yo. Ba balaan cor, ba sa nu neliɛŋ āndaanɔŋu, ānfafamma yaraa-ba cemma ma kɔŋgu-na hiere.

2

Babɪncuɔmbaŋ saaya ba waa dumaa

¹ Tite, Diilonɔŋ-hūmellen taaran kumaŋ, nuɔ ta ŋ hāalā nuɔmba-i ku yaa-i.

² Waŋ baa babɪncuɔmba-i wuɔ ba ta ba suɔ ba fɛɛŋ belma, ba waa bɪncɔfafaamba, ba waa nelnurāamba aa ba nyaar Diilonɔŋ-maama-na, ba yan nelnyulmu waa-bei, aa ba waa hɔhinantaamba.

³ Aa ŋ bi waŋ baa cicɔraamba-i wuɔ ba ta ba ce Diilonɔŋ-bisālŋ temma. Ba yan sikuɔŋa-i, ba baa bi yan kolma ta yaanɔŋa bei. Ba ta ba dii nelfafamma nuɔmba tūnni-na.

⁴ Ku yaa cabisāimba ka ta ba suɔ ba dɔl ba bɔlbaa-ba-i baa ba bisāimba-i.

⁵ Ba ka ce nelnurāamba, baa cafafaamba. Ba ka yiɛra terduɔŋ-nu aa vii aa ta ba siɛ ba bɔlbaa-ba wulaa. Mafaŋ da ma ce, molo siɛ da biɛna Diilonɔŋ-hūmelle yerre-i.

Titeŋ saaya u ce kumaŋ hā naaciemba-i

⁶ Dii nelma naaciemba tūnni-na wuɔ ba yan bisānsinni-i.

⁷ Naŋ fɛɛ-i, ŋ saaya ŋ yan ŋ ciluɔ fa weima-na hiere; ba ta ba ne u yaa-i aa ta ba ce. Ta ŋ waŋ Diilonɔŋ-nelma-i baa-ba maŋ yeŋ dumaa; baa ta ŋ puona baa-ma.

⁸ Ŋ nelma saaya ma koŋ, huhurma saa saaya ma waa-mɛi, ku yaa ŋ bigāarāamba siɛ da cāl-e. Mafaŋ da ma ce, ba yammu ka ture.

Kɔraambaŋ saaya ba waa dumaa

⁹ Kɔraamba saaya ba ta ba siɛ weima-i hiere ba nebimba wulaa. Ba ta ba ce ba hɔmmu-i. Ba baa ta ba fanu baa-ba.

¹⁰ Ba baa bi ta ba cuo ba nagāŋ-niini-i. Ba yan aa ba firnu ba hɔmmu-i baa-ba, ku yaa nuɔmba ka siɛ Diilonɔŋ-nelma-i, u yaa i koŋkortieŋo-i.

Diilonɔŋo hujarre yaa kuraa-ye

¹¹ Na saa da, Diilonɔŋo pigāan-ye u hujarre-i a ce nelbiliemba-i hiere ba da ba gbāa kor.

¹² Diilonɔŋ uŋ ciɛ hujarre-i yiɛ, ku ciɛ i hiel i nanga kuubabalaanɔŋu cemma-na, aa ce i sa gbar nyaanu i yufieŋ-niini-i banamba temma-i. U ciɛ kufanɔŋu-i i die gbāa bel i fɛɛ fafamma nyunɔŋo ku bāan daaku-na, aa vii aa tie ce Diilonɔŋo huɔŋga-i

¹³ i cie yibuɔ maŋ in hɪŋ u taalunɔŋu-i. Yiinɔŋu faŋgu-na, i ka da Dombuɔ bɔbɔima-i, i ka da i koŋkortieŋo-i Yesu-Kirsa bɔbɔima-i.

¹⁴ U yaa hāa-ba u fɛɛ ba ko-yo i sɔlaanɔŋu-i duɔ hiel i yunni-i āmbabalma-na aa migāan i hɔmmu-i da welewele ce-ye fuɔ baan miɛ i die gbāa tie kuye ānfafamma cemma-i.

¹⁵ Niŋ saaya ŋ ta ŋ waŋ maman ma yaa mafamma-i. Nuɔnei yaatieŋ nuɔŋo-i, ta ŋ dii sireiŋa bei aa ŋ bi ta ŋ nuola-bei. Baa yan molo ce yaadolle baa-ni.

3

Diilonɔŋ uŋ taaran wuɔsaanɔŋu maŋ

¹ Ta η titirre-mɛi baa Diilonɔŋ-dũŋ-baamba-i wuɔ ba saaya ba ta ba siɛ fãamaambaa-ba wulaa baa yuntaamba bi wulaa. Ba ta ba nu ba nunni-i aa ta ba kuye kuufafaŋgu cemma-i.

² Ba baa waŋ ãndaparaŋgu a hã moloŋo, ba baa ce berru baa moloŋo. Ba suɔ ba fɛɛɛŋ belma aa ba bi bel nuɔmba-i hiere da hĩɛhĩɛ.

³ Na saa da, miɛ fɛɛɛ-i i waa dumɛi, i saa tiɛ suɔ kuyunɔgu. I saa tiɛ hũu ãŋhũuma. Ii naa pira, i taa i ce kumaŋ dɔlaanun-yiɛ yon, aa i yufien-maama naa ta yaanɔga yiɛ. I maacemma saa naa fa, nenemunɔgu waa-yiɛ. I waa pɔpɔraan miɛ aa i taa i bigãan i-naa.

⁴ Nga Diilonɔ-i i koŋkortien un juɔ'a u ka pigãan nuɔmba-i u fafaŋgu-i baa u nelnyulmu-i yiinɔgu maŋ nuɔ-i kuŋ juɔ hi,

⁵ u kuraa-ye. In hii ce ãnfafamma maŋ, u saa ne mafamma aa kor-e dɛ! Nga i hujarre'i kuɔ-yo u kor-e. U hãa-ye u *Yalle yaa a kor-e. U Yalle caya-yiɛ hũmmaŋ temma a hur i ãmbabalma-i a ce-ye nelfelaan miɛ i don tiɛ ce ãnfɛlɛŋo.

⁶ U puɔraa i koŋkortienɔ-i Yesu-Kirsa yaa jo baa-de sãmbaga yufelle ji hã-ye.

⁷ U ciɛ mafamma-i wuɔ un dɔlaa-ye aa ce-ye nelviin miɛ, in hĩŋ cicɛlma maŋ taalunɔgu-i, i ce ma taan miɛ.

Bel η fɛɛɛ terbiɛnataamba-na

⁸ Nel daama-i nuharunɔgu si dii-mɛi, mi taara η waŋ-ma kuola-mɛi, ku yaa bamaŋ haa ba nanɔga Diilonɔ-na ba ka ta ba kuye ãnfafamma cemma-i. Ku faa aa ku kãyã nuɔmba-i hiere.

⁹ Baa nyiesin nelma maŋ yunɔgu si dii-mɛi, bincunɔŋ-yireinɔ-i, cɔcɔɔɔluɔ-i, ãndapirre-i *ãnjinaamma-na, hiel η nanɔga niɛ. Mamaŋ mafamma-i daama-i hiere yunɔgu si dii ma diei nuɔ, ma sa kãyã nelienɔ.

¹⁰ Da kuɔ nelgboronɔ dii na hɔlma-na, da η gboya-yuɔ ku yu i hãi aa u saa nanna, hiel-o na hɔlma-na.

¹¹ Nɔ suyaa kerre wuɔ fuɔ temma-i u naana Diilonɔ-hũmelle-i. Aa un yagaraa cor tuɔ ce kuubabalaanɔgu-i, u kɔsuɔŋ u fɛɛɛ'i dumaanɔ-na.

Andaperienɔgu

¹² Artemasi-i baa Tisike-i mi ka saan unaa kã na wulaa. Duɔ kã, η gbãŋ η jã-mi Nikopolisi-i-na; mi taara mi ka ce waan-huɔŋgu-i kusuɔŋ-nu'i.

¹³ Senasi maŋ piyen un kãyã nuɔmba-i gɛŋgerbaa-ba-na, gbãŋ η kãyã-yuɔ baa Apolosi-i, da ba biɛ hũmelle-i binɔkũŋgu baa naa ba wulaa.

¹⁴ I natobimba saa saaya ba waa yon nelbiliemba; ba saaya ba hãalã ãnfafamma cemma-i ta ba gbã ba kãyã sũntaamba-i.

¹⁵ Bamaŋ dii baa-mi hiere bande-i-na ba pãa η jaalunɔgu. In daa jɛnaamba maŋ Yesu horre-na, jaal-ba η hã-ye.

Diilo kãyã-nei hiere.

Polŋ nyegāaŋ sebe maŋ hā Filemō-i Nelmuoyamma

Filemō waa nelbuō. U nuō Yesu maama-i Pol yaa wulaa-i aa hūu-ma. U waa tīena Kolōsi. Kōraamba waa baa-yo. U kōrieŋo naŋo-i ba taa ba bī-yo Onesimu. Onesimu ji gbar aa naa yaŋ-yo. Uŋ gbaraa dumaanŋo-na, yiŋgu naŋgu-na u kā ka da Pol dii kaso-i-na. Pol wuō piiye Yesu maama-i baa-yo fuō wuō bi hūu-ma.

Huōŋgu naŋgu juō hi, Pol wuō saanŋ-yo hā u yuntienŋo-i baa-yo. Ku waa kōrieŋo maŋ duō gbar aa ba hi-yo bel-o, ba sa puona baa u kūōma huolma-i. Sebe daayo nyegēmmanŋ-yuŋgu yaa kufanŋu-i duō cārā Filemō-i wuō u ce jande aa u yaŋ Onesimu bir suur u dumelle-na, u baa gāŋ baa-yo, u yaŋ aa u bel-o fafamma kere ba cie baaduōmba *Kirsa horre-na.

Pol hiiriye u yalle-i baa u jienŋo-i u sebe-i-na. U sa guor-o, u sa kpakpaa-yo, u saa bi cie-yo wuō u baa ce kumaŋ saaya cemma Onesimu-i-na. Nga Kirsa nelnyulmuŋ migāaŋ tīenamma-i dumaa, u piiye ma yaa da ma tīenu u jienŋo-i baa bamaŋ ka kalaŋ sebe daayo-i hiere.

Jaaluŋgu

¹ Muō Pol, ba bilaa-mi dii-mi kaso-i-na Yesu-Kirsa maama-na. Muō baa mi natobinŋo-i Timote-i, miemei nyegāaŋ sebe daayo-i die hā-ni Filemō. Nuōnei i jienŋ nuō, nuōnei i nabentienŋ nuō maacemmaŋ-hūmelle-na.

² I bi nyegāaŋ-yo die hā Diilonŋ-dūŋ-baamba maŋ tigiinŋ ŋ dumelle-na baa i tūō-i Apiya-i a naara Arsipe-i fuō maŋ vaa u fere tuō ce Diilonŋ-maacemma-i baa-ye.

³ I To-i Diilonŋo-i, baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i, ba kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

Pol nuō Filemō maama-i

⁴⁻⁵ Filemō, niŋ dōl Diilonŋ-dūŋ-baamba-i dumaa, baa niŋ haa ŋ naŋga-i Itienŋo-i Yesu-i-na dumaa, mi nuō-ma hiere. A ce dumaanŋo-na, da mi ta mi cārā Diilonŋo-i huōŋgu huōŋgu, mi ta mi jaal-o ŋ maama-na.

⁶ Mi cārā Diilonŋo-i wuō niŋ hūyāa u maama-i i waa horre maŋ nuō-i daade-i, u yaŋ di ta di kā baa di yaŋga, ku yaa *Kirsanŋ cie ānfafamma maŋ yiē, nuōmba ka suō-ma.

⁷ Kpōr, niŋ dōl Diilonŋ-dūŋ-baamba-i dumaa, ku fiē ba hōmmu-i, a ce dumaanŋo-na ku dōlaanu-miē cor aa tiraa dii sireiŋa miē.

Pol cārā Filemō-i a hā Onesimu

⁸ Filemō, *Kirsa yerre-na mi gbāa guor-ni ŋ ce kumaŋ saaya cemma.

⁹ Nga mi niē da ku bōyaa mi ne niŋ dōl nuōmba-i dumaa, aa cārā-niē ku yaa faa. Muō Pol, mi yaŋga cāa, a naara kufanŋu-i ba diyaa-mi kaso Yesu-Kirsa maama-na.

¹⁰ Mi cārā-niē da mi hā Onesimu* yaa-i. U nuō Kirsa maama-i mi nuŋgu-na kaso-i-na bande-i-na aa hūu-ma, a ce dumaanŋo-na u cie mi biēŋo.

¹¹ Dīelūō-i-na, u saa tuō fa wēima u hā-ni, ŋga fiēfiē-i-na, u ka fa a hā nuōŋo-i aa bi fa hā muōŋo-i.

¹² Mi saanŋ-yo da mi hā-ni, uu dii ŋaa mei ferēŋ tāmmanŋ-wuōŋo

¹³ Miŋ yēŋ kaso-i-na bande-i-na *Neldōdōlma maama-na, mi taa mi taara mi jīna-yuō mi caanŋ-nu u tuō ce mi maacemma-i naŋ fuōŋgu-na.

¹⁴ Nga mi sa taara mi ce kumaŋ sa dōlaanuŋ-niē. Mi sa taara mi guor-ni ŋ ce ānfafamma hā-mi. Mi taara da ŋ'a ŋ ce kumaŋ hā-mi ku hel naŋ ferēŋ huōŋ-na.

¹⁵ Ku gbāa ce Onesimu furaaya ŋ caanŋgu-na da huōŋgu celle aa duō bir kā ka waa baa-ni gbula hai gbāa suō?

* **1:10** Onesimu yuŋgu yaa wuō «fa wēima».

¹⁶ Gboluoŋ daaku-na, baa bel-o ŋaa kōriεgbāŋgbālāŋo, bel-o ŋaa ŋ nelkpekpeŋo. U maama dii kpelle mi huōŋga-na; ŋga uŋ kāŋ na da na ka tiεna baa na-naa, a naara naŋ tiraa na ye Itieŋo baan namaa na hāi-i-na, u maama saaya ma waa kpelle naŋ huōŋga-na a yaŋ muōŋo-i.

¹⁷ Da ŋ ta ŋ kāŋ-mi ŋ j̄iεŋ muō, bel-o ŋaa niŋ bilaa muōŋo-i dumaa.

¹⁸ Da kuō u cālāa-ni baa weiima, sisō ŋ cēmelle dii-yuō, muōm̄ei ka pā-de hā-ni.

¹⁹ Muō Pol, muōm̄ei nyεgāaŋ nel daama-i baa mi fεreŋ naŋga wuō mi ka suu u cēmelle-i. Ŋga ŋ saaya ŋ suō wuō m̄ei bi cēmelle dii nuōŋo-na: Ŋ saaya ŋ pā ŋ fεre a hā-mi.†

²⁰ Mi natobiŋ nuō, jande, ne Itieŋo-i aa ŋ ce-ma ŋaa miŋ waan-ma dumaa; ne Kirsa-i aa ŋ f̄ε mi huōŋga-i.

²¹ Miŋ yeŋ terieŋgu maŋ nuō-i, mi suyaa wuō miŋ waan mamaŋ baa-ni daama-i ŋ ka ce-ma, aa tiraa suō wuō ŋ ka ce cor kufanŋu-i.

²² Naŋ cārāŋ Diiloŋo-i, mi suyaa miε mi ka da hūmelle-i kā na wulaa, terieŋgu fanŋu-na, ta ŋ tigiŋ mi muncōmmu-i ŋ cie-mi.

Jaaluperieŋgu

²³ Epafirasi pāa ŋ jaaluŋgu. Uu bi dii baa-mi kaso-i-na Yesu-Kirsa maama'i nuō-i.

²⁴ Marke-i baa Aritarke-i baa Demasi-i a naara Like-i, bafamba dii baa-mi i tiε ce Diiloŋ-maacemma-i, ba bi pāa ŋ jaaluŋgu.

²⁵ Itieŋo-i Yesu-Kirsa kāyā-nei.

† **1:19** Filemō hūyāa Yesu maama-i Pol yaa wulaa-i ku'i cie Pol wuō u cēmelle dii-yuō.

Sɛbɛ maŋ nyɛgãaŋ há Ebirebaa-ba-i Nelmuoyamma

Umaŋ nyɛgãaŋ Ebire ba sebɛ-i, kutienjo nyɛgãaŋ-yo a vii *Yuifubaa-ba maŋ hüyãa Yesu maama-i aa ba ta ba muliɛŋ-ba ma maama-na. U diyaa sireiŋa bei Yesu hümelle wuɔsaŋgu-na; wuɔ da ba fiɛ ta ba muliɛŋ-ba di maama-na, ba baa yaŋ ba kũɔma seŋ.

U tagaaya pigãaŋ-ba wuɔ Yesu-i ponsaŋ-wuonjo sí: U yaa Diilonj-Bienjo-i. Diilonjo ciɛ u yaa-i *jigãntaamba yuntienjo-i. Yesu jigãntesinni denj baa Yuifu ba niini-i. Bafamba taa ba kor Diilonjo-i baa tãmmaŋ-niini, ŋga ba niikonni saa ta ni gbã ni pir nelieŋ ambabalma. A ne da Yesu yaa ciɛ u fɛrɛ tãmmaŋ-kũŋgu a pã u fɛrɛ há Diilonjo-i. U ciɛ ku yaa-i a pir i ambabalma-i a dii-ye i-naa nuɔ baa Diilonjo-i. Dumandɛ-i-na, u taa yaanŋa yiɛ ka tɛna Diilonjo caaŋ-nu tuɔ cãrã-yuɔ u hã-ye (sap. 1-9).

Sɛbetienjo diyaa sireiŋa bɔi Diilonj-dũŋ-baamba-na. Sɛbɛ periema-na, u tiraa dii sireiŋa bei wuɔ ba baa bir baa ba huonŋu Diilonj-hümelle-na. Ba ne yiinataambaŋ wuɔyaa-de dumaa aa ba ta ba ce ba temma. Ba ta ba ne Yesu yaa u diei yonj. Ba hĩrã muliɛma-i aa ba sieya ba kũɔma-i fuɔ ku bálma (sap. 10-13).

Diilonjo puɔraa u Bienjo-i baa u nuŋ-ãndaanŋu-i

¹ Yiinaa-i-na, Diilonjo taa u ce u *pɔpuɔrbiemba yaa ta ba piiye baa i bĩncuɔmba-i. Baŋ piiye baa-ba ku yuu niele, aa ba piiye baa-ba sinni bɔi-na.

² Ŋga fiɛfiɛ-i-na, yiperienj daani-na, u ciɛ u Bienjo yaa piiye baa-ye. Diilonjo curaa baa u yaa-i a hiel miwaanjo-i, aa bir bĩmbĩnni-i hiere dii u naŋ-na.

³ Diilonjo bɔbɔima da u yaa nuɔ-i, u fũnuŋ ko Tuonjo-i. U nuŋ-ãndaanŋu dii baa fõŋgũɔ. U bilaaya bĩmbĩnni-i hiere baa ku yaa-i. U pirii nelbiliemba ambabalma-i aa nyugũŋ ka tɛna Diilonjo-i Weimantienjo caaŋ-nu dii dɔrɔ-i-na.

⁴ Diilonj-Bienjoŋ maaraa *dɔrpɔpuɔrbiemba-i dumaa, u yerre bi maaraa ba yireiŋa-i dumɛi.

Diilonj-Bienjo maaraa dɔrpɔpuɔrbiemba-i

⁵ Na daa Diilonjo gbɛɛ *dɔrpɔpuɔrbilonj hayo-i dede wuɔ:

«Mi Bienjo yaa nuɔŋo-i.

*Muɔmɛi huɔŋ-ni nyuŋgo-i-na.»**

Sisɔ u piiye dɔrpɔpuɔrbilonj hayo-i maama-i dede wuɔ:

«Mi ka ce u To muɔ, u ka waa mi bienjo.»†

Na nuɔ-ma dede wɛi?

⁶ Ŋga unj'a u saŋ u Bɛpoldiɛlãŋo-i hiɛma-na, u ciɛra wuɔ:

«Dɔrpɔpuɔrbiemba-i hiere ba ta ba dũuna ba jaal-o.»‡

⁷ Uŋ waanj mamaŋ dɔrpɔpuɔrbiemba kũŋgu-na, u ciɛra wuɔ:

«Mi gbãa ce mi dɔrpɔpuɔrbiemba bir fafalmu,
mi gbãa ce mi maacembiemba bir dãamu.»§

⁸ Ŋga u Bienjo kũŋgu-na, u ciɛra:

«Nuɔŋo-i Diilonj nuɔ, ŋ yuntesinni dii gbula.

Ŋ sa ce ŋ fãamaansinni-i baa huhurma.

⁹ Kumaŋ vii, ku yaa dɔlaanuj-niɛ, ŋ bigãaŋ ambabalma fuɔ.

Diilo, ku'i ciɛ ŋ Diilonjo hiel nuɔnɛi ŋ nabaamba hɔlma-na

*a hure namma-i niɛ a ce-ni nelbuɔ nuɔ a fɛ ŋ huɔŋga-i.»**

* **1:5** Gbeliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 2.7 † **1:5** Samiel sebehãaliŋo (2 Samuel) 7.14 ‡ **1:6** Gbeliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 97.7 § **1:7** Gbeliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 104.4 * **1:9** Gbeliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 45.7-8

10 U bi tiraa cira:

«Itie, nuɔnei hielaa hɛma-i dii ku domma-na,
nan fɛɛɛ nammu yaa maa dɔrɔ-i.

11 Nifanni-i daani-i hiere ni ka gbuo,

nga nuɔ fuɔ η sa ji gbuo dede.

Ni ka vaa hiere ηaa kompammu.

12 N ka pumannu-nie ηaa ban pumannuη jongoruo dumaa jina kɔtuɔηgu.

N ka hor-ni ηaa ban hor niidiini dumaa.

Nga nuɔ nii dii η temma-i η sa ji kɔ terienɔgu.»†

13 Diilonɔ gbiɛ dɔrpɔpuɔrbilon ηayo-i dede wuɔ:

«Jo η ji tɛna mi caaη-nu;

aa η yan mi mal η bigaardamba-i hɔ η ce η baaηgu-i bɛi.»‡

14 Dɔrpɔpuɔrbiemba dii yon ta ba ce Diilonɔ maacemma; molo sa da ba yufelle. Diilonɔ puɔr-ba ba ta ba jo ba kɔyɔ η ka kor bamaη.

2

Bilaan Diilon-nelma-i nammu hɔi

1 Maη juɔ waa dumaanɔ-na, in nuɔ Diilon-nelma maη, i saaya i gbuu bel-ma nammu hɔi, ku yaa i sie ji nanna hɔmelle-i.

2 Na saa da, *dɔrpɔpuɔrbiemba maη dɔrpɔpuɔrbiemba, ba nelma waa baa fɔηgɔ. Uman duɔ yagar ba nuηgu-i uη taaraη kumaη u da-ku.

3 Nga koηkoro daayo temma nelma-i, die bel-ma baa i nanyuɔηgu, i ka ce nie gbɔa kor yaahuolo-na? Itie fuɔ fɛɛɛ yaa juɔ baa nel daama-i dielɔ, ku huonɔgu-na, bamaη nuɔ-ma Itienɔ nuηgu-na, ba tiraa tir-ma wuɔ ninsonɔ.

4 Ma tirma-na, Diilonɔ taa u ce gbɛɛ-wɛima bɔi, baa nelma bɔi, duɔ hiel coima-i ba nunni-na, aa bi tuɔ cal u *Yalle papamunɔgu-i a saa baa kuη dɔlaanu fuɔ fɛɛɛ-i dumaa.

Yesu juɔ baa koηkoro

5 In waη miwaanfelɛnɔ maη maama-i wuɔ u jo dii, Diilonɔ saa hɔ *dɔrpɔpuɔrbiemba baa u tesinni-i.

6 Ma nyegaaη Diilon-nelma-na terienɔgu nangu-na wuɔ:

«Diilo, yuη haku-i dii nelienɔ-na

aa η bel-o fafamma belη daama temma-i?

Yuη haku-i dii nelbilonɔ-na

aa η vaa η fɛɛɛ baa u kuηgu-i vaan daama temma-i?

7 N birii-yo dɔrpɔpuɔrbiemba huon-nu cɛlle. N cie u ce bɔi.

8 N haa-yo bimbinni-i hiere ni yuη-nu.»*

Da kuɔ Diilonɔ haa nelienɔ-i bimbinni-i hiere ni yuη-nu, ku yuηgu yaa daaku wuɔ bɔηkuηgu si dii kumaη tiyɔa nelienɔ si dii ku yuη-nu. A ne da i sa da nelienɔ yuntesinni-i bimbinni-na hiere fiɛfiɛ-i-na yogo.

9 Nga Diilon uη birii Yesu maη dɔrpɔpuɔrbiemba huonɔgu-na cɛlle, i daa u cie u ce bɔi. Uη kuu kuliηgu maη, Diilonɔ nie ku yaa-i aa ce u ce bɔi. Terienɔgu fanɔgu-na, Diilonɔ hujarre yaa cie u nal kuliηgu-i ne nelbiliemba-i hiere ba maama-na.

10 Diilonɔ maη hielaa bimbinni-i hiere, aa bimbinni-i hiere ni tiyɔa fuɔ tɛma, u taa u taara nuɔmba bɔi suur u nelle-na ta ba ce ba baaηgu-i baa-yo. A ce dumaanɔ-na uu naa saaya u yan Yesu mulien a perien u jommaη-yuηgu-i duɔ gbɔa duɔ puur hɔmelle-i hɔ-ba.

11 Yesu yaa piriη nelbiliemba ambabalma-i. Fuɔ fɛɛɛ-i baa uη piriη bamaη ambabalma-i, Toduη bisalmba. Ku'i cie senserre sa da-yo u duɔ bi-ba u hamba.

12 U ciera wuɔ:

† 1:12 Gbeliemaη-nalaaηgu (Psaume) 102.26-28
Gbeliemaη-nalaaηgu (Psaume) 8.5-7

‡ 1:13 Gbeliemaη-nalaaηgu (Psaume) 110.1

* 2:8

«Diilo, mi ka wan η maama baa mi hamba-i,
mi ka gbelien-ni η baamba hɔlma-na.»†

13 U tiraa cira wuɔ:

«Muɔmi ka haa mi nan̄ga-i Diilon̄o yaa nuɔ-i.»‡

Aa tiraa cira:

«Muɔm̄ei daami baa Diilon̄ uη haa-mi bisalm̄ba maη.»§

14 Uη gb̄en̄ bisalm̄ba maη, baa dii t̄amman̄-niemba hiere. Ku'i ciε fuɔ bi ce u fεrε t̄amman̄-nol̄o ba temma, a ku k̄osūn̄ *Sit̄ani; u yaa diyaan̄ kuliinḡu-i nūn̄ dumien̄a-na.

15 Yesu ciε ku yaa-i a kor kuliinḡuη taa ku dii korma bamaη nuɔ-i. Kuu naa ce-ba ηaa k̄oraamba.

16 Ku saa ce ηaa u juɔ duɔ ji kāyā d̄orp̄op̄ūrbiemba dε, u juɔ duɔ ji kāyā *Abiramu h̄ayēl̄mba.

17 Ku'i ciε uu naa saaya u ce u fεrε u hamba nabierān̄o w̄eima-na hiere a jo ji ce *Diil̄ojiḡantaamba yuntien̄o maη hujantien̄o aa vii baa Diilon̄-jiḡanga-i duɔ pir nūm̄ba āmbabalma-i hanaη-ma ba yunni-na.

18 Fuɔ fεrε uη mul̄aan̄ ban̄ taa ba taara ba guɔl u gbeini-i hūn̄gu maη nuɔ-i, u suyaa ku yaan̄ga-i, a ce dumaan̄o-na u gb̄aa kāyā bamaη gbeini-i guɔlaan̄.

3

Yesu maaraa Moisi-i

1 Tobin̄ namaa, ku'i ciε Diilon̄ uη b̄iε namaa namaη hiere ce-na u baan̄ namaa, na saaya na ta na ne Yesu yaa-i. Diilon̄o pūraa u yaa-i. In̄ wan̄ Diilon̄-h̄umelle maη maama-i, u yaa di *jiḡantaamba yuntien̄o-i.

2 Diilon̄o yaa h̄aa-yo baa maacemma famma-i. U ciε u maacemma-i Diilon̄o yaan̄ga-na maη saaya ma ce dumaa ηaa *Moisin̄ ciε u maama-i Diilon̄-d̄un̄gu-na dumaa.

3 Yesu maaraa Moisi-i. U maaraa-yo niε niε? Ba siε gb̄aa gbelien̄ d̄un̄gu-i ji cor ku matien̄o-i.

4 D̄un̄ni-i hiere nūm̄ba'i maa-ni ninsōn̄o, ηga na saaya na suɔ wuɔ b̄imb̄inni-i hiere Diilon̄o'i maa-ni.

5 Moisi fuɔ waa maacembilon̄o yon̄. U ciε u maacemma-i maη saaya ma ce dumaa Diilon̄-d̄un̄-baamba hɔlma-na. Diilon̄o naa saaya u ji ce mamaη, Moisi naa wuɔya tuɔ sūr ma yaa-i.

6 Nga *Kirsa fuɔ fεrε yaa Bepol̄n̄o-i. U bi ciε u maacemma-i maη saaya ma ce dumaa. U yaa Diilon̄-d̄un̄-baamba yun̄gu-na. In̄ haa i nan̄ga-i kumaη nuɔ-i aa tiε gbelien̄ i fεrε, ku maama da ma saa hel i h̄om̄mu-na, miεm̄ei u d̄un̄-baan̄ miεn̄o-i.

Diilon̄o tigiin̄ fiisaan̄-terien̄gu tuɔ ciε u baamba-i

7 *Diilon̄-Yalle daa ma yaa di cira wuɔ:

«Da na nu Diilon̄o nelma-i nyun̄go-i-na,

8 baa na ciina-m̄ei

ηaa na b̄incūm̄ba nan̄ puu baa-yo dumaa

yiin̄gu maη ba nan̄ fiεn̄-yo dii *h̄īekuraan̄gu-na.»

9 Diilon̄o ciεra wuɔ:

«Na b̄incūm̄ba daa miη ciε kumaη bien̄ komūn̄a h̄ai hɔlma-na,

ηga ba bilaa diilon̄o-i a fen̄-mi da ba ce-mi ne

10 ku'i ciε mi cira:

«Ba sa gb̄an̄ haarma,

miη taaran̄ ba ce kumaη ba yaan̄-ku.»

Mi hūn̄ga duu baa-ba cor:

11 Kan̄ duu baa-ba dumaan̄o-na mi waasa miε:

† 2:12 Gbelieman̄-nal̄aan̄gu (Psaume) 22.23 ‡ 2:13 Samiel sebeh̄aal̄n̄o (2 Samuel) 22.3 § 2:13 Isayi (Ésaïe) 8.18

*Min tigiin fiisaan-terienngu man, ba cɛraa ba da suur-kuɔ.»**

¹² Tobin namaa, terienngu fanngu-na, bilaan na fere, na holma-na unaa baa ji ce anyagarmantienjo a ji tuɔ cina Cicɛlmantienjo-i.

¹³ Nyungo ku baan daaku-na, Diilonjo tiraa u taara u piye baa-ye. A ce dumaano-na taa na dii sireina na-naa nuɔ yinni man jon; ku yaa binkungu sie gbãa taal unan nuɔ dii-ni ambabalma cemma-na a ce-ni anyagarmantienjo nuɔ.

¹⁴ Ii dii *Kirsa kuoyataan mie nyungo-i-na. Nga die tie taara i tie u kuoyataan mie, in haa i nanga-i kuman nuɔ-i dii ku domma-na, i saaya i haa i nanga kuɔ.

¹⁵ Ma waan wuɔ: «*Da na nu Diilonjo nelma-i nyungo-i, baa na cina-mei nãa na bincumba nan puu baa-yo aa cina-mei dumaa.»†*

¹⁶ A ne da na bincunjo haba-i nuɔ Diilonjo nelma-i aa pu baa-yo? *Moisin hielaa baman hiere Esipi-i-na ba'i si wei?

¹⁷ Aa Diilonjo huɔnga duu baa haba-i bien komuɔna hai holma-na? Baadunjo daaba'i si wei? Ba yaa calaa aa ka ka ku dii hekuraangu-na.

¹⁸ Diilonjo waasaan wuɔ haba-i sie da suur u fiisaan-terienngu-na? Baadunjo daaba'i si wei? Ba yaa naa yagaraa wuɔ ba sie nu Diilonjo nungu-i.

¹⁹ Terienngu fanngu-na, kuman cie i bincumba saa gbãa suur fiisaan-terienngu-na, ku yungu yaa daaku: Ba yagaraa wuɔ ba sie haa ba nanga Diilonjo-na ku'i cie.

4

¹ Diilonjo un pãa nungu man wuɔ i gbãa suur u fiisaan-terienngu-na, u saa bir-ku yogo. Terienngu fanngu-na, bilaan na fere, na holma-na unaa baa ji hel hontabilonjo.

² Na saa da, mie in nuɔ *Neldadalma-i dumaa, i bincumba bi nuɔ-ma dumei. Nga ban nuɔ man, ba saa hu-ma hin, a ce dumaano-na ma saa gbãa fa weima ha-ba.

³ Mie man haa i nanga Diilonjo-andaangu-na, i ka suur fiisaan-terienjo daaku-na. Min gbɛn fiisaan-terienngu man, Diilonjo waan kufangu maama yaa u nelma-na wuɔ:

«*Ku'i cie mi huɔngan duu baa-ba mi waasa mie:*

*Min tigiin fiisaan-terienngu man, ba cɛraa ba da suur-kuɔ.»**

Diilonjo yaa piye dumaa, a ne da u balaa u maacemma-i dii miwaanjo jnamman-huɔn-nu.

⁴ Diilonjo-nelma piye *yitenangu maama terienngu nangu-na wuɔ: «*Diilonjo un balaa u maacemma-i, wuɔ fiisa niehai yingun-na.»†*

⁵ Ma bi waan bande-i-na wuɔ:

«*Min tigiin fiisaan-terienngu man ba cɛraa ba da suur-kuɔ.»‡*

⁶ Baman nuɔ Neldadalma-i dieluo, ba yagaraa Diilonjo nungu-i, a ce ba saa da suur fiisaan-terienngu-na, a ne da nuamba saaya ba suur-kuɔ.

⁷ Ku'i cie Diilonjo tiraa dii nyungo ku yingun-i a ha-ye. Ban yagaraa Diilonjo nungu-i, biena bai ku huongu-na, u juɔ ce *Davidi wan ku maama u gbelieman-neini-na. Mi nungu hii nelma famma-i cor ti wuɔ:

«*Da na nu Diilonjo nelma-i nyungo-i-na, baa na cina-mei.»§*

⁸ Yosuwɛn kaa baa *Isirahel-baamba-i kusun-nu, kuɔ fiisaangu waa, Diilonjo naa waa hie tuɔ piye fiisaangu nan maama?

⁹ Terienngu fanngu-na, Diilonjo un cie u maacemma-i bal aa fiisa fiisaangu man niehai yingun-na, ku temma dii ta ku cie u baamba-i.

¹⁰ Uman duɔ da fiisaan daaku-i, u ka fiisa nãa Diilonjo un cie u maacemma ti aa fiisa dumaa.

¹¹ Terienngu fanngu-na, yaan i gbãn i da fiisaangu fanngu-i. Yaan i vaa i fere unaa baa ji yagar Diilonjo nungu-i a ji hel hontabilonjo nãa i bincumban cie dumaa.

* **3:11** Gbelieman-nalãangu (Psaume) 95.7-11 † **3:15** Gbelieman-nalãangu (Psaume) 95.7-8 * **4:3** Gbelieman-nalãangu (Psaume) 95.11 † **4:4** Miwaanjo jnamman-sebe (Genèse) 2.2 ‡ **4:5** Gbelieman-nalãangu (Psaume) 95.11 § **4:7** Gbelieman-nalãangu (Psaume) 95.7

¹² Diilonɔ-*nelma-i nelkulemma si*, maa dii baa fɔŋgũ. Ma dɔl ma yaŋ nunni hãi jigãŋga-i. Da ŋ nu-ma, ma suur ŋ huɔŋga-na a fiɛlnu ŋ kusũŋ-maama-i baa ŋ añjɔguɔma-i. Ma hɔnu ŋ kusũŋ-maama-i ŋaa ban hɔnnuŋ biŋwuɔŋo dumaa baa jigãdɔdɔŋga.

¹³ Diilonɔ unɔ hielaa bimbinni maŋ hiere, ku diei saa fuo-yuɔ, u yufelle dii-niɛ hiere, u da-ni hiere. U yaa kaa yuu-ye baa inɔ ciɛ mamaŋ cor hiere.

Yesu yaa Diiløjigãntaamba yuntebuɔ-i

¹⁴ *Diiløjigãntienɔ dii baa-ye. Diiløjigãntienɔ faŋo yaa Diiløjigãntaamba yuntebuɔ-i. U yaa Yesu-i Diilonɔ-Bienɔ-i. U yaa nyugãaŋ kã Diilonɔ wulaa dii dɔrɔ-i-na. Terienɔgu fanɔgu-na, unɔ pigãaŋ-ye hũmelle maŋ, yaaŋ i bel-de nammu hãi.

¹⁵ Miɛ *Diiløjigãntaamba yuntienɔ-i hujantienɔ, da ku ta ku nuɔl-e, u tuɔ kaal u kãyã-yiɛ. Ba ciɛ weiima-i hiere da ba guɔl u gbeini-i ŋaa ban guɔl miɛ niini-i dumaa, ŋga yinduɔŋgu u saa ji cãl Diilonɔ-i.

¹⁶ Terienɔgu fanɔgu-na, baa na kãalã, yaaŋ i piɛ Diilonɔ-i hujarrentienɔ-i. Diɛ piɛ-yo, u ka ce hujarre yiɛ aa firnu u huɔŋga-i baa-ye aa weiŋ da ma da-ye u kãyã-yiɛ.

5

¹ *Diiløjigãntaamba yuntienɔ maŋ duɔ hel nelbiliemba hɔlma-na, u maacemma yaa a tɛna tuɔ fa ba maama-i Diilonɔ-hũmelle-na. U yaa buolaan Diilonɔ-i aa tuɔ pã niipãnni-i u hã-yo ãmbabalma maama-na.

² Fuɔ fɛrɛ-i ku bi nuɔl-o Diilonɔ-hũmelle-na, a ce dumaanɔ-na bamaŋ sa suyaanɔ kuyunɔgu aa ta ba pira, u suɔ ba belma.

³ Aa kuŋ nuɔl-onɔ dumaanɔ-na, u saaya u kor Diilonɔ-i baa tãmmaŋ-kũŋgu a ce, aa bi kor-o hã banamba-i.

⁴ Molo siɛ gbãa bi sire u fɛrɛŋ nuɔ dumaa wuɔ fuɔ Diiløjigãntaamba yuntienɔ; Diilonɔ'i hãa-ninɔ kufanɔgu munyierammu-i ŋaa unɔ hãa *Aarɔ-i baa-mu dumaa.

⁵ Kuuduɔŋgu yaa baa *Kirsã-i, fuɔ fɛrɛ saa jina u fɛrɛ munyierammu fammu-na, Diilonɔ'i jɛna-yuɔ. U gbɛ-yo wuɔ:

«Mi Bienɔ yaa nuɔŋo-i,

*muɔmɛi huɔŋ-ni nyunɔgo-i-na.»**

⁶ Terienɔgu nanɔgu-na, u tiraa cira:

«ŋ ciɛ jigãntienɔ nuɔ a waa ku maacemma-na hɔnninɔ jon Melkisedɛki temma.»†

⁷ Yesu naa suɔ wuɔ Diilonɔ gbãa hũu-yo kuliinɔgu-na, a ce dumaanɔ-na, unɔ waa hɛema-na, u cãarã-yuɔ, gbuu cãrã-yuɔ baa kaasɔŋgu baa nyinyɔlma. Unɔ hiiriye u fɛrɛ dumaanɔ-na Diilonɔ yaanɔga-na, Diilonɔ siɛ u cãrãmma-i‡.

⁸ Unɔ ŋa naa fiɛ waa Diilonɔ-Bienɔ, u hũyãa-ma ce sũlma-i a nu Diilonɔ nunɔgu-i.

⁹ Unɔ ciɛ u maacemma-i ka hi u fuonɔgu-i, ku'i ciɛ bamaŋ nuɔŋ u nunɔgu-i hiere, u ciɛ ba Konkortienɔ a kor-ba gbula.

¹⁰ A ce dumaanɔ-na Diilonɔ ciɛ-yo jigãntaamba yuntienɔ Melkisedɛki temma.

Bĩncuɔŋ-niiwuoni

¹¹ Terienɔ daaku-na, nelma bɔi dii i die waŋ-ma, ŋga na tũnni sa tiraa ni ye fiɛfiɛ, a ce dumaanɔ-na ma wamma dii kpelle.

¹² Na huɔŋgu cuɔ hũmel daade-na. Naa naa saaya na suɔ yiɛŋgu ta na hãalã banamba-i, ŋga namei daana yogo ba saaya ba tiraa hãalã-nei Diilonɔ-hũmelle-i ŋaa na suurii-die fɛlemma. Na birii jo nyɔlma-na, a ne da naa naa saaya na ta na wuɔ bĩncuɔŋ-niiwuoni.

¹³ Umanɔ duɔ tuɔ mɔsũŋ yogo, tonto; u sa suɔ kumaŋ vii baa kumaŋ saa vii.

¹⁴ A ne da niiwuoni yaa bĩncuɔŋ-niini-i. Ni wuoma miɛŋ-ba, a ce dumaanɔ-na ba suɔ kuufafaanɔgu-i bɔ-ku kuubabalaanɔgu-na.

* 5:5 Gbeliemaŋ-nalãanɔgu (Psaume) 2.7 † 5:6 Gbeliemaŋ-nalãanɔgu (Psaume) 110.4 ‡ 5:7 Niɛŋ Like sebɛ-i-na 22.42-43.

6

¹ Terienḡu fanḡu-na, i ka cor Kirsa hūmelle dommaḡ-kalaḡo-i a tie kā ku yuḡ-terienḡ-nu. Kuu dii ḡaa dūḡu tuole ḡena tī, i saaya i haaya-kuṵ. I sie gbāa tie titirre nelduḡ daama-i yinni maḡ joḡ wuṵ na nanna na cilṵbabaḡo-i aa na haa na naḡga-i Diiloḡo-na. Mafamma waḡ cor tī baa-na.

² *Batemu ba kūḡu-i baa a haa ḡ naḡga-i nuṵmba yunni-na aa cārā Diiloḡo-i, ku waḡ tī baa-na. Kuomba siremmaḡ-kūḡu-i baa Diiloḡ uḡ ka ḡer nuṵmba yuḡ-maama-i dumaa, ku bi waḡ tī baa-na.

³ I ka yaḡ mafamma-i dumaa aa Diiloḡ duṵ sie i kā yamma.

⁴ Nuṵmba maḡ daa Diiloḡo ḡbagbaama-i, bamaḡ nalāa Dərwuḡo papāmūḡu-i ne, bamaḡ daa *Diiloḡ-Yalle-i,

⁵ bamaḡ daa Diiloḡ-nelma fafaḡu-i, bamaḡ nalāa bāḡu maḡ juḡ ku fōḡūṵ-i ne

⁶ aa tiraa bir bie ba āncṵmma-i cor baa-ma, molo ceraa u gbāa tiraa hiel-ba kuṵ bir dii-ba hūmefafalle-na. Baḡ yaḡ Diiloḡo-i aa bir suur ba cilṵbabaḡo-na, kuu dii ḡaa ba birii ḡbu Diiloḡ-Bieḡo-i *daḡu-na a hā nuṵmba ta ba nyε-yo.

⁷ Na saa da, diiloḡ duṵ tuṵ dāa fafamma, suḡu maḡ da ku ta ku ce dīmma-i fafamma ku hā ku taamba-i, ḡ da Diiloḡo friinu u huḡḡa-i baa suḡu fanḡu-i.

⁸ ḡga da ku yaḡ aa ta ku pa huṵni baa jukēḡo u kula, ku piḡāḡ wuṵ sofafaḡu sī, ku sie vaaya Diiloḡo ka waasa-kuṵ aa dāamu'i ka caa-ku.

⁹ Mi ḡēnaḡ namaa, iḡ feḡ i piiye dumandε-i, i suyaa wuṵ namaḡo-i na biyaa hūmefafalle yaa-i da na ka kor.

¹⁰ Diiloḡo saa balaḡ. Naḡ cie maacemma maḡ hā-yo, ma sie gbāa karaanu-yuṵ. Naḡ kāyāḡ u baamba-i dumaa, ku piḡāḡ wuṵ u maama dṵnu-nei.

¹¹ I taara na hierḡo-i na vaa na fεε dumεi fuṵ ku bālma; ku yaa naḡ hīḡ kumaḡ taalūḡu-i, na ka da-ku ku temma-i.

¹² Terienḡu fanḡu-na, baa na dii yelma na fεεḡ nuṵ. Diiloḡ uḡ pāa nuḡu maḡ, bamaḡ haa ba naḡga yuṵ aa fē ba hōmmu-i ta ba cie-ku, taa na ce ba temma.

Diiloḡ-nupālle

¹³ Diiloḡ u naḡ pāa nuḡu-i baa *Abiramu-i wuṵ hielaa u niele u fεεḡ nuṵ wuṵ u ka ce-ma. Bīḡkūḡu si dii kumaḡ maaraa Diiloḡo-i u duṵ hiel u niele-i kuṵ, ku'i cie wuṵ hiel u niele-i u fεεḡ nuṵ

¹⁴ aa naa cira: «*Coima saa fa, mi ka silaa ce baa-ni aa hā-ni huḡḡu bṵi.*»*

¹⁵ Abiramu wuṵ bi fē u huḡḡa-i tīεna. Uḡ fīε u huḡḡa-i tīεna tuṵ cie dumaḡo-na, Diiloḡ uḡ pāa nuḡu maḡ baa-yo, wuṵ bi ce-ku hā-yo.

¹⁶ Moloḡ duṵ waḡ nelma aa tuṵ taara na suṵ wuṵ ninsoḡo, ḡ da u hielaa u niele-i bīḡkūḡu maḡ maaraa fuṵ fεε-i.

¹⁷ Diiloḡ uḡ pāa nuḡu-i baa bamaḡ, uḡ taaraḡ ba suṵ wuṵ ninsoḡo, kεε u sie ḡi bir baa huḡ-āndaḡu, ku'i cie u hiel u niele-i u fεεḡ nuṵ a haa nupālle-na.

¹⁸ Nelma hāi maḡ daama-na, Diiloḡo sie gbāa bir baa huḡ-āndaḡu. Uḡ pāa nuḡu-i aa hiel u niele-i u fεεḡ nuṵ, u sie gbāa ni u saa ce-ma. Terienḡu fanḡu-na, miε maḡ ḡbara a ḡi cīḡ Diiloḡo-na, uḡ'a u ka hā-ye kumaḡ, nel daama dii sirεiḡa yiε bāmbāale i tie hīḡ ku taalūḡu-i.

¹⁹ Iḡ hīḡ kumaḡ taalūḡu-i, ku yaa miε kṵllūḡ-ḡboruḡu-i. I bilaaya ku yaa yiεra Diiloḡ-hūmelle-na. Ku yaa cie i suṵ wuṵ i ka ciel komaḡga-i suur Diilodubiloḡo-na†.

²⁰ Yesu taa yaḡḡa yiε suur kusuḡ-nu'i baa i yunniḡ-maama-i. U yaa cie *Diiloḡ-ḡḡāntaamba yuntienḡo-i a waa ku maacemma-na hōnniḡ joḡ Melkisedeki temma.

* 6:14 Miwaḡo ḡnammaḡ-sebe (Genèse) 22.16-17 † 6:19 Nieḡ Matie sebe-i-na 27.51 baa Ebire ba sebe-i-na 10.20.

7

Melkisedeki stnni-i

¹ Melkisedeki* waa Salemu j̄amatigi, aa tiraa waa D̄orwuon̄o jiḡantien̄o. *Abiramun̄ k̄aa ka ce b̄erru-i baa j̄amatigibaa-ba-i a yar-ba aa bir tūo jo, Melkisedeki wūo sire ka j̄ar̄a-yūo a c̄ar̄a Diilon̄o-i h̄a-yo.

² Abiramun̄ daa b̄imb̄inni maṅ b̄erru-na, wūo h̄a-yo c̄inciel calnumma da-ma-diei nīe hiere. Melkisedeki yerre yun̄gu yaa wūo: «j̄amatigiviin̄o». A naara kufan̄gu-i u waa Salemu j̄amatigi, ku yun̄gu yaa wūo Yaaf̄ellen-j̄amatigi.

³ Molo sa sūo u to, molo sa sūo u nyu, molo sa sūo u b̄inc̄oin̄o nan̄o. U homman̄-maama saa waṅ terien̄gu, u kuliin̄-maama saa bi waṅ terien̄gu. A ce dumaan̄o-na uu dii ṅaa nin̄ daa Diilon̄-Bien̄o-i dumaa: U cīe *jiḡantien̄o a waa ku maacemma-na h̄on̄nin̄ jon̄.

⁴ Nelbūo kelkel! Na saa da Abiramu fūo maṅ i b̄inc̄oin̄o, un̄ kaa da niman̄ hiere b̄erru-na, u birii ni c̄inciel calnumma da-ma-diei h̄a-yo w̄ei?

⁵ A ne da *Levi baamba maṅ jiḡantaamba, a saa baa *Moisi *ānj̄inamma-i, ba yaa saaya ba ta ba h̄ū *Isirah̄el-baamba naḡān̄-niini c̄inciel calnumma da-ma-diei-i, ṅ sīe sūo wūo bafamba f̄er̄e-i Abiramu h̄āȳēlmba namba'i.

⁶ Melkisedeki saa waa ba horre-na, ṅga Abiramu h̄āa-yo u b̄imb̄inni c̄inciel calnumma da-ma-diei-i aa u c̄ar̄a Diilon̄o-i h̄a-yo; fūo maṅ Diilon̄o naa p̄ā nun̄gu-i baa-yo.

⁷ A ne da i suyaa wūo uman̄ maaraa u'i c̄ar̄an̄ Diilon̄o-i h̄a uman̄ cek̄ūo.

⁸ Isirah̄el-baambaṅ p̄ān̄ ba c̄inciel calnumma-i ba h̄a Levi baamba maṅ, bafamba ku, a ne da Abiramun̄ p̄āa a h̄a uman̄, uu dii u saa ku ṅaa maṅ waan̄ dumaa Diilon̄-nelma-na.

⁹ Terien̄gu fan̄gu-na, i gb̄āa cira Isirah̄el-baambaṅ p̄ān̄ ba c̄inciel calnumma-i ba h̄a Levi maṅ, Abiramun̄ p̄āa u maama-i a h̄a Melkisedeki-i Levi fan̄o saa naa hi hon̄ yogo ṅga u p̄āa.

¹⁰ U p̄āa nīe nīe? Tuon̄o-i baa Melkisedeki-i baṅ daa ba-naa hūon̄gu-na, u waa h̄ūmellen̄ tūo jo, a ce dumaan̄o-na tuon̄on̄ p̄āa kuman̄, u nun̄gu dii-kūo.

Kirsa cīe jiḡantien̄o Melkisedeki temma

¹¹ Diilon̄ un̄ h̄āa *Isirah̄el-baamba-i *ānj̄inamma maṅ, ma yun̄gu waa *Levi baamba jiḡantes̄inni yaa nūo-i. Kūo ba jiḡantes̄inni naa hi ni fuon̄gu-i, Diilon̄o naa waa hie yan̄ bafamba-i aa hiel *jiḡantien̄o nan̄o Melkisedeki temma? Bafamba maṅ *Aar̄ō baamba.

¹² A ne da jiḡantes̄in̄ da ni hor, fūo ānj̄inamma bi hor.

¹³ In̄ waṅ uman̄ maama-i, jiḡantes̄in̄ daani vii u yaa-i, u b̄inc̄uon̄-niini s̄i. U b̄inc̄oin̄o nan̄o saa sire c̄āa jiḡān̄ga-i dede.

¹⁴ I suyaa-ma hiere wūo Itien̄o tobaa-ba haayien̄o yaa *Yuda-i, *Moisi saa waṅ ba jiḡantes̄innin̄-maama dede.

¹⁵ Ku miḡān̄ tiraa kaala d̄ei, jiḡantie daa Melkisedeki temma, uuduon̄o s̄i baa Levi baamba-i.

¹⁶ U saa ce jiḡantien̄o a bīe u b̄inc̄uon̄-maama ṅaa maṅ cen̄ dumaa ānj̄inamma-na, ṅga un̄ yen̄ u sīe gb̄āa ku, ku yaa cīe-yo jiḡantien̄o-i.

¹⁷ Diilon̄-nelma gbaraa-ma wūo:

«ṅ cīe jiḡantien̄ nūo a waa ku maacemma-na h̄on̄nin̄ jon̄ Melkisedeki temma.»†

¹⁸ Terien̄gu fan̄gu-na, Diilon̄o gb̄uyaanu nelma namma ānj̄inamma-na wūo yun̄gu si dii-mei; ma sīe gb̄āa k̄āȳā nelien̄o.

¹⁹ Na saa da, ānj̄inamma saa gb̄āa miḡān̄ w̄eima ma hi ma fuon̄gu-i Diilon̄o yufelle-na. ṅga fīfīe-i-na, Diilon̄o diyaa-ye h̄ūmelle maṅ faa yan̄. I haa i nan̄ga-i di yaa nūo-i aa t̄ena. Di yaa cīe i gb̄āa pīe Diilon̄o-i.

²⁰ A naara kufan̄gu-i, Diilon̄o p̄āa nun̄gu aa ce Yesu-i jiḡantien̄o. Ma temma saa ce banamba jiḡantes̄inni damma-na.

* 7:1 Nīeṅ Miwaan̄o j̄inamman̄-sebe-i-na (Gen̄e) 14.18-20. † 7:17 Gb̄elieman̄-nalāan̄gu (Psaume) 110.4

21 Nga ma cie Yesu niini damma-na. Diilonj-nelma gbaraa-ma wuo:
«Itienjo hielaa u niele u feren nuo aa u sa ji bir u nunju-i dede.

U ciere wuo: «Nj cie jigantien nuo a waa ku maacemma-na hannin jon.»»

22 Terienju fangu-na, Diilonj un bilaa *tobisifelenni man baa nelbiliemba-i, Yesu yaa yieraaya baa ni maama-i.

23 A naara kufangu-i Levi bisalmba huraa ba-naa boi cor jigantesinni-na; umanj duo nyugun duo saa ji waa, unaa hor-o. Ku cie dumei ba ciinu.

24 Nga Yesu fuo dii gbula aa molo sa ji hor-o u jigantesinni-na

25 ku'i bi tiraa ce baman piyaan Diilonjo-i fuo barguo-i-na, u gbãa tuo kor-ba fafamma. Un yen u sie gbãa ku, u carã Diilonjo-i u ha-ba.

26 Terienju fangu-na, Yesu yaa *Diilojigantaamba yuntienjo man gbie baa-ye. U huonga kuon, u saa cal, u saa ce ambabalma. Diilonjo biyaa-yo ka jina u caan-nu a maa-yo ambabalmanciraamba-na.

27 Uu si dii naa *Diilojigantaamba yuntaamba namba-i: Bafamba kor Diilonjo-i yinni man jon baa tamman-niini bafamba feren ambabalma maama-na aa tiraa sire kor-o ba nellen-baamba bi maama-na. A ne da fuo pa fuo feren kerre yaa-i a kor Diilonjo-i i diei yon gbula.

28 Anjinamanj cie bamanj Diilojigantaamba yuntaamba-i, ku nuol-ba Diilonj-humelle-na. Nga Diilonj un hielaa u niele-i u feren nuo aa ce umanj Diilojigantaamba yuntienjo-i anjinamma huongu-na, fuo feren Bieno yaa-i. U jigantesinni hii ni fuongu-i aa mumbalmu si-nie.

8

Tobisifelennin-maama

1 In wan man, manj yungu mei, ma yaa daama: In waan *Diilojigantaamba yuntienjo man maama-i baa-na, u yaa dii baa-ye. Uu dii tiena Diilonjo-i Weimantienjo caan-nu dii dor-i-na

2 tuo ce u maacemma-i Diilonj-dun-kerre-na. Dunju fangu-i, Itie fuo fere yaa maa-ku; nelbiliemba si.

3 Diilojigantaamba yuntienjo maacemma yaa a tuo buol Diilonjo-i aa tuo pa niipanni-i u ha-yo. Terienju fangu-na, fuo mie wuono bi da kunangu a ha Diilonjo-i ke.

4 Ku u naa waa hema-na, uu naa saa gbãa ce halle *jigantienjo. Hama-i nuo-i? Jigantaamba dii ti ta ba pa niipanni-i ba ha Diilonjo-i a saa baa *anjinamma-i.

5 Bamanj dii hema-na bande-i-na, ban cej ba maacemma-i dunju man nuo-i, ku kerre yaa dor-i-na. Diilonjo pigaan *Moisi-i kufangu cemma yaa-i. U gbuoya-yuo wuo: «*Ne, ce-ku fafamma naa min pigaan-ni ku cemma-i dumaa tanungu-na.*»*

6 Nga fiēfiē-i-na, Diilonj un pa nufeliengu man *tobisifelenni-na, ku boyaa dielã-kungu-na. Yesu yaa dii i holma-na baa Diilonjo-i tobisinni fanni cemma-na. Terienju fangu-na, Diilonjo ha mie jigantienjo-i maacemma man maaraa heman-jigantaamba maama-i titirre.

7 Ku tobisidielanni naa fa, Diilonjo naa waa hie tuo bel ninanni?

8 Nga i daa Itienjo taa u cal u baamba-i un piye terienju man nuo-i wuo:
*«Yiingu dii baa yiingu mi ka bel tobisifelenni baa *Isirahel-baamba-i a naara *Yuda-baamba-i.*

9 Ni sie waa niuduoni baa mi nan bilaa ba tobaa-ba nammu-i hiel-ba Esipi-i-na aa naa bel nimanj baa-ba.

*Ba biēnaana tobisinni fanni-i
 ku'i cie mei bi ne-ba aa yan-ba.*

10 *Min ka bel tobisinni manj baa Isirahel-baamba-i biena man juon,*

* 8:5 Helman-sebe (Exode) 25.40

*mi ka dii mi anjɪnamma-i ba kusɪnni-na,
mi ka nyegɛŋ-ma ba hɔmmu-na.*

*Mi ka waa ba Diilonɔ muɔ
aa ba waa mi baamba.*

¹¹ *Yunɔ si dii unaa duɔ ji cira u pigãan unanɔ baa mi sɪnni-i.*

Ba ka suɔ-mi hiere ka saa;

a donɔ bisãlmba-na ka hel baa bɪncuɔmba-i hiere ba ka suɔ-mi.

¹² *Banɔ cãlãa-mi baa mamanɔ,*

mi ka yanɔ ma tɪ, mi ka hiel ba ãmbabalma-i mi huɔŋga-na.»†

¹³ Diilonɔ unɔ biɛ tobisɪŋ daani-i niifɛlenni, kuu dii ŋaa u cie diɛlã-niini-i niicɔlonni. A ne da bɪŋkũŋgu manɔ vãa, ku kã gbuoma-na.

9

Jigãntie buɔra jigãntien-na

¹ Diɛlã-**tobisɪnni* waa baa ni buolmanɔ-hũmienɔ baa ni buolmanɔ-terienɔ hɪɛma-na bande-i-na.

² Baa naa ce kompadũŋgu aa karnu ku huɔŋga-i sɔmma hãi. Niŋ suur gbuya kumanɔ, ba taa ba bi-ku Diilonɔ-dũŋgu. Fiɪmbaa-ba waa kusuɔŋ-nu'i baa Diilonɔ-buruonɔ waa taabale manɔ nuɔ-i hiere.

³ Hãalɪŋ-kũŋgu-i, ba taa ba bi-ku Diilodubilonɔ.

⁴ Wusũnanɔ-igãŋga nanɔ waa terienɔ-na, ka waa sɛnɛ-kaanɔ, a naara **tobisɪnni*-kporuo-i; baa naa tɪŋ-yo baa sɛnɛ. Kporuo huɔŋga-na, sɛnɛ-birenɔ nanɔ waa baa **mani* ka huɔŋga-na. **Aarɔ* gboruonɔ manɔ naa puu pũlma-i* kuu naa bi waa a naara tobisɪnni-nelmanɔ nyegãan tãmpɪɛnɔ manɔ nuɔ-i.

⁵ Ba taa ba kũnna tãmma-i kporuo daayo suuluo yaa nuɔ-i ba kor Diilonɔ-i ãmbabalma maama-na. Baa naa kul Seribɛbaa-ba† namba jina suuluo dɔrɔ-i-na ba ta ba pigãan wuɔ Diilonɔ dii. Seribɛbaa daaba naa paarnu ba bũncɛmmu-i kporuo yudɔrɔ-i-na a cɪnnu-yuɔ. Mii si dii da mi biɛ bɪmbɪŋ daani-i ni yunnɪŋ da mi wanɔ ni maama; ma wammanɔ-huɔŋgu sɪ fiɛfiɛ-i.

⁶ Kompadũŋgu waa waanɔ daama temma yaa-i aa **Diilojigãntaamba* ta ba suur dudɛlãŋgu-na yinni manɔ jonɔ ba ce ba maacemma-i.

⁷ Hãalɪŋ-kũŋgu-na, ba yuntienɔ yaa taa u suur u diei yonɔ. Aa u taa u suur i diei belle-na. Fuɔ fɛrɛ-i, baa nuɔmba-i, banɔ cãlãa Diilonɔ-i baa mamanɔ hiere, duɔ u suur, u suur baa bɪŋwuonɔ-tãmma, ka kor-o.

⁸ Terienɔ fanɔ-na, **Diilonɔ-Yalle* pigãan-ye wuɔ mamanɔ taa ma ce kompadudɛlãŋgu-na, manɔ taa ma ce huɔŋgu-na, Diilodubilonɔ dumelle saa naa hi puure yogo.

⁹ Kompadũŋ daaku pigãan-ye nelma nyunɔgo ku bãanɔ-na. Ku pigãan-ye wuɔ banɔ pãŋ niipãnni manɔ ba hã Diilonɔ-i a naara niikonni-i hiere a saanu baa mamanɔ nyegãan, ni sie gbãa fɛ ni pãtaamba hɔmmu-i gbarnu.

¹⁰ Mamanɔ nyegãan, ma pigãan niwuonɪŋ-kũŋgu yonɔ baa niinyɔnniŋ-kũŋgu a naara nelienɔ nuɔ niŋ saaya ŋ migãan ŋ kũma-i dumaa Diilonɔ yufelle-na. Nifanni-i daani-i hiere nelbilienɔ-ãncemma. Ba taa ba ce-ma ba cie Diilonɔ duɔ bibirre-mɛi.

¹¹ Fiɛfiɛ-i-na, **Kirsa* juɔ ji ce **Diilojigãntaamba* yuntienɔ, i die da bisɪŋ ku fafaanɔ-i. Unɔ ceŋ u jigãntesɪnni-i kompadũŋgu manɔ nuɔ-i, ku maaraa hɪɛmanɔ-kũŋgu-i aa tiraa fa yanɔ-ku. Kompadũŋgu fanɔ-i nelbiliemba saa ce-ku, ku yunɔgo yaa wuɔ hɪɛmanɔ-kũŋgu sɪ.

¹² Kirsa suurii-kuɔ i diei yonɔ. U saa suur ka buol baa kaagbuonɔ-tãmma, u saa bi suur ka buol baa balyunɔ-tãmma. Ŋga u suurii ka buol baa fuɔ fɛrɛŋ tãmma a kor-e gbula.

† 8:12 Seremi (Jérémie) 31.31-34 * 9:4 Niɛŋ Kãmmaŋ-sebe-i-na (Nombres) 17.16-25. † 9:5 **Seribɛbaa-ba**: Ba bi **dɔrɔpuɔrbiemba* namba'i dumaanɔ-na.

¹³ Bamaŋ guɔlaaya ba fere, ba migāaŋ-ba baa kaagbuoŋ-tāmma, sisɔ balaan-tāmma, da ma'i bi sɪ naanɔnɔŋ-cuoŋgu.

¹⁴ Bimbaan-tāmma da ma gbāa migāaŋ neliɛŋo-i migāaŋ daama temma-i, miɛ iŋ ciɛ guɔyuɔ maŋ, Yesu fuɔ maŋ saa ce kuubabalaanŋu da, aa pã u fere hã Diiloŋo-i Diiloŋ-Yalle barguɔ-i-na, fuɔ tāmma ka hur i balaanŋu-i ka hi hie a migāaŋ i hɔmmu-i i tie cãa Diiloŋo-i Cicɛlmantienŋo-i?

¹⁵ Ku ciɛ dumei u jo ji waa i hɔlma-na baa Diiloŋo-i tobisifeleni-na. Cãlmuɔ maŋ ciɛ tobisicolɔnni-na, Yesu kuu a kor nuɔmba-i cãlmuɔ faŋo-na. A ce dumaanŋo-na, Diiloŋ uŋ biɛ bamaŋ duɔ ji hã-ba u ciilunŋu maŋ sa tiɛŋ dede, ba ka gbāa da-ku ŋaa uŋ pãa nuŋgu-i baa-ba dumaa.

¹⁶ Da ŋ nyegɛŋ sebe a pigāaŋ ŋ ciilunŋu calnumma-i, da ŋ saa ku, ku siɛ gbāa cal.

¹⁷ Da ŋ waa cicɛlma yogo, sebe huɔya-maama siɛ gbāa ce. Da ŋ ku, ku yaa ma suɔ gbāa ce.

¹⁸ Kuuduɔŋgu yaa-i baa Diiloŋ-tobisinni-i. Halle diɛlã-niini bilaa baa tãmmaŋ-kũŋgu.

¹⁹ Kuŋ ciɛ dumaa ku yaa daaku: Diiloŋ uŋ'a ba ta ba wuɔ hũmienŋa maŋ, *Moisi kalaanŋ-ya baa-ba hiere igɛna ŋaa aŋ nyegāaŋ dumaa *ãnjinaŋma-na. Uŋ ciɛ mafamma-i, baa naa ko nambiemba namba baa kaagbolaamba namba, wuɔ biɛ ba tãmma-i a guɔl baa hũmma, aa ce kumitedāama a vaa *isopefiɛlu a dii misirraã ãnjinaŋmaŋ-sebe-i-na aa bi dii misirraã nuɔmba-na hiere

²⁰ aa cira: «*Diiloŋ uŋ bilaa tobisinni-i baa-na baa tãmmaŋ-niini maŋ, ni tãmma yaa-i.*»‡

²¹ Aa naa bi misirraã kompadũŋgu-na baa ku bimbinni-na hiere.

²² A saa baa ãnjinaŋma-i, ba migāaŋ bimbinni bɔi baa tãmma-i. Aa ãmbabalma siɛ gbāa pir ni tãmmaŋ-kũŋgu saa ko.

²³ Hiɛmaŋ-bimbinni migāaŋ migāaŋ daama temma yaa-i baa bimbaan-tãmma, ŋga dɔr-niini yaa kirɛiŋa-i, nifanni migāaŋ baa tãmma maŋ bɔyaa bimbaan-tãmma-na.

²⁴ Bige-i ciɛ mi waŋ-ma dumaanŋo-na? Ku yuŋgu yaa daaku, nelbiliembanŋ maa Diiloŋ-dũŋgu maŋ, Kirsa saa suur kufaŋgu-na, u suurii Diiloŋ-dũŋ-kerre yaa nuɔ-i dɔrɔ-i-na, ka waa u caaŋ-nu tuɔ waŋ i yuŋ-maama-i baa-yo.

²⁵ Aa tobisicolɔnni-na, belle belle, Diilojigãntaamba yuntienŋo suur Diilodubiloŋo-na baa biŋwuon-tãmma ka kor Diiloŋo-i. Nga Kirsa suurii a ka pã fuɔ fereŋ kerre yaa-i i diei yonŋ a hã Diiloŋo-i.

²⁶ Diɛ i ne miwaanŋon duonŋ dii huonŋgu-na ji hi baa nyuŋgo, kuɔ uu naa u pã u fere ku yu niele, uu naa muliɛŋ bɔi de! Nga u juɔ i diei yonŋ gbula miwaanŋo timmaŋ-huonŋ daaku-na, a ji ce u fere tãmmaŋ-kũŋgu duɔ gbuonu ãmbabalma-i.

²⁷ Neliɛŋ nuɔ ŋ ku i diei yonŋ a kã Diiloŋo ka yuu-ni.

²⁸ Kuuduɔŋgu yaa baa Kirsa-i, u ciɛ u fere tãmmaŋ-kũŋgu a hã Diiloŋo-i i diei yonŋ a pir nuɔmba ãmbabalma-i. U ka bir jo. Duɔ jo gboluonŋgu faŋgu-na, u sa ji pir ãmbabalma, u ji kor bamaŋ ciyaanŋ u duɔ ji kor-ba.

10

¹ *Anjinaŋma ciɛ ta ma pigāaŋ bisinŋ ku fafaanŋu yalle yaa yonŋ; ŋga ma'i sɪ fafaanŋu faŋgu fere-i. A ce dumaanŋo-na, bamaŋ kuraanŋ Diiloŋo-i baa tãmmaŋ-niini-i bienŋaŋ jonŋ, tãmmaŋ-niini fanni cɛraa ni gbāa migāaŋ-ba ba hi ba fuonŋgu-i Diiloŋo yufelle-na.

² Kuɔ nii na'a ni ka gbāa, nii naa pir ba cãlmuɔ-i bei i diei gbula aa ba siɛ tiraa nunu-yuɔ. A ce dumaanŋo-na dii yiinaa baa naa hiel ba nanŋa buolma-na.

³ Na saa da, belle belle, buolŋ daama ce nuɔmba ãmbabalma maama ta ma tiɛnu-bei.

⁴ Hama-i nuɔ-i? Balŋ-tãmma-i baa kaagbolaanŋ-tãmma siɛ gbāa pir neliɛŋo ãmbabalma-i halanŋ-ma u yuŋgu-na.

⁵ Ku'i ciɛ Kirsaŋ taa u jo hiɛma-na, u gbɛ Diiloŋo-i wuɔ: «*ŋ ciera ŋ sa taara tãmmaŋ-kũŋgu baa biŋkũpãŋgu.*

Nga η hāa-mi kūama mi da mi bir-ma hā-ni.

⁶ *Baη koη tāmman-ⁿⁱⁱⁿⁱ maη aa kukul-ni, ni maama sa dɔlnu-niε, āmbabalmaη-tāmman-kūngu-i maaduoma.*

⁷ *Ku'i cie mi cira:*

Diilo, muomei daami!

Mi juo da mi ji ce niη taaraη kumaη,

*ηaa maη nyegāaη dumaa mi kūngu-na Diilon-^{nelma-na}.»**

⁸ Uη puurii u nuηgu-i, neldielamma maη juo, ma yaa daama: «*η ciera η sa taara tāmman-kūngu baa biηkūpāngu, η sa taara baη koη tāmman-ⁿⁱⁱⁿⁱ maη aa kukul-ni, η sa bi taara āmbabalmaη-ⁿⁱⁱⁿⁱ-i, keε ni sa dɔlnu-niε.*» A ne da ānjɪamma yaa juo baa niipāη daani-i hiere.

⁹ Aa tiraa cira: «*Muomei daami, mi juo da mi ji ce niη taaraη kumaη.*»

Ku pigāaη wuo u huraa āncencɔmma-i baa maafelamma.

¹⁰ Diilon η taa u taara kumaη, Yesu-Kirsa cie ku yaa-i. U pāa u fεε i diei yoη gbula tāmman-kūη temma, a pir i āmbabalma-i.

¹¹ Yinni maη joη Diilojigāntaamba kā ba ce ba maacemma-i. Ba hinu ba kor Diilon-^o-i korduη daama yaa-i baa tāmman-ⁿⁱⁱⁿⁱ, a ne da tāmman-ⁿⁱⁱⁿⁱ cεraa ni gbāa pir nelieη āmbabalma.

¹² Nga *Kirsa pāa u fεε i diei yoη a pir nuomba āmbabalma-i aa kā ka tiena Diilon-^o caaη-nu gbula

¹³ tuo cie Diilon-^o duo mal u bigāarāamba-i hā u ce u bāaηgu-i bei.

¹⁴ A ce dumaano-na, uη pirii bamaη āmbabalma-i, u pāa u fεε-i diei yoη a migāaη-ba ba hi ba fuoηgu-i gbula.

¹⁵ *Diilon-Yalle bi waaη ma yaa-i wuo:

¹⁶ «*Itieηo ciera:*

*«Min ka bel *tobisinni maη baa-ba biena maη juoη,*

mi ka dii mi ānjɪamma-i ba hōmmu-na,

mi ka nyegēη-ma ba kusūnni-na.»»

¹⁷ Aa tiraa cira:

«Mi ka hiel ba āmbabalma-i mi huoηga-na

baa ba cālmuo-i hiere.»†

¹⁸ Da kuo Diilon-^o hielaa i āmbabalma-i u huoηga-na, yuη haku-i dii η ka tiraa pā kuupāngu da η hur-ma?

Yaη i pie Diilon-^o i baa huoηga diei

¹⁹ Terieηgu faηgu-na, tobiη namaa, Yesu tamma cie i suo wuo i ka gbāa tie suur Diilodubilon-^o-na.

²⁰ U pāa u fεε tāmman-kūη temma, a taalnu kompaηga maη waa Diilodubilon-^o dumelle yaaηga-na a puure hūmefelende hā-ye. Hūmelle fande yaa cicelmaη-hūmelle-i.

²¹ A ce dumaano-na, *Diilojigāntaamba yuntieηo maη dii baa-ye Diilon-dūngu yuηgu-na, u temma si dii.

²² Terieηgu faηgu-na, i āmbabalma ānjoguomaη hilaa i hōmmu-na aa i ce koη, yaη i pie Diilon-^o i baa huoηga diei aa i gbu i haa i naηga yuo ku haama.

²³ U sa pā nuηgu aa ji bir baa huoη-āndaηgu, a ce dumaano-na, iη faraη i ne kumaη aa tie waη ku maama, yaη i nyaar-kuo kpelle.

²⁴ Yaη i tie kāyā i-naa i dii sireiηa i-naa nuo nelnyulmu cemma-na baa ānfafamma bi cemma-na.

²⁵ Baa na yaη i tie bir i tigiimambaa-ba-na ηaa banambaη mieη-kuo dumaa. Aa ji tiraa da naη daa Itieηo jomma pie ma jo de-i-na, yaη aa i tie dii sireiηa i-naa nuo.

* **10:7** Gbeliemaη-nalāaηgu (Psaume) 40.7-9 † **10:17** Seremi (Jérémie) 31.33-34

²⁶ Na saa da, in̄ suyaa ninsoŋo-i, diε suuye i yufieŋa-i aa cor tie ce kuubabalaan̄gu-i, tāmman̄-kūŋgu nan̄gu si dii kuman̄ gbāa pir i āmbabalma-i.

²⁷ Diε suuye i yufieŋa-i, kuman̄ t̄iyāa ku yaa daaku: I t̄iena baa hotiele-i i tie cie ḡēŋgeryiinḡu-i baa d̄āŋgb̄oguŋgu man̄ ka wuo Diilon̄o bigāarāamba-i.

²⁸ Uman̄ duō cāl *Moisi *ānj̄inamma-i, aa nuōmba h̄ai sis̄o ba siεi da-yo aa wan̄-ma, hujarre si dii-kuō; ba ko kutien̄o-i.

²⁹ Terien̄gu fan̄gu-na, uman̄ duō saa dii Diilon̄-Bien̄o nun̄gu-i, uman̄ duō saa k̄āŋ *tobisinn̄in̄-tām̄ma man̄ pirii u āmbabalma-i, uman̄ duō tuō b̄iena *Diilon̄-Yalle yerre-i, ŋ siε suō wuō di yaa pigāan̄-yen̄ Diilon̄o hujarre-i, fuō kūŋgu ka waa niε? Ku siε balan̄ yan̄ uman̄ cālāa ānj̄inamma-i wei?

³⁰ Uman̄ ciera:

«Muōm̄ei ka suu s̄olaan̄gu-i;

muōm̄ei ka p̄ā nelien̄o nelien̄o baa un̄ cie kuman̄.»

Ma s̄i i suō kutien̄o-i kε? U yaa Diilon̄o-i. U tiraa cira wuō:

«Itien̄o ka ce u baamba āndaan̄gu-i.»‡

³¹ Diilon̄o-i Cicēlmantien̄o-i, u nel da ma bel-ni, hotiele dii-kuō de!

³² Yaan̄ aa na ne kuman̄ curaa: Nan̄ hilaa kukulma-na, ku domma-na mul̄ien̄ hama-i saa haa-nei? Nga ma saa gbāa j̄inya-nei.

³³ Na h̄olma-na, ba taa ba tuora banamba aa ce-ba kp̄ānc̄ōlḡūō nuōmba-na. Baman̄ naa t̄iε, ba saa nanna ban̄ cen̄ baman̄ kp̄ānc̄ōlḡūō-i; ba taa ba kāyā-b̄ei.

³⁴ Na siyaa mul̄ien̄ baa kasobiemba-i aa na bi siyaa ba h̄ūu na nagāŋ-niini-i ni maama saa jan̄-na, aa suō kerre wuō b̄imb̄ifafanni nanni dii baa-na a yan̄ ban̄ h̄ūyāa niman̄ aa ni sa ji k̄ā terien̄gu.

³⁵ Terien̄gu fan̄gu-na, nan̄ daa holle man̄ dii ku domma-na, baa na yan̄ di korra-nei, ku yaa Diilon̄o ka p̄ā-na b̄oi.

³⁶ Vaan̄ na fεε na ta na ce Diilon̄ un̄ taaran̄ kuman̄ a gbāa da na da un̄ p̄āa nun̄gu man̄.

³⁷ Na saa da, ma nyegāan̄ Diilon̄-nelma-na wuō:

«Ku saa maa, ku t̄iyāa c̄elle

aa uman̄ saaya u jo, u jo.

U siε vaaya.

³⁸ Uman̄ vii mi h̄ūmelle-na, un̄ haa u nan̄ga-i miε, u ka kor,

ŋga duō nanna h̄ūmelle-i, ku siε d̄olnu-miε baa-yo.»§

³⁹ Baman̄ naana h̄ūmelle-i aa ta ba k̄ā da ba ka balla, miε ii si dii baa-ba. Nga baman̄ h̄ūyāa-ma da ba ka kor, ii dii baa ba yaa-i.

11

Nagahaalen̄-maama

¹ A haa ŋ nan̄ga-i Diilon̄o-na ku yun̄gu yaa wuō nin̄ h̄in̄ kuman̄ taalun̄gu-i, ŋ suyaa wuō ŋ ka da-ku, ku bi pigāan̄ wuō nin̄'a ŋ sa da kuman̄ baa ŋ yufelle, ŋ suyaa wuō kuu dii.

² Yiinataamba naa haa ba nan̄ga Diilon̄o-na ku'i cie Diilon̄o gb̄elien̄-ba.

³ I haa i nan̄ga Diilon̄o-na ku'i cie i suō wuō Diilon̄o hielaa miwaan̄o-i baa u nun̄-āndaan̄gu yon̄, a ce dumaan̄o-na in̄ dan̄ niman̄ hiere baa i yufieŋa-i ni hilaa in̄'a i sa da kuman̄ baa i yufieŋa yaa nuō-i.

⁴ Abel naa haa u nan̄ga Diilon̄o-na ku'i cie u p̄ā b̄in̄k̄ūfafaan̄gu h̄ā Diilon̄o-i a yan̄ Kayine-i*. Un̄ ŋa naa haa u nan̄ga Diilon̄o-na, ku'i cie Diilon̄o gb̄elien̄-yo wuō u vii aa cira u niip̄anni d̄olaanu-yuō. Abel̄ŋ haa u nan̄ga-i Diilon̄o-na, un̄ fiε ku, u nelma dii-ye h̄ūmefafalle-na yogo.

‡ 10:30 Anj̄inamma tiyemman̄-sebe (Deutéronome) 32.35-36

§ 10:38 Abakuke (Habaquq) 2.3,4

* 11:4 Niεŋ

Miwaan̄o j̄inamman̄-sebe-i-na (Genèse) 4.3-10.

⁵ Enaki naa haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ Diilonɗo biɛ-yo ka jina u caanɗ-nu u saa yan u ku†. Ba juɔ'a ba ne naa-yo; molonɗ yufelle saa ji tiraa haa-yuɔ. Aa u suɔ duɔ ta, Diilonɗo naa wanɗ-ma wuɔ u kɔngu dɔlaanu-yuɔ.

⁶ Da η saa haa η nanɗa-i Diilonɗo-na, ku siɛ gbãa dɔlnu-yuɔ baa-ni. Umanɗ piyaan Diilonɗo-i, u saaya u huu-ma wuɔ Diilonɗo dii, aa u pã bamanɗ taaraayanɗ-yuɔ.

⁷*Nowe naa haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ Diilonɗ unɗ gbuɔya-yuɔ baa mamanɗ, u huu-ma a ne da ma saa naa hi ce yogo. U nuɔ Diilonɗo nunɗu-i aa ce begubuɔ-i a suur baa u dumellenɗ-baamba-i hiere hũmma saa da wuo-ba. Unɗ ciɛ mafamma-i u pigãanɗ wuɔ mamanɗ daa banamba-i ba'i taaraaya-mɛi. Aa unɗ haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ u ce nelviinɗ Diilonɗo wulaa.‡

⁸*Abiramu naa haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ u nu u nunɗu-i aa huu-ma hel ba nelle-na ta tuɔ kã Diilonɗ unɗ pãa nunɗu-i baa-yo wuɔ u ka hã-yo nelle manɗ; a ne da u saa tuɔ suɔ di saanɗu.

⁹ Uu naa haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ unɗ pãa nunɗu-i wuɔ u ka hã-yo nelle manɗ u kã ka tɛna-diɛ ηaa nerienɗo tuɔ cɔ kompadũnɗ-nu. *Isaki-i baa *Yakɔbu-i, ba bi waa kompadũnni yaa nuɔ-i aa nuduɗngu yaa bi pãa baa bafamba-i.

¹⁰ Diilonɗ unɗ fuu nelle manɗ aa ma-de u fɛɛ, dũnni yiɛraaya dɛi, Abiramu yufelle waa di yaa nuɔ-i.

¹¹ Sara waa cɛnyɛinɗo, ηga uu naa bi haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ u gbãa duɔ da bilonɗo; η siɛ suɔ wuɔ uu naa cor bilodalle-i gbuu maa. Uu naa suɔ wuɔ umanɗ pãa nunɗu-i baa-yo wuɔ u ka da bilonɗo u siɛ gbãa tãal-o, ku'i ciɛ ma bi dɔl-o.

¹² Ku ciɛ dumɛi bibienɗo diei honɗ a dii hĩɛma yu a ne da uu naa tuɔ yii baa u yunɗu. U huonɗu ciinu ηaa ninɗ daa mɔɛnɗa-i dumaa dɔrɔ-i-na; molo siɛ gbãa kãn-ku.§

¹³ Bamanɗ bafamba-i daaba-i hiere, ba haa ba nanɗa Diilonɗo-na ji ku. Diilonɗ unɗ pãa nunɗu manɗ, ba saa hi-ku; ηga ba faara da-ku yaa-i a ce ba hɔmmu gbuu fɛ baa-ku. Bafamba fɛɛ waanɗ-ma wuɔ bafamba-i hũncortaamba, bafamba muntɛnammu si hĩɛma-i.

¹⁴ Bamanɗ piiyenɗ dumaanɗo-na, ku pigãanɗ wuɔ ba taara ba nelle.

¹⁵ Banɗ hilaa dimanɗ nuɔ-i, kuɔ di kũɔma naa bel-ba, baa naa gbãa bir kã-diɛ.

¹⁶ Nga ba taa ba taara dimanɗ faa yanɗ difande-i. Ba taa ba taara dɔrnelle. Ku'i ciɛ Diilonɗo siɛ ba ta ba bi-yo ba Diilonɗo. Na saa da, u migãanɗ terienɗu hã-ba u nelle-na.

¹⁷ Abiramu naa haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ Diilonɗ unɗ fiɛ ce-yo ne wuɔ u pã Isaki-i hã-yo, u saa yagar. U siyaa duɔ pã u bɛduɔla-i hã Diilonɗo-i.

¹⁸ A ne da Diilonɗo naa pã nunɗu baa-yo wuɔ: «*Isaki yaa ka hã-ni huonɗu.*»*

¹⁹ Abiramu naa suɔ wuɔ Isaki duɔ fiɛ ku, Diilonɗo ka gbãa sire-yuɔ, ku'i ciɛ Diilonɗo bir u bienɗo-i hã-yo. Nel daama ciɛ ãntigãama.

²⁰ Isaki naa bi haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ u cãrã-yuɔ hã Yakɔbu-i baa Esawu-i ba bisinɗu maama-na.†

²¹ Yakɔbu naa haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ unɗ juɔ tuɔ yii duɔ ku u cãrã-yuɔ hã Yosefu bɛpuɔmba-i ba yunninɗ aa yiye u bũɔle-i a dũuna jaal Diilonɗo-i.‡

²² Yosefu naa haa u nanɗa Diilonɗo-na ku'i ciɛ unɗ juɔ piɛ kuliinɗu huonɗu manɗ nuɔ-i, u wanɗ-ma wuɔ *Isirahɛl-baamba ka hel Esipi-i-na aa pigãanɗ banɗ saaya ba ce kumanɗ baa u kogonni-i.§

† 11:5 Niɛn Miwaanɗo jɛnammanɗ-sebe-i-na (Genɛsɛ) 5.21-24. ‡ 11:7 Niɛn Miwaanɗo jɛnammanɗ-sebe-i-na (Genɛsɛ) 6-9. § 11:12 Niɛn Miwaanɗo jɛnammanɗ-sebe-i-na (Genɛsɛ) 22.17. * 11:18 Miwaanɗo jɛnammanɗ-sebe (Genɛsɛ) 21.12

† 11:20 Niɛn Miwaanɗo jɛnammanɗ-sebe-i-na (Genɛsɛ) 27.28-29,39-40. ‡ 11:21 Niɛn Miwaanɗo jɛnammanɗ-sebe-i-na (Genɛsɛ) 48.1-20; 47.31. § 11:22 Niɛn Miwaanɗo jɛnammanɗ-sebe-i-na (Genɛsɛ) 50.24-25 baa Helmanɗ-sebe-i-na (Exode) 13.19.

23 *Moisi b̄incuamba naa haa ba nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε ban̄ huon̄-yo ba fuo-yo u ce caamba siei. Baa naa da u faa cor a ce ba saa k̄an̄ j̄amatigi āndaangu-i.*

24 Moisi naa haa u nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε u yaan̄gan̄ juo c̄a u yagar wuo ba baa bi-yo j̄amatigi h̄ayēl̄no.

25 U niε fiisaangu-i aa yan̄-ku; wuo fiisaangu man̄ ban̄ ceŋ-kuŋ āmbabalma h̄olma-na ku sa c̄o; aa h̄irā u k̄ūma-i ka mul̄ien̄ baa Diilon̄-baamba-i.

26 Uu naa ne da da ŋ h̄irā tuos̄inni-i *Kon̄kortien̄o man̄ ka jo u temma-i, kuu dii baa yun̄gu a yan̄ weis̄inni-i hiere Esipi-i-na. U taa u fara u ne Diilon̄ un̄ ka p̄a-yo baa kuman̄.

27 Moisi naa haa u nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε u hel Esipi-i-na u saa k̄an̄ j̄amatigi h̄odulle-i. U nyaarāa ŋaa u da Diilon̄o-i baa u yufelle.

28 Uu naa haa u nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε u ce *k̄ors̄inni t̄imman̄-ponsaan̄gu-i. U ciε Isirahel-baamba hure t̄amma ba dumien̄-yammu-na wuo *d̄or̄p̄uorbilon̄o man̄ kuon̄ nuomba-i duo ji tuo cor, u baa ko Isirahel-baamba bepuomba-i.†

29 Isirahel-baamba naa haa ba nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε h̄ūmma taal s̄omma h̄ai d̄amman̄-nuorad̄ama-i-na‡ aa ba wuo cor terkuraan̄-nu. Esipitaan̄ ba'a ba niya-bei ce ba temma-i h̄ūmma wuo-ba.

30 Isirahel-baamba naa haa ba nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε ba nu u nun̄gu-i aa wuo c̄ilā Yeriko-i yinni niediei. Nieh̄ai yiin̄gu-na nelle-koko wuo cii.

31 Araabu man̄ waa saasorcien̄o-i uu naa haa u nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε u har Isirahel-baamba man̄ naa juo da ba ji cuo ne nelle-i, a ce dumaan̄o-na ba saa ko-yo baa baman̄ saa ta ba nu Diilon̄o nun̄gu-i.§

32 Mi tiraa wan̄ wuo niε? Mi sie da mi fere a piye Sedeō maama-i, baa Baraku maama-i, baa Samusō maama-i, baa Yefite maama-i, baa *Davidi maama-i, baa *Samiel maama-i a naara *Diilop̄uorbiemba bi maama-i.*

33 Ban̄ haa ba nan̄ga Diilon̄o-na, ba ciε berru-i a h̄ū j̄amalābaa b̄oi. Ba wuoyaa h̄ūmelle aa Diilon̄ un̄ p̄aa nun̄gu man̄ baa-ba, ba daa-ku. Ba suye jarbaa-ba nunni-i.

34 Ba diyaa-ba d̄amu-na ŋga b̄in̄k̄un̄gu saa ce-ba. Ba kuraa jigān̄ga-na. F̄on̄ḡūo saa waa-bei, ŋga Diilon̄o diyaa f̄on̄ḡūo bei. Ba ciε nan̄karbabaa berru-na. Ba duonyaa nilēiŋa b̄oi sorosibaa ba gbar.

35 Caamba namba naa haa ba nan̄ga Diilon̄o-na ku'i ciε u sire ba kuomba-i h̄a-ba.

Ba muyaa nuomba namba ko-ba wuo ba ciε niε ta ba wuo Diilon̄-h̄ūmelle-i. Kuo baa naa c̄ina-diε baa naa gb̄aa yan̄-ba, ŋga ba yagaraa kufan̄gu-i wuo da ba ku, Diilon̄o ka sire-bei ba ta ba ce ba b̄aan̄gu-i baa-yo.

36 Ba bi nyiε banamba s̄ulma aa muo-ba aa vaa banamba dii-ba kaso.

37 Ba naan̄ banamba baa t̄amp̄ien̄a ko-ba. Ba karaanu banamba s̄omma h̄ai, aa f̄o banamba baa jigāmmu ko-ba. Munc̄ammu saa waa baa banamba. Kutaamba taa ba wuora ba b̄in̄. Ba taa ba h̄i c̄aani. B̄in̄k̄un̄gu saa waa baa-ba. Nuomba mul̄an̄-ba aa ce-ba s̄ulma.

38 Miwaan̄o saa naa saaya baa-ba. Ba taa ba wuora ba b̄in̄ h̄ien̄-nu, t̄anni-na aa ta ba c̄o fonniŋ.

39 Baman̄ bafamba-i daaba-i hiere, Diilon̄o gbelaan̄-ba wuo ba haa ba nan̄ga yuo, a ne da un̄ p̄aa nun̄gu man̄, ba saa da-ku.

* **11:23** Ba gb̄e Esipi j̄amatigi man̄ naa ciera ba ko bis̄almba-i. Niεŋ Helman̄-sebe-i-na (Exode) 1.8-22. † **11:28** Niεŋ Helman̄-sebe-i-na (Exode) 12.1-30. ‡ **11:29** Niεŋ Helman̄-sebe-i-na (Exode) 14.21-31 baa P̄op̄uor. 7.36. § **11:31** Niεŋ Yosuwe sebe-i-na (Josué) 2. * **11:32 Sedeō:** Niεŋ u k̄un̄gu-i Ḡēngertaamba sebe-i-na (Juges) 6-8. **Baraku:** Niεŋ u k̄un̄gu-i Ḡēngertaamba sebe-i-na (Juges) 4.6-16. **Samusō:** Niεŋ u k̄un̄gu-i Ḡēngertaamba sebe-i-na (Juges) 14-16. **Yefite:** Niεŋ u k̄un̄gu-i Ḡēngertaamba sebe-i-na (Juges) 11. ***Davidi:** Niεŋ u k̄un̄gu-i Samiel sebed̄elān̄o-na (1 Samuel) 17.23-51. ***Samiel:** Niεŋ u k̄un̄gu-i Samiel sebed̄elān̄o-na (1 Samuel) 7.9-11.

⁴⁰ Bige-i cie ba saa da-ku? Diilonjo nie da mie die hi i fuonngu-i baa bafamba-i hiere kuuduonngu aa da-ku, ku yaa boyaa. U saa tuo taara bafamba da-ku mie i yaan-na ku'i cie.

12

Yaan i hira i kuoma-i

¹ Terienngu fangu-na, nelpungu man siire wuo Diilonj-humelle-i daaku-i, ku taa i yaan-na ta ku pigaan-ye humelle-i. A ce dumaano-na, kuman bilaayan-yie i sa gbā i kā yamma Diilonj-humelle-na, yaan i hiel i nannga ku. Ambabalma man sogolaanun i gbeini-na feu, yaan i yan-ma aa i vaa i fere baa gbarungu man dii i gbeini-na.

² Yaan i tie ne Yesu yaa-i. U yaa cie i haa i nannga-i yuo aa u yaa ka ce i haa-ka hi i fuonngu-i. U hiera kuliingu-i *daangu-na, u saa ne ku senserre-i. Hofelle man taa di cie-yo, u taa u fara u ne di yaa-i. Fiefe-i-na, uu dii tiena Diilonjo caan-nu.

³ Nien un hiera nelbabalaamba bigaaru-i dumaa, ku yaa kunkaralle sie ta di mulien-na.

⁴ Nan yen malungu man nu-i baa ambabalma-i, unaa saa tie-man yogo do!

⁵ Aa Diilonj un dii sireina man nei wuo u bisalnj namaa, sireina fana maama karaanu-nei wei? Ma nyegaan wuo:

«Mi bie, Itien duw kaya nyungu-i man nu-i, baa bie-ma ansasamma.

Du nuola-nie, baa yan nj kuoma kara.

⁶ Uman maama-i dalaanun Itienjo-i, u dii u yaa-i humefafalle-na.

*Un binj uman u bieno, u muo u yaa-i.»**

⁷ Taa na hira muliema-i, Diilonjo dii-na humefafalle-na baa ma yaa-i. U ce dumai baa u bisalmba-i. Namaa daa bisalan hayo-i dii aa u to sa nuola-yuo?

⁸ Diilonjo nuola u bisalmba-i hiere. Duw yan namaano-i u sa nuola-nei, na saaya na suo wuo u bisalnj-kirein namaa si; na to dii u denj.

⁹ Tonaamba dii baa-ye hema-na bande-i-na ta ba nuola-yie aa i tie kan-ba. Ku ce nie i sie nu i To man dor-i-na u nunngu-i aa da cicelma man sa tien dede-i?

¹⁰ I tobaa-ba nuolaaya-yie a saanu baa kunj dalaanu bafamba dumaa, aa ba nuolamma balaa hema-na bande yonj. A ne da Diilonjo ne mie fafaangu'i aa tuo nuola-yie i die bir fuo birma.

¹¹ Da ba ta ba nuola-nie, ban nuolan-nie huonngu man nu-i ku sa dalnu-nie, ku bir yan aa ta ku jan-ni. Nga da nj sie ba nuola-nie, ku huonngu jo baa viisinni baa yaafelle.

¹² Terienngu fangu-na, baa na yan na kuoma kara.

¹³ Biyaan humefafalle ku yaa baman gbeini-i nuyaanu ku ka ta ku buo-bei ku ka, ku sie hor-bei.†

Anjbuyamma

¹⁴ Gbaan kpelle na ta na dal nuomba-i hiere aa na yan Diilonjo bir-na u birma. Uman duw saa yan Diilonjo bir-o, u sie gbā da Itienjo yufelle.

¹⁵ Bilaan na fere unan nu nj baa ji cina Diilonjo hujarre-i. Baa na yan cin-purru da unan-na na holma-na a ji tuo celien banamba-i baa u balaangu-i.

¹⁶ Molo baa ji dii u nannga binjosinni-na, molo baa bi bel Diilonj-binjku ngu nanngu baa u nanyuonngu Esawu temma-i: Esawu huraa u bepolsinni-i baa jukalaangu.

¹⁷ Na suyaa wuo ku huonngu-na u juo tuo taara tuonjo cara Diilonjo-i ha-yo bepumba namba temma, nga tuonjo saa hu-ma. Un fie kaal cara-yuo ma saa dal-o.‡

¹⁸ Namaano-i nan piyaa Diilonjo-i dumaa, kuuduonngu si baa *Isirahel-baamba-i. Bafamba kaa tanun-nu. Ba daa daamu-i, baa fafalmu-i a naara kukulberre nan temma tanungu-na.

* **12:6** Bincuan-nelma-sebe (Proverbs) 3.11-12
jnammann-sebe-i-na (Genese) 25.29-34; 27.30-40.

† **12:13** Isayi (Esaie) 35.3

‡ **12:17** Nien Miwaanjo

19 Ba nuɔ yerre buu, aa bi nu molo piiye da gbagaga. Ba cārā kutienɔ-i wuɔ u baa tiraa u piiye baa-ba.

20 Uɲ waanɲ mamanɲ, ma saa ta ma du dei ba tūnni-na ku'i cie. U gbɛ-ba wuɔ: «*Umanɲ duɔ yiɛya t̄anunɲ daaku-i, halle da ku fiɛ waa biɲwuɔŋo, na nanɲ kutienɔ-i baa t̄ampɛɲa na ko-yo.*» §

21 Nelma manɲ cie t̄anunɲ-gu-na*, maa naa silaa ta ma nyenɲ k̄ɔma ma cor, a ce *Moisi fuɔ fere u cira: «Korma cie mi k̄ɔma gbuu ta ma nyenɲ!» †

22 Nɲa kuuduɔŋgu s̄i baa namaanɔ-i. Namaa na k̄aa *Sinyɔ-t̄anunɲ-nu, na k̄aa Cicɛlmantienɔ nelle yaa nuɔ-i; *Yerusalemu manɲ d̄arɔ-i-na, na k̄aa u yaa nuɔ-i. *D̄arɔpuɔrbiemba dii u yufelle ta ba ce ba b̄aanɲgu-i.

23 Namaanɔ-i, na suurii Diilonɲ-bɛpuɔmba-na. Ba yireɲa nyeḡaanɲ d̄arɔ-i-na. Na piyaa Diilonɔ-i, u yaa nelbiliemba-i hiere ba ḡɛŋgertienɔ-i. Na suurii nelviimba-na. Ba yaa hii ba fuonɲgu-i Diilonɲ-terienɲgu-na.

24 Namaanɔ-i, na piyaa Yesu manɲ *tobisifelenni yaanɲa-na. U yaa kuu k̄unna u t̄amma-i. U t̄amma k̄aȳa-yiɛ a yanɲ Abel maama-i. ‡

25 Terienɲgu fanɲgu-na, bilaanɲ na fere! Baa na yagar wuɔ na sie nu umanɲ piiyenɲ baa-na u nelma-i. Umanɲ taa u piiye baa Isirahɛl-baamba-i h̄ɛma-na bande-i-na, bamanɲ naa yagar wuɔ ba sie nu u nelma-i, ba saa gb̄aa kor yaahuolo-na. Umanɲ piiyenɲ baa miɛnɔ-i, uɲ yenɲ d̄arɔ, die saa nu u nunɲgu-i, i ka ce nie gb̄aa kor-yuɔ?

26 U piiye dede fuɔ h̄ɛma sagalla§; nɲa fiɛfiɛ-i-na, u p̄aa nunɲgu baa-ye wuɔ: «*Mi ka tiraa sagalla h̄ɛma-i i diei baa d̄arɔ-i naara.*» *

27 Uɲ waanɲ mafamma-i, ku piḡaanɲ wuɔ ku yiinɲgu-na, uɲ hielaa b̄imb̄inni manɲ hiere, ni ka b̄iɛna halanɲ aa yanɲ nimanɲ sie gb̄aa b̄iɛna.

28 Inɲ ka ce i b̄aanɲgu-i nelle manɲ nuɔ-i, di sie gb̄aa b̄iɛna. Terienɲgu fanɲgu-na, yaanɲ i tie ce Diilonɔ-i kasi saa da-yo. I tie c̄aa-yo aa i tie jaal-o kunɲ d̄ɔlaanu-yuɔ dumaa. I tie dii u nunɲgu-i aa i tie k̄aal̄a-yuɔ.

29 Ni ma'i s̄i u ce n̄aa d̄aamu. †

13

Kumanɲ d̄ɔlaanunɲ Diilonɔ-i

1 Namaanɔ-i, yaanɲ na maama cor ta ma d̄ɔlnu ma-naa n̄aa c̄eduɔŋ-bienɲ namaa.

2 Baa na yagar niraamba harma na dumienɲa-na. Na saa da, banamba tiȳaa niraamba harma-na, a ji har *d̄arɔpuɔrbiemba aa ba saa suɔ.

3 Yaanɲ bamanɲ dii kaso-i-na ba maama ta ma fienu-nei; ku waa n̄aa naa dii baa-ba kaso-i-na. Aa nanɲ yenɲ t̄ammanɲ-nuɔŋ namaa, baa na yanɲ banɲ cenɲ bamanɲ s̄ulma-i ba maama karaanu-nei.

4 Nelienɔ nelienɔ, u saaya u tuɔ k̄an̄ ānsorre-i aa bamanɲ dii ānsorre-na ba vii baa baa-naa, ni ma'i s̄i, bamanɲ cienɲ saasors̄inni-i baa *fuoces̄inni-i Diilonɔ ka ḡanɲ baa-ba.

5 Gbeinɲ-nyulmu saa saaya mu ta yaanɲa nei. Yaanɲ na naḡanɲ-niini ta ni ye-na. Na saa da, Diilo fuɔ fere ciera wuɔ:

«*Mi sie yanɲ-ni n̄ diei,*

Mi sie nanna-nie gbula.» *

6 Terienɲgu fanɲgu-na, nelienɔ nelienɔ, u gb̄aa da holle cira:

«*Itienɔ yaa k̄aȳanɲ muɔ;*

mi sie k̄aal̄a biɲk̄unɲgu

§ 12:20 Helmanɲ-sebe (Exode) 19.12-13 * 12:21 Nienɲ Helmanɲ-sebe-i-na (Exode) 19-20 baa Anɲinamma tiyemmanɲ-sebe-i-na (Deutéronome) 4-5. † 12:21 Nienɲ Anɲinamma tiyemmanɲ-sebe-i-na (Deutéronome) 9.19. ‡ 12:24

Yesu kuliinɲgu cie i suɔ hujarre-i a ne da Abel k̄unɲgu taa ku taara s̄olaanɲgu. § 12:26 Nienɲ Helmanɲ-sebe-i-na (Exode)

19.18. * 12:26 Ase (Aggée) 2.6 † 12:29 Anɲinamma tiyemmanɲ-sebe (Deutéronome) 4.24 * 13:5 Anɲinamma

tiyemmanɲ-sebe (Deutéronome) 31.6,8; Yosuwe (Josué) 1.5

Nelbilo fuɔ gb̃aa ce bige-i miɛ?»†

⁷ Na yaataamba maŋ siire waŋ Diilonɔ-nelma-i baa-na, baa na yaŋ ba maama karaanu-nei. Nienɔ baŋ siire haa ba naŋga-i Diilonɔ-na dumaa ji ta ba ku, aa na ce ba temma.

⁸ Yesu-Kirsaŋ waa dumaa cicuɔŋgu-na, uu dii dumɛi nyuŋgo-i-na, aa u ka bi tɛɛ dumɛi yinni maŋ joŋ.

⁹ Baa na yaŋ ba hel baa nelma yaŋga naŋga a ji pira-nei miɛ hūmelle-na. Baa na yaŋ ba cu na yammu-i baa niiwuoniŋ-maama. Na saa da, ku saaya Diilonɔ-hujarre yaa ce nelienɔ nuɔ ŋ huɔŋga tɛna terduɔŋ-nu, niiwuoniŋ-maama sɪ. Bamaŋ firaa niiwuoniŋ-maama-i, ma saa kāyā-bei dede gbula.

¹⁰ Yesu ciɛ u fɛɛ tāmmanɔ-kūŋgu a pir i āmbabalma-i. *Diilojigāntaamba maŋ curaa baa b̃incuɔŋ-jigāŋga-i kompadūŋgu-na, ba nuŋgu si dii baa-ye.

¹¹ Da ba ko b̃imbaamba-i dumandɛ-i-na, *Diilojigāntaamba yuntienɔ suur baa tāmmanɔ yaa Diilodubilonɔ-na ka kor Diilonɔ-i āmbabalma maama-na, aa b̃imbaamba famba fɛɛ-i ba hel baa-ba gborsanniŋ ka caa-ba.

¹² Ku'i ciɛ na bi da Yesu kuu gborsanniŋ duɔ pir nuɔmba āmbabalma-i baa fuɔ fɛɛŋ tāmmanɔ-i.

¹³ Terienɔŋ fangu-na, yaanɔ i hirā tuosinni-i fuɔ temma-i aa i hel i nyaanu-yuɔ dii gborsanni-na.

¹⁴ Na saa da, ninsoŋ-nelle si dii baa-ye h̃ema-na bande-i-na dimaŋ cuɔŋ, i taara bisinɔ ku diele yaa-i.

¹⁵ Yaanɔ i tɛɛ pā jaaluŋgu-i h̃onni maŋ joŋ i hā Diilonɔ-i Yesu maama-na. Miɛ tāmmanɔ-kūŋgu yaa kufangu-i. I tɛɛ ce-yo b̃oi baa i nuŋ-āndɛnni-i.

¹⁶ Baa na yaŋ ānfafamma cemma maama karaanu-nei, aa na bi ta na kāyā na-naa ŋaa cɛduɔŋ-bienɔ namaa, kufangu temma saa baa tāmmanɔ-kūŋgu maŋ d̃laanuŋ Diilonɔ-i.

¹⁷ Taa na nu na yaataamba nunni-i, taa na siɛ ba wulaa. Ba yaa kāyāŋ-nei Diilonɔ-hūmelle-na. Ba suyaa wuɔ yiingu dii baa yiingu, Diilonɔ ka yuu-ba baŋ ciɛ kumaŋ na h̃alma-na. Gb̃aanɔ ba ta ba ce ba maacemma-i baa h̃ofɛlle. Da na du ba h̃ommu-i ku siɛ fa weiima h̃a-na.

¹⁸ Taa na cārā Diilonɔ-i na h̃a-ye. I suyaa wuɔ i h̃ommu kuɔŋ; i taara i tɛɛ ce kumaŋ faa h̃onni-na hiere.

¹⁹ Jande mi gbu mi cārā-nei: Cāraŋ Diilonɔ-i u yaŋ mi bir donduo kā na wulaa.

Jaaluɔperienɔŋ

²⁰⁻²¹ Diilonɔ yaa h̃ofɛlle tienɔ-i, u siire Itienɔ-i Yesu-i hiel-o kuomba h̃alma-na. U kāyā-nei na ta na gb̃a na ce ānfafamma-i ma sinni-na hiere a gb̃aa ta na ce u huɔŋga-i. U ce Yesu-Kirsa bir-e uŋ taaraŋ i waa dumaa. Yesu-Kirsa yaa i ninsoŋ-tayaana-i‡. U yaa ciɛ u fɛɛ tāmmanɔ-kūŋgu a bel Diilonɔ *tobisinni-i baa-ye. Tobisinni fanni sa ji boruona dede. Jaaluŋgu gb̃iɛ baa u yaa-i h̃onni maŋ joŋ! Ma ciɛ!

²² Tobinɔ namaa, mi diyaa nelma'i na tūnni-na. Mi saa nyegɛŋ-ma b̃oi. Jande fienɔ na h̃ommu-i baa ma numma-i.

²³ Yaanɔ mi tūnu-nei, ba naana i natobiŋo-i Timote-i. Duɔ jo donduo, mi ka kā baa-yo i ka ne-na.

²⁴ Mi jaalaa yaataamba-i baa Diilonɔ-dūŋ-baanɔ namaaŋo-i hiere. *Italitaamba pāa-na jaaluŋgu.

²⁵ Diilo kāyā-nei hiere.

† 13:6 Gbelieman-nalāŋgu (Psaume) 118.6,7 ‡ 13:20-21 Girekimma-na ba b̃iɛ Yesu-i «āncɪinanɔ» bande-i-na. Ba taara ba pigāan wuɔ u yaa i yaanɔ-na Diilonɔ-hūmelle-na tuɔ kāyā-yiɛ. Fuɔ fɛɛ yaa b̃iɛ u fɛɛ dumaanɔ-na. Nienɔ Nsāa sebɛ-i-na 10.11.

Sakeŋ nyegãaŋ sebɛ maŋ Nelmuoyamma

Sake maŋ nyegãaŋ sebɛ daayo-i u waa yaatiɛŋo Diilonɔŋ-dũŋgu-na *Yerusalemu-i-na (Gal. 2.9). U nyegãaŋ-yo a hã Diilonɔŋ-dũŋ-baamba maŋ dii hiɛŋgu-na hiere, a duɔ pigãaŋ-ba baŋ saaya ba ta ba hel ba ce dumaa yinni maŋ joŋ.

Sake nuŋgu hii nelma boi: U waan gbeintesinni maama, baa nawalsinni maama. Aa weiŋ da ma da-ni niŋ saaya ŋ nyaar dumaa Diilonɔŋ-hũmelle-na u waan-ku (sap. 1). Wuɔ ciɛluɔ saa fa tɛnamma-na aa bi tiraa cira Diilonɔŋ-nelma sa hũu yoŋ nuŋ-nu, da ŋ hũu-ma, ma saaya ma ta ma da ŋ ciluɔ-i-na, ni ma'i sɪ ŋ ce gbãŋgbãŋ (sap. 2). Wuɔ i bel i fɛɛ i nunni-na, aa tagaaya pigãaŋ Diilonɔŋ uŋ biŋ kumaŋ nelnulle-i (sap. 3). Wuɔ Diilonɔŋ-dũŋ-baamba yaŋ berru-i baa ba-naa cãlma aa ba hiel ba nanɔa bombolma-na (sap. 4).

Sebɛ periema-na, u gbuɔya waamba-i aa dii sireiŋa Diilonɔŋ-dũŋ-baamba-na wuɔ ba fɛ ba hõmmu-i ba ta ba cie Itienɔŋ jomma-i aa ba ta ba cãrã Diilonɔŋ-i weiima-na hiere (sap. 5).

Jaaluŋgu

¹ Diilonɔŋ-dũŋ-baan* namaa namaŋ dii hiɛŋgu-na hiere, mi jaalaa-na! Muɔ Sake, mi cãa Diilonɔŋo baa Itienɔŋ-i Yesu-Kirsa, muɔmei nyegãaŋ sebɛ daayo-i da mi hã-na.

Taa na nyɛ baa na sũlma-i

² Tobin namaa, weiima weiima da ma da-ni, ta ŋ gbu ŋ nyɛ baa-ma.

³ Na saa da, weiŋ da ma da-ni aa ŋ nyaar Diilonɔŋo-na, ku yaa ciɛŋ ŋ nanɔa kaasinni fafamma Diilonɔŋ-hũmelle-na.

⁴ Nɔga na saaya na gbãŋ, na kaasinni suur kã yaan-na, ku yaa na ka da fõŋgũɔ yiera fafamma aa biŋkũŋgu siɛ naa-nei.

⁵ Nelnulle da di yor umaŋ nuɔ-i, u cãrã-die Diilonɔŋo wulaa, u ka hã-yo baa-de. Diilonɔŋo firinu u huɔŋga-i baa nuɔmba-i hiere.

⁶ Nɔga ma diei dii, da ŋ'a ŋ cãrã biŋkũŋgu biŋkũŋgu Diilonɔŋo wulaa, baa ce ŋ hõmmu-i mu hãi, haa ŋ nanɔa-i yuɔ wuɔ u ka hã-ni niŋ cãrãŋ kumaŋ. Umaŋ ciɛŋ u hõmmu-i mu hãi, uu dii ŋaa hũmma, fafalmu ta mu wuɔra mu pira-mei.

⁷⁻⁸ Fuɔ temma-i uŋ'a u sa kã yaduɔŋga u weiima-na hiere dumaaŋo-na, u baa tuɔ hiŋ taalunɔgu wuɔ sɪ u ka da biŋkũŋgu Itienɔŋo nammu-na.

⁹ Diilonɔŋ-dũŋ-baamba maŋ nawalaamba-i, ba ta ba nyɛ; Diilonɔŋo ka ce-ba nelbõmbõmbaa u hũmelle-na.

¹⁰ Aa waamba ta ba bi nyɛ; Diilonɔŋo ka hiire-bei. Baa dii ŋaa pũlma; ba sa cɔ.

¹¹ Da ma ce ma pu ta ma ne da fafamma, bãaŋ da ku huol, ma pɔtɔr hũl diire hiere, ŋ sa tiraa da ma fafaanɔgu-i. Waamba dii dumɛi, da ba ce ba tɛ ba maacemma-na ji kanu aa yaŋ-ma.

¹² Weiŋ da ma da umaŋ aa u nyaar Diilonɔŋo-na, kutienɔŋo yunɔgu dɔlɔa. Uŋ nyaarãa Diilonɔŋo-na, Diilonɔŋo ka pã-yo baa cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede. U maamaŋ dɔlnuŋ bamaŋ, u pãa cicɛlma famma nuŋgu yaa baa-ba.

¹³ Anjɔgɔbabalamma da ma waa umaŋ huɔŋ-na'i, u baa cira Diilonɔŋo'i diyaa-ma u huɔŋga-na. Molo siɛ gbãa tãal Diilonɔŋo-i dii-yo kuubabalaanɔgu cemma-na, aa fuɔ fɛɛ sa bi tãal nelienɔŋo dii-yo kuubabalaanɔgu cemma-na.

¹⁴ Nelienɔŋ nuɔ ŋ kusũŋ-maama yaa kãaŋ baa-ni ka tãal-ni dii-ni kuubabalaanɔgu cemma-na.

* **1:1** Ma nyegãaŋ girekimma-na wuɔ: «*Isirahel dũnni cɪncieluo baa ni hãi baamba.» Ba bɛ Diilonɔŋ-baamba yaa dumaaŋo-na.

¹⁵ Da η siε η kusūη-maama-i, ku'i juωη baa āmbabalma-i. A ne da āmbabalη da ma gbuu vāa, ma jo baa kuliηgu.

¹⁶ Terieηgu fanġu-na, mi jēnaaη namaa, baa na tāal na fεε!

¹⁷ Anfafamma-i hiere, baa bimbifafanni-i hiere ni hel dōrō; Diiloηo yaa hāaη-yēη baa-ni. Bāaηgu-i baa ceηo-i a naara mōeηa-i hiere, fuω yaa hielaa-ni. U hielaa-ni ni ta ni pa aa ta ni suur cuobaa-baη kaal dumaa, ηga fuω fεε-i u sa ti bāaη temma aa yaη-ye kukulma-na.

¹⁸ U waaη ninsoη-nelma-i baa-ye a ce i hoη die gbāa waa yaaηga bimbinni maη uη hielaa-ni hiere. Ku dōlaanu u yaa-i u ce-ma dumaaηo-na.

A nu nelma-i aa ce-ma

¹⁹ Mi jēnaaη namaa, baa na yaη nel daama karaanu-nei: Yaaη na tūnni waa fiεfiε. Baa na yaη na nunni ta ni dōl. Baa na bi yaη na hōmmu ta mu du fiεfiε.

²⁰ Na saa da, nelieη nuω η huωη da ka du, η sa ce ānviima Diiloηo yufelle-na.

²¹ Terieηgu fanġu-na, nelma maη balaη hiere, hielaaη na gboluηgu mei; aa na bi ne hōbabalaηga-i aa na yaη-ka. Yaaη bombolma-i aa Diiloη uη diyaa nelma maη na hōmmu-na, na bel-ma nammu hāi; ma yaa ka gbāa kor-na.

²² Baa na gonya Diiloη-nelma numma yoη aa na sa ce-ma. U maη duω dii mafamma-i u huωηga-na u tāal u fεε.

²³ Na saa da, u maη nuωη Diiloη-nelma-i aa u sa ce-ma, u saa baa u maη nie u fεε duoleη-na

²⁴ aa hel ta. U saa maa u maama karaanu u fεε.

²⁵ Nga ānjinafafamma maη cie i waa i fεεη nuω, u maη duω tuω ne-ma torro, aa bel-ma nammu hāi, u maη duω yaη ma tienu-yuω, aa tuω wuω ma hūmelle-i, fuω temma-i duω dii u naηga-i mamaη nuω-i ma fa u wulaa.

²⁶ U maη duω cira wuω fuω wuω Diiloη-hūmelle-i, aa u nuηgu ta yaaηga yuω, kutieηo tāal u fεε; yuηgu si dii u Diiloη-hūmelle wuωsaηgu-na.

²⁷ Diiloη uη biη kumaη Diilohūmefafalle-i, ku yaa daaku: A ta η kāyā yombimba-i baa bikulcaamba-i aa η baa yaη nelbiliemba celieη-ni baa ba balaηgu-i. Diiloηo taara ku yaa-i.

2

Baa na ta na ce cielu

¹ Tobin namaa, Itieηo-i Yesu-Kirsan yēη nelbuω aa na haa na naηga-i yuω, baa na ta na ce cielu.

² Naa nuωmba hāi da ba jo ji suur na hōlma-na, unaoηo-i weioηo, unaoηo-i nawalηo. Weioηo gbuu diiya u fεε da fafamma aa dii sēne-naafonterre, aa nawalηo dii nyarkpātānni kā ka hel.

³ Na sire jaal weioηo-i aa gbē-yo wuω: «Jo η ji tiεna yaaη-na bande.» Aa bir gbē nawalηo-i dumaa wuω: «Hai daayo-i, yiεra dii terieηgu-na! Sisō jo η ji tiεna hiεma-na bande!»

⁴ Da na ta na ce kufanġu-i, ba sa bī ku yaa-i cieluω-i wei? Anjōgōbabalamma'i saa dii-na mafamma-na wei?

⁵ Mi jēnaaη namaa, na saa da! Nelbiliembaη neη bamaη wuω nawalaamba, Diiloηo yufelle hilaa ba yaa-i nuω-i u ce-ba waamba u hūmelle-na aa ba da ba suur u *nelle-na ηaa uη pāa ma nuηgu-i dumaa baa u maamaη dōlnu bamaη.

⁶ A ne da namaa birii yaη nawalηo-i aa ta na kāη weioηo yaa-i! Ma sī waamba yaa cieη-naη sūlma-i aa ta ba bī-na fāamaaη ba terni-na ke?

⁷ Baη haa yefafalle maη nei, ba yaa sa biεnaanaη-die wei?

⁸ Nelma maη maaraa *ānjinaamma-na hiere, da na wuω-ma ηaa maη nyεgāaη dumaa Diiloη-nelma-na, ku faa. Ma nyεgāaη wuω: «*η saaya η dōl η nanaoηo-i ηaa niη dōl η fεε dumaa.*»*

* 2:8 Buolmaη-sebe (Lévitique) 19.18

9 Nga namaa da na ta na ce ciluɔ, kuu dii ɗaa na cālāa ānjɪnamma-i, na ciɛ āmbabalma'i dumaɗo-na. Anjɪnamma ka bel-na.

10 Da ɗ ta ɗ wuɔ ānjɪnamma-i hiere aa ma diei yar-ni wuɔsaɗgu, kuu dii ɗaa ɗ cālāa-ma hiere ma kūŋgu-na.

11 Hama-i nuɔ-i? Umanɗ ciɛra: «Baa ce *fuocesɪnni»†, uuduɔŋo faŋo yaa bi ciɛra: «Baa ko neliɛŋo.»‡ Da ɗ fiɛ'a ɗ saa ce fuocesɪnni-i aa sire kā ka ko moloŋo, ɗ saa cāl ānjɪnamma-i wei?

12 Teriɛŋgu faŋgu-na, nanɗ suyaa wuɔ Diiloŋo kaa yuu-na a saa baa ānjɪnamma manɗ ciɛŋ i waa i ferɛŋ nuɔ, taa na piye aa na ta na ce na weiima-i na saa baa ma yaa-i.

13 Na saa da, umanɗ duɔ u sa ce hujarre, gɛŋgeryiŋgu-na, Diiloŋo siɛ bi ji ce hujarre kutieno-na. Nga hujarrentieno baa tie holle baa yiŋgu faŋgu maama-i.

Ba suɔ Yesu nolɗo-i u āncemma'i nuɔ-i

14 Tobinɗ namaa, umanɗ duɔ tuɔ piye wuɔ fuɔ haa u nanɗa Diiloŋo-na, aa ba sa da-ku u ciluɔ-i-na, yuŋ haku-i dii-kuɔ? Uɗ haa u nanɗa-i dumaa Diiloŋo-na, ku gbāa ce u ka da Diiloŋo-i wei?

15 ɗaa na hɔlma-na, niidiini si dii baa unanɗo, niwuoni bi sɪ baa-yo u tuɔ wuɔ.

16 Nan'a na bɔrɔ, na bir gbɛ-yo wuɔ: «I ka waa! Baa yanɗ waɗgu ko-ni, baa bi yanɗ nyulmu ko-ni.» Kumanɗ maama-i dii-yuɔ da na saa hā-yo baa-ku, yuŋ haku-i dii na nelma famma-na?

17 A haa ɗ nanɗa-i Diiloŋo-na kuu dii dumei, da kuɔ ku sa da ɗ ciluɔ-i-na, yuŋgu si dii-kuɔ.

18 Unaa bi gbāa cira: «Banamba haa ba nanɗa Diiloŋo-na, aa banamba ta ba ce ānfafamma.» Mi ka gbɛ kutieno-i miɛ: «Nuɔ da ɗ saa ce bɪŋkūŋgu, nanɗ ka pigāan-mi niɛ mi suɔ wuɔ nanɗ haa ɗ nanɗa-i Diiloŋo-na? Muɔ fuɔ, mei ka pigāan-mi mi nahaale-i mi āncemma-na.»

19 Ma sɪ ɗ hūyāa-ma wuɔ Diiloŋo dii u diei yonɗ ke? Ku faa. Nga ɗ saaya ɗ suɔ wuɔ *jinabaa-ba bi hūyāa-ma nanɗ temma-i wuɔ Diiloŋo dii u diei aa ba kūma nyɛŋ baa-yo yɛɛ.

20 ɗ sa gbuu jɔguɔŋ kā yaan-na! ɗ taara mi pigāan-mi wuɔ da ɗ haa ɗ nanɗa-i Diiloŋo-na aa ku sa da ɗ ciluɔ-i-na ɗ ce gbāŋgbāŋ wei?

21 Bige-i naa ciɛ Diiloŋ wuɔ tuɔ kāŋ i bɪncɔiŋo-i *Abiramu-i nelviinɗo? U ciluɔ'i sɪ wei? Uɗ ciɛ u bɛpolŋo-i *Isaki-i tāmman-kūŋgu duɔ pā-yo hā Diiloŋo-i, ku'i ciɛ Diiloŋo tuɔ kāŋ-yo nelviinɗo.§

22 ɗ saa da, uɗ haa u nanɗa-i Diiloŋo-na dumaa, ku kā baa u ciluɔ-i. U āncemma pigāan wuɔ u haa u nanɗa-i Diiloŋo-na ninsoŋ-haama.

23 Mamanɗ nyegāan Diiloŋ-nelma-na wuɔ: «Abiramu haa u nanɗa Diiloŋo-na, Diiloŋo ne u nahaale-i aa cira nelviinɗo»*, nelma famma'i saa ce daama-i wei? Kuŋ ciɛ dumaɗo-na, Diiloŋo tuɔ bi-yo u jɪɛŋo.

24 Teriɛŋgu faŋgu-na, na saa da, Diiloŋo ne neliɛŋo āncemma yaa-i aa dii-yo baa nelviimba-i, u sa ne uɗ haa u nanɗa-i fuɔ-na dumaa yonɗ.

25 Kuuduɔŋgu yaa baa Araabu manɗ waa saasorcieno-i. U ciluɔ yaa naa ciɛ Diiloŋ wuɔ tuɔ kāŋ-yo nelviinɗo. U haraa *Isirahel-baamba pɔpɔurbiimba-i. Banɗ juɔ'a ba ta, u pigāan-ba banɗ saaya ba biɛ hūmelle manɗ ka suur hinni.

26 Na saa da, neliɛŋ nuɔ ɗ yal da die hel aa yanɗ-ni, ba gbāa tiraa bi-ni neliɛŋ nuɔ wei? Kuuduɔŋgu yaa baa daaku-i: Anfafaŋ da ma'a maa si dii ɗ Diiloŋ-hūmelle wuɔsaɗgu-na, ɗ ce gbāŋgbāŋ.

† 2:11 Helman-sebe (Exode) 20.14 ‡ 2:11 Helman-sebe (Exode) 20.13 § 2:21 Niɛŋ Miwaanɗo jɪnamman-sebe-i-na (Genèse) 22. * 2:23 Miwaanɗo jɪnamman-sebe (Genèse) 15.6

3

Taa na suɔ nuɔŋgu

¹ Tobinɔ namaa, na suyaa wuɔ Diilonɔ ŋ ka ger u nelpigãataaŋ miɛŋo-i dumaa ku ka kuola yaŋ banamba kũŋgu-i. Terienɔŋgu faŋgu-na, namaa namaŋ taaraayanɔ na ce Diilonelpigãataaŋ namaa, baa na ciinu.

² I hieroŋo-na hiere i cãl. Umanɔ sa cãlãaŋ u piiyuo-i-na, fuɔ fuɔ u faa. Mi gbãa cira, u faa hi u fuoŋgu-i. U gbãa bel u fɛɛ u ãncemma-na hiere.

³ Ba dii iyoŋo-i sũŋo nuŋgu-na wuɔ u tuɔ ce niŋ taaraŋ u ce kumaŋ; Da ŋ bir-o dɛ, u bir, da ŋ bi bir-o dɛ, u bir.

⁴ Kunanɔŋgu yaa baatoŋo-i. Baatoŋo-i baa u bɔbɔima-i hiere, fafal da muɔ fiɛ maara niɛ niɛ, u gbartienɔ miɛl-o baa yilenɔga yoŋ.

⁵ Kuuduɔŋgu yaa-i baa nelienɔ nuɔ ŋ jumelle-i: Di yuraanu, ŋga di ce nelkãŋkarɛiŋa aa ta di kaal di fɛɛ.

Na saa da, dãncoiŋo diei gbãa caa nelle-i hiere!

⁶ Jumelle dii ŋaa dãamu. Biŋkũbabalaanɔŋgu nanɔŋgu-i i kũɔma-na dumaanɔ-na. Di celienɔ nelienɔ nuɔŋo-i baa di balaanɔŋgu-i. Di balaanɔŋgu hilaa *Sitãni wulaa. Di kɔsuɔŋ-ni baa balaanɔ daaku-i fuɔ ŋ kuliŋgu.

⁷ Nelbilonɔ gbãa nuola bĩmbaamba-i hiere ba bir fuɔ birma a ta ba nu u nuŋgu-i: Huriimba-i baa niibũulni-i a naara titiraamba-i, u birii banamba u birma.

⁸ Ŋga jumelle-i, molo sie gbãa nuola-die. Di balaanɔ cor aa di sa bi tiraa yiɛra terduɔŋ-nu. Di yuu baa timma.

⁹ I tuɔlɔnu i To-i Diilonɔ-i baa di yaa-i, aa bi tie waasa nuɔmba-i baa di yaa-i. A ne da Diilonɔ'i hielaa-ba aa ce-ba fuɔ nabieraamba.

¹⁰ Nuŋgu manɔ tuɔlaanɔŋ Diilonɔ-i, ku'i bi waasaanɔ nuɔmba-i. Tobinɔ namaa, yaanɔ i hiel i nanɔga kufanɔŋgu-na.

¹¹ Namaa daa hũnfafamma-i baa hũmbabalamma gbãa ta ma hel hũnfoeduɔle-na wei?

¹² Tobinɔ namaa, *yensãanɔŋgu gbãa manɔ musienɔga wei? Siso hãlãanɔŋgu gbãa manɔ *yensãbienɔga wei? Terienɔŋgu faŋgu-na, hũnfafamma sie gbãa da hũnfoebabalande-na.

Diilonɔ ŋ biŋ kumaŋ nelnulle-i

¹³ Na hɔlma-na, umanɔ duɔ fuɔ nu nelma aa tuɔ cẽ, kutienɔ pigãaŋ-ku u ciluɔ-i-na i ne. Die da u ãncemma faa aa u sa ce bombolma, i ka suɔ suɔ wuɔ u nu nelma-i aa tiraa tuɔ cẽ.

¹⁴ Ŋga da na ta na ce nenemuŋgu-i baa yelma-i, baa na ta na kaal na fɛɛ wuɔ namaa nu nelma. Na kar coima.

¹⁵ Nelnulle fande temma sa hel dɔrɔ; di hel hĩɛma-na, nelbilienɔ-diele; *Sitãni'i juɔ baa-de.

¹⁶ Ku yunɔŋgu yaa daaku: Nenemuŋgu-i baa yelmanɔ yenɔ kusuɔŋ-nu, berru-i baa ãmbabalma-i ma sɪnni-na hiere nii dii kusuɔŋ-nu'i.

¹⁷ Ŋga umanɔ u nelnulle hilaa dɔrɔ, kutienɔ huɔŋga dii welewele igẽna, ijieni sa dɔlɔnu-yuɔ, uu dii hĩɛhĩɛ, u kũŋgu si dii kpelle, u ce hujarre aa u ãncemma-i hiere ma faa, u sa ce ciɛluɔ aa huhurmantienɔ sɪ.

¹⁸ Berrunɔ'a du sa dɔlɔnu bamanɔ, ba fẽ ba muntienammu-i. Ba maacemma sullu yaa viisɪnni.

4

Baa na yaŋ na yufien-niini ta yaanɔga-nei

¹ Bige-i juɔŋ baa ijieni-i na hɔlma-na? Bige-i juɔŋ baa berru-i? Na kusũniŋ-maama'i si wei?

² Bɪŋkūŋ-maama dii-niɛ, da ŋ saa da ku bɪŋkūŋgu-i, ŋ sire ta ŋ taara ŋ ko moloŋo mafamma-na. N̄ yufelle hilaa bɪŋkūŋ-nu aa ŋ saa gbāa da ŋ da ku bɪŋkūŋgu-i, ŋ sire ta ŋ kar berru. Nan taaraŋ nimaŋ, na sa cārā-niɛ Diiloŋo wulaa ku'i ciɛ na sa da-ni.

³ Aa na ānjɔguɔma balaŋ ku'i ciɛ da na fiɛ cārā kumaŋ Diiloŋo sa hā-na baa-ku. Na cārā na yufien-niini yon, da na ta na ce na bāaŋgu.

⁴ Naa dii ŋaa saasorbaa namaa. Na saa suɔ wuɔ umaŋ gbaraŋ u nyaanu miwaan daayo bɪmbɪnni-i kutienɔ bigāaŋ Diiloŋo-i wɛi? Umaŋ duɔ tuɔ kuye miwaan daayo bɪmbɪnni-i, ku pigāaŋ wuɔ u bigāaŋ Diiloŋo-i.

⁵ Mamaŋ nyɛgāaŋ Diiloŋ-nelma-na wuɔ: «*Diiloŋ uŋ diyaa u *Yalle maŋ i hɔmmu-na, u sa gbuu siɛya-diɛ; u ce yeɛlma di maama-na*»; na yuu ba'a nelsɔsɔmma wɛi?

⁶ N̄ga Diiloŋo ce baa-ye u cor, ŋaa maŋ nyɛgāaŋ dumaa Diiloŋ-nelma-na wuɔ: «*Diiloŋo sa gbo baa bombolmantaamba-i, ŋga u faa baa bamaŋ hiiriyeŋ ba fɛrɛ.*»*

⁷ Terienɔgu faŋgu-na, taa na nu Diiloŋo nuŋgu-i, aa na baa hūu-ma baa *Sitāni-i, ku yaa u ka yaŋ na da fiisa.

⁸ Piyaŋ Diiloŋo-i, na ka bi da u piyaa-na. Ambabalmanciraŋ namaa daana, hielaŋ na naŋga āmbabalma-na. Hɔmmu hā-mu-hāi taŋ namaa temma-i daana-i, hielaŋ ānjɔɔbabalamma-i na hɔmmu-na.

⁹ Na saaya na suɔ wuɔ na maacemma saa fa. Haŋ na nammu-i na yuŋ-niŋ na ta na kaal kuliŋ-kaaluŋgu. Yaŋ nyɛmbɪnni-i aa na ta na kaal. Yaŋ ponsaŋgu-i aa na haa na nammu-i na yuŋ-niŋ.

¹⁰ Hiiriyeŋ na fɛrɛ na hā Itienɔ-i ku yaa u ka tɛtɛŋ-na dɔrɔ.

Yaŋ na-naa cālma

¹¹ Tobin̄ namaa, baa na ta na biɛna na-naa yirɛiŋa. Umaŋ duɔ tuɔ biɛna u nabentaamba yirɛiŋa-i, sisɔ duɔ tuɔ cāl-ba, kuu dii ŋaa u biɛna Diiloŋ-ānjɪnamma yerre yaa dumaŋo-na aa tuɔ bi cāl-ma. A ne da uu naa saaya u tuɔ wuɔ ma hūmelle'i, u bir yaŋ aa tuɔ cāl-ma.

¹² Diiloŋo yaa *ānjɪnamma tienɔ-i, u yaa gɛŋgertienɔ-i u diei yon. U yaa gbāa kor nelbiliemba-i, u yaa gbāa kɔsuɔŋ-ba. Terienɔgu faŋgu-na, nan hilaa hie aa da manamma ta ŋ cāl banamba-i?

Yaŋ bombolma-i

¹³ Niɛŋ, da na ce na ta na piiye wuɔ: «*Bisɪnuɔ mi ka kā nel daade-na ka ce torguonɔgu belle diei a taara gbeŋa.*»

¹⁴ Namaa namaŋ piiyeŋ dumaŋo-na, na suɔ Diiloŋo kusūŋgu-i wɛi? Na suɔ cuo uŋ ka kaal baa mamaŋ wɛi? Yuŋ haku-i dii namaŋo-na? Ma sɪ naa dii ŋaa finfiruŋgu. Cuo duɔ kaal, da ŋ da-ku, cellɛ da ŋ'a ŋ ne, ŋ naa-ku.

¹⁵ Da na'a na piiye, na gbɛ na cira: «*Diiloŋ duɔ siɛ, i ka ce daama baa daama baa daama.*»

¹⁶ N̄ga na sa ce mafamma-i; na yii baa bombolmaŋ-āndɛnni yaa yon. Bombolma famma temma saa fa.

¹⁷ Terienɔgu faŋgu-na, umaŋ duɔ suɔ ānfafamma-i aa yagar ma cemma, kutienɔ ciɛ āmbabalma'i dumaŋo-na.

5

Waamba cilɔbalaŋo-i

¹ Fiɛfiɛ-i-na, waŋ namaa niɛŋ, sūlma maŋ ka har-nei, duɔŋ na ta na kaal higohigo!

² Na nagāŋ-niini hɔraa, nyɛi wuyaa na bɪmbɪnni-i hiere.

³ Gbɛllūɔ bilaa na sɛnɛ-i baa na gbeŋa-i hiere. Gbɛllūɔ daayo yaa ka pigāaŋ-na na balaŋgu-i. U ka kɔsuɔŋ-na ŋaa dāamuŋ kɔsuɔŋ daŋgu dumaa. Miwaanɔ tɛ tɛ, aa namaa migāaŋ ta na kūɔl gbeŋa-i na jina kɔtuɔŋgu.

* 4:6 Bincuaŋ-nelmaŋ-sebe (Proverbs) 3.34

⁴ Maacenciraamba maŋ cie maacemma-i na sonni-na aa na yagar na saa pã-ba, ba kaal baa na yireiŋa-i. Baŋ kaal baa-ya Dombuo nuɔ.

⁵ Hiema-na bande-i-na, na cie na bãaŋgu-i. Kumaŋ dɔlaanu-nei, na cie ku yaa-i. Na wuyaa niidɔdɔlɔni-i cel da kpɛŋkpɛniɛ ŋaa bɪmbaanŋ namaa ta na cie na kuliŋ-yiŋgu-i.

⁶ Na karaa coima-i haa nuɔmba-na aa bel-ba ko-ba, a ne da ba saa ce weima. Kutaamba saa gbãa hũu ba fɛɛ na nyisɛnni-na.

Fɛiŋ na hɔmmu-i

⁷ Tobinŋ namaa, fiŋ na hɔmmu-i na ta na cie Itienjo jommaŋ-yiŋgu-i. Na saa da kũrãamba-i wei? Da ba duu diŋma-i ifelle domma-na, ba fɛ ba hɔmmu-i ta ba cie di tiŋma aa da ba suɔ kar-ma.

⁸ Namaa na bi saaya na fɛ na hɔmmu-i dumɛi aa na dii sireiŋa na fɛɛŋ nuɔ; Itienjo jomma piyaa.

⁹ Tobinŋ namaa, da na ta na waana baa na-naa, Diilonjo ka yuu-na. Umanŋ ji geraan nuɔmba yuŋ-maama-i u jomma piyaa.

¹⁰ *Diilopɔpuɔrbiembanŋ hiɛrã muliema-i hirãmma maŋ, ma sɪ ma tiyãanu-nei ke? Hiɛrãŋ muliema-i bafamba temma-i.

¹¹ Na saa da, bamaŋ nyaarãa tiɛ Diilonjo-hũmelle-na, i ciɛra wuɔ ba yunni dɔlaa. Yɔbuŋ hiɛrã muliema-i hirãmma maŋ, ma sɪ na nuɔ ma maama ke? Aa ma sɪ na daa Itienjoŋ juɔ pã-yo baa kumaŋ ke? Coima saa fa, Itienjo faa baa nelbiliemba-i aa tiraa waa hujantienjo.

¹² Tobinŋ namaa, mamaŋ gbãanŋ, nuɔni maŋ da ŋ'a ŋ sa taara Diilonjo ka yuu-ni, da ŋ'a ŋ piiye, ŋ baa cira «muɔ baa Diilonjo», ŋ baa bi cira «muɔ baa hiema», ŋ baa gbunŋ bi bɪŋkũŋ yerre. Mamaŋ da ma ce, ŋ cira ma cie, mamaŋ da ma saa ce, ŋ cira ma saa ce; gere.

Fɔŋgũɔ dii Diilocãrãlle-na

¹³ Na hɔlma-na umanŋ duɔ tuɔ muliɛŋ, u tuɔ cãrã Diilonjo-i. Umanŋ huɔŋga-i da ka fɛ, u tuɔ hãl nɛini u tuɔlnu Diilonjo-i.

¹⁴ Umanŋ duɔ tuɔ jaŋ, u bi Diilonjo-dũŋ-baamba yaataamba-i ba ji hure namma u yaanŋa-na Itienjo yerre-na aa cãrã Diilonjo-i hã-yo.

¹⁵ Da ba haa ba nanŋa Itienjo-na aa cãrã-yuɔ cãrãmma famma temma-i, jeiŋo ka sire. Itienjo ka sire-yuɔ aa da kuɔ u cie ãmbabalma, u ka bi hur-ma.

¹⁶ Terienŋu fanŋgu-na, da na ce ãmbabalma maŋ, na tũnu na-naa baa-ma aa na cãrã Diilonjo-i na hã na-naa ku yaa na ka sire na jarma-na. Fɔŋgũɔ maŋ dii nelviinjo Diilocãrãlle-na ponsaanŋ-wuonjo sɪ.

¹⁷ Na saa da, *Eli waa nelbilonjo miɛ temma yaa-i; ŋga u cãrã Diilonjo-i, cãrã-yuɔ, cãrã-yuɔ wuɔ u baa dãa; Diilonjo ce bienŋa siɛi baa caamba niediei u saa dãa.

¹⁸ Ku huonŋu-na, u tiraa cãrã-yuɔ, u donŋ tuɔ dãa gonŋorre gbãa da di ta di ce.*

¹⁹ Tobinŋ namaa, na hɔlma-na, umanŋ duɔ pira Diilonjo-hũmelle-na, umanŋ duɔ maaya ninsonjo-i aa unanŋ nuɔ ŋ dii-yo hũmelle-na, ŋ cie maacenfafamma.

²⁰ Na saaya na suɔ wuɔ molonŋ duɔ pira aa ŋ gbãŋ baa-yo dii-yo hũmefafalle-na, ŋ kuraa-yo kuliŋgu-na aa uŋ cie ãmbabalma maŋ cor hiere, Diilonjo ka hur-ma.

* 5:18 Nienŋ Jãmatigi ba sebɛdiɛlãŋo-na (1 Rois) 17-18.

Pierñ nyegãañ sebedieláño man Nelmuoyamma

Pier nyegãañ sebe daayo-i a hã Diilonj-dũñ-baamba manj dii *Asi huõnga-na. Ban yej Yesu horre-na, nuõmba sa dõl-ba. Pierñ daa-ku dumaãño-na, u nyegẽñ sebe daayo-i duõ dii sireiña bei. U tagaaya pigãañ-ba Diilonj-dũñ-wuõñõñ saaya u waa dumaa bamanj ciinaana Diilonj-i ba hõlma-na. U tirii-ma baa-ba wuõ Yesu fuõ fere bi mulãañ fuõ ku ji ta ku ce kuliinggu. Nga Diilonjõ siire-yuõ aa ce u ce bõi. Aa u pãa nuñgu wuõ umañ duõ hũu Yesu maama-i u ka ce kutienjõ-i Yesu temma-i. Wuõ nupãlle fande yaa diyaañ sireiña-i Diilonj-dũñ-baamba-na, halle da ba fie ta ba ce-ba sũlma-i, ba kũõma sa senj. U diyaa nelma ba tũnni-na; wuõ bamanj dii Yesu horre-na, ba bie Yesu maama-i.

Jaaluñgu

¹ Muõ Pier, Yesu-Kirsa *põpuõrbilonj muõ. Muõmei nyegãañ sebe daayo-i da mi hã Diilonjõ yufellenj hilaa namaa namanj nuõ-i aa na waa hiẽnggu-na. Banamba dii Põ, banamba Galasi, banamba Kapadõsi, banamba *Asi aa banamba Bitini.

² I To-i Diilonjõ yufelle hilaa-nei ñaa manj waa u huõnga-na dumaa u ce u *Yalle bõ-na na denj a ce-na fuõ baanj namaa na da na ta na nu Yesu-Kirsa nuñgu-i aa u tãmma da ma misirrã-nei a migãañ-na hã-yo.

Diilonjõ firnu u huõnga-i u tuõ kãya-nei aa u tuõ fẽ na hõmmu-i.

Nahaale pã nelienjõ

³ Yaanj i tie tuõlnu Diilonjõ-i, Itienjõ-i Yesu-Kirsa To-i. U cie hujarre yie aa ce-ye nelfelaan mie Yesu-Kirsa siremma barguõ-i-na a ce i migãañ haa i nanjga-i yuõ.

⁴ Aa unj jiena ciilunju manj duõ hã u baamba-i, i bi hiñ ku taalunju. Ciilunju fanju sa kusirre, ku sa biẽna, ku sa bi pitelle. Diilonjõ jiena-kuõ tuõ cie-na dõrõ-i-na.

⁵ Nanj haa na nanjga-i yuõ, u niya-nei fafamma duõ ji kor-na miwaãño timmanj-yiinju-i. Nuõmba-i hiere ba ka da unj kuraa-na dumaa.

⁶ Terienju fanju-na, taa na nyẽ. Mi suyaa mie na yammu huolaa fiefie-i-na, nga ku sie kã yaanj-na. Taa na nyẽ.

⁷ Sẽne manj sãnẽ, yiinju dii baa yiinju u ka gbuo; nga ba dii-yo dãamu-na a ne da kuõ u faa. Namaa nahaale saa buõ sãnẽ-i-na wei? Ba ce nie ba sie ne-de si di faa? Ba ne nahaale-i baa yaahuolo yaa-i. Yaahuolo duõ saa gbãa kara na kũõma-i Diilonj-hũmelle-na, Yesu-Kirsa duõ ji bir jo yiinju manj nuõ-i, Diilonjõ ka tuõlnu-nei aa gbeliẽñ-na aa ce na ce bõi.

⁸ Na yufelle saa haa Yesu-Kirsa-i-na dede, nga u maama dõlaanu-nei. Na saa hi da-yo yogo, nga na haa na nanjga-i yuõ aa na hõmmu gbuu fẽ da yogogo. Na hõmmunj fie dumaa, ma sie gbãa wanj.

⁹ Diilonjõñ duõñ tuõ kor-na, kufanju hõfelle yaa dumaãño-na. Nanj haa na nanjga-i Diilonjõ-na da na da konjoro manj, na duõñ ta na da-yo.

¹⁰ *Diilopõpuõrbiemba siire taara konjoro daayo yaanja-i aa tũnu-nei Diilonj unj ka firnu u huõnga-i baa-na dumaa.

¹¹ *Kirsa *Yalle waa ba hõmmu-na; dii naa tũnu-bei wuõ Kirsa ka muliẽñ, aa ku huõngu-na u ka ce bõi. A ce dumaãño-na ba gbuu vaa ba fere da ba suõ ma cemmanj-huõngu-i baa manj ka ce dumaa.

¹² Diilonjõ yanj aa wanj baa-ba wuõ unj puõraa-ba baa nelma manj, ma sie ce bafamba bãañ-nu, kere ma ka ce namaa bãañ-nu. Nelma famma yaa banj wanj-manj baa-na nyunjo-i-na. Bamanj waanj *Neldõdõlma-i ba yaa waanj-manj baa-na. Diilonjõ yaa saanj

u Yalle-i di ji dii-ma ba nunni-na. *Dor̄p̄op̄uor̄biemba famba fεε-i ba taara ba suō ma yaan̄ga-i.

Viist̄nni yaa d̄olaan̄u Diilon̄o-i

¹³ Terien̄gu fan̄gu-na, tigiin̄ na fεε, baa na dii na yunni-i. Haan̄ na nan̄ga-i Diilon̄o-na ku haama wuō u ka ce hujarre nei Yesu-Kirsa jomman̄-yiin̄gu-na.

¹⁴ Taa na nu Diilon̄o nun̄gu-i ņaa bisānfefēin̄ uŋ nun̄ u to nun̄gu dumaa. Nan̄ ņa na'a na saa ta na suō kuyun̄gu huōŋgu-na, kuman̄ taa ku d̄olnu-nei cem̄ma, baa na bir na suurkuō.

¹⁵ Yaan̄ na wēima-i hiere ma fa ņaa Diilon̄o maaman̄ faa dumaa. U yaa buō-na na den̄ a ce-na u baan̄ namaa.

¹⁶ Na saa da, ma nyegāan̄ Diilon̄-nelma-na wuō: «*Muōmin̄ yēŋ nelfefēin̄ muō dumaa, na saaya na waa nelfafaan̄ namaa dumēi.*»*

¹⁷ Da na ta na cārā Diilon̄o-i na ta na bī-yo «Baba», na ninsoŋo. U yaa pāan̄ nuōmba-i a saanu baa ban̄ ciε kuman̄; u sa ce ciεluō. Terien̄gu fan̄gu-na, yinni man̄ t̄iyāa na wulaa h̄iema-na, gbāan̄ na ciluō tuō pigāan̄ wuō na kāalā-yuō.

¹⁸ Nan̄ siire biε ānsōsōmma man̄ na b̄incuōmba wulaa, na suyaa ban̄ sāa na yunni-i baa kuman̄ a hiel-ni mēi. Ba saa sāa-ni baa gbein̄a, ba saa bi sāa-ni baa sēne, nifanni sa gbān̄ ciima.

¹⁹ ņga ba sāa na yunni-i baa tām̄ma. Aa t̄an̄ hama-i? *Kirsa tām̄ma. Ba ciε-yo ņaa *t̄umbilon̄o man̄ faa buolma; jarma sī-yuō, p̄adorre sī-yuō. A ko-yo sāa na yunni-i.

²⁰ Diilon̄o naa par ma yaa h̄ā-yo aa miwaan̄o suō duō doŋ. U ciε ma yaa daama h̄operien̄ daaku-na duō kor-na.

²¹ Fuō yaa ciε na haa na nan̄ga Diilon̄o-na. Diilon̄o siire-yuō hiel-o kuomba h̄olma-na aa ce u ce b̄oi ku'i ciε na haa na nan̄ga Diilon̄o-na aa ta na h̄il na ne-yo.

²² Nan̄ siyaa ninsoŋo-i, kuu dii ņaa na migāan̄ na h̄ōmmu-i da na gbāa ta na d̄ol na-naa fafamma ņaa ceduōŋ-bien̄ namaa. Terien̄gu fan̄gu-na, yaan̄ na maama gbuu ta ma d̄olnu ma-naa.

²³ Na saa da, na ciε nelfelaan̄ namaa, na huōŋ felemma. Gboluon̄ daaku-na nelbilo saa hon̄-na, Diilon̄o'i huōŋ-na. Nelbilon̄o ku, ņga Diilon̄o sa ku. U huōŋ-na baa u nun̄-āndaan̄gu yaa-i. Ku sa ji gbuo dede.

²⁴ Na saa da, ma nyegāan̄ Diilon̄-nelma-na wuō:

«*Nelbiliemba-i hiere baa dii ņaa h̄ien̄gu.*

Ba fafaan̄gu dii ņaa p̄ulma.

H̄ien̄ da ku kuol, ku p̄ulma hul.

²⁵ *ņga Itien̄o nelma dii gbula, ma sa ji gbuo dede.*»†

Itien̄o nelma yaa hama-i? Ma yaa *Neld̄od̄olma man̄ ban̄ wan̄-man̄ baa-na.

2

Piyaan̄ Cicēlmantien̄o-i

¹ Nan̄ ciε nelfelaan̄ namaa, hielaan̄ na nan̄ga balaan̄gu-i ku s̄inni-na hiere, baa nuōmba t̄aalma-na, baa huhurma-na, baa nenemun̄gu-na, baa yeb̄ienande-na.

² Tonto m̄os̄ūŋ nyolma yaa a v̄āa. Nyolman̄ d̄olnuŋ-yuō dumaa, yaan̄ Diilon̄-nelma ta ma d̄olnu namaan̄o-i dumēi, ku yaa na ka nan̄ kaas̄inni a kor.

³ *Na daa Itien̄ uŋ faa dumaa kε*?*

⁴ Piyaan̄-yon̄, u yaa cicēlmantien̄o-i, uu dii ņaa t̄āmp̄elle man̄ nuōmban̄ c̄inaana-die ņga di yaa hilaa Diilon̄o yufelle-na u hiel-de.

⁵ Namaa fεε-i naa dii cicēlma aa naa bi dii ņaa t̄āmp̄ēl̄ēin̄a. Da na piε-yo, Diilon̄o ka ce-na ma u *Yalle d̄un̄gu-i baa-na. Na ka waa jigāntaan̄ namaa ta na p̄ā niip̄anni-i na h̄ā

* 1:16 Buolman̄-sebe (Lévitique) 19.2 † 1:25 Isayi (Ésaïe) 40.6-8 * 2:3 Gbelieman̄-nalāan̄gu (Psaume) 34.9

Diilonjo-i a saa baa u Yallenj taaranj-kuo dumaa. Yesu maama-na, u ka tuo sie na niipānni-i fafamma.

⁶ Diilonj-nelma waanj-ma wuo:

«Niēj, mi hielaa tāmpēfafalle,
mi ka jīna-die dūngu tuole-na *Sinyo-i-na.

Umanj duo haa u nanja die, u yaanja sie ture.»[†]

⁷ Namaa namanj haa na nanja-i tāmpēl daade-na, Diilonjo cie na ce boi. Nga bamanj saa haa ba nanja die, ma nyegāanj ba kūngu-na wuo:

«Dūmarāambanj cīnaana tāmpēlle manj,
di yaa juo bella dūngu-i.»[‡]

⁸ Ma tiraa nyegēnj terienjgu nanjgu-na wuo:

«Nuomba tisiņ ba fere tāmpēl daade-na.

Di mal nuomba-i.»[§]

Banj'a ba saa nu Diilonjo nunjgu-i ku'i cie ba ta ba tisiņ ba fere die. Ma yaa naa saaya ma da-ba.

⁹ A ne da Diilonjo yufellenj-nuomba yaa namaanjo-i. Namei Itienjo jigāntaanj namaanjo-i. Namei Diilonjo baan namaanjo-i. Namei Diilonjo naporrenj-nuonj namaanjo-i. U bīe-na hiel-na kukulma-na a jo baa-na u gbagbaama-na na da na ji ta na wanj u maacenfafamma maama-i baa nuomba-i.*

¹⁰ Dīelūo-i-na, na saa naa waa Diilonj-baanj namaa; fiefie-i-na, na cie Diilonj-baanj namaa. Dīelūo-i-na, u saa tuo ce hujarre nei; ņga fiefie-i-na, u ce hujarre nei.[†]

Taa na kāņ na yuntaamba-i

¹¹ Mi jēnaan namaa, naa dii hūncortaanj namaa hiema-na bande-i-na. Terienjgu fanjgu-na, mi cārā-nei, nanj kuyenj āmbabalma manj, hielaanj na nanja mei; ma kōsuonj neliēņo.

¹² Nanj yēj *niēraamba hōlma-na, yaanj na ciluo vii ku yaa da ba fie ta ba bīena na yireiņa-i wuo nelbabalaanj namaa, ba ka da na maacenfafamma-i aa ba ka gbeliēņ Diilonjo-i u jommanj-yiingū-i.

¹³ Niēj Itienjo-i aa na ta na sie fōņgōtaamba wulaa. Na ta na sie *jāmatigi wulaa, u yaa nuomba-i hierē ba yunjgu-na.

¹⁴ Na ta na sie fāamaambaa-ba wulaa; jāmatigi jīena ba yaa-i nilēiņa-na ba ta ba nuola āmbabalmanciraamba-i aa ta ba gbeliēņ ānfafammanciraamba-i.

¹⁵ Na saa da, Diilonjo taara na ta na ce ānfafamma ku yaa mimiēlmba manj sa suyaanj kuyunjgu aa ta ba bīena na yireiņa-i ba nūnni ka suuye.

¹⁶ Naa dii na fereņ nuō ninsoņo, ņga baa na pāņ na ce kufanjgu-i gboruonjgu na ta na ce kuubabalaanjgu-i. Na saaya na waa ņaa Diilonj-cāarāanj namaa.

¹⁷ Taa na dii nuomba-i hierē ba nunjgu-i. Nanj yēj baa bamanj Yesu horre-na, yaanj ba maama ta ma dōlnu-nei. Taa na kāalā Diilonjo-i. Taa na dii jāmatigi nunjgu-i.

Biyaanj Kirsa maama

¹⁸ Maacembienj namaa, taa na sie na yuntaamba wulaa aa na ta na kāņ-ba fafamma. U balaanj baa-ni wa, u faa baa-ni wa, ta ņ sie u wulaa.

¹⁹ Na saa da, mulīema manj nanj maama sī, da ba haa-ma hā-ni aa ņ sie-ma Diilonjo maama-na, ku faa.

²⁰ Da ņ cāl aa sie muoru-i, yer hade-i dii-kuo? Nga da ba ta ba huol ņ yaanja-i ņ ānfafamma maama-na aa ņ sie yaahuolo fanjo-i, yerre dii ku yaa nuo-i aa ku faa Diilonjo wulaa.

²¹ Diilonjo taara ku yaa na wulaa. *Kirsā fuo fere mulāanj namaa maama-na. U pigāanj-na nelma'i dumaanjo-na na da na ta na ce u temma-i.

[†] 2:6 Isayi (Ésaie) 28.16 [‡] 2:7 Gbeliemanj-nalāanjgu (Psaume) 118.22 [§] 2:8 Isayi (Ésaie) 8.14 * 2:9 Niēj Helmanj-sebe-i-na (Exode) 19.5-6; Anjīnamma tiyemmanj-sebe-i-na (Deutéronome) 4.20, 7.6; Isayi sebe-i-na (Ésaie) 9.1; 43.20-21. [†] 2:10 Niēj Ose sebe-i-na (Osée) 1.6,9; 2.1,23,25.

²² «Fuo man saa cäl, aa huhurma diei saa hel u nunḡu-na dede»‡

²³ ba tuoraaya-yuo, u saa ji sie moloḡo. Ba cie-yo sülma-i, u saa ji wur moloḡo. U yaan aa yan-ma hä Diiloḡo wuo u yaa suyaan u pä.

²⁴ U biyaa i ämbabalma-i tüu-ma fuo ferēḡ yunḡu-na a kã baa-ma *daanḡu-na. U cie ku yaa-i a ce i hiel i nanḡa ämbabalma cemma-na a ce-ye nelviin mie i tie ce kumanḡ dolaanun Diiloḡo-i. Fuo muliema yaa cie na waa na ferēḡ nuo dumandē-i-na.

²⁵ Naa naa waa ta na wuora na yun-nu ḡaa tülmba man baala; ḡa fiēfiē-i-na na birii jo na tienḡo wulaa, u yaa niēyan-nei.

3

Ansorrej-tienamma

¹ Kuuduḡḡu yaa baa caan namaanḡo-i; taa na sie na bälbaa-ba wulaa, ku yaa baman saa hüu Diiloḡ-maama-i ba hólma-na, na ciluo ka ce ba hüu-ma. Ku sie hi na puur na nunni-i wuo na piye baa-ba.

² Da ba da na ciluo faa, aa ne da na kãḡ-ba, ba ka hüu Diiloḡ-maama-i.

³ Baa na ta na kuye bombormanḡ-fafaanḡu-i: Baa na gonya yumigãale, baa sēne ba diima, baa kompafafammunḡ-vaama.

⁴ Yaan aa na ta na taara huoya-fafaanḡu: Na ta na taara hofafammu baa hohinammu; nifanni sa vãa dede. Aa ni yaa dii baa yunḡu Diiloḡo wulaa.

⁵ Yiinaticamba man naa hüyãa Diiloḡ-maama-i aa haa ba nanḡa-i yuo, ba taa ba diyaa ba ferē baa ni yaa-i ba sie ba bälbaa-ba wulaa.

⁶ Unaḡo yaa Sara-i. Sara taa u nu *Abiramu nunḡu-i, a ce dumaanḡo-na u taa u bi-yo «Baba». Da na da holle ta na ce änfafamma-i, namei Sara bien namaanḡo-i kelkel.

⁷ Kuuduḡḡu yaa baa bolaan namaanḡo-i; bilaan na caamba-i fafamma na tienamma-na, aa na saaya na suo wuo na fãḡḡbaa-ba sa saa. Diiloḡ un cie baa-na aa cira u ka hä-na cicälma man, ba nunḡu bi dii-mei. Terienḡu fanḡu-na, taa na kãḡ-ba ku yaa na cacãranḡu sie gbãa son yanḡa nanḡa.

Hirã muliema-i ḡ änfafamma cemma-na

⁸ Min ka perien baa mamanḡ ma yaa daama: Yaan nelduḡma yaa yu na hõmmu-i hiere. Bilaan na-naa kpelle. Taa na däl baa na-naa ḡaa ceduḡḡ-bien namaa. Bilaan na-naa hiēhiē, baa na ta na tetēḡ na ferē.

⁹ Baa na ta na suu ämbabalma solaanḡu-i baa ämbabalma. Baa na bi ta na suu tuosinni solaanḡu-i baa tuosinni. Yaan aa na ta na haa na nufafaanḡu kutaamba-na. Diiloḡo taara ku yaa na wulaa. Da na haa na nufafaanḡu bei, Diiloḡo ka bi haa u nufafaanḡu namaanḡo-na.

¹⁰ Na saa da, ma nyegãan Diiloḡ-nelma-na wuo:

«Uman duḡ tuḡ taara u ce u bãanḡu-i,

uman duḡ tuḡ taara u huḡḡa fē,

kutienḡo saaya u hiel u nanḡa noparaan-ändenni-na baa coima-na.

¹¹ U saaya u nanna kuubabalaanḡu-i aa tuḡ ce kuufafaanḡu.

U vaa u ferē weima baa ji suur u hólma-na baa moloḡo.

¹² Na saa da, Itienḡo saa nanna nelviimba-i.

U tunḡu dii ba cacãranḡu-na.

*Nḡa u sa gbo baa baman cieḡ kuubabalaanḡu-i.»**

¹³ Da na vaa na ferē baa änfafamma cemma-i hai ka ce kuubabalaanḡu nei?

¹⁴ Halle da ba fiē ce-na sülma na änfafamma maama-na, na yunni dola. Baa na ta na kãalã nuḡmba-i, baa na bi yan na hõmmu ta mu cu baa-ba.

15 Na saaya na suō wuō *Kirsā yaa u diei Itienjo-i. Taa na dii u nuņgu-i fafamma. Tigiin na ta na cie, umāņ duō yuu-na wuō bige-i cie na haa na naņga Kirsā-i-na, na waņ ma yaanġa-i baa-yo.

16 Na fē na hōmmu-i baa ma wamma-i aa na baa bi tīel moloņo. Naņ suyaa kumaņ faa, taa na ce ku yaa-i. Ku yaa bamaņ biēnaanaņ na yirēiņa-i Kirsā huoņgu-na ba yammu ka ture.

17 Diiloņ duō cira ņ muliēņ, da ņ muliēņ ānfafamma cemma-na, ku bōyaa ņ muliēņ āmbabalma cemma-na.

18 Na saa da, Kirsā fuō fere bi mulāaņ aa ku nelbiliemba āmbabalma maama-na. U cie-ma i diei gbula. Fuō maņ waa nelviinjo, u siyaa ku nelbabalaamba sōlaanġu-na, duō dii-na na-naa nuō baa Diiloņo-i. Ba kuō-yo, ņga *Diiloņ-Yalle siire-yuō.

19 Diiloņ-Yalle yaa bi cie u kā ka piiye Diiloņ-nelma-i baa bamaņ dii kuliinġu nyisēnni-na.

20 *Nowe bāanġu-na, ba yaa naa puu bubuōsinni baa Diiloņo-i. Baņ puu bubuōsinni baa-yo dumaanjo-na, Diiloņ wuō fē u huōņga-i aa yaņ Nowe ce beņo-i. Nuōmba bōi saa suur beņo faņo-na; nuōmba niisiei suurii yon a kor hūmma-na.

21 I gbāa saa hūmma famma-i baa *batemu hūmma. Nuōmba bi kor dumēi nyuņgo-i na batemu hūmma-na. Batemu hūmma-i maacemma sī ņ kūōma-na, ņga ma yuņgu yaa wuō ņ hā Diiloņo-i ņ fere baa huōņga diei. Yesu-Kirsā siremma yaa cie batemu tuō kor-e.

22 U siire nyugūņ kā dōrō-i-na ka tīēna Diiloņo caaņ-nu, a waa *dōrpōpuōrbiemba yuņ-nu baa fōņgōtaamba-i hiere.

4

Taa na ce kumaņ dōlaanū Diiloņo-i

1 *Kirsāņ mulāaņ u kūōma-na dumaa, namaa fere-i na saaya na tīēna baa-ma wuō na ka muliēņ fuō bi temma-i. Na saa da, umāņ duō muliēņ u kūōma-na, ņ da u hielaa u naņga āmbabalma cemma-na.

2 U ce mafamma-i duō gbāa nanna nelbiliemba kuucenġu-i aa tuō ce Diiloņ-huōņga u yinni boluonġu maņ tīyāa hīēma-na.

3 Na cie na bāanġu-i dēi baa *niēraamba-i ba kuucenġu-na: Na cie na bāanġu-i tīlāsinni-na, baa biņwosinni-na, baa koņhiliinġu-na, baa wuolalle-na, baa nyōlle-na. Aa na duu Diiloņo huōņga-i baa na tīnni-i.

4 Fiēfiē-i-na, niēraambaņ daa na sa tiraa na ce kakarkuonjo faņo-i baa-ba, ku bir yaņ aa cu ba hōmmu-i ba bigāaņ-na.

5 ņga baņ ceņ kumaņ hiere, Diiloņo ka gāņ baa-ba. U tigiin tī duō yuu cicēlmantaamba-i baa bikuomba-i hiere.

6 Ku'i cie na da *Neldōdōlma bi waaņ halle baa kuomba-i. A ce dumaanjo-na, baņ waa hīēma-na aa mamaņ fiē da-ba a saanu baa ba āncemma-i, fiēfiē-i-na *Diiloņ-Yalle ka gbāa ce ba sire waa baa Diiloņo-i.

Taa na suō Diiloņ-caluō belma

7 Wēima-i hiere ma piyaa tīmma. Terienġu faņgu-na, baa na dii na yunni-i, aa na saaya na suō na fereņ belma ta na gbā na cārā Diiloņo-i.

8 Kumaņ gbāaņ, yaaņ na maama ta ma gbu ma dōlnu ma-naa. Na saa da, *nelnyulmu sa kāņ āmbabalma bōi**.

9 Taa na ce niraamba nersinni-i fafamma, baa na ta na waana baa-ba.

10 Diiloņo hāa-na na da-na-den fōņgōbaa hiere. Nelienjo nelienjo u saaya u suō u wuonjo belma a gbāa duō tuō kāyā banamba-i baa-yo.

11 Diiloņ duō hā umāņ jumēfafalle-i, kutienjo saaya u ce-de tuō waņ Diiloņ-nelma baa-de. Duō hā umāņ kakāyāmmaņ-fōņgūō-i, u tuō kāyā nuōmba-i baa u yaa-i. Yesu-Kirsā

* 4:8 Niēņ Bīncuōņ-nelmaņ-sebe-i-na (Proverbes) 10.12.

maama-na, ku saaya na äncemma-i hiere ma ta ma ce nuamba ta ba bi Diilonjo yefafalle. Yefafalle-i baa fõngũ-i ni vii u yaa-i hõnni man jon. Ma cie.

Taa na hira muliema-i Yesu-Kirsa maama-na

¹² Mi jënaañ namaa, yaahuolo man haañ-nei daayo-i, baa na yan na hõmmu cu baa-yo; u sagalla-nei duo ne. Baa na da nie si ba fiñ-na baa-yo.

¹³ Yaañ aa ku ta ku dõnu-nei wuo na nalaa *Kirsa muliema temma ne. Terienju fanju-na, duo ji jo u fõngõtesinni-jomma-i, na hõmmu ka fe gbarnu.

¹⁴ Da ba tuora-nei Kirsa maama-na, na yunni dõlaa. *Diilonj-Yalle dii baa-na aa Diilonjo bõbõima da di yaa nuo-i.

¹⁵ Molo baa yan ba ji bel-o ta ba huol u yaanga-i wuo u kuo nelienjo, sisõ u cuyaa, sisõ u cie kuubabalaangu nan temma, da ma'i bi si u diyaa u nunju-i nelma man saa hi-yo.

¹⁶ Nga da ba ta ba huol ñ yaanga-i wuo Kirsa wuon nuo, baa yan senserre da-ni. Nin yen Kirsa horre-na, yan aa ñ ta ñ jaal Diilonjo-i mafamma-na.

¹⁷ Gëngeryiingu hii. Diilonjo duon tuo gån baa u dũñ-baan miemei igëna. A ne da duo don tuo gån baa miñjo-i, gëngero periema ka waa nie baa bamañ ciinaana Diilonj-*Neldõdõlma-i?

¹⁸ A saa baa Diilonj-nelmañ waan-ma dumaa:

«Da kuo nelviinjo korma dii kpelle,
ambabalmanciraamba kũngu ka waa nie?»†

¹⁹ Terienju fanju-na, Diilonj duo nuoni man mulien, baa yan ñ kũõma kara; cor ñ ta ce änfafamma-i aa ñ dii ñ fere Weimantienjo nan-na. U yaa maa-ni. U sa wañ weima aa ji bir baa huon-ãndaangu.

5

Bilaan Diilonj-dũñ-baamba-i dei

¹ Fieñe-i-na, mi ka fulnu Diilonj-dũñ-baamba yaataamba yaa-i. Mei fere-i yaatien wuo; mi daa *Kirsa muliema-i nuo baa mi yufelle. Duo ji bir jo duo ji ce u yuntesinni-i, mi ka ce mi bangu-i baa-yo. Min ka wañ mamañ baa yaataañ namaanjo-i ma yaa daama:

² Diilonj un hãa-na nuamba man, bilaan-bañ dei ñaa äncinañ un bel u muõru-i dumaa. Baa na bel-ba ñaa ba guoraa-na, bilaan-bañ baa hõfafanga ñaa Diilonj un taarañ-kuo dumaa. Baa na bi ce-ku gbeitaara-humelle; yaan aa na ta na ce-ku baa pãama.

³ Diilonj un diyaa bamañ na nammu-na, baa na ta na haa na fõngũ-i bei; yaan ba ta ba da namaa cilõfafano yaa aa ta ba ce.

⁴ Ku yaa äncinaamba yuntien* duo ji jo, na ka da nyantuoluo man sa cuõraayan dede.

⁵ Kuuduõngu yaa baa naacien namaanjo-i, taa na sie yaataamba wulaa. Aa na hieronjo-i na saaya na nanna bombolma-i. Na saa da, Diilonj-nelma ciera wuo:

«Diilonjo sa gbo baa bombolmantaamba-i,
nga u firinu u huõnga-i baa bamañ hiiriyen ba fere.»†

⁶ Terienju fanju-na, taa na hiere na fere Weimantienjo yaanga-na ku yaa na tetemman-yiin da ku hi, u ka teten-na.

⁷ U yaa yieraaya baa na yunniñ-maama-i, haraan-man hiere na hã-yo.

⁸ Baa na dii na yunni-i! Siiren na yiera! Na bigaarãño-i *Sitani dii tuo wuõra u bin aa tuo bure ñaa nyulmu bilaa jara. U taara moloño duo wuo.

⁹ Bilaan Diilonj-maama-i nammu hãi na bigaarãño baa ji yar-na. Na saaya na suo wuo terni-na hiere yaahuolo fano temma yaa daan Diilonj-dũñ-baamba-i.

† 4:18 Bincuanj-nelmañ-sebe (Proverbs) 11.31 * 5:4 Ancinaamba yuntienjo-i: Ba gbë Yesu fuo fere yaa. Nienj Nsãa sebe-i-na 10.11. † 5:5 Bincuanj-nelmañ-sebe (Proverbs) 3.34

¹⁰ Na ka mulien cēlle yogo, ņga Diilo fuo maņ ānfafamma-i hiere ma tieno-i, u ka bir dii-na na fonni-na. U ka dii sirēiņa nei aa ce na yiera doņ u hūmelle-na. U yaa biē-na na da na ta na ce na bāaņgu-i baa-yo Kirsa horre-na hōnni maņ joņ.

¹¹ Fōņgūo dii baa u yaa-i hōnni maņ joņ! Ma ciē.

Jaaluperienģu

¹² Mi nyegāaņ sebeyel daade-i da mi dii sirēiņa nei aa waņ baa-na wuo maņ vaa na fere baa Diiloņo maņ maama-i, u yaa ninsoņ-Diiloņo-i. Mi waņ fuo hujarre maama yaa baa-na. U hujarre temma si dii. Silasi yaa kāayā-mie mi nyegēņ sebeyel daade-i. U nyaarāa Yesu huoņgu-na.

¹³ Diiloņ-dūņ-baamba maņ *Babilōni-i-na bande-i-na, Diiloņo yufellen hilaa bamaņ nuo-i namaa bi temma-i, ba pāa-na jaaluņgu. Mi bieno-i‡ Marke bi jaalaa-na.

¹⁴ Taa na jaal na-naa fafamma ņaa ceduoņ-bieņ namaa.

Namaa namaņ dii *Kirsa horre-na Diilo kāyā-nei.

‡ 5:13 Niēņ Tim. dē. 1.2; Tite sebe-i-na 1.4.

Pierŋ nyegáaŋ sebeháallŋo maŋ Nelmuoyamma

Pierŋ taa u nyegēŋ sebe daayo-i huŋgu maŋ nuŋ-i, uu naa suŋ wuŋ u yinni saa tiraa tie bŋi. U taa u taara halle duŋ fie'a u saa ji waa, uŋ waan mamaŋ baa Diilonŋ-dūŋ-baamba-i Yesu kūŋgu-na, ma baa hel ba hŋmmu-na.

U duŋ piye pigáaŋ-ba wuŋ ba saaya ba waa ŋaa Diilonŋ uŋ taaraŋ ba waa dumaa, aa Yesu *pŋpuŋrbiembaŋ pigáaŋ-ba ninsoŋo maŋ, ba nyaar-yuŋ nammu hāi, ba baa yaŋ u ji korra-bei (sap. 1).

U gbuŋya-bei wuŋ ba bel ba fere coikartaamba maŋ wuŋ bafamba hāalā nuŋmba-i baa Diilonŋ-nelma aa cakūŋgu ceŋ muonu ba yunni-i (sap. 2). Sapitiri daayo nyaanu u-naa baa Yuda sebe-i.

U piraanŋ u sebe-i baa Yesu jommaŋ-maama. Banamba ciara wuŋ Yesu sa tiraa u ye dii jomma-na. Pier wuŋ kutaamba kar coima. Wuŋ da ŋ da Yesu hii yinŋ daani-i u sa jo u jo, kuu dii ŋaa u fie u huŋga-i baa nuŋmba-i ba da ba suŋ-yo hiere aa bir ba hŋmmu-i (sap. 3).

Jaalunŋu

¹ Muŋ Simŋ-Pier, Yesu-Kirsa cāaraŋ muŋ aa tiraa waa u *pŋpuŋrbilonŋ muŋ. Muŋmei nyegáaŋ sebe daayo-i da mi hā Yesu-Kirsa fafaanŋuŋ cie namaa namaŋ haa na naŋga-i yuŋ mie temma-i. U yaa i Diilonŋo, u yaa i Koŋkortienŋo.

² Naŋ suyaa Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-i, Diilonŋo firnu u huŋga-i u tuŋ káyā-nei aa tuŋ fē na hŋmmu-i.

Kertiesinni fafaanŋu-i

³ Na saa da, Diilonŋo himma pigáaŋ-ye kumaŋ gbāa fa i maama-i hiere i die gbāa tie wuŋ Diilonŋ-hūmelle-i diŋ saaya di wuŋ dumaa. In suŋ-yo, ku'i cie u ce kufanŋu-i hā-ye. U yaa bŋe-ye duŋ ji pigáaŋ-ye u bŋbŋima-i baa u fafaanŋu-i.

⁴ Ku cie dumei uŋ ŋa naa pā nufafaanŋu maŋ baa-ye, uŋ ŋa naa pā nubāmbāale maŋ baa-ye, u ce-ku hā-ye. U cie-ku hā-ye i die gbāa hiel i naŋga nelbiliemba kusūŋ-maama-na, ma kŋsuŋ nelienŋo; aa bie fuŋ kusūŋ-maama.

⁵ Terienŋu fanŋu-na, gbāaŋ kpelle na naara ānfafamma-i na āŋhūuma-na, aa na taara Diilonŋo huŋga-i na suŋ-ka na naara na ānfafamma-i.

⁶ Na ta na suŋ na ferenŋ belma a naara Diilonŋo huŋga suŋma-i. Na naara pāama-i na bel-ŋ-fereŋsinni-na, aa na naara Diilonŋ-hūmelle wuŋsafafaanŋu-i na pāama-na.

⁷ Na ta na ce horre-i a naara na Diilonŋ-hūmelle wuŋsafafaanŋu-i, aa na naara nelnyulmu-i na horre cemma-na.

⁸ Mamaŋ daama-i hiere, da ma waa-nei aa na firnu na hŋmmu-i baa ma cemma-i, ku yaa pigáaŋ wuŋ na suŋ Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i aa yunŋu dii u suŋma-na.

⁹ ŋga da ma'a maa si dii umaŋ nuŋ-i, kutienŋo dii ŋaa yironŋo; u sa da dei. Kuu dii ŋaa u yaanŋ ma karaanu-yuŋ wuŋ Diilonŋo hurii u āmbabalma-i cor.

¹⁰ Terienŋu fanŋu-na, tobiŋ namaa, Diilonŋ u yufellen hilaa-nei u bŋ-na, gbāaŋ kpelle na baa ji bir u babimuŋ-i-na. Da na sie u babimuŋ-i, na sa ji gbāa cii u hūmelle-na gbula.

¹¹ Mafaŋ da ma ce, Yesu-Kirsa nellenŋ-hūmelle ka puure da gbāa a hā-na. U yaa Itienŋo-i, u yaa i koŋkortienŋo-i aa u nelle sa ji muonu dede.

Bilaanŋ ninsoŋo-i nammu hāi

¹² Naŋ fenŋ na suŋ nel daama-i, mi sie budii mi nuŋgu-na. Mi suyaa mie na nyaarāa ninsoŋ-belle-na, ŋga mi ka cor ta mi titirre-mei baa-na ma ta ma tieŋu-nei.

13 Da mi waa yogo mi saa ku, meŋ wulaa ku saaya mi ta mi hál-ma naláanġu baa-na, ku yaa ma sie karaanu-nei.

14 Mi suyaa mie ku sie da huonġu Diilonġ-babĩmuo ka hi-mi. Itienġo-i Yesu-Kirsa gbuoya-mie ti baa-ma.

15 Terienġu fanġu-na, mi ka gbān kpelle, da mi saa ji waa, nel daama baa karaanu-nei.

16 Na saa da, inġ waanġ Itienġo-i Yesu-Kirsa jommanġ-maama-i baa u fōnġũo maama manġ baa-na, ku saa ce ŋaa i karaa i huoyasanġa de! I saa kar i huoyasanġa, mie fere-i i daa u bōbōima-i nuo baa i yufelle.

17 I To-i Diilonġo yaa hāa-yo bōbōima famma-i. U tiyāa dii u yuntesinni-na dōrō-i-na aa fara cira: «Mi Biēnġo yaa daayo-i, u maama sa suo aa dōlnu-mie. U yaa fieŋ mi huonġa-i.*»

18 Uŋ taa u piye mafamma-i, mie fere-i i waa u tānunġu-na baa Yesu-i a nu uŋ piyenġ.

19 Ku'i cie i fūnunġ haa i nanġa-i *Diilopōpuorbiemba nelma-na. Maa dii ŋaa fitĩnuo ta ma ce cecerma kukulmanġ yenġ terni manġ nuo-i. Ma ce kufanġu-i ta ma cie cicānġaale-i. Huonġu fanġu yaa nuo-i cuomaele† ka hel a kaala weima-i hiere na hōmmu-na. Terienġu fanġu-na, taa na ne-ma torro.

20 Mamanġ yunġu, na saaya na suo wuo nelieŋ nuonġo-i ŋ yundaanġu-i, ŋ sie gbāa hielnu Diilopōpuorbiemanġ nyegāanġ mamanġ Diilonġ-nelma-na.‡

21 Na saa da, Diilopōpuorunġu nanġu saa jo nelbilonġ-jomma-i dede, *Diilonġ-Yalle'i diyaa-kunġ ba nunn-i-na.

2

Sulma haraa bamanġ cie ba fere Diilopōpuorbiemba (Yuda 4-13)

1 Nuomba nanġ cie ba fere *Diilopōpuorbiemba dumaa *Isirahel-baamba hōlma-na, ma temma ka bi ce namaa hōlma-na. Ba ka jo baa coima nanġ temma ji ta ba tāal-na. Kutaamba ka cīna Itienġo-i, ŋ sie suo wuo u yaa sāa ba yunni-i. A ce dumaanġo-na ba sie gbān aa kōsuonġ ba fere.

2 Nuomba bōi ka cu ba huonġ-nu ba bīnġwosinni-na. Ba ka ce ninonġ-hūmelle yerre biēna.

3 Gbeinġ-nyulmu ka ce coikartaanġ daaba kar ba huoyasammu baa-na a hūu na nagān-niini-i. Nġa kumanġ ka haa-bei, ku suyaa ti jīna; ba kōsuomanġ-yinni saa maa.

4 Na saa da, halle *dōrpōpuorbiemba manġ naa cālāa ku huonġu-na, Diilonġo saa yanġ-ba; u vaa-ba dii-ba fobabalaanġu-na dii kukulma-na a jīna tuo cie gēnġeryiingū-i.

5 U saa bi yanġ yiinataamba-i, baa naa silaa balanġ baa-yo cor. U dāa hūmma wuo-ba hiere aa ji yanġ *Nowe yaa yonġ baa nuomba niehāi baa-yo*. Nowe taa u hel u wanġ viisinninġ-maama-i baa-ba, ŋga molo saa ji hūu-ma.

6 Diilonġo bi pāa Sodōmūtaamba-i baa Gomōrtaamba-i ba āmbabalma sullu-i; u kukulii nilieŋ daaya-i a pigāanġ bubōlaamba-i mamanġ ka da-ba.†

7 Nġa u kuraa Lōti-i. Fuo waa nelfefeinġo ba hōlma-na. Baa naa silaa mulieŋ-yo baa ba bīnġwosinninġ-maacemma-i.‡

8 Uŋ waa nelfefeinġo dumaanġo-na aa waa ba hōlma-na tuo da ba ciluo-i aa tuo nu ba piyuo-i yinni manġ jonġ, ku taa ku janġ-yo ku cor.

9 Na saa da, Itienġo suo uŋ ka hiel nelviimba-i dumaa muliēma-na aa fē nelbabal-aamba-i jīna tuo cie gēnġeryiingū duo ji pigāanġ-ba u jāyāmma-i.

10 Kakarkuonġ-maacemmanġ dōlnunġ bamanġ ba ta ba ce-ma aa ba sa kānġ Itienġo-i, u ka gbo kakālle-i bafamba yunni-na.

* **1:17** Nieŋ Matie sebe-i-na 17.1-5; Marke sebe-i-na 9.2-7; Like sebe-i-na 9.28-35. † **1:19 Cuomaele-i:** Ba gbē Yesu yaa-i. Nieŋ Amp. 22.16. ‡ **1:20** Girekimma-na terieŋ daaku gbāa bi nu nunġ daama-i: «Diilopōpuorbiemanġ nyegāanġ mamanġ hiere, nelieŋ huoyasanġa sl.» * **2:5 Nowe:** Nieŋ u kūnġu-i Miwaanġo jīnammanġ-sebe-i-na (Genēse) 6.1-7.24. † **2:6** Nieŋ Miwaanġo jīnammanġ-sebe-i-na (Genēse) 19.24. ‡ **2:7** Nieŋ Miwaanġo jīnammanġ-sebe-i-na (Genēse) 19.1-16.

Coikartaamba maņ wuō bafamba hāalā nuōmba-i Diilon-nelma, bombolma sa suō aa dōlnu-bei, aa ba yammu sa suō aa gbān; ba tuora dōrniēmba-i halle ba sa kāalā.

¹¹ A ne da dōrpōpuōrbiemba maņ dōrpōpuōrbiemba, ba fōngūō jīēnya coikartaan daaba wuoņo-i, aa ba tiraa hi yaņ-ba; ņga ba sa waņ dōrniēmba yebabalalle baa Diilono-i.

¹² ņga coikartaan daaba sa cē, ba ce ba wēima-i ba yuņ-nu ņaa bīmbaamba. Baņ'a ba sa suō maman, ba diyaa luņgu ma yaa nuō-i. Ba ka ko-ba ņaa baņ koņ bīmbaamba dumaa. Na suyaa wuō bīmbaamba gbīē baa komma yaa yoņ.

¹³ Baņ cie āmbabalma maņ, ma sōlaaņgu ka suu-bei. Tilāsinnij-maacemma sa suō aa dōlnu-bei, halle bāhulaaņgu-na ba ce-ma. Da ba waa baa-na na ponsanni-na, coikarre dōlnu-bei ņaa bige-i! A ce dumaanō-na ku bīēna na yerre-i aa ta ku ce-na senserre.

¹⁴ Ba sa da cieņo baa ba yufelle aa cor-o, aa ba sa ye āmbabalma cemma-na. Bamaņ saa naņ kaasīnni Diilon-hūmelle-na ba hi ba yaa-i ba tāal-ba. Gbeij-maama yuu ba hōmmu-i cor. Diilonō waasaan-ba.

¹⁵ Ba naana hūmefafalle-i aa cu Bosōr biēņo-i Balamu huoņ-nu. Balamu naa ce u fere Diilopōpuōrbilonō. Huhurmaņ-gbeija damma taa ma dōlnu-yuō ņaa bige-i!

¹⁶ ņga uņ'a naa yagar Diilonō nuņgu-i aa tuō taara kumaņ, u daa-ku: Kakūmuō'i piie baa-yo pāņ ce u nanna u miminsīnni-i. §

¹⁷ Coikartaan daaba dii ņaa hūnfonni maņ kuolaa; baa dii ņaa diilonō maņ biili aa cor baa fafalmu. Diilonō tigiij kukulberre nande'i tuō cie-ba ba da ba ka tīēna.

¹⁸ Bombolmaņ-āndenni sa suō aa dōlnu-bei, a ne da yuņgu bi si dii ba nelma-na. Ba ce ma yaa-i ba tāal bamaņ naana hūmebabalalle-i fēmma-i wuō ba ta ba ce biņwosīnni bafamba temma-i.

¹⁹ Ba waan-ma kuola-mēi baa-ba wuō da ba siē ba nuņgu-i ba ka waa ba fereņ nuō; a ne da bafamba fere-i baa si dii ba fereņ nuō. Ba kusūņ-maama cie-ba ņaa kōraamba. Ma ka wuo-ba. Na saa da, neliēņo neliēņo, duō yaņ biņkūņ-maama ta yaaņga yuō, ku biņkūņgu ce-yo ņaa ku kōriēņo!

²⁰ Bamaņ suyaa Itieņo-i Yesu-Kirsa-i, bamaņ suyaa koņkortieņo-i a kor nelbiliemba āmbabalma cemma-na, da ba ji tiraa yaņ ma ta yaaņga bei, ku migāaņ balaņ-bei a yaņ dīēlā-kūņgu-i.

²¹ Kuō ba saa naa suō hūmefafalle-i, kuu naa buō-bei yaņ baņ suyaa-de aa yagar Diilonō nuņ-āndaanģu-i.

²² Bīncuōmba ciēra wuō: «Juoro sa ta yaņ u wuosaanģu», aa «Pēriēņ duō tuō hel hūncelle-na u tuō suur kpōkpōtuōņgu-na.» Ku yaa ņaa bafamba kūņgu-i.

3

Itieņo ka bir jo

¹ Mi jēnaaņ namaa, mi nyegāaņ sebe naņo hā-na cor tī, hāaliņ-wuoņo yaa daayo-i. Ba hāi-i-na hiere, mi tirii nelma bōi baa-na da mi kāyā-ņei na ta na jōguōņ āņjōgōfafamma.

² *Diilopōpuōrbiembaņ waan maman cor yiinaa-i-na, yaan ma ta ma tīēnu-ņei a naara Itieņo nuņ-āndaanģu-i. U yaa koņkortieņo-i. U *pōpuōrbiemba yaa hii-na baa u nuņ-āndaanģu-i.

³ Kumaņ yuņgu, na saaya na suō wuō yiperieni-na, nuōmba namba ka sire ta ba ce ba kuudōlnuņgu yoņ. Ba ka ta ba nyē-na

⁴ aa ta ba piie wuō: «Na Yesu pāa nuņgu wuō u ka bir jo, u cie bige-i aa duō jo? I bīncuōmbaņ kuu ji hi baa nyuņgo, wēima dii ma temma-i ņaa maņ waa dumaa dii ku domma-na; ma saa bibirre.»

⁵ Bamaŋ piijen dumaanŋo-na, ba yaan ma karaanu-bei wuɔ Diilonŋo cie u nuŋ-ãndaanŋu yon a hiel dɔrɔ-i baa hiema-i. Ba yaan ma karaanu-bei wuɔ u hielaa hiema-i hũmma yaa nuɔ-i aa tigiin-ma terduŋ-nu hũmma huŋga-na*.

⁶ U bi cie hũnduŋ daama yaa-i a kɔsuŋ yiinataamba-i *Nowe bãanŋu-na†.

⁷ Aa in dan hiema maŋ daama-i baa dɔrɔ maŋ daayo-i, Diilonŋ nuŋ-ãndaduŋ daaku yaa bilaaya-nie jina ta ku cie dãamu-i gẽŋgeriyiinŋu-na. Yiinŋu fanŋu-na, bamaŋ sa kãalãayãŋ Diilonŋo-i, u ka kɔsuŋ-ba.

⁸ Nga mi jẽnaaŋ namaa, nelma diei dii na saa saaya na yaŋ ma karaanu-nei: Na saaya na suɔ wuɔ Itienŋo wulaa, yiinŋu diei dii ŋaa bien nuɔsiba ndii, aa bien nuɔsiba ndii dii ŋaa yiinŋu diei‡.

⁹ Itienŋo sa fẽrẽ baa u nupãlle cemma-i ŋaa banambaŋ jɔguŋ-ma dumaa. Nga namaa maama yaa cie u kũnna u huŋga-i; u sa taara molo ji kɔsuŋ u fere; u taara nelienŋo nelienŋo u ne u cilɔbabalaŋo-i aa yaŋ-yo.

¹⁰ Na saa da, Itienŋo jommaŋ-yiinŋu ka tugol nuɔmba-i ŋaa cuoyuo uŋ tugol dumaa. Yiinŋu fan da ku ji hi, ijiebabalanni naŋ temma ka ce aa dɔrɔ pãŋ balla. Dãamu ka hãl ceinŋo-i baa bãanŋu-i baa mɔeŋa-i hiere, aa hiema-i baa bĩmbĩnni maŋ dii ma dɔrɔ-i-na hiere, ni ka caa.

¹¹ Nimaŋ daani-i hiere niŋ yen da ni caa, namaa ciluɔ saaya u waa nie? U saaya u fa ŋaa Diilonŋ uŋ taaraŋ u fa dumaa aa na vaa na fere baa Diilonŋ-maama-i

¹² na ta na cie Diilonŋ uŋ diyaa yiinŋu maŋ, aa na gbãŋ ku hi donduo. Yiinŋu fanŋu-na, dɔrɔ ka bel dãamu caa, aa ceinŋo ka hãl baa bãanŋu-i baa mɔeŋa-i hiere!

¹³ Nga mienŋo-i, Diilonŋ uŋ pãa nuŋgu-i baa-ye wuɔ u ka hiel dɔrfelenŋo baa hiefelemma hã-ye; i cie ni yaa-i. Balaanŋu sie waa terienŋu-na.

¹⁴ Terienŋu fanŋu-na, mi jẽnaaŋ namaa, in yen tie cie yiinŋu fanŋu-i, gbãaŋ kpelle Diilonŋo baa ji da balaanŋu nei, u baa ji da cãlmuɔ nei, ku yaa na huleiŋa sie ta a tie baa-yo.

¹⁵ Na saaya na suɔ wuɔ Itienŋo vaayamma kor nuɔmba ŋaa i jienŋo-i Polŋ bi nyegãaŋ-ma dumaa hã-na. Diilonŋo yaa diyaa-ma u nuŋgu-na.

¹⁶ Pol waan nel daama-i u seɛbaa-ba-na hiere. Nelma namaa dii u seɛbaa-ba-na ma suɔma dii kpelle. A ce dumaanŋo-na, bamaŋ sa suyaaŋ Diilonŋ-nelma-i kã yaan-na aa ba saa tiraa naŋ kaasinni u hũmelle-na, ba miel-ma. Kutaamba bi miel Diilonŋ-nelma-i hiere ma kũŋgu-na dumei. Ba kɔsuŋ ba fere'i dumaanŋo-na.

¹⁷ Mi jẽnaaŋ namaa, namaa fuɔ mi gbuɔya-nei ti baa nel daama-i. Bilaanŋ na fere nelbabalaanŋ daaba baa ji pira-nei a ce naŋ daa munyieraafafammu maŋ, mu korra-nei.

¹⁸ Itienŋo-i Yesu-Kirsa cie hujarre ye, yaan aa na ta na naŋ kaasinni u huŋgu-na, aa na ta na bi hãalã na suɔ-yo na kã. U yaa konkortienŋo-i, jaaluŋgu gbie baa u yaa-i fiefie-i-na baa hɔnni-na hiere. Ma cie.

* 3:5 Nieŋ Miwaanŋo jnammaŋ-seɛ-i-na (Genèse) 1.6-9. † 3:6 Nieŋ Miwaanŋo jnammaŋ-seɛ-i-na (Genèse) 7.11.

‡ 3:8 Nieŋ Gbeliemaŋ-nalãanŋu-na (Psaume) 90.4.

Nsáan nyegáan sebedieláño man Nelmuoyamma

Nuomba namba naa ji sire ta ba guɔl Diilon-dün-baamba gbeini-i wuɔ Diilon-Bieno sie gbãa jo ji hon nelbilon temma; aa tiraa cira Diilon un pãa nungu-i wuɔ u ka saan *Korkortieno man, u'i sí Yesu-i, aa cor ta ba ce kuubabalaangu-i ba kã. Nsáan daa-ma dumaano-na, u nyegën sebe daayo-i hã Diilon-dün-baamba-i wuɔ ba bel ba fere kutaamba-na. U waan-ma kaala-mei u sebe-i-na wuɔ Yesu yaa Diilon-Bieno-i aa u juɔ ji hon nelbilon temma. U waan-ma baa-ye wuɔ: Nelnyulmu tieno yaa Diilono-i. Aa cira Diilono dii ñaa gbagbaama hiere; kukulbelle diei dii si dii-yuɔ. A ce dumaano-na in yey Diilon-bisãlñ mie, ku saaya i hiel i nanja ambabalma-na aa ku saaya i tie dɔl banamba-i a pigãan wuɔ i dɔl Diilono-i.

Cicelman-nelma

¹ Uman* waa dii ku domma-na, i daa-yo baa i yufien-a-i aa ne-yo aa nu u nelma-i baa i túnni-i aa yiya-yuɔ baa i nammu-i. Kufangu tieno yaa cicelman-nelma-i. I wan fuɔ maama yaa baa-na.

² Cicelmantieno caraaya i da-yo aa tie wan u maama. U waa baa Diilono, fiɛfiɛ-i-na u caraaya i da-yo. I cie cicelma man sa tien dede-i ma wataan mie a tie wan-ma baa-na.

³ In daa manan aa nu manan, i bi wan-ma baa namaano-i i die gbãa ce baaduon mie i To-i Diilono horre-na. In yey horre man nuɔ-i baa Diilono-i, ii dii di yaa nuɔ-i baa u Bieno-i Yesu-Kirsa-i.

⁴ Da na da i nyegën nel daama-i die hã-na, i taara i hierono-i i hommu fẽ gbarnu.

Diilono yaa gbagbaama-i

⁵ In nuɔ manan Yesu-Kirsa nungu-na aa tie wan-ma baa-na, ma yaa daama: Diilono dii ñaa gbagbaama; kukulbelle diei dii si dii-yuɔ.

⁶ Die cira ii dii u horre-na, aa tie ce kukulman-maacementa-i, i cie coikartaan mie, i saa cu ninsono huon-nu.

⁷ Nga die tie ce i weima-i hiere gbagbaama-na ñaa Diilo fuɔ fere un kuon dumaa, i ka waa horre-na baa i-naa aa u Bieno-i Yesu tamma ka ta ma pir i ambabalma-i hiere ma halan-ma yie.

⁸ Die cira ambabalmanciraan mie sí, i taal i fere; aa i naana ninsono humelle-i.

⁹ Nga die sie i calmuɔ-i Diilono yaanga-na u ka ce jande yie aa pir i ambabalma-i hiere halan-ma yie. U faa, u sa wan nelma aa ji bir baa huon-ãdaangu.

¹⁰ Diilon wuɔ nuomba-i hiere ba calãa; die cira i saa cal, kuu dii ñaa i cie Diilono-i coikartieno, ku pigãan wuɔ u nelma si dii i hommu-na.

2

¹ Mi bisãlñ namaa, mi sa taara na ta na ce kuubabalaangu-i ku'i cie na da mi nyegën nel daama-i da mi hã-na. Nga uman duɔ pira ce kuubabalaangu-i, kakâyätieno dii baa-ye i To caangu-na; u yaa Yesu-Kirsa-i, u yaa Nelviinon-i, u saa cal dede.

² U yaa pãa u fere tamman-kün temma a pir i ambabalma-i halan-ma i yunni-na. Aa mie sí yon; u pãa u fere duɔ bi pir nelbiliemba-i hiere ba ambabalma-i.

³ Die tie nu Diilono nun-ãdaangu-i, ku yaa i gbãa cira i suɔ-yo.

⁴ Uman duɔ puur u nungu-i cira: «Mi suɔ Diilono-i» aa kutieno sa nu u nun-ãdaangu-i, u kar coima, u sa suɔ Diilono-i aa u naana ninsono humelle-i.

* 1:1 U gbẽ Yesu-Kirsa yaa-i.

⁵ Nga umañ nuəŋ Diilonjo nuŋgu-i, Diilonj-nelnyulmu hii mu fuonju-i fuə huəŋga yaa nuə-i kelkel. Diē tiē nu Diilonjo nuŋgu-i, ku yaa i gbāa cira ii dii u horre-na.

⁶ Umanj duə cira fuə dii Diilonjo horre-na, kutienjo saaya u biē Yesu maama-i.

Dədluŋ-maama

⁷ Mi jēnaan namaa, miŋ nyegēŋ nelma maŋ da mi hā-na daama-i, maafēlemma sī; maacəlomma. Na nuə-ma dii ku domma-na. Nel daama-i na nuə-ma cor tī wuə na saaya na ta na dəl na-naa.*

⁸ Mi gbāa bi cira maafēlemma. Ma da *Kirsa wuəsaanju-na aa bi da namaa wuəsaanju-na. Na saa da! Kukulma duəŋ ta ma ta aa terienju ta ku kaala baa gbagbaamanj-kerre-i.

⁹ Umanj duə cira fuə dii gbagbaama-na aa tuə bigāan u natobiŋo-i, kutienjo dii kukulma-na yogo.

¹⁰ Umanj u natobiŋo maama dəlnu-yuə, u yaa dii gbagbaama-na. Uŋ yenj gbagbaama-na dumaanjo-na, u siē gbāa pira.

¹¹ Nga umañ duə bigāan u natobiŋo-i, uu dii kukulma-na. Kukulma yirii-yo a ce u tuə wuə u sa suə uŋ kǎŋ kusuəŋ-nu.

¹² Mi bisālŋ namaa, Yesu-Kirsa maama-na na āmbabalma hurii halan, ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-na.

¹³ Bincuəŋ namaa, nanj suyaa umañ waa dii ku domma-na, ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-na. Naacienj namaa, nanj yaraa *Bigāarāŋo-i, ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-na.

¹⁴ Bisālŋ namaa, nanj suyaa i To-i, ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-na. Bincuəŋ namaa, nanj suyaa umañ waa dii ku domma-na, ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-na. Naacienj namaa, na gbāŋ, ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-na. Diilonj-nelma dii na həmmu-na aa na yaraa Bigāarāŋo-i.

¹⁵ Terienju fanju-na, baa na fer miwaanjo-i baa u balaanju-i. Da na fer-o, i To maama siē gbāa ta ma dəlnu-nei.

¹⁶ Na saa da, kumanj balaan miwaan daayo-na: Nuəmba gbar ba nyaanu ba kusūŋ-maama, ba ce cāncayaa aa tiraa ta ba ce bombolma baa ba nagāŋ-niini-i. Mafamma-i daama-i hiere Diilonj-maama sī, nelbilien-huəya-maama.

¹⁷ Miwaanjo tī u kǎ baa u balaanju-i hiere, ŋga umañ ciēŋ Diilonjo huəŋga-i, kutienjo dii gbula; u sa ji kǎ terienju.

Kirsa bigāarāmba maama

¹⁸ Mi bisālŋ namaa, miwaanjo timmanj-huəŋgu hii tī. Ma sī ma waan baa-na wuə *Kirsa bigāarāŋo ka jo kē? Ku yaa daaku fiēfiē-i-na nuəmba bəi bigāan Kirsa-i i həlma-na. Ku pigāan wuə miwaanjo timmanj-huəŋgu hii tī.

¹⁹ Kutaamba waa baa miēmei aa ji bir i huon-nu. Kuə baa naa waa miē baamba kelkel, baa naa saa bir. Nga mafamma ciē i diē suə wuə ba hieronjo-na, molo saa waa miē wuonjo.

²⁰ Kirsa hāa namaanjo-i *Diilonj-Yalle-i, a ce dumaanjo-na na hieronjo-i, na suə ninsonjo-i.

²¹ Ku saa ce ŋaa na sa suə ninsonjo-i ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi hā-na dē! Na suə-yo ku'i ciē mi ta mi nyegēŋ-yo; aa na bi suyaa wuə coima-i baa ninsonjo-i ni sa gbo.

²² Umanj duə cira: «Diilonj uŋ pāa nuŋgu-i wuə u ka saan *Konjortienjo maŋ u'i sī Yesu-i» ba bī kufanju tienjo yaa coikartienjo-i. U yaa Kirsa bigāarāŋo-i. U ciinaana i To-i Diilonjo-i baa u Biēŋo-i Yesu-i hiere.

²³ Umanj duə ciina Bepoljo-i, kuu dii ŋaa u ciinaana Tuonjo yaa-i; aa umañ duə siē Bepoljo-i, kuu dii ŋaa u bi siyaa Tuonjo yaa-i.

* 2:7 Niēŋ Nsāa sebe-i-na 13.34.

24 Terienḡu fanḡu-na, baḡ waanḡ mamanḡ baa-na dii ku domma-na, yaanḡ ma tíe na hõmmu-na. Nanḡ nuõ mamanḡ ku domma-na, da na yanḡ ma tíe na hõmmu-na, na ka tíe i To horre-na baa u Biẽḡo-i hiere.

25 Uḡ pãa nunḡu maḡ baa-ye, ku yaa daaku: Wuõ u ka hã-ye cicẽlma maḡ sa tíeḡ dede-i.

26 Bamaḡ taaraayanḡ ba pira-nei, ba yaa ciẽ mi ji ta mi nyegẽḡ nel daama-i da mi hã-na.

27 Namaa fuõ, Kirsa hãa-na Diilonḡ-Yalle-i, dii dii na hõmmu-na. Di pigãanḡ-na weima-i hiere. Aa diḡ pigãanḡ-na mamanḡ coima sí; ninsoḡo yaa-i. Terienḡu fanḡu-na, na taara pigãatienḡo nanḡo da na ce bige-i baa-yo? Nyaaraanḡ Kirsa-i-na ḡaa Diilonḡ-Yallenḡ waanḡ-ma baa-na dumaa.

28 Mi bisãlḡ namaa, nyaaraanḡ Kirsa-i-na, ku yaa duõ ji tuõ jo yiinḡu maḡ nuõ-i korma siẽ da-ye baa-yo, aa i yammu siẽ bi ture u yaanḡa-na.

29 Na suyaa wuõ Kirsa-i nelviinḡo. Terienḡu fanḡu-na, na saaya na bi suõ wuõ umañ duõ tuõ ce añviima-i Diilonḡ-bilonḡo.

3

Ba suõ Diilonḡ-bisãlmba-i niẽ?

1 Niẽḡ i To-i Diilonḡ uḡ dõlaa-ye dumaa! Ku ciẽ u tuõ bí-ye u bisãlḡ miẽ! Ninsie ninsie, u bisãlḡ miẽ. Nḡa nelbiliembanḡ'a ba saa suõ Diilonḡo-i, ba saa suõ wuõ u bisãlmba'i miẽḡo-i.

2 Mi jẽnaanḡ namaa, nyunḡo-i-na, ii dii Diilonḡ-bisãlḡ miẽ, ḡa inḡ ka waa dumaa jebi bisĩnuõ-i-na, i saa suõ ku yaa yogo. Inḡ suyaa ma diei maama maḡ, ma yaa daama: *Kirsa duõ ji jo, uḡ yeḡ dumaa, i ka bi da-yo dumei; aa uḡ yeḡ dumaa, i ka bi waa dumei.

3 Bamaḡ haa ba nanḡa-i Kirsa-i-na aa tíena kufanḡu tíenamman-i, ba hielaa ba nanḡa añbabalma-na da ba gbãḡ ce nelfafaamba Kirsa temma-i.

4 Ambabalma yaa a maar Diilonḡo nunḡu-i. Terienḡu fanḡu-na, umañ duõ tuõ ce añbabalma-i, kutienḡo maar Diilonḡo nunḡu yaa dumaanḡo-na.

5 Na suyaa wuõ Yesu-Kirsa juõ híema-na duõ ji pir añbabalma. Fuõ-i añbabalmanḡ-huõḡa si dii-yuõ.

6 A ce dumaanḡo-na, umañ duõ nyaar-yuõ, ḡ da kutienḡo yaanḡ añbabalma-i. Nḡa umañ duõ cor tuõ ce añbabalma-i, ḡ suõ kerre kutienḡo sa suõ-yo aa u saa da-yo dede.

7 Mi bisãlḡ namaa, baa na yanḡ ba pira-nei baa viisinninḡ-kũḡu-i. Umanḡ ciẽḡ kuu-viinḡu-i u yaa nelviinḡo-i a biẽ Yesu-Kirsa maama-i.

8 Nḡa umañ duõ tuõ ce añbabalma-i, kutienḡo dii baa *Sitãni. Na saa da, Sitãni duõḡ baa añbabalma cemma-i dii ku domma-na. Diilonḡ-Biẽḡo jommanḡ-yunḡu-i híema-na, u juõ duõ ji bíena Sitãni maacemma.

9 Umanḡ duõ ce Diilonḡ-bilonḡo, Diilonḡo tãmma'i dii-yuõ, a ce dumaanḡo-na ḡ da u yaanḡ añbabalma cemma-i. Uḡ ciẽ Diilonḡ-bilonḡo, u ce niẽ gbãa cor tuõ ce añbabalma-i?

10 Baḡ suõ Diilonḡ-bisãlmba-i dumaa ba bõ-ba Sitãni-baamba-na ku yaa daaku: Umanḡ sa ciẽḡ kuuvinḡu-i baa umañ sa dõlaanḡ u natobimba-i, ba hãi-i-na hiere Diilonḡ-bisãlmba sí, Sitãni-baamba.

Niḡ saaya ḡ dõl ḡ natobiḡo-i dumaa

11 Ma waanḡ baa-na dii ku domma-na wuõ: «I saaya i tíe dõl i-naa.»*

12 Molo baa suur Kayine gboluõḡu-na; fuõ waa *Sitãni-nolḡo ku'i ciẽ u ko u hãanḡo-i. Kayine maacemma naa balanḡ aa u hãanḡo maama cẽr fa, ku'i ciẽ u bigãanḡ-yo aa ko-yo.†

13 Tobinḡ namaa, terienḡu fanḡu-na, nelbilienḡ da ba bigãanḡ-na, baa na yanḡ ku ce-na gbẽrẽ.

14 Miẽ i suyaa wuõ i hilaa kuliinḡ-hũmelle-na a biẽ cicẽlmanḡ-hũmelle. I natobimba maamanḡ dõlnunḡ-yiẽ, ku'i ciẽ i suõ mafamma-i. Umanḡ sa taaraayanḡ u da u natobiḡo-i baa u yufelle, kutienḡo dii kuliinḡ-hũmelle-na yogo.

* 3:11 Niẽḡ Nsáa sebe-i-na 13.34. † 3:12 **Kayine:** Niẽḡ u kũḡu-i Miwaanḡo jĩnammanḡ-sebe-i-na (Genèse) 4.1-8.

15 Uman̄ duɔ bigāan̄ u natobiño-i, kutien̄o saa baa nelkoron̄o. Aa ma sí na suyaa wuɔ nelkoron̄o-i baa cicēlma man̄ sa t̄ien̄ dede-i ba maaya ba-naa k̄e?

16 Yesu-Kirsa juɔ ji ku i maama-na ku yaa ciε i suɔ nelien̄ nuɔ nin̄ saaya η d̄ol η natobiño-i dumaa. Miε fεε-i i bi saaya i hūu-ma ku i natobimba maama-na.

17 Da ku waa baa nuɔ aa η da η natobiño-i muliema-na aa yagar wuɔ η siε kāyā-yuɔ, nan̄ ka bel-ma niε cira Diilon̄-nelnyulmu temma dii nuɔ-na?

18 Mi bisāl̄n̄ namaa, baa na yan̄ i tiε d̄ol i-naa i nunnin̄ yon̄; yaan̄ ku ta ku da i ciluɔ-i-na wuɔ i d̄ol i-naa kelkel.

19 Diε tiε d̄ol i natobimba-i, ku yaa pigāan̄ wuɔ i cuu ninson̄o huon̄-nu aa i huleiŋa siε ta a tie baa Diilon̄o-i.

20 Diilon̄o suɔ wεima-i hiere; halle i h̄on̄ da mu fiε'a mu sa hūu-ma, baa na yan̄ ku ce-ye b̄in̄kūŋgu. Diilon̄ un̄ suɔ maman̄, ma maaraa miε h̄ommu-i.

21 Aa mi jēnaan̄ namaa, da kuɔ i h̄ommu hūyāa-ma, terien̄gu fan̄gu-na i gbāa da holle yiera Diilon̄o yaan̄ga-na a cārā aa u hā-ye.

22 In̄ nun̄ u nun̄-āndaan̄gu-i aa tiε ce u huon̄ga-i, ku'i ciε diε cārā kuman̄ u hā-ye baa-ku.

23 U nun̄-āndaan̄gu yaa daaku: Wuɔ i hūu u Biεño-i Yesu-Kirsa maama-i aa i tiε d̄ol i-naa ŋaa Kirsan̄ taaran̄-kuɔ dumaa i wulaa.‡

24 Uman̄ nuɔn̄ Diilon̄o nun̄-āndaan̄gu-i, kutien̄o dii baa Diilon̄o-i aa Diilon̄o bi waa baa kutien̄o-i. Diilon̄ un̄ hāa-ye u *Yalle man̄, di yaa pigāan̄ wuɔ uu dii baa-ye.

4

Ba suɔ Diilon̄-Yalle maacemma-i niε?

1 Mi jēnaan̄ namaa, bilaan̄ na fεε. Na saa da, baman̄ karaan̄ coima-i wuɔ bafamba *Diilop̄op̄uɔrbiemba, ba gbuyaa terni-i hiere. A ce dumaan̄o-na uman̄ duɔ cira fuɔ ce u wεima-i baa *Diilon̄-Yalle f̄on̄gūɔ, baa na p̄an̄ na cu kutien̄o huon̄-nu. Ciεn̄-yon̄ na ne igēna, da kuɔ Diilon̄-Yalle yaa kelkel, na ka suɔ.

2 Na gbāa suɔ Diilon̄-Yallentien̄o-i dumaa ku yaa daaku: Uman̄ duɔ tuɔ piie wuɔ Yesu-Kirsa juɔ ji hon̄ nelbilon̄ temma, kufan̄gu tien̄o yaa Diilon̄-Yalle dii-yuɔ.

3 Ŋga uman̄ duɔ yagar mafamma-i, kutien̄o-i Diilon̄-wuon̄o sí, *Kirsa bigāarān̄o. Na nuɔ fuɔ maama yaa wuɔ u ka jo, u juɔ t̄i.

4 Ŋga mi bisāl̄n̄ namaa, namaan̄o-i Diilon̄-baan̄ namaa. Diilon̄ un̄ hāa namaan̄o-i f̄on̄gūɔ man̄, u maaraa *Sitān̄in̄ hāa nelbiliemba-i f̄on̄gūɔ man̄, a ce dumaan̄o-na, na maama yaraa coikartaan̄ daaba-i.

5 Bafamba-i bande ku taamba; ba piie bande ku t̄imma. Aa bande ku taamba'i nuon̄ ba nelma-i.

6 A ne da miεn̄o-i Diilon̄-baan̄ miε. Uman̄ duɔ tuɔ suɔ Diilon̄o-i η da u nu i nelma-i. Ŋga uman̄ duɔ Diilon̄-wuon̄o sí, η da kutien̄o sa nu i nelma-i. I suɔ ninsontien̄o-i dum̄ei a b̄o-yo coikartien̄o-na.

Nelnyulmu tien̄o yaa Diilon̄o-i

7 Mi jēnaan̄ namaa, nelnyulmu hel Diilon̄-na, a ce dumaan̄o-na yaan̄ i tiε d̄ol i-naa. Uman̄ duɔ tuɔ d̄ol banamba-i, kutien̄o-i Diilon̄-bilon̄o; ku yun̄gu yaa wuɔ u suɔ Diilon̄o-i.

8 Nelnyulmu tien̄o yaa Diilon̄o-i. Uman̄ duɔ u sa d̄ol u nabaamba-i, kutien̄o sa suɔ Diilon̄o-i.

9 Diilon̄ un̄ pigāan̄-ye u nelnyulmu-i dumaa ku yaa daaku: U saan̄ u Bεduɔla jo hiεma-na a ji hā-ye baa ninson̄-cicēlma-i.

10 Nelnyul daamu-i, ku saa ce ŋaa miεmei d̄olaa Diilon̄o-i de! Ŋga u yaa d̄olaa-ye aa saan̄ u Biεño jo ji ce u fεε t̄amman̄-kūŋgu a pir i āmbabalma-i halan̄-ma i yunni-na.

‡ 3:23 Niεn̄ Nsáa sebe-i-na 13.34; 15.12,17.

11 Mi jënaañ namaa, da kuɔ Diilonjo dɔlaa-ye dɔl daama temma-i, miε fεε-i i bi saaya i dɔl i-naa.

12 Molonj yufelle saa haa Diilonjo-na dede, ŋga diε tie dɔl i-naa, u ka waa baa-ye aa u nelnyulmu ka hi mu fuonju-i i hɔmmu-na.

13 Diilonjo hãa-ye u *Yalle-i ku'i ciε i suɔ wuɔ uu dii baa-ye aa i bi waa baa-yo.

14 A naara kufanju-i unj saanj u Biεño jo hɛma-na duɔ ji kor nelbiliemba-i, miε i daa-yo nuɔ baa i yufelle, ku'i ciε i tie wanj-ma.

15 Umanj duɔ tuɔ piiye wuɔ Yesu-i Diilonj-Biεño; kutienjo dii Diilonjo horre-na aa Diilonjo bi waa baa kutienjo-i.

16 Aa Diilonj unj dɔlaa-ye dumaa, i daa-ku aa i haa i nanja yuɔ. Nelnyulmu tienjo yaa Diilonjo-i. Nelnyul da mu waa umanj nuɔ-i, Diilonjo dii baa kutienjo-i aa kutienjo bi waa Diilonjo horre-na.

17 Nelnyul da mu hi mu fuonju-i i hɔmmu-na, i huleiŋa siε ta a tie baa gɛŋgeryiŋgu maama-i. Inj biyaa Yesu maama-i hɛma-na bande-i-na, ku'i ciε i huleiŋa sa tie baa-ma.

18 Nelnyul da mu waa-niε, ŋ holle sa tie baa wεima. Nelnyul da mu hi mu fuonju-i niε, korma ta hiere. Diilonj-berru yaa juɔnj baa korma-i. Umanj duɔ suɔ wuɔ Diilonjo kaa gãnj baa-yo, ŋ da kutienjo holle tie. Umanj duɔ tuɔ kãalã, ŋ suɔ kerre Diilonj-nelnyulmu saa hi mu fuonju-i u huɔŋga-na.

19 Miεño-i, da ŋ da i dɔl nuɔmba-i baa Diilonjo-i hiere, kuu dii ŋaa Diilonjo dɔlaa-ye dɛlũɔ ku'i ciε.

20 Umanj duɔ tuɔ bigãanj u natobiño-i aa cira fuɔ dɔl Diilonjo-i, kutienjo kar coima. Ninj danj umanj baa ŋ yufelle, da ŋ saa gbãa dɔl ufanjo-i, ŋ ce niε gbãa dɔl Diilonjo manj ŋ sa da-yo?

21 *Kirsanj hãa-ye mamanj, ma yaa daama: Umanj duɔ tuɔ dɔl Diilonjo-i u saaya u bi tuɔ dɔl u natobiño-i.

5

Ba dɔl Diilonjo-i niε?

1 Umanj duɔ hũu-ma wuɔ Diilonj unj saanj *Konkortienjo manj u yaa Yesu-i, kutienjo-i Diilonj-bilonjo. Aa da ŋ ta ŋ dɔl Tuonjo-i ŋ siε gbãa ni ŋ sa dɔl u bisãlmba-i.

2 Diε tie dɔl Diilonjo-i aa tie nu u nuŋ-ãndaanju-i, ku yaa pigãanj wuɔ i dɔl u bisãlmba-i.

3 A dɔl Diilonjo-i, ku yaa haku-i? Ku yaa a tie ce u nuŋ-ãndaanju-i. A ne da u nuŋ-ãndaanju saa kuola.

4 Ku saa kuola niε niε? Umanj duɔ ce Diilonj-bilonjo, ŋ da u maama yaraa nelbiliemba-i. Unj haa u nanja Yesu-i-na, u hielaa u nanja nelbiliemba balaanju-na. Ku'i ciε u maama yar-ba.

5 Da ma hel bamanj hũyãa-ma wuɔ Yesu-i Diilonj-Biεño, hai molonjo-i gbãa hiel u nanja nelbiliemba balaanju-na?

6 Yesu-Kirsa yaa juɔ hɛma-na ji *batischenj hũmma-na aa ce u fεε tãmmaŋ-kũŋgu. Ku saa ce ŋaa u juɔ ji batischenj yonj de! U juɔ ji batischenj aa tiraa ce u fεε tãmmaŋ-kũŋgu. *Diilonj-Yalle yaa ninsonjo tienjo-i; di yaa pigãanj Yesu-Kirsa sɪnni-i.

7 Bimbɪnni siεi pigãanj-yenj u sɪnni-i. Bimbɪnni siεi niŋj daani yaa daani:

8 Diilonj-Yalle, baa hũmma, a naara tãmma. Aa ni siεi-i-na hiere ni pigãanj ãnduɔma.

9 Ma sɪ nelbilienj da ba da mamanj aa wanj-ma baa-ye, i hũu-ma wuɔ ninsonjo kε? A ne da Diilonj-nelma dii baa yunju yanj nelbiliemba maama-i. Diilonj-nelma yaa hama-i? Ma yaa unj waanj mamanj a vii u Biεño-i.

10 Terienju fanju-na, umanj duɔ hũu Diilonj-Biεño maama-i, Diilonj unj waanj mamanj u Biεño kũŋgu-na, ma ka tɛ kutienjo huɔŋga-na. Ŋga umanj duɔ saa hũu-ma, kutienjo ciε Diilonjo-i coikartienjo. U ciε-yo coikartienjo niε niε? Diilonj unj waanj mamanj u fεεŋ Biεño kũŋgu-na, kutienjo bilaa diilonjo-i ciina-mεi.

¹¹ Diilonjo waan wuɔ niɛ u Biɛño kũngu-na? Wuɔ u hãa-ye cicɛlma man, ma da u Biɛño yaa nuɔ-i. Cicɛlma famma sa tĩ dede.

¹² Uman duɔ siɛ Bɛpoljo-i, cicɛlɛ daama dii baa kutienjo-i; nga uman duɔ saa siɛ Bɛpoljo-i, u siɛ gbãa da cicɛlɛ daama-i.

Diilonjo sa yagar u baamba wulaa

¹³ Namaa naman hũyãa Diilon-Biɛño maama-i, mi nyegɛn nel daama-i da mi hã namei, na da na suɔ wuɔ na daa cicɛlma man sa tĩɛn dede-i tĩ.

¹⁴ Diɛ tie cãrã Diilonjo-i i huleiɛna sa tie baa-yo. I suyaa wuɔ diɛ cãrã kuman dɔlaanuɔ-yuɔ, u siɛ yagar.

¹⁵ A ce dumaanjo-na, in suyaa wuɔ u sa yagar i wulaa, i bi suyaa wuɔ diɛ cãrã kuman u ka hã-ye baa-ku.

¹⁶ Da η da η natobiɛ ce ãmbabalma, da kuɔ ãmbabalma famma gbãa hur a hiel-o dãamuɔ-hũmelle-na, cãrã Diilonjo-i η hã-yo; Diilonjo ka kor-o. Kufangu vii baman ba ãmbabalma gbãa hur halan-bei. Nga ãmbabalma diei dii, ma siɛ gbãa hur aa ma kã baa ma cetienjo-i dãamu-na*, mi saa cira na cãrã Diilonjo-i mafamma-na.

¹⁷ Maman saa vii hiere, ãmbabalma. Nga ãmbabalma-i hiere ma sa kã baa ma cetienjo-i dãamu-na; manamma gbãa hur.

¹⁸ I suyaa wuɔ Diilon-bilonjo sa ce ãmbabalma, Diilon-Biɛño dii tuɔ neya-yuɔ, a ce dumaanjo-na *Bigãarãño yufelle yuɔ.

¹⁹ I bi suyaa wuɔ miɛnjo-i Diilon-baan miɛ, a ne da banamba-i hiere baa dii Bigãarãño nan-na.

²⁰ I bi tiraa suɔ wuɔ Diilon-Biɛño juɔ, u yaa Yesu-Kirsa-i. U juɔ ji ce i tie suɔ ninsoɔ-Diilonjo-i. Ii dii baa-yo ninsoɔ-Diilonjo horre-na. U yaa ninsoɔ-Diilonjo-i. U yaa cicɛlma man sa tĩɛn dede-i ma tienjo-i.

²¹ Mi bisãlɛ namaa, bilaan na fɛrɛ cuffiɛna-na.

* **5:16** Uman duɔ tuora *Diilon-Yalle-i, jande cɛraa u ce-yuɔ hĩɛma-na bande-i-na baa dɔrɔ-i-na hiere. Niɛn Matie sebɛ-i-na 12.31.

Nsáan nyegáan sebháallíño man Nelmuoyamma

Nsáa nyegáan sebe daayo-i há Diilonj-dünj-baamba namba. U bñe ba yaa wuó ciɛño nanjo baa u bisálmba.

Nsáa kuye dádolunj-maama'i baa-ba; wuó ba ta ba dól ba-naa; aa ba ta ba wuó ba saanu baa Diilonj-nelma-i. U gbuóya-bei wuó bamanj ciinaana Yesu-Kirsa-i, ba bel ba fere kutaamba-na.

Jaalunju

¹ Ciɛn nuó, Diilonjo yufellen hilaa nuóni man nuó-i, na yaatienjo nyegɛn sebe daayo-i duó há nuóni baa η bisálmba-i. Coima saa fa, na maama sa suó aa dólnu-miɛ. Aa na maama sa dólnu muó mi diei yonj; bamanj siyaa ninsoño-i hiere, na maama bi dólnu-bei.

² Ninsoño manj dii i hõmmu-na, u yaa ciɛ na maama ta ma dólnu-yiɛ. Ninsoñ daayo dii i hõmmu-na u sa ji kã terienju.

³ I To-i Diilonjo-i baa u Biɛño-i Yesu-Kirsa-i, ba ka kãyã-yiɛ aa ce hujarre yiɛ aa fẽ i hõmmu-i i die gbãa tiɛ ninsoño hümelle-na aa tiɛ dól i-naa.

A dól η nanoljo-i ku yaa yunju

⁴ Mi nuó wuó η bisálmba namba wuó ninsoño hümelle-i ηaa i Tonj taaraaya-kuó dumaa i wulaa. Nel daama gbuu silaa fẽ mi huɔngga-i cor.

⁵ Ciɛn nuó, minj taaranj kumanj η wulaa fiɛfiɛ-i-na, ku yaa daaku: Yaan i tiɛ dól i-naa. Ku saa ce ηaa mi nyegɛn nelfelemma'i da mi há-ni; nelfelemma sí. Inj nuó manj cor dii ku domma-na, ma yaa-i.

⁶ Diɛ tiɛ dól i-naa, kuu dii ηaa i ce Diilonjo nunj-ãndaanju yaa-i. Aa Diilonjo nunj-ãndaanju yaa haku-i? Ku yaa nanj nuó nelma manj dii ku domma-na wuó na saaya na ta na dól na-naa.*

Bilaan na fere Kirsa bigãarãamba-na

⁷ Na saa da, coikartaamba bõi wuóra terni-na hiere ba tãal nuómba-i. Kutaamba yagaraa-ma wuó Yesu-Kirsa juó ji honj nelbilonj temma. Ba bñ ba yaa-i tãalnuómbaa-ba-i. Ba yaa *Kirsa bigãarãamba-i.

⁸ Terienju fanju-na, bilaan na fere i maacemma baa ji ce maacengbãngbãlãmma na hõlma-na. Gbãan na da ma sullu-i du kũngju-na hiere.

⁹ Umanj duó yanj Kirsa maama-i aa tuó ce u denj-maama, kutienjo nunju si dii baa Diilonjo-i. Nga umanj duó bel-ma nammu hái, u nunju dii baa Diilonjo-i baa u Biɛño-i hiere.

¹⁰ Bamanj yaan Kirsa maama-i aa ta ba wuóra ba wanj ba denj-maama, umanj duó kã na wulaa, baa na há-yo muntienammu. Halle baa na jaal-o ku jaalunju.

¹¹ Umanj duó jaal-o, kutienjo nunju dii baa-yo u maacembabalamma-na.

Nelperiema

¹² Nelma bõi dii mi da mi wanj-ma baa-na, nga mi sa taara mi nyegɛn-ma sebe nuó há-na. Diilonj duó siɛ, mi ka kã na wulaa. Da mi kã, meɛ ferenj nunju yaa ka wanj-ma baa-na, ku yaa i hõmmu ka fẽ gbarnu.

¹³ Ciɛn nuó, Diilonjo yufellen hilaa η móló manj nuó-i, u bisálmba pãa-ni jaalunju.

* 1:6 Niɛn Nsáa sebe-i-na 13.34; 15.12,17.

Nsáan nyegáan sebesielingo man Nelmuoyamma

Nsáa nyegáan sebe daayo-i há Diilon-dün-baamba yaatieno nano-i baa-yo; ba taa ba bí-yo Gawusi. Gawusi taa u káyá Diilon-dün-baamba-i ku'i cie Nsáa nyegēn sebe daayo-i duo jaal-o aa duo gbuya-yuo wuo u bel u fere Diyotirefu-i-na kere yaatesinni dolnu-yuo a ne da u maacemma saa fa.

Nsáa gbelaan Gawusi-i boi wuo u vii baa Diilon-o-i aa tiraa firnu u huonga-i baa Diilon-dün-baamba-i. U bi kaalaa Diilon-dün-wuonjo nano-i, ba taa ba bí-yo Demetursi. Nuamba taa ba bí u yefafalle-i terni-na hiere.

Nsáa pigáan-ye u sebe daayo-na wuo i baa cu nelbabalaamba huon-nu, i yan aa i tie ce anfafamma-i baangu-i baa isuongu-i, ku yaa pigáan Diilon-dün-wuonjo sinni-i.

Gawusi wuosaangu-i

¹ Gawusi, yaatieno nyegēn sebe daayo-i duo há nuonei. Kpor, coima saa fa, η maama sa suo aa dolnu-mie.

² Mi cará Diilon-o-i da η dii η nanga-i man η nuo-i ma fa η wulaa, aa η kūma waa ma fere η nuo ηaa ni η yey η fere η nuo dumaa Diilon-hümelle-na.

³ Tobimba namba juo a hel na terien-gu-na a jo ji tūnu-mie wuo η bilaa ninsojo-i nammu hai aa η wuo u hümelle-i. Nel daama gbuu silaa fe mi huonga-i cor.

⁴ Da mi gbuu nu wuo mi bisalmba wuo ninsojo hümelle-i di η saaya di wuo dumaa, ku yaa fi η mi huonga-i ku yan weima-i hiere.

⁵ Kpor, ni η káyān tobimba-i dumaa, ku yaa pigáan wuo η wuo Diilon-hümelle-i fafamma. Halle ni η fi'e a η sa suo baman, η káyā-bei.

⁶ Tobimba namba juo bande-i-na aa wan-ma baa Diilon-dün-baamba-i wuo η bilaa-ba fafamma. Ta η káyā-bei dumei ηaa Diilon un taaran-kuo dumaa, ba ta ba cor baa ba hümelle-i.

⁷ Ba hilaa ba nilinja-na Itieno maacemma maama'i nuo-i, ba sa hu hū binkūngu baman si dii Yesu horre-na ba wulaa.

⁸ Tobimba famba temma-i, i saaya i dii i nanga baa-ba a káyā-bei ninsojo wamma-na.

Diyotirefu maama baa Demetursi

⁹ Mi nyegáan sebeyungu nan-gu a há-na Diilon-dūngu-na. Nga yaatesinnin dolnu η Diyotirefu-i, die wan man u sa ce-ma.

¹⁰ Da mi kā, un ce η kuman, mi ka wan-ku tūnu-nei: U wuora u biēna i yireinja-i. Aa u saa bal mafamma-na, tobimba man da ba kā da ba ka har-yuo, u yagar. Molon duo hu-ma ba da ba har-yuo wuo hii; aa donya kutieno-i Diilon-dūngu-na.

¹¹ Kpor, baa dii η gboluon-gu-i nelbabalaamba maacemma-na, yan aa η cu nelfafaamba. Uman cien anfafamma-i, Diilon-wuonjo. Nga uman cien kuubabalaangu-i, u sa suo Diilon-o-i.

¹² Kuman ηaa Demetursi kūngu-i, nuamba-i hiere ba bí u yefafalle. Un wuo ninsojo hümelle-i dumaa, ku pigáan wuo nelfefeiηo. Mie fere-i i bi bí u yefafalle. Aa η suyaa wuo in wan man u kūngu-na, ninsojo yaa-i.

¹³ Nelma boi dii mi da mi wan-ma baa-ni, nga mi sa taara mi nyegēn-ma sebe nuo há-ni.

¹⁴ Diilon duo sie, ku sie vaaya, i ka da i-naa; die da i-naa, i ka saa-ma.

¹⁵ Diilo káyā-nie. N jēnaamba pāa-ni jaalungu. Jaal i jēnaamba man dii terien-gu-na hiere ba da-ba-diei η há-mi.

Yudaŋ nyegãaŋ sebe maŋ Nelmuoyamma

Sebe daayo-i Yuda'i nyegãaŋ-yo. U nyaanu u-naa baa Pier sebehãaliŋo-i (Pier hãa. 2). Yuda-i baa Pier ba sa gbo baa bamaŋ waan Diilon-ŋelma-i baa coima-i aa ba sie bi tiraa hiel ba nanŋa biŋwosinni-na.

Yuda piye duo tũnu Diilon-dũŋ-baamba-i wuo baŋ nuo Diilon-ŋelma-i dumaa Yesu *pɔpɔwɔrbiemba wulaa, ba bel-ma dumai aa ba ta ba kãya ba-naa Diilon-hũmelle-na.

Jaaluŋgu

¹ Muo Yuda, Sake hãaŋ muo, mi cãa Yesu-Kirsa. Muomei nyegãaŋ sebe daayo-i da mi hã i To-i Diilon ŋ dɔlaa bamaŋ aa fiɛl-ba jina tuo cie Yesu-Kirsa-i.

² Diilonŋo firnu u huŋga-i u tuo ce hujarre-nei aa u fiɛ na hõmmu-i aa yu-mu baa nelnyulmu.

Nelbabalaamba ka da-ma (Pier hãa. 2.1-17)

³ Mi jẽnaaŋ namaa, Diilon ŋ kuraa-ye hiere dumaa, mi gbuu ta mi taara mi nyegẽŋ ku yaa-i hã-na, ŋga sebe daayo kũŋgu cie mi naa mi yaŋ mafamma-i aa da mi nyegẽŋ u yaa-i da mi dii sirẽiŋa nei, wuo na vaa na fere baa Diilon-maama-i ŋ hãa u baamba-i baa mamaŋ i diei gbula.

⁴ Na saa da, nelbabalaamba namba yagalaa suur na hõlma-na; kutaamba sa kãalã Diilonŋo-i. Ba siire ta ba tãal-na wuo Diilon ŋ faa, da ŋ fiɛ ta ŋ ce biŋwosinni-i u sie gãŋ baa-ni. Ba ciinaana Yesu-Kirsa-i, a ne da u yaa i Yuntienŋo-i u diei yonŋ aa tiraa waa Itienŋo. Mamaŋ ka da-ba, ma waan Diilon-ŋelma-na ku bãaŋgu cuo.

⁵ Yaan mi tir nel daama-i baa-na: Ma si Itien ŋ kuraa *Isirahel-baamba-i dumaa Esipi-i-na ma tiyaanu-nei ke? Aa ku huŋgu-na ŋ kuo bamaŋ saa haa ba nanŋa-i yuo dumaa, ma diei saa fuo-nei.

⁶ Aa *dɔpɔwɔrbiemba maŋ ciinaana ba munyierammu-i aa ta halaŋ ba muntermu-na, Diilonŋo bilaa-ba suuye-bei kukulma-na jina tuo cie gẽŋgeryiŋgu-i duo yuu-ba. Yaan mafamma ta ma bi tienu-nei.

⁷ Kuuduŋgu yaa baa Sodõmutaamba-i baa Gomõrtaamba-i a naara nilẽiŋa maŋ a kõtõnni-na, ba taa ba galla baa ba-naa ba yuŋ-nu aa ba saa bãl-ku nelbiliemba-na yonŋ.* Ku'i cie Diilonŋo dii bafamba-i dãamu-na ba ta ba ce sũlma-i. Dãamu fammu sa diŋ da. U diyaa-ba duo pigãaŋ nuõmba-i nelma.

⁸ Mafammaŋ fiɛ ce, nelbabalaanŋ daaba siire ta ba ce maaduõma yaa-i. Ba pepienŋu cie ba ta ba guõla ba fere, ku cie ba sa kãŋ yuntienŋo, aa tiraa ce ba ta ba tuora dɔpɔwɔrbiemba-i.

⁹ Ma si na suo Misel maŋ dɔpɔwɔrbiemba yuntienŋo-i ke? Baŋ taa ba ce ba-naa baa *Sitãni-i huŋgu maŋ nuo-i *Moisi fuuremmaŋ-kũŋgu-na, Misel saa sie piye babalaa hã-yo. Ŋ waan mamaŋ ma diei maama-i, u ciara: «Itienŋo baa yaŋ-ni.»

¹⁰ Ŋga nelbabalaanŋ daaba-i, baŋ'a ba sa suo mamaŋ, ba diyaa luŋgu ma yaa nuo-i. Ba ce ba weima-i ba yuŋ-nu ŋaa bĩmbaamba. Ma ka wuo-ba.

¹¹ Sũlma haraa-bei! Ba suurii Kayine† nallu-na, aa gbeŋ-maama cie ba nanna hũmelle-i Balamu‡ temma-i. Ba ãnyagarma ka kõsuõŋ-ba ŋaa Kore§ maamaŋ kõsaanŋ-yo dumaa.

* **1:7** Nieŋ Miwaanŋo jĩnammaŋ-sebe-i-na (Genèse) 19.1-29. † **1:11 Kayine:** Nieŋ u kũŋgu-i Miwaanŋo jĩnammaŋ-sebe-i-na (Genèse) 4.3-8. ‡ **1:11 Balamu:** Nieŋ u kũŋgu-i Kãmmaŋ-sebe-i-na (Nombres) 31.16. § **1:11 Kore:** Nieŋ u kũŋgu-i Kãmmaŋ-sebe-i-na (Nombres) 16.1-35.

¹² Da na tigiin na-naa da na wuo niwuoni-i, ba yaa biënaanaŋ na niwuoni wuoma-i. Senserre sa da-ba baa ba gbuolaanŋu-i. Ba yii baa ba kusünni yoŋ. Baa dii ŋaa diilonŋo maŋ biilii aa cor baa fafalmu. Baa dii ŋaa tibiinŋu maŋ sa maanŋ bienŋa; da ba jünŋ kufanŋu temma-i kuu dii ŋaa ku kuu hiŋ.

¹³ Ba hel baa ba senserrenŋ-maacemma-i bomborma-na ŋaa dāmmanŋ-nuoraanŋuŋ hiel ku sämpugaaru-i ku nanna bomborma-na dumaa. Baa dii ŋaa mœŋŋa maŋ wuœraayanŋ a biŋ. Diilonŋo tigiin kukulberre* nande'i tuœ cie-ba ba da ba ka tŋe terienŋu-na gbula.

¹⁴ Enœki maŋ Adāma hāayētiluo† waanŋ bafamba maama yaa cor. U ciera wuœ: «Niŋŋ, Itienŋo ka jo baa u dœrpœpuœrbiemba-i nellenŋ-yufelle

¹⁵ a ji gœr nelbiliemba-i hiere ba āndaanŋu-i. U ka cāl āmbabalmanciraamba-i ba āmbabalma-na hiere. Baŋ'a ba sa kāŋ-yo, aa ba sa bi nu u nuŋgu-i, ba siœ bi tiraa wanŋ āndafafaanŋu hā-yo, u ka cāl-ba babalaa.»

¹⁶ Nelbabalaanŋ daaba-i ba hœmmu sa fœ da, ba hel ba waana yaa yinni maŋ jonŋ; kumaŋ dœlaa-baŋ ba gbar ba nyaanu ku yaa-i. Bombolmanŋ-āndenni sa suœ aa dœlnu-bei aa ta ba puur nuœmba ta ba kāyā-bei.

Arŋgbuyamma

¹⁷ Ŋga mi jœnaanŋ namaa, namaanŋo-i, Itienŋo-i Yesu-Kirsa *pœpuœrbiembanŋ waanŋ ma-manŋ, yaanŋ ma ta ma tŋenu-nœi.

¹⁸ Ba waanŋ-ma baa-na wuœ: «Miwaanŋo tŋimmanŋ-huœŋgu-na, nuœmba namba kaa ta ba nyœ Diilonŋo-i aa ta ba ce kumaŋ dœlaanunŋ-bei.»

¹⁹ Bamaŋ buœraŋ nuœmba-i ba-naa nuœ, ba yaa bafamba-i. Ba ce ba wœima-i ba yunŋ-nu; *Diilonŋ-Yalle sŋ ba hœmmu-na.

²⁰ Ŋga mi jœnaanŋ namaa, namaanŋo-i, taa na ce na wœima-i na saanu baa na Diilonŋ-hŋmellenŋ-kŋŋgu yaa-i. Di maama saa fa baa fafaanŋu-i; aa na ta na cārā Diilonŋo-i baa Diilonŋ-Yalle-i yaa na hœmmu-na.

²¹ Baa na yanŋ Diilonŋo nelnyulmu maama karaanu-nœi. Taa na ce-mu na cie Itienŋo-i Yesu-Kirsa duœ ce hujarre nœi aa hā-na cicœlma maŋ sa tŋenŋ dede-i.

²² Taa na ce hujarre bamaŋ cienŋ ba hœmmu-i mu hā-mu-hāi.

²³ Kuraanŋ-baŋ dāamu-na. Banamba dii na saaya na ta na ce hujarre-bei, ŋga na saaya na bel na fœœ ba baa ji celienŋ-na baa ba kakarkuœŋ-maacemma-i. Halle ba niidiini gbāa celienŋ-na.

Diilonŋ-jaalunŋu

²⁴ Taa na jaal Diilonŋo-i, u yaa gbāa ce na siœ cii u hŋmelle-na aa ce-na welewele na yiera u yaanŋa-na baa hœfœlle.

²⁵ Yaanŋ i tŋe jaal-o, u yaa u diei Diilonŋo-i. U cie Itienŋo-i Yesu-Kirsa jo ji kor-e. Bœbœima-i baa yuntesinni-i, baa fœŋgœtesinni-i baa nellentesinni-i, nii dii baa u yaa dii ku domma-na ji hi baa fiœfiœ aa ni sa ji tŋi dede! Ma cie.

* **1:13** Kukulma pigāanŋ wuœ ba sa ka da suur Diilonŋ-nelle-na; saa-ku baa Matie 22.13. † **1:14 Hāayētiluo:** Ku birii a saanu baa cerna. Ku kaalaaya girœkimma-na wuœ Enœki naa waa Adāma hāayēlŋo hāayēlŋo hāayēlŋo. Adāma hāayēlmbaŋ cuu ba-naa dumaa, niŋŋ-kunŋ Miwaanŋo jŋnammanŋ-sebe-i-na (Genèse) 5.1-24.

Ampigáaman-εβε Nelmuoyamma

Σεβε daayo huɔya-maama-i Yesu-Kirsa yaa caraaya Nsãa-i baa-ma aa ce u nyegɛn-ma hã Diilon-dũn-baamba-i ba da ba suɔ-ma.

Huɔngu fanɔgu-na, *Oromε ba *jãmatigi taa u ce Diilon-dũn-baamba-i kpãncɔlgũ wuɔ ba ciε nie yan ufaɔo-i aa ce Yesu-Kirsa yaa ba Yuntieno-i ta ba jaal-o. Σεβε daayo dii sireiɲa Diilon-dũn-baamba-na Diilon-hũmelle wuɔsaɲgu-na. Uu dii ɲaa gbãnalãɲgu, bĩmbaamba-i baa nelbiliemba-i baa *dɔrpɔpuɔrbiemba-i ba ce wεima-i baa ba-naa. U gbuyaa baa ãntigãama: Bĩmbĩpiɛlni dii, dadãa-niini dii, jũɲo dii, *Tũmbilonɔ dii baa u dɔrɲo, saasorcieno dii; ba haa u yerre-i *Babilɔni-i. Babilɔni-i nelle naɲ yerre-i dumaɲo-na, ɲga di maacemma saa naa fa ku'i ciε σεβε daayo-na ba haa di yerre-i saasorcieno-na. Bĩmbĩpiɛlni pigãɲ fafaɲgu, dadãa-niini pigãɲ yaahuolo. Jũɲo pigãɲ *Sitãni-i. Tũmbilonɔ-i baa u dɔrɲo-i, Yesu yaa baa Diilon-dũn-baamba-i. Bĩmbĩnni bɔi dii, nii dii niehã-niehãi. Niehãi pigãɲ Diilonɔ beyufienɲa yaa-i.

Σεβε domma-na, Yesuɲ caraaya Nsãa-i a waɲ mamaɲ baa-yo *Asi Diilon-dũn-baamba maama-na, ma yaa dii (sap. 1-3). Asi fanɔ yaa, baɲ bĩɲ-yoɲ Turki-i nyuɲgo-i-na.

Ku huɔngu-na, *Diilon-Yallen kãa baa-yo dɔrɔ-i-na u ka da mamaɲ, u waɲ ma yaa-i (sap. 4-22). Wuɔ yiɲgu dii baa yiɲgu, Diilonɔ ka kor bamaɲ haa ba naɲga yuɔ hiere aa nyaar-yuɔ, aa kɔsuɔɲ Sitãni-i baa u huɔn-baamba-i hiere. U ka hiel hiεfelemma baa dɔrfelenɔ a tiεna baa u baamba-i.

Domma

¹ Nelma maɲ naa fuo aa Diilonɔ hã Yesu-Kirsa-i baa-ma u duɔ puure-mεi pigãɲ u cãarãamba-i, ma yaa dii σεβε daayo-na. Nelma famma ka doɲ ta ma ce yibien daaya-na. Yesu-Kirsa puɔraa u *dɔrpɔpuɔrbilonɔ-i baa nelma famma-i u ka tũnu u cãarãɲo-i Nsãa-i baa-ma.

² Nsãa uɲ daa mamaɲ, Yesu-Kirsaɲ puɔraa ba ji tũnu-yuɔ baa Diilon-nelma maɲ, u waɲ ma yaa-i σεβε daayo-na.

³ Nelma famma cemmaɲ-huɔngu hii ti, a ce dumaɲo-na, umaɲ duɔ kalaɲ σεβε daayo-i, kutieno yuɲgu dɔlaa. Bamaɲ da ba bi nu u huɔya-maama-i aa bel-ma nammu hãi, kutaamba yunni bi dɔlaa.

Nsãa jaaluɲgu-i

⁴ Muɔ Nsãa, muɔmεi nyegãɲ σεβε daayo-i da mi hã Diilon-dũnni niehãi maɲ dii *Asi-i-na. Diilonɔ maɲ dii, u yaa waa, u yaa ka waa; fuɔ baa yaleiɲa niehãi* maɲ u caɲgu-na ba kãyã-nei aa fε na hɔmmu-i.

⁵ Yesu-Kirsa fuɔ maɲ sa ciεɲ huhurma baa Diilon-nelma-i, u bi kãyã-nei aa fε na hɔmmu-i. U yaa siire igεna kuomba hɔlma-na, aa u yaa yuntaamba-i hiere hiεma-na ba yuntieno-i.

I maama dɔlnu *Kirsa-i. U siyaa ce u fεre tãmmaɲ-kũngu a hũu-ye i ãmbabalma nyisɛnni-na.

⁶ U ciε-ye u nelle taɲ miε aa tiraa ce-ye jigãntaɲ miε i diε tiε cãa u To-i Diilonɔ-i. Bɔbɔima-i baa fɔɲgɔtesinni gbɛ baa u yaa-i hɔnni-na hiere. Ma ciε!

⁷ Niεɲ u yaa juɔɲ daayo duherru-na.†

Nuɔmba-i hiere ba yufelle ka haa-yuɔ.

Halle bamaɲ fũɔ-yo baa puɔluɲgu-i ba ka da-yo.‡

* 1:4 Yalεiɲ daaya pigãɲ *Diilon-Yalle yaa-i. † 1:7 Niεɲ Daniel σεβε-i-na (Daniel) 7.13 baa Marke σεβε-i-na 14.62.

‡ 1:7 Sakari (Zacharie) 12.10, Nsãa 19.37

Nuamba-i niléiŋa-na hiere ba ka haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal u maama-na. Ninsoŋo! Ma ka ce.

⁸ Itienjo-i Diilonjo-i Weimantienjo man dii, u yaa waa, u yaa ka waa; u ciera wuɔ: «Muɔmei yaanŋa-i, muɔmei huonŋu-i.»

Yesu pigāan Nsāa-i baa u fεε

⁹ Muɔ Nsāa, muɔmei dii baa-na Yesu-Kirsa horre-na. Mulieduɔma yaa haan-yie, Diilon-nellen-baan miemei hiere, aa i nyaarāa Yesu-i-na nyaarduɔma yaa hiere. Ba bilaa-mi kã baa-mi Patimasi, dii dāmmaŋ-nuoraanŋu holle-na, wuɔ mi cie nie ta mi wan Diilon-nelma-i baa nuamba-i mi pigāan-ba Yesu-Kirsaŋ juɔ baa ninsoŋo man.

¹⁰ Baŋ naana yiinŋu man ta ba jaal Itienjo-i kuŋ juɔ hi, *Diilon-Yal die sire-mie. Mie mi ne da molo piiye mi huon-yanŋa-na da gbagaga ŋaa ba bu yerre.

¹¹ Kutienjo taa u piiye wuɔ: «Niŋ dan maman, nyegēŋ-ma sebe nuɔ ŋ saan-ma ŋ hã niléiŋa niehã waan daaya Diilon-dūŋ-baamba-i: Efesi, Simine, Pergamu, Tiyatire, Sardesi, Filadelfi a naara Lawodise.»

¹² Mi mielāa ku yaa da mi ne uman piiyen baa-mi, a da sēne-fitimbaa niehã.

¹³ Fitimbaa daaba hɔlma-na, moloŋo nanjo waa yiera ŋaa Moloŋ-Bienjo, uu naa dii jonŋorbuɔ aa pēyē-yuɔ u pāmpinanŋa-na baa sēne-kpāŋkpaanŋu.

¹⁴ U yunŋu naa gbuu pu da cagaa aa u yufienja ta a caa ŋaa dāamu.

¹⁵ U gbeini taa ni caa ŋaa da ba kul kɔvɛllun-bīŋkūŋgu-i aa hu-ku kuŋ caa dumaa, aa u yalle waa ŋaa hūnjulamman duŋ dumaa.

¹⁶ Mɔeŋa niehã waa u nadienŋa-na aa jigāpɔruonŋu nanŋu waa u nuŋgu-na, ku waa yammu hã aa ku maama saa naa fa baa dɔdɔlma-i. U yaanŋa taa ka carra ŋaa bāan da ku hi yuhuonŋa-i kuŋ carran dumaa.

¹⁷ Miŋ daa-yo, mi pāŋ cii nanyir u caanŋu-na. U haa u nadienŋa-i mie aa cira: «Baa yan ŋ holle tie. Muɔmei dielūɔ-i, muɔmei tuogbuole-i,

¹⁸ muɔmei Cicɛlmantienjo-i. Mii naa ku, ŋga fiefie-i-na mi siire waa cicɛlma, mi ka tɛ gbula. Kuliinŋu-i baa kuon-nelle-i hiere nii dii mei nan-na.

¹⁹ Terienŋu fanŋu-na, nyegēŋ nin daa maman: Maman cien fiefie-i-na baa maman ka jo hiere, nyegēŋ-ma.

²⁰ Aa nin daa mɔeŋa niehã man mi nadienŋa-na daaya-i, baa sēne-fitimbaa niehã-baan daaba-i, yan mi wan ni yunŋu-i pigāan-ni: Mɔeŋa niehã-waan daaya yaa *dɔrpɔpuɔrbiemba man nieyan Diilon-dūŋ-baamba man niléiŋa niehã-waan daaya-na§, aa fitimbaa niehã-baan daaba yaa Diilon-dūŋ-baamba man niléiŋa niehã-waan daaya-na.»

2

Yalle man kaa Efesi Diilon-dūŋ-baamba wulaa

¹ «Nyegēŋ sebe ŋ wan baa *dɔrpɔpuɔrbilonjo man nieyan Efesi Diilon-dūŋ-baamba-i wuɔ: «Mɔeŋa niehãŋ yen uman nadien-na-i, aa u tuɔ wuɔra sēne-fitimbaa niehã-baamba hɔlma-na, u nuŋ-āndaanŋu yaa daaku:

² Mi suɔ na maacemma-i baa na mulɛma-i baa na pāama-i hiere. Mi suyaa mie na sa gbāa ko na hɔmmu-i baa nelbabalaamba-i. Baman karaan coima-i wuɔ mei *pɔpuɔrbiemba, na firiiye-bei.

³ Na hinu pāama, na mulāan mei maama-na aa na kūɔma saa ji sen yinduonŋu.

⁴ Ŋga nelma diei dii ma sa dɔlnu-mie baa-na: Mi maaman taa ma dɔlnu-nei dumaa dielūɔ-i-na, ma sa tiraa dɔlnu-nei dumaa fiefie-i-na.

⁵ Joŋaan na ne kuŋ ŋa naa waa dumaa yiinaa-i-na baa fiefie-i, ku saa pie ku-naa! Yaan aa na ta na ce nan taa na ce dumaa dielūɔ-i-na. Da na yagar, mi ka jo ji bie na fitinuɔ-i halan-yo u terienŋu-na.

§ 1:20 Niléiŋa fanja yaa verse 11-na.

⁶ Kumanj dɔlaanj-minj baa-na ku yaa daaku: Nikola-baamba maacemmanj balannun muɔŋo-i dumaa, ma bi balannu namaaŋo-i dumei.»

⁷ «*Diilonj-Yallenj wanj mamanj baa Diilonj-dũj-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanj duɔ u ka nu, u nu! Da ku saa yar umanj, cicɛlmanj-tibiingju manj dii Diilonj-suonjgu-na*, mi ka hã kutienj-o-i kufanjgu bienja yaa u wuo.»

Yalle manj kãa Simine Diilonj-dũj-baamba wulaa

⁸ «Nyegɛŋ sebe nj wanj baa *dɔrpɔpuɔrbilonj manj nieyanj Simine Diilonj-dũj-baamba-i wuo: <Umanj dielũɔ-i baa tuogbule-i, umanj naa ku aa sire, u ciɛra:

⁹ Mi suɔ na mulɛma-i baa na nawalsinni-i. Nga coima saa fa, nawalaanj namaa sɪ, waanj namaa. Banj bienanj na yireinja-i bienamma manj, mi suyaa-ku. Bamanj ciɛnj kufanjgu-i ba ciɛra bafamba *Yuifubaa, a ne da Yuifukireinja sɪ; ba hieronj-o-i hiere Sitãniamba!

¹⁰ Banj ka haa mulɛma manj nei, baa na yanj ma tie na hulɛinja-i. Na saa da, *Sitãni ka ce ba dii banamba na hɔlma-na kaso a sagalla-nei ne. Ba ka ce-na sũlma-i yinni cinciɛluo. Da ba fiɛ'a ba ka ko-na, baa na ciina Diilonj hũmelle-i. Mafanj da ma ce, mi ka pã-na baa cicɛlma manj sa tiɛnj dede.»

¹¹ «*Diilonj-Yallenj wanj mamanj baa Diilonj-dũj-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanj duɔ u ka nu, u nu! Da ku saa yar umanj, hãalɛnj-kuliingju yufelle-yuo.»

Yalle manj kãa Pergamu Diilonj-dũj-baamba wulaa

¹² «Nyegɛŋ sebe nj wanj baa *dɔrpɔpuɔrbilonj manj nieyanj Pergamu Diilonj-dũj-baamba-i wuo: Jigãpɔruonjgu yɛnj baa umanj, u piie baa-na. U jigãnga dii baa yammu hãi aa ku maama saa fa baa dɔdɔlma-i. U ciɛra wuo:

¹³ <Mi suɔ na nelle-i. Mi suyaa miɛ *Sitãni yaa di tienj-o-i. Nga na bilaa mi maama-i kpelle cor, a ce halle banj fiɛ ko Antipasi-i yibienja manj nuɔ-i na Sitãni-nelle-na, na saa ciina-miɛ. Antipasi saa tuɔ kar u huɔyasanga baa Diilonj-nelma-i.

¹⁴ Nga nelma diei dii ma sa dɔlnu-miɛ baa-na: Na hɔlma-na, nuɔmba namba cuu Balamu ãndaanjgu huonj-nu. A ne da u yaa pigãanj Balaki-i u tãal *Isirahel-baamba-i dii-ba cufienj-kũɔma wuoma-na baa biɛwosinni cemma-na.†

¹⁵ A naara kufanjgu-i, nuɔmba namba bi cuu Nikola-baamba huonj-nu na hɔlma-na.

¹⁶ Terienjgu fanjgu-na, da na saa bir na ciluo-i, ku siɛ vaaya, mi ka kã kutaamba huonj-nu baa jigãpɔruonjgu manj mi nunjgu-na.»

¹⁷ «*Diilonj-Yallenj wanj mamanj baa Diilonj-dũj-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanj duɔ u ka nu, u nu! Da ku saa yar umanj, mi ka hã-yo *manj manj fuyaa u tuɔ wuo aa bi hã-yo tãmpɛpilande. Yefɛlɛlle nyegãanj tãmpɛlle fande-na. Da ma hel fuɔ-i-na, molo sa suɔ yerre manj nyegãanj-die.»

Yalle manj kãa Tiyatire Diilonj-dũj-baamba wulaa

¹⁸ «Nyegɛŋ sebe nj wanj baa *dɔrpɔpuɔrbilonj manj nieyanj Tiyatire Diilonj-dũj-baamba-i wuo: <Diilonj-Bienj-o-i, umanj u yufienja caa njaa dãamu aa u gbeini ta ni caa njaa kɔvɛllu, u ciɛra wuo:

¹⁹ Mi suɔ na maacemma-i, aa suɔ na nelnyulmu-i, aa suɔ wuo na haa na nanja miɛ, aa tiraa suɔ na pãama-i. Mi daa nanj kãyãnj banamba-i dumaa. Mi suyaa miɛ na vaa na fɛɛ fiɛfiɛ-i a yanj dielũɔ-i-na.

²⁰ Nga nelma diei dii ma sa dɔlnu-miɛ baa-na: Na tiera ciɛnj daayo nuonjgu-i na cor. Mi gbɛ Sesabel yaa-i. Mi daa-yo sɔ wuo Diilonj-o-i puɔraa-yo. U kar coima. U tãal mi cãarãamba-i u dii-ba biɛwosinni cemma-na baa cufienj-kũɔma wuoma-na.

²¹ Mi hãa-yo huonjgu wuo sɪ u ka nanna, njga u sa taara u nanna u biɛwosinni-i.

* **2:7 Cicɛlmanj-tibiingju:** Nienj ku kũngju-i Miwaanjo jɛnammanj-sebe-i-na 2.8-9 baa Ampigãamanj-sebe-i-na 22.2.

† **2:14 Balamu-i baa Balaki-i:** Nienj ba kũngju-i Kãmmanj-sebe-i-na (Nombres) 25.1-2; 31.16.

22 Mi ka ce u galla yaahuol-gallamma. Bamañ ciej bñwosĩnni-i baa-yo hiere, mi ka bi haa yaahuolo bei, mi saa yagar-ma da ba hiel ba gboluonju ciej daayo bñwosĩnni-na.

23 Mi ka ko u huon-baamba-i ku yaa Diilon-dũñ-baamba-i niliñja-na hiere ba ka suw wuɔ muɔmei suyaan nelbiliemba kusũnni-i baa ba hõmmu-i. Mi ka pã-na hiere a saa baa nañ cie kumañ na da-na-diei-na hiere.‡

24 «Aa yañ namaa naman saa cu ciej daayo huon-nu Tiyatire-i-na, bañ bñ kumañ wuɔ «Sitãni-kusũngu» na saa taara na suw-ku, a ce dumaanjo-na mi sie yuu-na baa weima.

25 Nga ma diei dii: Nañ nuw mi nunju-i dumaa aa hũu-ku, bilaañ-kuñ kpelle dumei fuw mi jomma.

26 «Da ku saa yar bamañ, bamañ da ba gbãa ce mi huonja-i ji hi mi jommañ-yiingu-i, mi ka haa kutaamba-i niliñja yuñ-nu.

27 Ba ka ta ba ce ba fõngõtesĩnni-i baa kolluñ-bõeña; umañ duw ce ba muonu-yuw ñaa ba muyaanu bituonju.§

28 «Fõngũw fañjo-i muwmi daa-yo mi To yaa wulaa-i; mi ka hã kutaamba-i baa-yo. Mi ka bi hã-ba cuomæle.»

29 «*Diilon-Yallen wañ mamañ baa Diilon-dũñ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Uman duw u ka nu, u nu!»

3

Yalle mañ kãa Sardesi Diilon-dũñ-baamba wulaa

1 «Nyegẽñ sebe ñ wañ baa *dõrpõpuõrbilonjo mañ niyañ Sardesi Diilon-dũñ-baamba-i wuɔ: «Diilon-Yaleiña niehãï* yey baa umañ, baa mæña niehãï-i; u ciara wuɔ: Mi suw na maacemma-i. Nuwmba daa nie si naa dii cicelma, a ne da na kuu.

2 Bige-i cie mi wañ-ma dumaanjo-na? Mi nie da na weima sa hel Diilon-yufellen. Teriengu fanju-na, siiren! Aa kuufafaangu mañ tũyãa celle-kũngu-i na wulaa, na ne-ku dei ku baa ji kusirre gbuo!

3 Nañ nuw Diilon-nelma-i dumaa aa hũu-ma, yañ ma maama ta ma tĩenu-nei na wuɔ ma hũmelle-i dei aa na nanna na cilõbabalanjo-i. Da na saa sire yiera na gbeiniñ, mi ka jo ji tugol-na ñaa cuoyuo muw. Aa ma maaraa-na na suw miñ ka jo huonju mañ nuw-i.†

4 Nga banamba dii na hõlma-na Sardesi-i-na, ba saa guõla ba ferε. Kufangu taamba yaa gbãa pie-mi. Ba ka dii jonjorpielmba i tie wuõra.

5 «Teriengu fanju-na, da ku saa yar umañ, kutienjo ka bi dii jonjorpiñjo bafamba temma-i, aa mi sa ji hur u yerre-i gbula cicelmañ-sebe-i-na‡. Mi ka bi sie-ma mi To yaanga-na baa u dõrpõpuõrbiemba bi yaanga-na wuɔ kutienjo-i mei wuonjo.»§

6 «*Diilon-Yallen wañ mamañ baa Diilon-dũñ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Uman duw u ka nu, u nu!»

Yalle mañ kãa Filadelfi Diilon-dũñ-baamba wulaa

7 «Nyegẽñ sebe ñ wañ baa *dõrpõpuõrbilonjo mañ niyañ Filadelfi Diilon-dũñ-baamba-i wuɔ: «Diilon-nolñjo mañ cãlmuw si yuw, Ninsontienjo-i, *Davidi dielen yey baa umañ, umañ duw hĩl dũngu-i molo sie gbãa bñ-ku, aa duw bñ-ku molo sie gbãa hĩl-ku, u ciara wuɔ:

‡ **2:23** Niñ Gbeliemañ-nalãangu-na (Psaume) 62.13 baa Seremi sebe-i-na (Jérémie) 17.10. § **2:27** Gbeliemañ-nalãangu 2.8-9. * **3:1 Diilon-Yaleiña niehãï:** Da ba cira Diilon-Yaleiña niehãï, ku saa ce ñaa Yaleiña niehãï dii baa Diilonjo-i, ñga ba taara ba pigãañ wuɔ u *Yalle dii terni-na hiere aa di suw weima-i hiere. † **3:3** Niñ Matie sebe-i-na 24.43-44; Like sebe-i-na 12.39-40; Tes. ðe. 5.2; Pier hãa. 3.10. ‡ **3:5 Cicelmañ-sebe:** Diilon-dũñ-baamba yireiñañ nyegãañ sebe mañ nuw-i ba gbẽ u yaa-i. Ba yaa daa cicelma mañ sa tĩeñ dede-i. Niñ Filip. 4.3. § **3:5** Niñ Matie sebe-i-na 10.32 baa Like sebe-i-na 12.8.

⁸ Mi suɔ na maacemma-i. Mi suyaa miε fǝŋgũɔ si dii-nei, ŋga na nuɔ mi nuŋgu-i aa na saa ciina-miε. Terienḡu faŋgu-na, mi puurii dumelle hã-na, molo sie gbãa suu dumelle fande-i.

⁹ Niεŋ, Sitãnitaamba maŋ karaaŋ coima-i wuɔ bafamba *Yuifubaa, miŋ ka ce kumaŋ bei ku yaa daaku: Mi ka guor-ba ba ta ba dũuna ba jaal-na. Ba ka suɔ ku yaa nuɔ-i wuɔ na maama dɔlnu-miε.*

¹⁰ Naŋ nuɔ mi nuŋgu-i aa vaa na fεε, yaahuolo maŋ ka jo ji sagalla nuɔmba-i hiere miwaanjo-na, muɔ mi ka bi kãyã namaaŋo-i yaahuolo daayo-na.

¹¹ Mi jomma saa maa; a ce dumaanjo-na naŋ hii fuonḡu maŋ, gbãaŋ molo baa ji bir baa u huonḡu a ce unaa hũu u maacemma sullu-i.

¹² «*Da ku saa yar umaŋ, mi ka ce-yo tibibuɔ Diilonjo dubuɔ-i-na, u waa kusuon-nu'i kudɛi. Mi ka nyεgɛŋ Diilonjo yerre-i baa mi yefɛlɛlle-i yuɔ. Aa bi nyεgɛŋ Diilonjo nelle yerre-i yuɔ.† Diilonjo nelle yaa Yerusalemufɛlɛŋo maŋ uŋ saan-yo u hel dɔrɔ-i-na tuɔ hiire u jo.*

¹³ «*Diilonj-Yalleŋ waŋ mamaŋ baa Diilonj-dũŋ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umaŋ duɔ u ka nu, u nu!»

Yalle maŋ kãa Lawodise Diilonj-dũŋ-baamba wulaa

¹⁴ «Nyεgɛŋ seβε ŋ waŋ baa *dɔrɔpɔpuɔrbilonjo maŋ niεyaŋ Lawodise Diilonj-dũŋ-baamba-i wuɔ: Baŋ biŋ umaŋ «Ninsoŋo-i», umaŋ sa ciεŋ huhurma baa Diilonj-nelma-i, Diilonj uŋ ciε umaŋ hiel bimbinni-i hiere, u ciεra wuɔ:

¹⁵ Mi suɔ na maacemma-i. Na saa huol, na saa bi fɛ. Naa naa gbɛ na par ma diei!

¹⁶ Naŋ yeŋ hɔlma-na, na saa huol, na saa bi fɛ, mi ka ture-nei taalun temma.

¹⁷ Da na ce na ta na piiye wuɔ namaa waan namaa, wuɔ bimbinni-i hiere nii dii baa namaa. A ne da na saa suɔ wuɔ namei sũntaan namaaŋo-i, namei kuon hujarre, namei nawalaan namaaŋo-i, namei yirii, namei tãmporni.

¹⁸ Terienḡu faŋgu-na, mi ka dii nelma na tũnni-na: Da na ta na taara na ce waan namaa kelkel, juon na ji sãa sɛnε kerre-i mi wulaa, baa bimbipiɛlni, na ta na dii na cĩnnu na kũɔma-i, ku yaa senserre sie ta di da-na, aa na sãa yufien-tĩŋgu na ta na dii na yufienana a ka buɔ na ta na da baa-ya.

¹⁹ Muɔ miŋ dɔl bamaŋ hiere, umaŋ duɔ cãl, mi nuola-yuɔ, mi dii-yo hũmelle-na.‡ Terienḡu faŋgu-na, gbãaŋ kpelle na nanna na cilɔbabalaŋo-i.

²⁰ Na saa da, muɔmei yiεraaya daami dumelle yaanḡa-na ta mi bɪ, umaŋ duɔ nu aa sie mi suur, i ka wuo niwuoni-i baa i-naa.

²¹ «*Kuŋ'a ku saa yar muonjo-i aa mi kã ka tɛna baa mi To-i u fǝŋgũɔ-i-na dumaa, da ku saa yar umaŋ, mi ka ce kutienjo jo ji tɛna baa muonjo-i dumɛi mi fǝŋgũɔ-i-na.*

²² «*Diilonj-Yalleŋ waŋ mamaŋ baa Diilonj-dũŋ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umaŋ duɔ u ka nu, u nu!»

4

Baŋ tuɔlnuŋ Diilonjo-i dumaa dɔrɔ-i-na

¹ Kufaŋgu huonḡu-na, miε mi tiraa ne a da dumelle nande puurii dɔrɔ-i-na. Miŋ ŋa naa nu moloŋo maŋ piiye baa-mi, umaŋ yalle-i waa ŋaa ba bu yerre, wuɔ gbɛ-mi wuɔ: «Nyugũŋ ŋ jo bande mi ji pigãaŋ-ni mamaŋ juon bisĩnuɔ-i-na.»

² Terduonḡu faŋgu-na, *Diilonj-Yalle sire-miε. Miε mi ne da mi fεε dɔrɔ. Aa da fǝŋgõtaan-tettere nande-i baa moloŋo di dɔrɔ.

³ Kutienjo taa u caa ŋaa jape-tãmpɛlle, u caa ŋaa sarduoni-tãmpɛlle. Diilonj-pɔruonḡu naa ciilã teter daade-i. Ku taa ku caa ŋaa emerodi-tãmpɛlle*.

* **3:9** Niεŋ Isayi seβε-i-na (Ésaïe) 49.23; 60.14. † **3:12** Niεŋ Isayi seβε-i-na (Ésaïe) 62.2. ‡ **3:19** Bĩncuon-nelmaŋ-seβε (Proverbes) 3.12; Ebire 12.6. * **4:3** Tãmpɛlle nande-i baŋ biŋ-deŋ dumaanjo-na, ba ce niibilenni baa-de.

⁴Titien† komorre baa a naa waa cílã fõngõtaan-teter daade-i. Bincũmba komorre baa ba naa-i waa tíena-yei aa dii bimbípielni baa sēne-nyantuolbaa ba yunni-na.

⁵Tettere man waa hõlma-na, di taa di nyiesin aa ta di naar ñaa diilonõ, di taa di bi ce ijieni. Fitimbaa niehã naa celien jina di yaanga-na. Fitimbaa daaba yaa Diilon-Yaleina niehã-waana-i.

⁶Fõngõtaan-tettere yaanga-na, ku waa ñaa hũmma, da kilekilekile. Da ñ yiera, ñ ta ñ da ñ yalle-i. Bimuamba namba naa dii-de huõnga. Ba waa ba naa. Yufien-a-i naa gbuo ba yammu-i baa ba honni-i hiere.

⁷Diẽlã-wuonõ waa ñaa jara, hãalin-wuonõ waa ñaa balyungu, sielin-wuonõ yaanga waa ñaa nelbilon-yaanga aa Naalin-wuonõ waa ñaa kuõcurõ duõ tuõ yuul un yen dumaa.‡

⁸Bimuõ ñaa waa baa bũncẽmmu niede-niedei. Ba kũõma naa gbuo hiere baa yufienã ka hel baa ba bũncẽmmu cicaara-i hiere. Bãangu-i baa isuõngu-i ba bi hãl neini yaa-i. Ba taa ba hãl wuõ:

«U faa, u faa, u faa,
Itienõ-i Diilonõ-i Weimantienõ
man naa waa, u yaa dii, u yaa ka waa;
u faa kelkel.»§

⁹Da ba ta ba hãl ba tuõlnu fõngõsinnin-tettere Tienõ-i, uman dii gbula u sa ji kã terienõ-i, da ba ta ba hãl ba tuõlnu-yuõ, ba ta ba gbelien-yo aa ta ba jaal-o.

¹⁰Da ba ta ba ce kufangu-i, bincũmba komorre baa ba naa-baan daaba sire dũuna jaal uman dii gbula aa u sa ji kã terienõ-i. Da ba'a ba ce mafamma-i, ba hiel ba nyantuolbaa-ba-i jina u yaanga-na aa cira:

¹¹«Diilonõ nuõ, Itienõ nuõ,
tuõlnumma saaya-nie,
gbeliema saaya-nie,
jaalungu saaya-nie,
himma saaya-nie
wuõ nuõnei hielaa bimbinni man dii hiere.
Bimbinni man dii hiere
ni hilaa nan helma
aa tíe nan tíema.»

5

Hai ka gbãa puur sebẽ-i?

¹Mie mi ne da uman tíenaana fõngõtaan-tettere-na u bilaaya sebẽ nanõ u nadienga-na. Sebẽ fanõ-i baa naa nyegẽn u yaanga-na baa u huõngu-na hiere aa pin-yo ñaa figlinõ aa nyaar-o sõmma niehã aa dãnya-mei.

²Aa da *dõrpõpuõrbilonõ* nanõ piiye da gbagaga wuõ: «Hai moloõ-i ka gbãa yer dãnyõbaa daaba-i halan-ba aa puur sebẽ-i?»

³Molo saa da! Molo saa da dõrõ-i-na, molo saa da hĩema-na, molo saa bi da kuõn-nelle-na duõ puur sebẽ-i a ne u huõya-maama-i.

⁴Molon un'a u saa da dumaanõ-na, mie pãn ta mi kaal higohigo!

⁵Bincũõ ñaa daaba-i, unanõ gbẽ-mi wuõ: «Budii; baa kaal! Ne, jara man hilaa *Yuda-baamba-na†, u yaraa u bigãarãamba-i. *Davidi hãayẽlõ yaraa. U ka gbãa yer dãnyõbaa daaba-i aa puur sebẽ-i.»

† 4:4 Titien daaya bi waa fõngõtaan-titienã; ku kaalaaya girekimma-na. ‡ 4:7 Nien Esekiel sebẽ-i-na (Ézéchiel) 1.5-10,22; 10.14. § 4:8 Nien Isayi sebẽ-i-na (Ésaie) 6.2-3. * 5:2 Girekimma-na ba pigãan *dõrpõpuõrbilonõ daayo sinni-i wuõ u waa baa fõngũõ ñaa man waan dumaa 10.1. † 5:5 **Jara man hilaa Yuda-baamba-na:** Nien Miwaanõ jnamman-sebẽ-i-na (Genèse) 49.9.

⁶ Miε mi ne da *Tūmbiloŋo naŋo yiεraaya fōŋgōtaañ-teterre caaŋgu-na bimuɔmba naa-baaŋ daaba hɔlma-na, bīncuɔmba yaaŋga-na. U taa u ne ŋaa ba cāa u nuoŋ-nu. U waa baa yiεŋa niehāi baa yufieŋa niehāi. Yufieŋ daaya yaa Diiloŋ-Yaleiŋa niehāi-waaŋa-i‡. U saañ a yaa-i terni-na hiere hīεma-na.

⁷ Tūmbiloŋ wuɔ piε umaŋ tīεnaana fōŋgōtaañ-teterre-na a hūu seβε-i u nadiεŋga-na.

⁸ Bimuɔmba naa-baaŋ daaba-i baa bīncuɔmba komorre baa ba naa-baaŋ daa baa pāŋ sire dūuna Tūmbiloŋo yaaŋga-na. Ba waa baa koncoyiεŋa ba yunniŋ hiere baa sēne-biremmu. Bireŋ daamu naa yu baa wusūnaŋo. Wusūnaŋ daayo yaa pigāaŋ Diiloŋ-baamba cacārāŋgu-i.

⁹ Ba taa ba hāl nalāfeliεŋgu wuɔ:

«Baŋ kuɔ-ni,
ŋ ciε ŋ tām̄ma-i a sāa nuɔmba yunni-i terni-na hiere,
baa dūnni-na hiere,
baa nelmambaa-ba-na hiere,
baa nilēiŋa-na hiere
a hā Diiloŋo-i.
Nuɔnei gbāa biε seβε-i a yer dānyɔbaa-ba-i aa puur-o.

¹⁰ Niŋ sāa bamaŋ,
ŋ ciε-ba Diiloŋ-nelleŋ-baamba
aa ce-ba jigāntaamba
ba ta ba cāa Diiloŋo.
Ba ka waa hīεma yuŋ-nu.»

¹¹ Miε mi tiraa ne, a da dɔrpɔpuɔrbiemba-i ŋaa siamba! Ba waa ŋaa nyeiŋo; molo siε gbāa kāŋ-ba. Ba waa kalla bimuɔŋ daaba-i baa bīncuɔŋ daaba-i baa fōŋgōtaañ-teter daade-i hiere. §

¹² Ba taa ba hāl kabakaba wuɔ:

«Baŋ cāa Tūmbiloŋo maŋ nuoŋ-nu'i,
himma saaya-yuɔ, weišīnni saaya-yuɔ,
nelnulle saaya-yuɔ, fōŋgūɔ saaya-yuɔ,
bɔbɔima saaya-yuɔ, gbeliεma saaya-yuɔ,
tuɔlnumma saaya-yuɔ!»

¹³ Diiloŋ uŋ hielaa bīmbīnni maŋ hiere, nimaŋ dɔrɔ-i-na, baa nimaŋ hīεma-na, baa nimaŋ kuoŋ-nelle-na a naara nimaŋ hūmma-na, bīmbīnni-i hiere miwaaŋo-na, miε nu ni hāl wuɔ:

«Umaŋ tīεnaana fōŋgōtaañ-teterre-na,
fuɔ baa Tūmbiloŋo-i,
tuɔlnumma saaya ba yaa-i,
bɔbɔima saaya ba yaa-i, gbeliεma saaya ba yaa-i,
fōŋgūɔ saaya ba yaa-i hōnni maŋ joŋ!»

¹⁴ Bimuɔmba naa-baaŋ daa baa siε wuɔ: «Ma ciε.» Aa bīncuɔŋ daa baa dūuna jaal-ba.

6

Dānyɔbaa-ba yerma-i

¹ Ku huoŋgu-na, mi da *Tūmbiloŋo yiraa dānyɔdielāŋo-i. Bimuɔmba naa-baaŋ daaba-i miε nu unaŋo piiye da gbagaga ŋaa diiloŋo-i naaraa wuɔ: «Jo bande!»

² Miε mi ne da sūmpilaŋo naŋo hilaa. Umaŋ waa u dɔrɔ-i-na tāaŋgu waa u naŋga-na. Uŋ juɔ, baa hā-yo nyantuoluo wuɔ u yaraa cor; wuɔ ta duɔ ka tiraa yar u bigāarāamba-i.

³ Tūmbiloŋ uŋ juɔ yer hāalīŋ-dānyuɔ-i, miε nu hāalīŋ-bimoloŋo ciεra wuɔ: «Jo bande!»

‡ 5:6 *Diiloŋ-Yaleiŋa niehāi*: Niεŋ 3.1 baa naaruɔ-i cicaara-i-na. § 5:11 Niεŋ Daniel seβε-i-na (Daniel) 7.10.

⁴ Sũño nanjo tiraa hel, fuo waa dāa ŋaa tām̄ma. Uñ juo, umañ waa u doro-i-na, baa hã-yo ku fõngũ-i u duo tuo dii berru terni-na hiere hĩema-na, a ce nuomba ta ba hel ba ko ba-naa. Ba hãa ufanjo-i jigãpõruõngu.

⁵ Tũmbilonj uñ juo yer sielinj-dãnyuo-i, miẽ nu sielinj-bimolonjo ciẽra wuo: «Jo bande!» Miẽ mi ne da sũño nanjo hilaa da kirkirkir. Umanj waa u doro-i-na, kilo waa u nanja-na.*

⁶ Miẽ nu ŋaa molo piiye bimuoamba naa-baanj daaba hõlma-na wuo: «Yuure ðimma sullu-i. Nj ce yinduõj-maacemmanj-sullu gbãa sãa mahibienja-i kilo diei yonj aa da kuõ jijaanja-i, kilobaa-ba siei. Namma-i baa duvẽño-i baa yuure nifanni sullu-i.»

⁷ Tũmbilonj uñ juo yer naalinj-dãnyuo-i, miẽ nu naalinj-bimolonjo ciẽra wuo: «Jo bande!»

⁸ Miẽ mi ne da sũño nanjo hilaa, u waa puguu. Umanj waa u doro-i-na, ba taa ba bi-yo Kuliõngu, aa u saatienjo-i ba taa ba bi-yo «Kuõj-nelle». Bañ juo, baa hã-ba fõngũ-i wuo ba ko nelbiliemba namba. Da ba calnu nelbiliemba-i sõmma naa-i, ba hãa-ba fõngũ-i sõmma diei nuõ wuo ba ce berru ko banamba, aa ce nyulmu ko banamba, aa ce jarma ko banamba, aa ce bĩmbabalm̄ba ko banamba.

⁹ Tũmbilonj uñ juo yer diilõnj-dãnyuo-i, bañ kuõ bamanj Diilonj-nelma maama-na, miẽ da ba yaleĩja-i mumbuolmunj-terienju cicaara-i-na

¹⁰ a piiye da gbagaga wuo: «Yuntienj nuõ, nuõni manj faa aa tiraa ta ŋ wanj ninsonjo-i; bamanj kuõ miẽño-i, ŋ cie bige-i aa da ŋ yuu-ba? Nj cie bige-i aa da ŋ suu ku sõlaõngu-i nelbiliemba-na?»

¹¹ Baa hã-ba jonjgorpielm̄ba hiere ba yunninj, ba dii. Aa naa wanj baa-ba wuo ba fẽ ba hõmmu-i cellẽ, kere bañ taaranj nuõngu manj ku saa yu yogo. Bañ taa aa yanj ba natobimba manj, bañ taa aa yanj ba namaacemiemba manj Diilonj-suõngu-na, ba ka bi ko-ba bafamba temma-i. Ba'i ka jo ji yuliiye-bei.

¹² Ku huõngu-na, mi da Tũmbilonjo yiraa dãnyuo manj niediei-wuõño-i. Uñ yiraa-yo terienju manj nuõ-i, hĩema gbuu sagalla da dei! Bãañ-yufel die bir kau ŋaa kompabilenja, ceĩño bir ŋaa tām̄ma da dāa!

¹³ Mõenja par diire hiere hĩema-na ŋaa fafalmunj hũl kpaani dumaa nanna.

¹⁴ Doro wuo pĩnj halanj ŋaa ba piẽnj figiõngu. Tãnni-i baa dãmmanj-nuoraõngunj ciilãayã nilenja manj hiere niẽ halanj ni terni-na hiere.†

¹⁵ Nuõmba-i hiere baa gbar ka fuo tãnninj: Yuntaamba-i, nelbõmbõmbaa-ba-i, sorosi ba yuntaamba-i, waamba-i, fõngõtaamba-i, baa nuõmba namba-i hiere, kõraamba-i baa nebimba-i hiere, baa gbar ka fuo tãnfõnninj!

¹⁶ Aa naa ta ba wanj baa tãnni-i wuo: «Ciinj na haa-yiẽ na fuo-ye, umanj tĩenaana fõngõtaanj-teterre-na u baa da i yufelle aa Tũmbilonjo baa bi da-ye gãnj baa-ye.‡

¹⁷ Bañ ka pigãanj ba jãyãmma-i yiõngu manj nuõ-i ku hii. Hai ka gbãa kor?»§

7

Dõrpõpuõrbilonjo haa dãnyuo Diilonj-cãarãamba-na

¹ Kufanju huõngu-na, miẽ da *dõrpõpuõrbiemba naa calaanu yiera hĩema-na a suu fafalmu-i terni-na hiere wuo mu baa jo hĩema-na, mu baa sagalla hũmma-i, mu baa bi sagalla tibiõngu diei.

² Diilonjo hãa ba yaa-i fõngũ-i ba da ba guõla hĩema-i baa hũmma-i. Miẽ mi ne tiraa da dõrpõpuõrbilonjo nanjo hilaa bãpagũõngu-na tuo jo. Cicẽlmantienj uñ haa u dãnyuo-i baa kumanj, ku waa u nanja-na. Uñ juo hi, wuo piiye da gbagaga baa ba naa-baanj daaba-i wuo:

* **6:5** Niẽj Sakari sebẽ-i-na (Zacharie) 1.8; 6.1-8. † **6:14** Niẽj Isayi (Ésaie) 13.10-13; 34.4; Esekiel (Ézéchiel) 32.7-8; Amõsi (Amos) 8.9 baa Yowel (Joël) 2.10; 3.3-4. ‡ **6:16** Niẽj Ose sebẽ-i-na (Osée) 10.8 baa Like sebẽ-i-na 23.30. § **6:17** Niẽj Yowel sebẽ-i-na (Joël) 2.11 baa Sofoni sebẽ-i-na (Sophonie) 2.2-3.

³ «Baa na hi na guola hīema-i, baa hūmma-i, baa tibinni-i! Yaan j i haa dānyɔbaa Diilon-
cāarāamba yammu-na igēna.»*

⁴ Baŋ juɔ haa-bei tī, baa bī ba nuŋgu-i baa-mi: Ba waa nuɔmba neifien-komuɔŋa siei baa
cincieluo neifienja hāi *Isirahel-dūnni cincieluo baa ni hāi baamba-na hiere.

⁵ Ba hɔlma-na, *Yuda baamba waa neifien-niediei,

Urubē baamba-i neifien-niediei,

Gadi baamba-i neifien-niediei,

⁶ Aser baamba-i neifien-niediei,

Nefutali baamba-i neifien-niediei,

Manase baamba-i neifien-niediei,

⁷ Siminyɔ baamba-i neifien-niediei,

*Levi baamba-i neifien-niediei,

Isakaar baamba-i neifien-niediei,

⁸ Sabulɔ baamba-i neifien-niediei,

Yosefu baamba-i neifien-niediei,

*Bensaamiε baamba-i neifien-niediei.

Nelpūŋgu maŋ kuraa

⁹ Kufanŋu huonŋu-na, miε mi tiraa ne, a da nelpūŋgu naŋ temma molo sie gbāa kāŋ-
ba. Baa naa hel terni-na hiere, dūnni-na hiere, nilēiŋa-na hiere baa nelmambaa-ba-na
hiere a jo ji yiera fōŋgōtaan-teterre yaanŋa-na *Tūmbilonŋo yaanŋa-na. Ba waa hiere baa
jonŋorpielmba baa nampurni† ba nammu-na.

¹⁰ Ba taa ba piiye da gbagaga wuɔ:

«Uman tīenaana fōŋgōtaan-teterre-na, Diilonŋo yaa-i.

Fuɔ baa Tūmbilonŋo-i ba'i kuraa-ye.»

¹¹ *Dɔrpɔpuɔrbiemba-i hiere baa dii fōŋgōtaan-teterre-i huonŋa baa bīncuamba-i a
naara bimuamba naa-baan daaba-i. Baŋ diyaa-ba huonŋa dumaanŋo-na, baa dūuna hiere
teterre yaanŋa-na a jaal Diilonŋo-i.

¹² Ba taa ba piiye wuɔ:

«Ninsoŋo!

Tuɔlnumma saaya Diilonŋo-i, gbeliεma saaya-yuɔ,
nelnulle saaya-yuɔ, jaalunŋu saaya-yuɔ, bɔbɔima saaya-yuɔ,
himma saaya-yuɔ, fōŋgūɔ bi saaya-yuɔ hɔnni maŋ jon!

Ma ciε.»

¹³ Bīncuon daaba-na, unanŋo yuu-mi wuɔ: «Bamaŋ diyaa jonŋorpielmba-i daaba-i, ŋ
suyaa-ba wei? Nj suyaa baŋ hilaa kusuon-nu wei?»

¹⁴ Mi gbē-yo miε: «Yuntie, mi daa-ba hie ta mi suɔ-ba? Jande ŋ sa pigāan-mi ba sīnni-i
wei?»

Wuɔ cira: «Bamaŋ hilaa yaahuolbabalaŋo-na, ba yaa-i. Ba saaraa ba jonŋorbaa-ba-i
Tūmbilonŋo tamma-na ba pusūŋ.

¹⁵ Ku'i ciε ŋ da ba yieraaya Diilon-teterre yaanŋa-na aa ta ba jaal-o bāanŋu-i baa isuonŋu-i
u dubuɔ-i-na. Uman tīenaana teterre-na u ka tuɔ neya-bei.

¹⁶⁻¹⁷ Aa Tūmbilonŋo-i fōŋgōtaan-teterre-na, u'i ka waa ba āncīinaŋo-i. U ka ceŋ-ba kā baa-
ba cicēlman-hūnfoenja-na.

Nyulmu sa ji tiraa bel-ba,

hūŋkuɔsīnni sa ji tiraa ko-ba,

bāanŋu sa ji tiraa ye-ba,

babāanŋu sa ji tiraa mulien ba kūɔma-i.

* **7:3** Niεŋ Esekīel seβε-i-na (Ézéchiel) 9.4-6. † **7:9** Ba taa ba jārā yuntaamba-i baa nampurni yaa ba nammu-na. Niεŋ
Nsāa seβε-i-na 12.13.

Aa Diilo fuo fere yaa ka hur ba nyinyolma-i hiere.»‡

8

Dānyuo man niehāi-wuonjo yerma-i

¹*Tūmbilonj un juo yer dānyuo man niehāi-wuonjo-i, kuo ce da sensensenj doro-i-na ler boluonj temma.

²*Dorpuorbiemba namba dii niehāi Diilonjo caangu-na u tuo puor. Mie mi ne da ba hāa-ba yienja niehāi ba yunniņ.

³Dorpuorbilonjo nano jo ji yiera mumbuolmunj-terienģu caangu-na baa sene-bitiele u nanģa-na. Bitiel daade-i ba cie-de ta ba dii wusūnano die. Un juo ji yiera dumaano-na, baa hā-yo wusūnano-i da bāmbāale wuo u pā-yo mumbuolmunj-terienģu-na a hā Diilonjo-i baa Diilonj-baamba cacārāngju-i fōngōtaņ-teterre yaanģa-na. Mumbuolmunj-terienģ daaku waa sene-kūngju.

⁴Ban hāa-yo wusūnano-i, wuo dii-yo bitiele-na, wuo wur kā Diilonjo-na baa Diilonj-baamba cacārāngju-i.

⁵Ku huonģu-na, dorpuorbilonj wuo gbāl dāamu mumbuolmunj-terienģu-na a yu bitiele-i aa fara nanna-die hēma-na. Diilonj wuo pāņ donj tuo nyiesiņ aa tuo naar, terni-i hiere ijieni aa hēma sagalla.

Yienja hii bumma

⁶Hēmanj sagalaaya dumaano-na, *dorpuorbiemba niehāi man ban hāa-ba yienja-i, baa tigiin da ba bu-ya.

⁷Diēlā-wuonjo bu u yerre-i. Un buu-de terienģu man nuo-i, diilonj-tālēiņa nan aa kūnna hēma-na, aa guolaa baa dāamu baa tamma. Hēma yienģu diei kuo caa baa ku tibinni-i ka hel baa hēbinaanģu-i hiere. Yienģu manj caa, da ba calnu hēma-i sōmma siei, kuu dii ņaa sōmma diei caa.

⁸Hāalīņ-wuonjo bu u diele-i. Baa nanj kulāngju nanģu dii-ku dāmanj-nuoraanģu-na. Ku waa ņaa tānūngju ta ku caa. Nuoraanģu yienģu diei bir tamma hiere. Da ba calnu-kuo sōmma siei, kuu dii ņaa sōmma diei birii tamma-i.

⁹Ku bīmbaanj baa ku hiere aa baatombaa-ba manj waa hōlma famma-na baa bi bēna hiere.

¹⁰Siēliņ-wuonjo bu u yerre-i. Mōekāņkarre nande hel doro-i-na ta di caa dāamu di jo; jo ji suur nuoranni-na baa hūnfonni-na. Da ba calnu-nie sōmma siei, kuu dii ņaa di suurii sōmma diei nuo.

¹¹Ba taa ba bī mōele falle-i «Gbagamma». Diņ suurii hūmma manj nuo-i, maa bir hiere da gbagaga. Manj cie gbagaga dumaano-na, nuomba manj nyuoņ-ma ba fōngūo baa ku.

¹²Naaliņ-wuonjo bu u diele-i. Bāan-yufelle yienģu diei kuo pāņ ku, ceinjo-i maaduōma, mōeņa nanj aa balla, a ce cecerma parra. Da ba calnu bāanyufelle-i baa ceinjo-i sōmma siei, kuu dii ņaa sōmma da-ma-diei naa kuu-nie. Aa calnu mōeņa-i sōmma bi siei, sōmma diei naa baala-yei. A ce dumaano-na bāanģu saa ta ku ye dumaa aa ceinjo saa tuo muora dumaa.

¹³Mie mi tiraa ne a da kuocuro nano biņ dii fēnfēlle-na aa tuo kaasīņ wuo: «Gberē o gberē! Gberē o gberē! Dorpuorbiemba manj tiyāa ba siei-baamba-i, da ba bu ba yienja-i sūlma haraa nelbiliemba-na!»

9

¹*Dorpuorbilonjo manj diilonj-wuonjo bu u yerre-i. Mie da mōele nande diiriye hēma-na. Diņ diiriye dumaano-na, baa hā-de fobabalaanģu diele-i.

²Die puur fobabalaanģu-i. Nyaasībalanni nanj temma ta ni hel da kirkirkir, a ce terienģu pāņ bir ce da kullu hiere.

‡ 7:16-17 Nieņ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 25.8; 49.10 baa Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 34.23.

³ Dũngbermba nanj temma hel nyaasĩn daani-na a gbuo hĩema-i hiere. Baa naa ce ba ta ba ce ƚaa namelmba.

⁴ Baa gbẽ-ba wuɔ ba baa yiɛya hĩngu-i, baa dĩmma-i, baa tibinni-i, ƚga Diilonj-dãnyuɔ unj'a u sĩ bamanj yammunj, kere ba ta ba yii baa ba yaa-i yonj.

⁵ Ba saa cira ba ko-ba, ba'a ba huol ba yammu-i caamba ndii. Namienj duɔ donj-ni kunj janj-ninj dumaa, bafamba ka haa jamma famma temma yaa kutaamba-na.

⁶ Caamba ndii daayo-na, nuɔmba ka ta ba taara kuliingui ƚga ba sie da-ku. Ba ka mul dãamu taara-kuɔ, ƚga molonj yufelle sie gbãa haa-kuɔ.

⁷ Dũngbernj daaba taa ba niya berru domma-i ƚaa bercesũnaamba. Ninanni nanni waa ba yunni-na ƚaa sɛne-nyantuolbaa, aa ba yammu waa ƚaa nelbilienj-yammu.

⁸ Ba yukuɔsĩnni waa pɔmpɔr ƚaa caanj-niini aa ba nyieni-i ƚaa jar-nyieni.

⁹ Ba pãmpĩnammu waa ƚaa ba diyaa kallonj-jonjorbaa-ba'i muɔ, aa da ba ta ba yuul, ba bũncemmu ta mu du ƚaa sũnj-wotorbaa-banj dunj dumaa berrunj-hũmelle-na.*

¹⁰ Pelnj waa baa-ba baa turɛija ƚaa namelmba. Ba ka ce nuɔmba-i sũlma baa turɛija fanja yaa-i caamba ndii daayo hɔlma-na.

¹¹ Fobabalaangu dielenj yenj baa dɔrpɔpuɔrbilonj† manj, u yaa dii ba yungu-na. Ba bĩ-yo ebiremna-na «Abadɔ», girekimma-na «Apolinyɔ» ku yungu yaa wuɔ Guɔyɔtienj.

¹² Yaahuol-dĩelãnj curaa. Ba hãĩ tĩyãa.

¹³ Dɔrpɔpuɔrbilonj manj niediei-wuonj wuɔ bu u yerre-i. Miɛ nu molo piiye sɛne-numbuolmunj-terienj kɔtonni naa-i-na, Diilonj yaanja-na.

¹⁴ Kutienj taa u piiye baa dɔrpɔpuɔrbilonj manj niediei-wuonj yaa wuɔ: «Ba vaa dɔrpɔpuɔrbiemba‡ namba jina Efurata§ caangu-na, baa dii ba naa. Fir-ba ƚ nanna.»

¹⁵ Wuɔ fir-ba nanna. Diilonj naa dii bel daade yaa-i, baa ceinj daayo yaa-i, baa yiinj daaku yaa-i, baa huonj daaku yaa-i, a hã dɔrpɔpuɔrbienj daaba-i ba da ba ko nelbiliemba-i parra-bei. Da ba calnu-bei sɔmma siei, banj ka ko bamanj, ba ka waa sɔmma diei.

¹⁶ Bercetaamba waa baa dɔrpɔpuɔrbienj daaba-i. Ba waa baa sũnaamba. Baa bĩ ba nunju-i baa-mi. Ba waa nuɔmba milnyɔmbaa nuɔsũɔ.

¹⁷ Minj daa sũnaamba-i damma manj baa ba gbartaamba-i ku yaa daaku: Ba kallonj-jonjorbaa-ba waa dãdãa ƚaa dãamu, banamba kakau ƚaa bula-hũmma, banamba bɔjũmmu. Sũnaamba yunni waa ƚaa jar ba yunni. Dãamu taa mu hel ba nunni-na, baa nyaasĩnni, baa naarjũmmu.

¹⁸ Dãamu manj taa mu hel ba nunni-na baa nyaasĩnni-i a naara naarjũmmu-i, guɔyɔ-bĩmbĩnni. Nelbiliembanj calaanu sɔmma siei-i, nie ko sɔmma diei bei.

¹⁹ Sũnaanj daaba himma waa ba nunnij, baa ba pelnij. Na saa da! Ba pelni waa ƚaa jɛnaamba. Yunni waa-nie, aa ba taa ba kɔsuonj nelbiliemba-i baa ni yaa-i.

²⁰ Guɔyɔ-bĩmbĩnni siei niinj daaninj'a ni saa ko bamanj, ba saa nanna ba cilɔbabalanj-i; ba saa yanj ba cufienj buolma-i. Ba buol *jinabaa-ba-i dii, ba buol tĩnni-i dii, a ne da ba yaa cie-ni ba ferɛ. Ba cie ninanni baa sɛne, ninanni baa wargbe, ninanni baa kɔvɛllu, ninanni baa tãmpienja, ninanni baa daangu. Ni sa da, ni sa nu, ni sa bi wuɔ.

²¹ Ba saa nanna ba nelkollie-i, baa ba isɔmma-i, baa ba bĩnjwosĩnni-i, baa ba cuoyungu-i.

10

Nsãa wuyaa sebeyelle-i

¹ Ku huonju-na, mi tiraa da *dɔrpɔpuɔrbilonj nanj hila da dɔrɔ-i-na tuɔ hiire u jo. U waa baa fɔnjũɔ. Duherru naa dii-yo huonja aa diilonj-pɔruonju waa u yudɔrɔ-i-na. U yaanja taa ka caa ƚaa bãangu, aa u gbɛini-i ƚaa dãamu.

* **9:9** Nienj Yowel sebe-i-na (Joël) 1.6; 2.4-5. † **9:11** Dɔrpɔpuɔrbilonj daayo-i, ba yaa cĩnaana ba munyerammu-i. Nienj Yuda sebe-i-na 6. ‡ **9:14** Dɔrpɔpuɔrbiemba daaba-i, ba yaa cĩnaana ba munyerammu-i. Nienj Yuda sebe-i-na 6. § **9:14** Efurata-i nuorabuɔ nanj yerre-i dumaanjo-na, ku kaalaaya girekimma-na.

² Sebeyelle nande waa u nanḡa-na, sebeyel daade naa puur. Uḡ juo hi, wuo dii u nadięboluonḡu-i dāmman-ḡuoraanḡu-na aa jina u nanyuo-künḡu-i bomborma-na.

³ Aa naa kaasın da gbagaga ḡaa jara buure. Uḡ kaasān, diilonḡ wuo naar da niehāi a sie-yo.

⁴ Uḡ siyaa-yo baa mamanḡ mię mi nyęḡēn-ma jina, mię mi ne da molo nię piiye baa-mi dōrō-i-na wuo: «Diilonḡ uḡ naaraa waḡ mamanḡ, baa yaḡ molo nu-ma; baa nyęḡēn-ma.»

⁵ Dōrpōpuōrbilonḡ daa wuo sire u nadienāḡa-i dōrō-i-na

⁶⁻⁷ aa naa cira: «Ku hii! Dōrpōpuōrbilonḡ maḡ tiyāa niehāi-wuonḡo-i, duo donḡ tuo bu u yerre-i Diilonḡ uḡ ḡa naa waḡ u kusünḡu maḡ baa u cāarāamba-i, uḡ ḡa naa waḡ u kusünḡu maḡ baa u *pōpuōrbiemba-i, u ka ce-ku. Diilonḡo yaa mi sięra. U yaa hielaa dōrō-i baa hięma-i, aa hiel dāmman-ḡuoraanḡu-i baa bimbinni-i hiere, uu dii gbula, u sa ji kā terienḡu.»

⁸ Umanḡ naa piiye baa-mi dōrō-i-na u tiraa gbē-mi wuo: «Kā dōrpōpuōrbilonḡ maḡ yięraaya a dii u gboluonḡu diei dāmman-ḡuoraanḡu-na, aa jina ku diei bomborma-na u wulaa, ḡ ka hūu sebeyelle maḡ puurii u nanḡa-na.»

⁹ Mi piyaa kā ku yaa-i ka gbē dōrpōpuōrbilonḡo-i mię u hā-mi sebe-i. U gbē-mi wuo mi hūu-yo mi wuo-yo. Da mi wuo-yo, u ka waa kpēnne mi nuḡu-na ḡaa sōllu, ḡga u ka waa gbegege mi kusünḡu-na.

¹⁰ Mię hūu sebe-i u wulaa a wuo-yo. U waa ḡaa sōllu mi nuḡu-na da kpēnne, ḡga minḡ juo hiḡ-yo, u bir da gbegege mi kusünḡu-na.*

¹¹ Ku huonḡu-na, baa gbē-mi wuo: «Diilonḡo taara u puōr-ni baa nuōmba bōi maama, baa nilęna bōi maama, baa fōḡḡōtaamba bōi maama, ḡ gbīę ḡ ka tiraa waḡ-ma.»

11

Diilopōpuōrbiemba hāi maama

¹ Ku huonḡu-na, baa hā-mi gboruonḡu nanḡu, ba fi baa-ku; aa gbē-mi wuo: «Sire ḡ ka fi *Diilodubuō-i baa mumbuolmun-terienḡu-i, aa ḡ kāḡ bamanḡ dii ta ba jaal Diilonḡo-i Diilodubuō-i-na.

² Baa ji cira ḡ fi ḡōḡḡōḡ-huonḡa-i, ba yaan-ka hā *nięraamba baa-ka. Ba ka seę Diilonḡo nelle-i* caamba komuonḡa hāi baa ba hāi.

³ Kuu dii ḡaa yinni nuosiba niediei komuonḡa siei. Mi ka puōr mi nuōmba hāi baa mi nelma-i ba ka ta ba waḡ-ma yinni fanni-na hiere. Kutaamba ka dii balaanḡ-jonḡorbaa.»

⁴ Nuōmba hāi baanḡ daaba dii hięma Tienḡo† caan-nu. Baa dii ḡaa *Olivi-tibinni, baa dii ḡaa fitimbāa.‡

⁵ Umanḡ duo tuo taara u ce-ba kuujanḡu, dāamu nammu hel ba nunni-na a kōsuonḡ kutienḡo-i. Ba bigāarāamba ka ku kuliinḡu fanḡu temma yaa-i.

⁶ Baḡ ka ta ba waḡ Diilonḡ-nelma-i bienḡa maḡ nuō-i hiere, ba gbāa bella diilonḡo-i u sie dāa bienḡa fanḡa-na. Ba gbāa bi ce hūmma bir tāmna hiere. Aa āmbabalma maḡ da ma dōlnu-bei, ba gbāa dii-ma miwaanḡo-na huonḡu maḡ dōlaanu-bei.

⁷ ḡga da ba ji waḡ Diilonḡ-nelma-i ti, biḡwobalḡo maḡ dii fobabalaanḡu-na, u ka hel kar berru-bei aa ko-ba.

⁸⁻⁹ Duo ko-ba, ba sie yaḡ ba fuure-bei; ba ka nanna-bei nellenḡ-huonḡa-na ponsanatigerre-na. Ba ka tię terienḡu-na a ce yinni siei baa boluonḡu nuōmba ta ba jo ba ne-ba. Nuōmba ka hel terni-na hiere, baa nilęna-na hiere, baa dūnni-na hiere, baa nelmambāa-ba-na hiere a ji ne-ba. Maḡ ka ce nelle maḡ nuō-i, nelle fande-i nebuo; ba gbūu Itienḡo-i kusuonḡ-nu'i ko-yo. Ba gbāa bi nelle falle-i Sodōmu§; ba gbāa bi bi-de Esipi di balaanḡu maama-na.

* **10:10** Nię Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 2.8, 3.1-3. * **11:2** Diilonḡo nelle-i bande-i, ba gbē *Yerusalemu yaa-i. † **11:4** Hięma Tienḡo yaa Diilonḡo-i. ‡ **11:4** Nię Sakari sebe-i-na (Zacharie) 4.3,11-14. § **11:8-9 Sodōmu**: Nię u künḡu-i Miwaanḡo jīnamman-sebe-i-na (Genèse) 18-19.

10 *Diilopɔpuɔrbiemba hã-i-baan daaba kuliingu ka silaa dɔlnu nelbiliemba-i ji cor. Ba mulãan nuɔmba-i cor baa ba nelma-i; a ce dumaanɔ-na, ba ka ce ponsaanɔ ma yerren aa hã ba-naa bimbinni ponsaan daaku-na.

11 Nga yinni siei baa boluon daakuɔ juɔ cor; Diilonɔ hul fafalmu dii ba memmu-na, ba sire. Baman taa ba ne-ba, korma funuɔ bel-ba.

12 Diilopɔpuɔrbien daaba nu molo piiye baa-ba da gbagaga dɔrɔ-i-na wuɔ: «Nyugãan na jo bande!» Ba ta ta ba nyugun ku yaa nuɔ-i baa duherru, ba bigaarãamba ta ba ne ba ta ba kã.

13 Huonɔgu fanɔgu-na, hɛma gbuu sagalla. Man sagalaaya dumaanɔ-na, nelle muonu yienɔgu diei. Da ba calnu-die sɔmma cinciuelo-i, sɔmma diei-i muyaanu. Nuɔmba neifienɔ siei nuɔsiba ndii tɛ-man. Baman tɛyã ba saa ku, ba kũma ta ma nyen. Ba ta ba piiye wuɔ: «Diilonɔ-i bibienɔ».

14 Hãalin-yaahuolo curaa, nga ma saa ti; sielin-wuonɔ jo dii.

Yerperiele buu

15 Ku huonɔgu-na, *dɔrɔpuɔrbilonɔ man niehã-i-wuonɔ bu u yerre-i. Nuɔmba namba ta ba piiye dɔrɔ-i-na da gbagaga wuɔ:

«Miwaanɔ yuntesinni-i fiɛfiɛ-i-na ni ciɛ Itienɔ da-u-diei niini, fuɔ baa un saan *Konkortienɔ man.

Yuntesin daani ka tɛ baa ba yaa-i ni sa ji tɛ dede.»

16 Nuon daaban piiye dumaanɔ-na, bincuamba komorre baa ba naa man tɛnaana Diilonɔ caanɔgu-na, ba sire dũuna hiere a jaal Diilonɔ-i

17 aa cira:

«Itien nuɔ, Diilon nuɔ, Weimantien nuɔ,
nii naa waa, aa nii dii.

Nin hũyãa nelle-i a pigãan n fɔngɔtesinni-i
i ce-ni kasi saa da-ni.

18 *Nieraamba taa ba gãn baa-ni.

Nga fiɛfiɛ-i-na nuɔnei ka gãn baa-ba.

N ka pigãan-ba n jãyãmma-i.

Bikuomba germa hii.

N cãarãamba man waan n nelma-i, ba pãmmaɔ-huonɔgu hii,

ka hel baa n baamba man kãan-nin hiere,

nelbõmbõmbaa-ba-i baa nyuɔnyuɔ-baamba-i hiere ba pãmmaɔ-huonɔgu hii.

Baman bi guɔlaayan hɛma-i, ba kɔsuoman-huonɔgu yaa hii daaku-i.»

19 Ban juɔ piiye ti, *Diilodubuɔ man dɔrɔ-i-na wuɔ puur, *tobisinniɔ-kporuo wuɔ carra dii u huonɔga-na, diilon wuɔ don tuɔ nyiesin aa tuɔ naar. Terni-i hiere ijieni. Hɛma sagalla, diilonɔ wuɔ tuɔ gbu u dãa baa tãmpɛlinɔ.

12

Gberɛ

1 Ku huonɔgu-na, miɛ mi ne da gberɛ nan temma dɔrɔ-i-na: cienɔ nanɔ. Uu naa dii bãanyufelle-i jonɔr temma, aa haa u gbeini-i cɛinɔ-na aa dii nyantuoluo baa mɛnɔ cinciuelo baa a hã yuɔ.

2 Kusunɔgu waa-yuɔ a hi homma. Kun bilaa-yo ta ku jan-yo, wuɔ tuɔ kaasɔn.

3 Miɛ mi ne tiraa da gberɛ nanɔ dɔrɔ-i-na: Jũnɔ nanɔ da dãa baa yunni niehã baa yienɔ cinciuelo! Nyantuolbaa-ba waa u yunni-na hiere.

4 U pelienɔgu pir mɛnɔ-i yienɔgu diei nanna hɛma-na. Da ba calnu mɛnɔ-i sɔmma siei, u pirii sɔmma diei nanna. Wuɔ jo ji yiera cienɔ daayo caanɔgu-na wuɔ duɔ bɔrɔ u hin bilonɔ-i.

⁵ Ciεŋ wuɔ bɔrɔ naacombilonɔ. Uŋ bi buɔra, baa biε bilonɔ-i kǎ baa-yo ka jina-yuɔ Diilonɔ caaŋgu-na. U waa tiena u fɔŋgɔtaŋ-teterre-na. Naacombilonɔ daayo yaa saaya u sire waa nilεiŋa-i hiere a yuŋgu-na. U ka sire ce u fɔŋgũɔ-i baa kɔllun-bũɔle.

⁶ Baŋ biyaa bilonɔ-i ta baa-yo, nyuŋ wuɔ gbar suur hieŋ-nu. Diilonɔ naa tigiin terienɔ nanaŋgu dii hieŋgu-na duɔ ka fiε-yo yinni nuɔsiba niediei komuɔŋa siei.

⁷ Huɔŋgu faŋgu-na, berru nandu sire dɔrɔ-i-na. Misel-i* baa u napɔpuɔrbiemba yaa kǎa ka suuye jũŋ daayo-i baa u baamba-i.

⁸ Baŋ daa ba-naa dumaanɔ-na, baa yar jũŋo-i baa u baamba-i, a ce dumaanɔ-na ba saa gbǎa da ba tiena dɔrɔ-i-na.

⁹ Ba sie-yo nanna hieŋma-na. U yaa jiebincɔiŋo-i. U yerre yaa *Sitǎni, dinande yaa *Bigǎarǎŋo. U yaa tǎalǎaŋ nuɔmba-i hieŋma-na hiere. Ba sie-yo nanna baa u pɔpuɔrbiemba-i hiere hieŋma-na.†

¹⁰ Miε mi ne da molo piiye dɔrɔ-i-na da gbagaga wuɔ:
«Fieŋie fuɔ, i kuraa.

I Diilonɔ pigǎaŋ u fɔŋgɔtesinni-i baa u nellentesinni-i.

Diilonɔ uŋ saan *Kɔŋkortienɔ manɔ,

fɔŋgɔtesinni dii u nanɔ-na.

Umaŋ taa u cǎl i baamba-i bǎaŋgu-i baa isuɔŋgu-i Diilonɔ yaanɔga-na,

ba duɔnya-yuɔ dɔrɔ-i-na.

¹¹ Tũmbilonɔ tǎmma-i

baa Diilonɔ-nelma manɔ hilaa i baamba nunni-na,

ma yaa ciε ba yar-o.

Ba hieŋrǎ kuliinɔgu-i ŋaa ku sa jaŋ-ba.

¹² Terienɔgu faŋgu-na, namaa namaŋ dii dɔrɔ-i-na hiere, taa na nyε.

Ŋga namaa namaŋ dii hieŋma-na, baa hũmma-na, sũlma haraa-nεi!

Sitǎni hiiriye kǎ na wulaa baa hɔdulle,

u suyaa wuɔ u yinni saa tǎε bɔi.»

¹³ Jũŋŋ juɔ'a u ne da u fεrε hieŋma-na, wuɔ sire cu cεhuonaciεŋ daayo huonɔ-nu.

¹⁴ Baa hǎ ciεŋo-i kuɔcurɔ bũncεmmu hǎi, u yuul ka diire dii *hieŋgu-na baŋ tigiin terienɔgu manɔ hǎ-yo u duɔ ka tiena ce bienɔ siei baa boluonɔgu jǎŋŋo baa da u yufelle.

¹⁵ Uŋ yuulii ka diire dumaanɔ-na, jǎŋŋo wuosa hũmma, kuɔ pǎŋ ce nuoraanɔgu ta ku bũŋ da ku ka wuɔ ciεŋo-i.

¹⁶ Hieŋma yaŋ-yo aa naa yiernu hũŋ daama yaanɔga-na, maa bũŋ jo ji suur hiere. Hieŋma bir suuye.

¹⁷ Jũŋŋo huɔŋga fũnuŋ du baa ciεŋo-i. Bisǎlmba namba waa baa ciεŋo-i. Jũŋŋo gũunu ka tuɔ gǎŋ baa ba yaa-i. Bisǎlŋ daaba yaa bamaŋ nuɔŋ Diilonɔ nuŋgu-i aa bel Yesu nelma-i nammu hǎi.

¹⁸ Ku huonɔgu-na, jũŋŋo jo ji yiera dǎmmaŋ-nuoraanɔgu nuŋgu-na tuɔ ne.

13

Bijwobalɔ nano hilaa hũmma-na

¹ Ku huonɔgu-na, miε mi ne da bijwobalɔ nano hilaa dǎmmaŋ-nuoraanɔgu-na. U waa baa yunni niehǎi baa yiεŋa cinciεluo. Nyantuolbaa-ba waa yiεŋ daaya-na hiere. Aa Diilonɔ tuosinninɔ-yiεiŋa naa nyεgεŋ u yunni-na hiere.

² Bijwobalɔ daayo waa ŋaa kǎlŋo, u gbeini waa ŋaa dǎŋkilaanɔ-gbeini aa u nuŋgu waa ŋaa jara nuŋgu.* Jũŋ wuɔ hǎ-yo himma-i baa yuntesinni aa bi hǎ-yo fɔŋgɔbǎmbǎale.

* **12:7** Misel yaa *dɔrɔpuɔrbiemba yuntienɔ-i. Nienɔ Yuda seβε-i-na 9. † **12:9** Nienɔ Miwaanɔ jɔnamman-seβε-i-na (Genèse) 3.1 baa Like seβε-i-na 10.18. * **13:2** Nienɔ Daniel seβε-i-na (Daniel) 7.3-6.

³ Baa naa posol bñwuoŋ daa u yuŋgu nanŋu-i babalaa, da ŋ ta ŋ ne-yo ŋaa u ka ku, ŋga pãaŋ daaku jo ji fẽ. Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gberɛ, baa ta ba nyaanu-yuɔ ba ne-yo.

⁴ Jũŋ uŋ hãa bñwuoŋ daayo-i fõŋgũɔ-i, nuɔŋ baa doŋ ta ba dũuna ba jaal jũŋo-i. Ba taa ba bi dũuna ba jaal bñwuoŋo-i aa ta ba piiye wuɔ: «Hai gbãa saa u fɛɛ baa bñwuoŋ daayo-i? Hai gbãa yii baa-yo?»

⁵ Baa hã bñwuoŋo-i hũmelle-i wuɔ u kaal u fɛɛ aa u tuora Diilonŋo-i. Ba hãa-yo hũmelle-i wuɔ u ce u bãaŋgu-i caamba komuɔŋa hãi baa ba hãi.

⁶ Wuɔ doŋ tuɔ tuora Diilonŋo-i, u biɛna u yerre-i baa u dũŋgu yerre-i ka cor baa bamaŋ dii u nelle-na hiere ba yirɛiŋa-i.

⁷ Baa bi hãa-yo hũmelle-i wuɔ u ce berru baa Diilonŋ-baamba-i. Kerɛ duɔ ce berru-i baa-ba, u ka yar-ba. Ba haa-yo dũnni-i hiere ni yuŋ-nu, baa terni-i hiere ni yuŋ-nu, baa nelma-i hiere ma yuŋ-nu, baa nilɛiŋa-i hiere a yuŋ-nu.†

⁸ Da ma hel bamaŋ yirɛiŋa-i nyegãaŋ cicɛlmaŋ-sebɛ-i-na dii miwaaŋo jĩnamma-na, nelbiliemba-i hiere ba ka ta ba dũuna ba jaal-o. Cicɛlmaŋ-sebɛ daayo-i, baŋ kuɔ *Tũmbilonŋo maŋ, fuɔ wuoŋo-i.

⁹ Umanŋ duɔ u ka nu, u nu!

¹⁰ Diilonŋ duɔ cira ba bel umanŋ, ba ka bel-o; duɔ cira ba cãa umanŋ nuonŋ-nu-i, ba ka bi cãa-ku. Terienŋu faŋgu-na, Diilonŋ-baamba saaya ba hĩrã ba kũɔma-i aa haa ba nanŋa-i Diilonŋo-na.

Bñwobalŋo nanŋo hilaa hiɛma-na

¹¹ Miɛ mi ne tiraa da bñwobalŋo nanŋo hel hiɛma-na u jo. Yiɛŋa hãi waa u yuŋgu-na. A waa ŋaa terbeyuŋ-waaŋa. U taa u piiye ŋaa jũŋ daa uŋ piiyenŋ dumaa.

¹² Bñwobalŋo maŋ hilaa hũmma-na uu naa hã-yo fõŋgũɔ-i u duɔ tuɔ ce himma-i aa fuɔ tĩɛna tuɔ ne u tuɔ ce. A ce dumaanŋo-na, uŋ hilaa, u guor nelbiliemba ta ba dũuna ba jaal bñwobalŋo maŋ hilaa hũmma-na. Fuɔ yuŋgu yaa naa posol babalaa aa fẽ.

¹³ Umanŋ hilaa hiɛma-na, u taa u ce himma bɔi. Halle u taa u ce dãamu ta mu hel dɔrɔ-i-na mu diire hiɛma-na nuɔmba-i hiere ba yufelle-na.

¹⁴ Uŋ daa fõŋgũɔ maŋ tuɔ gbã u ce himma-i umanŋ hilaa hũmma-na u yufelle-na, u taa u pira nelbiliemba-i. Uu naa wanŋ baa nuɔmba-i wuɔ baŋ posolaa bñwobalŋo maŋ baa jigãpɔruoŋgu-i aa u saa ku, ba ce daaŋgu ba sisĩŋ-yo ba jĩna ba ta ba dũuna ba jaal-o.

¹⁵ Baa naa hã bñwobalŋo maŋ hilaa hiɛma-na ku fõŋgũɔ-i u ce baŋ sisãaŋ umanŋ jĩna u tuɔ fiisa aa gbãa tuɔ piiye aa tuɔ bi ko bamaŋ sa dũunaanaŋ ba jaal-o hiere.

¹⁶ Mafammanŋ ciɛ, bñwuoŋ daa wuɔ guor nuɔmba-i hiere, nelbõmbõmbaa-ba-i baa nyuɔnyuɔ-baamba-i, waamba-i baa nawalaamba-i, kɔraamba-i baa nebimba-i wuɔ ba dãnya ba fɛɛ ba nademmu-na sisɔ ba yaadãmma-na.

¹⁷ Dãnyuɔ duɔ uu si dii nuɔni maŋ nuɔ-i, ŋ siɛ gbãa sãa bñkũŋgu, ŋ siɛ bi gbãa suor bñkũŋgu. Bñwobalŋo yerre yaa waa dãnyuɔ faŋo-i sisɔ niele maŋ saa baa u yerre-i.

¹⁸ Terienŋ daaku-i nelnurãaŋ-terienŋu. Niel daade yaa nuɔsiba siɛi komuɔŋa siɛi baa niediei (666). Di pigãaŋ moloŋo nanŋo sĩnni-i dumaanŋo-na. Umanŋ duɔ tuɔ cẽ u jɔguoŋ u ne.

14

Bamaŋ kuraa ba maama-i

¹ Miɛ mi tiraa ne da *Tũmbilonŋo yieraaya *Sinyo-tãnuŋgu-na baa nelpũŋgu nanŋo temma. Ba waa nuɔmba neifienŋ-komuɔŋa siɛi baa cĩncieluo nuɔmba neifienŋa hãi. Tũmbilonŋo yerre-i baa u To diele naa nyegẽŋ ba yaadãmma-na.

² Miɛ ta mi nu ba yalɛiŋa-i dɔrɔ-i-na. A taa a du ŋaa hũnjulamma, a taa a du ŋaa diilonŋo'i naaraa. A taa a du ŋaa ba mar konconni.

† 13:7 Nienŋ Daniel sebɛ-i-na (Daniel) 7.8,21,25.

³ Ba waa ta ba hāl nalāfēliēngu f̄ngōṭaaṅ-teterre yaanṅa-na, bimuṅba naa-baan daaba yaanṅa-na, bīncuṅba bi yaanṅa-na. Da ma hel bafamba-na, molo siē gbāa suṅ nalāan daaku-i hāl-ku. Diilonṅ sāa bafamba yunni yaa hīema-na. Baa dii nuṅba neifienṅ-komuṅja siēi baa cīncieluo neifienṅa hāi.

⁴ Baa dii welewele, ba saa guṅla ba f̄erε baa caamba. Ba yaan aa ta ba cu *Tūmbilonṅ huonṅ-nu uṅ kāṅ terni maṅ nuṅ-i hiere. Diilonṅ yufelle hilaa ba yaa-i nuṅ-i igēna nelbiliemba hōlma-na u sāa ba yunni-i ba da ba ce fuṅ baa Tūmbilonṅ-i ba baamba.

⁵ Ba nunni saa puur baa coima-i dede. Cālmuo si dii-bei.

D̄r̄p̄p̄uṅbiemba siēi maama

⁶ Miē mi ne da *d̄r̄p̄p̄uṅbilonṅ naṅo yuul dii f̄ēnf̄elle-na u jo baa neldōdōlma namma. Nelma famma sa ji saara dede. U jo baa-ma duṅ ji waṅ-ma baa nelbiliemba-i terni-na hiere, dūnni-na hiere, nelmambaa-ba-na hiere baa nilēiṅa-na hiere.

⁷ U taa u piiye da gbagaga wuo: «Diilonṅ uṅ ka ḡer nuṅba āndaanṅu-i huṅṅu maṅ nuṅ-i ku hii tī, a ce dumaanṅo-na, taa na kāṅ-yo aa na ta na gbēliēṅ-yo. Taa na dūuna na jaal umaṅ hielaa d̄r̄o-i baa hīema-i. Taa na jaal umaṅ hielaa nuoranni-i baa hūnfonni-i!»

⁸ D̄r̄p̄p̄uṅbilonṅ naṅo tiraa cu d̄l̄l̄-wuonṅo-i tuṅ piiye wuo: «U muyaanu! *Babilōni muyaanu! Nebuo maṅ cilaan nilēiṅa-i hiere baa u saasors̄inni-i, u muyaanu!»

⁹ Unaa tiraa cu hāalīṅ-wuonṅo-i tuṅ piiye da gbagaga wuo: «Umaṅ duṅ tuṅ dūuna bīṅwobalṅo yaanṅa-na, sisṅ u karkuuyo* yaanṅa-na, aa dānya u nadiēṅa-na, sisṅ u yaadāmma-na,

¹⁰ kutienṅo siē kor Diilonṅ-berru-na. Diilonṅ ka pigāan-yo u jāyāmma-i. U ka waa ṅaa ba guoraa molonṅ hā-yo kombabalamma u nyonṅ. Kufanṅu taamba ka muliēṅ dāṅgbōguṅgu-na, d̄r̄p̄p̄uṅbiemba yaanṅa-na, baa Tūmbilonṅ yaanṅa-na.

¹¹ Dāamu maṅ mulāan-ban, mu sa ji dīṅ dede. Mu nyaas̄inni sa ji yaṅ wurma-i dede. Bamaṅ dūunaanṅ bīṅwobalṅo yaanṅa-na, sisṅ u karkuuyo yaanṅa-na, bamaṅ dānya ba f̄erε baa u yerre-i, ba c̄eraa ba da fiisaanṅu gbula.»

¹² Ku'i ciē Diilonṅ-baamba-i, bamaṅ nuṅ u nuṅgu-i aa haa ba nanṅa-i Yesu-i-na, ba saaya ba hīrā ba kūma-i.

¹³ Ku huonṅu-na, mi nu molo piiye baa-mi d̄r̄o-i-na wuo: «Nyeḡēṅ nel daama-i: «A don fiēfiē-i-na, bamaṅ kuunṅ baa Itienṅo maama-i ba hōmmu-na, ba yunni dōlāa. *Diilonṅ-Yalle waanṅ-ma wuo ninsonṅ, k̄erε ba ka fiisa, ba silaa ce w̄eima; ba ka da ba muliēma sullu-i.»»

D̄imma hii karma

¹⁴ Miē mi tiraa ne a da nyaas̄ipilanni nanni d̄r̄o-i-na, molonṅ naṅo waa t̄ēna ni d̄r̄o-i-na, ṅaa Molonṅ-Bienṅo. Sēne-nyantuoluo waa u yunṅu-na baa juk̄rdōdōlṅgu u nanṅa-na.

¹⁵ *D̄r̄p̄p̄uṅbilonṅ naṅo hel *Diilodubuṅ-i-na a piiye da gbagaga baa umaṅ waa t̄ēna nyaas̄inni-na wuo: «D̄imma v̄āa hi karma hīema-na, biē ṅ juk̄ruṅgu-i ṅ don!»

¹⁶ Umaṅ waa t̄ēna nyaas̄inni-na wuo biē u juk̄ruṅgu-i a kar d̄imma-i hiere hīema-na.

¹⁷ D̄r̄p̄p̄uṅbilonṅ naṅo tiraa hel Diilodubuṅ-i-na dii d̄r̄o-i-na; juk̄rdōdōlṅgu bi waa baa fuṅ-i.

¹⁸ D̄r̄p̄p̄uṅbilonṅ naṅo tiraa hel mumbuolmuṅ-terienṅu-na, u yaa waa dāamu tienṅo-i. Wuṅ piiye da gbagaga baa juk̄ruṅgu-i wuo: «Ne! *Eres̄ē biē hīema-na, kā baa ṅ juk̄ruṅgu-i ṅ ka kar-o.»

¹⁹⁻²⁰ Wuṅ ce u juk̄ruṅgu-i a kar eres̄ē-i hiere hīema-na aa kūl-o kā baa-yo ban kāmaloṅ kusuṅ-nu. Ku waa gborsannīṅ. Baa jāmallā eres̄ē daayo-i kāmalo, t̄amma bir yaṅ aa ta ma hel-yuṅ, gbuu ta ma būṅ ṅaa nuoraanṅu. Ma būṅ kilobaa nuṅs̄uṅ komuṅja

* **14:9 Karkuuyo:** Ban gbēṅ karkuuyo maṅ bande-i-na, da ba sis̄iṅ daan-bīṅkūṅgu, ba bi-ku yaa karkuuyo-i. Ku gbāa waa nelienṅo, ku gbāa bi waa bīṅwuonṅo'i ban sis̄aanṅ.

ndii temma.† Ma pupurma waa sūŋ duo suur, u bāl u nuon-nu. Daaku-i hiere ku pigāan Diilonjo jáyamma yaa-i.

15

Dərpəpuərbiemba juo baa āmbalma niehāi

¹ Miε mi ne a tiraa da gberε nanj temma dərɔ-i-na: *dərpəpuərbiemba niehāi baa āmbalma niehāi ba nammu-na. Ambalperiema yaa-i. Diilonjo ka pigāan u jáyamma-i baa ma yaa-i a perienj.

² Aa da kulangu nanju ŋaa nuoraangu, ku caa ŋaa duolenjo, baa dāamu ku huŋga-na. Bamanj yaraa bīŋwobalŋo-i, bamanj saa hūu-ma ta ba dūuna u karkuuyo* yaanga-na, bamanj saa siε ba haa u dānyuo-i bei, ba waa yiera nuoraan daaku-na. Diilonjo naa hā-ba konconni

³ ba ta ba hāl *Tūmbilonjo nalāangu-i. Diilonj-cāarāŋo-i *Moisi hālāa-ku cor.

Ba taa ba hāl wuo:

«Itienj nuo, Diilonj nuo, Weimantienj nuo.

Ŋ maacemma temma si dii fafaangu-na.

Nileiŋa-i hiere a Itienj nuo.

Ŋ āncemma faa aa tiraa vii.

⁴ Itienj nuo, nuonei Diilonj nuonjo-i ŋ diei yonj.

Hai moloŋo-i ka siε cira u siε kāalā-niε?

Hai moloŋo-i ka siε cira u siε bī ŋ yefafalle?

Nuomba-i nileiŋa-na hiere ba daa niŋ pāŋ fafamma dumaa baa ba yufelle.

Ba ka jo ji dūuna jaal-ni hiere.»

⁵ Ku huŋgu-na, miε mi ne da *Diilodubuo-i dərɔ-i-na u puurii, aa da *Tobisinnij-dūŋgu-i dii huŋga-na.

⁶ Uŋ puurii dumaano-na, dərpəpuərbiemba niehāi manj naa bella āmbalma-i, baa hel. Baa naa dii jonjorpielmba aa pēyē-bei baa sēne-kpāŋkpanni. Ba jonjorbaa-ba taa ba carra.

⁷ Bimuomba naa-baanj daaba-na, unano hā *dərpəpuərbiemba niehāi-baanj daaba-i sēne-cimmi niehāi. Muu naa yu hiere baa Diilonj-berru, fuo manj dii gbula.

⁸ Diilonjo bəbɔima-i baa u himma ce Diilodubuo wuo pāŋ yu baa nyaasinni a ce molo saa naa waa u gbāa suur-yuo, fuo dərpəpuərbiembanj juo baa āmbalma niehāi manj ma cor igēna.

16

¹ Ku huŋgu-na, miε nu molo piiye da gbagaga Diilodubuo-i-na baa dərpəpuərbiemba niehāi-baanj daaba-i wuo: «Diilonj-berru manj cimmi niehāi-muonj daamu-na, kāan na ka kūna-duo hīema-na.»

² Dərpəpuərbilo-dielāŋo ta kā ka jier u kaanga-i hīekuole-na. Pābabalanni nanj temma donj ta ni kar bīŋwobalŋo dānyuonj waa bamanj nuo-i aa ba ta ba dūuna u karkuuyo* yaanga-na. Pāŋ daani maama saa naa fa baa jamma-i.

³ Hāalij-wuonjo kā ka jul u kaanga-i dāmmanj-nuoraangu-na. Hūmma bir hiere ŋaa bikulonj-tamma, a ce dumaano-na bīmbaamba manj waa hiere hūmma-na baa ku.

⁴ Sielij-wuonjo kā ka jier u kaanga-i nuoranni-na baa hūnfonni-na, hūmma bir hiere tamma.

⁵ Miε nu dərpəpuərbilonjo manj hūmma tienjo-i u ciεra wuo:

«Diilo, nuoni manj dii, nuoni manj waa;

nuoni manj Diilonj nuo, ŋ fafaangu temma si dii.

Niŋ ciε nel daama-i dumaa, ma yaanga yaa dumaano-na.

† 14:19-20 Ma nyegāanj girekimma-na wuo: «Ma būŋj sitadibaa nuosiba niisiei.» A saanu baa miε niifinni-i, i gbāa saa-ba baa kilobaa nuosūo komuŋja ndii temma. * 15:2 **Karkuuyo:** Niŋ 14.9 baa naaru-i-na cicaara-i-na.

* 16:2 **Karkuuyo:** Niŋ 14.9 baa naaru-i-na cicaara-i-na.

6 Baŋ kuɔ ɲ baamba-i baa ɲ *pɔpuɔrbiemba-i, ku'i cie ɲ hã-ba tãmma wuɔ ba nyɔɲ. Baŋ taa ba taara kumaŋ ba daa-ku.»

7 Ku huɔŋgu-na, mi nu molo piiye mumbuolmuɲ-terienɲu-na wuɔ: «Ninsoŋo! Itienɲ nuɔ, Diilonɲ nuɔ, Weimantienɲ nuɔ, ɲ maacemma-i hiere ma faa. Da ɲ pã umaŋ baa kumaŋ, ku'i saaya baa-yo.»

8 Naaliŋ-wuɔŋo kã ka jier u kaanɲa-i bãanyufelle-na. Die pãŋ bir ɲaa dãamu gbuu ta ku ye nuɔmba-i.

9 Bãanɲuɲ fiɛ ku ye-ba, ba saa nanna ba cilɔbabalaŋo-i a fɛ Diilonɲo huɔŋga-i, ba bir yaŋ aa ta ba tuora-yuɔ, ɲ sie suɔ wuɔ mamaŋ daaŋ-baŋ daama-i ma tienɲo yaa ufaŋo-i.

10-11 Diiluŋ-wuɔŋo kã ka jier u ciinɲa-i biŋwobalɲo fɔŋgɔtaaŋ-teterre-na, u nilɛiŋa-i hiere aa pãŋ bir da kullu. Pãnniŋ karaa nuɔmba-na ta ni mulɛiŋ-ba, baa gbuu ta ba wuɔ ba nyiɛni-i, ba saa nanna ba cilɔbabalaŋo-i, ba bir yaŋ aa ta ba tuora Dɔrwuɔŋo-i.

12 Niediei-wuɔŋo kã ka jul u kaanɲa-i nuorabuɔ naŋo-na, ba bi-yo Efurata. Nuoraan daa kuɔ pãŋ kuol a ce jãmatigibaa-ba maŋ hilaanɲ bãpagũŋgu-na ba da ba da muncormu.

13 Ku huɔŋgu-na, mi da *jɪnabaa-ba siei. Unaŋo taa u hel jũŋo nuŋgu-na, unaŋo-i biŋwobalɲo nuŋgu-na, unaŋo-i u pɔpuɔrbilonɲo nuŋgu-na.† Jɪnabaa daaba waa ɲaa ma-maalmba.

14 Ba yaa *Sitãni cãaraãamba-i ta ba ce himma-i. Ba ka wuɔra gbura jãmatigibaa-ba-i hiere hiɛma-na wuɔ ba ji gãŋ baa Diilonɲo-i Weimantienɲo-i uŋ ka pigãaŋ u jãyãmma-i yiinɲu maŋ nuɔ-i.

15 Itienɲo waanɲ-ma wuɔ: «Niɛŋ, mi ka jo ɲaa cuoyuo muɔ. Umaŋ duɔ saa gonya duɔfũmmu aa tigiinɲ tɛna baa u jɔŋgorbaa-ba-i u nuɔŋgu-na, u yunɲu dɔlaa. U sie hel bebelle, a ce dumaanɲo-na senserre sie da-yo baa banamba-i.»

16 Jɪnabaa baa tigiinɲ jãmatigibaa-ba-i terienɲu naŋgu-na, ba bi-ku ebiremma-na «Ar-magedɔ».

17 Dɔrpɔpuɔrbilonɲo maŋ niehã-i-wuɔŋo fara jier u ciinɲa-i a guɔla fafalmu-i. Miɛ nu molo piiye da gbagaga fɔŋgɔtaaŋ-teterre-na Diilodubuɔ-i-na wuɔ: «Ma tɛ!»

18 Huɔŋgu faŋgu-na, diilonɲ wuɔ doŋ tuɔ nyiɛsiŋ aa tuɔ naar, terni-i hiere ijieni. Hiɛma gbuu sagalla baa fɔŋgũɔ. Diilonɲ uŋ hielaa nelbilibemba-i ma temma saa sagalla dede!

19 Maŋ sagalaaya dumaanɲo-na, nebuɔ maŋ baŋ biŋ-yonɲ *Babilɔni-i wuɔ taalnu sɔmma siei. U maacembabalamma saa karaanu Diilonɲo-i, wuɔ pigãaŋ-yo u jãyãmma-i. U cie-yo ɲaa ba hãa moloŋo kombabalamma u nyɔɲ. Aa nilɛiŋa naŋa-i jãmalãbaa-ba-na hiere aa muonu.

20 Tãnni gbuo hiere baa dãmmanɲ-nuoraanɲuɲ diyaa hiɛma maŋ huɔŋga-i, molo saa suɔ niŋ curaa kusuɔŋ-nu.

21 Diilonɲ wuɔ tuɔ dãa baa tãmpɛkãŋkareiŋa u naŋ nuɔmba-i. Tãlle diei gbãa yu kilobaa komuɔŋa hãi. Kuŋ gbuu silaa balanɲ cor dumaanɲo-na, nuɔmba ta ba tuora Diilonɲo-i.

17

Babilɔni dii ɲaa saasorcienɲo

1 Ku huɔŋgu-na, *dɔrpɔpuɔrbiemba niehã maŋ waa baa cimmu niehã, unaŋo jo ji gbɛ-mi wuɔ: «Jo mi ji pigãaŋ-ni kumaŋ ka haa saasorcienɲo maŋ tɛnaana kanni hɔlma-na.

2 Jãmatigibaa-ba-i hiɛma-na hiere ba gaala baa-yo, u guɔlaaya nuɔmba yunni-i cor baa u saasorsinni-i nilɛiŋa-na hiere.»

3 Uŋ waanɲ mafamma-i, *Diilonɲ-Yal die sire-miɛ. Mi da dɔrpɔpuɔrbilonɲ daa u kãa baa-mi hiɛŋ-nu. Miɛ mi ne da cieŋo naŋo tɛnaana biŋwodãama naŋo-na, Diilonɲo tuosinniŋ-yireiŋa'i nyɛgãaŋ gbuo biŋwuɔŋ daayo-i hiere. U waa baa yunni niehã baa yiɛŋa cɪncieluo.

† 16:13 Biŋwobalɲo yaa biŋwuɔŋo maŋ hilaã hũmma-na aa u pɔpuɔrbilonɲo yaa umaŋ hilaã hiɛma-na. Niɛŋ sapitiri-i-na 13.

⁴ Cien daayo naa gbuu diyaa u fere baa kompafafanga nannga, ka waa dāa kaanga. Sēne saa waa dei u nuonngu-na baa u nienja-na a naara u niibilenni-i. Sēne-ciingga waa u nanngana, kaa naa yu baa kakarkuon-bimbinni, baa saasor-bimbinni.

⁵ Yerre nande naa nyegēn u yaadamma-na. Di yungu naa fuo. Ku yaa daaku wuo: «Babilonibuō yaa-i, saasorbaa-ba nyu yaa-i, kakarkuono man cien hiere miwaanjo-na u nyu yaa-i.»

⁶ Mi ne da cien daayo nyuon Diilon-baamba tamma-i a ye cor kolman temma. Ban kuō baman Yesu maama-na, u nyuon ba tamma-i ye. Min daa cien daayo-i dan damma-i, kuō ce-mi gberε.

⁷ Dɔrpɔpuɔrbilon wuo gbē-mi wuo: «Baa yan ku ce-ni gberε! Cien daayo-i baa binwuono man tūyāa-yo, mi ka firre-bei pigāan-ni.

⁸ Nin daa binwuono man daayo-i baa yunni niehāi baa yienja cinciueluo-i, uu naa waa yiinaa-i-na, nga fiεfiε-i-na uu si dii, u kuu. Nga u ka sire hel fobabalaangu-na. Duo hel, u ka kā baa u yaanga ka kɔsuon u fere. Nelbiliemba man ba yireinja si dii cicelman-sebe-i-na dii miwaanjo jinamma-na, da ba ji da-yo, ku ka ce-ba gberε. Uu naa waa, fiεfiε-i-na, uu si dii, nga u ka bir jo.

⁹ «Terien daaku-na fuo η waa cēcēmuntien nuō baa nelnurān nuō. Binwuono yunni niehāi pigāan tanni niehāi cien daayon tienaana niman nuō-i. Ni bi pigāan jāmatigibaa niehāi.

¹⁰ Jāmatigibaa niehāi-baan daaba-na, ba ndii cie ba bāangu-i cor tī, aa u diei dii tuō ce u kūngu-i; niehāi-wuono saa hi nyugūn yogo. Duo ji nyugūn, u sie cō.

¹¹ Binwuono man naa waa aa u saa ji waa, u nuonngu dii jāmatigibaa niehāi-baan daaba-na. U ka tiraa bir jo ji ce jāmatigi, ba ce jāmatigibaa niisie. U ka kā baa u yaanga ka kɔsuon u fere.

¹² «Yienja cinciueluo man nin daa-ya binwuono-na daaya-i, jāmatigibaa-ba'i dumaano-na, nga ba saa don ba bāangu-i yogo. Ba ka hā-ba hūmelle-i ba ce ba bāangu-i baa binwuono-i ler diei yon.

¹³ Nelma diei dii jāmatigibaa daaba hōmmu-na hiere; ma yaa daama: a ce ba fōngūō-i ta ba cāa binwuono-i baa-yo.

¹⁴ Ba ka sire ka kar berru *Tūmbilonjo-na, nga Tūmbilon un yen yuntaamba-i hiere ba Yuntienjo, aa tiraa waa jāmatigibaa-ba-i hiere ba Jāmatigi, u ka yar-ba. U baamba-i, un bīε baman, u yufellen hilaa baman nuō-i, baman haa ba nannga-i yuō ba ka bi yar jāmatigibaa daaba-i.»

¹⁵ Dɔrpɔpuɔrbilonjo tiraa gbē-mi wuo: «Nin daa kanni man saasorcien un tienaana kusuon-nu, ni pigāan nuōmba'i dumaano-na, ni pigāan nileinja'i dumaano-na, ni pigāan nelmambaa-ba'i dumaano-na.

¹⁶ Nin daa yienja cinciueluo man daaya-i, mi waan-ma baa-ni mie jāmatigibaa-ba'i dumaano-na; bafamba-i baa binwuono-i ba ka bigāan saasorcienjo-i. Ba ka hūu u nagān-niini-i aa firre-yuō yan-yo bebelle. Ba ka wuo-yo aa caa u boini-i baa dāamu.

¹⁷ Diilonjo yaa diyaa-ma ba hōmmu-na wuo ba ce-ma dumaano-na, kere u taara-mei dumei. Ba ka ce kuuduonngu a ce ba fōngūō-i ta ba cāa binwuono-i baa-yo. Ba ka ta ba ce dumei ba cie Diilonjo un waan maman hiere man ka perien ce yinggu man nuō-i.

¹⁸ «Aa nin daa cienjo man daayo-i, u yaa *Babiloni-i, u yaa nebuō-i, u yaa jāmatigibaa-ba-i hīema-na hiere ba yungu-na.»

18

Babiloni muonumma hii

¹ Ku huonngu-na, mi da *dɔrpɔpuɔrbilonjo nanjo hilaa dɔrɔ-i-na tuō hiire u jo. U waa nelbuō, u taa u caa nja duolenjo, a ce hīema-i hiere da cerre.

² U piiye da gbagaga wuo:

«U muyaanu! Babilónibuɔ muyaanu hiere.

Terienḡu ciε *jina ba terienḡu fiεfiε-i-na, ku ciε jina ba muncɔmmu.

Huribabalaamba maḡ molo sa taara u da ba yufelle, ba káa ka t̄iε kusuɔḡ-nu'i.*

³ Nuɔmba-i nilɛiḡa-na hiere ba diyaa ba gboluɔḡu u saasorsibabalanni-na.

Jāmatigibaa-ba-i h̄iema-na hiere ba gaala baa-yo aa u bisinniḡ-hálmaḡu ciε torgoci-raamba ce waamba h̄iema-na hiere.»

⁴ Ku huɔḡu-na, mi tiraa nu molo piiye d̄ɔɔ-i-na wuɔ: «Mei baan namaa, siirenḡ na hel *Babilóni huɔḡa-na, ni ma'i sí, na nunni ka waa u āmbabalma-na, aa kumaḡ ka haa-yuɔ, da na t̄iεna, ku ka bi haa-nei.

⁵ U āmbabalma haaya ma-naa fuɔ ka ta ma yiεya diilonḡo-i. Ma diei-maama saa karaanu Diilonḡo-i.

⁶ Uḡ haa kumaḡ banamba-na, suuḡ ku solaḡu-i yuɔ. Uḡ ciε karaḡu maḡ baa nuɔmba-i, ciεḡ ku temma yuɔ na tir. Uḡ h̄aa nuɔmba-i koḡgbaaḡo maḡ temma-i ba nyɔḡ, diyaḡ maḡ biε yaḡ mafamma-i tir na h̄a-yo.

⁷ Uḡ taaraaya yerre-i dumaa, aa ce u b̄aaḡu-i dumaa baa gbeiḡa-i, haanḡ muliεma-i yuɔ dum̄i baa yaahuolo-i. Duɔ ce u tuɔ piiye u huɔḡ-na wuɔ: «Mii dii ta mi ce mi b̄aaḡu-i ḡaa jāmatigi muɔ. Bikulciεḡ muɔ sí, aa balaḡu c̄eraa ku da-mi.»

⁸ Yinduɔḡu yonḡ āmbabalma-i hiere ma ka cure-yuɔ: Jarma ka har-yuɔ, balaḡu ka har-yuɔ, nyulmu ka bi har-yuɔ. Fuɔ f̄εε-i d̄aaamu ka caa-yo. Ku pigāaḡ wuɔ Diilonḡ-berru-i ponsaan-duulu sí.»†

⁹ Jāmatigibaa-ba-i h̄iema-na hiere baḡ gaala baa-yo aa ce ba b̄aaḡu-i baa-yo, da ba ji da nyaasinni-i tugugu u yud̄ɔɔ-i-na, ba ka p̄aḡ haa ba nammu-i ba yunniḡ ta ba kaal.

¹⁰ Korma ka da-ba ba yiera da yargaa ta ba fara ba ne aa ta ba piiye wuɔ:

«Gb̄εε hayo-i temma-i daayo-i!

Babilóni naḡ s̄ulḡ daama!

Nuɔ baa ḡ f̄ḡḡũɔ-i baa ḡ b̄ɔb̄ɔima-i hiere ḡ guɔamma saa gbuu boḡ b̄aaḡu.»‡

¹¹ Torgociraamba-i hiere h̄iema-na ba ka bi waa kuliḡ-kaaluḡ-nu wuɔ molo siε da s̄aa ba niisuorni-i.

¹² S̄ēε dii baa-ba, baa wargb̄ε, baa niibilefaffanni-i ni sinni-na hiere, baa kom-pafafammu-i mu sinni-na hiere, baa d̄enni maḡ h̄uɔḡ v̄ammu, baa gb̄ɛḡ-nyienḡ-b̄imb̄inni-i ni sinni-na hiere, baa daafafanniḡ-b̄imb̄inni-i ni sinni-na hiere, baa k̄v̄elluḡ-b̄imb̄inni-i ni sinni-na hiere, baa k̄olluḡ-nobimba-i ba sinni-na hiere, baa t̄al̄f̄f̄eiḡa-i a sinni-na hiere.

¹³ Baḡ ceḡ nantiilma-i baa fiεlu maḡ, duu dii du sinni-na hiere, baa natikolobaa-ba-i, baa *miir baa wus̄nambaa-ba-i. Duv̄eḡo dii, namma dii, j̄ummu dii, d̄imma dii, niimba dii, t̄ulmba dii, s̄unaamba dii, wotorobaa-ba dii, k̄raamba bi dii. §

¹⁴ Ba ka ta ba piiye wuɔ: «Babilóni, niḡ taa ḡ kuye nimaḡ hiere ni taa nyaasinniḡ, ḡ b̄imb̄ifaffanni taa aa yaḡ-ni; ḡ c̄eraa ḡ tiraa da-ni.»

¹⁵ Torgociraamba maḡ ciε b̄iḡk̄ũtaamba Babilóni-i-na, korma ka da-ba ba yiera da yargaa ta ba fara ba ne aa ta ba kaal kuliḡ-kaaluḡ*^{*}

¹⁶ aa ta ba piiye wuɔ:

«Gb̄εε hayo-i temma-i daayo-i!

Nebuɔ maḡ taa u diyaa u f̄εε baa kom-pafafammu-i mu sinni-na hiere, baa niibile-faffanni-i ni sinni-na hiere, baa s̄ēε-b̄imb̄inni-i ni sinni-na hiere.

¹⁷ B̄imb̄ifafaḡ daani b̄iεnamma saa gbuu boḡ b̄aaḡu.»

Bamaḡ taaraayaḡ ba nuḡ-juuru-i d̄ammaḡ-nuoraḡu-na: Baatoḡ-gbartaamba-i, h̄ũncortaamba-i, baa bamaḡ ciεḡ maacemma baatombaa-ba-na, da ba ji da nyaasinni-i tugugu nelle yud̄ɔɔ-i-na, ba ka yiera da yargaa

* **18:2** Niεḡ Isayi seb̄e-i-na (Ésaïe) 13.19-22. † **18:8** Niεḡ Isayi seb̄e-i-na (Ésaïe) 48.8-9. ‡ **18:10** Niεḡ Esek̄iel seb̄e-i-na (Ézéchiel) 26.16-17. § **18:13** Niεḡ Esek̄iel seb̄e-i-na (Ézéchiel) 27.12-13,22. * **18:15** Niεḡ Esek̄iel seb̄e-i-na (Ézéchiel) 27.31,36.

18 ta ba fara ba ne aa ta ba piiye da gbagaga wuɔ: «Nel daade bɔbɔima temma saa waa!»

19 Ba ka kũɔl hɛma kũnna ba yunni-na aa haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal aa ta ba piiye wuɔ:

«Gbɛɛ hayo-i temma-i daayo-i!

Nebuɔ man ciɛ baatontaamba ce waamba hiere baa u bisinnin-hálmaangu-i, u biɛnamma saa gbuu bon bāangu.»†

20 Dɔrtaan namaa, taa na nyɛ! Diilon-baan namaa, taa na nyɛ! Yesu *pɔpuɔrbien namaa, taa na nyɛ! *Diilopɔpuɔrbien namaa, taa na bi nyɛ! Nebuɔ daa un ciɛ karaangu man baa-na, Diilonɔ pāa-yo baa kufangu sullu yaa-i.

21 Ku huongu-na, mi da *dɔrpɔpuɔrbilonɔ nanɔ-i, fɔngũ waa-yuɔ. U biyaa tãmpɛbuɔ nanɔ-i, uu dii ŋaa namelle, a fara nan-yo dii-yo dāmmaŋ-nuoraangu-na aa cira: «Babilɔni, nuɔ baa ŋ bɔbɔima-i hiere, ba ka fara nanna-niɛ dumandɛ'i nuɔ-i, molo siɛ tiraa da ŋ yufelle.

22 Fānaa siɛ ji waa ŋ huonga-na, koncomaraamba siɛ ji waa, tulahlultaamba siɛ ji waa, gbamaraamba siɛ ji waa, nagāŋ-maacenciraamba siɛ ji waa. Molo cɛraa u tiraa nu buon duma ŋ huonga-na.

23 Fitŋ-cecerma ka gbuo gbula. Molo sa ji tiraa wan ɛjällen-maama ŋ huonga-na. Kuman ciɛ ku gbuo-niɛ dumaŋo-na, ŋ torgociraamba ciɛ ba fɛɛ ba temma si dii hɛma-na hiere, aa ŋ piera nuɔmba-i nilɛiŋa-na hiere baa ŋ isomma-i.

24 A naara kufangu-i, ba kuɔ Diilopɔpuɔrbiemba-i baa Diilon-baamba-i nan huonga yaa nuɔ-i. Baŋ kuɔ baman hiere hɛma-na, ŋ nunɔgu dii ba kuliŋgu-na.»

19

1 Ku huongu-na, mi nu ŋaa nelpũngu'i piiyen da gbagaga dɔrɔ-i-na wuɔ:

«Yaan i tiɛ jaal Diilonɔ-i!

Konkoro dii baa u yaa-i, bɔbɔima gbiɛ baa u yaa-i, himma dii baa u yaa-i.

2 U maacemma faa aa ma yaanga yaa dumaŋo-na.

U gāan baa saasorcɛnampānto man taa u celien nuɔmba-i hɛma-na hiere baa u kakarkuonɔ-i.

Un kuɔ Diilon-cāarāamba man,

Diilonɔ suu ku sɔlaangu-i yuɔ.

3 Nebuɔ daayo dāamu sa ji diŋ dede, u nyaasinni sa ji yan wurma-i dede.»

Aa naa tiraa cira:

«Yaan i tiɛ jaal Diilonɔ-i!»

4 Bĩncuɔmba komorre baa ba naa-baan daaba-i, a naara bimucɔmba naa-baan daaba-i*, ba sire dũuna jaal Diilonɔ-i fɔngɔtaan-tetterre-na aa ta ba piiye wuɔ:

«Ninonɔ! Yaan i tiɛ jaal Diilonɔ-i!»

Tumbilonɔ dɔrɔ ponsaangu-i

5 Mafaman ciɛ, molo niɛ piiye fɔngɔtaan-tetterre yanga-na wuɔ:

«Yaan i tiɛ jaal Diilonɔ-i!

Namaa naman cāan-yon, namaa naman kāan-yon,

nelbɔmbɔmbaa namaŋo-i, baa nyuɔnyuɔ-baan namaŋo-i hiere,

taa na jaal Diilonɔ-i.»

6 Ku huongu-na, mi da ŋaa nelpũngu'i piiyen. Ba piyuo taa u du ŋaa hũnjulamma. Ku waa ŋaa diilon-naarma. Ba taa ba piiye wuɔ:

«Yaan i tiɛ jaal Diilonɔ-i!

† 18:19 Niɛŋ Esekɛl sɛɛ-i-na (Ézéchiel) 27.29-34.

* 19:4 Bĩncuɔŋ daaba-i baa bimucɔŋ daaba-i, niɛŋ 4.4,6.

Itienjo-i Diilonjo-i Weimantienjo yaa weima-i hiere ma yuŋ-nu fiεfiε-i.

⁷ Yaan i yan i hõmmu fē i tiε nyε

aa tiε gbeliεŋ Diilonjo-i!

*Tũmbilonjo dõrŋo ponsaanŋu hii tĩ,
u dõrŋo tigiin u fεrε tĩ.

⁸ Ba hãa dõrciεŋo-i jonŋorfεlεŋo u dii.

Baŋ nyiε-yo baa kompanŋa maŋ, ka caa da muimui!»

Komanŋ daaka pigãan Diilonŋ-baamba maacenfafamma yaa-i.

⁹ *Dõrpõpuõrbilonjo gbē-mi wuõ: «Nyεgēŋ nel daama-i wuõ: «Baŋ bĩε baman
*Tũmbilonjo kãlle-na, ba yunni dõlaa.» Aa tiraa cira: «Nel daama-i hiere ma hilaa Diilo
fuõ fεrεŋ nuŋ-nu, huhurma sĩ mēi.»

¹⁰ Mi dũuna u yaanŋa-na miε mi jaal-o, u gbē-mi wuõ: «Baa ce dumaa! Muõ baa
nuõŋo-i baa baman wuõyaan Yesuŋ juõ baa ninsoŋo maŋ u hũmelle-i, ii dii kuuduõŋgu
yaa-i. Diilonŋ-cãaraan miε hiere, unaa saa maar unajo. Diilonjo'i gbĩε baa jaaluŋ daaku
temma-i.»

Yesuŋ juõ baa ninsoŋo maŋ, *Diilopõpuõrbiemban waan maman hiere, ma hilaa u yaa
nuõ-i.

Berru wuyaa bĩŋwobalŋo-i

¹¹ Ku huonŋu-na, mi da dõrõ puurii. Uŋ puurii dumaanjo-na, mi da naacolŋo nanjo
nyugãan sũmpilanŋ-na. Ba bĩ naacolŋo-i Nelviinjo, u yerre nande yaa Ninsontienjo. U suõ
germa aa u ce berru-i u ninsoŋ-na.

¹² U yufienja taa a caa ŋaa dãamu, aa nyantuolbaa-ba waa bõi u yunŋu-na. Yerre nande
naa nyεgēŋ yuõ, da ma hel fuõ-i-na molo sa suõ di yunŋu-i.

¹³ Jonŋoruo maŋ waa u nuonŋu-na, uu naa gbuo baa tãmma hiere. U yerre nande yaa
waa wuõ: Diilonŋ-nelma.

¹⁴ Dõrsorosibaa-ba cu u huonŋ-nu baa sũmpielmba aa naa dii bĩmbĩpiεlni, dugaanŋu saa
waa ku diei nuõ.

¹⁵ Jigãpõruõŋgu waa u nuŋgu-na, ku maama saa naa fa baa dõdõlma-i. U ka ce ku yaa-i
a muo nuõmba-i niliεŋa-na hiere. U yaa ka waa ba yuŋ-nu baa kolluŋ-bũõle. U yaa ka bi
kãmal-ba ŋaa baŋ kãmal *εrεsē dumaa a hiel u hũmma-i, ku yaa ba ka suõ Itienjo-i Diilonjo
jãyãmma-i.

¹⁶ U sĩnni nyεgãan u jonŋoruo-i-na baa u corre-na wuõ: «Jãmatigi ba Jãmatigi, yun-
taamba Yuntienjo.»

¹⁷ Ku huonŋu-na, mi da *dõrpõpuõrbilonjo nanjo yiεraaya bãanyufelle-na. Wuõ piye da
gbagaga baa dũnaamba-i baa kpaalbaa-ba-i dii fēnfēlle-na wuõ: «Diilonjo ciε kãlle, juõŋ
na ji wuo niuwuoni-i.

¹⁸ Juõŋ na ji wuo jãmatigi ba kũõma-i baa sorosi ba maama-i, baa ba yuntaamba bi
maama-i. Juõŋ na ji wuo sũnaamba-i baa ba taamba kũõma-i. Nelbiliemba-i hiere ba
kũõma dii: Kõraamba-i baa nebimba-i, ba kũõma dii; nelbõmbõmbaa-ba-i baa nyuõnyuõ-
baamba maama bi dii, juõŋ na ji wuo.»

¹⁹ Ku huonŋu-na, mi da bĩŋwobalŋo-i baa jãmatigibaa-ba-i hĩεma-na hiere ba tigiin baa
ba sorosibaa-ba-i da ba ce berru baa sũmpilantienjo-i baa u bi sorosibaa-ba-i.

²⁰ Sũmpilantienŋ wuõ bel bĩŋwobalŋo-i baa u põpuõrbilonjo-i†. Põpuõrbilonjo faŋo yaa
taa u ce gbεrε-weima-i u cu nuõmba yammu-i ba ta ba cu bĩŋwobalŋo huonŋ-nu. Baman
naa haa bĩŋwobalŋo dãnyuõ-i ba fεrεŋ nuõ aa ta ba dũuna u karkuuyo‡ yaanŋa-na, u
ciε gbεrε-weima famma yaa a pira-bēi. Sũmpilantienŋ uŋ bilaa-ba, wuõ dii-ba cicēlma
dãŋgbõguõŋgu nan temma-na, ku maama saa fa baa hũlãanŋu-i.

† 19:20 Bĩŋwobalŋo yaa bĩŋwuonjo maŋ hilaa hũmma-na aa u põpuõrbilonjo yaa uman hilaa hĩεma-na. Niεŋ sapitiri 13
baa 16.13. ‡ 19:20 **Karkuuyo**: Niεŋ 14.9 baa naaruõ-i-na cicaara-i-na.

²¹ Aa naa ko ba sorosibaa-ba-i hiere nanna baa jigãpɔruɔŋgu maŋ waa u nuŋgu-na. Dũnaamba-i hiere baa kpaalbaa-ba-i baa jo ji ta ba ce ba bãaŋgu-i.

20

Bien nuəsiba ndii yuntesĩnni-i

¹ Ku huɔŋgu-na, miε mi ne da *dɔrpɔpuɔrbilonɔ naŋo hiire u jo. Fobabalaanɔ diele waa u naŋga-na baa jɔlgɔbuɔ naŋo.

² Uŋ juɔ ji hi, u bel j̄iεb̄incɔiŋo-i. U yerre yaa *Sitāni, dinande yaa *Bigāarāŋo. U bilaa-yo vaa-yo baa jɔlgɔ-i u duɔ ce bien nuəsiba ndii.

³ Uŋ vaa-yo dumaanɔ-na, u sε-yo dii-yo fobabalaanɔ-na aa gbonu-kuɔ baa diele-i aa tiεlaa-kuɔ wuɔ u baa gbāa hel ka pira moloŋo bien daaya hɔlma-na. Bien daaya da a cor, ba ka suɔ hiel-o nanna u da yinni cεlle.

⁴ Kufanɔ huɔŋgu-na, mi da f̄ɔŋgɔtaan-titiεŋa. Bamaŋ waa t̄iεna-yεi ba hāa-ba f̄ɔŋgũɔ-i ba ta ba gεr. Aa baŋ kuɔ bamaŋ wuɔ ba cuu Yesu ninsoŋo huɔŋ-nu, baŋ kuɔ bamaŋ Diilon-nelma maama-na, miε bi da bafamba yalεiŋa-i. Kufanɔ taamba saa ta ba dũuna b̄iŋwobalŋo yaanɔga-na baa u karkuuyo* bi yaanɔga-na. Ba saa naa bi haa u dānyuɔ-i ba fεrεŋ nuɔ. Kuŋ ciε dumaanɔ-na, baa sire kuɔŋ-nelle-na a jo ji t̄iεna f̄ɔŋgũɔ-i-na baa *Kirsā-i da ba ce bien nuəsiba ndii.

⁵ Kuomba sirediεlāmma yaa-i mafamma-i. Banamba ka cie bien daaya ka t̄i aa ba suɔ sire.

⁶ Bamaŋ ka sire sirediεlāmma-na, ba yunni dɔlaa! Baŋ yeŋ Diilon-baamba, hāaliŋ-kuliŋgu yufelle bei. Ba ka ce *Diilojigāntaamba baa *Kirsā jigāntaamba aa ba ka t̄iεna f̄ɔŋgũɔ-i-na baa Kirsā-i bien nuəsiba ndii daayo-na.

Ba yaraa Sitāni-i

⁷ Bien nuəsiba ndii-waan daaya da a cor, ba ka hiel *Sitāni-i u kaso-i-na.

⁸ Duɔ hel, u ka wuɔra b̄iŋ nileiŋa-na hiere a t̄aal Gɔgi-i baa Magɔgi-i†. Ba b̄i nelbiliemba yaa dumaanɔ-na. U ka wuɔra gbura-bei wuɔ ba ji ce berru baa Diilonɔ-i. Ba ka hel ŋaa nyεiŋo.

⁹ Ba hilaa terni-na hiere a jo ji dii Diilon-baamba terienɔgu-i huɔŋga, Diilon uŋ kuyen nelle maŋ maama-i, ba juɔ ji dii-de huɔŋga. Ŋga dāamu hilaa dɔrɔ-i-na a jo ji kukul-ba hiere.

¹⁰ Sitāni maŋ taa u t̄aal-ba, ba bilaa ufaŋo-i dii-yo dāŋgbɔguɔŋgu-na u k̄a ka yuɔ b̄iŋwobalŋo-i baa u pɔpuɔrbilonɔ-i‡. Ba ka ce sũlma-i terienɔgu-na bãaŋgu-i baa isuɔŋgu-i ba sa ji hel-mεi dede.

Diilon uŋ ka gεr dumaa

¹¹ Ku huɔŋgu-na, mi da f̄ɔŋgɔtaan-tetembuɔ naŋo-i, u waa uupilanɔ; baa u Tienɔ-i u dɔrɔ. Dɔrɔ-i baa h̄iεma-i ni gbar halan kutienɔ caanɔgu-na, molo saa ji tiraa da-ni.

¹² Ku huɔŋgu-na, mi da nelb̄ɔmb̄ɔmb̄aa-ba maŋ kuu baa nyuɔnyuɔ-baamba-i hiere, ba yiεraaya f̄ɔŋgɔtaan-teterre yaanɔga-na, aa da sebebbaa-ba namba puurii, aa bi da cic̄lman-wuɔŋo puurii. Baa gεr kuɔŋ daaba-i hiere ba āndaanɔgu-i a saanu baa baŋ ciε kuman h̄iεma-na, a saanu baa maman nyεgāan sebebbaa daaba-na.

¹³ Hūmmaŋ wuyaa nuɔmba maŋ hiere, maa jo baa-ba. Kuliŋgu-i baa kuɔŋ-nellen wuyaa bamaŋ hiere, niε jo baa-ba. Baa gεr ba āndaanɔgu-i hiere a saanu baa ba maacemma-i.

¹⁴ Baŋ juɔ gεr-ba t̄i, baa sε kuliŋgu-i baa kuɔŋ-nelle-i dii-ni dāŋgbɔguɔŋgu-na. Hāaliŋ-kuliŋgu yaa dāŋgbɔguɔŋ daaku-i.

* **20:4 Karkuuyo:** Niεŋ 14.9 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na. † **20:8 Gɔgi-i baa Magɔgi-i:** Ba b̄i Diilon-bigāarāmba yaa dumaanɔ-na bande-i-na. Niεŋ Esek̄iel seβε-i-na (Ézéchiel) 38.2; 39.1. ‡ **20:10** B̄iŋwobalŋo-i baa u pɔpuɔrbilonɔ-i, ne-ku 19.20 baa naaruɔ-i cicaara-i-na.

15 Baman yireiṅa-i saa waa cicēlman-sebe-i-na hiere baa bi se bafamba-i dii-ba dāṅgbōguṅgu-na.

21

Dərfeleṅo baa hēfēlemma

1 Ku huṅgu-na, mi da dərfeleṅo baa hēfēlemma*. Niman waa diēlūo-i-na ni gbuyaa. Dāmmaṅ-nuoraṅgu saa waa.

2 Aa da Diilonṅo nelle hilaa dərō-i-na ta di hiire di jo. Yerusalemufeleṅo yaa juṅ dumaṅo-na. U maama saa fa baa fafaṅgu-i. U gbuu migāṅ u fere ṅaa sīnjārāṅ u diiyan u fere dumaa duṅ ka puona baa u dərṅo-i.

3 Miε nu molo piye da gbagaga fōṅḡtaṅ-teterre-na wuo: «Diilonṅ-muntēnammu dii nelbiliemba hōlma-na fiēfiē-i-na! U ka tiēna baa-ba, ba ka ce u baamba. Fuṅ fere yaa ka waa baa-ba, u'i ka waa ba Diilonṅo-i.†

4 U ka hur ba nyinyōlma-i hiere. Kuliṅgu siē tiraa waa, balaṅgu siē tiraa waa, kaaluṅgu siē tiraa waa, muliēma siē tiraa waa. Ancōlomma gbuyaa hiere.‡»

5 Kufanṅu huṅgu-na, uman tiēnaana fōṅḡtaṅ-teterre-na u cira: «Fiēfiē-i-na, mi bir bimbinni-i hiere niifēlenni.» Aa gbē-mi wuo: «Nel daama-i hiere ninsoṅo, nyegēṅ-ma ṅ jina. Huhurma si dii-mei.»

6 Aa tiraa cira: «Fiēfiē-i-na, mi ciē mi maacemma-i ti! Muṅmei yaṅga-i, muṅmei huṅgu-i; muṅmei mundommu-i, muṅmei mumbālm-i.§ Hūṅkuṅsīṅ da ni bel uman, mi ka hā-yo cicēlman-hūnfoleṅ-hūmma-i gbāṅgbāṅ u nyṅ.*

7 Da ku saa yar uman, mi ka pā-yo pāṅ daama yaa-i. Mi ka waa u Diilonṅ muṅ aa u waa mi bepōṅo.

8 Aa kortaamba-i baa baman naana mi hūmelle-i, baa pōpōraamba-i, baa nelku-raamba-i, baa baman ciēṅ bīṅwosinni-i, baa isuṅtaamba-i, baa cufēbuoltaamba-i ka hel baa coikartaamba-i ba ka dii bafamba-i dāṅgbōguṅgu nan temma-na, ku maama saa fa baa hūlāṅgu-i. Hāliṅ-kuliṅgu yaa ka waa kufanṅu-i.»

Yerusalemufeleṅo

9 *Dōrpōpuərbiemba niehāi-baamba man naa bella cimmu niehāi-muumu-i baa āmbalperiema-i mu hōmmu-na, unanṅo jo ji gbē-mi wuo: «Jo mi ji pigāṅ-ni sīnjārāṅo-i, jo ṅ ji da *Tūmbilonṅo dərṅo-i.»

10 *Diilonṅ-Yal die sire-miε. Mi da dōrpōpuərbilonṅo kāa baa-mi tānujaataama nanṅo dərō-i-na ka pigāṅ-mi Diilonṅo nelle-i, ka pigāṅ-mi Yerusalemu man hilaa dərō-i-na tuṅ hiire u jo.

11 Diilonṅo naa ce u tuṅ caa da kpoikpoi ṅaa fuṅ uṅ caa dumaa. U taa u caa ṅaa jape-tāmpēlle, da muimui ṅaa kamoeyilanni.

12 Kokojaataama nanṅo naa dii-yo huṅga, baa dumieṅa cīncieluo a hāi, baa dōrpōpuərbiemba cīncieluo ba bi hāi ba ta ba niya dumieṅ daaya-i. Baa naa nyegēṅ *Isirahel dūnni cīncieluo ni hāi niini yireiṅa-i dumieṅa yammu-na, dūṅgu dūṅgu baa ku dumelle.

13 Dumieṅa sa-a-siei waa koko yammu naa-i-na hiere: a siei bāpagūṅgu-na, a siei bāsuuruṅgu-na, a siei dōryaṅga-na, a bi siei cicaaryāṅga-na.†

14 Baa naa jina koko daayo tuole-i baa tāmpīeṅ cīncieluo a hāi. Baa naa bi nyegēṅ Tūmbilonṅo *pōpuərbiēṅ cīncieluo ba hāi baamba yireiṅa-i tāmpīeṅ daaya-na.

15 Kuufiṅgu waa baa dōrpōpuərbilonṅo manṅo taa u piye baa-mi. Ku waa sēne-gboruṅgu. Uu naa saaya u fi nelle-i baa di dumieṅ-yammu-i baa koko fuṅ fere-i hiere.

* **21:1 Dərfeleṅo baa hēfēlemma:** Nien Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 65.17. † **21:3** Nien Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 37.27.

‡ **21:4** Nien Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 25.8; 35.10; 65.19. § **21:6** Nien 1.8. * **21:6** Nien Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 55.1.

† **21:13** Nien Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 48.30-35.

16 Nelle naa waa pəgənni naa, di pəpərma taa ma saa baa di kpokpomumma-i. Dərpəpuərbilon wuə fi-de hiere baa u gboruongu-i a da yiəngu diei yuu sitadibaa[‡] neifien-niediei; ku saa baa kilobaa neifelle nuəsüə. Di pəpərma-i baa di kpokpomumma waa kuuduəngu, halle baa di jajaatamma-i hiere.

17 Wuə fi koko jajaatamma-i a da u yuu nelbilien miε nakərni[§] komuəŋ-niehāi baa ni naa; ku saa baa metiribaa komuəŋa siei baa ba ndii temma.

18 Koko daayo naa ma baa jape-tämpēlle, aa nelle fəɛɛ-i di ma baa sənε kerre. Sənε daayo taa u ne u tānu ŋaa kamoole.

19 Tämpēfəfəiŋa-i a sɪnni-na hiere a yaa naa ce tuəlnu koko tuole-i:

Dielā-diele-i jape-tämpēlle,

hāalɪŋ-diele-i safir-tämpēlle,

sieɪɪŋ-diele-i agate-tämpēlle,

naalɪŋ-diele-i emerodi-tämpēlle,

20 diilun-diele-i onike-tämpēlle,

niediei-diele-i sarduəni-tämpēlle,

niehāi-diele-i kirsoliti-tämpēlle,

niisiei-diele-i beril-tämpēlle,

nennaa-diele-i topasi-tämpēlle,

cɪnciel-diele-i kirsopasi-tämpēlle,

cɪncieluo baa dielā-diele-i turkuəsi-tämpēlle

aa cɪncieluo baa hāalɪŋ-diele-i ametisi-tämpēlle.

21 Baa naa sisɪŋ dumieŋa cɪncieluo baa a hāi-waəŋ daaya dūnfenni-i baa niibilenniŋ-tämpieŋa. Dūnfieŋu diei tämpēfifille diei. Baa naa ce sənε-kerre a haa ponsanatigerre-na hiere. U taa u ne u tānu ŋaa kamoole.*

22 Diilon-dūŋgu saa waa nel daade-na. Itieŋo-i Diilono-i Weimantieŋo-i, baa *Tūmbilono-i, baŋ yeŋ ba fəɛɛ, yuŋgu si dii Diilon-dūŋgu waama-na.

23 Diilon un cie di ta di caa kpoikpoi dumaəŋo-na, bāəŋ-maama saa waa bei, ceŋ-maama saa bi waa bei. Tūmbilono yaa waa ba fitnuə-i.

24 Nuəmba-i nilieŋa-na hiere, ba ka ta ba ce ba bāəŋgu-i nel daade cecerma-na. Jāmatigibaa-ba-i hieŋma-na hiere, ba ka jo baa ba nagāŋ-niini-i kusuəŋ-nu'i.

25 Ba sa suə isuəŋgu nel daade-na, a ce dumaəŋo-na di dumieŋa yammu sa bɪŋ da.

26 Ba ka jo baa nilieŋa-i hiere a bɪmbɪfafanni-i baa a daluə-i kusuəŋ-nu'i.

27 Ŋga bɪŋkūbabalaəŋgu sie gbāa suur-die, pəpəraamba sie gbāa suur, coikartaamba sie bi gbāa suur. Baŋ nyegāəŋ bamaŋ yireiŋa-i Tūmbilono cicēlman-sebε-i-na, ba yaa ka suur yon.†

22

1 *Dərpəpuərbilon wuə pigāəŋ-mi cicēlman-nuoraəŋgu-i. Ku gbuu ta ku ne da kilekile-ile. Ku taa ku bɪŋ ku hel Diilono-i baa Tūmbilono-i ba teterre yaa nuə-i*

2 ku suur nellen-huəŋga-na. Cicēlman-tibiŋgu waa nuoraəŋ daaku kətənni hāi-i-na hiere. Ku taa ku maŋ cɪncieluo i hāi benduəle-na; ceŋo ceŋo ku maŋ. Ba taa ba ce pərru baa ku fielu-i nilieŋa-na hiere.

3 Diilon un haa u nubabalaəŋgu-i kumaŋ nuə-i, ku sie gbāa da nel daade-na.

Diilono-i baa Tūmbilono-i ba teterre ka waa nellen-huəŋga-na. Diilono cāarāamba ka ta ba jo ba jaal-o die.

‡ 21:16 *Sitadibaa*: Gireki ba niifinni-i. Sitadi diei yuu metiribaa nuəsüə. Terieŋgu faŋgu-na, sitadibaa neifien-niediei yuu kilobaa neifelle nuəsüə temma. § 21:17 *Nakərni*: Yiinataamba taa ba fi baa ba nakərni-i, a ce dumaəŋo-na ba kuufiŋgu-i ba bɪ-ku nakəruəŋgu. Nakəruəŋgu diei saa baa metiri boluon temma. * 21:21 Nieŋ Isayi sebε-i-na (Ésaïe) 54.11-12. † 21:27 Nieŋ Isayi sebε-i-na (Ésaïe) 60.3-5,11,19-20; 52.1 baa Esekiel sebε-i-na (Ézéchiel) 44.9. * 22:1 *Cicēlman-nuoraəŋgu*: Nieŋ Esekiel sebε-i-na (Ézéchiel) 47.1 baa Sakari sebε-i-na (Zacharie) 14.8.

⁴ Ba ka ta ba da u yufelle, u yerre ka nyegēn ba yaadāmma-na.

⁵ Itienjo-i Diilonjo ka ce terienju-i cerre hã-ba. A ce dumaano-na ba sie tiraa ta ba suo isuonju nel daade-na; fitin-maama sie tiraa waa-bei, bāan-maama sie bi tiraa waa-bei. Ba ka tɛ fɔngũo-i-na gbula, ba sa ji kã terienju.

Yesu jomma piyaa

⁶ Ku huonju-na, *dɔrpɔpuɔrbilonjo gbẽ-mi wuɔ: «Nel daama-i hiere ninsonjo, huhurma si dii-mei. Itienjo-i Diilonjo manj diyaan nelma-i u *pɔpuɔrbiemba nunni-na, u puɔraa u dɔrpɔpuɔrbilonjo duɔ ji tũnu u cāarāamba-i mamanj ka ce yibienj daaya-na.»

⁷ Yesu waan-ma wuɔ: «Nienj, mi ka jo yibienj daaya-na! Bamanj bilaa nelma manj nyegāan seɓe daayo-na nammu hãi, kutaamba yunni dɔlaa.»

⁸ Nel daama-i hiere, muɔ Nsāa mi daa-ma nuɔ, aa tiraa nu-ma baa mi tũnni-i. Miñ daa-ma dumaano-na, dɔrpɔpuɔrbilonjo manj pigāan-mi baa-ma, mi dũuna u yaanġa-na da mi jaal-o.

⁹ U gbẽ-mi wuɔ: «Baa ce dumaa! Muɔ baa nuɔno-i hiere Diilonj-cāarāan miɛ. Ii dii kuuduonju yaa baa ŋ natobimba-i *Diilopɔpuɔrbiemba-i, baa bamanj bilaa seɓe daayo nelma-i nammu hãi hiere; unaa saa maar unano. Diilonjo'i gbɛ baa jaaluñ daaku temma-i!»

¹⁰ Aa naa cira: «Nel daama cemmanj-huonju hii tɪ, a ce dumaano-na baa fuo mamanj nyegāan seɓe daayo-na.

¹¹ Bamanj cienj kuubabalaanġu-i, ba cor baa ba kuubabalaanġu cemma-i. Bamanj guɔlaaya ba fere, ba cor ba ta ba guɔla ba fere ba kã. Bamanj cienj ānfafamma-i, ba faya ba fere baa ma cemma-i. Bamanj biyaa Diilonj-maama-i, ba cor ba ta ba ce Diilonjo huonġa-i.»

¹² Yesu waan-ma wuɔ: «Nienj, mi ka jo yibienj daaya-na! Aa da miɛ mi jo, mi ka bel bɪŋkũŋgu mi narj-na ji pã nelienjo nelienjo baa u maacemma sullu-i.†

¹³ Muɔmei yaanġa-i muɔmei huonju-i, muɔmei dɛlũɔ muɔmei tuogbuole-i, muɔmei mundommu-i muɔmei mumbãlmu-i.‡»

¹⁴ Bamanj saaraanj ba jonġorbaa-ba-i ba yunni dɔlaa. Ba ka da wuo cicɛlmanj-tibiinġu bienġa-i aa da munsuurmu Yerusalemufelenjo-na.

¹⁵ Nġa pɔpɔraamba-i, baa isuɔtaamba-i, baa kakarkuontaamba-i, baa nelkuraamba-i, baa cufɛbuoltaamba-i, baa coimanj muyaanu bamanj yunni-i hiere ba sie da munsuurmu.

¹⁶ «Muɔ Yesu, muɔmei puɔraa mi dɔrpɔpuɔrbilonjo-i baa nel daama-i u duɔ ji wan-ma pigāan Diilonj-dũn-baanj namaano-i hiere. Muɔmei *Davidi hāayɛlŋ muɔno-i. Muɔmei cuomɔele-i§.»

¹⁷ *Diilonj-Yalle-i baa Tũmbilonjo dɔrnjo-i* ba cira: «Jo!»

Umanj duɔ bi nu-ma, u gbɛ u cira: «Jo!»

Hũŋkuɔsɪŋ da ni bel umanj, kutienjo jo. Umanj duɔ tuɔ taara cicɛlmanj-hũmma-i, u jo u ka da-ma gbãŋgbãŋ.

Andaperienġu

¹⁸ Muɔ Nsāa, mi ka gboya-nei baa nel daama-i: Nelma manj waan seɓe daayo-na, nuɔni manj da ŋ nu-ma aa dii kunanġu mei naara, āmbalma manj maama-i waan seɓe huonġa-na, Diilonjo ka naara-mei ŋ muliema-na.

¹⁹ Umanj duɔ bi hiel kunanġu nel daama-na, Diilonjo ka hiel kutienjo nunġu-i bimbifafanni manj maama-i waan seɓe daayo-na: U sie da wuo cicɛlmanj-tibiinġu bienġa-i, u sie bi da suur Diilonjo nelle-na.

²⁰ Ninsowaranjo yaa waan daama-i baa-mi hiere, u gbaraa-ma wuɔ: «Mi ka jo yibienj daaya-na ninsonjo.»

† 22:12 Nienj Gbeliemanj-nalāanġu-na (Psaume) 28.4 baa Seremi seɓe-i-na (Jérémie) 17.10. ‡ 22:13 Nienj 1.8. § 22:16 Nienj 2.28; 5.5. * 22:17 *Tũmbilonjo dɔrnjo yaa Diilonj-dũn-baamba-i. Nienj 19.5-10.

Yesu, Itienj nuə, jo! Mi taara ku yaa-i.
²¹ Itienjo-i Yesu u kāyā-nei hiere.